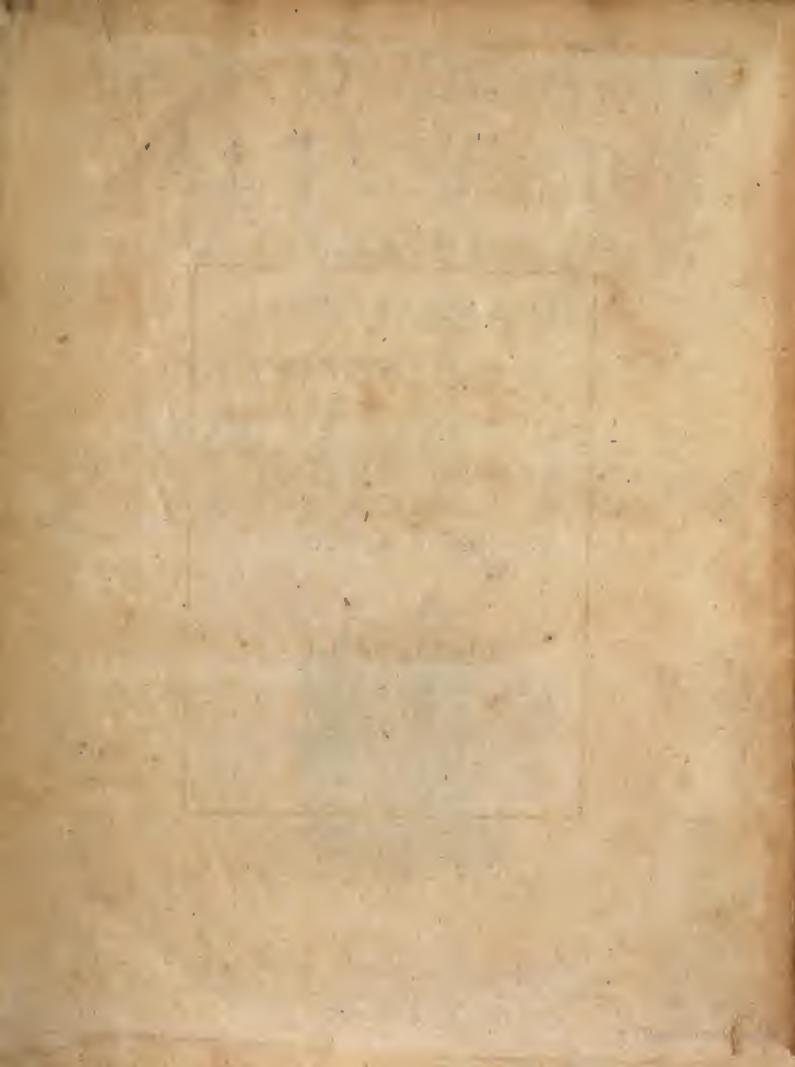

5.
40 Gall. g. 7.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Deplum

ANTONII DADINI
ALTESERRÆ
U. J. PROFESSORIS
ET DECANI

VNIVERSITATIS TOLOSANÆ.

NOTÆ ET OBSERVATIONES
*in X. Libros Historiæ Francorum B. Grego-
rij Turonensis Episcopi, & Supple-
mentum Fredegarij.*

TOLOSÆ,
Typis JOANNIS PEKIJ Typographi ordinum Fuxensium.
M. DC. LXXIX.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

ILLUSTRISSIMO VIRO
DOMINO DOMINO
JOANNI BAPTISTÆ
COLBERTO,
MARCHIONI
DE SEIGNELAY,
COMITI CONSISTORIANO
PRÆFECTO GENERALI
SACRI ÆRARIJ.

IR ILLUSTRISIME,

Monuisti ut si quæ essent in penu studiorum, quæ pro-
desse adornanda Historia Galliarum, cujus cura Tibi de-

mandata esset à Christianissimo Rege , ea praberem. Lu-
bens gaudensque parvi , & statim Literis Te certio rem se-
ci , me prater tertium Volumen Rerum Aquitanicarum ,
in manu habere tres varios Libellos Observationum ,
unum in decem Libros Historiæ Francorum B. Gregorij
Turonensis Episcopi , & supplementum Fredegarij , alie-
rum in Anastasium de vitis Romanorum Pontificum , Ter-
tium in Epistolas Clementis IV. nondum editas , quæ om-
nia maxime conducere ad emendandam & illustrandam
Historiam Francorum. Laudandum Consilium Christianissi-
mi Regis , qui inter bellicos tumultus , & conspirationes
gentium adversus ipsum , eâ quâ præstat fortitudine , &
amplitudine animi , etiam pacis consilia , literarum orna-
tum , & gentilitiæ Historiæ studia animo concipit. Laudan-
dus Princeps qui Te hujus operæ Promotorem elegit , satis
expertus Tuam rerum omnium , publicarum , & privati-
arum peritiâ , diligentiam & affectum , quo æstus in om-
nibus , quæ pertinent ad dignitatem & gloriam Regni. Nè
deessem Regio Consilio , statim operam dedi , ut Typis cu-
derentur Observationes meæ in Gregorium Turonensem ,
Has Tuis auspicijs in publicum prodire volui , sperans
non ingratum Tibi fore votum , quod commendatur meri-
tis , & sanctitate Auctoris , ad quem hæ Observationes
pertinent , notitiâ originis Gentis Francorum , administra-
tionis Regni , rerum gestarum Clodovei & Liberatorum qui
Regnum & Ecclesiam pari studio curarunt , veterum Fran-
corum vite & morum. Hæc omnia satis diligenti Obser-
vatione persecutus sum , & multa ab alijs omissa , aut ne-
glecta restitui. Demum operam dedi , VIR ILLUSTRIS-
SIME , ut consuleretur memoriæ Maximi Antistitis , ut
exploderetur error & calumnia malignorum , quibus pe-

ritissimus rerum nostrarum Scriptor ; & ex parte testis habetur pro inepto fabellarum & somniorum auctore. Non inanis erit mea opera , si à me vindicetur fama Episcopi Cathedræ & meritorum D. Martini successoris. Dulce mihi erit studiorum premium , si opus magis rerum quæ continentur pretio , quàm mole spectandum , Tibi non displiceat , Teque ab infensorum livore vindicem experiatur. Suscipe , VIR ILLUSTRISIME , oblatum munus , & auctorem inter devotos & observantes Vestre potestatis cultores dignare admittere.

Tolozæ 4. Octobris.
1678.

ANT. DADINUS ALTESERRA
U. J. Professor & Decanus
Universitatis Tolosanæ.

ANT. DADINI
ALTESERRÆ
ANTECESSORIS TOLOSANI.

NOTÆ ET OBSERVATIONES IN
B. Gregorii Turonensis Episcopi libros X. Hist.
Francorum & Libr. XI. Fredégarii.

In Præm.

CCEDENTE atque immo potius pereunte ab Urbibus Gallicanis liberalium cultura litterarum, inclinante Imperio Romano, Barbaris irruentibus in Gallias litterarum studia ita defecere in Gallia, ut desideraretur qui scriberet res gestas Regum & Ecclesiæ, & hoc est quod ait auctor noster paulo infra. *Nec reperiri posset quisquam peritus dialecticâ, in arte Grammaticus, qui hæc aut stilo prosaico aut metrico depingeret versu, &c.* Ante litterarum studia maximè eloquentiæ laude clarvère in Gallia Hyeronym. ad Rusticum. *Ac post studia Galliarum quæ vel florentissima sunt & paulo post ubertas Gallici nitorque sermonis, idem ad Paulin. S. Hi.*

larius Gallicano cothurno attollitur. Idem lib. 2. in epist. ad Galat. *Cum & Hilarius latina eloquentiæ Rhodanus.* Idem ad vers. Vigilantium. *Sola Gallia monstra non habuit, sed viris semper fortissimis, & eloquentissimis abundavit.* Idem ad Marcellam. *Est quidem sermo compositus & Gallicano cothurno fluens.* Symmach. lib. 8. epist. 68. *Nisi fortè Gallia tua dedux Heliconis.* Idemque lib. 9. epist. 83. *Gallicana facundia haustus requiro, & paulo post. Quicquid in me est, quod scio quam sit exiguum, cælo tuo debeo.* Julium Florum Rhetorem Gallum eloquentiæ laude commendat Quintil. instit. lib. 10. cap. 3. *Is fuit Iulius Florus in eloquentiâ Galliarum, quoniam ibi demum exercuit eam Princeps, alioqui inter paucos disertus, & dignus illa propinquitate.* Eadem laude commendatur Palladius apud Rutilium Numatianum Itinerarii lib. 1.

Facundus juvenis Gallorum nuper ab arvis,

Missus Romani discere jura fori.

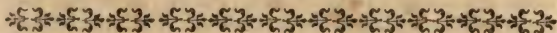
Quò laus studiorum æterna esset, eo nomine celebres scholæ in Galliâ institutæ sunt ut Clivienses Eumenius pro schol. instaurand. *Merentur & Galli nostri ut eorum liberis, quorum vita in Augusto Cliviensium oppido eruditur, &c.* Arvernæ quorum cum laude meminit Sidon. lib. 4. epist. 21. ad Asprum ex materno stemmare Arvernum. *Hic te imbuendum liberalibus disciplinis, Grammatici Rhetoresque florentia studia monitu certante foverunt, unde tu non tam mediocriter institutus existis, ut tibi liceat Arvernos vel propter litteras non amare.* Inter scholas Galliæ tum primas tenuère Augustodunenses Tacit. 3. Annal. *Augustodunum caput gentis armatis cohortibus Sacrovir occupaverat, & nobilissimam Galliarum sobolem liberalibus studiis ibi operatam ut co pignore parentes propinquosque eorum adjungeret.* Massilienses etiam à Transalpinis frequentatæ idem 4. annal. *Hunc admodum adolescentem sororis nepotem sēposuit Augustus in civitatem. Massiliensem, ubi specie studiorum nomen exilij tegeretur.* idem in Agricola. *Statim parvulus sedem ac magistram studiorum Massiliam habuerat.* Etiam veteres Galli, nè per Romanos victi profecisse videantur, eodem studio rem militarem & sermonis elegantiam coluère Testis M. Cato apud Charisium lib. 2. *M. Cato Originum 2. plera-*

que Gallia duas res industriosissime persequitur, rem militarem & argutè loqui.

Etsi inculto affatu. Gregorius dolens de infelicitate seculi quod careret scriptore idoneo, ad posteris tradendas res gestas eorum temporum, hoc opus aggressus est inculto & simplici sermone, opus dignum Episcopo propter fidem & scientiam rerum quæ desideratur in historico. Apud Romanos veteres Pontificum munus fuit annales scribere M. Tull. 2. de Orator. *Erat historia nihil aliud nisi annalium confectio, cujus rei memoriaque publica retinenda causa, ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium Pontificem Maximum, res omnes singulorum annorum mandabat literis Pontifex Maximus, efferebatque in album, & proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi, qui nunc etiam annales maxime nominantur.* Quintil. inst. lib. 10. cap. 2. *Nihil in poetis supra Livium Andronicum, nihil in historiis supra Pontificum annales habemus.* Vopiscus in Tacito. *Quod post excessum Romuli novello adhuc Romana urbis Imperio factum, Pontifices penes quos scribenda historia potestas, in literas retulerunt.* Alienum tamen ab Episcopo officium, scriptionem historię propter invidiam, & periculum rei duxit Sidonius Episcopus Arvernorum, & hortante Leone Eurici Regis Gothorum Cancellario ut historię scribendę daret operam, non audivit. Testem ipsum habemus libr. 4. epist. 22. *Est enim hujuscemodi thema, vel opus, in quo bonorum si facias mentionem, modica gratia paratur, si notabilium, maxima offensa.* Gregorius usus est sermone inculto & simplici, tum vitio seculi, quia eā ætate usus latinę linguę cultioris exoluérat Augustin. de vit. beat. Disput. 2. *Ne concludas beatum esse Academicum qui hesterno sermone vulgari quidem & malè latino, sed aptissimo sanè ut mihi videtur verbo Caducarius nominatus est.* Sidonius ipse libr. 2. epist. 10. luget interitum linguę latinę. *Sic omnes nobiscum sermonum purpura per incuriam vulgi decolorabantur.* Ob id Homilię Patrum translata in rusticam Romanam linguam, ut intelligerentur. Conc. truron. 3. cap. 17. *Et ut easdem homilias quisque apertè transferre audeat in rusticam Romanam linguam.* Cum etiam religione & humilitate professionis, Episcopi abstinebant culto & ele-

ganti sermone, nè seculares viderentur. Idem Sidonius lib. 4. epist. 10. *Reliquas denno litteras usuali, licet accuratus mihi melior non sit, sermone contexo.* Orando ad plebem, pedestri id est vulgari sermone usus est Augustin. testatur ipse de Tempor. serm. 78. *Et ideo rogo humiliter ut contentæ sint conditæ aures, verbarustica aquanimiter sustinere, dummodo totus grex Domini simplici & ut ita dixerim pedestri sermone pabulum spiritale possit accipere.* Et Gregorius ipse de Mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 19. *Sed nobis in Ecclesiastico dogmate versantibus videtur, ut historia, quæ ad adificationem Ecclesiæ pertinet, proposita verbositate breui atque simplici sermone texatur, ut & virtutem beati Antistiti prodatur, & sapientibus fastidium non imponat.* De re veterinariâ quatuor libros scripsit Veget. pedestri idest simplici sermone, ut rusticorum captui sese adcommodaret testatur ipse in prolog. libr. 3. *Cedens itaque familiarium honestissima voluntati, ex diversis antheribus enucleata collegi, pedestrique sermone in unum contuli.*

I N L I B R I I.

SCRIPTVRVS bella Regum cum gentibus aduersis, martyrum cum paganis. Gregorius scripturus historiam, quæ maximè pertineret ad res Ecclesiæ, præfatur se scripturum bella Martyrum cum paganis, id est passiones martyrum quas non improprie vocat bella martyrum, quia per eas pagani debellati sunt, & Christus triumphauit de Paganis, Augustin. in Psalm. 40. *Ad multiplicandam Ecclesiam valuit sanctus sanguis effusus seminatione, accessit & mors Martyrum.* Hieronym. ad Hedibiam. *Triumphus Dei est passio Martyrum & pro Christi nomine passionis effusio, & inter tormenta leticia.*

Propter eos qui appropinquante mundi fine desperant. Gregorius historiam repetit ab exordio mundi propter eos, qui vulgari opinione præuenti, credentes finem mundi imminere, nec superesse congruum tempus poenitendi desperabant de salute, conscientiam scelerum, metu imminentis iudicij. De se desperare

dicuntur peccatores , qui in extremis positi desperant de salute , conscientia scelerum , metu imminentis iudicii & à desperatione rerum dicuntur desperati , uti damnati ad ludum gladiatorum. Augustin. in psalm. 70. *Vnusquisque peccator & iniquus , jam de se desperans , jam habens quasi gladiatorum animum , ut ideo faciat quicquid vult , quia necessario damnandus est , respiciat tamen ad Apostolum Paulum.* Idem in Psalm. 129. *Quomodo solent desperati latrones dicere , sic me occisurus est iudex , pro decem homicidijs , quomodo pro quinque , quomodo pro uno , quare jam non faciam quicquid mihi occurrerit facio.* Idem in Joannem cap. 33. *Iam damnandi sumus , quare non quod volumus facimus , animo gladiatorum ferro destinatum , ideo molesti sunt desperati , jam enim quod timeant non habent , & vehementer timendi sunt.* Eadem analogia desperantes dicti servi vincti in ergastulo , quasi desperantes de libertate Plin. lib. 18. cap. 6. *Coli rura ergastulis pessimum est , & quicquid agitur à desperantibus.* Ea ætate vulgaris opinio insederat animis hominum , mundi exitum imminere , propter tot calamitates & clades quibus universus orbis terrarum pessumdabatur & Gregorius ipsum Pontificem hujus opinionis non fuisse expertem , consentientem auctorem habemus lib. 6. epist. 26. lib. 9. epist. 60. & Homil. 1. in Evangel. Igitur Gregorius noster , ut desperantibus consulat , quia quorundam opinio erat Christum venisse medio seculo , & post eum mundum duraturum tanto tempore , quantum elapsum erat , ante ejus adventum , annales ducit ab initio mundi ut liqueat apertius de summa annorum qui lapsi sunt ab initio rerum conditarum , & hoc pacto sublevetur desperatio , & metus credentium mundi finem instare.

Credo ergo in Deum Patrem omnipotentem. Gregorius priusquam opus susceptum aggrediatur , fidei professionem edidit nè de ejus fide dubitaretur ut ante dixit. *Prius fidem meam proferre cupio , ut qui legent , me non dubitent esse catholicum.* Hoc pacto recens baptizati solemnem fidei professionem certis & conceptis verbis faciebant , in conspectu totius Ecclesiæ , Augustin. lib. 8. Confess. cap. 2. de Victorino Rhetore. *Denique ut ventum est ad horam profitenda fidei , quæ verbis certis con-*

ceptis, retentisque memoriter de loco eminentiori in conspectu populi fidelis Roma reddi solet, ab eis qui accessuri sunt ad gratiam tuam.

Et omnia quæ à trecentis decem & octo Episcopis Nicea constituta sunt, credo fideliter. Nicenam fidem professi sunt Imperatores & Patres & omnes fideles Ambros. epist. 32. ad Valentinian. Juniozem. Hoc scriptum est in Ariminensi synodo, meritoque Concilium illud exhorreo, sequens tractatum Concilij Niceni, à quo me nec mors, nec gladius poterit separare, quam fidem etiam parens clementia tua Theodosius beatissimus Imperator, & sequitur & probavit, hanc fidem Gallia tenent, hanc Hispania, & cum piâ divini spiritus confessione custodiunt. Idem de fide lib. 1. De Concilijs id potissimum sequar, quod trecenti decem & octo Sacerdotes, tanquam Abraha electi iudicio consona fidei virtute victores, velut trophæum toto orbe subactis perfidis extulerunt, ut mihi videatur hoc esse divinum, quod eodem numero in Concilijs fidei habemus oraculum, quo in historiâ pietatis exemplum.

Chronica Eusebij Casariensis Episcopi ac Hieronymi Presbyteri. Chronicon Hieronymi, non est aliud à chronico Eusebij, est enim tantum versio Latina è Græco Eusebij, sic sæpius diversa opera Origenis tribuuntur Hieronymo qui ea Latine vertit. ut in can. si quis vult. 36. dist.

Hoc etiam & Victorinus cum ordinem Paschalis solemnitatis inquireret fecit. Victorinus Aquitanus qui Gregorio dicitur Victorius iussu Hilarij Papæ Cyclum Paschalem composuit teste Genuadio de script. Ecclesia.

A primi hominis conditione. Conditio hominis sumitur hic pro creatione, ut & apud Hieronym. in Marcum. Neque enim montes & terra, natiuitatem, parturitionemque recipiunt, sed conditionem. Eadem analogiâ conditionem testamenti profactione usurpavit auctor noster infr. libr. 8. cap. 22. Omnesque conditiones tam testamenti, quam bene meritorum suorum ipsi committit. Alias conditio est status servorum qui certis conditionibus putà agri colendi manumissi sunt can. nulli 54. dist. can. quam sit necessarium 18. qu. 1. inde conditionales servili conditioni obnoxij l. defensionis C. de jur. fisc. Tertull. libr.

idololatriâ cap. 12. *Opera & conditionalis eram.* Augustin contr. Faust. libr. 22. *Suscipit & Lia de ancilla sua filios, ut etiam per hanc conditionalem, libera illa uxor Iacob laborans filios hæredes regni suscipiat.* Conditionarij Iuo Carnotens epist. 147. ubi vetat ne conditionarij admittantur in clerum.

Glebam assumens fragillimam. Gleba proprie est cespes terræ l. certo generi § 1. ff. de servit. rustic. translatiçie pro toto fundo , pars pro toto , vel pro vestigali fundi & hoc est quod dicitur in l. 10. Cod. Th. libr. 6. tit. 2. Glebam possessionum non personarum esse. Et servi glebæ adscripti , sunt servi addicti prædio culturæ gratiâ. Et gleba hic sumitur pro corpore humano quod è terrâ conditum sit. Hac analogiâ reliquias sanctorum Glebam sanctorum corporum vocat passim Gregorius ut infra h. libr. cap. ult. *Adprehensam sanctissimi corporis glebam* , loquitur de Martino Turonensi Episcopo. *alii per fenestram ejiciunt , alij à foris suscipiunt.* Idem de vit. patr. cap. 8. Apud Surium April. 2. in vit. Nicetij Lugdunens. Episcopi. *Et nescit quia quicquid preciosius habui ibidem reliqui , id est glebam corporis mei.* Idem cod. libr. cap. 13. apud Surium Jun. 24. in vita Lupicini Reclusi. *Et cum eum ad vicum Transaliacensem inferre vellet , restitit ei populus pagi Lipidiacensis dicens nostrum hunc solum fovit , nobis corporis ejus gleba debetur.* Flodoard. Hist. Rhem libr. 2. cap. 8. *Denique ut perlata est ad præfatum Aluillarense Monasterium sacratissima gleba quibusdam dubitantibus an ipsa foret Helena Constantini Augusti genitrix.*

Hic primus statunculam adorandam diaboli instigatione constituit. Chus auctor idololatriæ statunculam , id est parvulam statuam posuit. Priores cultores idolorum parvulas statuas coluerunt , quales fuisse statuas Laban argumento est quod Rachel cum migraret domum mariti à patre eas furto sustulit, & abscondit sub stramentis cameli , & sedit super illis. Gen. 31. Eadem origine statunculum dicitur in fragment Petron. nuper edito. *Ita ex hac massa fabri sustulerunt & fecerunt cætilla & paropsides , statunculas*

Ab hoc etiam ignem adorare consueti , Persæ ignem adorant inde legati Regis Persarum ad Antiochenos apud Gregorium

instr. libr. 4. cap. 32. *In hoc apparebit vos ejus amicitias custodire si ignem ut ille veneratur, & vos veneramini*, Perſæ ſolem unum Deum colunt Juſtin. libr. 1. *Nam & ſolem Perſæ unum Deum eſſe credunt, & equos eidem Deo ſacratos ferunt.* Tertull. Apologetic. cap. 16. *Ad Perſas ſi forte deputabimus, licet ſolem non in linteo depictum adoremus, habentes ipſum utique in ſuo Clypeo.*

Cap. 5. *Primogenitus verò Cham Chus hic fuit totius artis magica imbuente diabolò, & primus idololatriæ adiuvendor.* Chus primogenitus Cham magiæ & idololatriæ auctor, hunc Perſæ Zoroaſtrem ut paulo poſt ſubjungitur hic ad Perſas tranſiit, hunc Perſæ vocitavere Zoroaſtrem, id eſt viventem ſtellam. Idem Plin. libr. 30. cap. 1. de Magia. *Ita poſſeſſis hominum ſenſibus, triplici vinculo in tantum ſaſtigij adolevit, ut hodieque etiam in magna parte gentium prævaleat, & in Oriente Regum Regibus imperet, ſine dubio illic orta in Perſide à Zoroaſtre ut inter authores convenit.* Magia dicitur in Oriente Regum Regibus Imperare, quia hæc erat infanum & primarium ſtudium Regum Perſarum Apulciſius Apolog. 1. *quippe inter prima regalia docetur, nec ulli temerè inter Perſas conſeſſum eſt magum eſſe hæud magis quam regnare.*

Cap. 6. *In circuitu ſtadia quadringenta ſeptuaginta.* Babiloniæ ambitum deſcribit Gregorius ex Oroſio ſtadiorum cccclxx. Oroſius tamen libr. 2. cap. 6. Babiloniæ ambitum ponit cccclxxx. ſtadiorum. Minorem Quintus Curt. libr. 5. nempe cccclviii. ſtadiorum, Urbem magnitudine ita notabilem fuiſſe tradit Ariſt. politic. libr. 3. cap. 2. ut Provinciæ potius, quam urbis nomine cenſeretur, & eâ jam tertium diem captâ, partem quamdam non ſenſiſſe proditum ſit. Unum ſtadium habet ari-pennes quinque. Plin. libr. 1. cap. 23 *Stadium centum viginti quinque noſtros efficit paſſus, hoc eſt pedes ſexcentos viginti quinque.*

Cap. 7. *Severus narrat in chronica, hic eſt Sulpitius Severus Aquitanus, cui patria Aginnum Nitiobrigum, teſtatur ipſe dialogo 1. cap. 20. ubi ſe Aquitanum indicat, & hiſt. ſacræ libr. 1. ubi Phœbadium Episcopum Aginnoſem ſuum vocat Episcopum, Severum ſimpliciter vocant Hieronym. in Ezechiel lib.*

lib. II. cap. 36. & nuper Severus noster in dialogo, cui Gallo nomen imposuit & Augustin. epist. 205. precibus compulsus nostri Severi, quondam venerabilis Martini Turonensis Episcopi discipuli. Severum Sulpitium vocat Turonensis de Mirac. S. Martini libr. 1. cap. 1. de quibus primus ille Severus Sulpitius, cui tantus fervor amoris fuit in sanctum Dei, ut eo adhuc degente in seculo, unum librum de mirabilibus vite ejus scriberet. Hic inter alia scripsit historiam sacram duobus libris quos duxit ab initio mundi usque ad consulatum Stiliconis & Aureliani, & hos laudat auctor noster hic nomine chronicæ.

Post multas fatigationes. Id est post multas ærumnas & molestias, Severus Sulpit. Dialog. 1. cap. 2. Tum ille sicut est cap. 19. recundissimus aliquantulum erubescens, dum fatigationem meam accepit, facis inquit Sulpici tuo more, qui nullam occasionem si qua tibi porrecta fuerit omittis, qui nos edacitatis fatiges. Valerian. Homil. 6. Otiosa verba sunt figurata convitia stulta fatigatione composita. Gregorius ipse de Mirac. B. Martin libr. 3. c. 1. Et priusquam limina sancta egrederer, nullam fatigationem sensi. Fatigatio Gallis peine sacherie, inde fatigare Greg. de glor. confess. cap. 61. Sed à quibusdam civitatis majoribus opprimebatur, atque fatigabatur.

Cujus nunc littora, multi locorum perlustratores referta sacris Monasterijs dicunt esse. Multa in Ægypto erant Monasteria in cremo adjacente Nilo Sulpit. Sever. dialog. 1. cap. 5. Haud longè ab cremo contiguâ Nilo sunt Monasteria. Idem cap. 17. ejusd. Dialog. Ego autem à Sinâ monte digressus, ad Nilum flumen regressus sum, cujus ripas frequentibus Monasterijs consertas, utraque ex parte lustravi.

Super ripam verò ejus non Babylonia de qua supra memoravimus, sed Babylonia civitas collocatur, Babylonia Ægypti urbs amplissima, fortè sic dicta, quod magnitudine esset altera Babylon Syriæ, sic Arelas Galliæ Narbonensis altera Roma dicta Auson. in claris urbibus. Gallula Roma Arelas Babylonia Ægyptia ea est quam veteres Memphim recentiores Cairû vocitant. Ortho Frisingens. 7. chronic. 3. Porro ea que nunc vulgo Babylonia vocatur, non supra Euphratem ut illi putant, sed super Nilum circiter sex diatas ab Alexandria

posita est, ipsaque est Memphis à Cambyse filio Cyri olim Babyloniam vocata.

In qua Ioseph horrea miro opere de lapidibus quadris & cemento edificavit, ita ut ad fundum capaciora ad summum vero constricta sint, ut per parvulum foramen ibidem triticum jaceretur, Ioseph imminentis famis levandæ causa, apud Babylonem, quæ erat primaria urbs Ægypti horrea condidit lapide quadro, quorum structura ab imo capacior erat, ad summum angustior, ita ut desuper triticum demitteretur, hæc erat forma horreorum quibus utebantur Ægyptij & alij transmarini, quæ Siros vocitabant, Columella de re rustic. libr. 1. cap. 6. Possunt etiam defossa frumenta servari, sicut transmarinis quibusdam provincijs, ubi puteorum in modum quos apellant Siros, exhausta humus editos à se fructus recipit. Varro de re Rustic. libr. 1. cap. 57. Quidam granaria habent sub terris uti speluncas quas vocant cypri ut in Cappadociâ ac Thraciâ, Q. Curt. libr. 7. cap. 4. Tritici nihil aut admodum exiguum reperiebatur, Siros vocabant barbari, quos ita solertes abscondunt, ut nisi qui defoderunt, invenire non possint, in ijs condite fruges erant. Horrea Ægyptia quadrato lapide & cemento structa fuisse observatur, ædificia publica à veteribus struebantur lapide quadrato Senec. epist. 80. Quadratis lapidibus Capitolium & Palatine ades constructæ erant. Auctor vitæ S. Audoëni apud Sur. 24. August. Illa verò Basilica in qua sancta ejus membra quiescunt, miro opere quadris lapidibus Gothica manu à primo Clothario Francorum Rege olim nobiliter constructa fuit. Lapidibus quadratis adjunguntur cæmenta, structuræ causâ, ut ædificium cohæreat, cæmenta sunt lapides minores, rudes non cæsi qui adhibentur structuræ componendæ causâ Vitruv. libr. 1. cap. 5. Sed ubi sunt saxa quadrata sive silex, sive cementum. Inde cæmentarius qui lapides cædit Hieronym. ad Paulin. Agricola cæmentarij fabri metallorum lignorumve cæsores. Aymoin. Floriacens. de Miracul. S. Benedicti. libr. 1. cap. 26. Unus ex fratribus cognomento Gillebertus, qui cæmentarijs fuerat præfectus. Ivo Carnotens. epist. 266. Ascivit quosdam Monachos cæmentarios, quorum Monasterio promisit se daturum prædictam, si muro munirent prætaxatum municipiū.

Post mortem autem Salomonis divisum est per duritiam Roboam, regnum in duas partes, restiterunt duae tribus ad Roboam, quod Iuda appellabatur, ad Hieroboam autem, decem tribus quod Israël vocabatur. Hæc referuntur 3. Reg. 12. Post mortem Salomonis Regnum scissum est in duas partes; Duæ tribus è duodecim, hoc est Iuda & Benjamin penes Roboam resederunt, & ejus Regnum appellatum Judæ, unde nomen Judæis. Aliæ verò decem tribus Hieroboam paruerunt, ejusque ditio appellata est de antiquo populi nomine Israël. Inde primæ decem tribus captivæ ab Assyriis Babilonem ductæ, inde tribus Juda, & post 70. annos tribus Juda suo solo reddita, decem autem quæ vocabantur Israël, suâ ætate in montibus urbibusque Medorum residere, testatur Hieronym. in Ezechiel cap. 37.

Apud Egyptios autem sexta decima erat potestas, quam sua lingua Dynastiam vocabant. Regnum Egyptiorum divisum in varias Dynastias, id est Provincias, quæ dicebantur Dynastie è Græco δυναστα potestas Principum. Sic regnum Parthorum divisum erat in regna duo & viginti, Sic enim vocabant singulas provincias Plin. libr. 4. cap. 25. regna Parthorum duodeviginti sunt omnia, ita enim dividunt provincias, sed aliter Gregorius hic Dynastias accipit, pro successionibus Regum.

Cujus nonodecimo imperij anno, Lugdunum Galliarum urbem conditam manifestissimè reperimus, quæ postea illustrata Martyrum sanguine, nobilissima nuncupatur. Lugdunum Colonia condita à Munatio Planco, ad confluentes Araris & Rhodani tempore Augusti idem Dio lib. 46. & Euseb. in chronic. Senec. epist. 91. ibi ara Augusto dicata eo superstitè, & ludi instituti ad eandem aram Tranquill. in Claudio cap. 1. & in Caligul. cap. 20. Dio libr. 54. de quibus Juvenal. Satyr. 1. Aut Lugdunensem rethor dicturus ad aram. Hæc urbs centesimum post annum à quo condita erat tota incendio consumpta, teste eodem Seneca loco mox laudato, Gregorius ait postea illustratam sanguine Martyrum. Sub Severo enim Fotinus, & post cum Irenæus Episcopi & quàm multi alij apud Lugdunum martyrium passi sunt,

in loco cui nomen Athanaco, unde Martyres Athanacenses dicti sunt. Euseb. libr. 5. cap. 4. 7. 8. &c. Et Gregorius præter hunc locum de glor. Martyr. l. 1. cap. 50. Martyrol. Roman. Jun. 28. inde nobilissimæ nomen meliori titulo, quam jure Colonia, Coloniam agnoscit & Plin. lib. 4. cap. 18. *Secusiani libri, in quorum agro Colonia Lugdunum.* Hoc jure Lugdunenses fuisse liberos à vestigalibus intrâ tertium milliare priusquam beneficio Leonis Imperatoris ut scribit Gregorius Tur. de gloria Confess. cap. 63. credere par est. Ecclesiam Lugdunensem laudibus celebrat Bernard. Clarevall. epist. 174. *Inter Ecclesias Gallia constat profectò Lugdunensem hætenus preminuisse, sicut dignitate sedis, honestis studijs, & laudabilibus institutis, ubi enim æquè viguit disciplina censura, morum gravitas, maturitas consiliorum, auctoritatis pondus, antiquitatis insigne, præsertim in officijs ecclesiasticis, haud facillè umquàm re pentinis visa est novitatibus acquiescere, nec se aliquando juvenili passa est decolorari levitate, ecclesia plena judicij.*

cap. 10.

Gesta Pilati ad Tyberium imperatorem missa referunt quod Gregorius narrat de liberatione Joseph Arimathienensis è custodia quâ tenebatur, non alio auctore scriptum est, quam ex Gestis Pilati ad Tiberium transmissis; Horum dubia fides videtur Baronio, Pilatum tamen de morte Christi retulisse ad Cæsarem. Testes sunt Euseb. in Chronic. & Oros. lib. 7. cap. 4. & Cedrenus. Gregorius ipse infr. cap. 23. h. lib. *Pilatus autem Gesta ad Tiberium Cæsarem mittit, & tam de virtutibus Christi, quam de passione, vel resurrectione ejus insinuat, quæ Gesta apud nos hodiè retinentur scripta &c.* Non est quod de ea re dubitemus, cum officij Præsidum & Rectorum provinciarum esset de rebus novis quæ contingebant suis in provincijs, maximè de his quæ pertinent ad novas religiones referre ad principem, & Pilatus eo maximè habuit causam de ea re certiore faciendi principem, ut à se invidiam sceleris amoveret, eamque rejiceret in Judæos, qui erant authores mali, conjecturam imprimis juvat quod Plinius junior cum esset Proconsul Bythinia, commotus multitudine Christianorum quam ibi nactus est,

& honestâ eorum vivendi ratione , quid in eos decernendum esset dubius , hac de re retulit ad Trajanum per epist. quæ est 101. lib. 10. *Solemne mihi est Domine omnia de quibus dubito , ad te referre, quis enim potest melius vel cunctationem meam regere , vel ignorantiam instruere* , & quod gestis Pilati fidem adstruit , est quod Tiberium nominis , & rerum Gestarum Christi non fuisse inscium certi sumus , quem de Christo in numerum deorum referendo retulisse ad Senatum constat ex Tertull. apologetic. cap. 5. Imò nihil est quod miremur acta de morte Christi referri inter gesta Pilati ; Gesta enim civilia & criminalia referebantur in publica monumenta uti de gestis contra Donatistas probatur l. notione C. Th. de Hæreticis , & hoc argumento Euseb. libr. 5. cap. 17. ut probet latrocinia & crimina objecta cuidam nomine Alexandro , refert sese ad acta proconsularia quæ servabantur apud Ephesum . Pilatum à Tiberio apud Viennam in exilium trusum , & postea in Rhodanummersum refert Otho Frisingens. 3. chronic. cap. 13.

Habebat enim secum Simonem Magum , virum totius malitia , & omnis magistra artis argumento magistrum. Argumento pro argutiâ , vel quolibet callido invento Gregor. Papa lib. 5. epist. 32. *Sub quolibet ingenio , vel argumento.* Inde argutia eodem sensu Gregorius de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 1. *quia apud Dei majestatem , magis simplicitas pura , quam Philosophorum valet argutia* , idem lib. de mirac. ejusd. cap. 60. *o Purgatorium ut ita dicam celeste , quod medicorum vincit argutias.*

cap. 24.

Se deposuit in sepulchro , Joannes Apostolus & Evangelista vivus fertur in sepulchro se deposuisse , nec è vivis sublatus , quasi reservetur in finem seculi , certaturus cum Antichristo propter illa verba Domini quæ leguntur in Euangelio ipsius Joannis 13. *Sic cum volo manere donec veniam.* Hac de re Augustin. in Joann. tract. 124. *Sed tamen si quidam Moysen mortuum negant , quem Scriptura ipsa licet sepulchrum ejus nusquam inveniri legimus mortuum tamen esse sine ulla ambiguitate testatur , quanto magis Ioan-*

nes ex ipsorum occasione verborum ubi Dominus ait sic eum volo manere donec veniam, creditur vivus dormire sub terra, quem tradunt etiam quod in quibusdam scripturis quamvis Apochryphis reperitur, quando sibi fieri iussit sepulchrum, incolumem fuisse presentem, eoque effosso & diligentissime praparato, ibi eum se tamquam in lectulo collocasse, statimque eum esse defunctum, ut autem isti putant qui hac verba Domini sic intelligunt, non defunctum, sed defuncto similem cubasse, & cum mortuus putaretur, sepultum fuisse dormientem, & donec Christus veniat sic manere, suamque vitam scaturigine pulveris indicare, qui pulvis creditur ut ab imo ad superficiem tumuli ascendat flatu quiescentis impelli. huic opinioni supervacaneum existimo reluctari Gregorius de glor. Martyrum. lib. 1. cap. 30. Vivus descendens in tumulo operiri se humo praecepit, cujus nunc sepulchrum manna in modum farina, hodieque eructat, ex qua beata reliquia per universum delata mundum salutem morbidis praestant &c. eadem de re Baron. in Martyrol. Ro. 27. Decembr.

cap. 25. Post hunc Aelius Adrianus Imperator creatus est, unde & Hierosolyma Aelia ab Aelio Adriano vocatur, eo quod eam reparaverit. Hierosolyma instaurata ab Aelio Adriano, unde Aelia nomen. Idem Euseb. in chronic. Aelia ab Aelio Adriano condita, & in fronte ejus porta, quâ Bethlechem egredimur, sus sculptus in marmore, significans Romana potestati subjacere Iudeos. Idemque lib. 4. cap. 6. Aelia ab Adriano instaurata, & patrio solo pulsi Judæi Tertul. Apologetic. cap. 21. Iudæi dispersi, palabundi, & cæli & soli sui extorres vagantur per orbem sine Deo Rege, quibus nec advenarum jure terram patriam saltem vestigio salutare conceditur. Augustin. in psalm. 40. Occiderunt enim Christum Iudæi, ne perderent locum, eradicati à regno dispersi sunt, civitas enim illa eradicatis inde Iudæis Christianos habet, à Iudeo nullo habitatur. Idem Ottho Frisingens Chronic. lib. 3. cap. 22.

cap. 27. Post hunc & quadraginta octo martyres passi sunt, ex quibus primum legimus fuisse Vetium Epagatum. Sub Antonino apud Lugdunum civitatem Galliæ cum Photino primo

Episcopo quadraginta & octo martyres passi sunt, quos inter primum fuisse Vetium Epagatum ait Gregorius hic quasi unus esset nomine Vetius, cognomine Epagatus. Idem tamen auctor non satis compos sui libr. de glor. marty. cap. 49. inter quadraginta & octo martyres qui apud Lugdunum passi sunt numerat Vestium Epagatum, quasi diversos, & in fin. capit. tradit hos dici martyres Athanacenses à loco martyrij cui nomen erat Athanaco. cui congruit Martyrol. R. Junij 2.

Hujus tempore septem viri Episcopi ordinati ad prædican- cap. 18.
dum in Gallias missi sunt, sicut historia passionis sancti mar-
tiris Saturnini denarrat; Ait enim sub Decio & Grato con-
sulibus sicut fidei recordatione retinetur, primum ac summum
Tholosana civitas sanctum Saturninum habere cæperat sacer-
dotem, hi ergo missi sunt Turonicis Gratianus Episcopus,
Arelatensibus Trophimus Episcopus, Narbona Paulus Epif-
scopus, Tholosa Saturninus Episcopus, Parisiacis Dionysius
Episcopus, Arvernus Stremonius Episcopus, Lemovicinis Mar-
tialis est destinatus Episcopus. Valdè durum videtur crede-
re Saturninum Martialem Dionysium & alios priores E-
piscopos non ante Decium qui imperare cœpit anno cci.
missos in Galliam ad prædicandum Evangelium, Antiquio-
ra enim diptyca ecclesiarum ferunt Martialem unum è lxxii.
discipulis Christi à Petro missum in Gallias, & Galliam quæ
erat Italiæ continens, & pulcherrima provincia orbis Rom. tot
annis jacuisse à Petro & successoribus ejus præteritam incredi-
bile est, nec ipse sibi constat Gregorius, cum alio loco id
est de glor. Martyr. cap. 48. scribat Saturninum ab A-
postolorum discipulis ordinatum Episcopum Tholosam mis-
sum, quod convenienter non potest aliter intelligi quam
de proximis successoribus Apostolorum, tamen Gregorij
auctoritas nititur fide actorum martyrij Saturnini & fide-
li recordatione, id est memoriâ & traditione veterum quæ
in antiquis spectanda est, & Turonensi. congruit auctori-
tas Sulpitij Severi qui origines religionis christianæ in Gal-
lia non alius ducit quam à temporibus Aurelij Antonini
locus est insignis lib. 2. Hist. sacr. Sub Aurelio deinde An-

tonini filio persecutio quinta agitata , ac tum primum intra Gallias martyria visa , serius trans Alpes Dei religione susceptâ. An verò Dionysius primus Parisiensium Episcopus fuerit Arcopagita necne , satis disputatum est à Jacobo Sirmundo & alijs viris eruditioribus , quorum sementia est Dionysium Parisiensem , alium esse ab Arcopagitâ , quæ probabilior est , tum propter fidem Martyrolog. Usuardi in quo Dionysius Parisiensis Episcopus , & Arcopagita locantur suo quisque die eodem mense , cum propter ætatem Hilduini auctoris hujus opinionis , qui primus hoc scripsit in epist. ad Ludovicum P. quodante eum nemo , & serius Africam suscepisse Evangelium , orientales & ceteras gentes à temporibus Apostolorum. Testis est Augustin. libr. con. Petilian epist. de unit. eccle. 13 ad Africam enim postmodum Evangelium venit , ideo nusquam literarum Apostolicarum scriptum est Africam credidisse , de orientalibus , autem & ceteris gentibus , quæ in sanctis libris commemorantur , fidem recepisse christianam dictum est , erunt novissimi , qui erant primi quia recessuri erant à fide.

Saturninus verò jam securus de martyrio , securus de martyrio dicitur qui de eo certus erat , quia martyres in carcere securi & hilares martyrium expectabant , Martyrol. R. 20. Octobr. de Caprasio martyre Aginnensi. Securus ad aream certaminis properavit. Securus dicitur qui vacat curâ , vel animo quieto & tranquillo futurum casum expectat Curtius lib. 9. cap. 9. Et ad comæatus petendos discurrunt , securi casus ejus qui supervenit ignaris , & Gregor. infr. libr. 5. cap. 48. de nullo securus , quia omnibus erat adversus , cumque comprehensus ad Capitolium , relictus ab his solus attrahitur. Saturninus , à Gentilibus captus & ductus ad Capitolium , quod erat templum Jovis Tolosæ à duobus Diaconis quos rogaverat , ne in extremis eum dereliquerent destitutus , eis imprecatus est , ne unquam Ecclesia de patrio solo Pontificem acciperet , quod ad sua usque tempora evenisse tradit Gregorius hoc loco. Non dissimiles , imprecationes sanctorum alias & audivit Deus : pueris iridentibus dicendo ascende Calve maledixit Elizeus propheta

pheta, & statim Deus immisit duos urfos pueris 4. Reg. 12. Simili imprecatione usus Quintianus ex Rutenensi Arvernenſis Episcopus in Hortenſius, Comitē ne quiſquam ex ejus genere ad episcopatus apicem proveheretur, qui episcopum non exaudiret de quo Gregor. de vit. Pat. cap. 4. & Ablebertus seu Emebertus Cameracensis Episcopus latroni qui Godilæ sororis sepulchrum violarat, imprecatus est, ne liberos relinqueret, & si vir claudus vel debilis fieret, si mulier vitio quod vocant Guteriam *la Goitre* in posteros usque non careret, & exauditum refert Baldricus Norviomensis Chronic. Cameracens. libr. 1. cap. 16.

Hic verò tauri furentis vestigijs alligatus, ac de Capitolio præcipitatus, vitam finivit. Saturninus tauri indomiti calcibus, fune ligatus per gradus Capitolij præceps actus martyrio vitam finivit. De ejusdem martyrio Gregor. etiam de glor. martyr. cap. 48. Fortunat. libr. 2. cap. 8. Martyrolog. R. Nov. 29. & ante Sidon. libr. 9. in calce epist. 16.

E quibus primum mihi psallat hymnus.

*Qui Tolosatū tenuit cathedram
De gradu summo Capitolorum
præcipitatum.*

Apud Tolosam fuit templum Jovis, unde in sequentibus Sidonius Saturninum vocat negatorem Jovis ac Minervis, quod templum æmulatione Romæ urbis dictum est Capitolium, Carthagine fuit etiam Capitolium Cyprian. de lapsis. Nunc quando ad Capitolium spontè ventum est, quando ultro ad obsequium diis facinoris cessum est, labant gressus, potest ejusmodi excusatio esse miserabilis, & infra. Unus ex his qui sponte Capitolium negaturus ascendit, postquam Christum negavit obmutuit. Alijs locis Capitolum pro arce sumptum occurret. Hieronym. in Esaiam cap. 14. *Arx autem id est Capitolium illius urbis est turris, qua adificata post diluvium.* Augustin. de altercat. eccles. & synagog. Scio quia urbis tua & ambitiosa fora & Capitolia celsa vidisti.

Clerici ordinati ritum psallendi suscipiunt. Clerici cum ordinantur officium psallendi in ecclesia suscipiunt ex con. Cartag. 4. can. 10. can. Psalmista 23. dist. munus cle-

cap. 29

ricorum est psallere in ecclesia , unde Sidonius libr. 4. epist. 8. ridens ut significet Ravennæ cuncta fieri perturbato rerum ordine , *fanerantur Clerici* , inquit , *Syri psallunt*.

Senatus verò vel reliqui meliores loci , Fanaticis erant tunc cultibus obligati. Religio Christiana cœpit à plebeculâ , serius majores eam suscepere , vix audientes Deum hominem & crucifixum , & hoc est quod ait Gregorius hoc loco Senatores vel cæteros optimates Briturigæ urbis adhuc idolorum cultu & superstitione fuisse obligatos. Meliores dicebantur primores , Gregor. infr. libr. 6. cap. 45. *Multi verò meliores natu , qui vi compellebantur abire , testamenta condiderunt , & infra , convocatis melioribus Francis*. Idem libr. 7. cap. 19. *secutique sunt eum , omnes meliores natu regni Chilperici Regis*. Etiam latinis scriptoribus ut melior pars diei est prior seu matutina , Virgil. 9. Æneid. *Melior quoniam pars acta diei* , ubi Servius *id est major & prima*. Radevic. de Gest. Frideric. libr. 2. cap. 30. *Dominus Imperator magna est in gloria , quosdam de melioribus ex Mediolano & Brixia in vinculis retinet* , & idem cap. 34. ejusd. libr. *quosdam occisos sexdecim captos de suis melioribus ibidem perdiderunt*. Eâ ætate jam clausis fanis , id est templis idolorum fanatici dicebantur per contemptum , qui exoleti sanorum cultu tenebantur. Gregor. infr. lib. 2. cap. 10. *Sed hæc generatio fanaticis semper cultibus visa est , obsequium præbuisse*. Idem eod. libr. cap. 27 *quia erat ille adhuc fanaticis erroribus involutus* vel potius sacrificuli idolorum , Hieronym. in Esaïam cap. 7. *Et pro Levitis habent Phanaticos*. Augustin. in psalm. 40 *sedent Pagani & computant sibi annos , audiunt Phanaticos suos dicentes , aliquando Christiani non erunt*.

Leocadium quemdam primum Galliarum Senatorem , qui de stirpe Vetiij Epagati fuit reppererunt , Leocadia mater Galli Arvernensis Episcopi , fuit quoque de stirpe Vestij Epagati unius è martyribus Lugdunensibus. Gregor. de vit. Patr. cap. 6. Ubi provinciales omnes civitate donati , multi ex his in Senatum allekti maximè è Gallia , unde per jocum multos Senatores esse in provincijs , qui Romam non attingerant ait , Augustin. de Civit. Dei libr. 4. cap. 17. *Quid non*

multi Senatores sunt in alijs terris qui Romam ne de facie quidem norant. Hoc genus Senatorum frequentius fuit in Gallia, Senatores dicebantur qui erant generis senatorij, Gregor. infr. libr. 2. cap. 21. Quo migrante Sidonius ex præfecto substituitur, vir secundum seculi dignitatem nobilissimus, & de primis Galliarum Senatoribus, ut filiam sibi Aviti imperatoris in matrimonio sociaret. Idem infr. libr. 5. cap. 46. Agræcula autem Cabillonensis Episcopus, hoc obiit tempore, fuitque homo valdè elegans, ac prudens genere Senatorio, idem libr. 6. cap. 39. de Sulpitio Bituricensi Episcopo. Est enim vir valdè nobilis & de primis Senatoribus Galliarum. Idem de glor. Martyrum cap. 87. sed cum esset ex genere Senatorio, & nullus in vico illo Ricomagensi juxtà seculi dignitatem haberetur nobilior Idem de glor. Confess. cap. 5. Audientes autem Senatores urbis, Arvennæ qui tunc in loco illo nobilitatis Romanæ stemmate refulgebunt. Leocadius iste fuit unus ex hoc genere Senatorum qui domum quam apud Biturigas habebat Christianis concessit, ex qua dicata est prima ecclesia hujusce urbis in honorem sancti Proto-martyris Stephani.

Acceptis de his tribus aureis pro benedictione. Leocadius oblati sibi à Christianis trecētis aureis pro pretio domus suæ, acceptis tribus aureis eulogiæ seu benedictionis nomine, reliquum lubens remisit, ut è domo privatâ in ecclesiam commutaretur. Donationes in ecclesiam fiebant per modum venditionis nummo uno duobus vel tribus, vel acceptâ veste vel equo vel alio munusculo, charitatis nomine Robert. Montens. in suppl. Sigebert. ad annum 1201. VVilhelmus de Vado miles vendidit vel potius accepta charitate XIII. librarum, & unius equi albi in perpetuam elemosinam dedit Deo & Alexandro Abbati, & Monachis Gemet, tertiam partem terre quam habebat apud Duclarum & infra, Eodem quoque anno Rogerius Torel miles illustris VVlcatienensis monasterij dedit ecclesie Gemet in perpetuam elemosinam apud Gisenenses XVI. & dimidiam Acras terre arabilis, & septem Acras nemoris in manu VValterij Archiepiscopi, Rothomagensis, reddidit. Pro hac autem donatione Rogerus Torel accepit ab Abbate Alexandro nomine charitatis xxx. libras Andegavenses, & equum unum album, à VVilhelmo vero de

Lunda tunc Cellario duorum militum vestimenta de estanford , sui videlicet & alterius militis.

cap. 30.

Valerianus & Gallienus Romanum imperium sunt adepti qui gravem contra Christianos persecutionem suo tempore commoverunt. Edicto Valeriani octava persecutio mota in Christianos. maxime in Episcopos & Clericos. Hujus edicti meminit Cyprian. epist. 82. Rescripsisse Valerianum ad Senatum ut Episcopi , & Presbiteri , & Diacones in continenti animadverterentur , in hac persecutione martyrium passi sunt Romæ Cornelius Pontifex , & Carthagine Cyprianus Episcopus , ut subjungit Gregorius hic. de hac persecutione Orosius libr. 7. cap. 22.

Horum tempore & Chroco ille Alemanorum Rex commoto exercitu Gallias pervagavit ; Imperantibus Valeriano & Gallieno Alemanni Germaniæ populi , Gallias vastarunt Duce Chroco , quem Regem vocat Gregorius hic , de hac irruptione Alemanorum in Gallias meminit Oros. lib. 7. cap. 22. sed de Chroco prorsus non meminit.

Veniens verò Arvernos delubrum illud quod Gallicâ linguâ VVasso Galata vocant , incendit diruit , atque subvertit ; in illa clade Galliarum etiam templa idolorum ab Alemanis & ipsis Paganis non sine singulari Numinis providentia eversa , in his incensum & solo dirutum templum in finibus Arvernorum quod Galli Vasso nuncupabant. Hujusmodi templum Mercurio sacrum fuisse non levis conjectura est quod suâ ætate signum ingens Mercurij factum apud Arvernos manu Zenodori tradit Plin. libr. 34. cap. 7. verum omnem amplitudinem statuarum ejus generis , vicit ætate nostrâ Zenodorus Mercurio factò in civitate Galliæ Arvernensis per annos decem HS cccc. manu pretio.

Intrinfecus verò marmore ac musivo varium erat. Describitur hic templum illud quod apud Arvernos erat , satis curiosè & diligenter prout Grogorius patria Arvernus rerum patriarum scribendarum studiosus erat , duplici pariete structum refertur , interior paries constabat minuto lapide , id est cemento seu cæmentitio opere , exterior quadrato lapide , interius verò parietes marmore , id est crustis mar-

moreis, & musivo id est opere tessellato variati seu distincti erant. Musivum est opus tessellatum, tessellis contextum, quod genus operis in antiquis ædificijs valde laudatum fuit Spartian. in Pescennio Nigro *Hunc in Commodianis hortis, in porticu curvâ pictum de musivo, inter Commodi amicissimos videmus sacra Isidis ferentem.* Augustin. de civit. Dei libr. 16. cap. 8. *Et cætera hominum vel quasi hominum genera, quæ in maritimâ plateâ Carthaginis musivo picta sunt* Paulin. epist. 12. ad Severum. *Absidem solo & parietibus marmoratam, camera musivo illusa clarificat* Symmach. libr. 8. epist. 41. *novum quippe musivigenus, & intentatum superioribus reperisti.* Et Gregor. ipse infr. libr. 5. cap. 46. *multa in civitate illa ædificia foris, domos composuit, ecclesiam fabricavit, quam columnis succavit, variavit marmore, musivo depinxit.* Idem de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 1. de Basilica Agripinensi, *& quia admirabili opere ex musivo quodam modo deaurata resplendet sanctos aureos, ipsam Basilicam incola vocitare voluerunt; nostris ouvrage à la mosaïque, unde artifices operis musivarij dicti* l. 3. C. Th. de excusat. artific. Iul. Firmic. libr. 3. cap. ult. & libr. 14. cap. 15. Cassiod. libr. 8. epist. 5. id genus artificum Constantinopoli petiit refert Leo Ostiensis in Chronic. Cassin. lib. 3. cap. 27. Cætera ædificia constabant quadrato lapide. Gregor. inf. libr. 8. cap. 34. *in cujus angulo erat cellula parva, & quadratis lapidibus clausa.*

Ac Baptismo consecratus. Victorinus è servulo templi baptizatus per Baptismum consecratus dicitur, quia Baptismus nos sacros facit, Baptismus est sacerdotium laicorum Hieronym. ad Luciferian. *Deponat sacerdotium laici, id est Baptisma.*

Irruentibus autem Alemannis in Gallias sanctus Privatus Gaballitana urbis Episcopus in Crypta Memmatensis Montis, ubi jejunijs orationibusque vacabat reperitur, populi Gredonensis castri munitione conclusus, Privatus Gabalorum Episcopus, irruentibus Alemanis in Gallias Duce Chroco orationis causâ secessit in Cryptam Memmatensis montis. Tempore persecutionis Episcopi & fideles latebant in Cryptis, id est latibulis subterraneis opere manu factis cavatis,

Anastaf. in Caio. *Hic fugiens persecutionem Diocletiani in Cryptis habitavit, martyrio coronatus.* Gregor. ipse infr. libr. 10. cap. 30. de Gratiano primo Turonensi Episcopo quem cum alijs Episcopis missum in Gallias tempore Decij supra à nobis observatum est, *sed interdum occultabat se, ob impugnationem potentum, eo quod sæpius cum injurijs & contumelijs cum repercrant adfēcissent, ac per cryptas & latibula cum paucis Christianis per eundem conversis mysterium solemnitatis diei dominici clanculo celebrabant.* Memoratur Anatolius Burdegallensis perclusus in cellula quæ erat in crypta antiqua gregor. infr. libr. 8. cap. 34. *Eras autem ibi crypta, ab antiquis, transvoluto elegantique opere exposita, in cujus angulo erat cellula parva de quadratis lapidibus clausa, in quam vix unus stans homo recipi posset, in hanc cellulam puer ingreditur &c.* in hujusmodi cryptis sepulta inveniuntur corpora martyrum. Hieronym. in Ezechiel libr. 12. cap. 40. *Dum essem Roma puer & liberalibus studijs erudirer, solebam cum ceteris ejusdem ætatis & propositi diebus dominicis sepulchra Apostolorum & Martyrum circumire, crebroque cryptas ingredi quo in terrarum profunda defosse ex utraque parte ingredientium per parietes habent corpora sepultorum.* In eisdem cryptis condita corpora Episcoporum & clariorum secularium virorum Gregorius noster infr. h. libr. cap. 39. *Ipse quoque sacerdos cum conjuge & filia in crypta Cantobennensi juxta aggerem publicum est sepultus.* Et idem infr. libr. 4. cap. 12. *Erat enim ad Basilicam sancti Cassij Martyris crypta antiquissima, abditissimaque, ubi sepulchrum magnum ex marmore pario, in quo grandævi cujusdam hominis corpus positum videbatur, de his plura in Registrum Gregorij Papæ libr. 9. epist. 38. Privatus igitur ob metum Barbarorum derelicta civitate Gabalitana secesserat in cryptam Memmatensis montis, in qua deprehensus à Barbaris, & vici Credonensis castrî munitione, id est arce, custodiæ causa ab his inclusus, sic enim intelligenda existimo hæc verba quæ satis obscura sunt populi Credonensis castrî munitione conclusus, & cum idolis sacrificare fortiter detrectaret fustibus cæsus, paucos post dies expiravit. Gabalorum civitati olim nomen Anderetum vel Gabalum, sed ea eversa à Barbaris, fortè ab Alemânis in illa*

clade Galliarum sedes Episcopalis translata Mimate, vicus fuit cap. 31
 temporibus Privati Gabalorum Episcopi ut legitur in ejus vi-
 ra cui nomen à proximo monte Mimattenſi vel Memmatenſi.
 Eo translata sedes episcopalis in gratiam ſepulture Privati
 qui conditus eſt in loco martyrij, exinde Mimate velut ſedes
 Privati martyris, memoriâ celebratur Gregorius inſt. libr. 10.
 cap. 28. *Ecce adest Iulianus à Brivate, Privatus ex Mimate,*
Martinus de Turonis, Martialisque ab urbe propria, inde Mima-
 te & Gabali promiscuè accipiuntur, idem Gregor. de glor.
 Martyr. lib. 2. cap. 30. *Adest Privatus ex Gabalis* & Fortunat.
 libr. 8. cap. 4.

Privatum Gabalus, Iulianum Arvernus abundans

Ferreolum pariter pulchra Vienna gerit.

Sed ex ipsa quassatione interpositis paucis diebus spiritum pca. 33
exhalavit, Privatus religionis causâ fustibus cæsus, ex ipsâ quaſ-
 satione, id eſt fustium percussione paucis poſt diebus expi-
 ravit. Quaſſare latinis ferire tundere baculo, vel alio instrumen-
 to. Optat. Milevit. libr. 1. cap. 9. de pœnitentibus, & *quaſſe-*
tur illi caput de pœnitentiâ, inde quaſſatio pro percussione
 vel tunſione Optat. libr. 2. *in Mauritania civitatibus nobis in-*
ſtantibus quaſſatio populi facta eſt. conquaſſari minus eſt quam
 conteri. Auguſtin. in Pfalm. 45. *Aliud eſt conquaſſari, aliud*
conteri, conquaſſari, minus eſt quam conteri.

Eo tempore Quirinus Sistiensis ecclesie sacerdos, gloriosum.
pro Christi nomine martyrium tulit. In pago VVlcaſſino Qui-
 rinus Presbiter cum Nicaſio primo Episcopo Rothomagenſi
 martyrium paſſus memoratur, Martyrol. Ro. octobr. xi. VVl-
 caſſinus pagus eſt juris B. Dionysij martyris, quem à Suge-
 rio Abbate Ludovicus Craſſus ſuſcepit in beneficium ſeu Feu-
 dum Innocent. III. libr. 2. epiſt. 188. *Ad hæc comitatus VVl-*
caſſini, qui juris beati, Dionysii eſt quem illuſtris memoria Ludo-
vicus quondam Rex Francorum per Sugerium quondam Abba-
tem ſancti Dionysij, in beneficium & Feudum ſuſcepſiſſe cognof-
citur. Idem VV. Nangius de Geſt. B. Ludovici ad ann. 1266.
 & Joannes Tillius.

Prodente Iuda Hebræo qui poſt Baptiſmum Quiriacus eſt vo-
citatus. Judæi & Gentiles in Baptiſmo mutabant nomen &

Vice-
comes
deBap.
tism.
lib. 2.
cap. 12
13.
cap. 25.

suscipiebant nomen Sanctorum ut Petri Pauli , Conc. Nicen. can. 30. Euseb. libr. 2. cap. 20. ut Athanis. filia Leontij philosophi in baptismo Eudoxiæ nomen suscepit Socrat. libr. 7. cap. XXI.

Quæ ita se in cuncta bonitate ac sanctitate omnibus probavit, ut Tecla vocaretur ab incolis. Melania nobilis Matrona Romana , dimissis rebus Hierosolymam migravit, ubi tantâ sanctitatis laude claruisse dicitur , ut ab incolis Tecla vocaretur. Sic eam Teclæ nomine adornavit Hieronym. in Chronic. Tecla virgo & martyr quæ à Paulo Apostolo ad fidem conversa sub Nerone feris exposita , victrix apud Seleuciam in pace quievit, quam antiqui summo cultu celebrarunt, de ejus vita & miraculis duos libros scripsit Basilus Episcopus Seleuciens.

cap. 37

Monachos ad militiam cogi jubet, nolentes fustibus precipit verberari. Anno Christi 375. Monachi ad militiam coacti Valentis edicto idem Euseb. in Chronic. Theodorit. libr. 3. cap. 6. Basil. epist. 70. 200. 303. Oros. libr. 7. cap. 33. de quo in Asceticis.

pea. 39

Vxorem habens quæ juxta consuetudinem ecclesiasticam remota à consortio sacerdotis religiosè vivebat. Urbicus ex Senatore factus Episcopus Arvernensis secessit ab uxore , uti moris erat , sed cum ea aliquando virum de nocte adiisset , cumque ad coitum provocasset , Episcopus pœnitens facti pœnitentiæ causa secessit in monasterium, quâ emensâ redijt ad Episcopatum. Cum uxoratus in episcopum presbyterum vel diaconum ordinabatur, secedebat in perpetuum ab uxore, quæ mutata veste castitatem côlebat & vocabatur Episcopa Presbytera vel Diacona Conc. Tur. 2. can. 20. Antissiodor. can. 20. 21. conc. Rom. can. 1. & 2. can. Presbyter 32. dist. laudibus celebratur Ursinus Presbyter , qui à tempore accepti ordinis Presbyteram suam ut sororem diligens , sed quasi hostem cavens , ad se accedere non sinebat , de quo Gregor. Papa dialog. libr. 4. cap. 20. de quodam Nanneteusi Episcopo , idem Gregorius noster de glor. Confess. cap. 78. *aciebat enim fuisse antistitem in civitate sua , cum conjuge , sed cum ad honorem sacerdotij accessisset , lectulum juxta ordinem institutionis catholice sequestravit.* Episcopæ & Presbyteræ nigrâ veste utebantur Gregor. inf. libr.

libr. 2. cap. 17. de vxore Namatii Episcopi Arvernensis. *Et aspiciens eam in veste nigrâ senio jam provecctam, putavit esse unam de egentibus.*

Ipsè quoque sacerdos cum conjuge & filia in cryptâ Cantobennensi juxta aggerem publicanum est sepultus. Urbicus Episcopus Arvernensis sepultus in crypta Cantobennensi juxta aggerem publicum, id nomen vico à proximo monte Cantobennensi ubi Eparchium Episcopum quoque Arvernensem postea monasterium condidisse narrat Gregor. infra libr. 2. cap. 21. *ferunt etiam ipsum in arce Cantobennici montis monasterium collocasse, ubi nunc oratorium est, vulgo Chantoin.* Plerumque veteres conditi in cryptis, quæ erant juxta viam publicam Gregorius noster infr. h. libr. cap. prox. *sepultusque in cryptâ, suburbano civitatis illius* Gregor. Papa libr. 9. epist. 38. *Retrusas cryptas juxta Flaminiam portam invenientes in eis se occultaverunt,* ubi dixi. Hujusmodi cryptæ etiam fuere juxta ecclesias, quia erant destinatæ in sepulturam mortuorum, Gregor. infr. libr. 2. cap. 20. *unde & crypta illa usque hodie perstant, ad Basilicam sancti Iuliani.* Unde censentur cum arenariis id est cœmiteriis, quasi ap pendices ecclesiarum Innocent. III. libr. 2. epist. 140. *Ecclesia sancti Iuliani cum domibus cellis, cryptis hortis vineis & arenariis suis, &c.*

Habuit autem & Archidiaconum nomine, & merito Iustum, cap. 40. qui & cursum vitæ bonis consummans operibus magistri tumulo sociatur. Illidius Episcopus Arvernensis Archidiaconum habuit nomine & vitæ meritis Iustum, qui in ejus tumulo conditus ut qui in vitâ fuerat individuus comes officii, post mortem ab eo non divideretur. Sic Laurentius Xisti Diaconus desiderabat ei socius esse martyrii, qui comes fuerat pontificalis officii, sic eum affatus cum duceretur admartyrium ut legitur aqud Ambros. 1. offic. 41. *Quo Sacerdos sancte sine diacono properas, numquam sacrificium sine ministro offerre consueveras, cui commisisti dominici sanguinis consecrationem, cui consummandorum consortium sacramentorum, huic consortium tui sanguinis negas.*

A sancto autem Nepotiano visitatus, atque oleo sancto perunctus, tribuente Domino redditur sanitati. Artemius unus

è legatis Maximi Tyranni qui Treviris sedebat , cum proficiscens in Hispaniam morbo correptus fuisset apud Arvernos, à Nepotiano Episcopo sancto oleo, id est oleo, seu chrismate infirmorum unctus curatur. Hac ætate etiam Episcopi quandoque infirmis unctionem extremam ministrabant , Innocent. I. ad Decent. epist. i. can. ult. *Ceterum si Episcopus aut potest , aut dignum ducit aliquem à se visitandum , & benedicere & tangere chrismate sine cunctatione potest , cujus est ipsum chrisma conficere* can. illud. 95. dist. oleo sanctificato unguntur infirmi , juxta Jacobi præceptum *infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros, qui orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum.* Augustin. de tempor. sermon. 215. *Quoties aliqua infirmitas supervenerit , Corpus & Sanguinem Christi ille qui ægrotat accipiat , & inde corpusculum suum ungat ut illud quod scriptum est impleatur in eo, infirmatur aliquis, &c.* Unde hoc genus chrismatis dicitur oleum infirmorum cap. unic. de sacr. unct. & hoc sub sigillo custodiendum est, ne cuiquam ex causâ medicinæ id est medicamenti , vel maleficij detur. Conc. Moguntin. i. can. 27. *Presbyteri sub sigillo custodiant chrisma , & nulli sub pretextu medicinæ , vel maleficij donare inde præsumant.*

cap. 41.

Datoque arrabme diem constituit nuptiarum. Sponsalia contrahuntur dato arrabone , id est à sponso sponsæ datis arris I. si quis officium ff. de rit. nupt. l. arris l. ult. C. de spons. Annulo subarrantur puellæ, Philippi Ducis Sueviæ natam Ottoni IV. imperatori desponsam per osculum & traditionem annuli arræ nomine refertur in appendic. Otton. Frisingens. cap. 51. *mox à Duce Leopoldo cognato suo, per manus Cardinalium lege Francorum Regi Ottoni desponsatur , à quo amantissime amplexata , publici signo osculi, mutationeque annulorum subarratur.* Sponsalitæ arræ anulus osculum calciamenta , haustus poculi. Eiusdem Gregor. de vit. Patr. cap. 20. *Denique dato sponsæ annulo porrigit osculum, præbet calciamentum, celebrat sponsalium diem festum , & idem de vit. Patr. cap. 16. Cumque ut atati huic convenit , amoris se puellari præstaret affabilem , & cum poculis frequentibus etiam calciamenta deferret.* Sponsa arrhas accipiebat sponsalium nomine, pro nepte sua se eas accepisse

in monasterio confessa est Leobovera Abbatissa Pictaviensis apud Gregor. infra libr. 10. cap. 16. *De sponfalibus quoque ait coram Pontifice, Clero vel senioribus, pro nepte sua orphanulâ arras accepisse.* B. Genovesam virginem à Germano Episcopo Altissiodorensi nummum æreum signo Crucis insignem in signum sponfalitiæ cum Christo arræ accepisse ait Auctor ejus vit. apud Sur. Jan. 3. & auctor vit. Germani apud eund. Jul. 3. Stephan. Tornacens. epist. 178. & in ipsis sponfalibus nuptijs dies dicitur. Terent. in Andria. *Placuit despondi, hic nuptijs dictus est dies:* Arrabo recentioribus pro arra quæ est symbolum emptionis Hieronym. in epist. ad Ephes. *Pignus Latinus interpres pro arrabone posuit, non id ipsum arrabo, quod pignus sonat. Arrabo enim futura emptioni, quasi quoddam testimonium & obligamentum datur, &c.* Luitprand. Hist. libr. 1. cap. 7. *Cui Berengarius ut promissionis suæ daret fidem credulitatis arrabonem clypeum portat.*

Horrent tua solaria, cum dominum residentem suspicio super Solaria sunt mœniana seu projecta ædificiorum è quibus veteres prospicere solebant. l. pen. §. item illud C. de ædific. privat. Hieronym. in Ezechiel. lib. 12. cap. 42. *indixit autem Romæ appellant solaria de cœnaculi parietibus eminentia, siue mœniana, ab eo qui ea primus invenit, quæ nonnulli Græcorum ἑσάρæ vocant.* Hujusmodi solaria cancellis ferreis vel æreis munita erant, ita ut sine periculo ibi deambulare liceret. Anastas. in Adrian. *Vbi & deambulatorium scilicet solarium suum, cum cancellis æreis, nimis pulcherrimè construxit.*

Hos usque hodiè duos amantes vocitare loci incola voluerunt. Narrat historiam duorum conjugum, qui apud Arvernos in eodem thalamo cœlibem vitam duxerunt, & in eadem Basilica ex diverso sepulti sunt, sed non sine miraculo eorum tumuli in unum coierunt; unde duos amantes Pagenses vocitarunt, eadem de re auctor noster de glor. confess. cap. 32.

Apud Condatensem diæcesim sua vicum, excedens à sæculo feliciter migravit ad Christum, Martinus Turonensis Episcopus, cum diæcesim lustraret, morbo tentatus, è vivis excessit apud Condatensem vicum. Condatensis vicus est in confinio Turonum & Pictorum vulgo Candè, de quo &

Gregor. inf. lib. 10. cap. 32. *consummato ergo presentis vite cursu obiit apud Condatensem vicum urbis suæ, & Sever. Sulpit. epist. ad Bassulam socrum; Interea causa exstitit, quâ Condatensem diocesim visiteret* Eo loci condita Basilica in honorem sancti Martini de qua & Gregorius libr. 8. cap. 40. *Deposuerat enim sibi sepulchrum in Basilica sancti Martini vici Condatensis.* Hic summâ religione visebatur lectulus B. Martini sic vocabant nudam humum cinere stratam, in qua cubabat reclinato capite super lapide. Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 2. cap. 45. *veniensque ad cellulam Condatensem in quâ lectulus Beati viri habetur.* Idem lib. 3. cap. 22. *Mulier indigena urbis Turonica visus claritate mutata cellulam Condatensem in qua lectulus Beati Antistitis habetur expetiit, lectulum autem non aliud dicunt, nisi in pavimento illo substratus cinis, & appositus capiti lapis, in quo nocturno tempore flexa cervice recumberet.*

*Major ei virtus ante Episcopatum fuit, quam post Episcopatum, Martino ægrotante apud Condatensem vicum qui in finibus Turonum & Pictonum situs est, utrique ad ejus funus quasi proximum convenère, eoque defuncto gravis exorta est altercatio inter utrosque super vindicijs sancti corporis, Pictones suum Abbatem & Monachum vindicabant, Turones suum Episcopum, & Pictonibus excipientibus quod Turonibus sufficere deberet, se Martini ope & virtute usos esse quo ad vixit, Turones contra sese tuebantur hac exceptione non esse locum invidiæ, quod Martino major virtus, id est gratia miraculorum fuit ante Episcopatum, quam post Episcopatum, quia apud Pictones suscitavit duos mortuos, apud Turones unum, tandem vicere Turones & Martini corpus deportatum vel potius raptum est Turones. Quod dicitur de Martino cum virtutis gratia minorem fuisse in Episcopatu quam ante Episcopatum, testatur Sever. dialog. 2. cap. 5. *illud autem animadverti sæpè Sulpici Martinum tibi dicere solitum nequaquam sese in Episcopatu, eam virtutum gratiam suppetisse, quam prius se habuisse meminisset.* Idem Gregorius ipse infr. & Petr. Blef. epist. 112.*

Verum si mos antiquitus institutus servatur, in urbe quâ or-

dinatus est habebit Deo iubente sepulchrum. Turones corpus Martini sui Episcopi vindicabant hâc maximè ratione, quod moris esset Episcopum sepeliri in sua ecclesia : de sepulturâ Norberti Magdeburgensis Episcopi olim Abbatis Præmonstratensis non dispar exorta est controversia inter Monachos Præmonstratenses & Clericos Magdeburgenses, sed hi vicere sententiâ Lotharij Imperat. Robert. Montensis in supplem. Sigeberti ad ann. 1134. *Cum de sepulturâ inter Clericos majoris ecclesia, & fratres sanctæ Mariæ contentio fieret, res ad imperatorem delata, & ejus præcepto in ecclesia sanctæ Mariæ, cum filijs & fratribus, quos in Christo genuerat, & Christo adificaverat sepultus est;* Episcopus tamen non prohibetur sepeliri in monasterio ubi elegerit sepulturam, ex conc. Tollet. 9. can. 5. can. Bonæ rei. 13. qu. 2. inde anno Christi 1077 cum de sepulturâ Hugonis Lexoviensis Episcopi certamen ortum esset inter Monachos Lexovienses & Monachos quoddam coenobij sanctæ Mariæ; re delatâ ad curiam Guillelmi II. Régis Anglorum, ejus judicio secundum Moniales pronuntiatum est, quia Episcopus in monasterio ejus erat fundator, sepulturam sibi elegerat ut refert Orderic. Vital. lib. 5.

In Vigennam fluvium descendunt, ingressique Ligeris adveum. Corpus B. Martini nave perlatum per Vigennam amneum, qui defluit in Ligerim, c'est là Vienne, de quo Gregor. infr. libr. 2. cap. 37. *Porro ille cum ad fluvium Vigennam cum exercitu advenisset, & in vit. S. Leodegarij cap. 28. Post hac cum ad Vigennam fluvium in vico Sannone venissent.*

Ad urbem Turonicam cum magnis laudibus, psallentioque dirigunt copioso. Corpus B. Martini Turones delatum cum laude & psallentio, id est cum hymnis & cantu Psalmorum, Psallentium est concentus psalmorum vel chori psallentium Gregor. infr. libr. 2. cap. 21. *Dje autem Cæna Dominica, cum magno psallentio comitantibus clericis, civibusque ad ecclesiam suam revertebatur.* Idem infr. libr. 10. cap. 9. *Miserat enim ad eum obviam Episcopus Regatis clericos suos cum crucibus & psallentio.* Idem de glor. Martyr. libr. 1. cap. 51. *Sanctus Gregorius inluminatis cereis cum grandi psallentio.* Anastas. in Adriano. *cum psallentio à Diaconia usque ad Balneum.*

A Passione ergo Domini usque ad transitum sancti Martini Franci, ea fuit eorum religio & cultus erga nomen B. Martini, annos numerare cœperunt à transitu B. Martini, ut ante à Nativitate Christi. Transitus dicitur mors Sanctorum, quia est transitus ad meliorem vitam, sic Joannes Evang. cap. 13. Christi mortem μεταβασις appellat id est transitum. Rationem reddit Chrysostom. in eund. cap. 71. ἡν δὲ θάνατον αὐτοῦ μεταβάσις ἐστὶ καὶ μεταβασις αἰώνιον. quia mors ejus est translatio ad meliora, & in can. si transitus 79. dist. transitus Papæ pro morte. Anastas. in Eugenio die transitus sui pauperibus vel clero seu familia presbyteria in integrum orogari precepit.

✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠ ✠✠✠

FINIS LIBRI II.

VR faciles res sequeretur arguebatur, Martinus Turonensis Episcopus Briccium Diaconum qui ei successit in Episcopatu insensum habebat, quod eum argueret de levium rerum studio, facilis pro levi & mobili, Virgil. 2. Æneid. Facilis jactura sepulchri. Idem 8. Æneid. faciles quo oculos fert omnia circum, ubi Servius, id est mobiles vino. Idem 3. Georgic. Dum faciles animi juvenum, dum mobilis ætas facilis pro stulto Gregor. ipse de Mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 1. Visum est & hoc inferere lectioni, qualiter me Deus arguerit, nē ante me permitterem stultos & faciles, beatis solemnibus obtestare.

Sed & presbyterij honore præditus, sapē beatū virū convicijs lacesivit, Briccius è Diacono promotus est in presbyterum Archidiaconi munus non erat perpetuum, Sidon. libr. 4. epist. 25. temporumque processu Archidiaconus, in quo seu gradu seu ministerio multum retentus propter industriam &c.

Nam mulier ad quam cubicularij ejus vestimenta deferre solebant ad ablundum, qua sub specie religionis erat veste mutata, concepit & peperit. Briccius Turonensis Episcopus & Martini successor suspitione stupri valde laboravit, quia mulier quā

ejus cubicularij utebantur, ad abluendas ejus vestes, quæ religionis obtentu vestem mutaverat, prægnans deprehe nsa est, Viduæ vel devotæ quæ castitatem domi colere propositum habebant, vestem mutabant, & velum capiti imponebant. can. vidua. 20. qu. 1. can. sicut bonum. can. de viduis. can. viduæ 1. & 2. can. vidua. can. viduitatis & passim 27. qu. 1. Mulieres devotas seu conversas velatas fuisse testatur Gregor. infr. h. libr. cap. 13. *Residentibus tamen Episcopis, die Dominico mulier quædam velata, atque devota Deo audenter ad eos ingreditur*, Idem libr. 4. cap. 26. *Habebat tunc temporis Ingoberga in servitium suum, duas puellas, quarum prima vocabatur Marcovesa, religiosam vestem habens.*

Nec Deus nos diutius finit manus tuas indignas osculando pollui. Christiani solebant reverentiæ causa osculari manus Episcoporum. Ambros. de dignitat. sacerdot. cap. 2. *Quippe cum videas Regum colla & principum summitti genibus sacerdotum, & exosculatis eorum dexteris, orationibus eorum credere se committi.* & Sidon. libr. 8. epist. 11.

Perge ad limina mox Episcoporum

Sancti & Gallicini manu osculata.

Tecti posce brevis vacationem.

Inde benedictio & osculum sunt gratiæ Episcopales, Gregor. infra h. libr. cap. 5. *acceptâ benedictione cum osculis redierunt*; Laici verò admittuntur ad osculum pedum Romani Pontificis. Anastas. in Valentino. *Cujus oranter ab omni Romanorum senatu pedibus osculatis, magna in totius sexus & ætatis populo letitia mansit.* Idem in Leone IV. *Et procedentes vestigia ipsius osculari cæperunt.* Episcopi quoque solebant clericos recipere ad osculum in signum communionis ecclesiasticæ; Hieronym. advers. Rufin. libr. 2. *Antequam sanctus Epiphanius venisset Hierosolymam, & ore quidem & osculo tibi pacem daret, & infr. ut Hæreticum scriberet, quem osculis orthodoxum comprobavit.* Christiani etiam osculabantur catenas Martyrum. Tertull. 2. ad uxor. *Quis in carcerem ad osculanda vincula martyris reptare patietur.*

Cumque oblatus fuisset infans, triginta dies ab ortu habens, ait ad eum Episcopus, adjuro te per Iesum Christum, &c. Bric-

cuius de stupro inſimulatus cum prædicta muliercula , infantem coram plebe oblatum , jam trigefimum diem natum , per Deum adjuravit ut palam ediceret ſi ejus pater eſſet , infans patrem negavit. Sæpius varijs miraculis clericorum & monachorum de ſupro accuſatorum innocentia purgata eſt. Euſtathio lectore Cæſarienſi per calumniam accuſato de ſupro cum filia præſbyteri , & ab officio lectoris depoſito , puella quæ clericum calumniata erat , non prius parere valuit , quam calumniam falſa eſſet , poſt nonum diem niſus puerperij , Pallad. Lauſiac. hiſt. cap. 141. Similiter & mulier quædam quæ falſo Simeonem monachum de ſupro inſimulavit , non prius peperit , quam fateretur ex quo concepſſet quo factò inquit Evagr. libr. 4. cap. 33. *ἡ ὅτις ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀλυσθείας καὶ τοῦ ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀλυσθείας καὶ τοῦ ἐκ τῆς ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἀλυσθείας* extemplo infans ex utero exiliit , velut veritate obſtetricante.

Ille autem ad ſatisfaciendum adhuc populo , prunas ardentes in byrrhum ſuum poſuit. Briccius nè qua ſuſpicio de ſe plebis animis hereret , ſeſe purgare non dubitavit per prunas ardentes in byrrum , id eſt in ſinum veſtis poſitas. Byrrhus erat veſtis genus commune ; Auguſtin. in Pſalm. 130. *Et quando quereris vel amicis , vel in judicio , hoc dicis judici conſcidit me , non dicis conſcidit birrum meum , ſed conſcidit me.* Glaber. Hiſt. libr. 1. cap. 4. *Egrediens latenter Creſcentius de turre ſcilicet birro indutus , & aperto capite , veniensque improviſus corruit ad imperatoris pedes.* Pontius Diaconus in vit. Cypriani apud Sarium ſept. 14. *Et ita idem Cyprianus in agrum Sexti perductus eſt & ibi ſe lacerno birro expoliavit , & genu in terram flexit* Joan. Monach. in vita S. Odon Abbat. Cluniac. libr. 2. *& birrum quo tegebatur more cappa , per extremitatem ſimbria apprehendentes oſculabantur* Martian. Capell. libr. 4. *Nam & byrrhus & tunica nomen veſtis habent.*

Et plebe proſequentem acceſſit ad ſepulchrum B. Martini & projectis prunis candentibus ad ſepulchrum , veſtis illaſa apparuit. Purgatio tamen per prunas ardentes , vel ferrum candens fuit purgationis genus vetitum , utpote in quo Deus tentatur can. Menſam 2. qu. 5. cap. ult. extr. de purgat. vulgar.

Denique Romana urbis Papam expetiit flens & ejulans ,
Briccius

Briccus à plebe Episcopatu depositus, suffecto sibi Justiniano confugit ad sedem Apostolicam, à quâ restitutus septimum post annum Turones redijt, quo pertinent illa verba quæ sequuntur, *septimo igitur regressus anno à Româ, cum auctoritate Papæ illius Turonos redire disponit, & Justinianum successorem jam mortuum nactus cathedram recepit; sic Petrus Episcopus Alexandrinus ejecto Lucio Alexandriam redijt cum literis Damasi Papæ* Socrat. libr. 4. cap. 30. Ex quo satis intelligimus hac ætate agnitam fuisse auctoritatem Romani Pontificis in deponendis & restituendis Episcopis, de quo fusè à nobis scripsum libr. 10 de jurisd. eccles. tuend. cap. 3. & 4.

Qui ad sedem apostolicam residens plerumque missarum solemnia celebrans. Episcopi & Presbyteri quotidie missas celebrare solebant Cyprian. de orat. dominic. *Hunc autem panem dari nobis quotidie postulamus, nè qui in Christo sumus, & Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus, intercedente aliquo graviore delicto, dum abstenti & non communicantes à cælesti pane prohibemur, à Christi corpore separemur;* quem locum excerpfit Augustin. libr. de bon. perseverant. cap. 4. Ambros. in epist. ad Hebræos, cap. 10 *Quid ergo nos nonnè per singulos dies offerimus, offerimus quidem, sed recordationem facientes mortis ejus, & una hac Hostia non multa, &c.* Missæ veteribus in plurali pro missæ sacrificio. Cornel. P. in epist. ad Lupicinum E. Viennensem. *Edictis Imperatorum Christianos ubique tormentis varijs affici, unde publicè, neque in cryptis notioribus, missas agere Christianis licet.* Beda Hist. libr. 4. cap. 22. *à tertiâ enim horâ quando missæ fieri solebant, sapissimè vincula solvebantur.* Victor Vticenf. de persecut. Vandal. libr. 2. *Liberum arbitrium habetis in ecclesijs vestris missas agere, vel tractare.*

Sed procedant duo de vestris in campum cum armis bellicis. Inter Vandalos & Suevos, quæ erat quæstio de Hispaniæ imperio, singulari singulorum ex quaque parte dirimitur, ut parceretur utrique populo, Gothi pariter lites inter se armis id est singulari pugna desiniebant. Cassiodor. 9. Var. 14. *Vos armis jura defendite, Romanos finite legum pace litigare, ait in campum id est locum dictum certamini.* Campus est locus

pugnæ vel exercitationis , unde campeſtria ſunt perizōmata quibus ſuccinguntur juvenes , in campo exercitationis & campeſtrati ſunt qui his ſuccincti ſunt , ut exerceantur. Auguſtin. de Civit. libr. 14. cap. 17. Porro autem *Campeſtria* latinum quidem verbum eſt , ſed ex eo dictum , quod juvenes qui nudi exercebantur in campo pudenda operiebant , unde qui ita ſuccincti ſunt , *Campeſtratos* vulgus appellat , inde *campiones* id eſt pugiles vel pugnatōres à campo Roger. Hoveden. in Richard. 1. ex ejus diplomate. *Latro autem de furto convictus* tondeatur ad modum *Campionis*.

Tunc ille cujus puer vicerit , regionem ſine certamine obtinebit , puer paſſim accipitur , pro ſamulo vel ſervo Gregor. inſtr. libr. 3. cap. 5. cui dormienti orarium ſub collo poſitum , ac ſub mento ligatum , trahentibus ad ſe invicem duobus pueris ſuffocatus eſt , idem libr. 5. cap. 3. Nam ſi ante eum ut aſſolet convivio utenti , puer cereum tenuiſſet. Nimirum pueri dicebantur ſervi non ab ætate , ſed à conditione Ambroſ. libr. 2. de Abraham in illa verba & vocavit puetum ſeniorē domus ſux. Diſce hinc quod etiam ſenioris ætatis ſervuli , pueri dicantur à dominis , vel à quibuſque potioribus & infra , unde & pueros dicimus , quando ſervulos ſignificamus , non ætatem exprimentes , ſed conditionem. Inde pueri medicorum Idem epiſt. 66. Miſceri mulieri quibuſdam voluptas eſt , medicorum etiam pueri corporibus utile ferunt : Idem in Pſalm. 35. Plurimi tamen remedia medicina aliqua ſcire ſe dicunt , vel quod medicorum pueri faciunt , eodem ſenſu *ιατρῶν παῖδες* Chryſoſtom. Homil. 4 ad Antiochenos *τὰ γὰρ ἰατρικὰ τοῦ ἰατροῦ διατίθενται* , & *ιατρῶν παῖδες καλῶσιν*. contraria enim contrariis curare & medicorum pueri , jubent , malè interpres vertit medicorum filij. Eadem ſignificatione pueri ruſticorum pro ſervulis , Ambroſ. Hexamer libr. 3. cap. 13. *Ei arbori quam marem palmam appellant pueri ruſticorum*. Hoc loco puer honeſtiore ſignificatu videtur accipi pro milite leſto ex toto exercitu ad certamen , quem Gregorius puerum vocat à juvenili ætate ut Matthei 14. de Jacobo Apoſtolo dicitur. Erat puer amiſtus ſyndonè.

Cumque Regis fuiſſet oblata conſpectibus cepit eam primum ad rebaptizandum blandis ſermonibus inticere. VVandali erant Ar-

riani qui rebaptizabant Catholicos transcentes ad se volentes vel coactos, quod damnatum miraculo refert Gregorius hoc loco *post multas quaestiones cum ad hoc frangi non pesses, ut beatam scinderet Trinitatem ad rebaptizandum invita deducitur.* Donatistæ etiam rebaptizabant deficientes ad se, quod detestatur Augustin, epist. 203. *Rebaptizare igitur hæreticum hominem, qui hæc sanctitatis signa percepit, quæ christiana tradidit disciplina, omninò peccatum est, rebaptizare autem Catholicum immanissimum scelus est.* Hinc Eugenius Carthaginensis Episcopus captus à Vandalis, scripsit epist. ad Catholicos quæ subicitur infr. h. libr. cap. 3. *Servate itaque unici baptismatis gratiam, custodientes Chrismatismis unctionem, nemo post aquam revertatur ad aquam, renatus ex aqua, &c.*

Digno aquas unguine cunctas infecit id est fluxu ventris aspersit, unguen pro unguento vel unctione, Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 51. *Nam cum mihi nimia lippitudine oculi gravarentur, ex hoc sacro unguine tactus, dolore protinus carni.* Seren. Samonic. de Medicin.

Mira loquar geminans mulcebitur unguine poples.

Idem alio loco.

Unguine quo frangit vires languoris aquosi.

Idem alio loco.

Unguine quo fotis dabitur medicina papillis.

Post hæc prosequentibus Alamannis usque ad Traductam transito mari Vandali per totam Africam ac Mauritaniam sunt dispersi. Vandali prædâ direptis Gallijs, transiére in Hispaniam, inde Mauritaniam & Africam occuparunt, prior locus quem attigére in Mauritania fuit Traducta, Tingi oppidum Mauritanix à Claudio Cæsare deducta colonia appellatum Julia traducta Plinio libr. 5. cap. 1. Hodie Tanger. Vandalicam cladem Galliarum deplorat Hieronym. epist. ad Ageruchiam de quo dixi rer. Aquit. libr. 5. cap. 8.

Dico tamen vobis, valete orate pro nobis & jejunate. Eugenius, captus à Vandalis imminente martyrio se commendat precibus plebis suæ. Ecclesia orabat pro martyribus & pro Episcopis Augustin. libr. 1. contra literas Petiliani cap. 105. *Ecce oratur pro Paulo Apostolo, quod fieri non vis pro Episcopo, &c.*

Quod cum fecissent & manus suas super caput ejus tenerent sanctus Eugenius crucem super oculos cæci faciens. Eugenius per impositionem manuum & signum crucis curat cæcum, qui cum pecunia corruptus à Cirola Pseudo Episcopo cæcum se finxisset, quasi oculorum lucem recepturus à Cirola, justo Dei judicio cæcus factus est. Signo crucis curantur agri, fugantur dæmones, præsentem signo crucis obmutuérunt idola, & exta non litantur Auctor quæst. utriusq. testam. cap. 114. Sed præsentem signo crucis obtumescebat Paganitas, adest quam vocant stultam, prudentia illa, sacra illorum, respondere non audent, reprimuntur enim exta illorum, respondere non audent, & occultantur ob reverentiam Christianæ Majestatis.

Beatum vero Eugenium decollari jussit sub ea specie, ut si in ea horâ, qua ensis super cervicem ejus incumberebat non reverteretur ad Hæreticorum sectam, non occiderentur, nè eum pro martyre excolerent Christiani, sed exilio damnetur. Eugenius propter fidem Catholicam ab Honorico seu Hunerico Rege Vandalorum decollari id est capite cædi jussus, decollare est caput cedere, inde decollatio poena capitis Paul. 5. sentent. tit. 17. *Summa supplicia sunt, crux, crematio, decollatio, poena capitis sub ea specie, id est lege indicta ut si in proposito perseveraret, gladius à cervicibus revocaretur, & ultima poena exilio commutaretur, nè à Catholicis coleretur pro martyre.* Non alio consilio ex edicto Diocletiani, & Maximiani martyrum corpora è terra effossa, & in mare missa, nè colerentur pro martyribus. Euseb. libr. 8. cap. 7. & Julianus quoque non sèviit usque ad necem in Catholicos, quia ut ait Gregor. Nazianz. orat. 3. τῆς τῶν μαρτύρων τιμῆς ἐπὶ τοῖς ἀλλοδαπίς. *martyrij honorem inviderebat athletis.*

Tunc suspenso gladio apud Albigensem Galliarum urbem exilio deputatus est, ubi & finem vitæ præsentis fecit. Gladio à cervice suspenso, id est jam librato revocato, mandato Hunerici Regis Vandalorum, Eugenius exulavit in Gallia apud Albigan civitatem Narbonensis Provinciæ, Eugenium ibi vitam finivisse testatur, & ibidem in crypta Amaranthi martyris sepultum refert idem auctor de glor. marty. libr. 1. cap. 37. & in hunc diem ibi coluntur reliquæ sanctissimi Episcopi &

martyris. Eundem tamen ab exilio revocatum insinuare videtur Sigibertus quatenus tradit anno 492. omnes Episcopos Africa petente Eugenio Carthaginensi Episcopo ab exilio revocatos, non nego hic lapsum Gregorij cum ait Honoricum successisse Trasamundo, constans enim est eum successisse Genserico patri ex Procopio Marcellino & Sigiberto.

Nihil hac supplicia erant confessoribus sanctis qui in paucis vexati in multis bene se noverant disponendos. Hoc distant Confessores à Martyribus, quod Confessores erant qui aliquid puta vincula vel cruciatum ut verbera passi erant pro Christo, Martyrès qui extrema passi erant Optat. Milevit. libr. 1. Nam ferme ante annos LX. & quod excurrit per totam Africam persecutionis est devagata tempestas, qua alios fecerit Martyres, alios Confessores.

Accedens ergo ad beati Apostoli tumultum deprecabatur auxilium bonitatis ejus. Servatius Tungrensis Episcopus sentiens Deo revelante, Gallijs Hunnos imminere, Romam perijt ad limina Apostolorum, ut horum intercessione iram Dei averteret. Hac tempestate frequens ac penè popularis erat peregrinatio ad limina Apostolorum. Beda hist. libr. 5. cap. 7. Absente autem Romam Ceadualla successit in regnum Hun de stirpe regia, qui cum triginta & septem annis imperium tenuisset gentis illius, & ipse relicto regno, ac junioribus commendato ad limina Beatorum Apostolorum Gregorio Pontificatum tenente profectus, quod his temporibus plures de gente Anglorum, nobiles ignobilesque, Laici & Clerici, viri ac femina certatim facere consueverunt. Conc. Cabillonens. 2. can. 40. sunt quidam potentum qui acquirendi census gratia, sub pretextu Romani, sive Turonici itineris multa acquirunt, multos pauperum opprimunt &c. Inde Romæ Romani peregrinationis causa petentes. Odo Cluniac. vit. S. Gerald. Aureliacens. Comit. libr. 1. cap. 17. Cum vero dehinc quosdam Romæcos sibi notos obviam reperisset & infra cum dehinc ad portum Placentinum venisset quidam Clericus qui portui præerat supervenit, nam sicut illic mos est, lucrosius nimis nulum à Romæis expectabat.

Hic vero ad Trajectensem urbem accedens, modica pulsatus febre recessit, Servatius Tungrensis Episcopus Roma redux

dimissa Tungrorum urbe quæ erat Episcopalis civitas, ad Trajectum urbem recessit quæ erat Diœcesis, inde Agricolaus proximus ejus successor Tungris urbe ab Hunnis solo everſa, apud Trajectum sedem collocavit Harigero in vit. Tungrenſ. Pontif. cap. 30. Tempore Pipini Regis Trajectum proprium habuit Episcopum, primus fuit Vvylbrodus Apostolus gentis Frisiorum de quo Beda Hiſt. libr. 5. cap. 12. Sigebert. ad ann. 697. Martyrol. Ro. 7. Nov. & ibi Baron.

Ablutusque à fidelibus juxta ipsum aggerem publicum est sepultus. Duo hic memorabilia observo circa funus Servatij Tungrenſis. Unum est lotio corporis defuncti, alterū sepultura ejus juxta aggerem publicū, Christiani lavabant corpora mortuorum Gregor. infr. libr. 4. cap. 45. *Tunc ab Arnulfo quodam collectus, ablutusque ac dignis vestibus est indutus, & ad Ecolismensem civitatem sepultus.* Idem de vit. patr. cap. 6. apud Sur. 1. Jul. de B. Gallo Arvernens. Episcopo *Exinde ablutus, atque vestitus in Ecclesiam deferretur, donec cōprovinciales ad eum sepeliendum convenirent.* Idem infr. libr. 6 cap. 29. de Disciola virgine in Monaster. S. Radegundis. *Post hæc corpus aquisablutum.* Hunc morē à primis temporibus Ecclesiæ receptū fuisse scimus ex Act. Apost. cap. 9. ubi Tabitham vitam confestim lotam fuisse legimus. Eundem morem subobscurē indicat Tertul. Apologetic. cap. 42. *Non labor diluculo, attamen labor honestā horā, & salubri, quæ mihi & colorem & sanguinem servet, rigere & pallere post lavacrum mortuus possum,* id est ut rectē hæc verba interpretatus est Heraldus non labor diluculo rigoris & palloris conciliandi causa, satis mihi est quod mortuus rigere & pallere debeo, post lavacrum quo mortui procurantur. Veteres Romani calidā abluebant, & ungebant corpora mortuorum priusquam cremarentur Ennius. *Tarquini corpus, bonasamina lavit & unxit.* Hunc secutus Virgil. 6. *Æneid. corpusque lavant frigentis, & ungunt.* Etiam Sanctorum reliquias in translatione lotas observo Bedā Hiſt. libr. 3. cap. 11. *Lota igitur ossa intulerunt in thecam quam in hoc præparaverant, atque in Ecclesia iuxta honorem congruum posuerunt.* Idem lib. 4 cap. 19 *laverunt igitur Virginis corpus, & novis indutum vestibus intulerunt in Ecclesiam.* Græcis non

modò mortuorum corpora lavabantur, sed etiam post fune-
ris elationem, omnes qui erant de domo defuncti lavabantur
purgationis gratiâ, quo alludens Aristophan. in Nubibus.

ὡς περ τὸ δὲ τὸς καταλείπει μὲν τὸν βίον, ἡ δὲ πόλις αὐτὸν ἵππῳ.

Quasi essem mortuus vitam id est substantiam lavas. Et ibi
Scholiast. ἵππῳ ἵδωρ ὡς μετὰ τὴν ἀποκομὴν τοῦ σώματος λούει τὸς κατ' ὅσον κα-
ταλείπει χάριν. *Postquam mos erat post elationem mortui, eos qui erant*
de domo lavari purgationis gratia. Peculiare fuit occisos illo-
tos sepeliri, uti observatum est in funere Abbonis Abbatris
Floriacensis à rusticis insidijs Monachorum nefariè occisi
apud Regulam monasterium super Garumnâ flumen in Pa-
go Aginnensi Aimo in Floriacens. de vit. S. Abbon. cap. 20.
Matutino sanè tempore feria quarta, cum ipsis quibus indutus
erat vestimentis, uti mos est sepeliri interemptos, in lotus etiam
lapideo tumulatus Sarcophago, &c. Sepulchra veterum posita
juxta aggeres publicos, id est vias publicas Gregor. supr. libr.
1. cap. 39. *Ipsè quoque Sacerdos cum coniuge & filia in crypta*
Cantobennensi iuxta aggerem publicum est sepultus. De Serva-
tio idem Gregor. de glor. confess. cap. 72. *Arvatijs verò Tra-*
iectensis Episcopus sepultus refertur, iuxta ipsum pontem agge-
ris publici. Inde aggeres consecrati, pro sepulchris positis
propter vias publicas l. 5. C. Th. de sepulchr. violat. idem
testatur quoque Porphir. in Horat. ode. 11. *in aggeribus reli-*
giones & sepulchra erant. Agger verò hic non pro munitione
accipiendum est, sed pro viâ publicâ seu militari, lapide vel sili-
ce strata, ut in l. 4. & 5. Cod. Th. de itiner. manend. Sever.
Sulpit. Dialog. 2. cap. 4. *Interim per aggerem publicum plena*
militantibus viris fscalis rheda veniebat. Vel agger etiam est
genus sepis juxta vias publicas vel flumina ripæ munien-
dæ causa Varro de re rustica lib. 1. cap. 14. *Agger is bonus,*
qui intrinsecus junctus fossa, aut ita arduus, ut eum trans-
cendere non sit facile, hoc genus sepis fieri secundum vias publi-
cas solent & secundum amnes. Tales sunt aggeres Nili l. iun. C.
Th. de Nili aggeribus. Hieronim. in Ezechiel. lib. 9. cap. 30.
Moris autem Egyptiorum est propter inundationem Nili excel-
sos aggeres construere ad ripas Nili &c. Agger propriè est me-
dia pars viæ quæ lapide strata est Servius in illum vers. 5.

Æncid. Qualis sæpe via deprensus in aggerē serpens. Agger est media via eminentia coaggeratis lapidibus strata, unde via aggerē dixit. Unde via publica simpliciter strata dicitur in l. ult. C. Th. cod. Monumenta fiebant juxta vias publicas, nè verò fierent in via publica vetitum l. 2. ff. de loc. & itiner. public.

Cap. 6. *Quia locus in ea est, in quo parvitatē mea pignora continentur, Reliquiæ Stephani martyris quæ erant in oratorio Metensis urbis vocantur pignora, passim reliquiæ Sanctorum dicuntur pignora, quia sunt nobis quasi pignora intercessionis & suffragij Sanctorum apud Deum, pignora vocat Gregorius & alijs locis ut libr. de glor. martyr. cap. 31. De hoc enim sudario multi infirmi sanitatem experti sunt, ac plerumque & ipse Pontifex de eodem decerpens pignora, ubi Ecclesias consecrabat fideliter collocavit. Aimoy. Floriacens. de mirac. S. Benedicti. libr. 2. cap. 19. Cum senioribus habito consilio deliberavit, ut sumptis Sanctorum pignoribus imminente vindemiâ ad locum cum aliquibus è fratribus, fructus vinearum collecturus properaret. Alibi pignora idem Gregor. infr. libr. 10. cap. 30. in fin. Nacti etiam sumus & alios lapides, ita ut hic erat concavos, in quibus Sanctorum Apostolorum, cum reliquorum martyrum pignora continebantur. & infr. & in illo priore baptisterio sancti Benigni Martyris pignora collocavi. Flodoard. libr. 2. Dum Clerici jam cum patroni sui pigneribus ad civitatem confugissent. alij lipsana à Græco ~~rel. l. 4. id est~~ reliquiæ Sigebert. ad ann. 766. Constantinus insuper agrè ferens gloriam Sanctorum miraculis coruscantium, etiam lipsana eorum, ubique jubet effodi, & jactari in profundum.*

Cap. 7. *Prius suspectus futuri, id est suspicatus de futuro, eadem locutione usus est Gregorius infr. libr. 4. cap. 13. Cantinus autem Episcopus, cum suspectus esset quod & ipse iniuriaretur, id est suspicionem haberet nè injuria afficeretur. Idem de glor. confessi. cap. 105. Instigante verò fide suspecti sunt habiti homines, quod aliquid cum divina maiestate virgo potuerit obtinere. Idem infr. lib. 6. cap. 11. sed cum Episcopus de his suspectus esset, Idem libr. 9. cap. 3. & suspectus nè percutiatur, omnino se à suis vallari præcipit.*

Itaque

Itaque liberatâ obsentu Beati Antistitis civitate, Attilam fugant, qui Mauriacum campum adiens se præcingit ad bellum. Aurelianis urbe ab obsidione liberatâ, Atrila Rex Hunnorum victus & fusus ab Ætio conjunctis copijs cum Theodorico Rege Gothorum, & Meroveo Rege Francorum apud Mauriacum id est in campis Catalaunicis in Campania de quo præter Gregorium Idacius. Sidon. libr. 7. epist. 12. Roderic. libr. 2. cap. 8.

Convenientibus ad matutinos hymnos populis. populus conveniebat ad matutinum officium, Gregor. infr. libr. 6. cap. 25. Cum die dominico ad urbem Turonicam ad matutinas signum commotum fuisset, & populus surgens ad ecclesiam conveniret, Plin. libr. 10. ep. 101. de Christianis. quod essent solisi stato die antelucem convenire carmenque Christo, quasi Deo dicere. Sidon. libr. 1. epist. 2. de Eorico Rege Gothorum. Antelucanos Sacerdotum suorum cætus minimo comitatu expetit. de Friderico I. Imperat. idem testatur Radevicus de gest. ejus libr. 2. cap. 76. Antelucanos Basilicarum & Sacerdotum suorum cætus, aut solus aut minimo comitatu expetit. Ad alias horas Canonicas tertiam sextam & nonam conveniebat & populus Austin. de tempore sermo. 78. Attentius tamen rogo, & admonéo fratres, ut ad vigiliis maturius surgere studeatis, ad tertiam ad sextam ad nonam sæliciter veniatis.

Ætius spoliato campo, victor in patriam cum grandi est reversus spolio. victo Attila & campo, id est loco pugnae expoliato, campus est locus pugnae Baldric. Camerac. chronic. libr. 3. cap. 57. Campum contra eum accepit, & legaliter feudum suum adjudicatus perdidit, domum reversus cum ingenti prædâ, Spolium pro rebus captis à latronibus, vel ab hostibus Tryphonin. in l. bona fides ff. deposit. Exempli loco, latro spolia, quæ mihi abstulit posuit apud Scium, Tertull. de Resur. cap. 7. Hodie spolium efficitur si detrahatur, hoc fuit indumentum cum superstruebatur Idem cap. 12. ejusdem libr. Quippe etiam terra de cælo disciplina est, arbores vestire post spolia.

Nec multo post Aquileia à Hunis capta incensa, atque diruta, Aquileia post triennij obsidionem, ab Attila Rege Hunnorum capta & solo eyersa. Paul Diacon. libr. 15.

Cap. 8. *Quid de Ætio Renati Frigeridi narrat historia, tacere nefas putavi*, narrat historiam Ætij ex Renato Frigerido scriptore historię illorum temporum, cujus opera non extant, nec aliud fragmentum præter istud quod hoc loco excerptis Gregorius, qui eundem Renatum Profuturum Frigeridum vocat infra hoc cap.

Gaudentius pater à domesticatu exorsus militiam. Domesticatus est Domesticorum officium Nou. Theod. & Valentin. de Scholarib. Domestici erant qui excubabant in Palatio Principis, seu qui familiariter Principi militabant l. 8. C. Th. de Domestic. Cassiodor. r. Varr. 10. *Domestici patres equitum & peditarum, qui nostra aula videntur jugiter excubare.* His præpositus vocabatur Comes Domesticorum ut infra hoc cap. *Ætius ex Comite Domesticorum & infra hoc lib. cap. 9. Eodem tempore Castinus Domesticorum Comes.*

Ipse postmodum Augustus dum in campo Martio, pro tribunali residens concionaretur ad populum, Occylla Buccellarius Ætij ex adverso veniens cum gladio perfodit. Valentinianus junior dum pro tribunali oraret ad populum, ferro occisus ab Occylla Buccellario Ætij in ultionem necis domini sui. Buccellarius est minister, qui in epulis domino miscet poculum, vel ministrat panem & alia edulia, sic dictus à Buccella quæ significat frustulum panis. Tertull. de Monogam. *Et illic planè sic dabunt viros & uxores, quomodo Buccellas.* Augustin. de tempore sermon. 216 *ille bonus Christianus est, qui pauperibus secundum quod vires habet argentum porrigit, aut buccellam,* Arnob. in psalm. 147. in illa verba, *Mittit Crystallum suum sicut buccellas, Crystallum hoc grandinis memorat Dei lapidationem, quam panibus fractis & bucellis assimilat.* Alias Buccellarij sunt custodes corporis, quos privatis cum armis habere non licet l. ult. C. ad leg. Jul. de vi public. ubi Cujac. Ait in campo martio, id est in campo ubi censebatur exercitus. Gregor. infr. h. libr. cap. 27. *Transacto vero anno, iussit omnem cum apparatu advenire phalangam, ostensuram in campo martio suorum armorum nitorem.*

Cap. 9.

Nam cum multa de eis Sulpitij Alexandri narret Historia. Sulpitius Alexander scripsit hist. Francorum de quo unicus meminit Gregorius noster.

Eo tempore Genobaldo, Marcomere, & Sunnone Ducibus Franci in Germaniam prorupere. Franci primum Duces habuerunt ut refert Gregorius ex Sulpitio Alexandro, penes quos tamen regiam auctoritatem fuisse colligitur à Gregorio ex eo quod qui primum Duces dicti sunt, alio loco vocantur regales ab eodem auctore. Sunnonis Ducis meminit Ordericus Vitalis libr. 4. Franci Gallis tempore Sunnonis Ducis associati sunt, & Romanorum jugo de cervice sua viriliter excusso super eos regnare cæperunt.

Franci enim simulato metu se in remotiores saltus receperant concidibus per extrema sylvarum procuratis, concædes sunt sepes sylvarum vel viarum è præcis arboribus munitionis causâ contextæ ut infr. hoc cap. qui conjunctis arborum truncis vel concidibus superstantes, velut è fastigijs turrium sagittas tormentorum ritu effudere. Eadem voce usus est Gregorius infr. libr. 3. cap. 28. Et concides magnas fecit in villis illis. Alij concædes Veget. libr. 3. cap. 22. præcis arboribus vias claudunt quas concædes vocant. Tacit. 1. Annal. Castra in limite locat, frontem ac tergum vallo, latera concadibus munitus. Ammian. libr. 16. difficiles vias, & suapte naturâ clivosas, concadibus clausere solenter, arboribus immensi roboris cæsis, & idem eod. libr. sed concade arborum densâ, undique semitis clausis. Ambros. de excess. Satyr. quam doleret in Alpium vallo summam nostræ salutis consistere, lignorumque concadibus construi murum pudoris. Polyb. lib. 2. χλομίνας προδικῶν τὸν ἔροδον, τὰς μὲν ἄλλας, τὰς εἰς τὴν χώραν ἐισβολὰς, ἡσθαλίσατο φυλακαῖς, καὶ τέφροις καὶ δεινῶν ἐισκοπαῖς. Cleomenes hostium impressionem expectans, reliquos aditus præsidij fossis, concadibus muniuit. Galli Abbatibus de bois.

Clauso apud Viennem Palatij adibus Principe Valentiniano & penè infrà privati modum redactò, militaris rei cura Franci satellitibus tradita. Ea tempestate Franci summam tenebant in Comitatu Imperatoris, inter eos Arbogastes magister militiæ fuit Ammian libr. 35. Adhibitis Francis, quorum ea tempestate, in palatio multitudo florebat. Eadem ætate erat & in Palatio schola Gallicanæ militiæ Symmach. lib. 9. epist. 54. Dudum eum ad scholam Gallicam palatij translatum esse meministi.

Cum autem Asterius Codicillis Imperialibus patriciatum sortitus fuisset. Per codicillos honores deferebantur à Principe. Præter hunc locum Gregor. infr. h. libr. cap. 38. Igitur ab Anastasio Imperatore codicillos de consulatu accepit, & hoc est quod dignitatum formulas vocat Auson. in Profess. Burdigalens. 5. Vagus per omnes dignitatum formulas.

Tradunt enim multi eosdem de Pannoniâ fuisse digressos, & primum quidem littora Rheni amnis incoluisse, dehinc transacto Rheno, Thoringiam transmeasse, ibi juxta Pagos vel civitates Reges Crinitos super se creavisse, de primâ & ut ita dicam nobiliori suorum familiâ. Franci è Pannoniâ digressi primum ultra Rheni litrus consedere, unde regio illa quæ prima eorum sedes fuit ultra Rhenum dicta est Francia, ejus situm observat Hieronym. in vit. Hilarionis. Inter Saxones & Alemannos, gens ejus non tam lata quàm valida, apud Historicos Germania, nunc vero Francia vocatur. Et hæc est quæ posterioribus dicta est Francia orientalis, ad quam pertinet Conc. Triburiensis Can. 39. quem Pontifices retulere in cap. 1. ext. de sponsalib. Postea Franci studio propagandi fines superato Rheno Thoringiam occuparunt & Pagos vel civitates viciniore, & Reges Crinitos super se crearunt, Reges Francorum erant Criniti, id est comam alebant & barbam promittebant. Nec hoc peculiare fuisse Regum Francorum certum est, nam & Franci omnes erant Criniti, & quod ait Gregorius Francos Reges crinitos super se creasse, eo tantum pertinet ut intelligamus Francos sibi Reges elegisse de gente sua, quod satis probatur sequentibus, cum ait Francos Reges sibi creasse de prima & nobiliori suorum familia, idem fuit habitus Orientalium Ammiam. libr. 31. Sed orientalis turma, novo neque ante viso superavis eventus, ex ea enim crinitus quidam, nudus omnia præter pubem, subrancum & lugubre strepens, educto pugione agmini se medio Gothorum inseruit &c. Hieronym. in in vit. Malchi ecce subito eorum camelorumque sessores Ismaelita irruunt, crinitis visticisque capitibus, &c.

Nam & in Consularibus legimus Theodomerem Regem

Francorum filium Richimeris quondam & Ascelam matrem, gladio interfectos. Gregorius Historiam priorum Regum Francorum petijt tum ex Renato Frigerido, & Sulpitio Alexandro, quorum nè nomen quidem alibi superest, cum ex Consularibus. Consularia sunt Fasti consulares quorum fide & auctoritate sæpius usi sunt veteres scriptores Augustin lib. contr. Donatistas post. collat. Sicut autem ordo Consulum ostendit, quem tunc considerare angustia temporum non sinebat, neque enim præsto erant libelli qui consulares vocantur. Fastis consularibus adscribebantur nomina benemeritorum de Republica, & clariorum virorum M. Tull. ad Brutum epist. 15. Ego enim D. Bruto liberato, cum lætissimus illi civitati dies illuxisset, idemque casu Bruti natalis esset, decrevit ut in fastis ad eum diem Bruti nomen adscriberetur, in eoque sum majorum exempla secutus qui hunc honorem mulieri Laurentia tribuerunt, cui vos Pontifices ad aram in Velabro facere soletis.

Ferunt etiam tunc Chlogionem utilem ac nobilissimum in gente sua Regem Francorum fuisse, qui apud Dispargum castrum habitabat quod est in termino Thoringorum. Is est Clodio, cui cognomen Comatus Rex Francorum qui fertur successisse Faramundo, de quo prorsus silet Gregorius. Clodionem Faramundi filium & successorem memorat Sigebert. ad ann. 430. Clodius filius Pharamundi Rex Crinitus regnat super Francos annis 18. Ex hoc Franci Crinitos Reges habere cœperunt, Clodionis Regia fuit apud Dispargum castrum quod locatur in finibus Toringorum quibus tunc continebatur ditio cis Rhenana Francorum.

In his autem partibus, id est ad meridionalem plagam habitabant Romani usque Ligerim fluvium, ultra Ligerim vero Gothi dominabant. Talis erat status Galliarum ea tempestate, Gothi cum Gallia Narbonensi obtinebant Aquitaniam quæ pertinebat usque ad Ligerim ex divisione Galliarum facta ab Augusto quam secuti sunt Orosius lib. 1. cap. 2. & Aimoin. lib. 1. cap. 4. ultra Ligerim habitabant Romani id est Prouinciales qui adhuc parebant imperio Romano; sic dicti omnes Prouinciales qui erant in orbe Romano. Auctor quæst. utriusq; testament. c. 107.

Nam quia Romani regnum habent, Hispani & Galli & Afri, & ceteri ſubjecti eis, ſub eorum nomine Romani vocantur. Conc. Narbonenſ. ſub Recaredo, in cuiuſcumque domo Gothi Romani fuerint inventi. Et idem Auguſtin. Homil. 50. omnes enim Romani Romanum regnum poſſident, quamvis in eo non omnes regnent, ſed ceteris regnantibus pareant. Belgicæ partem quæ declinabat ad Rhenum Franci recens partam occupabant.

Burgundiones quoque Arrianorum ſectam ſequentes habitabant trans Rhodanum qui adiacet civitati Lugdunenſi. Burgundiones erant Arriani & tenebant quartam Galliarum partem quâ Rhodanus fluit, cujus erat Lugdunum. Sidon. libr. 5. epist. 7 qua notat Chilpericum Burgundionum Regem, quandiu præſens poteſtas Lugdunenſem Germaniam regit. Regni Burgundionum finibus etiam Maſſilienſis Provincia continebatur Gregor. infr. h. libr. cap. 32. Tunc Gundobaldus & Godegiſilus fratres regnum circa Rhodanum aut Ararim cum Maſſylienſi Provincia retinebant. Huius regni caput erat Vienna ut dicat Grægorius eod. cap. Godegiſilus vero obtenta victoriâ, promiſſâ Chlodoveo aliqua parte Regni ſui cum pace diſceſſit, Vienneſnamque triumphans, tamquam ſi jam totum poſſideret regnum ingreditur.

Cap.
19.

Sed hæc generatio fanaticis ſemper cultibus viſa eſt obſequium præbuiſſe, nec prorſus agnovére Deum ſibiſque ſylvarum atque aquarum, avium beſtiarumque & aliorum quoque elementorum finxére formas. Franci ante Clodoveum Ethnicæ ſuperſtitionis erroribus tenebantur, arbores & fontes quaſi res ſacras colebant & pro dijs habebant, huius ſuperſtitionis reliquias ſuſtulit Conc. Antiſiodorenſ. can. 3. Non licet compenſas in domibus proprijs, nec vigiliis in feſtivitatis ſanctorum facere, vel inter ſentes aut arbores, vel ad fontes vota exolvere. Fanatici ſunt ſacrificuli, & cultores idolorum. Auguſtin. de Genef. ad liter. libr. 12. cap. 22. moris enim erat ut ante prandium peractis ſacrificijs agitatique Phanaticis, ſi qui adoleſcentes poſt prandium vellent, eo more ludere, nullus prohiberetur de quo plura dixi in Gregor. libr. 3. epist. 71.

Cap.
11.

Avitus enim vnus ex Senatoribus & ut valde maniſeſtum eſt civis Arvernus. Avitus vnus ex Senatoribus Arvernſis, ex

præfecto Prætorio Galliarum à Senatu electus Imperator ,
 Avito Consuli anno quo suscepit Imperium Panegyricus di-
 ctus à Sidonio , qui extat inter ejus opera carm. 7. E Senato-
 ribus Gallicanis sæpius lecti Consules. Cassiod. 2. Var. 3. *legit*
Roma frequenter fasces de manibus Gallicanis.

*Basilicam S. Iuliani Arverni Martyris cum multis muni-
 bus expetivit.* Avitus à Senatu Imperio dejectus & Placenti-
 nus Episcopus ordinatus , cum ibi se tutum non crederet ,
 confugit in Arvernos ad basilicam sancti Iuliani martyris, quæ
 est apud Brivatensem vicum in finibus Arvernorum , sed in
 itinere diem obiit. Flagrante Diocletiani persecutione Julia-
 nus martyrium passus est Brivate apud Arvernos , ubi reliquie
 ejus summa veneratione coluntur de quo Martyrolog. Rom.
 28. Augusti Gregor. noster de glor. martyr. lib. 2. cap. 1. &
 idem infr. libr. 10. cap. 29. *Ecce adest Iulianus à Brivate & For-*
tunat. lib. 7. carm. 4.

Privatum Gabalus , Iulianum Arvernus abundans
 Et Sidon. in Propempt. carm. ult.

Hinc te suscipiet benigna Brivas.

Sancti qua fovet ossa Iuliani.

Ejus caput translatum Viennam , & conditum in tumulto Fer-
 reoli martyris de quo Sidon. ipse libr. 7. epist. 1.

Delatusque ad Brivatensem vicum ad pedes ante dicti mar-
tyris est sepultus , Avitus Brivate sepultus ad pedes Iuliani
 martyris , votum fidelium erat sepeliri juxta sepulchra marty-
 rum , ut præsentibus patronos haberent Augustin. de curâ pro
 mortuis agendâ. *Profecto etiam provisus sepeliendis corporibus*
apud memoriam sanctorum locus, non video quæ sunt adjumenta
mortuorum , nisi ad hoc ut dum recolunt ubi sunt posita eorum
quos diligunt corpora , eisdem sanctis illos tamquam patronis
susceptos apud dominum adjuvandos orando commendent. Con-
 stantinus in basilica Apostolorum , quam Constantinopoli
 posuerat inter duodecim Apostolorum thecas sepeliri voluit
 Euseb. de vit. Constantin. libr. 4. cap. 60. pari consilio Cel-
 sum filiolum Paulinus condidit juxta tumulum martyrum te-
 stem ipsum habemus carm. 15. ad Pneumatium.

Quem Complutensi mandavimus urbe , propinquis

*Conjunctum tumuli fœdere martyribus.
Et de vicino sanctorum sanguine ducat
Quo nostras illo purget in igne animas.*

Brivate vel Brivatensis vicus est locus in finibus Arverno-
rum celebris Ecclesiâ S. Juliani Martyris, quæ est exempta,
& immediatè subjecta sedi Apostolicæ de qua Petr. Clunia-
cens. lib. 6. epist. 28. *Brivatensis Ecclesia juri Apostolico nullo
alio Episcopo mediante subjecta, juxta propria institutionis mo-
rem, magna & nobilis diu permansit &c.* Brivatenses Canonici
Comites dicuntur, propter Brivatentem Comitatum, qui ex
donatione unitus est Ecclesiæ. Brivate vulgò Brioude.

Cap.
11.

Capit filias eorum stupro detrahere, Childericus regno pul-
sus, quod filias primorum stupro detraheret, id est infamaret,
puella stupro detrahitur & quasi minuitur quia confunditur.
Status Thebaïd. libr. 2.

— *Tacita subit ille supremus
Virginittis amor, primæque modestia culpa
Confundit vultus* — Eademque locutione usus est
Gregorius infr. libr. 4. cap. 13. de Chramno ita *ut filias Sena-
torum dans prædonibus, eisdem vi detrahi juberet.* Idem eod. lib.
cap. 38. *Albinus de sede exiliens, adprehensum Archidiaconum
detrahit pugnīs calcibusque cadit, & custodia carcerali coar-
ctat.* Idem lib. 9. cap. 27. *Et facta nocte, crapulatus à vino mi-
sit pueros, ut detrahentes puellulam, eam thoro ejus ad-
scirent.*

Cap.
13.

*Testatur presbyter Paulinus dicens si enim hos videas dignos
domino Sacerdotes, vel Exuperium Tolosa, vel Simplicium Vien-
na, vel Amandum Burdegala, vel Diogenianum Albige, vel
Dynamium Ecolisma, vel Venerandum Arvernīs, vel Ale-
thium Cadurcis, vel nunc Pegasium Petrocorijs, ut cumque se
habent seculi mala, videbis profecto dignissimos totius fidei,
religionisque custodes.* Paulinus adhuc presbyter, postea Nola-
nus Episcopus scripsit epistolam, cujus fragmentum extat tan-
tum apud Gregorium hoc loco, in quo meminit clatiorum
Episcoporum Galliæ hujus ætatis, quos inter fuere Exupe-
rius Tolosanus Episcopus. Hunc sanctitatis laude & studio in
in pauperes commendat Hieronym. epist. ad Rusticum, ad
Furiam

Fariam & Ageruchiam, eidem dicavit commentarium in Zachariam. Ad Simplicium Viennensem & Amandum Burdegalensem Episcopum extant epistolæ Sidonij, & ipsius Paulini.

Mane autem factò, processio solemnitas, funeris ejus obsequium fuit. Venerandus Arvernensis Episcopus diem obiit, Dominici natalis vigiliâ, postera die solemnî funere clatus, & hoc est quod voluit dicere Gregorius processionem solemnitas id est solemnem processionem quæ de more indicta erat in honorem nativitatis Christi, fuisse conversam in obsequium funeris Episcopalis. Dies processionis dicitur dies solemnus quia in eo solemnis lita seu processio solet celebrari Auctor quæst. utriusque testam. cap. 127. *Et Christiano cum uxore sua convenire aliquando licet, aliquando vero non licet, propter diem enim processionis aliquando non licet convenire.* Natalem domini præcedit vigilia, vigilia non sine jejuniis cap. quæsit 5. festum de V. S. Auctor sermon. ad fratres in eorum de nativ. B. Joann. serm. 25. *Hæc autem festivitas non solum apud fideles, sed apud infideles vigiliam habet, quia & dum jejunamus vigiliam nuncupamus.* & non sine processione Sidon. 5. epist. 17. *conveneramus ad sancti Iusti sepulchrum processio fuerat antelucana, solemnitas anniversaria, cultu peracto vigiliarum.* Gregor. Tur. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 25. *nam cum in venerabili Dominica nativitatis nostre sacrosanctis deductâ excubijs procedentes de Ecclesiâ ad basilicam sancti ire disponeremus, &c.*

Omnis populus cuncta intentione postposita, clamavit dignum ac justum esse. In electione & ordinatione Episcoporum populus calculi causa acclamare solebat *Dignus & Justus est*, ut in ordinatione Evodij quem Augustinus sibi successorem designavit acclamatum est à plebe, *Dignus & Justus est, Deo gratias, Christo laudes, exaudi Christe, Augustino vita*, ut patet ex ipsis gestis ordinationis quæ extant apud Augustin epist. 110. quem morem notat Ambrosius de dignit. Sacerdotal. cap. 5. *Et nescij homines, & indocti, in ordinationibus eorum clamant, & dicunt dignus & justus, &c.*

Fenestras in altario triginta duas. Perpetuus Turonensis Episcopus ædificavit basilicam S. Martini extra muros civitatis. Cap. 14.

tis cujus formam depingit Gregorius. Capsum est pars Ecclesiæ distincta ab altari, quæ capit seu continet plebem, quæ erat divisa ab ordine clericorum Cancellis altaris, eodem sensu infra hoc cap. subjungitur. *Ostia octotria in altario, quinque in capso*, Altarium est pars Ecclesiæ in qua stabant Clerici, juxta altare intra cancellos. Capsum est pars illa quæ cancellis ab altari dividitur Conc. Turon. 2. can. 4. quem Raimundus retulit ex Conc. Moguntino in cap. 1. ext. de vit. & honest. Cleric. & ita Altarium ab Altari distinxit Gregor. de mirac. B. Martin lib. 1. cap. 5. *Factum est autem ut illa dominica, Prophetica lectione jam lecta, ante Altarium stante, qui lectionem B. Pauli proferret, Beatissimus Antistes Ambrosius super sanctum Altare obdormiret* ita Gregorius infr. h. lib. cap. 21. atque ad gratias Deo tempore nocturno reddendas ad Altarium ecclesiæ consurgebat. Idem infr. lib. 6. cap. 11. *Dum diversa inter se super Altarium conferunt, recedentes ab altario Salutatorium ingrediuntur.* Nè dubitemus Capsum esse partem illam Ecclesiæ in qua stabat plebs confirmat idem Gregorius infr. proximo cap. in descriptione formæ Ecclesiæ quæ condita est à Nematio Episcopo apud Arvernus. *Hic Ecclesiam quæ nunc constat, & veterrima intra muros civitatis habetur, suo studio fabricavit, habentem in longum pedes centum quinquaginta, in latum pedes sexaginta, in altum infra capsum usque cameram pedes quinquaginta.* Rectè Gallicus interpres vertit *la nef de l'Eglise*. Eadem analogiâ pars media corporis humani sive umbilicus Capsum dicitur. Arnob. in psalm. 134. *Simulachra enim in quibus spem habuit, habentia membra omnia sine sensu, & capsum sine spiritu.* Camera verò est fornix seu testudo templi ut & supr. prox. cap. *in altum usque ad Cameram.* Gregorius de glor. martyr. cap. 47. *Dum in honorem ipsorum martyrum missarum solemnities celebrarentur, cecidisse è camera tabulam unam.*

Solemnitas enim ipsius basilica triplici virtute pollet, id est dedicatione templi, translatione corporis sancti, vel ordinatione ejus Episcopi Horum verborum sententia est in basilica S. Martini Turonensis tres dies solennes celebrari, diem dedicationis Ecclesiæ, quia dies dedicationis Ecclesiæ solemniter colitur ex more antiquo Felix epist. 1. cap. 1. & 2. *Solemnitates dedi-*

cationum Ecclesiarum Episcoporum & Sacerdotum per singulos annos solemniter sunt celebranda. Can. solemnitates 1. & 2. de Consecrat. dist. 7. Gregor. P. lib. 10. epist. 71. *ut Die dedicationis vel natalitio sanctorum Martyrum, quorum illic reliquia ponuntur religiosis convivjs solemnitatem celebrent.* Dies translationis corporis sancti Martini, quia Dies translationis corporis sanctorum solemniter celebrantur Ambros. epist. 85. de translatione corporum sancti Gervasij & Prothasij Martyrum, *quod multa condidimus integra corpora SS. Gervasii, & Prothasij, ad ordinem transfulimus vespere jam incumbente ad Basilicam Faustae, ibi vigilia nocte, manus impositio.* Celebratur etiam sollemnis Dies Elevationis seu relevationis Martyrum idem in Psalm. 118. serm. 6. *Celebramus enim Diem quo revelata sunt populis corpora sanctorum Martyrum.* Dies ordinationis B. Martini Episcopi, Dies anniversarius Ordinationis Episcopi solemniter celebrari solebat. Augustin. de Verb. Domini serm. 32. *Dies anniversarius Ordinationis Domini senis Aurelij crastinus illucescit, rogat & admonet per humilitatem meam charitatem vestram ut ad Basilicam Faustae devotione venire dignemini.* Idem Homil. 24. *Verumtamen cum Dies anniversarius nostra ordinationis exoritur, tunc maxime honor hujus officij tamquam primo imponatur attenditur* Ambros. in Luc lib. 1. cap. 16. *Honora patrem tuum & matrem.* Pulchre mihi hodie legitur legis exordium, quando mei natalis est Sacerdotij, quot annis enim quasi de integro videtur incipere Sacerdotium, quando temporum renovatur aetate.

In ante absidem rotundam habens, ab utroque latere ascellas eleganti constructas opere. Describitur Ecclesia quam Nematius posuit in civitate Arvernorum, in ante, id est in anteriori parte habebat absidem in orbem constructam. Absis est locus editior in anteriori parte Ecclesiae curvato opere assurgens, sub quo erat sedes Episcopi, unde sedes abside appellatione continetur, quia sub abside est Augustin. epist. 225. *Dicebam ego quibus poteram, qui ad nos in absidem honoratiores & graviores ascenderant.* Evodius de mirac. B. Stephani lib. 1. cap. 3. *Cum in loco Absida super Cathedralam velatam essent reliquia constituta, quia locus erat eminentior per gradus ascen-*

debat in absidem, inde Absides gradatæ Augustin epist. 203. *Transit honor hujus seculi, transit ambitio, in futuro Christi iudicio nec Absida gradata, nec Cathedra velata, nec sanctimonialium occursantium atque cantantium greges adhibebuntur ad defensionem.* Evodius lib. 2. cap. 1. *Ipsaque etiam per se gradus Absida conscendens univ. eminus conspicienda adstabat.* Ante Absidem Episcopus reconciliabat publicos pœnitentes. Conc. Carthag. 3. can. 32. *Cujuscumque autem pœnitentis publicum & vulgatissimum crimen, quod univ. commoverit Ecclesiam, ante Absidem manus ei imponatur.* Can. Presbyter 26. qu. 6. & Conc. Carthag. can. 46. apud Balsamo. Plerumque ablis ecclesiæ propter dignitatem Cathedræ Episcopalis, quæ in ea eminebat, eleganti opere constructa erat, nempe tabulis marmoreis, & opere musivo adornata. Paulin. epist. 12. ad Severum de Basilica B. Fœlicis. *Absidem solo, & parietibus marmoratam, Camera musivo illusa clarificat.* Leo Ostiens. Chronic. Cassinens. libr. 3. cap. 27. *Vt alij absidam, & arcum atque vestibulum majoris ecclesiæ musivo componerent* idè ante absidem erat atrium Gregor. de mirac. Divi Martini libr. 3. cap. 57. *Igitur ante diem tertium festivitatis hoc in atrio quod absidam corporis ambit.* Absis erat opus cameratum id est fornicatum Plin. libr. 12. epist. 17. *Cubiculum in absida curvatum.* Cassian. collat. 24. cap. 6. *velut si quis absidis Cameram volens in sublime concludere, subtilissimè illius centri lineam jugiter circumducatur.* Gregor. de vit. patr. cap. 7. *ante altare basilica fundamenta jecit, erectaque absida miro opere construxit, & transvoluit,* idem libr. 10. cap. 30. *Hic submota basilicâ quàm prius Briccius Episcopus edificaverat, edificavit aliam ampliorem miro opere, in cujus absida beatum corpus venerabilis sancti transfudit.* Ascellæ sunt alæ seu latera ecclesiæ quæ dicuntur ascellæ à comparatione partium corporis humani, ascella est ala seu axilla cava pars brachij Gregor. in fr. lib. 4. cap. 31. *nascente in inguine, aut in ascella vulnere.* Idem lib. 7. cap. 29. *Cumque Claudius elevata dextera cultrum ejus pectori iniecisset, & ille non segniter sub ascella illius pugionem defixisset.* Idem de mirac. B. Martin lib. 3. cap. 14. *Hic deorsum proclivis, nequaquam sursum poterat erigi, sed duobus*

in ascillis fustibus additis incurvus agebat gressum, ascellæ seu latera ecclesiæ eleganti opere constructa erant, id est musivo opere adornata.

Totumque adificium in modum crucis habetur expositum. Ecclesia quam extruxit Namatius apud Arvernos erat structa in modum crucis. Eadem fuit forma ædis sacræ Symeonis Stilitæ apud Antiochiam. Evagr. libr. 1. cap. 24. *σὺγκείται μὲν αὐτοῦ δίκην, ἐκ τῶν τρισάκρων πλευρῶν τοαῖς κοσμημένῃ παρατετάχθαι.*

Parietes ad altarium opere Sarsurio ex multo marmorum genere exornatos habet. Perlequitur descriptionem ecclesiæ quæ condita est à Namatio, parietes ad altarium, id est quatenus regnat pars illa in qua est statio clericorum circa altare, opere sarsurio id est opere tectorio, vario marmore exornati erant. Opus sarsurium est opus tectorium, quod varium est & multiplex sic dictum non ineptè à Latino sarcio, reficio quod est opus tectorum. Appositè Tertullian. de Idololatr. *Scit Albarius tector & tecta sarcire, & tectoria inducere, & cisternam liare, & cymathia distendere* Parietes Basilicarum & publicorum ædificiorum solebant ornatus causa vario marmore incrustari, unde ab his marmorata Paulino epist. 12. ad Severum. *Ab sidem solo & parietibus marmoratam Camera musivo illusa clarificat*, memoriæ marmoratæ id est monumenta marmorata Augustin. in psalm. 33. *Marmoratas, auratasque memorias* eidem in psalm. 48. *Deinde memoriam qualem habet, quam marmoratam, vivit in ipsâ memoriâ, ille ubi mortuus est.*

Quam cum fucis colorum adornare vellet, tenebat librum in sinu suo, legens historias actionis antiquas, pictoribus indicans, quæ in parietibus fingere deberent. Uxor Namatij Episcopi Arvernensis suo sumptu condidit Basilicam sancti Stephani, in suburbano civitatis, quam cum picturis adornari vellet, & ei propositum esset depingi historiam passionis Martyris, ad hoc in manibus habebat historias actionis antiquas, id est acta passionis martyris, pictoribus indicans quid nam vellet depingi. Gesta martyrum Historias passionum martyrum vocabant vete-

Cap.
17.

res. Beda Histor. libr. 5. cap. 21. *Sed & historias passionum eorum, una cum ceteris ecclesiasticis voluminibus summâ industriâ congregans amplissimam ibi ac nobilissimam Bibliothecam fecit. Acta martyrum summa diligentia custodiebantur in archivo ecclesiæ Augustin. in breviculo collat. Gesta martyrum quibus ostendebatur tempus persecutionis Consulibus facta sunt Diocletiano novies, & Maximiano octies pridie idus Februarij & infr. quod Catholici quoniam tunc inquirere, & ad horam veteres chartas in archivis ecclesiasticis discutere non poterant respondebant & rursus infr. quamvis persecutione fervente sicut in ipsis gestis martyrum monstrabatur, qui confitebantur in passionibus suis se collectam & dominicum egisse & infr. nam & domum privatam Christianis congregandis præstitam constitit tempore persecutionis, sicut in quibusdam gestis martyrum loquebatur. Gesta martyrum lætitari solebant in ecclesia in die natali, id est anniversario die passionis eorum Conc. Carthaginens. celebratum anno Dom. 401. can. 13. Liceat & legi passionibus martyrum, cum anniversarij dies eorum celebrantur* Gregor. de glor. martyr. libr. 1. cap. 86. *Dies passionis erat Polycarpi Martyris magni, & in Ricomagensi vico civitatis Arverna, ejus solemnia celebrantur. lecta igitur passione cum reliquis lectionibus, quas Canon Sacerdotalis invexit tempus ad sacrificium offerendum advenit. Legebatur & vita Confessorum in eorum die festo* Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 49. *Denique Sacerdotibus qui advenerant, ad agenda salemnia procedentibus, cum lector, cui legendi erat officium advenisset & accepto libro vitam sancti capisset legere Confessoris. Veli malis mulier legebat librum continentem historias actionis id est effigiem depictam passionis martyris, veteres enim historias Sanctorum, seu Martyrum vocabant, effigies penicillo vel stylo, vel acu depictas in tabulis libris vel vestibus. Anastas. in Leone IV. Fecit autem isdem egregius Pontifex in monasterio S. Martini mira pulchritudinis vestem habentem historiam sancti jacentis in lectulo cum effigie Salvatoris Domini nostri Iesu Christi & infra fecit idem in Basilica Sanctorum quatuor fratrum vestem de fundato unam habentem historiam ipsorum sanctorum Martyrum, & infra obtulit*

etiam in ecclesia Beati Petri Principis Apostolorum, coronam ex argento, cum historijs à foris circumdatam. Idem in Nicolao I. Simili modo & in ecclesia Beati Petri Principis Apostoli nutritori suo obtulit vela in arcus Presbyterij habentem (1. Habentia) historiam, leonum figuras numero quadraginta. Moris antiqui fuit Ecclesias varijs Sanctorum imaginibus depingi Gregor. Turon. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 65. de ecclesia S. Antoliani Martyris apud Arvernos quam fundarunt Alchima, & Placidina. Erectis tamen parietibus super altare adis illius turrem à columnis pharis heracliisque transvolutis arcubus erexerunt, miram camera fucorum diversitatibus imaginatam adhibentes picturam. Et ante Augustin. de Conf. Evangelist. libr. 1. cap. 10. Hic omnino errare mernerunt, qui Christum & Apostolos ejus, non in sanctis codicibus, sed in pictis parietibus quaesierunt. Varijs picturis ornari solebant etiam sepulchra sanctorum Gregor. de glor. confess. cap. 35. quia ipsa historia sepulchrorum de virtutibus Domini & Apostolorum ejus exposita sunt. de quo plura in Anastas. in Gregor. 2.

Et benedictionem ex ea singulis diebus sumens, donec expensa est, uxor Namatij Episcopi Arvernensis cum sederet in Basilica Stephani martyris à se conditâ, veste nigra amictâ & jam vetula, pauper quidam qui orationis causa basilicam ingressus erat, credens eam unam de egentibus, quadram panis dedit, quâ acceptâ sanctissima mulier benedictionem ex eâ per singulos dies sumpsit, donec consumpta esset. Benedictio est refectio, vel panis qui benedictionis nomine datur in vit. Ludovic. P. Quum primo vere à patre dimitteretur interrogatus est ab eo, cur Rex quum esset, tanta tenuitatis esset in re familiari, ut nec benedictionem quidem nisi ex postulato sibi offerre posset, & infra. Et benedictione panis ac vini simul participata, Imperator ad civitatem redijt, Dominus Apostolicus ibidem remansit. Odo Cluniacens. vit. S. Gerald. libr. 2. cap. 19. Et omnibus qui aderant particulas, pro benedictione dedit. Græci εὐλογία vocabant, unde Latini Eulogiam, Paulin. epist. 1. ad ad Severum Panem Campanum de cellulâ nostra tibi pro eulogia misimus. Idem epist. 45. ad Alipium. Panem vnum sanctitatis tue unitatis gratia misimus, in quo etiam Trinitatis soliditas

continetur. Hunc panem eulogiam esse tu facies dignitate sumendi. De quo plura dicemus infra alio loco.

Cap.
18.

Britanni de Bituricâ à Gothis expulsi sunt, multis apud Dolensem vicum interemptis. Biturica est in prima Aquitaniâ, matrix totius Aquitaniæ, quæ erat juris Gothorum ex traditione Honorij, à quo Aquitania concessa est Gothis. Sigebert. ad ann. 417. *Honorius pacto fœdere cum Gothis Aquitaniam traditis.* Inde postquam Aquitania provecta est in Regni apicem Biturica fuit caput regni Aquitaniæ Adrevald. de mirac. S. Benedict. libr. 1. cap. 32. *Testatur hoc Pictavis sæcundissima quondam urbs Aquitania, ipsumque Avaricum caput regni Aquitaniæ.* Gothi igitur jure suo usi sunt cum Bituricani recepère à Britannis qui eam occupaverant, de quo Jordanes de reb. getic. cap. 45. Sigebert. ad ann. Chr. 470. Britanni hoc loco sunt populi, qui à Saxonibus Britanniam pulsî confedère in ea Galliæ parte, quæ olim Armorica, Britanni, vel Britones promiscuè dicti Auson. Epigr. 107. Vicus Dolensis est nobile & antiquum castrum in finibus Biturigum cujus meminit & Turonens. de glor. confess. cap. 92. *In Dolensi autem Biturigi termini vico* &c de quo plura rer. Aquitanic. lib. 1. cap. 8. vulgo Bourg Deolz sive Bourg Dieu en Berry.

Cap.
19.

Inter Saxones & Romanos bellum gestum est. Bellum gestum à Romanis cum Saxonibus, qui Britanniam insulam nuper occupaverant pulsî indigenis, quod insinuant verba quæ sequuntur. *Insula eorum à Francis capta, atque subversa sunt.* Inde Saxones littus Aquitanicum Myoparonibus, id est navibus Piraticis valde infestum habebant Sidon. lib. 8. epist. 6. ad Namatium. *Subitus à Santonis Nuntius constanter asseveravit nuper vos classicum in classe cecinisse, atque inter officia nunc nauta, modò militis, littoribus Oceani curvis inerrare contra Saxonum pandos Myoparones.* Idem in Panegyric. Aviti.

*Quin & Aremoricus Pyratam Saxona tractus.
Sperabat, cui pelle salum sulcare Britannum
Lydus.*

Cap.
20.

Eoricus autem Gothorum Rex Victorium Ducem super septem civitates preposuit. Eoricus Rex Gothorum Arvernensis in ditionem

tionem redactis Victorium Ducem septem civitatibus imposuit, quorum primariam fuisse civitatem Arvernorum & ejus sedem ex eo colligitur, quod primum Arvernos venit & civitatis ornandæ & ampliandæ studiosus, civitatis ambitum augere voluit, sic enim interpretor illa verba quæ mox sequuntur *qui protinus Arvernos adveniens, civitatem addere voluit, & quod magis patrocinator interpretationi, est quod adjicit Gregorius, adhuc persilare cryptas ad Basilicam S. Juliani quasi incoepti operis vestigia, unde inquit & Crypta illa usque hodiè persilant ad Basilicam S. Juliani.* Victorius Dux est idem quem Comitem Patronum, & filium jure diverso vocat Sidon. lib. 7. epist. 17. *Amplissimi viri Victorij Comititis devotione preventus, quem jure seculari Patronum, jure ecclesiastico filium excolo ut cliens, ut pater diligo.* Victorius Dux septem civitatibus impositus memoratur quia Duces præerant singulis Provinciis quæ constant pluribus ex civitatibus Gregor. infr. lib. 8. cap. 18. *Nicetius per emissionem Eulalij à Comitatu Arverno submotus, Ducatum à Rege expetiit, datis pro eo immensis muneribus, & sic in urbe Arvernâ, Ruthenâ atque Veticâ Dux ordinatus est & idem cap. 26. ejusd. libr. Turonicis vero atque Piclavici Ennodius Dux datus est & idem lib. 9. cap. 7. Ennodius cum Ducatum urbium Turonica, atque Piclava ministraret, adhuc & vici Juliensis, atque Benarâ urbium principatum accepit.* Inde eidem lib. 6. cap. 4. Memoratur Lupus Dux Camponiæ de quo dixi de Ducibus, & Comitibus Provinc. lib. 1. cap. 4. de Victorio Duce meminit & Gregor. de vit. Patr. cap. 3. *erat enim eo tempore sanctus Sidonius Episcopus, & Victorius Dux, qui super septem civitates Principem Eorico Gothorum Rege indulgente susceperat.*

Ipsi Sacerdoti in ipso quod modo Saluatorium dicitur mansio erat. Hospitium seu tectum Namatij Episcopi Arvernensis quod erat juxta Ecclesiam Saluatorium dicitur propter officium hospitalitatis, & honestatis publicæ quod ibi colebatur in peregrinos & hospites eodem sensu Gregor. infr. lib. 6. cap. 11. *quo non intelligente, dum diversa inter se super Altarium conferunt, recedentes ab altario Saluatorium ingrediuntur, idem lib. 7. cap. 22. habebat enim pro timere Regis, in ip-*

Cap.
20.

so Salutaris Basilica mansionem Gracis *ἀσπασιν*, ut apud Theodorit. lib. 5. cap. 17. Theodosius aditu templi prohibitus ab Ambrosio Mediolanensi Episcopo, abstinuisse memoratur, & absolutionis petendæ gratia Episcopum convenisse *ἐν τῷ δωματίῳ αὐτοῦ. μητρώριον* Cedreno in Leone Philosopho de quo plura de Ducib. & Comit. lib. 1. cap. 16.

Atque ad gratias Deo tempore nocturno reddendas ad altarium ecclesiæ consurgebat. Namatius Episcopus de nocte surgebat orandi causa ad altarium ecclesiæ. Altarium est aliud ab altari, nimirum est pars interior ecclesiæ, continens altare, quæ Cancellis dividitur ab exteriori parte ecclesiæ ut jam observatum est.

Sed signo sanctæ Crucis munitus nihil ei inimicus nocere potuit. Signo Crucis fugatur Dæmon à Namatio Episcopo, hoc signo fugantur Dæmones Gregor de vita Patrum cap. 7. in Gregor. Lingonensi Episcopo, adduci eos ad se iubens, sine ullo tactu, factò tantum signo Crucis, è contra verbo Dæmonia discedere imperabat, quod illa protinus audientia, corpora quæ sua nequitia divexarant absoluebant. Augustin. seu alius auctor quæst. utriusque testamenti cap. 114. *sed presente signo Crucis obtumescit Paganitas, & infr. vnde cuncta Dæmonia sive Dii gentium, nominatâ Cruce Christi terrore concutuntur.*

Ferunt etiam ipsum in arce Cantobennici montis Monasterium collocasse, ubi nunc oratorium est, & ibi se diebus Quadragesimæ sanctæ recludere. Namatius Episcopus per tempus quadragesimæ secedebat, orationis causâ, in monasterium quod extruxerat in Arce, id est in fastigio Cantobennici montis, c'est Chantoin. Episcopi tempore quadragesimæ jejuniis & orationis causâ secedebant in Eremum vel in Insulam de Palladio Santonenſi Episcopo testatur & Gregor. lib. 8. cap. 43. *erant autem eo tempore Dies quadragesimæ sanctæ, & Episcopus in Insulam maris orationis causa secesserat.* De Eadberto Lindisarnensi Episcopo in Anglia Beda histor. lib. 4. cap. 30. *Qui tum fortè in remotiori ab Ecclesiâ loco, reſtuis vndique Pelagi fluctibus cincto Solitarius manebat, in hoc etenim semper quadragesimæ tempus agere in hoc quadraginta ante Domini-*

cum natale dies, in magna continentia orationis & lachrymarum devotione transigere solebat.

Die autem Cœna Dominica cum magno psallentio cemitantibus clericis, civibusque ad Ecclesiam suam revertebatur. Namatius emensa quadragesima in secessu, die Cœnæ Dominicæ revertebatur ad ecclesiam prosequente clero, & plebe, idem de Palladio Gregor. loco modo laudato secundum consuetudinem autem dum ad Dominica cœna festa ad Ecclesiam populo expectante rediret.

Sidonius ex præfecto substituitur. Sidonius Apollinaris vir Senatorij ordinis, ex Præfecto urbis ab Anthemio Imp. factus est Episcopus Arvernensis, Sidonium fuisse Præfectum urbi testis est ipse de se lib. 1. epist. 9. *Egit cum Consule meo ut me Præfectum faceret Senatui suo.* Præfectus urbi sc. erat Caput Senatus. l. 3. C. de offic præf. urb. Symmach. lib. 10. ep. 62.

Fuit in Monasterio B. Cyriaci urbis ipsius Abbas Abraham nomine. Abraham Abbas condidit Monasterium S. Cyriaci in Arvernens de quo Greg. de vit. Patr. cap. 3. ejus Epitaphium metro scripsit Sidon. lib. 7. epist. 18.

In Præfatione libri quem de Missis ab eo compositis coniunximus. Sidonius in Episcopatu librum de missis id est officiis Dominicis & solemnibus Missarum scripsit, cui præfationem suo stilo se adjecisse ait Gregorius.

Vt ab omnibus miraretur, miror passivè pro cum admiratione conspicior Gregor. infr. lib. 3. cap. 24. *tantis enim muneribus ditavit, ut ab omnibus miraretur.*

Signum ad Matutinas audiens fuisse commotum. Officium Ecclesiasticum per horas distinctum, primum est Matutinum quod incipit illufcescente die, unde Matutine. Ad Matutinas, & alias singulas horas mos antiquissimus ecclesiæ est ut conveniatur signo dato seu pulsato. Gregor. de mirac. B. Martini lib. 1. cap. 33. *mane autem facto, signo ad Matutinas commoto, reversissimus dormitum.* & idem lib. 2. de mirac. ejusdem cap. 11. *Manè autem facto moto matutinis signo super pedem debilem constitit* idem cap. 45. ejusd. lib. *Visum est eis, quasi signum quod Matutinis commoveri solet, audissent* idem infr. lib. 3. cap. 15. *qui dum per plateam præteriret signum ad Matutinas mo-*

tum est idem lib. 6. cap. 25. Cum Die Dominico ad urbem Turonicam ad Matutinas signum commotum fuisset, & populus surgens ad Ecclesiam conveniret.

Ingressus autem in secessum suum, dum ventrem purgare nititur, spiritum exhalavit. secessus pro Latrinâ ut infr. hoc cap. Elevato puer velo ostij reperit dominum super cellulam secessus defunctum & paulo post non minoris criminis hunc esse reum, quam Arrium illum, cui similiter in secessu fuere interna deposita, Latrina Græcis ἀφροδίτη recentioribus Latinis secessus Matth. 15. ὃς ἐκ ἀφροδίτης ἐκβάλλεται, & vadit in secessum, narrat Gregorius infelicem exitum presbyteri contumacis in Sidonium Episcopum quem ait expirasse in secessu ut Arrium, eadem voce pro Latrina usus est Gregor. infr. libr. 9. cap. 6, De quo tantus pavor egrediebatur, ut omnium cloacarum atque secessuum factores factor ille devicerit. Romæ & Constantino- poli erant Latrinæ publicæ seu foricæ, quarum conductores foricarios appellabant, l. cum quidam §. fiscus ff. de usur. Tales erant Latrinæ in quibus Arrium ejectis visceribus defecisse refert Socrat. libr. 1. cap. 25. ἰσχυμένους τε εἰ ἀφροδίτῃ πικρυσθῆναι, interrogans utrum Latrina essent in proximo.

Expectabat enim puer à foris cum cereo, dominum egressurum veteres cereis utebantur pro facibus, Gregorius infr. libr. 5. cap. 3 Nam si ante cum ut assolet convivio utenti puer cereum tenuisset, nudari eius tibiae faciebat, atque tandem in his cereum comprimi, donec lumine privaretur. Idem libr. 9. cap. 44. Mane autem facto procedente Rege ad matutinas, ac præcunte cereo.

Elevato puer velo ostij, reperit dominum super cellulam secessus defunctum, vela opponebantur ad fores etiam privatarum ædium Sidon. libr. 4. ep. 24. cilicum vela foribus appensa, etiam ad fores scholarum vela apponebantur & Proscholus stabat ad velum, id est ad limen scholæ Augustin de verb. Apostol. sermo 23. Dicam quid fecerit pauperrimus homo, nobis apud Mediolanum constitutis, tam pauper ut Proscholus esset grammatici. sed planè Christianus quamvis ille esset Paganus grammaticus, melior ad velum, quam ad cathedram, vela ad fores regiarum vel senatoriarum ædium imprimis appone-

bantur, Lamprid. in Alexandro Severo *salutabatur vero quasi unus de Senatoribus patente velo admissionalibusque remotis*, id est remotis ostiariis, qui à velo dicebantur velarii, vel allevantes quia velum levabant. Ad fores augustarum ædium erant vela Anastas. in Sylverio & ad primum, & secundum velum retinuit omnem clerum, idem in Gregorio 4. *vela Alexandrina tria ante portas majores pendentia, habentia homines & caballos*, ad limen curiæ erat velum, inde audire causas velo levato l. pen. C. de naufrag. *c'est à huis ouvert*, & pro foribus erant cancelli ad submovendam turbam, Sidon. libr. I. ep. 2. *Pellitorum turba Satellitum, pro foribus immurmurat, exclusa velis, inclusa cancellis.*

Factum est autem post hac ut accedente febre agrotare cepisset, cum rogat suos ut eum in ecclesiam ferrent, ægrotautes desperati quandoque deferebantur ad ecclesiam, ut commendarentur suffragiis Sanctorum. Augustin. Homil. 41. *Equidem Christiani agrotant homines, mittunt ad ecclesiam, vel portantur ad ecclesiam, & baptizantur & renovantur, & felices hinc erunt.* Gregorius ipse de mirac. S. Martin. libr. 2 cap. 3. *Qua jam valde exanimis rogavit, ut eam ad pedes sancti Martini deferrent.*

Adveniente die dominico qui imminebat post transitum sancti viri, Mors Sanctorum dicitur transitus, quia per eam transitur ad meliorem vitam Jo. Chrysostom. in Joann. cap. 71. in illa verba quia venit hora ut transeat observat Christi mortem appellari μεταβασις transitum οτι ο' θάνατος ούτ'η μεταβασις ηστι μεταβασις ελευθ'ων, quia mors eius est translatio ad meliora. C ap.

Præparato epulo jussit cunctos cives in domo ecclesie invitari, 17. presbyter quidam qui Sidonio Episcopo dum viveret nimis infensum se præbuerat, eo morte sublato, quasi jam esset Episcopus, civibus epulum exhibuit in domo Episcopali. Mos antiquus fuit ut initio ordinationis Episcoporum epulum præberetur civibus in ædibus Episcopalibus. Badegislum Cenomannensem Episcopum quinquennale epulum civibus administrasse refert Gregorius infr. libr. 8. cap. 39. *Quinto autem anno Episcopatus sui expleto, cum jam sextum ingrediens epulum civibus cum immensa letitia præparasset à se-*

bre correptus. Apud Gentiles aditiales] coenæ præstabantur pro aditu seu auspicio Sacerdotij Varro de re rustic. libr. 3. cap. 5. de Pavonibus. *Primus hos L. Horiensius augurali adijicali cænâ posuisse dicitur*, quod repetit Plin. libr. 16. cap. 20. *Pavonem cibi gratiâ Roma primus occidit Orator Hortensius, aditiali cænâ Sacerdotij.* Idem libr. 29. cap. 4. *Et in cænis eorum etiam nunc ponitur catulina*, aditialibus quidem epulis celebrem fuisse, *Plauti fabula indicio sunt*, Hoc genus epularum quo sumptu constiterit observavit Senec. epist. 95. & *tricies tamen H. S. adijicales cæna frugalissimis viris constiterunt cui adsistebant multi Sacerdotum in albis vestibus.* Vestis Sacerdotum est alba, nimirum linea. Hieronym. advers. Pelag. libr. 1. *Quæ sunt rogo inimicitia contra Deum, si tunicam habuere mundiolem, si Episcopus Presbyter, & Diaconus & reliquus ordo Ecclesiasticus in administratione sacrificiorum candida veste processerint.*

Interea cum jam terror Francorum resonaret in his partibus, & omnes eos amore desiderabili cuperent regnare, sanctus Aprunculus Lingonica civitatis Episcopus, apud Burgundiones capiti haberi suspectus. Ea tempestate tædio Burgundici & Gothici dominatus studia Gallorum & spes convertebantur ad Francos quasi futuros liberatores Galliarum. Indigenis minus suspectum erat imperium Francorum de labefactione fidei licet essent Pagani & Fanatici ut supra dictum, quam Burgundionum & Gothorum qui erant Arriani, quia jam Paganorum nomen, erat vile & contemptum, eorum errores ridebantur, & spes erat ut facilius Pagani converterentur quam Arriani. Augustin. de verb. Domin. sermo. 1. *Si quaris unde vincantur Pagani, unde illuminentur, unde ad salutem revocentur, deserite omnes solemnitates, deserite nugas ipsorum, etsi non consentiant veritati nostræ, erubescant paucitati.* Idem contra Faustum libr. 20. cap. 9. *proinde vos Paganis istis, qui vulgò noti sunt, & antiquitus fuerunt, & in reliquiis suis jam nunc erubescunt, prorsus deteriores estis.* Aprunculus Lingonensis Episcopus cum de studio in Francos Burgundionibus suspectus esset, & de ejus nece consilium initum esset, eo cognito fugâ evasit in Arvernus, ubi lectus in Episcopum, & Sidonij suc-

cessorem. Eadem causa Quintianus Rutenensis Episcopus suspectus Gothis, quod studeret Francis urbe pulsus secessit in Arvernus de quo Gregorius infr. hoc libr. cap. 36. *Multi iam tunc ex Gallis habere Francos dominos summo desiderio cupiebant, unde factum est ut Quintianus Ruthenorum Episcopus per hoc odium ab urbe depelleretur, dicebant enim ei quia desiderium tuum est ut Francorum dominatio possideat terram hanc* idem de vit. Patr. cap. 4. *non post multum vero tempus orto inter cives & Episcopum scandalo, Gothos qui tunc in antedicta urbe morabantur suspitio attigit, quod se vellet Episcopus Francorum ditionibus subdere, consilioque accepto cogitaverunt eum perferdere gladio.* Parem ob suspicionem Volusianus Episcopus Turonensis à Gothis pulsus sede sua, Gregorius infr. h. libr. cap. 26. *In cuius loco Volusianus vnus ex Senatoribus subrogatus est, sed à Gothis suspectus habitus Episcopatus sui anno septimo in Hispanias est quasi captivus abductus, sed protinus vitam finivit.* Nec vana fuit spes Gallorum Clodoveus enim brevi à Remigio Rhemenfi Episcopo cum suis baptismum suscepit, & Burgundiones Gothosque à Gallijs sustulit.

Nocte à castro Divionensi per murum demissus Arvernus advenit. Divione castrum in Burgundia Gregor. infr. h. libr. cap. 32. *Ad castrum cui Divione nomen est, pervenerunt.* Hoc castrum ab Aureliano Imperatore constructum memoratur. Gregor. infr. libr. 3. cap. 19 quo describit situm huius castri. *Nam veteres ferunt ab Aureliano hoc Imperatore fuisse adificatum, quod & repetit Aimoin. libr. 2. cap. 24. eiusdem meminit Guill. Brito Philippid. libr. 1.*

*Belligerisque viris quos Divio nobile castrum
Edna quos mittit vrbs antiquissima.*

Ecdicius quidam ex Senatoribus huius propinquus. Ecdicius Cap. 24. vnus ex Senatoribus Arvernensibus, Aviti Imperatoris propinquus pauperes pavit in dira fame, cuius meriti in gratiam audivit vocem de cælo dicentem Ecdici Panis tibi & semini tuo non dērit in æternum, de quo Sigebert. ad ann. 481. vir bello clatus cum parva manu Gothos fudit in Arvernensibus de quo cum laudat Sidonius libr. 3. epist. 3. quod gratiæ Beati Martini tribuit Gregor. de mirac. B. Martini libr. 6. cap. 2.

ubi pro Egidius legendum Ecdicius Decium stultè vocat Jordanes de reb. Getic cap. 45.

Cap.
25.

Sacerdotes vero alios dabat exilio, alios gladio trucidabat, Eoricus Rex Gothorum sævam persecutionem exercuit in Galliâ, maximè in Episcopos & clericos, quorum alios exilio, alios morte damnabat. Hinc secuta vacatio diutina, & clades clariorum Ecclesiarum Aquitanie, quam deplorat Sidon. epist. 6. ad Basilium libr. 7. Burdigala Petrocorij, Rutheni Lemovices. Gabalitani Elusani Vasates Convenæ, Auscenses, multoque jam major numerus civitatum, summis Sacerdotibus ipsorum morte truncatis, nec ullis deinceps Episcopis in defunctorum officia suffectis latum spiritualis ruina limitem traxit, Gothicæ persecutionis furor eo excessit, quod ædes sacræ clausæ & spinis obleratæ, ut subjungit Gregorius Nam & ipsos sacrorum templorum aditus, spinis infferat obserari, scilicet ut raritas ingrediendi, oblivionem faceret fidei.

Maximè tunc Novempopulana, geminaque Germania vrbes ab hac tempestate depopulatæ sunt. Hunc locum esse depravatam, & ita restituendum jam olim credidi geminaque Aquitania. Hoc enim loco refertur persecutio ab Eorico Rege Gothorum exercita in Gallijs, quæ maximè afflixit urbes primæ & secundæ Aquitanie & Novempopulanie, quæ est tertia Aquitania, ut modo observatum est ex epist. Sidonij ad Basilium. Verum & vulgata lectio retineri potest, Germanie utriusque appellatione intellectà prima & secunda Aquitaniâ, nam & Gregorius Pontifex Germanie appellatione, pro Gallie abusus est lib. 7. epist. 30. cum ait Augustinum Anglorum Episcopum à Germaniarum Episcopis ordinatum. Et Sidonius ipse lib. 7. ep. 7. Galliam Lugdunensem Germaniam vocitat. Quamdiu præfens potestas Lugdunensem Germaniam regit. Et post eum Gregorius de miracul. confess. cap. 79. Primam Lugdunensem vocat primam Germaniam, Cum lues inguinaria populum primæ Germanie devastaret, concurrat Rhemensium populus ad sancti sepulchrum, inde Lugdunensi Provincie Germanie nomen, quia scilicet tenebatur à Burgundionibus, qui erant origine Germani. Unde Aquitania tertia Novempopulania dicta sit observavi rer. Aquitan. lib. 1. cap. 16. quæ hic retexere nimis otiosum est.

Beda
histor.
libr. 1.
cap. 18.

In

In cuius loco Volusianus unus ex Senatoribus subrogatus est Cap. 26.
sed à Gothis suspectus habitus, Episcopatus sui anno septimo in Hispanias est quasi captivus abductus, sed pretius vitam finivit. Volusianus Turonensis Episcopus, Gothis suspectus quod studeret partibus Francorum, sede sua pulsus in exilio vitam finivit. De loco exilij secum non convenit Gregor. nam hoc loco refert relegatum in Hispaniam, idem vero infr. libr. 10. cap. 31. ait relegatum Tolosam, ibique diem obiisse. Probabilius est quod hoc loco Gregorius dixit Volusianum relegatum in Hispaniam, si intelligas de limite Hispanico, & hoc antiquitatis fidei convenientius est, quæ prodidit eum martyrij lauream accepisse in pago Fuxensi truncato, capite. Hujus memoriæ sacrum Fuxense Monasterium Canonicorum regularium D. Augustini Carcassonensium Comitum beneficio fundatum.

Super quem Clodoveus cum Ragnacario parente suo, qui & Cap. 27.
ipse regnum tenebat, veniens, campum ut pugnaret preparari sibi deposcit Ragnacharium consortem regni, & parentem Clodovei vocat. Scriptores ejus ævi appellatione parentum abusi sunt pro liberis, fratribus agnatis vel cognatis Gregor. infr. hoc lib. cap. 40. *nec enim possunt sanguinem parentum meorum effundere*, & cod. lib. cap. 42. *Ubi mihi, qui tanquam peregrinus inter extraneos remansi, & non habeo de parentibus, qui me si veneri adversitas possit aliquid adjuvare*, & idem cap. 32. ejusd. lib. *Dicens quia parens mea hæc est* idem libr. 3. cap. 13. *Theodoricus autem ab Arverno discedens Sigivaldum parentem suum in ea quasi pro custodia dereliquit.* Gregor. P. lib. 2. epist. 15. *quod eum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat*, & jam ante meliori seculo Hieronim. advers. Rufin. lib. 2. *nisi fortè parentes militari vulgarique sermone cognatos & affines nominat.*

Ut Gothorum parere mos est Gothos notat de pusillanimitate ut infr. h. libr. cap. 37. *Cumque secundum consuetudinem Gothi terga vertissent.* Cap. 27.

Igitur de quadam Ecclesia vrceum mira magnitudinis, ac pulchritudinis hostes abstulerant, cum reliquis Ecclesiastici mi-

nisterij ornamentis. Urceus est vas fictile, minus amphorâ Horat. de arte Poëtic.

— *Amphora capit.*

Institut corrente rota, cur Urceus exit

Urceus inter vasa Ecclesiæ reponitur, quia est vas aptum continendo vino vel aquæ, quæ duo necessaria sunt ad sacrificium missæ, unde ecclesiæ usa est urceis argenteis. Præter hunc locum Greg. Tur. de mirac. martyr. lib. 1. cap. 38. *Ferunt etiam quod eo tempore, quo ad sancta solemnia accedentes inclusi sunt, urceos argenteos & metalloformatos, cum vino quod ad oblationem sacrificij divini offertur, secum homines detulissent.*

C ap.
38.

Cumque mihi vas illud fors dederit, quæ Papa poscit adimpleam, Episcopo per missos repetente urceum Ecclesiæ qui prædâ ablatus fuerat de Ecclesia sua, à quodam milite, promisit se redditurum si vas illud in divisione prædæ quæ sorte fiebat ei obtingeret. Res mobiles captæ ab hostibus, apud Francos sortè dividebantur inter Regem & milites, ut observatur ex hoc loco qui est singularis in hanc rem, quem illustant verba quæ sequuntur. *Elevatam bipennem vrceo impulit, dicens nihil hinc accipies, nisi quæ tibi fors vera largitur.* Apud Romanos res mobiles prædâ captæ ab hostibus, cedebant militi occupanti. Agri vero capti ab hostibus publicabantur, id est in fiscum redigebantur l. si captivus §. pen. ff. de captiv. & postlim. revers. Hinc Africâ receptâ à Vandalis, Romanis militibus suâ uxorum captivarum agros ab hostibus captos sibi vindicantibus, Salomon Præfectus Prætorio Africæ intercessit dicens captivos quidem & cætera mobilia militibus in prædâ cedere, at agros captos ab hostibus, redigi in publicum, ex quo milites annonas & stipendia ferrent Procop. de bello Vandalic. lib. 1. Cujac. 19. obs. 7. Ait quæ Papa poscit ea ætate Papæ nomen erat commune Episcopis. Hieronym. in Jonam in proem. ad Chromatium Aquileiensem Episcopum *Ceterum non ignoramus Chromati Papa venerabilis.* Patientem Lugdunensem Episcopum Papæ nomine cohonestat Sidon. l. 2. epist. 10. *Ecclesiâ nuper Lugduni extructa est, quæ studio Papæ Patientis summum capti operis accepit.* Pragmatium Augustodunensem Episcopum eodem nomine honoris

causa nuncupat idem libr. 6. epist. *Memor nostri esse dignare Domine Papa. Et Gregor. infr. libr. 4. cap. 26. Numquid ait Turonicam adisti urbem, ut Papa illius nobis salutem deseras*, intelligit Eufropium Turonensem Episcopum.

Vnus Francus levis ac cerebrosus, cum voce magna elevatam bipennem vrceo impulit. Bipennis est securis bellicæ genus, bipenni ferro quo Franci utebantur. Triplex eis erat armorum genus Hasta gladius bipennis, ut paulo infr. ostenditur, *nam neque tibi hasta, neque gladius, neque bipennis est utilis.* Etiam bipenni utebantur in bello, de Clodoveo testatur Gregorius infra hoc loco. *Rex elevatis manibus bipennem suam capiti eius defixit*, & nobiles idem hoc libr. infr. cap. *unus elevata manu bipennem cerebro eius inlisset.* Etiam recentiores Franci bipenni usi sunt. Hæc est quam vocant *hache d'armes* Jo. Frofard. vol. 3. cap. 226. *Et portoit chacun homme d'armes son glai-ve droit, avant luy retailé à la mesure de cinq piés, & vne hache forte & dure & bien acérée, à petit manche à costé ou sur le col.* Monstrelet. vol. 1. cap. 94. *Et avoit le Duc de Berry nonobstant qu'il fut âgé de plus de soixante & dix ans épée, dague & hache d'armes*, &c. Id genus securis Hispani Franciscas vocabant propter usum Francorum Isidor. Origin. libr. 18. cap. 6. *Secures & Hispani ab usu Francorum per derivationem Franciscas vocant.*

Quarum senior mutata veste Mucuruna, junior Chrotildis vocabatur, devotæ seu religiosæ veste mutata, nomen quoque mutabant instar Monachorum, etiam Presbyteri cum ordinabantur nomen mutabant Joannes Presbyter ordinatus Petri nomen assumpsit. Procopius de Bell. Vandalic. libr. 1. *ἐνθα ἱερὺς τὸν βασιλέα ἐκείνους Πέτρον ἰαυτὸν μετανέμασεν*, ubi Presbyter factus, volens Petrum se ipsum nuncupavit, ut & baptizati nomen mutabunt Gregor. supr. libr. 1. cap. 36. *Prodente Inda Hebrao, qui post baptismum Quiriacus est vocitatus.*

Incestator virorum incestator est reus incesti. Augustin. contra Secundin. cap. 26. *Pauciores sunt homicida, quam fures, pauciores sunt incestatores, quam adulteri.*

Interea Regina fidelis filium ad baptismum exhibet, adorna-ri Ecclesiam velis precipit, atque Cortinis. In baptismo Ingo-

Cap.
38.

Ince-
stare
pro flu-
prare.
Plaut;
in Ec-
nul.

meritis natu majoris filij Clodovei Regis curante Clotilde Regina, Ecclesia velis & cortinis adornari. Moris antiquissimi est in diebus solemnibus velis adornari Ecclesias. Cortinę sunt vela ut cortinę regię sunt vela regia, quę prædijs imponuntur in pignoris signum. Ambros. epist. 33. *Dum hac tracto suggestum est mihi cortinas regias esse collectas, resertam autem populo basilicam presentiam mei posiere & infra tradere basilicam non possum, sed pugnare non debeo, postea verò quam cognoverim cortinas regias inde esse sublatas, cum me populus eo ire deposceret, direxisse Presbyteros.* Eadem voce usus est Gregorius infr. cap. 31. h. libr. *velis depictis adumbrantur platea Ecclesia, cortinis albetibus adornantur* &c. idem de mirac. B. Martini lib. 2. cap. 23. *Martyr parumper oculis intuetur cortinam lineam de Cancellis pendere, & Anastas. in Gregorio IV. Cortinam Alexandrinam unam, vela alia habentia mucrones de fundato quatuor.* Cortinę vulgare latinum pro velis vel auleis Augustin. libr. 2. quæst. in Exod. cap. 173. *dualias quas Graeci appellant, Latini Aulea perhibent, quas cortinas vulgò vocant.*

Baptizatus autem puer, quem Ingomerem vocitaverunt, in ipsis sicut regeneratus fuerit albis obijt, ait in albis in alba veste quę baptizatis dabatur. Recens baptizati albam vestem gestabant, unde candidatos Christi eos appellat Augustin. de verbis Domini, serm. 62. congruenter vivite, maxime vos candidati Christi, recens baptizati, modo regenerati, sicut vos ante admonui, & modo dico, &c. Gregorius infr. libr. 5. cap. 11. de Judæis conversis per Avitum Arvernensem Episcopum. Quidam ex his ad sanctum Pascha ut baptizaretur expetiit, renatusque Deo per baptismi Sacramentum, cum albatis reliquis, albatu & ipse procedit, & baptizati in Paschatis sabatho vestem albam non deponebant ante octavam diem. Idem Augustin. de tempore serm. 157. De dominica in octavis Paschæ. Paschalis festivitas hodiernâ festivitate concluditur, & ideo hodie Neophytorum habitus commutatur, ita tamen ut candor qui de habitu deponitur, semper in corde teneatur. Unde in albis è vitâ migrare dicuntur, qui è vivis excedunt intra octavum diem à baptismo, ita de Lulore Leocadij filiolo. Gregorius de

glor. Confess. cap. 92. *In Dolenſi autem Biturigi termini vico B. Luſor Leocadij quondam Senatoris filius requieſcit, quiſer-
tur in albis migrasse à ſeculo, & Clotildis hoc loco inſit Clo-
doveo quia ſcio in albis ab hoc mundo vocatum Dei obtinilius
nutriendum.* Idem infr. libr. 5. hist. cap. 11. *Renatusque Deo per
baptismi Sacramentum, cum albatis reliquis in albis & ipse
procedit.*

*Velis depictis adumbrantur platea Ecclesiæ cortinis alben- Cap.
tis adornantur, baptisterium componitur, Balsama diffunduntur, 31.
mificant flagrantibus odore cerei.* In baptismo Clodovei Regis so-
lemnitatis causa atrium Ecclesiæ velis albis seu cortinis ador-
natur, quod conveniens erat baptismo in quo baptizandis al-
ba vestis induebatur, baptisterium componitur, id est pariter
velis albis ornatur, ac atrium Ecclesiæ. Baptisterium erat in
atrio seu vestibulo Ecclesiæ, ut insinuat Gregorius hoc loco,
& apertè idem de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 6. *Alius au-
tem Paralyticus ex Aurelianensi territorio carrucha devecus, ve-
nit ad sanctam Basilicam, qui diebus multis jacens ad ostium
illud, quod secus Baptisterium ad medium diem pandit egressum.
Beati Antistitis implorabat auxilium.* Et ita baptisterium ab
Ecclesia, & parte sceminarum separat Augustin. de civit. Dei
lib. 22. cap. 8. *Admonetur in somnis appropinquante Pascha,
ut in parte sceminarum observanti ad Baptisterium, quacumque
illi Baptizata primitus occurrisset signaret ei locum signo Crucis
Christi.* Baptisterium ab Episcopo consecrabatur eadem so-
lemnitate qua Ecclesia Sidon. lib. 4. epist. 15. *Nam baptiste-
rium quod olim fabricabimini, scribitis posse jam consecrari,* in
baptisterio fiebant preces & vigiliæ ante baptismum Auctor
vit. B. Genovesæ apud Surium 3. Januar. *His auditis ma-
trona S. Genovesæ sese consilijs accommodantes, & dies aliquot
vigilijs insistentes incumbunt precibus,* unde lucem accipit lo-
cus Augustini de tempor. sermon. 71. *Timeo enim nè aliqua
mulieres, ideo tardius infantulos suos offerant, quia cum ipsis
ad vigilijs venire dissimulant,* notat matres quæ tardius in-
fantes offerebant ad baptismum, nè venirent ad vigilijs, quæ
in baptisterio fiebant ante baptismum. In regio baptismo bal-
sama funduntur id est thura & odores adolentur, idem refert

Hincmar. in vit. Remigij 13. Jun. apud Surium *Interea eundē via ad baptisterium à domo regia preparatur, velis ac cortinis depictis ex utraque parte protenditur, & desuper adumbratur, platea sternuntur, ecclesia componitur baptisterium, balsamo & ceteris odoremētis conspergitur.* idem Flodoard. Hist. Rhem. libr. 1. cap. 13. *lisdem ferē verbis.* Cerei adhibentur in baptismo quod fuit antiquissimi moris Ecclesię Fortunat. libr. 5. carm. 4. de baptismo Judæorum per Avitum Arvernens. Episcopum.

Vndique rapta manu lux cerea provocat astra

Credas ut stellas ire trahendo comas.

Lacteus hinc vesti color est, hinc lampade fulgor

Ducitur, & vario lumine picta dies.

Idem Gregor. infr. libr. 5. cap. 11. *At ille præ gaudio lachrymans, cunctos aquā abluens, chrismate liniens, in sinu matris Ecclesia congregavit, flagrabant cerei, lampades refulgebant, albicabat tota civitas de grege candido cui ingresso ad baptismum sanctus Dei sic inquit ore facundo, Mitis depone colla Sicamber, adora quod incendisti, incende quod adorasti.* Clodoveus baptizatus à Remigio Rhemens. Episcopo, cui accedenti ad sacrum lavacrum, Episcopus eleganter inquit. *Mitis depone colla Sicamber.* Franci enim è Sicambris Germaniæ populis orti, unde Charibertum Regem Francorum, de gente Sicambrorum prognatum agnoscit Fortunat. libr. 6. carm. 4.

Cum sis progenitus clara de gente Sicamber.

Floret in eloquio lingua latina tuo.

De Clodoveo idem Hincmar. in vit. Remigij apud Surium 13. Jun. Francia Regio Germaniæ. Hieronym. in vit. Hilarionis. *Inter Saxones quippè & Alemanos, gens eius non tam lata, quàm valida, apud Historicos Germania, nunc verò Francia vocatur.*

Cap.
2.

Erat enim sanctus Remigius Episcopus egregia scientia & Rhetoricis adprimè imbutus studijs. Eadem laude Remigium commendat Hincmarus loco modo laudato, & Flodoardus hist. Rhemens. libr. 1. cap. 12. *Declamationes Remigij multis commendat Sidon. libr. 6. epist. 7. ad eum scripta. Quidam ab Arvernīs Belgicam petens, postquam Remos advenerat, scri-*

ham tuum seu Bibliopolam, pretio fors suat officiove demeritum, copiosissimo velis nobis declamationum tuarum schedio emun- nit, &c.

Delibutusque sacro chrismate cum signaculo Crucis Christi. In baptismo adhibetur unctio chrismatis, cum signo Crucis, de quo Vice-comes de baptrism. iibr. 21. cap. 37.

Erat enim jocundus in fabulis, strenuus in consilijs, justus in judicijs, & in commissio fidelis. commendat Aredium qui erat à consilijs Gundobaldi Regis Burgundionum, maximè de fi- de in commissis, id est in mandatis exequendis. Commissum est mandatum inde vulgare commissio, eadem voce usus est Gregorius de mirac. B. Martini lib. 1. cap. 33. Eo tempore unus ex Clericis meis Armentarius nomine, in servitio valde stre- nuus, & in commissio fidelis. Eadem laude commendatur De- cadius Major domus Theodorici Regis Fredegar. cap. 38. An- no XI. Theodorici Regis subrogatur Major domus Decadius ge- nere Romanus, homo prudens, jucundus in fabulis, strenuus in cunctis, &c.

Quo consilio Rex accepto hostem patriæ redire jubet ad propriæ, hostem hic accipe pro exercitu, qui pace facta patriæ redit ad propria, Galli Ost. quod in hostem paratur. Eodem sensu hac voce usus est Gregor. infr. h. libr. cap. 37. sed quoniam pars hostium per territorium Turonicum transibat. Idem de mirac. B. Martini libr. 2. cap. 28. Illo tempore alveus fluvij nutu Dei, vel virtute beati viri, absque pluviarum inundationibus repletus, hostem nè civitatem laderet transire prohibuit. Idem de vit. Patr. cap. 11. In huius ergo lapides scissuram, quod priscis tem- poribus, quondam propter transitum hostium receptaculum fuit. Idemque infr. libr. 10. cap. 3. cum ad Metensem urbem quæ ei in itinere sita erat accepisset, tantas prædas, tantaque homicidia ac cædes perpetravit, ut hostem propriæ regioni putaretur infer- re. Synod. Sueffionens. Abbates legitimi hostem non faciant, ni- sitantum homines eorum transmittant. Aimoin. libr. 4. cap. 22. ijdem Sarraceni de Baira egredientes, & hostem Ludovici post tergum sequentes, plusquam duo millia Caballorum ipsius hostes prædati sunt. idem cap. 28. ejusd. libr. Vnde hostem quam maxi- mam potuit, cum Carlomanno direxit. Vvillelm. Tyrius de bell.

sacr. libr. 9 cap. 3. Comes verò Turrin David tamquam sibi ab hostibus traditam, usque in Pascha quo transire, & domum redire proposuerat, eam sibi velle habere. ut interim cum suis honoribus, in regno moram facere posset allegabat, ait ad patriæ propria, id est in regni sui fines, patria pro regione vel Provincia Arnob. in psalm. 104. *Diverse sunt patria Brutiorum, Lincanorum, &c.*

Illo quoque Duce exercitu per aquæductum directo, multis cum ferreis vestrabus præcedentibus, erat autem spiculum illius lapide magno conclusum, Vienna urbs capta immisso hoste per aquæductum, ferreis vestrabus amoto spiculo aquæductus. Spiculum aquæductus, vel spiraculum ut legit Quercetanus est meatus quo aquarum ductus purgantur sordibus l. 1. C. de Aquæduct. libr. 11.

Cap.
33.

Dato autem de medio civitatis sono Buccina, obsidentes portas capiunt. In expeditione buccina signum datur. Quint. Curtius libr. 3. *Die jam illustri, signum è tabernaculo Regis buccina dabatur.* Idem libr. 5. *Tuba cum castra movere vellet signum dabat.* idem infr. eod. libr. *Silenti agmine ac nè tuba quidem signo dato* Idem libr. 7. *Sed has cogitationes, has inter se colloquentium voces signum tuba datum finit.* Ammian. libr. 24. *Julianus extra quiete nocturnâ itinerarium sonare lituos jubet.*

Adprehensos eos Tolosa in exilium ad Alaricum Regem transmisit. Tolosa erat regia Gothorum Idac. in Chronic *Gothi per Constantium ad Gallias revocati sedes in Aquitania à Tolosa usque ad Oceanum acceperunt* unde Alaricus Rex Tolosa dictus est in commonitorio Aniani Breviatoris codicis Theodosiani anno XXI. *Alarici Regis Tolosa & Thorismundus mortuo patre Tolosam velut regni Gothici sedem solemnè pompa ingressus memoratur* Jornand. de reb. Gothic. cap. 45. *Thorismund ergo patre mortuo, in campis statim Catalaunicis ubi & pugnaverant, regia majestate subvectus, Tolosam ingreditur* Et Theodoricus ejus successor Tolosa sedem habuit de quo Sidon. libr. 4. epist. 8. *Cum Tabellarius mihi literas tuas reddidit, qui te Tolosam Rege mandante mox profecturum, certis amicis confitebatur.* Ibidem sedit Theodoricus successor Eoricus.

ricus Ennod. in vit. Epiphaniij *Ad Regnum nepos accessit, tunc inter eum & Tolosæ alumnos Getas, quos ferrea Eorici Rex dominatione gubernabat orta dissensio est & in fin. Alaricus Eorici filius apud Tolosatem urbem Gothorum Rex efficitur.*

Ipse vero regionem omnem qua nunc Burgundia dicitur in suo dominio restauravit. Burgundiones olim accolæ Rheni in cuius ripa habitabant, castris per limitem dispositis quos Burgos vocabant, unde nomen Burgundionum transito Rheno partem Lugdunensis Galliæ occuparunt, quæ ab his Burgundia dicta est Orof. lib. 7. cap. 32. Burgundionum quoque novorum hostium novum nomen, qui plusquam octoginta millia ut ferunt armatorum, ripæ Rheni fluminis insederunt, hos quondam subacta interiore Germania à Druso & Tiberio adoptivis filiis Cæsaris per castra dispositos aiunt in magnam coaluisse gentem, atque ita & jam nomen ex opere præsumpsisse, quia crebra per limitem habitacula constituta Burgos vulgò vocant, eorumque esse prævalidam & perniciosam manum, Gallia hodieque testes sunt, in quibus præsumpta possessione consistunt, Burgundiones orti è Romanis per castra seu Burgos dispositis in ripa Rheni fluminis limitis tuendi gratia Ammian. libr. 28. Gratanter ratione gemina Principis accepta sunt litera, prima quod jam inde temporibus præscis, sobolem se esse Romanam Burgundij sciunt. Idem Gregor. supr. h. lib. cap. 9. Ado Viennens. Hincmar. in vit. Remigij, & Aimoin. lib. 1. cap. 8. Pars tamen Lugdunensis Gallia, quàm Burgundiones occupaverunt Burgundia nomen retinuit. Burgundiæ situm indicat Sidon. lib. 3. epist. 4. Cum ait Arvernos in medio positos inter Burgundiones & Gothos. Sic amulorum sibi in medio positi populorum, lachrymabilis præda, suspecti Burgundionibus, proximi Gothis.

Burgundionibus leges mitiores instituit, nè Romanos opprimerent. Gondebaldus Rex Burgundionum leges condidit de suo nomine dictas. C'est la loy Gombette unde Gunetodigni dicti Capitul. lib. 1. cap. 63 quod refertur in Can. parvuli 22. qu. 5. Gondebaldi lege utentes, Gondebaldum mitiores leges Burgundionibus instituisse ait Gregorius nè Romanos opprimerent, id est veteres Gallos qui Romani dicebantur, quia

Romana lege vivebant, quia Romanis legis suæ usum servavit, & lites inter Burgundiones & Romanos sua lege quidem disceptari voluit, verum lites inter Romanos lege Romana judicari tulit ut legitur in præfat. legum Gundobaldi. *Inter Romanos verò sicut à parentibus nostris institutum est Romanis legibus præcipimus judicari.*

Cum autem cognovisset assertiones Hæreticorum nihil esse, à sancto Avito Ediscopo Viennensi Christum Filium Dei, & Spiritum sanctum æqualem Patri confessus, clam ut chrismaretur expetijt. Gundobaldus Rex Burgundionum Aviti Episcopi Viennensis sermone adductus ut crederet Filij & Spiritus sancti æqualitatem cum Patre, clam ut chrismaretur expetijt, metu populi deterritus, nè fidem publicè profiteretur, nihil profuit monitio Antistitis fidem quantumcumque rectam, publicam desiderare confessionem, & professionem, ille enim in insania usque ad vitæ exitum perduravit, extat Aviti Epistola 1. ad Gundobadum Regem, in cujus calce hæc verba notanda sunt, Nè suspendamini à professione, cum jamdudum in confessione teneamini, nihil prodest fides ad salutem nisi publicetur ubi quis de fide interrogatur apud judicem. Tertull. adversus Valentin. cap. 38. Sed nobis quidem va, si exceßerimus in aliquo discipline jugum, si confitendum alibi nescio ubi, & non sub potestatibus istius seculi apud Tribunalia præsidium optaverimus. Augustin. de fid. & symbol. cap. 1. Quoniam fides officium à nobis exigit & cordis & lingue aī enim Apostolus. Corde creditur ad justitiam ore autem confessio fit ad salutem. Salvi fieri non possumus, nisi & nos ad salutem proximorum nitentes, etiam ore profiteamur fidem, quam corde gestamus. Burgundiones tamen sub id tempus ad Catholicam fidem conversos testatur Orosius libr. 7. cap. 32. Arriani revertentes ad fidem Catholicam reconciliabantur unctione Chrismatis. Gregor. infr. libr. 4. cap. 27. de Brunichilde uxore Sigiberti Regis. Et quia Arriana legi subjecta erat, per prædicationem Sacerdotum, atque ipsius Regis commonitionem conversa beatam in unitate confessu Trinitatem credidit, atque chrismata est idem infr. cod. libr. cap. 28. de Galsvintha uxore Chilperici Regis, Iam enim in lege Catholica conversa fuerat, & chrismata.

Magne enim facundia erat, tunc temporis beatus Avitus, facundia laude eum commendant etiam Ennod. in vit. Epiphaniij, Agobard. in epist. advers. legem Gundobadi, & Ado Viennens. in Chronic. Varias ejus ingenij dotes testantur ejus epistolæ, Homilia & carmina quæ omnia edidit & notis illustravit vir clarissimus Jacob. Sirmundus Presbiter Societatis Jesu.

Has ipsas Rogationes quas ante ascensionis Dominica triumphum celebramus, à Mamercio ipsius Viennensis urbis Episcopo, cui & hic eo tempore præerat institutas fuisse. Rogationes institutæ à Mamercio Viennensi Episcopo, felici exemplo, quia cæteræ Ecclesiæ Galliæ hoc institutum statim secutæ sunt ut refert Gregorius ex Homilia Aviti de Rogationibus. Idem Sidon. libr. 5. epist. 14. In urbem tamen nisi fallimur, Rogationum contemplatione revocare, quarum vobis solemnitatem primus Mamercus Pater & Pontifex, reverendissimo exemplo, utilissimo experimento invenit, instituit, invexit. Idem libr. 7. epist. 1. ad Mamercum. Solo tamen invectorum te auctore Rogationum palpamur auxilio, &c. Gregor. infr. libr. 9. cap. 6. His enim diebus Rogationes publica celebrabantur, quæ ante sanctam dominicæ ascensionis diem agi solent, factum est autem ut procedente Ragnemodo Pontifice cum populo suo, & loca sancta circumeunte, &c. de eisdem Cæsarius Arelatens. Homil. 33. & Ado Viennens. in Chronic.

Sanctus Sacerdos prostratus ante altare Domini misericordiam imprecatur. Christiani orabant vel flexis genibus unde preces geniculationes dictæ, id est genuum flexiones Tertulian. ad Scapul. Quando non geniculationibus, & jejunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsa. Hieronym. libr. 2. in epist. ad Ephes. Legimus enim & Paulum in littore sic orasse, & geniculationes in oratione preceptas. vel prostrato corpore, Gregor. infr. lib. 10. cap. 15. introeuntes in oratorium, repererunt jacentem super humum ante archam sanctæ Crucis idem de vit. B. Martin. lib. 2. cap. 28. Tunc enim fletu magno solo prostrata nomen beati invocat Confessoris. Idem libr. 2. de mirac. ejusd. cap. 54. Puella verò ex Lesuensi jam adulta lumen amisit oculorum, quæ sancti limina adiens, per omne tempus festivit.

tis orabat humo prostrata. Maximè Monachi prostrati orabant Rufin. de vit. Patr. libr. 1. cap. 29. *Vbi verò post psalmum ad orandum se prejecissent fratres, percurrerant nihilominus singulos, & ante alium iacentem in oratione quasi mul. eum specie hi ferebantur. Stantes orabant die Dominica, & à Pascha ad Pentecosten in memoriam Dominicæ Resurrectionis. Tertul. de coron. milit. Die Dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare, eadem immunitate à die Pasche in Pentecosten usque gaudemus. Augustin. epist. 119. à Pascha ad Pentecosten jejunia relaxantur, in signum lætitiæ & quietis, & stantes oramus in signum Dominicæ Resurrectionis, & plerumque in rectibus genuum flexio, & prostratio conjungebantur. Augustin. Homil. 40. Scito quotidie venire hominem, genua figere, fronte terram concutere, aliquando vultum suum lachrymis rigare.*

Cap.
31.

Legatos ad eum dirigit dicens si frater meus vellet, insideret animo, ut nos Deo propitio pariter videremus. Alaricus Rex Gothorum Clodoveum Regem de amicitia per legatos sollicitat fratrem nuncupans, Reges inter se solent se fratres vocitare. Ammian lib. 17. Rex Regum Sapor, particeps syderum, frater solis & lunæ Constantio Casari fratri meo salutem plurimam dico, & apud Cassiodorum 3. Var. 12. & 13. Theodoricus Rex Gondebadum Regem Burgundionum fratrem appellat.

Conjunctique in insula Ligeris, quæ erat juxta vicum Ambaciensem territorij urbis Turonica. Ambaciensis vicus est in pago Turonensi de quo Sever. Sulpit. Dialog. 3. In vico autem Ambatiensi, id est castello illo veteri, quod nunc frequens habitatur à fratribus. Et Gregor. ipse de mirac. B. Martini libr. 2. cap. 17. Quodam die dum Guntranus Bos contra vicum Ambaciensem Ligerim fluvium transmearet Recentioribus Ambasia castrum Robert. Montens. in supplem. Sigebert. ad ann. 1161. Caput autem sui honoris scilicet Ambasiam tenebat de Rege Henrico. vulgò Amboise.

Cap.
36.

Ibique à sancto Eufasio Episcopo benignè susceptus est, Quintianus Ruthenensis Episcopus à Gothis sua sede pulsus, Arvernus se recepit, ubi ab Eufasio Arvernensi Episcopo benignè susceptus est, concessis prædijs è quibus viveret. Epif.

copis sede sua pulsus vi barbarica, præstabantur alimenta ab alijs Episcopis, imo & eis assignabantur præbendæ seu portiones quæ Græcis *ἐξέματα* in locupletioribus monasterijs ex Nov. Alexij Comneni quam intexuit Balsamo in Can 37. Synod. 6. in Trull. & libr. 7. Respons. de privileg. Patriarcharum.

Sed quoniam pars hostium per territorium Turonicum transibat, pro reverentia Beati Martini dedit edictum, ut nullus de regione illa, aliud quam herbarum alimenta aquamque præsumeret. Ubi Clodoveus movit in Alaricum Regem Gothorum, quia pars hostium id est exercitus iter habebat per Turonicum agrum, pro reverentia B. Martini edixit nè milites quid à pagensibus exactitarent præter herbarum & aquæ copiam. Possessores præstabant annonam & pabulum, ob transitum exercitus l. si pendentes §. si quid Cloacarij ff. de usufruct. Sicul. Flaccus de condit. agror. in fin. Nam & quoties militi prætereunti alijsve cui Comitatus annona publica præstanda est, si ligna, atque stramenta deportanda, querendum quæ civitates quibus pagis hujusmodi munera præbere solita sunt. Edicto Clodovei Turonibus in gratiam B. Martini remissum onus præstandi alimoniam militi. Exemplo Clodovei Clotarius & cum secuti Reges omne tributum Turonibus remisere in gratiam B. Martini de quo Gregor. infr. libr. 9. cap. 30. unde Leo Pictaviensis unus è satellitibus Chramni dicebat Beatum Martinum nihil prodesse viribus fisci teste ipso Gregorio infr. libr. 4. cap. 16.

Satisque fuit exercitui, nihil alterius ab hac regione præsumere. Præsumere est per vim sumere. Gregor. infr. libr. 5. cap. 18. cum non haberem de præsentì quod darem, hinc præsumpsi.

Illisque de muro sagittantibus, sagittare pro sagitta petere. Justinus libr. 41. Hos pari curâ ac liberos suos habent, & equitare ac sagittare, magna industria docent.

Ipse vero Rex direxit nuncios ad beatam basilicam, dicens, ite & forsitan aliquod victoriæ auspiciam ab ade sancta suscipietis, Clodoveus cum per Turones iter faceret ad expeditionem Gothicam, per nuncios auspicia cœpit è Basilica Beati

Martini, quæ prospera visa sunt ex versiculo. Psalm. 17. *Præcinxisti me Domine virtute ad bellum*, quem Primicerius seu Præcentor Ecclesiæ occinebat, dum hi Ecclesiam ingrederentur. Veteres etiam religione, an superstitione sortibus publicis usi sunt apertione sacrorum Codicū Gregor. lib. 4. cap. 16. *Positis Clerici tribus libris super altarium id est Prophetia Apostoli, atque Evangeliorum, oraverunt ad Dominum, ut Chramno quid eveniret ostenderet.* Idem lib. 5. cap. 14. *Meroveus vero non credens Pytonissa tres libros super sancti sepulchrum posuit, id est Psalterij Regum Evangeliorum, & vigilans tota nocte petijt, ut sibi beatus Confessor quid eveniret ostenderet, & utrum possit Regnum capere an non, ut Domino indicante cognosceret.* Idem lib. 8. cap. 4. *Nam in die sancto Pascha stante fratre meo Sigiberto in Ecclesia, procedente Diacono cum sancto Evangeliorum libro Nuncius Regi advenit, unaque vox fuit pronuntiantis lectionem Evangelicam ac Nuncij dicentis filius natus est tibi, &c.* & harum sortium usus quo ad res seculares displicuit Augustino, testatur ille epist. 119. *Hi verò qui de paginis Evangelicis sortes legunt, & si optandum est ut hoc potius faciant, quam ut ad Demonia consulenda concurrant, tamen etiam ista mihi displicet consuetudo ad negotia secularia & ad vitæ hujus vanitatem, propter aliam vitam loquentia oracula divina velle convertere.* Has quas Sanctorum sortes vocabant damnavit Conc. Agathense can. 42. can. aliquanti 29. qu. 5 Antissiodor. can. 4. Et ante gentiles insano futuri præsciendi studio Virgilianas sortes quasi fatidicas consulere Spartian. in Adriano *Quum sollicitus de Imperatoris erga se judicio Virgilianas sortes consuleret.* Aliud fortis genus fuit per breves scriptos, positos super altare Gregor. de vit. Patr. c. 9. *Tunc pro hospitio quodam brevibus conscriptis posuit super altare vigilans & orans tribus noctibus, ut quid Dominus juberet dignaretur manifestissime declarare.*

Dum sanctam ingrederentur Basilicam hanc Antiphonam ex improvviso Primicerius qui erat imposuit; Primicerius est Præcentor seu primus Cantorum chori, ejus munus est Antiphonam imponere, id est cantandam intonare seu modulari Gregor. de mirac. B. Martini lib. 1. cap. 6. Tunc jactans pallium

quo utebatur, posuit manum ad Sarcophagum cum reliquis Sacerdotibus, Crucibus paratis & cereis impositaque Antiphona dederunt cuncti voces psallentes in excelsis. Idem de vit. Patr. cap. 6. in Quintiano Ruthenenſi Episcopo Die tertia cum jam porta civitatis appropinquarent suggerunt ei, ut ipse Antiphonam dignaretur imponere, dicentes, si tu Beate Pontifex devote Antiphonam imposueris, confidimus de sanctitate tua, quod protinus vobis Dominus pluviam dignabitur benigna pietate largiri. Ad officium Primicerij pertinet ordo & modus psallendi in choro, pro solemnitate temporum ex Isidoro in epist. ad Ludifredum Cordubensem Episcopum can. perlectis 25. dist. Antiphona est ritus canendi alternis choris à Græco ἀντίφωνον quem ritum à Græcis in Ecclesiam latinam invexit Ambrosius Sigebert. ann. 387. Ambrosius Episcopus ritum canendi Antiphonas in Ecclesia, primus apud Latinos tranſtulit à Græcis. Primicerius imponit Antiphonam, & chorus psallentium dicitur suscipere Antiphonam Gregor. de glor. martyr. libr. 1. cap. 76. Verum ubi cantato responſo, Antiphonam caterva suscepit Monachorum.

Dum eminus in tentorijs commoraretur, pharus ignea de basilica sancti Hilarij egressa, visa est ei, tamquam super se advenire. Farus hic accipitur pro luce quæ de cælo apparuit, Gregorius de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 5. Circa horam tertiam noctis, apparuit ante altare, lumen parvulum in modum scintilla, deinde ampliatum, effectaque pharus magna. idem libr. 2. cap. 34. Referebat autem mihi vir fidelis vidisse se pharum immensi luminis è cælo de clapsam super beatam Basilicam descendisse. Idem lib. 6. cap. 10. factaque Pharus magnâ evanuerunt. Aliàs farus vel pharus est lychnus pluribus lucernis ardentibus insignitus Anastas. in Sylvestro Farum ex auro purissimo, quod pendet sub fastigio cum Delphinis quinquaginta & infra farum Cantharum ex auro purissimo, ante altare in quo ardet oleum nardicum pisticum. Vvalafridus Strabo vitæ sancti Galli libr. 2. cap. 34. apud Surium tom. 5. farum quæ ante altare sancti Galli pendebat, pro incendendis luminaribus.

Erat in his diebus vir laudabilis sanctitatis Maxentius Abbas reclusus in Monasterio suo ob Dei timorem, intra termi-

num Pictauiensem. Temporibus Clodovei in Pago pictauiensi vitæ sanctitate claruit Maxentius Abbas, hinc nomen à conditore Cella sancti Maxentij, ejusdem meminit Sigebert. ad ann. Chr. 505. Martyrol. R. 26. Jun.

Cujus Monasterij nomen lectiōni non indidimus, quia locus ille usque hodie cellula sancti Maxentij vocatur. Cellula vel cella S. Maxentij accipitur pro Monasterio ut cella S. Judoci apud Lupum Ferra. epist. 11. *Cellam S. Iudoci quam magnus Carolus quondam Alcuino ad eleemosinam exhibendam peregrinis commiserat.*

Hujus verò brachium Beatus Confessor, cum oleo benedicto contrectans, imposito signo Crucis restituit sanum. Patres Eremitæ oleo signo Crucis benedicto ægros curabant, quod varijs exemplis probant. Hieronym. in vit. Hilarion. Pallad. Hist. Lausiæ. cap. 14. & 20. Cassian. collat. 15. cap. 7. de quo diximus Ascetic. l. br. 7. cap. 8. nec omittendus hoc loco Gregorius de vit. Patr. cap. 9. de Patroclo. *sed & puella duæ de Lemovicino venientes, oleo quod ipse sanctus benedixit peruncta à nequitia quâ obsidebantur mundata sunt.* idem de vit. Patr. cap. 14. in Martio Abbate, *quartanis tertianisve febribus infuso benedicti olei liquore medebatur.* Idem eod. libr. cap. 15. de Severo Abbate *Tunc ille oleo benedictione sanctificato, manum manu perungens, abstracto ramo sanitati restituit.* de quo plura infr. libr. 6. cap. 6.

Interea Clodoveus Rex cum Alarico Rege Rothorum in campo Vogladense decimo ab vrbe Pictava militario convenit Clodoveus cum Alarico pugnavit in campis Vogladensibus decimo à Pictavo militari, c'est Voglay ou vouldé en Poitou, Alaricus in prælio cecidit propria manu Clodovei. Percussus in geniculo. Geniculum pro genu, inde geniculatio pro genuum flexione. Tertul. ad Scapul. *quando non geniculationibus, & jejunationibus nostris, etiam siccitates sunt depulsa.*

Cum contis utraque ei latera feriunt. Contum est hasta Aimoin. libr. 4. cap. 32. *Tunc vnus è Longobardis vocabulo Amalungus, qui regium contum solitus erat ferre quemdam Graculum eodem conto percussum è sella equestris super caput suum elevans, reliquos perterrefactos fugere compulit.* Idem infr. libr. 3. cap.

cap. 6. *Cuius amputatum caput & conto defixum elevant in sublime. idem infr. lib. 5. cap. 48. Præcinctus pharetra & contum manu gerens. Idem libr. 10. cap. 10. à littore illo vnus Longobardorum stans, lorica protectus, & galeâ contum manu gestans. Alias contum pro unco navis. Gregor. de vit. B. Martin. lib 2. cap. 16. Dum autem hæc orarem vocem in altera ripa audio, me vocantem ut navim homini qui iter agebat abducerem, verum ubi acceptis contis, eo versus impetum fluminis sulcare capi. Curt. lib. 9. cap. 9. Hi contis navigia appellebant, hi dum remos aptari prohibebant confederant.*

Maximus ibi tunc Arvernorum populus, qui cum Apollinari venerat, & primi qui erant ex Senatoribus corruerunt. Apollinaris Dux, is erat Sidonij filius, cum Arvernus multis cecidit in prælio Vogladensi, è partibus Alarici.

Clodoveus verò apud Burdegalensem urbem hyemem agens cunctos thesauros Alarici à Tolosa auferens Ecolismam venit locus est corruptus lege Ecolismam, quæ est recentioribus Engolisma. Gregor. supr. h. libr. cap. 3. Dynamium Ecolisma vel Venerandum Arvernus.

Patrata post hæc victoria Turones regressus est, multa sancta Basilica Beati Martini munera offerens. Clodoveus pugnaturus cum Alarico, Deo, & B. Martino vovit equum, quo utebatur in prælio, partâ victoriâ voti reus Turones petijt, oblatum equum pretio nummorum centum redimere voluit, sed cum equus hæreret, duplum obtulit, quo facto equus ultrò recessit. Tunc Clodoveus Martinus infr, bonus in auxilio, carus in negotio Sigebert. ad ann. 509. idem Ottho Frising. 4. chronic. cap. 32. & Abbas Usperg pag. 159. Sic pater Odonis qui fuit Abbas Cluniacensis cum filium adhuc in cunis vagientem vovisset B. Martino, & puer jam adultus votum implere differens, morbo correptus fuisset, qui nullo remedio vinci poterat, pater agnoscens poenam moræ. Ecce inquit Beate Martine quod gratè obtuli exactè requiris verè vè decet, exaudibilis es in voto, sed carus in negotio, ut refert Joannes Monach. ejus vit. lib. 1.

Igitur ab Anastasio Imperatore codicillos de Consulatu accepit, & in Basilica Beati Martini tunica blatea indutus est. Et

Chlamide, imponens vertici Diadema. Consulatus & Patriciatuſ per imperiales codicillos illuſtribus viris conferebantur l. ult. C. de Conſulib. Ornamenta conſularia erant trabea ſive palmata, quæ erat veſtis purpurea, Scipio, calcei aurari, ſella curulis. Caſſiodor. 6. Var. 1. *Pinge vaſtos humeros vario colore palmata, validam manum victoriali Scipione nobilita, lares proprios etiam calceis auratis egredere, ſellam curulem pro ſua magnitudine multis gradibus enſus aſcende.* Vopiſc. in Aureliano. *Nam te conſulem hodie deſigno ſcripturus ad Senatum ut tibi deputet Scipionem, deputet etiam faſces.* Chlodoveus ab Anaſtaſio Imperatore Conſul & Patriciuſ togam purpuream, & coronam ſuſcepit, quod cautè intelligendum, nec enim coronam ut Regiam ſuſcepit, ſed coronam quæ Patricijſ honoris cauſa dari ſolebat, de qua diximus lib. 3. de Ducib. & Comitib. c. 2. Non reſpuit coronam Clodoveus, quia erat tantum inſigne Patriciatuſ, nudum inſigne honoris, non obſequij. Nè verò videretur regium nomen accipere ab Imperatore, coronam hanc Romam tranſmiſit, & dicavit B. Petro, & quod ait Sigebertuſ qui hæc reſert ad annum Chr. 510. eam Regnum appellari ſolere, ſic accipiendum eſt, eam ita appellari à Romanis, non à Francis. Reverà enim Rex Francorum neminem umquam agnovit ſuperiorem. Albertuſ Argentinenſis in chronic. *Cùm Francia à nullo haberi dicatur in feudum.* Conſulatuſ & Patriciatuſ dignitatem ab Imperatore ſimul accepit Clodoveuſ; quia Patriciatuſ non ſolebat conferri cuiquam, qui priuſ conſulatuſ vel Præſecturam non geſiſſet l. 3. C. de Conſulibus & Patric. Tunica blatea eſt purpurea Vopiſcuſ in Aureliano. *Quum ab eo uxor ſua peteret, ut unico pallio blateo ſerico uteretur.*

Tunc aſcenſo equo aurum argentumque in itinere illo, quod inter portam atrij, & Eccleſiam civitatis eſt præſentibus populis manu propria ſpargens voluntate benigniſſimâ. Clodoveuſ acceptiſ ab Imperatore codicilliſ conſularibuſ largitione uſuſ eſt in plebem ex more ſolemni, Conſuleſ enim initio Magiſtratuſ largitionem facere ſolebant, quod vetituſ fuit conſtitutione Valentiniiani & Martiani l. 2. C. de conſulib. cujuſ meminit Juſtinian. Nov. 105. Atrium Eccleſiæ eſt ſpatium

extra Ecclesiam in majoribus Ecclesijs 40. passuum, in minoribus 30. quod gaudet emunitate Ecclesiæ Can. si quis 17. qu. 4.

Et ab hac die tamquam Consul & Augustus est vocatus. Idem Fredegarius in suppl. cap. 17.

Egressus autem à Turonis, Parisius venit, ibique Cathedram regni constituit. idem Fredegar. in suppl. cap. 17. Parisius sedes regni Francorum electa à Clodoveo. Gregor. infr. lib. 4. cap. 22. *Et mox Parisius ingreditur, sedemque Childberti Regis occupat & infra. deditque sors Chariberto regnum Childberti, sedemque habere Parisius.* Idem eod. lib. cap. 42. *Gumchramnus Rex apud Parisius omnes Episcopos regni sui congregat, ut inter utrosque quid veritas haberet edicerent.* Idem infr. lib. 10. cap. 28. *Prosciscatur Dominus meus Rex usque. Parisius* Parisius indeclinabile pro Parisij, seu Lutetia Parisiorum, Santonus pro Mediolanum Santonum Aufon. ad Paulin. epist. 24. *Santonus ut sibi Burdigalam, mox jungit Aginnum.* Lutetia Parisiorum in insula Sequanæ fluminis Jul. Cæsar de bell. Gallic. lib. 7. cap. 11. *Luteriam proficiscitur, id est oppidum Parisiorum, positum in insula fluminis Sequanæ* Ammian. libr. 15. *post circumclausum ambitu insulari Parisiorum castellum Luteriam nomine.*

Meridie in tentorio suo obdormiens. Veteres solebant meridiari, id est somnum meridianum capere l. medicus ff. de oper. libert. Varro de re rustic. lib. 1. cap. 2. *Ego hic ubi nox & dies modice redit & abit, tamen æstivam diem si non diffinderem meo institutio somno meridie, vivere non possem.* Gregor. ipse infr. lib. 3. cap. 5. *Nam sopitum vino, dormire post meridiem filium jubet.* Paul. Vvarnefrid. de gest. Longobard. libr. 2. cap. 28. *Tunc Rosemunda dum se Alboin meridie sopori dedisset.*

Immitte inquit illi manum tuam usque ad fundum, ut cuncta reperias, fundus arcæ pro profundo, ut fundus fluminis pro profundo aquæ Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 70. *Sed Domini pietas providit stilum sub aquis, qui suscipiens funem sustinuit mulierem, nè ad fundum fluminis perveniret.*

Quod cum fecisset & esset valde declinns, id est inclinato corpore, Latinis acclinis Justin. libr. 28. cap. 4. *Sed acclinis parietis.* Beda lib. 3. cap. 17. *unde factum est ut adclinis destina, quæ extrinsecus Ecclesia pro munimine erat appposita, spiritum vitæ exhalaret ultimum.*

At illi ista audientes, plaudentes tam palmis, quàm vocibus, eum clypeo evectum super se Regem constituunt ex more antiquo Imperatores, & Reges, clypeo impositi, & circum castra subvecti, coronationis vice. Tacit. 4. hist. de Brivione Duce Caninefatum Impositoque scuto more gentis, & sustinentium humeris vibratus Dux deligitur. Sic Justinus senior super clypeum elevatus, Imperator salutatus Coripp. de laudibus ejus libr. 1.

*Quatuor ingentem clypeis sublimius orbem
Adtollunt lecti juvenes, manibusque levatus
Ipse ministrorum supra stetit, ut sua rectus
Littera, quæ signo stabili non flectitur umquam,
Nominibus sacrata tribus — idem Zonar. in ejus*

vit. Sic Hypatius per seditionem clypeo impositus Imperator salutatus Zonar. in Justiniano; ἐπὶ ἀσπίδος αὐτὸν μετὰ πρῶτον ἀπαρτίς, ἀναγομένης βασιλῆα & clypeo in sublime elatum Imperatorem consalutant, Julianus eodem ritu Imperator creatus ab exercitu. Ammian. libr. 20. Impositusque scuto pedestri, & sublatius emnens, populo silente Augustus renunciatus, idem Liban. orat. 4. tom. 2. Eodem solemnī ritu Reges Francorum elevati in clypeum Gregorius infr. de Sigeberto Rege libr. 4. cap. 46. Veniente autem illo ad villam, cui nomen est Victoriacum, collectus est ad eum omnis exercitus, impositumque super clypeo sibi Regem statuunt. De Gondobaldo qui se præsumebat natum Clotharij. Idem Gregorius infr. libr. 7. cap. 10. Qui conjunctus cum supradictis Ducibus Lemovicinū accedens Brivam Curretiam vicum advenit. Ibiq; parma superpositus, Rex est elevatus, sed cum tertio cum eodem girarent, cecidisse fertur, ita ut vix manibus circumstantium sustentari potuisset. Et hoc de more Francorum factitatum refert Aimoin. libr. 3. cap. 60. evocatum Gundobaldum more antiquorum Francorum, Regem proclamantes esse suum elevarunt cum clypeo, &c. Sic Theodoricus Rex Gothorum se scuto impositum electum gloriatur apud Cassiodor. 10. Var. 31. Indicamus parentes nostros Gothos inter procinctuales gladios, more majorum scuto supposito, regalem nobis contulisse præstante Deo dignitatem, tubis concrepantibus. Inde Pipinus à Francis Rex creatus, elevatus dictus est. Regi-

no 2. Chronic. *Pipinus secundum morem Francorum electus in Regem, & unctus per manum sanctæ memoria Bonifacij Moguntiacensis urbis Archiepiscopi, & elevatus est à Francis in regno.* De Childeberto Rege Gregor. infr. libr. 8. cap. 4. *Et Rex nihilominus in die sancto natiuitatis est elevatus.*

Vinctosque torondit, & Chararicum quidem Presbyterum, filium vero ejus Diaconum ordinari jubet, Chararicus & filius ejus capti à Clodoveo inviti tonsi, & ordinati. Pater in Presbyterum, filius in Diaconum. Hac ætate memorantur quam plures inviti tonsi & ordinati, vel in Monasterium quasi in insulam deportati, de Salonio & Sagittario Gregor. infr. libr. 5. cap. 21. Ipsosque in Monasterijs à se longiori accessu dimotis in quibus pœnitentiam agerent, includi præcepit.

Cumque Chararicus de humilitate sua conquereretur, Clodoveus audivit Chararicum, conqueri de humilitate sua, id est de humiliatione quam passus erat succisis capillis, quo spes regni recuperandi sublata videbatur, inde Clerici dicuntur ordinari humiliatis, id est succisis capillis. Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 33. Deinde ad Monasterium sibi proximum humiliatis capillis, ut Presbyter ordinatus, cepit Deo strenue servire. Idem libr. 3. de mirac. ejusd. cap. 15. Tandem inspectis propria conscientia noxis, converti decrevit, scilicet ut humiliatis capillis ipsi sancto deserviret Antisti. Idem de glor. confess. cap. 22. Ad nos vero cum horum notitia devenisset puerum humiliatis capillis, huic Monasterio cessimus.

Quod verbum sonnit in aures Clodovei, quod scilicet minarentur sibi casariam ad crescendo laxare, Clodoveus Chararicum cum filio capite plecti jussit, quod filius patri de succiso capillo conquerenti dixisset, in viridi ligno frondes succisas resurgere, intelligens eos cogitare de comâ laxanda, id est demittenda, spe regni non amissa. Comam laxare, est capillum submittere, ut in cap. 4. extr. de vit. & honest. cleric. can. si quis ex clericis 23. dist. laxare est dimittere. Gregor. infr. libr. 4. cap. 16. Omne quod circumivi, laxare non potero, sed sub mea hoc potestate, cum gratia patris mei cupio retinere.

Hac dedit Leudibus ejus ut super eum inivicarentur. Leu-

C. p. des vel Leodes sunt Vassi vel fideles regij. Gregor. infr. libr. 3.
 42. cap. 23. *Sed ille (is erat Theodebertus Rex) muneribus placatus à Leodibus suis defensatus est, & in regno stabilitus.* Idem lib. 8 cap. 9. *Sed vt credo alicujus ex Leudibus vestris sis filius.* Idem libr. 9. cap. 20. *Similiter convenit , vt secundum pactiones inter domnum Gunthranum , & bona memoria Domnum Sigebertum initas , leudes illi qui Domno Gunthranno post transitum Domni Chlotarij Sacramenta primitus prae buissent , & si postea convincuntur se in parte alia tradidisse , de locis ubi commanere videntur , convenit vt debeant removeri , & infra , Similiter convenit , vt nullus alterius leudes , nec sollicitet nec venientes excipiat.* Fredegar. cap. 1. *Et cum leudis erat aptissimus.* Idem cap. 27. *Hortabatur à Leudis suis , vt cum Theodoberto pacem iniret , & Theodoricum Leudes tenebant , nè illuc graderetur.* Idem cap. 56. *Dagobertus universis Leudibus , quos regebat in Austria , jubet cum exercitu promovère.* Idem cap. 87. *Iussu Sigiberti omnes Leudes Austrasiorum in exercitum gradiendum banniti sunt.* Aimoin. libr. 3. cap. 81. *Fuit autem Guntrannus , Leudis suis benevolus , gentibus externis pacatus.* Sic à Latinâ voce laus laudare quia Vassi laudant dominum , Ditmarus lib. 5. *Ibi tunc Rex à Prasato Comite , & à primis illius regionis colaudatur in dominum.* Unde laus pro laudatione domini seu professione fidei. Idem libr. 6. *Henrico (is erat Dux Bavariae) 12. Kal. Aprilis , cum omnium laude praesentium , cumque hastâ signiferâ Ducatum dedit.*

Cap. 43. *Sepultusque in Basilica sanctorum Apostolorum , quam cum Chrotilde Regina ipse construxerat , Clodoveus cum Clotilde Regina construxit Basilicam sanctorum Apostolorum Petri & Pauli apud Parisios , in quâ conditus est. Hæc post mortem fundatoris dicta est Basilica S. Genovesæ à reliquijs B. Genovesæ , quæ ibi quiescunt.* Gregor. infr. libr. 4. cap. 1.

AD LIBR. III.

EL qualiter eam (Trinitatem) Aaron portat in Logio, Logium est rationale Pontificis, sic dictum proem. quod in eo λογος, id est nomen Dei legatur. Gregor. libr. 5. cap. 44. Quam Aaron portavit in Logio. Rationale est fascia quæ tegit pectus Pontificis. Hieronym. in Esaïæ cap. 3. Fascia pectus tegit, & cum possidet locum in fœminis, quem rationale in Pontificibus. Eadem notatione Analogium est pluteum sive pulpitum in quo Evangelium seu verbum Dei legitur. Ekkeard. Junior de casib. monast. S. Galli cap. 1. Infantulis deinde per ordinem lectitantibus, & analogio descendantibus aureos in ora ad se elevatis misit. Greg. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 94. de Cypriano E. Carthag. & martyre. In cujus Basilica Analogius, in quo libro supraposito cantatur, aut legitur, mirabiliter compositus esse refertur. Idem de glor. confess. cap. 37. Est ibi & sepulchrum ipsius sancti Venerandi Episcopi à quo hac ades nomen accepit, sub analogio compositum.

Defuncto igitur Chlodoveo Rege quatuor filij ejus, id est Theodoricus Chlodomeris, Childebertus atque Chlotarius Regnum ejus accipiunt, & inter se aqua lance dividunt. Chlodoveo in regno successere ex æquis partibus quatuor ejus liberi. Reges Francorum succedunt ex stemmate seu genere. Gregorius P. Homil. 10. in Evang. In Persarum quoque, Francorumque terra, Reges ex genere prodeunt. Idem testatur Agath. libr. 1. de Regibus Francorum παῖδες ἐκ πατρῶν τῶν βασιλείων διαδεχόμενοι & infra ἀλλ' ἐκείναι τε αὐτὸν, οὗς τῶν ἡγεμονίων ὁ πατήρ ἐβόησε. Filij

patribus in regnum succedunt, patria tamen lex ad regnum eum vocabat.

Cap. 1.

Ille autem hac audientes Apollinarem ad Regem dirigunt. Post excessum Eufrafij Quintiano Episcopo Rutenensi & jam à tempore Gothorum apud Arvernos refuga, à populo electo, Apollinaris à Theodorico Rege cui parebant Arverni, Episcopatum obtinuit, sed eo morte sublato intra quatuor menses, Quintianus præcepto Regis Episcopus ordinatus, ut liquet ex his verbis quæ sequuntur. Cum autem hac Theodorico nuntiata fuissent jussit inibi sanctum Quintianum Episcopum constitui, & omnem ei potestatem tradi Ecclesia. Ab initio Regni Francici ordinatio Episcoporum fuit juris Regij quod probatur varijs exemplis. Gregor. lib. 4. cap. 18. Denique cum Pientius Episcopus ab hac luce migrasset apud Parisios civitatem, Pascentius qui tunc Abbas erat Basilica sancti Hilarij : ei succedit ex jussu Regis Chariberti clamante Austrapio sibi hunc redhiberi locum. Idem lib. 6. cap. 8. Iovinus iterum qui quondam Provincia rector fuerat, regium de Episcopatu præceptum accepit. Idem libr. 7. cap. 31. Nuper enim in Aquensi vrbe Episcopus obierat, & Nicetius Comes loci illius, germanus Rustici vici Iulienfis Episcopi præceptionem ab Chilperico elicuerat, ut tonsuratus civitati illi Sacerdos daretur. Sic Sulpitius beneficio Guntrani Regis, Bituricensis Episcopus ordinatus, rejectis muneribus aliorum qui Episcopatum ambiebant. Idem lib. 6. cap. 39. Post hac Sulpitius in ipsa vrbe ad Sacerdotium Guntranno Rege favente præligitur, nam cum multi munera offerrent, hac Rex Episcopatum quærentibus respondisse fertur, non est Principatus nostri consuetudo, Sacerdotium venundare sub pretio, sed nec vestrum cum præmijs comparare, nè & nos turpis lucri infamia notemur, & vos mago Simoni comparemini. Sic Ommatius Turonensis Episcopus ordinatus jussu Clodomeris Regis Gregor. infr. hoc libr. cap. 17. Igitur Dinisio Episcopo apud Turones decedente, Ommatius tribus annis præfuit, hic enim ex jussu Chlodomeris Regis ordinatus est Euphronius Turonensis Episcopus ordinatus præcepto Clotarij. Idem lib. 4. cap. 15. Et data præceptione xviii. post Beatum Martinum sanctus Eufromius ordinatur Episcopus. Etiam Canones Gallicani in electione Epif-

Episcoporum consensum Regis desiderarunt, nè electus Regno suspectus esset Synod. Aurelianens. 5. can. 10. *ut nullum Episcopatum premijs aut comparatione liceat adipisci, sed cum voluntate Regis, juxta electionem Cleri, ac Plebis, &c.* Et Synod. Valentin. can. 10. *Si quando alicujus civitatis Episcopus, vocatione Domini decesserit, à gloriosissimo Principe supplicando postuletur, ut canonicam electionem clero & populo ipsius civitatis permittere dignetur, &c.* Electionem quidem restitui voluere Patres, sed non sine voluntate & beneplacito Principis, & sub Regibus tertiæ stirpis, restitutâ electione, huic modus adhibitus nè electio fieret, priusquam à Rege petita esset libera electio, ex testamento Philippi Augusti apud Rigordum *si fortè contigerit sedem Episcopalem, vel aliquam Abbatiam Regalem vacare, volumus ut Canonici Ecclesia, vel Monachi Monasterij vacantis, veniant ad Reginam & Archiepiscopum, sicut ante nos venirent & liberam electionem ab eis petant, & nos volumus quod sine contradictione eis concedant.*

*Et statim directi nuntij convocatis Pontificibus, & populo in cathedram Arverna Ecclesia locaverunt. Quintianus installatus solemniter in sede Episcopali, ordinatio & installatio Episcoporum fiebat solemniter, solemnia installationis Geraldii Lemovicensis Episcopi refert Ademarus. Post benedictionem comitati sunt cum usque Lemovicum Arnaldus, & Grimoardus Episcopi primum ad sanctum Martialem venerunt, simul & recepti sunt à Monachis, inde Monachi eos duxerunt, cum Antiphonis usque ad Ecclesiam Cairocensem, ibi in cathedra sedit, & humeris populi vectus, Canonicis Antiphonas concinentibus, textum Evangeliorum à Grimoaldo Episcopo legendum sumpsit, & ita benedicens dextera assidue, ad ostium Basilicæ S. Stephani, cum gloria deductus est, Grimoardus tradidit ei portas Ecclesiæ, Arnaldus cordas signorum, & ambo in sedem sancti Martialis inthronizaverunt eum, & clara voce Te Deum laudamus Arnaldus Episcopus intonuit. Episcopum sedentem osculati sunt omnes, deinde missam celebraverunt, &c. De installatione Vvibodi Cameracensis Episcopi Baldricus Noviomensis chronic. Camerac. lib. 2. cap. 90. *Nam cum dignitatis tanto**

munere suscepto rediret, adeo quippe aestu torrente fatigatus, ut cum ad Ecclesiam usque pervenerit, vix campanam, cujus tintinnabulo Episcopi dignitatem vindicandam, sibi indicare deberet, vix inquam prae molestia agritudinis movere potueris. Abbatum quoque installatio fiebat solemniter, sed hoc vetitum in Abbatibus Cisterciensibus Honorius III. Ad Abbates hujus ordinis in cap. nē Dei Ecclesiam extr. de Simon. Installationis solemnitates in electis Abbatibus ordinis vestri, fieri prohibentes.

Cap 5. *Igitur mortuo Gundebado, Regnum ejus Sigimundus filius ejus obtinuit, Monasteriumque Agaunense solerti curā cum domibus, basilicisque edificavit. Circa ann. Chr. 600. Sigismundus Rex Burgundionum Agaunense monasterium apud Allobroges ad radicem Montis S. Bernardi ædificavit in honorem S. Mauritij Tribuni legionis Thebeæ & sociorum martyrum. Aimoin. libr. 2. cap. 4. Tunc temporis Sigismundus basilicam sanctorum Mauricij sociorumque ejus, magnis extruebat impensis in loco nuncupato Agauno &c. c'est S. Maurice en Chablais sur le Rhosne. Et hi sunt quos Gregorius vocat sanctos Agaunenses infr. hoc cap. Nihilominus ille ad sanctos Agaunenses abiens, per multos dies in fletu & jejunijs durans, veniam precabatur, & idem de glor. martyr. cap. 76. Accidit ut misso presbytero munera fratribus, qui sanctis Agaunensibus deserviant ex voto transmitteret. Horum martyrum reliquias in Ecclesia Turonensi inventas tradit Idem infr. libr. 10. cap. 31. In Ecclesia Turonica Beatorum reliquie Agaunensiam, ab antiquis fuerunt collocata. Mauricius & socij Martyrium passi apud Agaunum, quod oppidum est super Rhodanum, Ottho Frising. 3. chron. cap. 45. Mauricius ergo cum socijs qui sex M. DCLXVI. fuisse dicuntur, apud Agaunum super Rhodanum situm oppidum martyrio coronantur.*

Cui dormienti orarium sub collo positum, ac sub mento ligatum, trahentibus ad se invicem duobus pueris suffocatus est. Sigismundi Regis filius dormiens interceptus, & à duobus pueris id est servulis, orario collo circumjecto strangulatus. Orarium variè accipitur apud veteres, hoc loco pro fascia quæ ori seu collo apponitur. Eodem sensu hac voce usus est Grego-

rius infr. libr. 4. cap. 26. *Chramnus super scamnum extensus orario sugillatus est.* Et Ambrosi. de excels. Satyr. *Satyrus in naufragio ab his quos initiatos esse cognoverat divinum illud fidelium sacramentum poposcit, non ut curiosos oculos infereret arcanis, sed ut fidei suæ consequeretur auxilium, etenim ligari fecit in orario, & orarium involuit in collo, atque ita se dejecit in mare.* Et Augustin. de Civit. Dei libr. 2. cap. 8. *Tunc sicut potuit oculum lapsum atque pendentem, loco suo revocavit, ligavit orario.* Et Gregor. Pap. libr. 6. epist. 27. *Duas autem Camisias & quatuor oraria vobis transmissi, quæ prædictis viris ex benedictione sancti Petri peto humiliter offerri.* Alias orarium accipitur pro veste seu tunica, quæ circum os habet capitium seu *capitium* hoc sensu id videtur accipere. Gregorius infr. libr. 6. cap. 7. *Cumque die Sabathi Priscus præcinctus orario, nullum in manu ferens ferramentum Mosaiscas leges quasi impleturus secretiora competeret.* Priscus Judæus notatur die sabathi præcinctus orario locum secretum accessisse quasi legis Mosaiscæ implendæ causâ, quia Judæi die sabathi orario præcincti, nè corpus nudum videretur, locum secretum petebant, ventris expurgandi causa, priusquam accederent ad orationem ut docet Jo. Buxtorfius. Synagog. Judaic. cap. 4. Judæi captabant secretum ad necessaria, speluncam intravit Saul ventris levandi causa, idem de Persis Ammian. lib. 23. *Super his, nec stando mingens, nec ad requisita natura secedens, faciliè visitur Persa, ita observantius hac aliaque pudenda declinat.* De Ægyptiis Mela lib. 1. de sit. orb. cap. 9. *Cibos palam, & extra sua tecta capiunt, obscæna intimis adium reddunt.* Secretiora sunt quæ secreta loca vocavit. Gregor. de mirac. B. Martini lib. 3. cap. 59. *Nec mora secreta digestionum loca puer expetit, deducitur in angulo ventris purgandi causa.*

Nilominus ille ad sanctos Agaunenses abiens, per multos dies in fletu & jejunijs durans, veniam precabatur, psallentium ibi assiduum instituens. Sigismundus Rex dolens de morte filij, quem consilio novercæ occidi jussit, pro ejus salute anniversarium instituit in monasterio Agaunensi à se fundato. Mos antiquissimus Ecclesiæ est ut anniversarium officium celebretur pro mortuis. Tertull. de Monogam. *Enim vero &*

pro anima ejus orat, & refrigerium interim adpostulat ei, & in prima resurrectione consortium, & offert annuis diebus dormitionis ejus, nam hæc nisi fecerit verè repudiavit quantum in ipsa est. Idèò dies depositionis seu sepulturæ defunctorum referebatur in Necrologium seu librum defunctorum, ut eorum memoria conservaretur, & pro his anniversarium officium celebraretur, unde anniversarium cœpit celebrari pro Osualdo Rege Nordhumbrorum, ex quo dies ejus depositionis inventus est in codice defunctorum quem annale vocat Beda lib. 4. Histor. cap. 14. *Quarant in suis codicibus in quibus defunctorum est adnotata depositio, & invenient illum hac die raptum esse de seculo, celebrent ergo missas per cuncta Monasterij oratoria hujus, sive pro gratiarum actione exaudita sua deprecationis, sive etiam in memoriam præfati Regis Osualdi, qui quondam ipsorum genti præerat, & infra. Credidit ergo verbis pueri Presbyter ac statim egressus requisivit in annali suo, & invenit eadem ipsa die Osualdum Regem fuisse peremptum, & ex eo tempore non solum in eodem Monasterio, sed & in plerisque locis alijs capit annuatim ejusdem Regis ac militis Christi natalitius dies Atissarum celebratione venerari.*

Cap. 6. Cui à Beato Avito Abbate Nutiacensi magno tunc temporis Sacerdote dictum est. Avitus Abbas Nutiacensis consilium dedit Clodomiri Regi Aurelianensi, ut abstineret à nece Sigismundi Regis Burgundionum quem in vinculis captum tenebat, ubi nam situm esset monasterium Nutiacense vix est dicere, Nutiæ civitatis meminit idem auctor infr. libr. 4. cap. 16. *Saxones exeuntes de regione sua in Franciam venerunt, & usque in Nutiam civitatem pradas egerunt. Nocetum Aimoin. lib. 3. cap. 42. Trans Matronam in villam, Nocetum nomine. Noysy.*

Cap. 7. Alijs vero super Orbitas viarum extensis. Orbita est sulcus viæ quem orbis rotæ currus efficit Gallis Orniere des chemins. Isidor. Orig. lib. 15. cap. 6. *Orbita vestigium carri ab orbe rota dicta Continuat. Bedæ lib. 2. cap. 26. Securi peregrini insuetas viarum terebant orbitas. Seren. Sammonic. de Medicin.*

Quæ sola signavit volvendis orbita plaustris.

Ecce verbum directum habemus. Verbum directum est verbum imperativum, quasi verbum rectum Regis, imperantis procedi contra hostem. Eadem locutione utitur Gregorius infr. libr. 4. cap. 14. Desistite queso, desistite ab hac intentione, verbum enim directum non habemus.

Illā quoque ad Deum conversa mutata veste monasterium sibi intra Pictavensem urbem construxit. Radegundis Regina uxor Chlotarij Regis veste mutatā, fundavit monasterium Virginum in honorem sanctæ Crucis, Hocce monasterium institutum est sub Regula Cæsarij Arelatensis Episcopi, de qua exstat ejus epistola ad Episcopos scripta apud Gregorium infr. libr. 9. cap. 43. Et quoniam instituyente, atque remunerante præcellentissimo Domino Rege Chlothario Monasterium puellarum Pictava urbe constitui, conditumque quantum mihi munificentia regalis est largita, facta donatione dotavi, insuper congregationi, per me Christo præstante collecta Regulam sub qua sancta Casaria degit, quam sollicitudo Beati Casarij Antistitis Arelatensis ex institutione Sanctorum Patrum convenienter collegit adscribi. Eodem pertinet epistola Episcoporum ad Radegundem quæ præmissa est cap. 39. ejusd. libr. Tamen specialiter definimus, si qua de locis Sacerdotaliter, nostra gubernationi Domino providente commissis, in Pictavina civitate vestro Monasterio meruerit sociari, secundum beata memoria domini Casarij Arelatensis Episcopi constituta, nulla sit ulterius descendendi licentia. Et Fortunatus Pictaviensis Episcopus, & Radegundis cultor devotissimus libr. 8. carm.

Regula Casarij linea nata sibi est.

Idemque carm. 4. ejusd. libr.

*Conspiciente fide Christi Radegundis amore
Casarij lambit regula quicquid habet.*

Ejus vitam diversis libris scripsere idem Fortunatus, & Bandomina una è virginibus ejusdem monasterij, utraque extat apud Surium tom. 4. ejus meminit & Gregorius libr. de glor. Confess. cap. 106.

Expansoque in parte domus illius tentorio, tentorium σκηνη vne Tapisserie.

Theodoricus vero intelligens hunc hæc cognovisse, fabulam

Cap. 1.

fingit, & alia ex alijs loquitur, fabula pro sermone nugatorio, vel jocundo. Senec. epist. 70. *In fabulam excessi non ingrati tibi*. Hieronym. ad Castrutium. *Et ne veteres replicando historias longum faciam, & excedam mensuram epistole, brevem tibi fabulam referam, quæ infantia mea temporibus accidit*. Et Sidon. libr. 7. epist. 2. *Habetis historiam iuvenis eximij, fabulam Milesia vel Attica parem*. Greg. infr. lib. 4. cap. 9. *Hunc Theodovaldum ferunt mali fuisse ingenij, ita ut iratus cuidam quem suspectum de rebus suis habebat, fabulam fingeret dicens*. idem lib. 5. cap. 49. *Ad civitatem vero Turonicam Berulfus Dux cum Eunomio Comite fabulam fingit, quod Guntchramnus Rex capere vellet Turonicam civitatem*. Plerumque etiam fabula accipitur pro sermone maledico, & famoso. Horatius sermon. libr. 1.

———— Mutato nomine de te

Fabula narratur ———

Propert. libr. 2. epist. 21.

Semper formosis fabula pœna fuit.

Chlotarius verò valedicens & pro munere gratias agens, ad metatum regressus est. Metatum est hospitium quod militibus vel hospitibus præbetur l. 1. & tot. tit. C. de metat. Inde metatores qui hospitium præsignant Optat. libr. 3. *Nam cum ante venturos milites, metatores ut fieri solet mitterentur, & metatoria epistola, est epistola adventoria, qua amicus amico adventum significat hospitij causa*. Sidon libr. 8. epist. 1. *Huic quodam tempore Burdegalam invisens metatoriam paginam, quasi cum Musâ prævia misi*. Recentioribus metatum pro hospitio quolibet. Gregor. infr. libr. 5. cap. 19. *Ipse verò ad metatum discessit*. Idem lib. 10. cap. 2. *Vnus puerorum Evanti, qui cum eodem abierat direptiam speciem de manu cujusdam negotiatoris ad metatum detulit*. Idem infr. h. libr. cap. 15. *In metatu ejus ait ad eum homo*. Idem infr. libr. 5. cap. 19. *Recedente verò Rege ad metatum suum*.

Dicere enim erat solitus Rex, velim umquam Arvernum Lemane quæ tanta jocunditatis gratia resfulgere dicitur oculis cernere. Perlato falso nuntio de morte Theodorici Regis, cujus sorti obvenerant Arverni, ab Arcadio uno ex Senatoribus

Arvernīs Childebertus properavit ut regionem occuparet, cuius pars inferior vocatur Lemane. Gregor. infr. libr. 5. cap. 34. *Tantaque inundatione Limane est infusum*, &c. Sic dicta à Limmo propter soli fecunditatem, quàm laudat idem libr. de glor. Martyr. cap. 84. *Sicut Limanne vestitum segetibus*, nudum habetur à sylvis. Et hic est angulus invidiosus, cui tantopere Gothos inhiasse scribit Sidon. libr. 3. epist. 1. *Quod cuius meriti esse possit, vel Gothis credite, qui saepe numero etiam Septimaniam suam fastidiunt vel refundunt, modo invidiosi huius anguli etiam desolata proprietate potiantur.* Inde regionis incolæ Limanici dicti Gregor. de glor. Confess. cap. 31. *Illud apud Arvernos gestum in adolescentia meâ, in veritate cognovi, quidam presbyter solitarius iter carpens ad hospitium cuiusdam pauperis Limanici mansionem expetiit, vulgò la Limagne d' Auvergne.*

Et unde ingrederetur pervium patulum non haberet, Patu- Cap. 5.
lum portæ urbis est ostium patens, impropriè dictum, patulum enim dicitur quod patet naturaliter ut arbor. Patens verò est quod aperitur & clauditur ut ostium Serv. in eclog. 1. in illa verba. *Tityre tu patula.* Patulas manus dixit. Sidon. libr. 1. epist. 2. *Patula spectacula.* Idem Gregor. libr. 5. cap. 14. *Cum canibus exerceamur venatione spectaculisque patulis jocundemur.* Pervium est quâvia patet. Gregor. infr. h. libr. cap. 37. *Gravis eo anno, & solito asperior hyems fuit, itant torrentes concatenati, pervium populis iter præberent.*

Sexaginta calices, quindecim paternas, viginti evangeliorum capsas, pro paternas lege patenas uti legit Aimoin. libr. 2. cap. 8. Patena est Patella quæ superponitur Calici, in quo deponitur Sacrosanctus Sanguis Christi. Alias Patena pro loculo in quo sanctum Chrisma custoditur. Anastas. in Sylvestro. *Patenam argenteam chrismalem auro clusam pensantem libras quinque.* Chrismarium vocat Gregorius de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 32. *Elevato Chrismario contra ignem exortus subito ventus vento illi contrarius, flammam à tecto Ecclesiastico avergens alium populum in parietem.* Patenæ aliæ erant aureæ vel argenteæ, aliæ Crystallinæ. Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 10. *Est apud nos Patena colore Saphyrino quam dicitur san-*

ctus de Maximi Imperatoris thesauro detulisse, de qua super frigoriticos virtus saepe procedit. Est & apud Condatensem vicum alia quoque Patena à sancto exhibita holocristallina simile infirmis beneficium præbens. Capsa Evangeliorum est cista in qua codex Evangeliorum custodiæ causa deponitur. Gregorius de glor. confess. cap. 63. Tunc capsam ad sancta Evangelia recludenda, Patenamque & Calicem ex auro puro, pretiosissimeque lapidibus præcepit fabricari.

Cap.

12.

Theodoricus verò cum exercitu Arverno veniens, totam regionem devastat ac proterit, Theodoricus iratus quod Arverni auctore Arcadio Childebertum admisissent, accepto falso nuntio de ejus nece, Arvernum id est Arverniam totam armis vastavit. Arvernam cladem refert idem. Gregor. de vit. Patr. cap. 4.

Interea Archadius sceleris illius auctor, cujus ignavia regio devastata est, Bituriges urbem petijt, erat autem tunc temporis, urbs illa in regno Childeberti Regis. Arcadius ut vitæ suæ consulere, cum tutus non esset apud Arvernos, Theodoricum offensum habens, ob studium in Childebertum, Biturigas secessit, quæ urbs erat in ditione Childeberti.

Cap.

31.

Tunc ante ora parentum, victis post tergum manibus oblatis. Captivi victi ligatis post tergum manibus, idem de reis in gravioribus criminibus. Gregor. infr. h. libr. cap. 36. Tunc cadentes eum pugnis sputisque perurgent, victis post tergum manibus ad columnam lapidibus obruunt. Q. Curtius libr. 6. cap. 9. Tum Philotam religatis post tergum manibus, obsoleto amiculo velatum jussit induci, & Gregor. ipse de mirac. B. Martini, libr. 4. cap. 16. Ducebatur ergo non solum catenis colla revinctus, verum etiam post tergum manibus colligatis. apud Assyrios supplicis signum, manus post tergum nexæ. Ammian. libr. 18. Salutavit patronum appellans & Dominum, manus post tergum connectens, quod apud Assyrios supplicis indicat formam.

Erat autem ibi tunc temporis quidam Litigius ex minoribus, qui magnas sancto Quintiano parabat insidias. Minores sunt qui sunt de plebe. Tacit. 16. Annal. qui appellato Principe instantem damnationem frustrati, mox Neronem circa summa scelera disten-

distentum, quasi minores evasere, Iidem juniores, hoc enim nomen non ætatis est, sed conditionis. Capitul. lib. 3. cap. 73. De vulgari populo, & unusquisque suos juniores distringat, alijs locis juniores sunt ministri vel officiales. Beda libr. 5. cap. 7. Abeunte autem Romam Cendualia successit in regnum Hun. de stirpe regia, qui cum triginta septem annis imperium tenuisset gentis illius, & ipse relicto regno ac junioribus commendato, ad limina Beatorum Apostolorum, Gregorio Pontificatum tenente profectus est. Minores etiam pro junioribus, seu recentioribus accipi invenies Virgil. 1. Æneid.

Nunc fama minores. Italiam dixisse.

Vel etiam pro posteris, & opponuntur majoribus ut illo loco 8. Æneid.

Lectique minores.

Itaut & quadam vice uxori, qua sanctus fecerat pro ridiculo indicaret. Ridiculum pro derisione, confusione, contemptu. Augustin. de fide Manich. cap. 34. Magna ridicula, magna cecitas. VVillelm. Malmesbur. de gest. Pontific. Anglor. libr. 2. Et ne daretur ab imperitis ridiculo, vel superbis jactantia notaretur elogio, visibus hominum abditus, nocturnus viator totum iter conficiebat, de quo plura infra libr. 10. cap. 16.

Victoriaci castri. muros expetens, cum rebus omnibus in eo se studuit communicare. Victoriacum castrum antiquum & munitum (Gallis, Vitry) ejusdem meminit. Gregor. infra lib. 4. cap. 46. Veniente autem illo ad villam, cui nomen est Victoriacum, collectus est ad eum omnis exercitus. Idem Aymoin. lib. 3. cap. 12. & Gregor. infr. lib. 6. cap. 41. His diebus ei filius natus est quem in villâ Victoriacense nutriri precepit. Frodoard. in chronic. ad ann. 952. Nec non Pontigonem fiscum, quem Henibertus invaserat, aliamque munitionem Rex contra Victoriacum instruit.

Tum Aregisilus positus super altare sanctum manibus juravit ei, ut securus egrederetur. Jusjurandum solemne fiebat vel positâ manu super altare, ut hic, vel tactâ pallâ altaris. Gregor. infr. lib. 5. c. 14. Qui ambienter jurans pallam altaris fideiussorem dedit, numquam se exinde sine iussione Regis egressurum. vel tactâ pallâ sepulchri sancti Martini. Idem lib. 5. cap. 49. Sed.

postillata damna, iterat iteram Sacramenta. pallamque sepulchri beati Martini fidei iussorem donat, se nobis numquam adversaturum, vel etiam manu levatâ contra ædem sacram. Idem Gregor. lib. 8. cap. 16. Ecce Templum sanctum è contra jura ut libet nam calcare limen sacrum non permitteris. Adrevaldus de mirac. sancti Benedi. lib. 1. cap. 35. Cumque litem dirimere vellet, atque ille qui pretium habuerat compari se reddidisse modis omnibus affirmaret, nec dictis ejus fides adhiberetur, necessitate compulsus dexteram contra basilicam extendens cum furore juramentum protulit.

Quo interfecto res ejus fisco conlata sunt. Munderico reo affectati regni adversus Theodoricum Regem dedito, occiso præter fidem datam, res ejus in fiscum redactæ. Legibus regni, bona damnatorum perduellionis fisco addicuntur. Gregorius infr. libr. 5. cap. 26. sed & duo filij eius Burgolenus & Dodo, ob crimen majestatis læsa, iudicio mortis suscepto, unus ab exercitu vi oppressus est, alius in fugâ adprehensus, truncatis manibus & pedibus interijt, resque omnes tam eorum, quàm patris fisco conlata sunt.

Cap.
15.

Multi tunc filij Senatorum in hac obsidione dati sunt, sed orto iterum inter Reges scandalo, ad servitium publicum sunt addicti. Apud Romanos obsides si fides falleretur, capite damnati. T. Liv. libr. 9. Propter necessariam fœderis dilationem, obsides etiam sexcenti equites imperati, qui capite luerent, si pacto non staretur. Idem ob fugam de saxo Tarpeio dejecti. Idem libr. 29. Tarentini obsides fugitivi deducti in Comitio, virgisque approbante populo casti, de saxo dejiciuntur. Jure civili obsides interim pro captivis habentur, ideò testari non possunt de bonis, quæ apud nos reliquerunt, nisi beneficio Principis. Obsides ff. qui test. fac. putà si beneficio Principis acceperint usum togæ Romanæ l. sed si accepto de jur. fisc. & obsidum bona quæ apud nos sunt, sicut caprivorum omnimodò in fiscum rediguntur l. Divus Commodus cod. tit. Nobiles pueri in obsidione dati id est obsides ex pacto inter Theodoricum & Childeburtum Reges, fide fracta, hinc inde in servitutem redacti.

Erat enim intra Treuirici termini territorium, cuidam Bar-

baro serviens Attalus nepos Gregorij Lingonensis Episcopi unus ex obsidibus datis pacto inito inter Theodoricum & Childebertum Reges, in servum venijt cuidam barbaro id est pagano. Hac ætate pagani erant viles & contempti, & ob contemptum pro barbaris habebantur, & barbari vocabantur, Catholici verò orthodoxi, honoris causa, quod fidem Romanam sequerentur vocabantur Romani. Hoc sensu Barbari à Romanis distincti.

Fortunat. libr. 2. carm. 9. de Launebode.

*Quod nullus veniens Romana gente fabrivit,
Hoc vir barbarica prole peregit opus.*

Idem libr. 4. carm. 26.

*Sanguine nobilium generata Parisius urbe,
Romana studio, Barbara prole fuit.*

Idem libr. 7. cap. 8.

Romanusque lyra, plaudat tibi barbarus harpa.

Idem libr. 9.

Gentibus obstrictus, Romanis charus haberis.

Non semel barbarum pro pagano accepit Gregorius ut libr. de vir. patr. cap. 5. de Portiano Abbate, *sic enim servus fertur fuisse cujusdam barbari*. Idem libr. 2. de Mirac. B. Martin. cap. 59. *Simile est & illud, quod mulier post emeritam libertatem, rursus à patroni filijs, Barbaris venundatur*, inde barbaries pro Paganiam, vel Paganismo, ut inft. hoc ipso cap. *Ecce enim dies solis adest, sic enim barbaries diem dominicum vocitare consue- ta est*. Romanum pro orthodoxo passim invenies. Gregorius de Mirac. Martyr. cap. 25. *Cogitavit intra se dicens, quia ingenium est Romanorum, Romanos enim vocitant homines nostra religionis.*

Tunc locato secum homine quodam ait, veni mecum & venunda me in domo barbari illius. Hac ætate non desierant esse servi, in Gallia servitus extincta regnante Ludovico Hutino circa annum Christi 1315. Teste Joanne Tillio, & paulò ante in Flandria sub Margareta Comitissa circa annum 1252. auctore Mejero. Annal. libr. 9.

Fercula regia componere possum. Coquorum est ferculum

componere, id est condire, ordinare, struere. Servius in illum vers. 1. *Æneid.* quibus ordine longo cura penum struere, struere inquit, ordinare componere, unde & structores dicuntur ferculorum compositores, vestem componere pro sarcire dixit idem de Mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 58. *Puer Parisiacus, cujus artis erat vestimenta componere*, sepem componere idem de Mirac. ejusd. libr. 3. cap. 29. *Ex Turonico vero territorio, servus cujusdam dum die dominico sepem componeret*, inde compositio pro structura, vel cura ut compositio lychnorum. Gregor. de Mirac. Martyr. libr. 1. cap. 104. de lychno ardente ante corpus B. Felicis Nolani Episcopi. *Ille autem cui hoc erat officium contneri, ad ejus compositionem, accedens, laxato fune discessit, quasi oleum petiturus.* Sapius componere est quod debetur solvere, ut bannum componere idem quod multam solvere Anastas. in can. statuimus 16. qu. 1. *Bannum nostrum componat, & communione privetur.* Domos vel muros componere pro struere ædificare Greg. infr. lib. 5. cap. 46. *Multa in civitate illa ædificia fecit, domos composuit, Ecclesiam fabricavit.* Idem libr. 6. cap. 41. *misitque ad Duces & Comites civitatum nuncios ut muros componerent urbium.*

Ecce enim dies solis adest, sic enim barbaries diem dominicum vocitare consuevit, dies solis dies dominicus nobis dicitur, Tertull. apologetic. cap. 6. æquè si diem solis lætitia indulgemus Impp. in l. 13. C. Th. de exact. *Solis die quem Dominicum ritè dixere majores.*

Et omnibus qui cum eo erant, ipse dispensabat cibaria, & pulmenta. Leo servus cujusdam barbari dispensabat cibaria & pulmenta, *Cibarium est panis qui in cibo datur, quia panis est diurnus & vulgaris cibus.* Columella de re rustica lib. 2. cap. 9. *inter frumenta etiam panicum & milium ponenda sunt, nam multis regionibus, cibariis eorum coloni sustinentur.* Pulmentum est edulium vel obsonium, quod pani additur, inde pultem, & pulmentarium à pane distinguit Plin. libr. 18. cap. 8. *Pulte enim non pane vixisse longo tempore Romanos manifestum est, quoniam inde pulmentaria hodieque dicuntur, & Gregorius, ipse infra hoc cap. eadem distinctione usus, quarta enim inlucescit dies, quod nihil panis, pulmentique gustavimus.* Idemque

libr. 3. cap. 10. de Caluppa recluso. *Sed nec pulmento aliquo utebatur, cujus victus erat panis in aquam infusus, atque sale respersus.* Pultes pro pulmentis Gregor. de vit. patr. cap. 1. *Posuit in eo cunctos simul, quos paraverant cibos tam pisces quàm olera, sive legumina, vel quicquid ad comedendum Monachis destinatum fuerat, dixitque de his pultibus nunc reficiantur fratres.*

Dic tu ô creditor socii mei. Servum dispensatorem creditorem vocat, quia ei credita est dispensatio edulium, vulgò *credencier*, eadem analogia fideles seu consiliorum participes creditos vocat idem infr. libr. 9. cap. 10. *Transmitte Abbates & creditos tuos, ut hæc quæ loquor exponant.* Idem de Miracul. Martyr. libr. 1. cap. 72. *Cumque puer ejus quem tunc creditum habebat, suspensis ad collum ducentis aureis, navem cum eodem ascendisset.* Idem de mirac. Confess. cap. 93. *quod miro perfectum opere, per hominem creditum dirigit Ecclesiæ.* Creditarios auctor vit. Ludovic. P. & Aymoin. libr. 5. cap. 10. *Fideles ac creditarios à latere suo misit.*

At ille ingressus mansionem domini sui, apprehendit scutum ejus ac frameam, scutum & framea, quod est hastæ genus, erant arma equitum Germanorum. Tacit. de morib. German. *Et eques quidem scuto, frameaque contentus est.* Ulpian. in l. 3. §. armis ff. de vi & vi armat. *arma sunt omnia tela, hoc est & fustes & lapides non solum gladij, hasta, framea, id est romphæa.* Isidor. 18. Orig. 6. interpretatur spatam & gladium ex utraque parte acutum.

Discesserunt unum etiam volucrum, cum vestimentis tollentes. Volucrum est involucrum seu capsula in qua viatores vestes reponunt itineris causa Gregorius infr. libr. 2. 4. cap. 26. *Cumque hæc collectis rebus, factisque volucris à Canobio pararet egredi.* inde voluculum idem de mirac. Martyr. libr. cap. 20. *Collectisque velulis, ac palliolis de circuitu parietum pendentibus, unum voluculum facit, imposuitque humeris.* Volucris voce & utitur idem infr. lib. 5. c. 19. *Ostenderat enim nobis ante diem tertium Rex duo volucra speciebus & diversis ornamentis referta.* Lateralia viatoria vocantur in l. ult. ff. de legat. 3. Charif. libr. 1. *Laterale laterarium.*

Et parumper sustentati ingressi sunt iter Campania. Campania est Provincia Galliæ in Belgica 2. sic dicta à latis campis, seu latifundijs. Campania pro lata planitie Gregorius de vit. patr. cap. 7. *Deferentes ad castrum Divionense ubi se jusserat tumulari, in Campania illa qua à parte Aquilonis habetur, haud procul à castro.*

Quibus pergentibus audiunt pedibulum equitum currentium. Pedipulum est strepitus calcium equorum periter pergentium *le trac des chevaux.* Eadem analogia pedules sunt calcei id est indumenta pedum Reg. Benedict. cap. 55. *indumenta pedum pedules & caligas.* Pedules esse genus calcei lancei indicat Gregor. de vit. patr. cap. 8. *Vere inquit dico tibi, quia & hac casula tergo vtor, & de capsula ejus proluxiore parte decisa, segumem pedum aptabo & infra verum ubi deciso cucullo aptatis pedulis pedes operuit vulgò chaussôns.*

Leonem autem à jugo servitutis absolvens, cum omni generatione sua, dedit ei terram propriam, in qua cum uxore, ac liberis liber vixit omnibus diebus vita sua. Gregorius Lingonensis manumisso Leone servo, ob meritum, dedit ei prædium proprium, id est jure dominij seu in alode & liberum possidendum. Propria dicuntur quæ in alode seu libera possidentur Gregor. infr. libr. 9. cap. 38 *Quibus nihil aliud est relictum, nisi quod habere proprium videbantur.* Res Mancipi vocabant veteres, è recentioribus etiam Sigebertus ad ann. Chr. 961. *Quicquid in re Mancipi habuit per testamentum Ecclesijs Sanctorum delegato mortuus est.*

Cap. 16. *Tunc mulier admonita per Sacerdotem, elevatum in basternam, ut in aliam villam transferret sanum recepit.* Mulier id est uxor Sigivaldi, maritum amentia percussum monitu Tradij Episcopi Arvernensis, basterna translatum in aliam villam sanum recepit. Basterna est genus vehiculi seu lecticæ muliebris Ammian. libr. 14. *quo Comitatu matrona complures opertis capitibus, & basternis per latera civitatis cuncta discurrunt,* Lamprid. in Heliogabal. Eunuchos pro apophoretis dedit, dedit quadrigas, equos stratos, mulos basternas, & rhedas dedit, & Gregor. ipsè infr. h. lib. cap. 26. *Dexteria verò cernens filiam suam adultam valde esse, timens nè eam concupiscens Rex*

sibi adsumeret, in basterna positam indomitis bobus conjunctis eam de ponte precipitavit, inter apophoreta data ab Heliogabalo quod notandum eunuchis conjunguntur Basternæ, quia Basternas quod erat genus vehiculi, proprium matronarum præibat turba eunuchorum, Hieronym ad Eustochium præcedit caveas Basternarum, ordo Semivirorum. Basternas tectas intellige ex hoc uno quod umbracula Basternas interpretatur. Hieronym. in Esaiam cap. 66. Cum umbraculis quæ nos dormitoria interpretari possumus, vel basternas. Inde Basternarij sunt vehicularij seu ductores Basternarum Symmach. libr. 6. epist. 15. Fratrem vestrum continuò ad vos opto dimittere, cui Basternarios mox præbere dignemini? Unde nomen à Græco βασάνη portito. Mulier hic pro uxore, ut vir pro marito. Gregor. de Mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 2. Iustinus vir socrus mea in valetudinem irruit.

Quod ille audiens, vota beato Martyri vovens, ea quæ vi abstulerat duplicata restituit. Sigivaldus sanæ menti redditus, vota vovens, Juliano Martyri ablata in duplum restituit. Ait vota vovens, vota sunt res seu dona quæ Deo Sanctisve ex voto offeruntur. Synod. Antisiodor. can. 3. Non licet compensas in domibus proprijs, nec vigilias in festivitatis Sanctorum facere, nec inter sentes, aut arbores sacros, vel ad fontes vota exolvere, sed quicumque votum habuerit, in Ecclesia vigilet, & matricula ipsum votum, aut pauperibus reddat, Et Greg. de Mirac. B. Martin. lib. 2. cap. xi. Quæ ad Beati Martini pedes deposita, nocte tota cereum manu pro voto detinuit.

Utrum incisa casarie ut reliqua plebs habeatur. Chlodomeres tres filios reliquit Theodoaldum, Guntarium & Clodoaldum quia Clotilde avia in spem regni cum educarentur, Childebertus & Clotarius invidia commoti, communi consilio duos ex ipsis ferro necarunt, Clodoaldus qui erat tertius ope suorum salvus evasit, priusquam in eos sæviretur ad necem Clotildi propositum est, utrum ei gravius esset, eos tonderi, & tonsos spem regni amittere, an necari. Reges Francorum comam alebant & capillos demittebant ad humeros usque quod erat argumentum regie dignitatis, crines sic compositos id est submissos ad humeros usque flagella crinium vo-

cabant. Inde Gundovaldus qui se Clotarij Regis filium jactitabat, natalis sui asserendi causa crinium flagellis in humeros demissis, à matre oblatuſ est Childeberto Regi, quo viſo Clotarius eum rejecit, & comam ei tonderi juſſit Gregorius infr. libr. 6. cap. 24. *Gundovaldus qui se filium Chlotarij Regis dicebat, de Constantinopoli veniens, Maſſiliam eſt adveſtus Hic cum eſſet natus in Gallijs, & diligenti cura nutritus, ut Regum iſtorum mos eſt, crinium flagellis per terga demiſſis, literis eruditus, Childeberto Regi à matre repræſentatur & infra quo viſo Chlotarius juſſit tonderi comam capitis ejus, dicens hunc ego non generavi* Et Clodoveus unus è liberis Chilperici dolo Fredegundis interfectus, & in alveum Matrone fluminis projectus, à piſcatore agnitus eſt ex crinium flagellis. Gregor. infr. libr. 8. cap. 18. *Sed cum ignorarem quiſnam eſſet, à caſarie proluxa cognovi Chlodoveum eſſe, una tantum pars capillorum, qua ſubterfuerat deſluxerat, alia verò cum iſſis crinium flagellis intacta durabat.* Et idem de vit. Patr. cap. 20. de Leobardo. *verum etiam nec ille ut quidam dimiſſis capillorum flagellis, aut barbarum dimiſſione plaudebat, ſed certo tempore capillum tondebat & barbam.* Capillorum flagella dixere, quod capilli demiſſi humeros flagellarent ſeu quaterent. Flagellare eſt quaterere, verberare: Tertullian. in Scorpiaco. *Itaque primo trahentes adhuc caudam, de affectibus applicant, aut quaſi in vacuum flagellant* Auguſtin. de bono viduit. *Et cum tibi hoc non potuiſſem negare, ſape promiſſum meum literis flagellaſti.* Vel flagella crinium dicta, quod crines diviſi & diſtincti eſſent in cincinnos flagellis vitium adſimiles, unde flagella dicuntur ſummitates vitium, quod ventorum ſtatu agitentur. Virgil. 2. Georgic.

—— Neve flagella.

Summa pete.

Figuratè pariter *umbones capillorum* dicti, eminentes ſuper caput compoſitiones capillorum muliebrium de quibus Auguſtinus de ſancta virginitate cap. 34. *ſive pro tumidis umbonibus capillorum*, à Latino umbo quæ eſt media pars ſcuti, quæ prominet in modum nodi, ſeu tuberculi ad propulſandum hoſtem. Nec hoc proprium fuit Fraucorum Regum flagellis crinium

crinium distingui, hoc enim fuit commune Regibus Gothorum, de Theodorico testatur Sidon. libr. 1. epist. 2. *Aurium legula sicut mos gentis est crinium super jacentium flagellis operiuntur*, Eodem genere capillamenti usi Imperatores Orientis, μάλλες vocitarunt Græci Hesychius μάλλες τὸ ἔριον καὶ καθεύμεν καὶ μὴ unde deductum est latinum Mallones Anastas. in Benedict. 2. *Hic una cum Clero & exercitu suscepit Mallones capillum Domni Iustiniani & Heraclei filiorum clementissimi Principis, simul & iussionem per quam significat eosdem capillos direxisse*, Latini veteres cincinnos M. Tullius in Pison. *Erant illi compti capilli, & madentes cincinnorum fimbriae*. Dixit cincinnorum fimbrias, quia cincinni in capillis assimilantur fimbrijs vestium Hieronym. in Ezech. lib. 3. c. 8. *Pro cincinno* 70. *transfulerunt κράσπεδον id est fimbriam, quorum alterum in capillis, alterum in vestibus accipi solet*. Eâdem comparatione cirros vestium pro fimbrijs dixit Augustin. libr. 2. qu. in Exod. cap. 114. *Tunicam verò cum cornibus honestius putaverunt Latini interpretes dici, quàm si dicerent cum cirris, qui benè dispositi ornamento esse vestibus solent*.

Tu inquit es incestator hujus causæ, id est auctor nefarii consilij. Incestator propriè est incesti reus. Augustin. contra Secundin. cap. 26. *Pauciores sunt homicidæ quàm plures, pauciores sunt incestatores quàm adulteri. Incestare pro stuprare*. Plaut. in pœnula.

Is postposito regno terreno, ad Dominum transijt, & sibi propria manu capillos incidens Clericus factus est Clodoaldus unus è liberis Clodomiris Regis, necessitate in consilium versa, ultro incisis capillis clericus factus est, id est ordinatus ab Episcopo, clerici cum ordinarentur ab Episcopo tondebantur, ex Decreto Aniceti, & Conc. Agathi. can. 20. can. prohibete, can. clerici 23. distinct. Gregorius de vit. Patr. cap. 9 in Patroclo Abbate. *Abijt ad Arcadium Biturigia urbis Episcopum, petijtque comam capitis tonderi, adscirique se in ordinem Clericorum*. Hinc quod Ammian. scribit libr. 22. *Diodorum supplicio affectum, quod dum edificandæ præesset Ecclesiæ cirros puerorum licentiùs detondebat, vix aliter potest intelligi, quàm quod complures pueros per tonsuram in clericos ordinaret, & hoc confirmant verba quæ proximè se-*

quantur, *id quoque ad Deorum cultum existimans pertinere.* Et Sidonius lib. 4. epist. 24. cum quæreret, quodnam vitæ genus suscepisset Maximus, visa coma brevi, & barba prolixa, Monachum ageret, clericum an poenitentem, sibi dictum refert, *Nuper impacto sacerdotio fungi*, inde habitus clericalis est tonsura, & lata corona. Matth. Paris. ad ann. 1234. *inter quos Petrus de Rivallis, primus in causam vocatus, apparuit coram Rege, in habitu clericali, cum tonsurâ & latâ coronâ.* Gregor. de vit. Patr. cap. 9. in Patroclo Abbate. *Abijt ad Arcadium Biturigia urbis Episcoporum, petiitque comam capitis tonderi, adscirique se in ordinem clericorum.*

Ante portam autem molina mira velocitate decurrit. Molina pro aquæ mola leg. Salic. cap. 35. *Aqua molina*, mola alia est quæ vertitur manu, alia aquæ impulsu. idem Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 3. cap. 3. *accepta annona, ad molam vadit, impositoque tritico, molam manu vertere capit.* Idem de vit. Patr. cap. 18. *Dum autem hac ageret ut fratres molam manu vertentes triticum ad victus necessaria comminuerent, pro labore fratrum visum est ei molendinum in ipso, Ligeris fluvij alveo stabilire.*

A parte autem occidentis montes sunt uberrimi, vineisque repleti, qui tam nobile incolis salernum porrigunt, ut respuant Scalonum. Divionense vinum ea laude commendat, ut dicat præferri vino Scalonum. Interpret Gallicus temerè vertit *vin de chaulosse*, scire enim debuit vinum Scalonum non esse vinum Gallicanum, immò vinum transmarinum. Eâ ætate Principes & alij viri nobiles delectabantur vinis transmarinis, inter quæ laudatissima fuere, Ascalonitanum, & Gazense. Ascalon vulgò Scalona, & Gaza Palestinæ urbes vini feraces quod regijs epulis ea ætate adhiberi solebat Corippus de laudibus Justiniani minoris.

Interea latus sacra cum conjuge Princeps

Caperat Augusta felicia carpere mensa

Gaudia, regales epulas, & dulcia Bacchi

Munera, qua Sarepta ferax, qua Gaza creatat

Ascalon, & letis dederat qua Græca colonis.

Gazensis meminit Isidor. 20. origin. c. 3. ubi de vario vinorum

Ascalô
vulgò
Scalona, vel
Escalo
na Jo.
Brôm-
ton in
Richar-
do 1. ad
ann.
1189.
Hoc
anno
Sibilla
Regina
Hierus.
dedit
Saladi-
no Esea-
lonam,
pro re-
demptio-
ne Gui-
donis de
Lezins
Regis
Hieru-
salem

genere, *Gazetū* verò à regione unde desertur, *Gaza* enim oppidum ^{mariti sui.} est *Palestina*. Et Cassiod. Var. 12. epist. 12. de vino Brutio, *ibi enim* ^{Idem} reperitur & *Gazeto* par, & *Sabino* simile. *Gazensis* vini memi- ^{ad ann. 1190.} nit Et Sidon. carmin. 17. *Vina mihi non sunt gazetica, chia,* ^{At Rex Anglia noluit interficere} *falerna*. Inter vina exotica etiam Tyrio vino Romanos delecta- ^{Messok qui erat Ad miral- dū ac Regis Constabularius de Scalo- na.} tos indicat Ambros. libr. de Tobia cap. 14. *Si quis instaurandum convivium putat ad negotiatorem mittit, ut absynthiaci cupellam sibi gratis deferat, cauponem dirigit, ut Picenum vinum, aut Tyriacum requirat, ad lanium ut hilam sibi procuret, ad alium ut poma sibi adornet.* Inde duo præcipua vina commendat idem Gregorius Laticinum, & Gazitinum infr. libr. 7. cap. 29. *Misitque pueros unum post alium, adquirenda potentiora vina Laticina, videlicet atque Gazitina, & idem de glor. Confess. cap. 65. Semper sextarium Gazeti vini præbuit in sacrificium basilica sancta, sed Subdiaconus nequam reservans gula Gazetum, acetum vehementissimum offerebat in calice.* Quale esset Gazetum vinum satis feliciter observatum, restat scire quale esset laticinum, id non aliud esse credo quàm vinum album generosum, latex est propriè aqua fontis. Virgil. 4. *Aneid.*

Sparserat & latices simulatos fontis Avernii.

Unde latices à vino rectè distinxit idem Gregorius de mirac. Martin. lib. 2. cap. 16. *Ac de alvei fundo, vinum elicit pauperi, qui quondam latices in vina mutavit.* Idem cap. 26. ejusd. libr. *in ea nocte, in qua Dominus noster Iesus Christus fluentia laticum hauriens, falerna porrexit.* Non incongruè igitur laticinum dictum est vinum album à latice, quia est aquæ simile, & simili schemate laticem lixum pro vino dixit Virgil. 1. *Aneid.*

Regales inter mensas, laticemque lixum.

Nec est quod miremur vinum Ascalonitanum & Gazense in delicijs usu notum fuisse in Gallia, eà enim ætate Syri negotiatores commercium omne ferè penes se habebant in Gallia & universo Occidente, immò & negotiatores Galli maximè Provinciales Syriam negotiationis causâ frequentabant. Notabile est in hanc rem quod narrat Vvillelmus Malmesbur. de reb. gest. Reg. Anglorum libr. 4. Ascalonenses à nostris ob-

seſſos ſe dedidiſſe Raymundo Comiti S. Ægidij, eumque in Patronum elegiſſe. *Quod multi eo antea à Monte Peſulano navigio venientes negotiatum, fidem ejus & virtutem in cælum tulerant.*

Chramnus ſuper ſcamnum extenſus orario ſuggillatus eſt. Suggillatus id eſt ſuffocatus. Eodem ſenſu Gregor. infr. libr. 10. cap. 8. In cilicio quo orabat ſuggillata reperitur idem libr. 3. cap. 3. cui dormienti orarium ſub collo poſitum, ac ſub mento ligatum trahentibus ad ſe invicem duobus pueris ſuggillatus, alij legunt ſuffocatus, alias ſuggillare pro onerare ut in l. apud Celſum §. adverſus ff. de dol. & met. except. Doli exceptio parentis patronive opinionem ſuggillat, & in l. ii. §. prætor de in jus vocand. famoſa actio pudorem ſuggillat.

Theodobertus vero uſque ad Biterrenſem civitatem abiens, Deas caſtrum obtinuit, Deas Vocontiorum oppidum Itiner. Antonin. Montem Seleucum, Lucum Deam Vocontiorum. Colonia Dea Auguſta Vocontiorum in veteri inſcriptione Arelatenſi. Die en Dauphiné. Marcelli Deenſis Epifcopi meminit Gregor. de glor. Confeſſ. cap. 70.

Sed quia eum de ſacro fonte exceperat, perdere noluit. Theodobertus accepto juffu Theodorici patris ut filium Sigivaldi de medio tolleret, ab ejus nece abſtinuit, quia eum de ſacro baptiſmi fonte ſuſceperat, ob reverentiam ſcilicet affinitatis quæ contracta erat inter ſuſceptorem & ſuſceptum ex ſuſceptione de fonte baptiſmatis, quæ affectum & jus paternitatis iuducit, & prohibitionem nuptiarum ob affinitatem l. ſi quis alumnam C. de nupt. Vicecomes de baptiſmo libr. 1. cap. 34.

Cap.
25.

Omne tributum quod in ſiſco ſuo, ab Eccleſijs in Arverno ſitis reddebatur, clementer indulſit. Theodobertus Rex omne tributum Arvernſis Eccleſijs remiſit, eadem indulgentia uſum Childebertum Regem refert Gregorius infr. libr. 10. cap. 7. In ſupradicta vero urbe, (Arvernâ) Childebertus omne tributum tam Eccleſijs, quàm Monafterijs, vel reliquis Clericis qui ad Eccleſiam pertinere videbantur, aut quicumque Eccleſia officium excolebant, larga pietate conceſſit. Eccleſiæ Galliarum tributum ſiſco præſtitabant pro rebus ſoli. quas poſſidebant, Ter-

tiam partem fructuum tributi vice, omnibus Ecclesijs regni indixit Clotharius de quo Gregorius infr. libr. 4. cap. 1. *Denique Clotharius Rex indixerat, ut omnes Ecclesia regni sui tertiam partem fructuum fisco dissolverent.* Idem Aimoin. libr. 2. cap. 27. de quo apud Theodoricum & Theodobertum Francorum Reges conquestus est Gregorius 1. libr. 7. epist. 114. *Audivimus autem quia Ecclesiarum pradia tributa nunc prebeant, & magna super hoc admiratione suspendimur, si ab eis illicita querantur accipi, quibus etiam licita relaxantur.* Apud Romanos pradia Ecclesiarum non fuere libera à vectigalibus & tributis l. placet C. de SS. Ecclef. de quo Ambros. epist. 32. ad Valentinian. Junior. *Si tributum petis, non negamus, agri Ecclesia solvunt tributum.*

Cum tunica B. Vincentij Martyris muros civitatis psallendo circumcurrent Cæsaraugustani obsessi à Childeberto Rege, Dei exorandi causa, cilicijs tecti, & solemnij jejunio attriti, tunicam seu stolam beati Vincentij Diaconi & martyris circa muros processione gratia circumtulere, nec fefellit spes, Childebertus enim motus pietate obsessorum, accepta tunica martyris obsidionem solvit, & Parisijs basilicam B. Vincentij quæ nunc S. Germani de Pratis dicitur, magno sumptu ædificavit & dotavit de qua Aimoin libr. 2. cap. 19. Ado Viennens. ad ann. 527. Sigibert ad ann. 542. Ex antiquissimo more reliquæ Sanctorum portari solitæ in solemnibus litis & processionibus, & vindictijs rerum vi occupatarum Adrevald. de mirac. S. Benedict. libr. 1. cap. 20. Quod Monachi cænobij sancti Benedicti cernentes consilio inito, misericordia domini solius se committentes, maximam partem suorum fratrum ad prædictum dirigunt Comitem nimia insanientem tyrannide, cum pignoribus Sanctorum omnigena supplicantes prece, nè tantum incurrat piaculum &c. Et Aimoin. Floriac. de mirac. ejusd. libr. 2. cap. 19. de vineis S. Benedicti pervasis per Arnulfum Aurelianensem Episcopum. Propter quarum recuperationem, cum prædictus Abbas ad eum legatos misisset, nec impetravisset, cum senioribus habito consilio deliberavit, ut sumptis Sanctorum pignoribus, imminente vindictiâ, ad locum cum aliquibus de fratribus fructus earum collecturus properaret. Et Conc. Brachar. 3. can. 5. restituta est an-

Cap.
19.

tiqua consuetudo ut diebus solemnibus cum Episcopus procederet ad Ecclesiam, Diaconi super humeros gestarent reliquias Sanctorum, explosa pravâ consuetudine quæ inoleverat ut Episcopi in solemnibus Martyrum procedentes ad Ecclesiam, appensis collo reliquijs ab albatis Diaconis gestarentur Non omittendum quod Capuani à Lothario Imper. obsessi, ad extrema redacti, cum Episcopo reliquias B. Germani portante ad pedes Imperatoris provoluti sunt. Ottho. Frising. 6. chronic. cap. 4. *Capuani desperatis omnibus, apertis urbis portis cum Episcopo corpus Beati Germani portante lachrimabiliter ad pedes Imperatoris veniunt.* idem Regino 2. Chronic.

Mulieres quoque amicta nigris pallijs, dissoluta casarie superposito cinere, ut eas putares virorum funeribus deservire plangendo sequebantur. Mulieres Cæsaraugustanæ in solemnitate seu processione, quæ facta est circa muros obsessæ urbis adfuisse dicuntur amictæ nigra veste, soluto capillo & cinere sordido qualis in Hispania est habitus lugentium maritos. In hoc fallitur Gregorius quod solutam cæsariciam ait in Hispania esse signum sceminarum lugentium maritum, ex antiquo enim more Hispaniæ signa lugentium maritos sunt nigra vestis, & decurtatus id est succisus capillus, testis oculatus Petrus Cluniacens. libr. 4. epist. 19 *Vidi nuper ipse in Hispanijs constitutus, & admiratus sum antiquum hunc morem, ab Hispanis adhuc omnibus observari, mortuâ quippe uxore maritus, mortuo marito conjux, mortuis filijs patres, mortuis patribus filij, defunctis quibuslibet cognatis cognati, extinctis quolibet casu amicis amici, statim arma deponunt. sericas vestes peregrinarum pellium tegmina abjiciunt, totumque penitus multicolorem, ac pretiosum habitum abdicantes, nigris tantum vilibusque indumentis se contegunt, sic trinibus proprijs, sic jumentorum suorum caudis decuriatis, seque & ipsa atro prorsus colore denigrant, talibus luctus dolorisque insignibus, substractos charissimos descent, & integri ad minus spatium anni, in tali maxore publica lege consummant.*

Cap.
30.

Sumptis enim Gothi hanc detestabilem consuetudinem ut si quis eis de Regibus non placuisset, gladio cum appeterent, & qui libuisset animo, hunc sibi statuerent Regem. Gothi Regici-

da: Idem Aimoin libr. 2. cap. 20. *Gothi vero jam olim vitium hoc in consuetudinem vertere, ut dum eis Rex proprius displicerit, à suis interimatur.* Ideo ut vitæ Regum consuleretur, varijs canonibus conciliorum Hispanicorum cautum, nè mortuo Rege, quis Regnum assumeret, nisi qui eligeretur, *consensu majorum & Antistitum*, & ut successor defuncti necem vindicaret. Conc. Tolet. 4. can. 75. Tolet. 5. can. 3. Tolet. 6. can. 17. 18. Tolet. 8. can. 10. Neve Regis vidua transiret ad secundas nuptias, sed in cœnobio virginum collocaretur. Tolet. 13. can. 5. Cæsaraugust. 3. can. 5. nè interfecto Regis in sceleris premium uxorem defuncti & Regnum sibi desponderet, sed cum vita Regum non satis in tuto esset per Canones Leuviheldus Rex Gothorum sustulit omnes illos, qui Reges interimere consueverunt teste ipso Gregorio infr. lib. 4. cap. 32. eodem consilio usus Chintafindus, de quo Fredegar. cap. 82. *Cognito morbo Gothorum, quem de Regibus degradandis habebant.*

Et quia consuetudo eorum est, ut ad altarium venientes de alio calice Reges communicent, & de alio populus minor, venenum in calice illo posuit, de quo mater communicatura erat. Veteres communicabant sub utraque specie panis & vini. Cyprian. epist. 63. *Quoniam quidam vel ignoranter, vel simpliciter in calice dominico sanctificando & plebi ministrando, non hoc faciunt quod Iesus Christus &c.* Et idem de lapsis. *Vbi verò solemnibus adimpletis calicem Diaconus offerre presentibus capit, & accipientibus cæteris locus ejus advenit.* Et paulo post *Perstitit tamen Diaconus & reluctanti licet, de Sacramento calicis infudit.* Hieronim. in Sophoniam cap. 3. *Sacerdotes quoque, qui Eucharistia serviunt, & sanguinem Domini populis ejus dividunt, impiè agunt in legem Christi putantes iuxta præsentis imprecantis facere verba non vitam, & necessariam esse tantummodo solemnem orationem, & non Sacerdotum merita.* Sæpius tamen Eucharistia plebi ministrabatur sub sola specie panis. Gregor. de vit. Patr. cap. 6. in Gallo Arvernensi Episcopo. *Sciens autem se revelante domino post triduum migraturum, convocat populum & omnibus confracto pane communionem sancta ac pia voluntate largitur.* Morientibus quoque Eucharistia dabatur sub una specie puta vini, si sacrum panem præ infirmitate non possent assumere, quod insinuat

Cap.
31.

Conc. Carth. 4. can. 76. his verbis, *moriturus reconcilietur per manus impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia* can. is qui 26. qu. 6. Urgente decimo seculo non desierat consuetudo communionis sub utraque specie apud laicos Conc. Claramontense can. 28. *Ne quis communicet de altari, nisi corpus separatim, & sanguinem similiter sumat, nisi per necessitatem & cautelam.* Ivo Carnocens. epist. 28. *à cujus commixtione si à modo non cessatis separat vos eadem auctoritas, à participatione corporis & sanguinis Dominici.* In hunc usum in singulis Ecclesijs erant calices cum fistulis aureis vel argenteis sacre communionis suscipiendæ causa Conrad. in Chronic. Moguntin. *Erant fistule quinque ad communicandum argentea deaurate* Ditmar lib. 6. *Cruces duas & capulas ex argento factas, & magnum calicem ex eodem metallo, cum patina simul & fistulâ dedit.* Reges Gothorum ex more sub utraque specie communicabant, sed quod erat vitium Arrianæ labis, quâ scædati erant, hoc proprium eis erat, quod de alio à plebe calice communicabant, quasi aliam à plebe religionem colerent, alium Deum.

Cap.
32.

Dicitur tamen tunc temporis, usque Ticinum accessisse civitatem, in qua Buccellinum rursus direxit, qui minore illa Italia capta, atque in ditionem Regis antedicti redacta, majorem petijt. Refertur expeditio Theodoberti Regis in Italia Duce Buccellino cujus meminit Gregorius P. Dialog. 1. cap. 2. *Eodem vero tempore in Campaniæ partibus Buccellinus cum Francis venit &c.* Minor Italia est Liguria quæ olim Gallia Cisalpina, postea Longobardia, seu Lombardia dicta est à Longobardis qui eam armis occuparunt Oth. Frisingens. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 13.

Cap.
33.

Bellisarium vero Comitem stabuli quasi pro humilitate, quod prius fuerat posuit. Comes stabuli fuit Præfectus equorum Principis de quo Bulenger de Imperat. lib. 4. cap. 28.

Magna enim ei felicitas in his conditionibus fuit Buccellino omnia prospera fuere in bello gerendo adversus Græcos, quod conditionis appellatione intelligitur, quia ei impositum erat munus belli adversus Græcos.

Cap.
34.

Rogo si pietas tua habet aliquid de pecunia nobis commodes. Desideratus Viridunensis. Episcopus à Theodeberto Rege mutuum

tuam pecuniam accepit, & promisit eam solvere cum usuris. Impropiè commodare, pro mutuum dare, eadem voce abusus est Plautus in Aſinar.

Viginti argenti commodas minas.

Et Gregorius ipſe de mirac. Martyr. lib. 1. cap. 103. *Quæſo ut nobis manum porrigas, atque aliquid pecunia commodes, ut cum tributorum publicorum fuerit ſumma delata, illico tibi qua commodaveris reformentur.* Pari ſimplicitate ſermonis præſtitum pro mutuo ſumptum. Optat Milevit. lib. 3. *Creditores periculis valabantur, & qui pro præſtitis ſuis rogari meruerant metu mortis humiles impellerentur in preces.* Conc. Hiſpal. 1. can. 1. *Si præſtitum de rebus ſuis non fecit Eccleſiæ.*

Libr. 3.
c. 34.

At illi negocia exercentes divites per hoc effecti ſunt, & uſque hodie magni habentur. Negotiatores Viridunenſes proſecere de pecunia gratuita, quæ eis data eſt à Theodeberto Rege, intercedente Deſiderato Viridunenſi Epifcopo. Negotiatores Viridunenſes peculiari commercio Eunuchorum id eſt caſtratorum puerorum ditati. Luitprandus lib. 6. cap. 4. *Caſmatium autem Græci vocant, amputatis virilibus, & virga puerum Eunuchum, quos Viridunenſes mercatores, ob immenſum lucrum facere ſolent, & in Hiſpaniam ducere.*

Cap.
36.

Quo celerius ad manducandum commoveretur, ſumpto aloë velociter digerebat. Notat Parthenium de voracitate, qui poſt cibum ſumebat Aloës, quo celerius eo concocto rediret ad crapulam. Aloë juvat cibi concoctionem, & alvum ſolvit. Plin. lib. 2. cap. 4.

AD LIBR. IV.

Cap. 3.

PRECOR ut sorori mea, servae vestrae utilem atque habentem virum ordinare dignemini. Utilis & habens, id est strenuus & locuples, inde suum habere vulgò *havoïr*. Habentia, Claud. apud Nonium Marcell. *animas eorum habentia inflarat*, habere dicitur qui rem habet jure dominij l. habere de V. S.

Cap. 4.

Chanao quoque Britannorum Comes tres fratres suos interfecit. Britannis patria pulsas à Saxonibus, pars Galliarum quæ Armorica dicebatur eis tradita à Maximo Tyranno sub ann. Chr. 386. quæ inde dicta est minor Britannia ex Sigeberto, & ijdem dicti sunt Britones, ab initio ij Reges habuère, tum Comites qui à temporibus Clodovei parucere Regibus Francorum ut subinnuit Gregorius. *Nam semper Britanni sub Francorum potestate, post obitum Regis Clodovei fuerunt, & Comites non Reges appellati sunt* idem Aimoin. libr. 4. cap. 78. Conobri Britannæ Comititis meminit. Idem infr. h. libr. cap. 20. Rursus ijdem Reges habuère. Judicaël Rex Britonum se & regnum ditioni Dagoberti & Regum Francorum subjecit teste Fredegario in chronic. cap. 78. Salomon fuit tertius & ultimus Rex Britonum cujus meminit Regino 2. chronic. & Joannes VIII. in epist. ad eum scripta quæ refertur in can. hæc quippe 3. qu. 6. Aimoin. lib. 5. cap. 23. & 31. Postea ijdem Comites habuère de quibus Gregor. 7. lib. 5. epist. 23. Hildebert. Cenomanens. epist. 65. & Innocent. III. in cap. ex tenore extr. de foro competent. & in cap. accedens 2. extr. ut lit. non constat. Postea ijdem habuère Duces primus Dux appellatus

fertur Joannes II. extat tamen epist. Leonis IV. inscripta Ver-
noni Duci Britannia in can. non furem 7. qu. 1. Anno Chri-
sti 1234. Petrus cognomine Maclerc soluta societate cum An-
glis inita se, & Britanniam tradidit Ludovico IX. Regi Fran-
corum de quo Math. Paris. in Henrico III. & Jo. Tillius.

*Quod illi audientes atque gaudentes & super tumulum illum
bibentes renuntiaverunt fratri cum mortuum. Veterum mos fuit
super tumulos mortuorum religionis causa epulari, quod
damnat Augustin. de moribus Eccles. Catholic. cap. 34. Novi
multos esse qui luxuriosissime super mortuos bibant, & epulas ca-
daveribus exhibentes, super sepultos seipsos sepeliant, & vora-
citates ebrietatesque suas deputent religioni. Idem in psalm. 48.
invocabunt nomina eorum in terris ipsorum, tollunt panem &
ad sepulchra, & invocant ibi nomina mortuorum. Et Capitul.
Karoli magni lib. 6. cap. 194. Et super eorum tumulos nec man-
ducare, nec bibere presumant. Pejus exemplum legitur hic de
quibusdam qui inimicitia causa supra tumulum Macliani bi-
berunt.*

*Rogationes illas instituit, ut media quadragesima psallendo
ad basilicam B. Iuliani Martyris itinere pedestri venirent. In-
guinariae luis, quæ per varias Provincias Galliae defavebat
avertendæ causâ, Gallus Arvernensis Episcopus pro salute suæ
plebis sollicitus, exemplo Mamerci Viennensis Episcopi so-
lemnes rogationes instituit ad basilicam B. Iuliani martyris
apud Brivatensem vicum, ejusdem meminit idem Gregor. de
vit. Patr. cap. 6. idem infr. hoc lib. cap. 13. Erant autem Qua-
dragesima dies, & Cautinus Episcopus Brivatensem Diace-
sim psallendo adire disposuerat, juxta institutionem sancti
Galli.*

*Parietes vel domorum vel Ecclesiarum signari videbantur, un-
de à rusticis hæc scriptio Thau vocabatur. Exauditis Galli Episco-
pi precibus suis pro peste avertenda, in parietibus adium &
Ecclesiarum visa est inscripta littera Tau, quasi amuletum &
munimentum adversus pestem, Tau littera est signum Crucis,
quia exprimit typum & figuram crucis. Tertull. advers. Mar-
cion. lib. 3. in illud Ezechiel 9. & da signum Tau in frontibus
virorum, ipsa est enim littera Græcorum Tau, nostra autem T.*

species crucis. Hieronym. in Ezechiel. libr. 3. cap. 8. *Antiquis Hebreorum litteris, quibus usque hodiè utuntur Samaritæ, extrema Tau littera crucis habet similitudinem, quæ in Christianorum frontibus pingitur, & frequenti manus inscriptione signatur.* Augustin. de tempor. serm. 108. *Trecenti enim in græca T. similitudinem crucis ostendunt.* Tempore Alexandri Pseudomantis grassante peste, carmen quoddam pro foribus ædium singulorum scriptum αὐτῶ τῷ λοιμῷ ἀλεξισφάρμακον tradit Lucianus in Alexandro.

Cato Presbyter continuò à clericis de Episcopatu laudes accepit. Mortuo Gallo Arvernensi Episcopo, Cato presbyter à clero electus in Episcopum per adclamationem, laudes sunt adclamationes quæ fiebant Imperatoribus & Episcopis cum creabantur, quia fiebant cum laude, Gregorius infr. libr. 5. cap. 30. de Tiberio. Dehinc indutus purpura, diademate coronatus throno Imperiali impositus, cum immensis laudibus Imperium confirmavit. Idem lib. 6. cap. 30. Igitur celebrato iustitio, Mauricius indutus diademate, & purpura ad Circum processit, adclamatifque sibi laudibus, largitus populo munera imperio confirmatur. Ditmarus libr. 6. ad ann. 1005. *Henricus (is erat Dux Bavarie) 12. Kal. Aprilis, cum omnium laude presentium, cumque hasta signifera Ducatum dedit.*

Cap. 6. *Nam & ipsos clericatus gradus, canonica sum semper institutione sortitus, lector decem annis fui, Subdiaconatus officium quinque annis ministravi, Diaconatui vero quindecim annis mancipatus fui, Presbyterij autem jam honore, viginti, annis potior. Quid enim mihi nunc restat, nisi ut Episcopatum quem fidelis servitus promeretur accipiam.* Cato Presbyter sibi jam securus de Episcopatu gloriatur, se omnes ordines Ecclesiasticos emensum, & in singulis diù immoratum, meritoque proximum sibi gradum esse, culmen Episcopatus. Olim ordines Ecclesiastici, longo interstitio, & mora in singulis conferebantur can. in singulis can. quicumque can. Monachus 71. dist. can. Monachos 16. qu. 1. His gradibus Joannes pervenit ad Cabillonensem Episcopatum de quo Sidon. libr. 4. epist. 25. *Lector hic primum fit minister altaris, idque ab infantia, post laborum temporumque processu Archidiaconus, in quo seu gradu*

Seu ministerio multum retentus propter industriam, diu dignitate non potuit augeri, nè potestate posset absolvi, attamen hunc jam secundi ordinis Sacerdotem collegam sibi consecravére.

*Ordinatisque qui cum eo pergerent Episcopis, & Camerarijs, Cap. 7. Arvernos eum direxerunt, Cautino à Theodovaldo Rege deligato Episcopo Arvernensi dati sunt Episcopi & Camerarij, nimirum Episcopi ut per eos solemniter installaretur, quia installatio Episcoporum fiebat solemniter, vocatis Episcopis comprovincialibus. Gregorius de vit. Patr. cap. 6. in Gallo Episcopo. Post hac Rex datis ad subsidium ejus duobus Episcopis, Arvernos eum direxit. Camerarij ut essent in obsequio Episcopi. Episcopus debet habere idoneos & probos moribus clericos in obsequio, ut sint testes conversationis Synodus Romę habita in causa Symmachi specialiter cavit Episcopos secum semper contubernales habere, quos concellancos seu cellulanos appellat. Idem statuit Synodus Romana apud Gregorium libr. 4. epist. 44. *Vt quidam ex clericis vel etiam ex Monachis electi, ministerio cubiculi Pontificalis obsequantur, ut is qui in loco est regiminis, habeat testes tales qui vitam ejus in secreta conversatione videant, & ex visione sedula exemplum profectus sumant.* can. cum pastoris 2. qu. 7.*

Ipse vero valde infirmatus, à cinctura deorsum se volutare non poterat, cinctura est cingulum veteres enim cincti Aimoin. Floriacens. de mirac. B. Benedicti libr. 3. cap. 6. Tunc unus è turbâ alligari se poscit, cingulis ex corijs cervorum dissectis, quibus Aquitani utuntur latissimis, atque fortissimis. Inde cinctura pro umbilico, seu media parte corporis, cui cingulum apponitur. Cap. 9.

Per emissionem ut ferunt Cautini Episcopi, Cato Presbyter ad gubernandam Turonica urbis Ecclesiam petebatur. Vacante Ecclesia Turonensi Cato Presbyter proponebatur in Episcopum per emissionem, id est suggestionem Cautini Episcopi Arvernensis qui eum ut à se removeret, quia valde gravem & molestum habebat, Episcopatum ei curare satagebat, emissio est suggestionis impressio. Gregor. infr. libr. 8. cap. 18. Nicetius per emissionem Eulalij à Comitatu Arverno submotus. Idem libr. 4. cap. 28. Post quod factum reputantes ejus fratres, quod sua emis-

sione antedicta Regina fuerit interfecta cum à regno dejiciunt. Idem de Mirac. B. Martini lib. 2. cap. 18. *Post autem vacuas & inanes emissiones, cum videret inimicus eum sibi vindicare non posse, dolis eum tentavit illudere.* Eodem sensu immiſſionem dixit idem Gregor. de Mirac. ejusd. libr. 3. cap. 16 *Commota per immiſſionem Diabolicam vi venti.* Idem cap. 27. ejusd. libr. *Per immiſſionem artis Diabolica.* Idem de vit. Patr. cap. 11. *Non ambigitur diaboli hanc fuisse immiſſionis insidiam.*

Cap. 12. *Vnde factam est ut conjuncti clerici, cum Leubaste Martyrario & Abbate, cum magno apparatu Arvernorum properarent.* Martyrium est oratorium dicatum Martyri Conc. Chalcedonenſ. cas. 8. οἱ κληρικοὶ τῶν πλῃξίων, καὶ μοναστηρίων, καὶ μαρτυρίων, Clerici Ptochiorum, Monasteriorum & Martyriorum. can. quidam. 18. qu. 2. Pallad. hist. Lausiac. cap. 103. in Innocentio Abbate ἐστράδην εἰς τὸ μαρτύριον ἑαυτοῦ ὁ ἀνοδομήκει αὐτὸς ἐν ᾧ κατέκειτο λέγοντα τῷ θεῷ, Ἰωάννη τῷ βαπτιστῇ. *Ingressus est Martyrium ejus, quod ille edificavit, & in quo collocavit reliquias S. Ioannis Baptista.* Valerius Strabo de reb. ecclesiastic. cap. 6. *Martyria vocabantur Ecclesie, quae in honorem aliquorum martyrum fiebant.* inde Martyrarius est ædituus seu minister ædis sacrae seu oratorij Martyris ut hoc loco & Gregorius de Mirac. Martyr. libr. 2. cap. 46. *Eo tempore cum post obitum proprii Martyrarij Urbanus Diaconus hujus basilicae ordinatur adituus, & Con. Aurelianens. 2. can. 13. Abbates Martyrarij, reclusi, vel presbyteri, apostolia, dare non presumant, id est dimissorias literas.*

Quibus & à quibus ut noster Sollinus ait, nec dabat precia contemnens, nec accipiebat instrumenta desperans, notat Cautinum Episcopum Arvernensem, qui falso nomine emptionis rapiebat res minorum sine pretio, & sine instrumento, id est sine contractu venditionis desperans, id est haud sperans se posse tueri & retinere, res ita quaesitas. Hæc sunt verba Sidonij lib. 2. epist. 1. de Seronato, *quasi comparat, nec dat pretia contemnens, nec accipit instrumenta desperans.*

Erat enim tunc temporis Anastasius Presbyter, ingenuus qui per chartas glorioſe memoria Chrotildis Reginae proprietatem aliquam possidebat, Anastasius Presbyter ingenuus genere pro-

prietatem id est allodium quod ab ingenuis id est liberis natis tantum possideri potest, ex donatione per chartas vel chartulas facta possidebat. Ingenuus est liber natus, & de liberis honestisque parentibus natus. Gregor. de B. Martin. libr. 2 cap. 38. *Erat enim ingenuus genere.* idem de vit. Patr. cap. 9 *Erant enim non quidem nobilitate sublimes, ingenui tamen.* Idem infr. libr. 6. cap. 36. *Erat enim mulier ingenua genere, & de bonis orta parentibus,* ingenui tertium genus hominum inter nobiles & servos. Nithard. libr. 4. de Saxonibus. *Sunt enim inter illos qui Edhilingi sunt, qui Frilingi, sunt qui Laſſi illorum lingua dicuntur, latina vero lingua, hoc sunt nobiles, ingenuiles, atque serviles.* Quandoque etiam ingenuus pro nobili, idem Greg. infr. libr. 7. cap. 15. *Ipse enim cum Mummulo Praefecto multos de Francis, qui tempore Childeberti Regis senioris ingenui fuerant, publico tributo subegit.* Donationes Principum fiebant per chartam, memoriae causa, quam nostri *Chartre*, seu per chartulam id est brevem libellum ut indicat Gregorius infr. h. loco. *Tunc ex jussu Episcopi traditur custodibus, & nisi has chartulas proderet fame necaretur.*

Judeis valde charus ac subditus erat, non pro salute ut pastoris cura debet esse sollicita, sed pro comparandis speciebus. Notat Cautinum Episcopum, quod gratus esset Judæis propter negligentiam, & adulationem, negligentes Episcopi gratiores Judæis & Hæreticis Conc. Milevit. 2. can. 24. *Magis illius electa negligentia ab Hæreticis ut impunè ibi sint.* can. placuit 16. qu. 3. adulationis Episcopalis in Judæos causa exponitur, quod Judæis species carius venundaret, species sunt res quæ in pondere numero & consistunt l. 2. ff. de reb. cred. puta triticum vinum oleum vestes l. ult. C. de militar. vest. Ammian. libr. 14. *An Tyrij textrini prapositum colari speciem perurgebat.* Sidon. libr. 7. epist. 16. *Quamquam non opportunè species villosa mittatur hieme finita.* Gregor. infr. libr. 6. cap. 5. *Judeus quidam Priscus nomine qui ei ad species coemendas familiaris erat* Idem de glor. Martyr. libr. 1. cap. 57. *Puella vero stationem adit, quasi aliquid coemptura, speciemque sibi aptam aspiiciens, à negotiatore suscepit.*

Firminum à Comitatu urbis graviter injuriatum abegit. & Sal-

lustium Evodij filium subrogavit. Firminus fuit Comes civitatis Arvernæ. Comites singulis civitatibus præerant. Hoc jure civitas Arverna habuit suum Comitem. Gregor. de vit. Patr. cap. 4. *Post peractam igitur stragem cladis Arverna, Hortensius unus ex Senatoribus, Comitatum urbis illius agens, quendam de parentibus sancti, id est Honoratum nomine, in urbis platea nequiter retineri jussit.* Idem infr. libr. 8. cap. 18. *Nicetius per emissionem Eulalij à Comitatu Arverno submotus.* Firminus Comes fuit cognatus Palladij Comitæ Gabalitani Gregorio. infr. h. libr. cap. 34.

Intendebat enim & ipse Rex Chramnus minas, qui dum iter ageret, misit Rex Imnacharium & Saptarium primos de latere suo, Chramnum filium Clotharij patre superstitè vocitat Regem. Ea ætate filij Regum etiam vivo patre Reges vocabantur propter spem Regni, quæ erat æqualis inter liberos cum ex æquis partibus succederent. Etiam filia Regum velatæ Reginae se dictitare præsumebant ut legitur de Chrodiel di & Basina quæ erant professe Monasterij S. Radegundis Pictaviensis, una Sigiberti, altera Clotharij Regis filia, & conquerebantur secum durius agi ab Abbatisa, quia Reginae essent. Gregor. libr. 9. cap. 40. *Dicentes quia Regina sumus, nec prius in monasterium nostrum ingredimur, nisi Abbatisa ejiciatur foras & idem* infr. libr. 10. cap. 15. *Quod cum Chrodiel di cerneret acceptâ cruce Dominica, cujus prius virtutem despexerat, in obviam egreditur dicens, nolite super me quasô vim inferre, quæ sum Regina, filia Regis, Regisque alterius consobrina.* Neque hoc novum & singulare fuit in liberis Regum Francorum, eodem jure usq; sunt filie præcorum Regum, de Andromache filia Priami testatur Virgil. 1. Æneid.

Præterea sceptrum Ilione, quod gesserat olim

Maxima nataram Priami.

De Ilia filia Numitoris Regis Latinorum sacrorum Antistita, Idem cod. libr.

— *Donec Regina Sacerdos*

Marte gravis, gemino partu dabit Ilia prolem.

Legati Chramni dicuntur missi à latere, id est à Comitatu Principis, de missis Chilperici Regis idem Gregor. infr. lib. 5.

cap. 29.

cap. 29. unde multum molestus Rex dirigens de latere suo personas. De missis dominicis idem Adrevaldus de Mirac. B. Benedicti. libr. 1. cap. 25. Præterea aderant in eodem placito, missi à latere Regis, Ionas Episcopus Aurelianensis; & Donatus Comes Milidunensium. Sic & legati Pontificij electi, è cœtu Cardinalium dicuntur legati à latere seu *ἐκ τοῦ ἁγίου*, à facie Balsamo in Syn. 6. in Trull. in proem. laterales vocat Ivo Carnotens. epist. 109. *Inde est quod multi præpositorum facta gladio lingue ferire cupientes, dicunt sedem apostolicam, non subditorum quærere sanitatem, sed suam aut lateraliū suorum quærere commoditatem.* Laterenses sunt Comites, stipatores Tertull. advers. Marcion. libr. 4. cap. 43. *Tot fere laterensibus uti solebat.*

Ad regias adis sacre, quæ tunc reseatate fuerant adpropinquant, Regias Basilicę S. Juliani Martyris Brivatenſis vocat primarias fores basilicę, Regię sunt primarię & majores portę Ecclesię Paulin. epist. 33. ad Alethium. Videre enim mihi videor tota illa religiosa miseranda plebis examina, tantis influere penitus agminibus, in amplissimam gloriosi Petri basilicam per illam venerabilem Regiam cæruleâ eminens fronte ridentem. Anast. in Leone 3. In ingressu basilicę supra regias majores fecit imagines ex argento. Joannes monachus vit. S. Odonis Abbat. Cluniac. libr. 2. Ille autem (loquitur de sue fero quem vocat Singularem) omiſſa feritate, ut ingredienti aditus à quovis concederetur prædictas regias diutius pulsavit, atque oris sui spumâ quo adharere potuit linivit. Portam basilicarem Rhemensis Ecclesię memorat Frodoard. Hist. Rhemens. libr. 2. cap. 12. Super portam si quidem quæ dicitur Basilicaris, vel quod basilicis in gyro sui dispositis abundavit, vel quod euntibus ad Basilicas in vico S. Remigij sitas pervia fuerit. Idem libr. 4. cap. 46. ad portam quæ olim collaticia scilicet à conferendis mercibus nunc basilicaris vocatur &c. Frodoard. in chronie. ad ann. 810. Rhemis in monasterio sancti Petri ad portam basilicarem cereus quem ibi posuerant hi cives, qui Romam ad visitanda Apostolorum limina profecti fuerant, accensus est, etiam ter igne cælesti.

Adiuvit à suis in iterata insaniâ effervesce Saxones sibi quæ esse rebelles, & quod tributa quæ annis singulis consueverant mi-

nistrare, contemnerent reddere. Saxones domiti à Clotario seniore, & annuum vectigal eis impositum, quingentæ vaccæ, inferendæ mensæ regiæ, unde dictæ inferendales, quod tributî nomine inferrentur. Fredegarius cap. 74. *Saxones quingentas vaccas inferendas annis singulis à Clothario seniore censiti reddebant, quod à Dagoberto cassatum est.* Aimoin. libr. 4. cap. 26. *Quingentas namque vaccas inferendales à Clothario seniore Clodovei filio Chilperici patre, regia mensæ Saxones inferre jussi fuerant, quæ ideo inferendales dicebantur, quod singulis inferrentur annis.* Idem gesta Dagoberti cap. 31. Saxones sæpius rebellarunt & tributum detrectarunt, quod tandem à Dagoberto remissum est.

Cap.
17.

Tunc Chramnus jam accepta Vvlicherij filia. Chramnus infcio patre uxorem duxit Calte filiam Vvlicarij Ducis Aquitanie unde gravis offensa patris in filium, quæ filio infelicis exitus causa fuit, quod apertius Aimoin. libr. 2. cap. 30. Cui nobilitas conjugis odiorum suppeditebat materiam, quod præmineret prosapia claritudine, ei nomen Calte Vvilecario genita Aquitanie Duce.

In Campaniam Remensem accedit, & usque Remos civitatem properant. Campania Rhemensis est pars Campanie quæ Rhemos spectat Gregor. infr. libr. 5. cap. 19. Meroveus vero dum in Rhemensi Campania latitaret Frodoard. in chronic. ad ann. 840. Ludovicus Rex post sex vel septem hebdomadas, à Burgundia rediens in Remensem venit Campaniam. Et Gregorius de mirac. Martyr. libr. 2. cap. 32. Dum viatim psallendo regreditur, Remensem est ingressus Campaniam.

Ca.
18.

Tunc & Austrapius Dux Chramnum metuens in Basilicam S. Martini confugit. Idem Fredegar. cap. 52. Austrapium fuisse Ducem Turonum & Pictonum colligo ex eo quod is metu Chramni confugit in basilicam S. Martini, & Turones ac Pictones plerumque erant sub eodem Duce, Gregorius infr. lib. 8. cap. 26. Turonicis vero atque Piclavus Ennodius Dux datus est, & idem libr. 9. cap. 7. Ennodius cum Ducatum urbium Turonica atque Piclava ministraret, adhuc & vici Iulienfis, atque Benarne urbium Principatum accepit.

Tempore verò ejus ad clericatum accedens apud Sellenfem ca-

strum, quod in Pictava habetur Diœcesi Episcopus ordinatur, futurum ut decedente Pientio Antistite, qui tunc Pictavam regebat Ecclesiam, ipse succederet. Austrapius è Duce clericus ordinatur Episcopus apud Sellense castrum Pictaviensis Diœcesis, cum futura successione, decedente Pientio Pictaviensi Episcopo. Eodem ferè modo Tetrico Lingonensi Episcopo morbo fontico laboranti, Mundericus Coadjutor datus, ita ut interim dum ille viveret, Ternodorense castrum Archipresbyteri nomine teneret. Gregorius infr. libr. 3. cap. 5. *Interea Tetricus à sanguine sauciatur, cui cum nulla medicorum fomenta valerent, conturbati clerici, & à pastore ut pote destituti, Mundericum expetunt, qui à Rege indultus ac tonsoratus Episcopus ordinatur, sub ea specie ut dum Beatus Tetricus viveret, hic Ternodorense castrum, ut Archipresbyter regeret, atque in eo commoraretur, migrante vero decessore iste succederet.*

Ipse quoque regressus ad castrum suum, mota supr. se Theifalorum seditione, quos saepe gravaverat, lancea sanctatus crudeliter vitam finivit, Eustrapius è Duce ordinatus Episcopus apud castrum Sellense quod est Pictaviensis Diœcesis, commota in se Teifalorum seditione, lancea transfixus vitam finivit, Teifali censentur inter Pictones, unde S. Senoch Abbas qui erat Pictaviensis dicitur genere Theifalus idem libr. 5. cap. 7. *Fuit autem genere Theifalus, & in Turonico clericus factus, inde Theifalia regio seu pars Pictaviensis Pagi idem de vit. Patr. cap. 15. Senoch Abbas genere Theifalus, Pictavi Pagi quem Theifaliam vocant unde nomen à Theifalis militibus Transistrianis, qui præsidij causa locati sunt Pictavis in Gallia, notitia Imp. Occid. Sub dispositione magistri militum præfectus Sarmatarum & Thaifalorum Gentilium Pictavis in Gallia ex quo probabilis conjectura est eos consedisse ibi, & regioni vel parti ejus nomen dedisse ut pridem observavi Rer. Aquitanic. lib. 1. c. 14.*

Diœceses verò suas Ecclesia Pictava recepit, Mortuo Pientio Pictaviensi Episcopo, Pascenius Abbas S. Hilarii ei successit jussu Chariberti Regis, frustra reclamante Austrapio, nec injuria, quia Austrapius contra Canones viventi Episcopo successor datus erat, & Episcopatus sine causa scindi non potest imo nec sedes Episcopalis constitui potest in vico vel castro sed.

in majori civitate Conc. Sardic. can. 6. Laodic. can. 56. Anacleiti epist. 3 Leonis epist. 87. can. Episcopi & dd. seqq. 80. dist. cap. 1. extr. de privileg. Pictaviensis Ecclesia pulso Austrapio Diœceses suas recepit, id est Parochias quæ à Pictaviensi Episcopatu avulsæ fuerant Sellensis Episcopatus ad tempus stabiliendi causa. Sæpè Diœcesis sumitur pro Parochia seu Ecclesia privata, Gregor. infr. libr. 5. cap. 5. de Munderico, *apud Arisitensem vicum Episcopus instituitur habens sub se plus minus Diœceses quindecim, quas primum Gothi quidam tenuerant.* Et idem eodem loco de Pappolo Lingonensi Episcopo. *Anno octavo Episcopatus sui dum Diœceses, ac villas Ecclesia circumiret, quadam nocte dormienti apparuit ille B. Tetricus.* Idem libr. 6. cap. 38. de Innocentio Rutenensi Episcopo. *Sed adsumpto Episcopatu confestim Vrsicinum Cadurcina urbis Episcopum laceßere capit, dicens quia Diœceses Rutena Ecclesia debitas retineret: & ita accipiendus est can. 5. Conc. Carth. 2. & can. 20. Conc. Africani Diœceses quæ numquam Episcopos habuerunt, non habeant can. Felix. can. multis. 16. qu. 1.*

Ad cujus beatum sepulchrum vidimus vincetorum compedes, atque catenas disruptas confractasque jacere, quæ usque hodie in testimonium virtutis ejus ad ipsum Beati sepulchrum reservantur. *vinci soluti gratia B. Medardi Noviomensis Episcopi.* Idem Gregor. de glor. Confess. cap. 95. *Medardus vero gloriosus Confessor, juxta urbem Sueßionem quiescit ad cujus sepulchrum sæpè compedes miserorum confractas aspeximus.* Pari miraculo *vinci soluti in funere Gregorij Lingonensis Episcopi teste* cod. Gregor. de vit. Patr. cap. 7. B. Leonardi Lemovicensis meritis solvuntur etiam captivi & carcerati, ejus ope è manu Barbarorum liberatus Boamundus Siculus voti luendi causa venit in Galliam, ut à nobis pridem observatum est Rer. Aquitanic. libr. 5. cap. 18.

Cap.
xx.

Vultrogotam vero & filias ejus duas in exilium posuit. Ultrogotha uxor Childeberti Regis, cum viro Xenodochium Lugdunense fundavit & dotavit de quo Conc. Aurelianens. 5. can. 15. ejus pietatem commendat Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 12.

Protinus B. Martini basilica ordinante Clothario Rege stanno

cooperta est, & in illa qua prius fuerat elegantia restituta. Basili-
ca S. Martini Turonensis restituta à Clothario & stanno coo-
perta. Idem Gregor. infr. libr. 10. cap. 31.

Tunc duæ acies locustarum apparuerunt, quæ per Arvern-
num, atque Lemovicinum transcentes ut ferunt Romania-
cum campum venerunt, in quo prælio magno inter se actio ma-
ximè sunt collisa. Simile suo tempore in Judæa contigisse nar-
rat Hieronym. in Joëlem cap. 5. Etiam nostris temporibus vidi-
mus agmina locustarum terram texisse Indæam, qua postea mise-
ricordia Domini inter vestibulum & altare, hoc est inter crucis &
resurrectionis locum Sacerdotibus & populis Dominum deprecanti-
bus, atque dicentibus parce populo tuo, vento surgente in mare pri-
mum & novissimum precipitata sunt.

Cum graviter vexaretur à febre aiebat? VVa quid putatis qua-
lis est ille Rex cælestis, qui sic tam magnos Reges interficit. Vah Cap. 21.
apud Hæbreos est verbum exultationis. Gregor. P. Moral.
libr. xxxi. cap. 25. in illud Job cap. 39. Vbi audierit buccinam
dicit vah. Vah quippe sermo exultationis est. vel potius vah. est
verbum insultantis Hieronim. ad Damasum. Ad summum si-
cuti nos in lingua latina habemus interjectiones quasdam, ut insultando dicamus vah, & in admirando Papa & in dolendo heu,
&c. Matth. 27. Prætereuntes autem blasphemabant eum, moventes
capita sua & dicentes, vah qui destruis templum Dei. Abbo de
obsid. Parisiac. libr. 1.

Vah multosque terunt Danos, plures quoque peltas.

Chilpericus vero post patris funera, thesauros qui in villa Bran-
naco erant congregati, accepit, lege Brennacum ita Fredegarius Cap. 32.
cap. 5. Chilpericus occupatis thesauris Clotharij in villa Brennacum
sedem Childeberti Parisius occupat, & Gregorius ipse infr. h.
libr. cap. 41. cumque venisset apud villam Brennacum, Bren-
nacum est villa fiscalis in Campania, apud quam Clothari-
us thesaurum custodiæ causa depositum habebat, ejusdem
meminit Aimoin. libr. 3. cap. 42. Intelligente ipsa Regina apud
Brennacum villam à patre manere jussus est. vulgò Brenne, & Gre-
gorius infr. lib. 5. cap. 26. quem victum ad Chilpericum Regem
Brennacum deduxit, & idem cap. 35. ejusd. libr. à villa Bren-
naco Parisius.

Deditque fors Chariberto regnum Childeberti, sedemque habere Parisius. Inter Reges Francorum prioris stemmatis Regnum sorte divisum ex æquis partibus. Sorte etiam usi sunt Romani in hæreditate dividenda inter coheredes l. 2. C. quand. & quib. quart. pars debet. libr. 10. l. 5. ff. famil. ercisc. l. ult. C. commun. de legat. & ibi Cujac. inde partes quæ cuique Regum obtingebant sortes dicebantur de quo infr. h. libr. cap. 44.

Theodobertum vero filium illius, apud Ponticonem villam custodiri jussit per annum integrum, Pontigo villa regia, ejusdem meminit Gregor. infr. libr. 6. cap. 37. de Lupentio Abbate, Et ad Ponticonem villam deductus, multis supplicijs est adfectus. Eadem videtur quæ Pontigo ubi habita est Synodus Galliarum à Carolo Calvo de qua Aimoin. libr. 5. cap. 32. medio futuro mense Julio generalem Synodum auctoritate Apostolica, & sanctione suâ apud Pontigonem indixit, quo per Remos & Catalaunos civitates pervenit, Pontigonem fuisse in Pago Catalaunensi, quâ Lingones spectat colligitur tum ex hoc loco, tum ex alio ejusdem auctoris cap. 35. ejusd. libr. Dominus autem Imperator Carolus de Carisiaco Compendium, indeque per Sueffionas ad Remensem civitatem, & sic iter suum per Catalaunos & Pontigonem, atque Lingonas peragens, de Francia Italiam petijt, Anastasius in Stephano III. Quem Pipinus in Gallias venientem eo loco excepit, Ponticonem Palatium appellat. Malè Pauticonem legitur in annalib. Pithæi ad ann. 858. vulgo Pontione, Pontigonem fiscum, sic vocant villas regias, vocat Frodoard. in chronic. ad ann. 952. Nec non Pontigonem fiscum, quem Heribertus invaserat, aliamque munitionem Rex contra Victuriacum instruit.

Cap.

24.

Amoto Agræcula patricio, Patriciatus honore donavit, Patriciatus honor non sine præfectura cujuspiam Provinciæ conferebatur, maximè Arelatensis seu Massyliensis. Provincia hac ætate præfectos habere solebat, dignitate patricios. Ideo Gregorius ait hoc loco Guntranum Regem, Amoto Agræcula, seu Agricola Patricio, Cellum Patriciatus honore donasse, idem Fredegarius cap. 55. anno xxvii ejusdem regni Lengisistus à Guntchramno Patricius partibus Provinciæ ordinatur Idem c. 24.

Defuncto Vandalmaro Duce in Pago Vltrajuranū & Scotingorum Protadius Patricius ordinatur. Idem c. 55. Guntramnus in Burgundiā regnās in locum Agricolanis Patricij Celsum instituit. Celsum à Guntrano Rege jam Burgūdia potito, præfecturam Arelatenſis Provinciæ, quæ pertinebat ad regnum Burgundiæ, cum honore Patriciatus accepiſſe colligitur ex eo, quod poſtea Arelate urbe occupata à Sigeberto Rege Gregorius inſr. h. lib. c. 30. tradit Celsum patricium cum exercitu in has partes miſſum à Guntrano Rege, Arelatem recepiſſe dolo Sabaudi Episcopi Arelatenſis. Celſo ſucceſſit Amatus Patricius, Amato à Longobardis irruentibus in Gallias victo & occiſo ſucceſſit Mumolus Patricius cum præfectura ejusdem Provinciæ, ut opponeretur Longobardis Gregor. inſr. hoc libr. cap. 36. Ennius quoque cognomento Mumolus à Rege Guntchramno Patriciatum promeruit, &c.

Juris lectione peritum. Celsum patricium laudat de juris peritia. Eadem laude Andarchum commendat idem inſr. h. libr. cap. 41. Nam de operibus Virgilij, legis Theodoſiana libris, artemque calculi ad plenè eruditus eſt, ait legis Theodoſianæ, quia ea ætate ſtudio Pandectarum juris civilis ferè obſoletum erat, & ſolus Codex Theodoſianus ſtudijs celebris erat, unde Seronatum juris Romani contemptorem, de legis Theodoſianæ conculcatione notat Sidon. lib. 2. epiſt. 1. Leges Theodoſianas calcans, Theodoricianasque proponens. Senatores & alij nobiles qui cogitabant de Republica, juris Romani ſtudio operam dabant, ſatis intelligentes Rempublicam attingi non poſſe ab imperitis juris Romani, ex quo hauſta eſt maximè Reipublicæ gubernandæ ſcientia, de Palladio teſtis Rutilius Numat. Itiner. libr. 1.

Facundus juvenis Gallorum nuper ab arvis

Miſſus Romani diſcere jura ſori.

Ariſtonem Senatorem de peritiâ juris privati & publici laudat Plin. libr. 8. epiſt. 13. cū ſis peritiſſimus & privati juris & publici, cujus pars Senatorium eſt. Quintus Mucius in l. 2. de orig. jut. Turpe eſſe Patricio jus in quo verſatur ignorare.

Postquam Rex Auſtrigildem cognomento Bobilam accepit, Guntranus ſecundam uxorem duxit Auſtrigildem nomine cui

Cap.
25.

Frede-
gar.
c. 56.

cognomen erat Bobila Hac ætate unicum cuique nomen erat, nec patris nomen transibat ad liberos, unde incerta est, hujus temporis familiarum origo & series. Nonnulli tamen nobiliores proprio nomini, cognomen addebant, & hoc in utroque sexu servabatur, ut hoc loco Austrigildi Reginae cognomen fuit Bobila, quod nomen proprium fuit foeminae Senatorij generis de qua in vita Desiderij Cadurcensis Episcopi *Bobila Senatrix femina*. Per hæc tempora, Ennio Patricio cognomen fuit Mummolus Gregor. infr. hoc libr. cap. 36. *Ennius quoque cognomento Mummolus à Rege Guntchramno Patriciatum promeruit*. Et Guntchramno Duci cognomen fuit Boso idem infr. libr. 5. cap. 14. *Hac audiens Guntchramnus Boso qui tunc in basilica S. Martini residebat*. Mummolo Abbati cognomen fuit Bonus Gregor. infr. libr. 5. cap. 5. *In cujus locum Mummolus Abbas, quem Bonum cognomento vocant Episcopus substituitur*. Dracoleni Duci cognomen Industrius Gregor. infr. libr. 5. cap. 26. *à Dracoleni Duce, qui dicebatur Industrius*.

Cap.
26.

Ille autem sperans aliquid novi videre, aspicit hunc eminus lascias regias componentem. In obsequio Ingobergæ Reginae erant duæ puellæ filiæ artificis Lanarij, quas Charibertus Rex deperibat, Ingoberga ut Regem ab infano amore avocaret, cognita vilitate generis puellarum, Regem vocavit, qui vidit hominem lascias regias componentem, lege lanas pro lascias. Gregor. libr. 7. cap. 14. *Pater ejus pectinibus insedit, lanasque composuit*. Eadem analogiâ vestem componere dixit Gregor. de vit. B. Martini libr. 2. cap. 58. *Puer Parisiacus, cujus artis erat vestimenta componere*. Ecclesias vel Ecclesiæ domus componere id est instaurare idem libr. 5. cap. 37. *vel Ecclesias vel Ecclesia domos erigens, & componens*. Penum componere Servius in illud locum 3. Æneid. *Quibus ordine longo cura penum struere, ordinare componere, unde & structores dicuntur ferculorum compositores*. Alij legunt fascias, fascia est vitta quæ tegit pectus in foeminis Hieronym. in Esaiam cap. 3. *Fascia pectus tegit, & eum possidet locum in foeminis, quem rationale in Pontificibus*. Alias fasciæ sunt instiitæ quibus mortuorum corpora obligantur, idem in Ezechiël. cap. 37. *Instar Lazari peccatorum suorum fascijs colligati*. Non temerè legi potest & licia, licium est velum

lum laneum vel lineum. Ovid. 3. Fastor. *Licia dependent longas velantia sepes*. Inquisitio furti fiebat per lancem & licium. Gell. libr. 11. cap. 18. id est opposita lance & licio, nè ingredientiæ ædes alienas furti inquirendi causâ, curiosius circumspicerent.

Salve Rex gloriose sedes enim apostolica eminentia tue salutem mittit uberrimam, Heraclius salutavit Regem Charibertum nomine sedis apostolicæ, id est nomine Leontij Episcopi Burdegalenfis & Ecclesiæ Metropolitanæ. Sedes apostolicæ dicebantur ecclesiæ fundatæ ab Apostolis vel à discipulis seu proximis successoribus Apostolorum Tertullian. de præscript. advers. Hæretic. *Hoc enim modo Ecclesiæ apostolicæ census suos deferunt*, sicut Smyrnæorum ecclesia habens Polycarpum ab Ioanne conlocatum refert, sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit. Clodoveus in epist. ad Synod. Aurelianens. 1. *Orate pro me Domini sancti, & Apostolica sede dignissimi*, apud Gregorium extant duæ Epistolæ infr. libr. 9. cap. 41. & 42. *Domnis sanctis, & Apostolica sede dignissimis*. Leontium de nobilitate generis & virtutis dotibus valde commendat Fortunat. libr. 1. cap. 15.

Pater inquit presbyter tuus Leontius cum provincialibus suis salutem tibi mittit. Patres dicti Episcopi propter reverentiam ordinis Augustin. in psalm. 44. in illa verba, *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij. Patres missi sunt Apostoli. pro Apostolis filij nati sunt tibi, constituti sunt Episcopi. Hodie enim Episcopi, qui sunt per totum mundum, unde nati ipsa Ecclesia patres illos appellat, ipsa illos genuit, & ipsa illos constituit in sedibus patrum*. Idem in psalm. 109. *Admirabilius est quod potest contingere, ut non solum Rex factus principis filius, dominus sit patris sui, sed & Episcopus factus laici filius sit pater patris sui*. Hieronym. epist. ad Augustin. quæ est 14. inter epistolas Augustini. *Vale mi amice charissime etate fili, dignitate parens*. Sidon. libr. 4. epist. 17. *Inclyti Galliarum patres ac protomystæ*. Etiam à principibus patres dicti Episcopi extat apud Gregorium infr. libr. 9. cap. 42. Epist. Radegundis Reginæ ad Episcopos Galliarum. *Domnis sanctis & Apostolica sede dignissimis in Christo Patribus omnibus Episcopis, Radegundis peccatrix*.

cap.
26.

*Et plauſtro ſpinis ſuppleto imponi deſuper, & in exilium pro-
trudi præcepit, Heraclius plauſtro ſpinis oppleto impoſitus ig-
nominia cauſa, & in exilium relegatus. Sic Gregorius E. Ale-
xandrinus Arrianus ignominia cauſa à plebe Camelo tradu-
ctus. Epiphan. hæref. 76. Eodem conſilio Gomacharius Co-
mes Leoni Agathenſi Epifcopo interminatus legitur, ut circa
urbem ſuper aſinum traduceretur. Gregor. de mirac. Martyr.
libr. 1. cap. 79. qui ait ad Epifcopum ſile decrepite, jam infrena-
tum te loris circuire urbem ſuper aſinum faciam, ut ſis in ridiculo
omnibus qui te aſpexerint.*

*Tunc ablatis multis, paucis relictis eam monaſterio deſtina-
uit, Apud Arelatem fuit monaſterium virginum fundatum à
Caſario Arelatenſi Epifcopo, cui præfuit Caſaria ejus ſoror,
inde regulam petijt Radegundis pro inſtitutione monaſterij
virginum à ſe fundati apud Piſtavum urbem ex epiſt. ejus
Radegundis quæ extat apud Gregorium infr. libr. 9. cap. 43.
Inſuper congregationi per me Chriſto præſtante collectæ regulam
ſub qua ſancta Caſaria degit, quam ſolicitudo Beati Caſarii An-
tiſtitis Arelatenſis, ex inſtitutione Sanctorum Patrum conve-
nienter collegit adſcivi. Theodegildis vidua Chariberti Regis à
Guntranno Rege, in hoc monaſterium deſtinata id eſt miſſa.
Deſtinare eſt mittere Gregor. infr. h. libr. cap. 28. Pater vero
ejus has promiſſiones accipiens filiam, ſicut anteriorem ſimiliter ip-
ſi cum magnis opibus deſtinavit. Idem de vit. Patr. cap. 17. verè
inquit dico vobis, quia deſtinavit Rex ut me avuſſam à mona-
ſterio huic oneri conſecrari juberet. Deſtinatus idem eſt quod
miſſus. Sidon. libr. 1. epiſt. 7. De Arvando. Captusque deſtina-
tusque pervenit Romam, alijs deſtinatus pro vincto ſeu com-
pedito Apuleius de Aſino Aureo lib. 1. At bona Panthia, quin
igitur ſoror hunc primum bacchatim diſcerpinus, vel membris
ejus deſtinatis virilia deſecamus, idem libr. 4. Arreptum me loco
quam valido ad anſulam quamdam deſtinatum, ruruſum ceden-
do confeciſſent proſecto. Vitruvius libr. 5. cap. 12. Arce ſtipitibus
robuſtis, & catenis incluſa, in aquam demittende, deſtinande-
que firmiter, ait deſtinandæ id eſt colligendæ, à verbo deſtina
quod ſonat vinculum ſeptum. Deſtinæ ſunt ſep̃a & muni-
menta quæ adſtruuntur ædiſicijs. Apertè Beda Hiſt. Anglic. lib.*

3. cap. 17. *Inde factum est ut adclivis Destina, qua extrinsecus Ecclesia pro munimine erat apposita spiritum vitæ exhalaret ultimum, & infra, sed mirum in modum sola illa destina, cui incumbens obijt, ab ignibus circumcincta vorantibus, absumi non potuit.*

Per occultos nuntios Gothum quendam adivit, Theodegildis vidua Chariberti Regis custodiæ causa detrusa in Arelatense monasterium Puellarum, per nuntios clam quendam Gothum adiit, spe nuptiarum ei propositâ, si eam in Hispaniam deduceret. Hac ætate Gothia dicebatur Septimania, quia in Gothorum ditione remansit Gregor. infr. h. libr. cap. 51. Ibi & Sygila, qui quondam ex Gothia venerat, multum laceratus est, & Joannes Italus vitæ Odonis Abbatis Cluniacens. libr. 1. qua de causa omnibus charus erat, precipuasque apud Vvilhelmum Comitem robustissimum, qui eo tempore Aquitaniam Gothiamque suo jure tenebat. Et Frodoard. in ann. 924. Hungari per abrupta transeuntes Alpium juga veniunt in Galliam, & inopinato loco per denia montis evadentes, Gothiam impetunt, & Robert. Montens. in supplem. Sigebert. ad ann. 1118. Et Gothiam que Provincia sancti Egidij dicitur, inde Gothi Septimani Gregor. præter hunc locum infr. libr. 5. cap. 5. Et apud Arisitensem vicum Episcopus instituitur, habens sub se plus minus Diæceses quindecim, quas primum Gothi quidam tenuerant, nunc vero Dalmatius Ruthenensis Episcopus vendicabat. Et Stephan. Tornac. epist. 91. ad Joannem Pictaviensem Episcopum ad Narbonensem sedem electum. Absit pater à mansuetudine vestra, ut Gothorum barbariem ad levitatem Vasconum, ad crudeles & efferos mores Septimania declinetis. Ea ætate Septimaniam adhuc fuisse in potestate Gothorum indicat, & Gregor. libr. 9. cap. 1. ut ad civitates Septimania nullum de regno ejus transire permetteret.

Quod ille per ingenia dissimulans, verbis eam lenibus demulsit, Ingenium, dolus, calliditas, artificium. Gregor. infr. libr. 6. cap. 22. Proclamante vero Episcopo & dicente, quod sapius hic ingenia quæreretur, qualiter eum ab Episcopatu deiceret. Idem cap. 46. ejusd. libr. nouaque semper ad ledendum populum ingenia quærebat. Idem de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 1. Omne inge-

Cap
22.

nium artificij tui impendisti, pigmentorum omnium vim probasti, sed nihil proficit. Idem de mirac. martyr. lib. 1. c. 25. si fortè aliquem deprehendere posset fraudis alicujus conscium, per cujus ingenium in fontibus aqua succederet. Anastas. in Benedic. 3. videntes itaque quia in Anastasium, Christi vnitatis almaque concordia, nullo flectebatur ingenio. Idem infr. lib. 7. cap. 20. Veniens igitur clericus cum diversis ingenijs se eidem commendavit. Idem lib. 4. cap. 2. Rex verò adveniens, cum multis ingenijs, eos exinde auferre niteretur.

Ad extremum eam suggillari jussit à puero, mortuamque reperit in strato. Suggillare est suffocare, strangulare. Gregor. hoc lib. cap. 26. Chramnus super scamnum extensus orario suggillatus est. idem lib. 7. cap. 7. Redde homicidam quæ amitam meam suggillavit. Idem lib. 10. cap. 8. in cilicio quo orabat suggillata reperitur. Idem lib. 9. cap. 34. Exclamavit una puellarum quæ erat intrinsecus voce magna dicens, currite quaso currite, ecce domina mea, à genitrice suâ graviter suggillatur. Idem de mirac. Martyr. lib. 1. cap. 78. At illa conversa ad populum crimen fatetur dicens septem jam à me editos parvulos interfeci, quos de incesto concipiens metui publicare, octavum adhuc die præterita suggillavi.

Lychnus enim ille qui fune suspensus, coram sepulchro ejus ardebat, nullo tangente, fune distracto in pavementum corruit idem Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 2. Lychni & cerei ad sepulchra Sanctorum ardent de more antiquo. Fortunat. in vita Hilarii Pictaviensis Episcopi apud Surium 13. Jan. Item cum juxta consuetudinem quadam nocte cereus illuminatus fuisset, casu super sepulchrum ejus qui intercessione suâ mortuos vivificat, ardens corruit, ita ut super Masortem, quo cecidit, sine læsione aliqua perarderet, & Hincmar. in vit. Remigij Rhemensis Episcopi apud eund. 13. Ian de quodam colono villæ Rhemensis ecclesiæ. Sicquæ junctis bobus candelam in manu habens, ad basilicam sancti Remigij properavit, quo perveniens de pane & carne ac cervisia matricularios pavit, candelam ad sepulchrum sancti posuit, & ejus auxilium contra opprimentes se fiscalinos expetijt. Ad lectulum B. Nicetij Lugdunensis Episcopi lychnos jugiter ardentes memorat Gregor. de vit. Patr. cap. 8. Palla etiam speciosa legi-

tur, lychnique in ea jugiter accenduntur. Ad crucem Domini semper lychnus ardens quod magis mireris, oleo omnibus agris salutari fluere memoratur. Gregor. de mirac. Martyr. libr. I. cap. 5. Ego autem audiebam sæpius quod etiam lychni, qui accendebantur ante hæc pignora, ebullientes virtute divina, in tantum exundarent oleum, ut vas suppositum plerumque replerent idem cap. 15. ejusd. libr. Ferunt autem in hoc oratorio, à Lychno oleum ebullire, habentur enim & ibi reliquie sanctæ crucis. Idem de glor. confess. c. 69. de B. Marcellino Episcopo Ebradunensi. Ad hujus ergo sancti sepulchrum lychnus assidue lumen præbet.

Tamquam in aliquod molle elementum descendit. Lychnus qui fune suspensus ardebat ante sepulchrum Galsvinthæ Regina, disrupto fune corruit in pavementum inclusus, quasi in molle elementum cecidisset. Molle elementum hic accipitur pro aqua, ut in cap. pen. extr. de baptis. cum dicitur in baptismo duo requiri verbum & elementum. Hac analogia aquas flumina fontes elementa vocat Prudentius libr. I. contr. Symmach.

*Id duxere Deos, colles freta, flumina flammæ
Hæc sibi per varios formata elementa figuras
Constituere Patres.*

Cumque configere deberent, isti magicis artibus instructi, diversas eis phantasias ostendunt, & eos valde superant. Hunni magicis artibus vincunt Sigebertum Regem Francorum, incusso pavore varijs terculamentis dæmonum quæ Gregorius vocat Phanthasias, imagines.

Sed & Rex Chunorum multa munera Regi Sigiberto dedit vocabatur autem Caganus, omnes enim Reges gentis illius hoc appellantur nomine. Caganus proprium nomen Regum Hunnorum Sigebert. ad ann. 520. Abhinc regnum Hunnorum annotare cessabo, quia omnes gentis illius Reges Kaganos vocatos lego.

Sigebertus verò Rex Arelatensem urbem capere cupiens, Arvernus commoveri precepit. Erat enim tunc Firminus Comes urbis illius, qui cum ipsis in capite abiit, Franci per Pagos divisi militabant, & Duces habebant Comites cujusque Pagi, qui parebant Duci sub se habenti plures pagos, & totidem Comi-

Cap.

29.

tes, Gregor. infr. libr. 3. cap. 26. *Dehinc Turonici, Pictavi, Bajocassini, Cenomanici, Andegavici cum alijs multis in Britanniam ex jussu Chilperici Regis abierunt.* Idem libr. 6. cap. 31. *Berulphus vero Dux cum Turonicis, Pictavis, Andegavisque, atque Nanneticis ad terminum Bituricum venit.* Idem libr. 8. cap. 30. *Tunc commoto omni exercitu regni sui illuc dirigit, gentes vero quæ ultra Ararim Rhodanumque & Sequanam commanebant, cum Burgundionibus junctæ. Ararica Rhodanicaque littora tam de fructibus, quàm de pecoribus valde depopulata sunt & infra, similiter & Biturici Sanctonici, cum Petragoricis, Egolesmensibus & reliquarum urbium populo, qui tunc ad antedicti Regis imperium pertinebant usque ad Carcassonam urbem de-
 vecti.* Idem libr. 9. cap. 31. *de Antestio Duce. Ipse cum Santonicis, Petrogoricis, Burdegalsibusque, Agennensibus etiam ac Tolosanis illuc direxit. Ducum quoque & Comitum erat munire & tueri civitates positas intra fines suos.* Idem libr. 6. cap. 41. *Misitque ad Duces & Comites civitatum nuncios, ut muros componerent urbium.* Ait in capite vulgò *en chef*, eadem analogia Gregorius infr. h. libr. cap. 45. *Quod illi dissimulantes Rex Godegisilum & Guntchramnum Duces in capite dirigit.*

Qui abiens Avennicam urbem abstulit. Avennica urbs à Celso Patricio Guntrani Regis, armis occupata adversus Sigbertum Regem, tum eidem restituta, ut subjicit Gregorius infr. h. cap. *Ac sic Guntchrammus Rex recepta vrbe illa juxta consuetudinem bonitatis suæ, Avennicam ditionibus fratris sui restituit.* Avennica est Avenio civitas sita super Rhodanum quæ olim dicta est Avenio Cavarum. Plin. libr. 3. cap. 4.

Cap.
31.

Igitur in Gallijs magnum prodigium de Taureduno castro apparuit, quod super Rhodanum fluvium in monte collocatum erat, Tauredunum castrum super Rhodanum, hodie Turnonum.

Inter quorum angustias torrens defluit, Rhodanus inter fauces montium torrens defluit, id est quasi torrens, de Hidaspe flumine Indorum, idem Curtius lib. 8. cap. 13. sed quasi in arcum cœntribus ripis torrens & elisus ferebatur. Idem libr. 9. cap. 2. *Nam flumen quo latius fusus, ex hoc placidius stagnat. quippe angustis ripis coercita, & in angustiore alveum elisa, torrentes aquas invehunt.*

Vsq̃ue ad Ianobam civitatem, male Quercetanus legit Genuam, Janoba civitas sita supra Lacum Lemanium alijs Gebenna Ottho. Frisingens. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 29. *Bertoldus Conradi filius tres civitates inter Inram & montem Iovis Losannam Gebenam & N. accepit.* Olim Geneva extremum Allobrogum oppidum Jul. Cæsar de bell. Gallic. libr. 1. cap. 2. *Extremum oppidum Allobrogum est, proximum Helvetiorum finibus Geneva.*

Nam plerumque tres aut quatuor splendores magni, circa Solem apparuerunt, quos rustici soles vocabant, dicentes ecce tres vel quatuor soles in cælo. Plures soles in cælo sæpius visos refert Plin. libr. 2. cap. 31. Idem ostensum visum scribit Gregor. libr. 5. cap. 24. *Sed & splendores illi circa solem, quos rustici soles vocant apparuerunt.*

• *Avis Corydalis quam Alaudam vocamus.* Alauda avicula vox Gallica. Marcellus patria Aquitanus & lingue Celticæ peritissimus de medicament. cap. 29. *Corydalis avis, id est que Alauda vocatur*, inde legioni Gallicæ, nomine Gallico à Julio Cæsare Alaudæ nomen datum tradidit Tranquill. in Julio cap. 23. & Plin. libr. 11. cap. 38.

In sacrarium autem sub velo transiens Cincidelem extinguere voluit. Alauda avis sacrarium Ecclesiæ Arvernæ ingressa Cincidelem extinguere voluit, Cincidela est genus vermiculi, cui nomen Noctiluca vulgò quod noctu lucet, unde nomen translatum ad lampadem, seu candelabrum Serv. in illum vers. 3. *Æneid. Noctem flammis funalia vincunt. Alij funalia appellantur, quod in Cicindula lucet.* Hac voce familiariter eo sensu usus est Gregorius de Mirac. Martyr. libr. 1. cap. 5. *Tunc conversus ad Abbatissam aïo, tanta nē te retinet mentis ignavia, ut integrum cincidele laborare non possis, in quo oleum accendatur,* Idem cap 15. ejusd. libr. *regressuque velociter ad cincidelem, cerum non attingebat inluminare.* Idem de vit. Patr. cap. 8. *Gratum est illud addi miraculis, quod accensis ad lectum ejus feceris cicendilis.* & Isidor. origin. libr. 20. cap. 10. *Lucerna à lychno dicta est, lychnus autem quasi lucinius, est enim Cicindela lucerna.*

Palladius Brittiani quondam Comit̃s ac Casaria filius Comi-

tatum in vrbe Gaballitana , Sigiberto Rege impertiente promeruit. Palladius beneficio Sigiberti Regis factus est Comes Gabalorum , hunc fuisse patria Arvernum observare est ex eo quod anno proximo è Comitatu depositum in Arvernum recessisse indicat Gregorius , Palladiorum stirps fuit nobilissima , & genere Romana , Sidon. libr. 7. in concione post epist. 9. *Vxor illi de Palladiorum stirpe descendit , qui aut literarum , aut altarium cathedras cum sui ordinis laude tenuerunt , & Rutil. Itiner. libr. 1.*

Tum discessurus studijs vrbique remitto

Palladium generis spemque decusque mei

Facundus juvenis Gallorum nuper ab arvis

Missus Romani discere jura foci.

Nam anno sequenti remotus à Comitatu Palladius Arvernum regressus est , Romanus verò Comitatum ambivit , Palladius post annum è Gabalitano Comitatu depositus , successorem habuit Romanum. Ea ætate Comites erant ad tempus , Comitatus erant simplices præfecturæ Gregorius infr. libr. 6. cap. 45. *Major domus autem VVaddo , qui olim Santonicum rexerat Comitatum , idem infr. hoc libr. cap. 36. Peonius verò hujus municipij Comitatum regebat , cumque ad revocandam actionem munera Regi per filium transmississet , ille datis rebus paternis Comitatum patris ambivit , &c.*

Evaginato gladio , cornuaque ensis pedibus calcans , acumen ad pectus erexit. Capulus gladij , habet cornua , & quasi brachia dextræ muniendæ causa , sic cornua Antennarum dixit Virgil. 5. *Æneid. Vnà ardua torquent cornua ,* ubi Servius. *Antennarum extremitates.* & Tertull. advers. Marcion. libr. 3. *Nam & in Antenna navis quæ crucis pars est , extremitates cornua vocantur ,* sic & cornu mensæ pro extremo , quia extrema mensæ quæ erat in modum sigmatis videntur cornua efficere. Sidon. libr. 1. epist. 11. *Postridiè jussit Augustus ut epulo suo Circensibus ludis interessemus , primus jacebat cornu sinistro Consul ordinarius Severinus.* Gregor. de mirac. libr. 1. cap. 80. *Discumbentibus autem ad convivium , vir ille cum presbytero dextra partis cornu occupat , Catholicum ad sinistra statuens.* Sic & cornualtaris can. Presbyter. 81. dist.

Impressusque desuper gladius , ab una ingressus mamilla , in spatula dorsi egressus , spatula , vulgò spalla épaule. Turpin. de gest. Carol. M. c. 20. Anferem aut spatulam porcinam. Inde Isidor. origin. lib. 18. c. 6. Alij spatham latinè autumant dictam, eo quod spaciòsa sit, id est lata & ampla, unde & spatula in pecoribus. Recentiores spallam ut in cap. cum venerabilis extr. de censib.

Verumtamen ad monasterium Chronensium delatus sepultura mandatur , sed non juxta Christianorum cadavera positus, sed nec missarum solemnia meruit. Palladius quia metu indignationis Sigiberti Regis mortem sibi conscivit, caruit christiana sepultura. His qui manus sibi inferunt denegatur sepultura piorum , neque pro his oblationes fiunt ex Conc. Brachar. 1. can. 34. can. placuit 23. qu. 7. & Conc. Altissiodor. can. 17.

Et vsque Muscias Calmes. Locus juxta Ebrodunum in quo Longobardi fulti à Mummolo Paul. Diaconus de gest. Long. libr. 3. legit Multiacalmos. Cap. 37.

Fueruntque in hoc prælio Salonius & Sagittarius fratres, atque Episcopi , qui non cruce cælesti muniti , sed galea aut lorica seculari armati, multos manibus proprijs quod pejus est interfecisse referuntur. Salonius & Sagittarius Episcopi & fratres, prior Ebre-dunensis , alter Vapincensis , notantur quod interfuerint prælio contra Saxones , & in eo multos hostium propria manu confoderint , quod est contra canones can. si in morte 23. qu. 8. de his Gregor. infr. libr. 5. c. 21. Vetus est querela de Episcopis Galliæ quod rebus militaribus se immiscerent , eo nomine Episcopis Galliæ succenset Nicolaus 1. epist. 27. quod Romam vocati ad Synodum defuissent, ob hanc causam quod cum alijs fidelibus regijs bello impliciti essent adversus pyratas maritimos , id est adversus Normannos qui jam Galliæ infesti esse cœperant can. reprehensibile ead. caus. & qu. & Petrus Damiani cum audisset quosdam Episcopos Gallos & Germanos loricated ad bellum procedere , rem detestatus scripsit epist. ad Firminum E. quæ est 9. libr. 4. Philippo Episcopo Belvacensi capto in prælio Bovinensi Ro. Pontifex pro ejus liberatione apud Richardum Regem Anglorum intercedere desijt, ex quo oblata est lorica in qua captus fuit , & ut liberaretur pretium redemptionis solutum est de quo Guillel. Brito Phi-

lippid. libr. 11. & Matth. VVestmonaster. ad ann. 1196.

Infra territorium Regiensẽm , id est apud Staplonẽm villam castra ponunt , Staplone villa Regienlis agri , c'est Riez en Provence , idem Paul. Diac. de gest. Langobard. lib. 13. cap. 5. ait Territorium Regiensẽm. Gregorius vitio seculi parum accurate servavit regulas Grammaticæ, quod non negavit ipse in præf. libr. de glor. Confess. Sed timeo nè cum scribere capero quia sum sine literis Rhetoricis , & arte Grammatica, dicat mihi aliquis &c.

Dantes multa numismatis aurei millia pro redemptione sua. Numisma pro nummo aureo vel argenteo vel æreo. Isidor. orig. lib. 15. c. 17. Numisma est solidus aureus , vel argenteus sive æreus , qui ideo numisma dicitur , quia nominibus principum effigibusque signatur. Luitprand. Ticinens. Hist. lib. 6. c. 5. In ea quæ est ante Παρορίον , quod nos palmarum ramos dicimus hebdomade , tam in militibus , quàm in diversis constitutis officijs numismatum aureorum erogationem , pro ut cujusque meretur officium Imperator facit. Inde paracharaximum numisma , id est numus adulterinus Cassian. collat. 1. cap. 27. Paracharaximo scilicet illusus numismate & infr. Tamquam adulterina numismata , & paracharaxima reprobemus. Et Gregor. ipse infr. libr. 5. cap. 19. sed & sacculum cum numismatis , auri pondere tenentem quasi millia duo , & idem lib. 2. cap. 40. qui dum diversa respicerem , ait in hanc arcellulam solitus erat , pater meus numismata auri congerere.

Cap.
36.

Igitur advenientibus , ad Cataplum Massiliensium navibus transmarinis. Cataplus est adventus sive appulsus navium ad portum à Græco κατάπλους l. 4. §. ingressus ff. de offic. Proconf. Græcia ἐπιθιμίαις , id est accessus ad urbem appellat sive κατάπλων , id est ad navigationem , inde Cataplus Alexandrinus seu Niliacus de quo Martial. libr. 12. Epigr. 75.

Cum tibi Niliacus portet cristalla Cataplus de quo intelligendus. Senec. epist. 75. Hodie nobis Alexandrina naves apparuerunt , quæ præmitti solent , & nuntiare secutura classis adventum , Tabellarias vocant , sic Cataplus Narbonensis memoratur Ausonio in Narbona.

*Et quicquid ratio per flumina , per freta cursu
Advehitur , toto tibi navigat orbe κατάπλους.*

Et Cataplus est adventus classis mercatorie. *M. Tull. pro Rabir. posth. Cataplus ille Putcolanus.* Sidon. libr. 6. epist. 8. *Catapli recentes nundinas agit.* Idem libr. 7. epist. 7. *Si tamen aut Cataplus arriiserit.*

Vigilij Archidiaconi homines septuaginta vasa quæ vulgò Orcas vocant, olei liquaminisque furati sunt. Orca est amphora olei, vini vel liquaminis, id est liquoris falsi. Varro de re rusticæ libr. 1. cap. 13. *Sapè ubi conditum novum vinum Orca in Hispania fervore musti rupta, nec non & dolia in Italia.* Gregorius Papa libr. 1. epist. 34. *Vini amphoras triginta, annonæ modios ducentos, olei orcas duas, ubi dixi plura, quibus addatur* Plinius libr. 13. cap. 19. *at ubi copia abundat implenda orca in Asia, cadi autem in Ruspinâ Africa.*

Negotiator ad Albinum pergit, causam exerit & Archidiaconum in crimine fraudis hujus mixtum accusat, Albinus erat Rector Provinciæ, negotiator Massiliensis apud Albinum Archidiaconum accusat de furto 7. orcarum olei. Rectores Provinciarum præerant judicijs ut Comites civitatum. Gregor. infra libr. 8. cap. 18. *Gundovaldus autem Comitatum Meldensem super Vverpinum competijt, ingressusque urbem causarum actionem agere cepit.* Idem de miraculis Martyr. lib. 2. cap. 16. *Quid etiam ad Beconis Comitis confutandam superbiam beatus Martyr sit operatus evolvam, hic cum actiones ageret publicas, & elatus jactantia multos contra justitiam adgravaret, casu contigit ut dimissum accipitrem diu per diversa vagantem perderet.* Idem de vit. Patr. cap. 8. *Nam vidi ego quodam tempore Basilium Presbyterum missum ab eo ad Armentarium Comitem qui Lugdunensem urbem in his diebus potestate judiciaria gubernabat, &c. de quo plura de Ducib. & Comit. libr. 1. cap. 4.*

Die autem sancto natalis dominici, Episcopo in Ecclesia adveniente, Archidiaconus indutus alba adest, Episcopum, ut mos est invitans ad altare debere procedere. Officium Archidiaconi est obsequi Episcopo sacra obeunti, & cum invitare ad altare processurum. Ejusdem officium Episcopo denuntiare dies solemnitatum & jejuniorum can. perfectis versab. Archidiacono 25. dist. Ait indutus alba, inter sacra enim, candida veste utuntur Episcopi Presbyteri & Diaconi & ceteri minores clerici

Hieronym. advers. Pelag. libr. 1. *Quæ sunt rogo inimicitie contra Deum si tunicam habuero mundiore, si Episcopus Presbyter & Diaconus, & reliquus ordo Ecclesiasticus, in administratione sacrificiorum, candidâ veste processerint.* Gregor. de glor. confess. cap. 20. *Erat autem Sacerdotum ac Levitarum in albis vestibus non minimus chorus.* Idem supr. libr. 2. cap. 23. *cui adstabant multi Sacerdotum in albis vestibus.*

*Pro quo numquam obtinere potuerunt, non Episcopus, non ci-
ves non ullus major natu, non ipsa vox totius populi adclaman-
tis, ut datis fidejussoribus, diem sanctum Archidiacono liceat cum
reliquis celebrare.* Archidiacono Massiliensi furti reo factò apud
Albinum Rectorem Provinciæ & capto in die natali Christi,
impetrari non potuit ut per diem festum solveretur datis fide-
jussoribus. Fidejussor judicio sisti adhibetur, etiam in crimi-
nalibus causis l. si adulterium in fin. ff. ad l. Jul. de adulter.

Quadrupla satisfactione, insequente Iovino composuit. Albi-
nus instante Iovino conventus, quod Archidiaconum Massi-
liensem quatuor millibus solidorum damnasset, decreto Sigi-
berti Regis damnatus est, in quadruplum. Iudex qui per inju-
riam sententiam dixit, litem suam facit, ita ut æstimationem
litis præstare cogatur l. filiusf. §. 1. ff. de judic.

Cap. 39. *Vsque Machaovillam Avennici territorij, quam Mummolus
munere meruerat regio accessit.* Machaovilla Avenionensis ter-
ritorij Paul. Diacon. libr. 3. de gest. Longobard. idem refe-
rens legit Machovillam. Hæc villa à Sigeberto Rege Mum-
molo data memoratur, in Alodem sc. seu proprietatem, vel
etiam jure beneficij, feudorum enim jus prius notum fuit,
quàm nomen & à Clodoveo jam ante Milidunum castrum
cum territorio jure beneficij Aureliano datum refert. Aimoin.
libr. 1. cap. 14. *Vnde cum Clodovæus regnum suum vsque Sequa-
nam, atque postmodum vsque Ligerim fluvios ampliasset, Me-
lidunum castrum eidem Aureliano cum totius ducatu regionis jure
beneficij concessit.* Godino villas è fisco in agro Sueffionensi à
Chilperico datas & postea ademptas refert Gregorius infr.
libr. 5. cap. 3. *Villas verò quas ei Rex à fisco in territorio Sueffo-
nico indulserat abstulit, basilica contulit Beati Medardi.*

Rhodanus autem Gratianopolitanam urbem aggressus est, ibi-

que papiliones extendit. Papiliones sunt tentoria militum Regino 2. chronic. ad ann. 798. *Venit ad Regem legatus Aldefonsi Regis Gallicie, & Asturia nomine Frolo, Papilionem mira magnitudinis presentans* Eginart. in vit. Caroli. *Ad Imperatorem pervenerunt munera deferentes, id est papilionem & tentoria atrij mira magnitudinis, & pulchritudinis.* Bernard. in Cantic. serm. 39 *sed pro his utuntur. parvulo papilione conopeo, ad faciendam umbram, & Flabello ad vitandum ventum.*

Et usque ipsum lapideum campum qui adjacet urbi Massiliensi. Campi lapidei in Provincia, Herculis prælij memoriâ nobiles. Plin. libr. 3. cap. 4. vulgò *la Crau.*

Cumque usque Sigisium urbem perlati fuissent. Sigisium vel Segusium, civitas Episcopalis in Alpibus Graijs. Patria Henrici Cardinals Hostiensis ut fatetur ipse in cap. nonnulli §. cum autem de rescript. & in cap. ad nostram de reb. eccles. non alienand. vulgò *Sion.*

Et se patrocínio Lupi Ducis commendavit. Andarchus Lupo Duci se commendasse memoratur. Hac ætate minores se majoribus in vassos & fideles commendabant, id est se & sua tradebant, tutelæ nanciscundæ causâ. Aimoin. libr. 4. cap. 64. *Illuc & Tassilo Dux Baioariorum, cum primoribus gentis sue venit, & more Francico in manus Regis, in Vassaticum manibus suis semetipsum commendavit.* Nithard. libr. 3. ad ann. 842. *Bernardus Dux Septimania quamquam à loco prædicti prælij (Fontanetici) plus minus leucas tres defuerit, neutri in hoc negotio supplementum fuit, victoriam autem ut Caroli esse didicit, filium suum Willelmum ad illum direxit, & si honores quos idem in Burgundia habuit, eidem donare vellet, ut se illi commendaret præcepit & infra Bernardus quidem ad illum venit, sed ut illi commendaret se, minimè acquievit.*

Loricam ut ferunt in libellari, quo chartæ abdi solita sunt recondidit, & mox, ampliùs quàm sexdecim millia, in hoc libellari recondita tibi commendo. Libellare est theca vel scrinium, in quo libelli seu chartæ custodiæ causâ deponuntur. Libellarium M. Tull. pro Milone, *Exhibe libellarium illud legum vestrarum.*

At ille regressus ad Regem præceptionem ad judicem loci exhibuit, ut puellam hanc suo matrimonio sociaret. Hac ætate sole-

bant perinuptię rescripto Principis, quod vetitum erat de jure l. 1. & 2. C. si nupt. ex rescript. petant. & rursus vetuit conc. Aurelian. 4. can. 22. *Ut nullus per imperium potestatis filiam competere audeat alienam, nè conjugium quod contra parentum voluntatem piam copuletur, velut captivitas judicetur.*

Quia dedi arram in desponsatione, sponsalia contrahuntur arris datis, putà annulo, Gregor. infr. libr. 10. cap. 5. De sponsalibus quoque ait coram Pontifice clero vel senioribus pro nepte sua Orphanula arras accepisse.

Requirat hominem alium Vrsus nomine, quem ad altarium clam adductum jurare fecit ac dicere, per hunc locum sanctum & reliquias Martyrum Beatorum. Jusjurandum præstari solebat ante altare, vel tactà pallà seu pallio altaris. Gregorius infr. libr. 5. cap. 14. qui ambienter jurans pallam altaris fidejussorem dedit, numquam se exinde sine jussione regià egressurum, vel posita manu super altare Gregor. infr. libr. 5. cap. 3. Tandem conversus ad Sacerdotem, posuit manus suas super altare cum juramento dicens, &c. Jusjurandum majoris religionis causa fiebat super reliquijs Sanctorum Gregor. libr. 5. cap. 47. Multum se nobis humilem subditumque reddebat, jurans sæpius super sepulchrum sancti Antistitis, numquam se contra rationis ordinem esse venturum. Quandoque etiam jusjurandum solebat iterari per diversas sacras ædes seu loca sancta. Gregor. infr. libr. 7. cap. 36. At ego datis ei multis muneribus, per duodecim loca sancta ab eo suscipio Sacramenta, ut securus in hoc regnum accederem. Interdum etiam jusjurandum fiebat, contra ecclesiam, id est ante limen ecclesiæ. Gregorius libr. 8. cap. 16. Ecce templum sanctum è contra jura ut liber, nam calcare limen sacrum non permitteris.

Fæctoque ex hoc juramento, breve Sacramentorum Regi illi protulit. Brevè Sacramenti, est formula Sacramenti, secundum quam juratur, quia jusjurandum solet concipi certis verbis solemnibus. Jurare oportet ut delatum est jusjurandum l. 3. §. ult. l. 4. & 5. ff. de jurejur.

Vrsus autem se in Velavum territorium contulit. Velavum territorium, est idem quod Velaunum, cujus caput est Anicium. Gregor. infr. libr. 10. cap. 24. Ingressus autem Velauna urbis

terminum ad locum quem Anicium vocitant accedit, idem opidum vocatur Podium in Velaunis le Puy en Vellay.

Ingressusque vnam Vrsi domum, cœnam sibi precepit preparari atque aquas, quibus ablueretur calefieri iubet. Franci ante cœnam balneo calidæ aquæ utebantur. Gregor. infr. libr. 5. cap. 26. Exurgentes igitur abluti balneis, ad convivium discumbebant. Balnearum usu sacris tantum virginibus fuit interdictum Gregor. infr. lib. 10. c. 15. Etiam Episcopi & Clerici usi balneo, idem de vit. Patr. cap. 6. in Gallo Episcopo. Ingressisque utrisque in balneum dolorem lateris, quem ab impulsu superbiæ ejus Clerici incurrerat clementer improperat.

Sed cum servi domus, minimè rudi domino parerent, apud Latinos rudis accipitur pro imperito, & expertè rerum agenda- rum. M. Tull. 3. de orator. Cùm plurimum in faciendo interfit, inter doctum & rudem. Barbaris verò pro aspero & moribus fero, ut hic vel pro rustico. Gregor. libr. 3. cap. 15. Sciscitatur autem emptor à rudi famulo quid operis sciret.

Acceptisque clavibus, metas annonæ quæ aderat elidit, ac circa domum adgregat acervos annonæ, quæ tunc in manipulis erat. Meta est acervus, seu cumulus annonæ seu segetis, quæ est in manipulis vulgò Plungeon. Hincmarus in vita S. Remigij apud Surium 13. Jan. De annonæ quæ in villis Episcopi nata fuerat, vel quam ab alijs comparauerat, acervos quos metas dicimus fecit. Flo- doard. libr. 1. cap. 17. Cæperunt inter se dicere quid ille jubileus facere vellet, de his quas aggregaverat metis. Aimojn. Floria- cens. de mirac. S. Benedict. lib. 2. cap. 1. Acervus quoque fru- gum quem metam vulgò dicimus, qui tantum ponte, novem vix passibus in longum dilatato, ab ipso distabat oratorio, voraces eva- sit ignium flammæ. Guibert. Hist. Hierosolym. libr. 2. cap. 8. Cum enim plurimorum annorum segetes triticeas, ut in ea terra moris est, in modum turrium per agros stabilitas cernerent, quas nos metas vulgariter notare solemus. Acervus fœni meta etiam dicitur. Plin. libr. 18. cap. 28. Lectum verti ad solem nec nisi sic- cum construi oportet, nisi fueris hoc observatum diligenter, exha- lare matutino nebulam quandam, metasque mox sole accendi, & conflagrare certum est. Unde acervo frugum metæ nomen, ni- mirum ex eo ut faciliè conjicio, quod in metæ, id est lapidis

finalis modum assurgat. Curtius libr. 8. cap. 11. *Petra non ut pleraque modicis ac mollibus clivis in sublime fastigium crescit, sed in meta maximè modum erecta est, cujus ima spatiosiora sunt, altiora in arctius coeunt, summa in acutum cacumen exurgunt.* Ait metas elidit, id est dissolvit disjecit, Gregor. infr. libr. 5. cap. 3. *Absecessit ad domum suam, & statim jussit elidere arborem,* idem eod. libr. cap. 35. *Domos illas quas malè pervaserat, spoliât, elidit.* Metę erant sub dio fortè septis seu macerijis clave conclusę ob id Gregorius ait *acceptis clavibus metas elisas.* Domus etiam tutele & securitatis causa septis conclusę Serenus Sammonic. de Medicin. *Nec non esse juvant septis inventa domorum.*

Cap. 42. *Quem fugientem cum tubis & buccinis, quasi labentem cervum fugans insequabatur.* Sigulfus Clodoveum Chilperici filium fugientem, tubis & buccinis quasi labentem servum persequitur, ait tubis & buccinis. Tubę & buccinę par est usus in bello, nimirum signi dandi causa, alia est tamen tuba à buccina, tuba scilicet est recta, buccina est in semet flexa & incurvata. Ovid. Metamorph. libr. 1.

Non tuba directi, non aris cornua flexi.

Ait labentem cervum id est fuga elabentem, fuga lapsum dixit Gregor. infr. libr. 5. cap. 5. *nocte per fugam lapsus, ad Sigiberti regnum transijt,* sic lapsus est sinus amnis in quem pisces coire solent quasi lapsi Gregor. de vit. Patr. cap. 17. *Dixeruntque ei lapsus vester in quem pisces decidere solent, prorsus desertus habetur & infra. Commoti tandem abierunt ad lapsum, & aspicientes invenerunt eum refertum piscibus.* Idem de glor. Confessi. cap. 5. *Surrexitque è lectulo, invenitque immanem piscem in lapsum suum, quem ubi jussus fuit exhibuit, nisi malis legere capsum, un reservoir.*

Cum autem contentio inter Guntchramnum & Sigibertum Reges verteretur, Guntchramnus apud Parisius omnes Episcopos regni sui congregat, ut inter utrosque quid veritas haberet ediceret. Concilium Episcoporum Gallię congregatur, ut judicio Episcoporum lis inter Reges componeretur.

Commoto autem exercitu Lemovicinum Cadurcinum vel reliquas illorum Provincias pervadit vastat evertit, Ecclesias incendit

dit ministeria detrahit. Ministeria sunt vasa ecclesiastica. Gregor. infr. lib. 6. cap. 11. *Domus Ecclesiæ apprehendunt, ministeria describunt, registria reserant, ministerium quotidianum putâ calix patena.* Gregor. de glor. Confess. cap. 22. *Ministerium quotidianum, id est patenulam parvam cum calice.*

Quid de Lata monasterio reseram in quo Beati Martini habentur reliquie, Monasterium S. Martini de Lata fuisse in Aquitania non levis conjectura est ex eo quod reseretur monasterium illud eversum una cum alijs ecclesijs Lemovicum, Cadurcorum, & aliorum pagorum Aquitanix.

Vbi Segonam fluvium transmearet. Segona, vel Sagona fluvius, est Arar, qui Rhodano miscetur apud Lugdunum. Ammian. lib. 25. in fin. *Et emensus spatioso Ararim quem Sauconam appellant.* Sagona dictus quasi Sangona quod sanguine martyrum Lugdunensium rubuisse feratur. Fredegar. cap. 90. *Eucto navali per Ararim fluvium qui cognominatur Saugona* idem cap. 41. *Closarius paulatim ut post tergum cum exercitu sequens, usque Ararim Sagonyam fluvium pervenit.*

Nisi me permiseris per tuam sortem hunc fluvium transire. Eâ tempestate regnum dividebatur inter liberos Regis unde partes quæ cuique obtingebant dicebantur sortes. Gregor. infr. libr. 5. cap. 3. *Godinus autem qui de sorte Sigiberti se ad Chilpericum transfulerat.* Idem cod. libr. cap. 48. *Post obitum vero Chariberti, cum in Sigiberti sortem civitas illa venisset.*

Et usque ad Analocium Carnotensem vicum obijt. Analocium vicus Carnotensis.

Tunc ab Arnulfo quodam collectus, ablutusque, ac dignis vestibus est indutus, & ad Ecolismensem civitatem sepultus. Reges & Principes vestiti sepulti. Idem Gregor. infr. hoc lib. cap. 46. *Tunc egressus à Tornaco cum uxore & filijs, eum vestitum apud Lambros vicum sepelivit.* Idem de vit. Patr. cap. 14. de Martio Abbate. *Dehinc cum summo honore ablutus, dignisque vestimentis indutus, intra oratorium Monasterij est sepultus.* Idem cap. 6. ejusd. libr. de Gallo Episcopo Arvernensi. *Exin ablutus atque vestitus in Ecclesiam deferitur.* Idem cod. libr. cap. 20. *Sicque concurrentibus reliquis fratribus ablutus, ac vestimentis dignis indutus, in sepulchro recenditus est.*

Tunc duo pueri cum cultris validis quos vulgus Scramasaxos vocant, cultri Scramasaxi, sunt breves gladioli à Saxonico sax vel sachs de quo Voss. de vit. Latin. sermon. lib. 2. cap. 17. Falcet. de milit. Gallic. lib. 2. cap. 5.

Competitor rerum alienarum, testamentorumque effractor. Competitor rerum alienarum est, prado seu invasor rerum alienarum. Competere est rem alienam occupare. Gregor. infr. libr. 8. cap. 18. Gundovaldus autem Comitatum Meldensum super VVerpinum competiit, ingressusque urbem causarum actionem agere cepit, idem de glor. Confess. cap. 71. tempore igitur quodam cum Franco Episcopus hujus municipij Ecclesiam gubernaret, Childericus qui tunc primus apud Sigebertum Regem habebatur, villam ejus competit dicens, quia injuste ab Aquensi Ecclesia retineretur.

AD LIBR. V.

*P*romptuarijs vinum, triticum, oleumque redundat. Promptuarium est cella unde necessaria victui promuntur, penum vocant Latini. Hoc distat promptuarium à Cellario quod Cellarium est paucorum dierum, promptuariū verò longi temporis. Servius in illum vers. 1. Æneid. *Quibus ordine longo cura penum struere. Inter penum & cellarium hoc interest, quod cellarium est paucorum dierum, penus verò temporis longi.* Tamen promptuarium etiam pro cella proma vel cellario accipitur. Gregorius infr. lib. 6. cap. 11. *Ministeria describunt, regestria referant, promptuaria expoliant.* Idem libr. 7. cap. 37. *Cujus apothecis ac promptuarijs, urbs valdè referta erat.* Idem de glor. Confess. cap. 20. *Concepit enim animus, ut cellulam valdè elegantem, quam sanctus Eufronius ad usum promptuarij habuerat, ad opus orationis fideliter dedicarem.* Et idem de Mirac. Martyr. libr. 2. cap. 35. *Nam ingressus promptuarium clericus reperit cupellam quam penè mediam reliquerat, per superiorem aditum redundare.* Promptuarium vocat quod paulo ante vocavit cellarium basilicæ. Idem de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 16. *Denique dies erat Epiphaniarum, & ingressus in promptuario nihil inveni, quod haurire potuerim.* Promptuarium pro cellario vinario sumpsit Gregorius infr. hoc libr. *Numquid non exundabant promptuaria vino.*

Cap. 1.

Hac audiens Chilpericus scilicet quod contra fas legemque canonicam uxore patrui accepisset, valdè amarus, dicto citius ad supra

Cap. 2.

memoratum oppidum dirigit. Meroveus Chilperici filius in scio patre uxorem duxit Brunichildem Sigeberti patris viduam, de quo offenso patre, Meroveus invitus tonsus in clericum, & Prætextatus Rotomagensis Episcopus nuptiarum mystes in Concilio Episcoporum apud Parisios coacto depositus de quo Gregor. infr. h. lib. cap. 18. Aimoin. libr. 3. cap. 21. Ad necem usque in Chramnum filium sæviſt Clotharius, quod se inconsulto uxorem duxisset Caltem Vvillecarij Aquitanorum Ducis filiam, de quo Gregor. supr. libr. 4. cap. 20. & Aimoin. libr. 3. cap. 20. *Rex propter conjugationem Brunichildis suspectum habere capit Meroveum filium suum.* Conjugatio pro conjugio, seu matrimonio, ut vitium conjugatio. M. Tullio in Catone.

Nam si ante eum ut adſolet convivio utentem, puer cereum tenuisset. Pueri id est servi adſtare soliti Dominis cœnantibus. Senec. epist. 47. *Superbiſſima conſuetudo cœnantem dominum ſtantium ſervorum turba circumdedit.* Ammian. libr. 23. *nec miniſtranti apud eos ſamulo, menſæque adſtanti, hiſcere, vel loqui licet, vel ſpere.*

Ad baſilicam ſancti Martini quæ ſuper muros civitatis igneis tabulis fabricata eſt, confugium faciunt. Baſilica S. Martini fuit apud Rothomagum ligneis tabulis conſtructa, pro ſimplicitate ſæculi, etiam majorum ædes ligneis tabulis ſtructas memorat. Gregorius supr. libr. 4. cap. 41. *Oſtia domus quæ erat ex ligneis fabricata tabulis claudit.* Confugium pro fuga. Gregor. supr. libr. 3. cap. 36. *Ille verò in periculo poſitum ſe cernens confugium ab urbe facit.* Fredegar. cap. 83. *Ermenſridus Remis ad baſilicam ſancti Remedij fecit confugium.*

Conjuncti pariter Eccleſiam petierunt, id eſt ſervus & ancilla Rauchingi ut nuptijs conjungerentur, ſimul Eccleſiam petierunt.

Cap. 5.

Accedit ad Sacerdotem loci, rogat ſibi reddi protinus ſuos ſamulos excuſatos. Episcopus apud Rauchingum intercedit pro duobus ſamulis qui ad Eccleſiam confugerunt propter nuptias inter ſe contractas in ſcio domino, non retinuit ſervos, ſed eos excuſatos reſtituit domino & hoc eſt quod ait Gregorius infr.

Credidit Sacerdos ille simpliciter, promissioni hominis callidi, reddiditque homines excusatos, ita Paulus intercessit pro Onesimo servo fugitivo apud Philemonem, de quo Hieronym. in epist. ad eund. Insuper Apostolus pro Onesimo se opponit, & spondet quæ ille debebat.

Siggo quoque Referendarius, qui annulum Regis Sigeberti tenuerat. ejusdem meminit Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 3. c. 17. Igitur Sigo Referendarius quondam Sigeberti ad occursum nostrum accedit, osculatumque juxta me sedere depostulo. Referendarius erat custos annuli seu sigilli regij, ejus officium erat chartas regias annulo regio obsignare, eisque subscribere. Hinc cum Egidius Remensis Episcopus non proferret chartas regias donationis factæ quorundam prædiorum, Childebertus negavit se subscripsisse Gregor. infr. libr. 10. cap. 19. Villas verò quas memoras, per istius Regis chartas emerui, tunc proferente easdem in publico, negat Rex se largitum fuisse, requisitusque Otho qui tunc Referendarius fuerat, cujus ibi subscriptio meditata tenebatur adfuit, negat se subscripsisse. Et Aimoin. libr. 4. cap. 41. E quibus Beatus Andoënnus Referendarius ideo est dictus, quod ad eum universæ publicæ deferrentur conscriptiones, ipseque eas annulo Regis, sive ab eo Sigillo sibi commissio muniret seu firmaret. E Referendarij munere fuit gradus ad Episcopatum Gregorius infr. libr. 5. cap. 45. Agræcula Cabillonensis Episcopus obiit Episcopatus anno quadragésimo octavo, ævi autem octogésimo tertio, cui Flavius Referendarius Guntranni Regis successit. Idem libr. 9. cap. 23. Charimerem enim Referendariū, cum consensu civium Regalis decrevit auctoritas fieri Sacerdotem (id est Episcopum Virdunensem) Bucciovaldo Abbate postposito. Vrsicinus è Referendario Ulrogothæ Regina factus est Episcopus, Cadurcensis, à Maurilio Episcopus designatus Gregor. infr. h. libr. cap. 43. sed cum Episcopatum ejus multi expeterent, ipse Vrsicinum, qui quondam Referendarius Vltrogothæ Regina fuerat elegit. Etiam Regina suos Referendarios habuere ut loco proximè laudato Vrsicinus fuit Referendarius Ultrogothæ Regina, & Bobolenus Referendarius Fredegundis memoratur. Gregorius infr.

Charimeris fuit Referendarius Childeberti junioris. Greg. deglor. Cōfess. c. 95. Hæc autem dicens Charimeris, qui nunc Referendarius Hildeberti, Regis habetur.

libr. cap. 32. *Nam Domnola relicta quondam Burgoleni, intentionem de vineis cum Boboleno Referendario Fredegundis habebat. Referendarius inde dictus est quod ad eum rescripta regia referebantur annulo seu sigillo regio obsignanda, ex loco Aimoini proximè laudato, quem exscripsit Sigebert, ad ann. 637. Referendarius autem dicebatur ad quem publica conscriptiones referebantur, ut per eum anulo seu sigillo regio confirmarentur. Referendarij etiam fuit cura vectigalium. Hinc Marcum-Referendarium collectis thesauris de iniquis descriptionibus, morte sublatum refert Gregorius lib. 6. cap. 28. Marcus quoque Referendarius, post congregatos de iniquis descriptionibus thesauros, subito lateris dolore detentus caput totondit, atque penitentiam accipiens spiritum exhalavit, resque ejus fisco conlatae sunt. Referendario successit Cancellarius, cujus idem officium, est major dignitas.*

Ipsos quoque clavos Cenomannici, qui tunc eodem advenerant impletis follibus portant. Follis est sacculus scorteus, seu è corio factus, pecuniæ deponendæ causa ut in l. cum servus ff. de condit. & demonstrat. Si ille in folle reliqua obtulerit, id est in sacculo. Juvenal. Satyr. 13.

Si reddat veserem, cum tota arugine follem.

Annonas evertunt & cuncta devastant. Annona pro frumento tritico l. annonam ff. de extraordin. criminib. l. 1. C. de frument. urb. Constantinopol. Augustin. de quæst. utriusque testam, cap. 127. Domus enim facta est homini cum annona. Gregor. ipse supr. lib. 4. cap. 41. Metas annonæ quæ aderant elidit. Idem de Mirac. Martyr. libr. 1. cap. 48. capsam cum reliquijs in cellam penariam ponit, ac super annonam quæ erat in vase condita locat. Abbas Vrspergens. anno Dom. 828. in regione Vastonia trans Garonnam in pago Aginnensi, annonam de cælo quasi pluviam descendisse, similem frumento.

Denique cum psallentes de Ecclesia egressi ad sanctam Basilicam properarent, processio fiebat de Ecclesia ad Basilicam S. Martini Turonensis, Basilica est major & primaria Ecclesia, processiones diebus solemnibus fieri solebant de minoribus Ecclesijs, ad basilicam seu majorem Ecclesiam in signum obsequij. Gregor. infr. h. libr. cap. 11. Die autem beato quo dominus

ad cælos post redemptionem hominum ascendit gloriosus, cum Sacerdos de Ecclesia ad basilicam psallendo procederet, & idem de Mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 25. *Nam cum in venerabili Dominice natiuitatis nocte sacrosanctis deducta excubijs procedentes de Ecclesia ad Basilicam sancti ire disponeremus.* Aliàs basilica est Ecclesia nondum consecrata, ante consecrationem non dicitur Ecclesia, sed basilica. Gelas. in epist. ad Episcopos Lucaniæ cap. 6. *Basilicas noviter institutas, non petitis ex more præceptionibus, dedicare non audeant Episcopi.* can. basilicas de consecr. dist. 1. Paulin. epist. 11. ad Severum. *Testis autem Dominus, quod si vel scypulum sacri cineris habuissimus, supra quam nobis ad basilicam, quæ proximè in nomine domini consummabitur, dedicandam necessarium erat, misissimus unanimitatitua.* Et basilicam semper ab Ecclesia distinguit Gregorius infr. h. libr. cap. 16. *Post hac Chilpericus de pauperibus & junioribus Ecclesie vel basilice bannos iussit exigi, pro eo quod in exercitum non ambulassent.*

Hic post crucem præcedentibus signis, equo superpositus ferebatur, processiones & litæ solemnes fiebant cum crucibus, & signis quæ sunt vexilla seu baneria. Gregorius infr. libr. 10 cap. 9. *Ebracharius verò usque Venetias urbem accessit, miserat enim ad eum obviam Episcopus Regalis clericos suos cum crucibus & psallentio, qui eos usque ad urbem deduxerunt.* Ekkeard. junior de casib. monast. S. Galli cap. 6. *Letania major dominicam incidit, fratribus cruces alias sequentibus.* Guillelm. Brito Philippid. libr. 11.

*Ast Regi satis est tennes crispare per auras
Vexillum simplex cendato simplice textum
Splendoris rubei, Lethania qualiter uti
Ecclesiastica solet certis ex more diebus*

Processionum solemnem usum cum crucibus & cereis ardentibus laudat Gregorius de glor. confess. cap. 20. *Regressique ad basilicam sanctas ejus reliquias, cum Saturnini, Iuliani que Martyrum, vel etiam Beati Illidij exinde solemniter radiantibus cereis, crucibusque admovimus.* idem eod. libr. cap. 29. *Adsumptâ igitur pallâ de Beati sepulchro componunt in modum feretri, accensisque super cruces cereis atque ceroseralibus dant voces in can-*

ticis, circumcunt urbem cum vicis. Idem de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 44. Manè autem factò Sacerdos admonitis civibus, crucibus, & cereis ad occursum sanctarum reliquiarum devotissimus properat. idem infr. libr. 9. cap. 40. qui cum clericis suis Pictavum accedens, cum grandi psallentio, & cerearum micantium ac thymiamatis adparatu sancta pignera absente loci Episcopo in monasterium detulit. de quo plura dissertat libr. 5. cap. 3.

Dispositis verò actionibus quibus in Calendis Martijs cives Pictavos vel adfligeret vel damnavet, pridie animam reddidit. Roccolenus dispositis actionibus, id est indicto juridico conventu apud Pictavos Calendis Martijs, pridie è vivis excessit. Conventus juridici quos vocant assises certo die & loco indicebantur à Comitibus qui præerant juri dicundo, & ipsi de causarum actionibus, id est de litibus cognoscebant Gregorius infr. lib. 8. cap. 18. Gondovaldus autem Comitatum Meldensem super Vverpinum competiit, ingressusque urbem causarum actionem agere cepit. Placitum à Comitibus indicebatur certo die ut partes adessent judicio Conc. Triburiens. can. 9. Si Episcopus Ecclesiasticum, & Comes seculare placitum eadem die condixerint placitum Comitum postponatur. Reges etiam solebant denuntiare diem adventus apud quamque urbem. Auctor vitæ Ludovici Pij. Constituto tempore id est Kalendis ad Compendium venit. Juridici conventus indici soliti. Calendis Martijs, quia annus incipiebat à mense Martio glossa in can. ordinationes 76. dist. Eandem ob causam indictiones vectigalium fiebant mense Martio, unde occasio tumultus popularis eodem tempore. Gregor. in hoc libr. cap. 18. Lemovicinus quoque populus, cum se cerneret tali fasce gravari, congregatus in Kalendis Martijs Marcum Referendarium, qui hac agere jussus fuerat interficere voluit, unde mensis Martius dictus est mensis primus. Tertull. advers. Psychicos cap. 14. Cur Pascha celebramus annuo circulo in mense primo.

O si se habuisset Massilia Sacerdotem numquam nares oleum aut reliquas species detulissent, nisi tantum chartam, quo majorem opportunitatem scribendi ad bonos infamandos haberes. Hæc sunt verba Epistolæ Gregorij, quæ respondit epistolæ Felicis Nan-

Nannetensis Episcopi calumniantis fratrem ejus, is erat Petrus Diaconus Lingonensis, quod cupidine Episcopatus, Episcopum necasset. Inter alias merces ex Ægypto charta seu papyrus advehi solebat Hieronym. ad Chromat. *chartam defuisse non puto Ægypto ministrante commercia* & ante M. Tull. pro Rabirio Posthum. *Ductæ naves Postumi Puteolis sunt audita visæque merces, fallaces quidem & fucosæ chartis & linteis, & vitro delatæ.* Vnde olim magnum Romæ vectigal constitutum Voëpiscus in Aureliano. *Vectigal ex Ægypto urbi Romæ Aurelianus vitri, chartæ lini stupæ, atque anabolics species æternas constituit.* Inde quasi ludendo Gregorius ait si Felix fuisset Massiliensis Episcopus, futurum ut naves Massilienses non alias species adveherent, quàm chartam, quâ majorem adversus bonos scribendi copiam haberet. Felicis Nannetensis Episcopi cum laude meminit Fortunat. libr. 2. carm. 4. ejusdem quasi amici meminit Gregorius de glor. Confess. cap. 78.

Interea Beatus Tetricus à sanguine sauciatur. Tetricus Lingonensis Episcopus sauciatus à sanguine, id est percussus apoplexi, quæ contrahitur ex effusione sanguinis. Orosius libr. 7. cap. 32. *Valentinianus cum Sarmata sese per Pannonias diffudissent, easque vastarent, bellum in eos parans, apud Brigitionem oppidum, subitâ effusione sanguinis, quod Græcè ἀπὸ πλῆθους vocatur, suffocatus & mortuus est.* Eadem locutione usus est Gregorius infr. libr. 6. cap. 22. *Post duos verò menses Nonnichius Comes, qui hoc scandalum seminaverat, sanguine percussus interiit.* Idem eod. lib. cap. 35. de Mummolo. *In via verò iëtuatus sanguine, vix accedere quo jussus est valuit, &c.* idem de glor. Confess. cap. 79. *Nam sauciatus à sanguine diruit in terram, obligatur lingua, quæ locuta fuerat campum tolli, clauduntur oculi qui concupiebant, manus contrahuntur, quæ adprehenderant.* Quæ omnia sunt signa apoplexeos, & argumenta probandæ interpretationis nostræ. Hinc tumultentus saucius dicitur, quasi vino saucius. Justin. libr. 1. cap. 8. *Cyrus reversus per noctem sancios opprimit.* Apuleius libr. 7. *sancijs illis, & crapula vinolentiaque madidis.* Martial. libr. 3. epigr. 68. *Quid dicat nescit sancia Terpsichore.*

Cui cum nulla Medicorum fomenta valerent, conturbati Cleri-

ci, & à Pastore ut pote destituti, Mondericum expetunt, qui à Rege indultus, ac tonsoratus Episcopus ordinatur, sub ea specie ut dum Beatus Tetricus viveret, hic Ternodorense castrum ut Archipresbyter regeret, atque in eo commoraretur, migrante vero decessore iste succederet. Tetrico Lingonensi Episcopo valetudine affecto Mondericus petente Clero successor designatur, ita ut dum Tetricus viveret, Ternodorense castrum ut Archipresbyter regeret, & ibi sedem haberet, nè in una & eadem Ecclesia duo viderentur Episcopi. Pari de causâ Maurilius Cadurcensis Episcopus, adiutorem & successorem sibi designavit Vrsicinum, & Domnolus Cenomanensis Theodulfum quem habuit successorem Gregor. infr. h. libr. cap. 42. & libr. 6. cap. 9. de quo plura dissert. jur. Canonic. libr. 1. cap. 3. Ternodorense castrum in Burgundia Comitatus nomine insigne Tonerre, de quo Adrevaldus de mirac. B. Benedic. libr. 1. cap. 32. Castrum quoddam in Burgundia partibus in latere montis supra fluvium Hermentationem vocabulo situm adjacenti regioni nomen indidit, namque à Tornodoro vicina regione Tornodorensis dicitur. Eiusdem castri meminit Gregorius de glor. Confess. cap. 11. Intra terminum autem Tornodorensis castri, Lingonica civitatis erat Presbyter. Idem eod. libr. cap. 87. Fuit in Tornodorensi pago in Parochiâ Lingonicensi vir sanctitate præcipuus Ioannes Abbas. Fomenta sunt medicamenta, vel alia solatia quæ ægris adhibentur Q. Curt. libr. 3. cap. 6. Ille fomenta corpori admovit, ille torpentem nunc cibi, nunc vini odore excitavit. Tacit. 1. Annal. Militaribus animis adhibenda fomenta, ut ferre pacem velint. Auson. in Panegy. Gratian. Egrotantes amicos Trajanus visere solebat, tu & visere solitus, & mederi, prebes ministros, instruis cibos, fomenta dispensas. & Gregor. ipse de Mirac. D. Martin. lib. 3. c. 56. Ex hoc nullius medici se credens fomento posse sanari, & Beda lib. 4. c. 32. Curabant Medici hunc appositis pigmentis emollire, nec valebant. Augustin. de civit. Deilibr. 22. cap. 8. Aut ut aliquando homo quietius vivat, fomentis est pellis mitiganda frequentibus. Idem de mirabil. sacr. scriptur. libr. 2. cap. 31. Etenim si in oleo vel in quocumque fomento incendatur, fomenta sunt aqua, vinum, oleum. Idem de Genesi libr. 1. cap. 18. Non sicut foventur tumores aut

vulnera in corpore , aquis vel frigidis , vel calore congruo temperatis. Oleum lucernæ lychni fomenta dixit, Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 15. In hoc oratorium , una puellarum , cui officium erat lychni fomenta compenere. Idem lib. 4. cap. 33. quæ est in igne deitas , qui fomentis accenditur.

Et apud Arisitensem vicum , Episcopus instituitur , habens sub se plus minus Diœceses quindecim , quas primum Gothi quidam , nunc verò Dalmatius Ruthenensis Episcopus vendicabat. Arisitenfis Episcopatus ante hæc tempora delibatus est è Ruthenensi Episcopatu , non plures quàm decem & quinque Diœceses , id est parochias complectens , quas Gothi quidam Episcoporum nomine tenuerant , id est Septimani , qui càm tempestate Gorhorum nomine censebantur , Mundericus amissâ spe obtinendi Lingonensis Episcopatus ob contractam offensam Chulperici Regis , transijt in regnum Sigeberti Regis , & Arisitenfis Episcopus institutus , reclamante Dalmatio Ruthenensi Episcopo , & parochias è sua sede decisas vindicante. Nec post Mondericum desiêre Episcopi Arisitenfes , anno enim Dom. DCXXX. Conc. Rhemensi interfuit Emo Arisitenfis Episcopus , & subscripsit una cum Sulpitio Bituricensi & Vero Ruthenensi auctore Flodoardo Hist. Rhem. libr. 2. cap. 5.

Interea transunte Beato Tetrico , hic tonsô capite Presbyter ordinatur , accepta omni potestate de rebus Ecclesia , qui verò ut benedictionem Episcopalem Lugduni accipiat , iter parat. Demorruo Tetrico Lingonensi Episcopo , relicto Munderico qui jam superstiti successor designatus erat , Sylvester lectus Episcopus , & Presbyter ordinatus , jam potitus rebus temporalibus Ecclesiæ , dum iter instrueret ut à Nicetio Lugdunensi Episcopo benedictionem , id est consecrationis seu ordinationis munus acciperet , Lingonum enim civitas subest Metropoli Lugdunensis , Epilepsi correptus interiit.

Anno octavo Episcopatus sui dum Diœceses ac villas Ecclesia circumiret , lustratio seu visitatio Diœcesis proprium officium Episcopi. Gregor. de glor. confess. cap. 59 de Troiano Santonensi Episcopo. Hic fertur dum esset in corpore si novum ut adsolet amphimalum induisset , cum quo processurus Diœcesim circumiret. Idem eod. libr. cap. 106. Ecce frater noster Maroveus hu-

jus urbis Episcopus non est coram, eo quod illum causa visendarum Parochiarum elongaverit. Sulpit. Sever. epist. 1. ad Euseb. de Martino Turonensi E. *Cum ad Diocesim quamdam pro solemni consuetudine sicut Episcopis visitare Ecclesias suas moris est, media fere hyeme Martinus venisset.*

Et hac dicens virgam quam habebat in manu, pectori ejus cum ictu valido impulit. Tetricus Lingonensis Episcopus Pappulo successori apparuit, & quasi indignum sede episcopali jussu cedere, virga quam habebat in manu percussit. Virga pastoralis insigne Episcoporum. Gregorius de vit. Patr. cap. 7. *Nam illo absente multi de virga, quam in manu ferre solitus erat (Gregorius Lingonensis Episcopus) suspensos, atque signatos energumenos expellebant.* Idem de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 79. de Leone Agathensi Episcopo. *Mane autem facto accedit ad lychnos, qui de Camera Ecclesie dependebant, extendensque virgam, quam tenebat in manu effregit, cunctos dicens, &c.* Hinc investitura Episcopii à Rege vel Imp. fieri solita per virgam & anulum Ivo Carnotens. ep. 8. *Sed cum Clericorum primo ingenio, postea violentia Regi fuisset presentatus, & inde cum virgâ pastoralis à Rege mihi intrusâ, ad Ecclesiam Carnotensem adductus.*

In quo ille evigilans dum cogitans quid hoc esset, ficta in loco illo desigitur, ac dolore maximo cruciatus. Ficta est dolor subitaneus, quasi clavus infixus esset. Gregor. de Mirac. D. Martin. libr. 3. cap. 10. de matre. *Tempore quo transactis parturitionis doloribus me edidit, dolorem in vno tibi musculo incurrit. Erat autem subitaneus tamquam clavus affigens atque ita fictam gravissimam dabat, ut plerumque eclipsim generaret.* Eadem analogia dolor lateris quem Græci *πλευρίτις*, telum vocatur, quia est morbus valde acutus, qui latus ferit velut telum. Seren. Samonic. de Medicin. *Est & vis morbi quod telum commemoratur quum subito dolor insanus fuerit incitus ictu.* Ilidor. orig. libr. 4. cap. 6. *telum lateris dolor, dictum autem ita est à Medicis, quod dolore corpus transverberet quasi gladius.*

Leonastes Biturigis Archidiaconus decidentibus cataractis, lumine caruit oculorum, cataracta est suffusio oculorum à Græco καταρρακτης defluo Gregorius de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 19. *Theodomeris Diaconus cum præ humore capitis, decidentibus ca-*

taractis oculorum, aditus haberet, per quatuor annos graviter ob-
seratos. Idem de vit. Patr. cap. 19. Tunc commota Dei famula lu-
minibus sepultis, manus imposuit, statimque reseratis cataractis
mundum latè patentem, quæ fuerat caca prospexit.

Regressus. quoque domum vocato quodam Iudæo ventosas qua-
rum beneficio oculis lumen auget, humeris superponit. Veteres in
Gallia Judæis medicis usi sunt, uti Romani Græcis. Gregor.
infr. hoc ipso cap. Nam perstitisset hic in sanitate, si Iudæum, non
induxisset super divinam virtutem. Veneno periit Carolus Cal-
vus, à Sedechia Judæo medico suo sibi propinato. Aimoin.
lib. 5. cap. 35. Carolus autem Imperator febre correptus pulverem
bibit, quem sibi nimirum dilectus ac creditus medicus suus Iu-
dæus, nomine Sedechias transmisit, ut ea potione à febre libera-
retur; &c. ventosæ sunt cucurbitulæ vitreæ ad hauriendum
sanguinem è scapulis. Gregor. infr. h. lib. cap. 35. quia missæ in
scapulis sive cruribus, ventosæ procedentibus, emergentibusque ve-
sicis decursâ sanie multi liberabantur.

Nam Benedictus Senoch Presbyter, qui apud Turones morabatur, Cap. 7.
sic migravit à seculo, ejus vitam scripsit Gregor. de vit. Patr. c. 15.

Nam carcerarij's adclamantibus, corpus in platea adgravatum
est, solutisque eisdem, rursus sine labore levatur. Vincti miracu-
lo soluti in funere Germani Parisiensis Episcopi, idem evenit
in funere Gregorij Lingonensis Episcopi, Gregor. de vit.
Patr. cap. 7. & in transitu reliquiarum B. Martini. Gregor. de
mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 47.

Ipsi quoque qui soluti fuerant, in obsequium funeris usque ad
basilicam, in quâ sepultus est liberi pervenerunt, miraculo solu-
tiè vinculis in funere Germani, in gratiam acceptæ liberta-
tis, prosecuti sunt funus defuncti. Exemplo libertorum, qui
domini funus pileatî præcedebant l. unic. §. sed & qui domi-
ni C. de Latin. libertat. tollend. Obsequium funeris est offi-
cium seu solemnitas funeris. Gregor. supr. libr. 2. cap. 13. Ma-
nè factò processio solemnitatis, funeris ejus obsequium fuit. Idem
de miracul. Martyr. libr. 1. cap. 76. Cucurrit mater orbata ad ob-
sequium funeris plangens, sepelivitque filium.

Eodem quoque anno & Caluppa reclausus obiit, ejus vitam
scripsit. Gregor. de vit. Patr. cap. 11. ubi Reclusum vocat,

Reclusi singulare genus Monachorum qui se includebant cellulâ, quasi ergastulo, hujus generis fuere. Caluppa de quo hic. Maxentius Abbas, de quo Greg. supr. lib. 2. c. 37. *Erat in his diebus vir laudabilis sanctitatis Maxentius Abbas reclusus in Monasterio suo ob Dei timorem intra terminum Pictavensem.* Patroclus de quo Gregor. proximo cap. *Fuit autem in Biturico termino reclusus nomine Patroclus.* Hospitius de quo Gregor. infr. lib. 6. cap. 6. *Fuit autem apud urbem Nicensem eo tempore Hospitius reclusus* cujus meminere Aimoin. lib. 3. c. 1. & Paul. Diac. de gest. Longobard. c. 1. Paternus apud Paderbrunnâ in Germania Siegbert. ad ann. 1058. *In monasterio autem Monachorum Scotus quidam Monachus Paternus nomine multo tempore reclusus, qui etiam hoc incendium saepe prädixerat, propter propositum reclusionis exire nolens se comburi passus est,* apud Græcos notum fuit etiam id genus monachorum quos vocabant κατηγμένους Memoratur Maris κατηγμένους, cui roganti in cellula sacra mysteria obtulisse Theodoritum Cyrensem Episcopum, Diaconorum manibus usum pro altari testis est ipse de vit. Patr. cap. 20. Alij ἑκακίστους Cedren in Constantino Copronymo de Stephano juniore martyre. ἑξήκοντα ἔτη ὡς ἁγίους ἐποίησεν ἐν τῷ βουνῷ τῷ ἀγίῳ Αὐξέντιῳ ἑκακίστους. Sexaginta enim annos exegit in colle sancti Auxentij inclusus. Nec modò viros, sed & virgines Reclusas audio & miror Gregorius infr. libr. 6. cap. 29. *Hac cum puella vidisset, compuncta est corde, & post dies paucos rogavit Abbatissam, ut sibi in quâ includeretur cellulam prapararet, at illa velociter perfecta ait ecce inquit cellulam, quid nunc desideras, puella vero petijt ut recludi permetteretur, quod cum ei prestitum fuisset congregatis virginibus cum magno psallentio, accensis lampadibus, tenente sibi beata Radegunde manum, ad locum vsque perducitur, & sic valetaciens omnibus, & osculans singulas quasque reclusa est.* Ejusdem meminit Gregor. infr. lib. 9. cap. 40. *Erat ibi tunc reclusa quedam, quæ ante paucos annos per murum se dejiciens, ad basilicam sancti Hilarii confugit, & infra, sed postquam in monasterium per eum locū, unde se precipitaverat funibus est adtracta, petijt ut se in cellulam secretam recluderet dicens, &c.* Extat epistola Gosfridi Vindocinensis, quæ est 48. lib. 4. *servo & ancilla Dei Herveo & Eva inclusis, & ante Stephanus 2. epist. 4. ad*

Pipinum. *Sanctimoniales faminas acque reclusas, quæ ab infantia & pubertatis tempore, pro Dei amore sese clausuræ tradiderunt.* Sed quia hujusmodi clausura, nimis audax propositum videbatur, nè quis includeretur sine judicio Episcopi & Abbatis veritum est. Conc. Francoford. habitum ann. Chr. 794. can. 12. *Vt reclusi non fiant, nisi quos ante Episcopus Provincia, atque Abbas comprobaverint, secundum eorum dispositionem in loco reclusionis ingrediantur.*

de sancto Sal-
vio Abbate, po-
stea Albigenfi
Episcopo. Gre-
gor. libr. 7. c. 3.
*Quid plurim-
clauditur vale-
dicens fratribus
sibi quæ ipsi va-
ledicentibus.*

Et apud Monasterium Melitense termini Arverni conversus. Melitense monasterium fuit apud Arvernos, ubi Monachum professus Caluppa reclusus. idem Gregor. de vit. Patr. cap. 11. *Et apud Monasterium Melitense territorij Arverni conversatus in magna bumilitate se fratribus prabuit.*

Frigoriticis pustulis laborantibus, vel reliquis morbis saepe per orationem remedia conferebat. Frigoritici frequens vox apud Gregorium, pro febre laborantibus ut de mirac. B. Martin. lib. 1. c. 38. *de qua cerâ quàm multa virtutes factæ sunt super Frigoriticis & alijs infirmis longum est enarrare.* Idem de vit. Patr. cap. 19. *Frigoriticus quoque accedens ad hoc monumentum, ut pallam tegentem attigit, restincta contagionis febre convaluit.* Idem de mirac. martyr. libr. 2. cap. 49. *Frigoritici etiam in illo loco nonnulli sanati sunt, & Baldricus Noviomens. Chronic. Cameracens lib. 1. cap. 55. Frigoritici atque diversis aegritudinibus occupati venientes optatâ merentur sanitate donari.* Febricitantes Frigoritici dicti quia accessio febris, incipit à frigore & tremore. Gregorius quo sui ipsius interprete familiariter utor. de mirac. S. Martin. libr. 4. cap. 37. *Puerorum unus aulicorum graviter à typo tertiano, accedentibus, discedentibusque febribus, tremore superveniente quatiebatur.* Inde Frigoritio pro accessione febris, idem de glor. confess. cap. 21. *dato igitur manè rediit ad propria, nec ultra ab hoc morbo frigoritionis, vel confractio- nis ullius pertulit gravitatē.* Frigoritio est accessio febris. Confractio ejusdem intermissio, frangi videtur febris cum intermittitur. Idem de mirac. B. Martin. lib. 4. cap. 37. *de typo tertiano. In sequenti verò nocte, cum dies ille quo frangi consueverat aduenisset.* Pustulæ sunt tumores seu vesicæ in cute, quæ semper sunt cum febre & veneno. Rusticiores verò corales

seu pusulas vocabant Gregor. infr. hoc libr. cap. 35. *Rusticiores verò corales, hoc est pusulas nominabant* Columella libr. 7. cap. 5. *Est etiam insanabilis sacer ignis, quem pusulam vocant pastores.* Corales à colore purpureo quasi corallio similes, pustulæ malæ, ob febrem, & venenum, quæ semper cohærent. Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 13. *Quidam in Italia dum veneno pustula pervasus, in discrimine sic ageretur, ut vivere desperaret.* Idem cap. 33. ejusd. libr. *Hic verò insciente veneno à pustulis malis omnem sensum perdiderat.* Idem de glor. Confess. cap. 10. *Non post multum verò tempus, venit ad eum homo, cujus os à pustula mala tumefactum, caputque & oculi inflati, ob nimium venenum præcludebantur.* Idem libr. 6. cap. 8. de Eparchio Recluso. *Pusularum malarum venenum, crucis signo sæpè compressit.* Idem cap. 14. ejusd. libr. *Valetudines variae malignæ cum pusulis & vesicis.*

Cilicium semper puro adhibebat corpori. Patroclus Reclusus utebatur cilicio ad purum, id est nudum corpus induto. Cilicium est vestis intima Monachorum è pilis caprarum contexta, quæ ad cutem apponitur Augustin. epist. 205. de B. Hieronymo. *Cilicio sacca carnem veluti Ethiopis macerans, desuper panno vilissimo se tegebat.* Paulin. de vit. S. Martin. libr. 1.

Quin ex contexto setis coopertus amictu

Exesa assiduo compunxit acumine membra,

Vt tereret tenuem vestis nimis aspera pellem,

Et cutis extensis stimulis attracta paveret.

Hinc Nicephorus. Phocas post mortem Romani dicti Pueri Imp. ut Bringam luderet, cui suspectus erat affectati imperij, ei dixit se jam dudum cogitare de vita monastica, & ut hoc suaderet, ostendit ei vestem cilicinam ad cutem positam de quo Zonar. in Romano Puero *δείξας αὐτῷ ράκος τι τρίχινον, ὃ ἐν χρῷ περιέχεται, τῆς δ' ἐξουθεν αὐτῷ ἀεὶ βολῆς καλὴ τῆμωνος*, *Ostendens vestem è pilis contextam, quàm nudo corpore veste exteriori tectam gestabat.* Hoc pacto Hospitius Reclusus catenis vinctus ad imam cutem desuper cilicium gestabat. Gregor. infr. libr. 6. cap. 6. *Fuit autem apud urbem Nicensem eo tempore Hospitius Reclusus magna abstinentia, qui constrictus catenis ad purum copus ferreis, induto desuper cilicio, &c. & infr. & videntes eum cinctum catenis, induitque cilicio dicunt, &c.*

Irruit

Irruit super Synagoga Iudaorum, multitudo sequentium. Apud Arvernos erat Synagoga Iudaorum, ut & Massilia & in alijs urbibus Gallia. Judæi apud Arvernos ad fidem conversi & baptizati ab Avito Arvernorum Episcopo, non sine curatione foetoris eis nativi de quo Fortunat. lib. 5. carm. 4. Cap. 11.

Gavissus autem nuncio Pontifex, nocte sanctâ Pentecostes vigilijs celebratis, ad baptisterium foras muraneum egressus est, ibique omnis multitudo coram eo prostrata baptismum flagitavit. Baptismus solebat ministrari stans diebus, in Pascha & Pentecoste, de Pentecoste locus est hic insignis, de Pascha supr. hoc ipso cap. *Quidam ex his ad sanctum Pascha ut baptizaretur expetijt.* Quam plures Judæi ad fidem conversi, & baptizati ab Avito Episcopo, renuentes pulsi, Massyliam secessere. In baptizatis hæc singularis gratia emicuit, quod à baptizatis exemptus teter odor, de quo malè audiunt Judæi unde Fortunat. l. 5. carm. 4.

Abluitur Iudeis odor baptismate divo.

Ait baptisterium foras muraneum, antiquiora baptisteria erant extra urbem tempore persecutionis. Baptisteria solebant poni extra urbes in occultis locis de quo Vicecomes de baptismo lib. 1. cap. 6.

Transijt post hac & Bracchio Abbas Cellula Menatensis. Bracchio Abbas monasterij Menatensis in Arvernis de quo Gregorius de vit. Patr. cap. 12. *Cum ad priorem cellulam resideret, in monasterio Menatense, quod per incuriam Abbatis intepuerat ordinatur, &c. Menat ena Aurvergne.* Cap. 12.

Post hac Meroveus cum in custodia à patre retineretur, tonsoratus est, mutataque veste, quâ clericis uti mos est, Presbyter ordinatur, & ad monasterium Cenomannicum quod vocatur Aninsula dirigitur, ut ibi Sacerdotali erudiretur regula. Meroveus ob nuptias cum Brunichilde vidua Sigiberti Regis patrui, iussu Chilperici patris invitus tonsus in clericum, quo spes regni ei adimeretur. Sæpius inviti ordinabantur in clericos ob suspicionem, vel in pœnam delicti ut Gallus & Julianus Apostata fratres, jubente Constantio clerici ordinati, quo ipsis imperij spes adimeretur Gregor. Nazianz. orat. 1. in Julian. & Chararicus unus è primoribus Francorum, quod Clodoveo contra Cap. 14.

Siagrium pugnanti in prælio defuisset, jussu Regis Presbyter ordinatus & filius ejus Diaconus teste Gregorio supr. libr. 2. cap. 41. Aimoin. libr. 1. cap. 23. Ait mutata veste quia alia erat vestis Clericorum, alia Presbyterorum, communis vestis Clericorum est alba, Presbyterorum proprium insigne orarium seu stola. Conc. Moguntinum 1. can. 28. *Presbyteri sine intermissione utantur orarijs, propter differentiam Sacerdotij dignitatis*, & Conc. Tiburiens. apud Gratian. in can. ut Presbyteri 17. qu. 4. *Vt Presbyteri non vadant nisi stolâ, aut orario induti*. Inde in restitutione Presbyterorum dantur eis orarium & planeta, quæ eisdem dantur in ordinatione ex Conc. Tolet. 4. can. 27. can. Episcopus 11. qu. 3. Notandum est quod additur Meroveum Presbyterum ordinatum directum ad Monasterium Anisula, alij codices legunt Anisola in Diœcesi Cenomannensi, ut ibi Ecclesiæ disciplina instrueretur, vel verius ut in monasterio sub tuta custodia esset. idem Aimoin. lib. 3. cap. 15. *Exinde Chilpericus filium Meroveum suspectum doli, quod partes Brunichildis fulciret, instigante noverca Fredégunde comâ attonsum, ac in monasterio Anisola detrusum jussit ordinari Presbyterum*. Juniores clerici tradebantur monasterio instituendi in clericali disciplinâ, quia disciplina ecclesiastica maximè colebatur hac ætate in monasterijs Gallix, unde pueri Angli jussu Gregorij, positi in monasterijs Gallix, ut christiana fide imbuerentur teste ipso Gregorio lib. 5. epist. 10. indict. 14. Hoc monasterium à Childeberto I. fundatum. Hodie sancti Carilephi vulgò *saint Cales* dictum, à nomine primi Abbatis cujus vitam habes apud Surium 1. Jul.

Cumque parvum solatium qui eum ducebant haberent, ab ipso Gauleno in itinere excussus est, opertoque capite, indutusque veste seculari, beati Martini templum expetiit. Meroveus iuvitus tonsus in clericum, & mox Presbyter ordinatus, & detrusus in monasterium Anisolense, consilio Guntramni Bosonis, per Riculfum Subdiaconum suggesto, iter inijt ut confugeret in basilicam B. Martini, duce dicto Riculfo, sed cum parum solatii id est opis & auxilij haberet à ducibus, à Gauleno uno è suis pueris id est servis in itinere excussus, id est vi exemptus è manibus eorum qui eum ducebant. Excussi sunt qui ab alijs ex-

cutiuntur, seu commoventur ut psalm. 126. *Sicut sagitta in manu potentis, sic filij excussorum*, quem locum variè interpretati sunt Hilarius Augustin. & Hieronym. ad Marcellam in hunc psalm. Eadem voce usus est Gregorius de glor. Confess. cap. 36. *quia virtute quiescentis cum sonitu magno excussus, longè projectus est.* Et quia Meroveus erat tonsò capite, nè ex tonsura agnosceretur, operto capite, & veste seculari indutus B. Martini ædem expetijt. Clericis non licuit in foro apparere operto capite, nè tonsura & corona lateat, & eorum ordo ignoretur. Hinc Vvilelmus de Bussi Anglus cum objectis respondere non valeret, voluit solvere vinculum Coisæ, quod est indumentum capitis, ut probaret se esse clericum, ostensa tonsura clericali. Matth. Paris in Henrico III. ad ann. 1255. *Et cum non posset objectis respondere, quia multis erat irretitus sceleribus, voluit ligamenta suæ Coisæ solvere, ut palàm monstraret, tonsuram se habere clericalem, non est permissus, &c.*

Post missas autem petijt, ut ei Eulogias dare deberemus. Eulogia variè accipitur, quandoque pro pane benedicto, vel pro pane qui pro benedictione dari vel missitari solebat. Paulin. epist. 1. ad Severum, *Panem Campanum de cellula nostrâ tibi pro Eulogia misimus.* Idem epist. 45. ad Alippium. *Panem unum sanctitati tue unitatis gratiâ misimus, in quo etiam trinitatis soliditas continetur, hunc panem Eulogiam esse tu facies dignitate sumendi.* Augustin. contra litt. Petilian. lib. 3. *Eulogias panis simpliciter, & hilariter datas, ridiculo nomine, & venenose turpidinis ac furoris infamet.* Gregor. ipse infr. libr. 7. cap. 1. de Salvio tum Abbate, postea Albigeni Episcopo. *Vt cum quisque venisset extraneus, & orationem tribueret, & Eulogias gratia plenissima ministraret.* Idem de glor. Confess. cap. 31. *Acceptum verò homo ille panem, non prius comedit quàm à Sacerdote benediceretur, aut ab eo Eulogias acciperet, quibus acceptis sumpsit & abiit.* Flodoard. hist. Rhemen. lib. 2. cap. 11. *Hic venerabilis Præsul Pipinum majorem domus regie, traditur amicissimum habuisse, cui eulogias pro benedictione crebro solebat mittere.* Alias Eulogia sumitur pro epulo quod fidelibus præberi solebat, benedictionis gratiâ in die festo Sanctorum. Gregor. infr. lib. 8. cap. 2. *Surrexi gavisus fateor ad occursum ejus, & data oratione de-*

precor, ut in mansione mea, Eulogias B. Martini dignaretur accipere. Idemque lib. 10. cap. 15. Abbatissa Monasterij Pictaviensis de convivis ait, se nullam novam fecisse consuetudinem, nisi sicut actum est sub Domna Radegunde, se christianis fidelibus Eulogias obtulisse, nec sibi comprobari cum illis vllatenus convivasse. Nec non Eulogia accipitur pro oblatione quæ in specie aliqua vel nummus fit Episcopo, ob causam Synodi vel dedicationis Ecclesiæ, vel aliam causam. Pelagius in can. Eleutherius 18. qu. 2. quid Episcopo ipsi nomine Eulogia offerri debeat inter ipsos Monachos & Presbyterum volumus definiri. Et Leo 4. epist. ad Episcopos Britanniarum cap. 3. De Eulogijs ad sacra concilia deferendis, nihil invenimus à majoribus terminatum, sed sicut unicuique Presbytero placuerit. Hoc loco verò Eulogia accipitur pro sacra communione, ut colligitur ex hoc ipso quod Meroveus post missas petijt Eulogias ab Episcopo. Post missas enim communio solebat præberi laicis, uti moris est in hunc diem. Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. c. 47. Cumque expletis missis, populus cæpisset sacro sanctum corpus redemptionis accipere. idem de glor. confess. cap. 65. quibus expletis celebratisque missis accedit ad poculum salutare. Rufinus de vit. Patr. lib. 1. c. 166. Cum ergo post oblationem consecratam unusquisque ad communionem accederet, per singulorum facies intelligebat & animas. Beda lib. 4. cap. 4. Vocatisque fratribus parare prandium, missas fieri atque omnes communicare more solito precepit. Interpretationem juvant quæ sequuntur in d. cap. 47. Quod cum refutaremus ipse clamare cæpit, & dicere quod non rectè eum à communione, sine fratrum conniventia suspenderemus, illo autem hæc dicente, cum consensu fratris qui præsens erat, contestata causa canonica, Eulogias à nobis accepit. Quæ verba etiam sua interpretatione indigent. Meroveus excipiebat se ab Episcopo excludi non posse à communione, sine conniventia, id est consensu fratrum. Episcopus solus non potest quem excommunicare sive laicum sive clericum can. debent, & seq. 11. qu. 3. Et hoc jure Meroveus contestata causa canonica, id est contestata secundum Canones Eulogia, accepit à Gregorio nostro, adhibito consilio Ragnemodi Parisiensis Episcopi, qui aderat. Conniventia passim pro consensu Conc. Carth. 4. can. 22.

Idem de vit. Patr. cap. 8. Vere inquam quia Eulogias de manu meâ accipie: pro eo quod verba, quot furor exegit, meis auribus intinasti, erat autem convivio recumbens.

Episcopus sine concilio Clericorum suorum, Clericos non ordinet, ita ut civium conniventiam & testimonium querat. Gregorius de glor. confess. cap. 63. *Si inquit meo consilio conniventiam prae-bueris.* Eulogias etiam pro sacra communione accepit Gregorius de vit. Patr. cap. 20. De Leobardo recluso. *Quadam autem die, dum nimium fessus haberetur, nos ad se vocari praecepit, ad quem accedentes, postquam funeris sui necessitatem desiecit Eulogias à nobis peccatoribus flagitavit, quibus acceptis hausto mero ait, tempus meum jam imbletur jubente domino.* Quo ex loco probatur etiam usus sacrae Communionis sub utraque specie. Pari Analogia Eulogias accipe pro sacra Communione infr. lib. 6. cap. 32. *Nunc autem rogo ut pacem tuam non mereatur, neque Eulogias de manu tua suscipiat.* Eulogias non aliter quam pro sacra communione accipi, indicant verba quae praecedunt, sed & nobis epistolam manu Sacerdotis subscriptam detulit, ut in Communionem reciperetur.

Erat autem tunc nobis Ragnemodus Parisiaca sedis Episcopus qui sancto Germano successerat. Ragnemodus proximè successit Germano Parisiensi Episcopo. Idem testatur Gregor. de mirac. D. Martini lib. 2. cap. 12. *Quodam autem tempore cum Beatus Germanus Parisiaca urbis Pontifex ad festivitatem gloriosi Antistitis accederet, Ragnemundus tunc Diaconus, nunc Episcopus in servitium ejus accessit.* Ejusdem meminit Gregor. de glor. Confess. cap. 89. de Marcello Parisiensi Episcopo. *Ad cujus tumulum cum Ragnimundus Presbyter qui nunc ejus municipij habetur Sacerdos, quartano typo veniens decubasset.*

His diebus Nicetius vir neptis meae. Virum accipe pro marito, Gregor. de Mirac. D. Martini lib. 1. cap. cxxi. *Factum est autem quodam tempore, ut vir sororis meae, invalescente febre graviter agrotaret.* Idem libr. 2. c. 2. *Iustinus vir sororis meae in valetudinem irruit.*

Redeunte Mareleiso Archiatro. Archiater est medicus Principis l. 6. C. de Profess. & medic. Gregor. infr. lib. 10. c. 15. *Interea cum hac nomen pueri Eunuchi protulisset, adfuit Reovallis Archiater dicens, puer iste parvulus cum esset, & infirmaretur in femore, desperatus cepit haberi.* Idem de miraculis D. Martini lib. 2. cap. 1. *Vocavi Armentarium Archiatrum, & dico ei, om-*

ne ingentum artificij tui impendisti, pigmentorum omnium vim probasti, sed nihil proficit. Archiatri primum gradum inter medicos tenent, & inter amicos Principis censentur. Gregorius Nazianz. in orat. funeb. Cæsarij fratris Archiatri Juliani Imp. *τάχεται μὲν γὰρ τὸ πρῶτον ἐν ἰατροῖς τάξῃ, καὶ τοῖς φίλοις τοῦ βασιλέως ἐνθὺς ἀριθμούμενος.* Primum statim inter medicos dignitatis gradum obtinuit, atque in amicorum numero apud Imperatorem habitus.

Quadam enim die ad convivium ejus adscitus, dum pariter sederemus, suppliciter petijt aliqua ad instructionem animæ legi. Meroveus adhibito Gregorio ad epulas, petijt aliquid legi de sacris libris in solatium animæ. Lectio sacrorum librorum usu recepta etiam inter epulas Principum, nec non apud veteres. Cornel. nepos in vit. Pompon. Attici: *Nemo in convivio ejus aliud ἀρσάμα αὐδῖναι quam Anagnostem quod nos quidem jucundissimum arbitramur, neque umquam sine aliqua lectione apud eum cœnatum est, ut non minus animo quàm ventre convivæ delectarentur.* Gell. noct. attic. lib. 3. c. 19. *Apud cœnam Phavorini Philosophi, cum discubitus fuerat, captusque erat apponi cibus, servus assistens mense ejus legere incœptabat, aut grecarum quid litterarum aut nostrarum.*

Tunc direxit Guntchramnum puerum ad mulierem quandam sibi jam cognitam à tempore Chariberti Regis habentem spiritum Pytonis, ut ei quæ erant eventura narraret. Meroveus reprobatus à Deo, quod anxius futuri an regnum apisceretur, consulit Pythonissam. Pythonissa erat quædam mulier quæ habebat Pythonis spiritum, id est Pythonis spiritu correpta futura divinabat, Pythonissam uno verbo vocat Gregor. proximis verbis. *Meroveus verò non credens Pythonissæ tres libros super sancti sepulchrum posuit.* Eadem ætate fuit mulier in Gallia quæ Pythonis spiritum habebat, & ex arte divinandi magnum quæstum faciebat. Gregor. infr. lib. 7. cap. 42. *Fuit tunc temporis mulier quæ spiritum Pythonis habens, multum præstabat dominis divinando quæstum, Inde Pythonici dicuntur qui correpti sunt Pythonis spiritu* Tertull. de anima. *Scimus etiam Magos elicere explorandis occultis per Catabolicos & Paredros & Pythonicos spiritus.* Sic & Saül à Deo damnatus, quia consuluit Pythonissam Dendor. 1. Reg. 28.

Veniant enim equi nostri, & acceptis accipitribus, cum canibus exerceamur venatione, spectaculisque patulis jocundemur. Venatio gentilitium studium Francorum Eginart. in Carolo Magn. Exercebatur assidue equitando, ac venando, quod illi Gentilitium erat, quia vix ulla in terris natio invenitur, quæ in hac re Francis posset æquari. Maximè Francis in delicijs fuit venatio accipitraria, Hinc Becco comes Arvernorum, accipitrem quasi vagum captum ab uno è famulis basilicæ S. Juliani martyris Brivatensis, ut suum vindicabat. Gregor. de mirac. marty. lib. 2. cap. 16. *Similiter ut unus deservientibus basilica S. Juliani, accipitrem alium dum per viam ambularet, quasi vagum invenit, quod cum ad Beconem pervenisset, quod sc. puer repertum teneret accipitrem, calumniari cæpit, ac dicere meus ille erat inquit, & hic furto eum sustulit, & Parisiorum urbe à Normanis obsessa, obsessi accipitres miserunt, nè perirent.* Abbo de obsidione Paris. lib. 1.

*Quisque regi proprios status, nè clade perirent
Accipitres loris permisit abire solutis.*

Odo vit. S. Gerald. lib. 1. cap. 4. *scilicet ut Cappos & accipitres competenti jactu emittere consuesceret.*

Post hæc continuato triduo, in jejunijs, vigilijs atque orationibus, ad beatum tumultum iterum accedens revolvit librum qui erat Regum. Meroveus sacras sortes consulturus, per sacros codices, triduo jejunat. Triduanum jejunium usu solemne fuit divini numinis exorandi causa. Gregor. de glor. Confess. cap. 63. Audiens autem de infirmitate puella, se ad basilicam beati Petri Apostoli confert, ibique continuatio cum vigilijs & orationibus triduo jejunio, &c. Annales Franc. ad ann. 791. Carolus propter multa mala & predationes ac cædes quas Huni exerceuerant in populo Dei provocatus, congregato exercitu in Bajoaria juxta Anisam fluvium, cum omni populo suo, jejunijs & obsecrationibus triduo celebratis exercitum dividit. Beda lib. 4. cap. 14. Visum est fratribus triduanum jejunium agere, & divinam suppliciter obsecrare clementiam, ac misericordiam sibi dignaretur impendere. Sortes consulendi per sacros libros mos fuit quem non probat. Augustin. epist. 119.

Dicentes simul vinere sine collisione possumus. Collisio est

congressus seu confictus hostium inter se. Gregorius de Mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 7. *Sigebertus gloriosissimus Rex Sequanam transiens, sine collisione exercitus, pacem cum fratribus fecit.*

Illi quoque qui ex Saxonibus remanserant detestati sunt nullum se eorum barbam, neque capillos incisurum, nisi prius se de adversariis ultum irent. Idem Paul. Diac. de gest. Longobard. lib. 3. c. 7. Id genus voti proprium Germanorū fuit Tacit. de morib. cor. Alijs Germanorum usurpatum rara, & privata cujusque audentia apud Cantos in consensum vertit, ut primum adoleverint, crinē barbamque submittere, nec nisi hoste caso exuere votivum obligatumque virtuti oris habitum. Saxones victi à Suevis sacramento se damnarunt, nè barbam, capillumve tonderent, priusquam, de hostibus sese ulti essent. Non dispari ingenio juniores Angli voto sese obligasse traduntur, se uno lumine panno obvoluto processuros, donec aliquod singulare facinus ab his patratum esset in Gallia Jo. Frossard. vol. 1. cap. 29. Et si avoit entr'eux plusieurs jeunes Bacheliers, qui avoient chacun un œil couvert de drap, afin qu'ils n'en peussent voir, que jamais ne veroient que d'un œil, jusques à ce qu'ils auroient fait aucunes proïesses de leur corps au Royaume de France.

Cap.

17.

Eo anno dubietas Paschæ fuit, in Gallijs verò nos cum multis civitatibus xlv. Calendas Maias sanctum Pascha celebravimus, alij vero cum Hispanis Calendas Aprilis solemnitatem hanc tenuerunt. Tempore Victoris Papæ gravior controversia fuit de die Paschatis, Ecclesijs Asiæ diem Paschæ celebrantibus die 14. lunæ exemplo Judæorum, cæteris Ecclesijs, etiam si non incideret in diem dominicum, diem Paschæ semper rejicientibus in diem dominicum, cujus dissidij causa Victor Ecclesias Asiaticas à communione removit, qua de re Ireneus Lugdunensis Episcopus scripsit ad Pontificem ut sibi temperaret, auctore Eusebio libr. 5. cap. 22. 23. 24. Eandem controversiam rursus contigisse narrat. Gregor. infr. lib. 10. cap. 22.

Tamen ut ferunt fontes illi, qui in Hispanis nutu Dei complentur, in nostro Pascha repleti sunt, Fontes Hispaniæ Die sabbathi Paschæ divinitus complentur, in baptismum qui eo die ministrari solet. Gregor. infr. libr. 6. cap. 43. Castrum Ofer in cuius Ecclesia

Ecclesia fontes divinitus complentur. Idem lib. 10. cap. 22. Sed fontes Hispanie, qui divinitus implentur in nostro Pascha repleti sunt. Hi fontes sunt in Lusitania apud castrum Offem Gregor. de mirac. lib. 1. cap. 24. Est & illud illustre miraculum de fontibus Hispanie, quos Lusitania Provincia profert. Piscina namque est apud Offem, campum antiquitus sculpta, & ex marmore vario in modum crucis miro composita opere, de iisdem fontibus meminit idem de glor. Confess. cap. 69. Multa sunt fontium miracula Plin. lib. 30 cap. 2. Et in Cantabria fontes Tamarici in augurio habentur.

Cainone verò Turonico vico, Cainone olim vicus Pagi Turo- Cap. 18.
nici, hodie non ignobile oppidum. Gregor. de glor. Confess. cap. 22. de Maximo Abbate. Deinde ad castrum Cainonense ur-
bis Turonica veniens monasterium collocavit. Gregor. infr. libr.
6. cap. 13. Dehinc ad Cainonense castrum, ubi hospitium habebant
pariter advenerunt. Idem infr. lib. 10. cap. 31. vocat Cainonem
vulgò Chinon.

Guntchramnus Rex ait evenit impulsu peccatorum meorum, ut absque liberis remanerem, & ideo peto ut hic nepos meus mihi sit filius, & imponens eum super cathedram suam cunctum ei regnum tradidit, dicens, una nos parma protegat, unaque hasta defendat. Guntchramnus orbus liberis, Childebertum nepotem ex fratre Sigeberto adoptavit in filium per impositionem cathedræ, & parmæ hastæque traditionem. Ut res tutior esset, idem eum rursus postea adoptavit per hastæ traditionem, repetitis solemnibus adoptionis. Gregor. libr. 7. cap. 33. Post hæc Rex Guntchramnus, data in manu Regis Childeberti hasta ait, hoc est iudicium, quod tibi omne regnum meum tradidi, & idem Aimoin. lib. 3. cap. 68. Ita Theodoricus Rex Gothorum Regem Herulorum adoptavit per arma, id est gladij & scuti traditionem Cassiod. 4. Var. 2. Per arma fieri posse filium grande inter gentes constat esse præconium, & ideo more gentium & conditione virili, filium te presenti munere procreamus, ut competenter per arma nascaris, qui bellicosus esse dignosceris, damus quidem tibi equos enses clypeos, & reliqua instrumenta bellorum, sed quæ sunt omnimodis fortiora largimur tibi nostra iudicia. Et Justinianus quoque Athalaricum per arma adoptavit. Cassiod.

8. Var. 1. *Desiderio concordie factus est per arma filius.* Alaricus Clodoveum adoptavit per barbæ tactum. Aimoin. lib. 1. cap. 20. *Et Alaricus juxta morem antiquorum barbam Clodovei tangens adoptivus ei fieret pater,* Pipinum filium Caroli M. per barbæ præcisionem adoptavit Luitprandus Rex Longobardorum. Paul. Diacon. de gest. Longobard. lib. 6. cap. 53. *Circa hæc tempora Carolus Princeps Francorum Pipinum suum filium ad Luitprandum direxit, ut ejus juxta morem capillum susciperet, qui ejus casariam incidens, ei pater effectus est.* idem Aimoin. libr. 4. cap. 57. *Et Gregorius Patricius Tasonem dolo interfecit quasi vellet eum adoptare per barbæ præcisionem.* Aimoin. libr. 4. cap. 32. *Nam promittens Tasoni, quod barbam ejus præscindens, juxta morem antiquorum, eum sibi adoptaret in filium, cum fratre ac paucis fidelium ad se venire suavit, &c.* Apud Orientales adoptio fiebat per Camisæ indumentum & osculum. Hoc pacto Balduinus à Comite Edeffano, & ejus conjugē adoptatus in filium Guibert. Abbas Histor. Hierosolymit. lib. 3. cap. 13. *Ab utrisque est adoptatus in filium, adoptionis autem talis pro gentis consuetudine dicitur fuisse modus intra lineam interulam, quam nos vocamus Camisiam nudum intrare eum faciens sibi adstrinxit, & hæc omnia osculo libato firmavit. Idem & mulier postmodum fecit.*

Quod ille despiciens apud Sueffionas, atque Parisius Circos edificare præcepit, eos populis spectaculum præbens. Ludi equestres quos Circenses vocabant non modò Romæ, sed etiam in alijs civitatibus Imperij Romani celebrari soliti, propter populi voluptatem Hieronym. in vit. Hilarion. *Sec. & Italicus ejusdem oppidi municeps christianus adversus Gæxensem Duumvirum, Marna Idolo deditum Circenses equos nutriebat, hoc si quidem in Romanis urbibus jam inde servatur à Romulo, ut propter felicem Sabinorum raptum, ab ipso Conso quasi consiliorum Deo, quadriga septeno currant circumitu, & equos partis adverse fregisse victoria sit.* Treviris in Galliâ. Nobiles post varias urbis suæ clades, Circenses ab Imperatore postularunt Salvian. de provident. lib. 6. *Excisa tot continuatis everfionibus summa urbe Gallorum pauci nobiles, qui excidio superfuerant quasi pro summo delete urbis remedio Circenses ab Imperatoribus postula-*

bant. Chilpericus ut populi gratiam sibi conciliaret, Circenses ludos instituit & Circos apud Parisios & Sueffiones extruxit.

Reperit cum eodem res Brunichildis Regina commendatas, Cap: 19.
Prætextatus Rhotomagensis Episcopus Chilperico Regi suspectus visus, quia res Brunichildis ei commendatæ erant, id est apud eum depositæ. Commendare est deponere l. & si quis §. funeris ff. de religiof. & sumpt. funer. Gregor. infr. hoc cap. *Dixique vobis quia res ejus, id est quinque sarcinas commendatas haberem.*

Conjuncto autem concilio exhibitus est. Erant autem Episcopi qui advenierant, apud Parisius in basilica sancti Petri Apostoli, Prætextatus Rothomagensis Episcopus, instigante Chilperico Rege damnatus in Concilio Episcoporum Gallia apud Parisios inito in basilica S. Petri Apostoli, quæ nunc dicitur S. Genovefæ, de quo & Aimoin. lib. 3. cap. 26.

Nos collecti in unum sedebamus in secretario basilicæ Beati Petri. Episcopi sedebant in secretario basilicæ concilij causa, sæpius concilia habita leguntur in secretario ecclesiæ, ut Honoratus Archidiaconus à Natali Episcopo Salonitano Archidiaconatu depositus in Synodo habita in secretario Ecclesiæ ex Gregorio lib. 1. epist. 19. ubi dixi.

Subito advenit Aëtius Archidiaconus Parisiaca Ecclesiæ, salutatisque nobis ait Audite me o Sacerdotes Domini, qui in unum collecti estis, aut enim hoc tempore exaltabitis nomen vestrum, & bonæ famæ gratia resplerebitis, aut certe nullus vos à modo pro Dei Sacerdotibus est habiturus, si personas vestras sagaciter non erigitis, aut fratrem perire permittitis. Memoria digna est oratio Aëtij Archidiaconi Parisiensis ad Episcopos congregatos in basilica S. Petri in causâ Prætextati, ut tueantur libertatem Ecclesiæ, nec sinant Episcopum injuria damnari, per calumniam enim accusatus credebatur dolo Fredegundis Regina.

Et impletur in te proverbium illud quod corvus oculum corvi non eruet Gregorius Chilperico Regi suspectus erat in causâ Prætextati, quàm ob causam dixit ei in ipso impleri proverbium cornix cornici oculum. M. Tull. pro Flacco. *Hic Hercule cornici oculum ut dicitur.* Idem. pro Muren. *Inventus est scri-*

ba quidam Cn. Flavius , qui cornicum oculos confixerit.

Ad hæc ego si quis de nobis ô Rex , iustitie tramitem transcedere voluerit , à te corrigi potest , si verò tu excefferis , quis te corrumpiet , loquimur enim tibi , sed si volueris audire , si autem nolueris , quis te condemnabit , nisi is qui se pronuntiavit esse Iustitiam. Hæc sunt verba Gregorij ad Chilpericum Regem. Regis est subditos delinquentes coercere , sed si ipse deliquerit non alium habet Judicem quàm Deum. Ziphilin. in Antonino. *καὶ γὰρ τοι τῆς ἀνταρχίας ὁ θεὸς μόνος χρίνει δίκαια* , Principis enim solus Deus iudex esse potest.

Habes legem & canones , hæc te diligenter rimari oportet , & tunc quæ præceperint , si non observaveris , noveris tibi Dei iudicium imminere, Gregorius Chilperico Regi habes inquit legem & canones ex quibus Prætextatus iudicandus est , sed si hæc contempseris , scito iudicium Dei tuo capiti imminere.

Conversus ad Iuscellum , quod coram eo erat positum ait propter te hæc iuscella paravi , in quibus nihil aliud præter volatilia , & parumper ciceris continetur. Iuscellum est vas escarium , in quo jus , iusculum vel iuscellum continetur , iuscellum derivatur à jure quod nostris dicitur *Brouet* , jus est liquor coctilium , jus herbarum Gregor. infr. libr. 6. cap. 6. Et primum quidem jus in quo coxerant hauriens , ipsas sumebat in posterum. jus nigrum Lacedemonijs laudatum M. Tull. Tuscul. 5. *Quid victum Lacedemoniorum in Phiditijs nannè videmus , ubi cum tyrannus cœnavisset Dionysius , negavit se jure illo nigro quod cœna caput erat delectatum.* Chilpericus Rex Gregorio exhibuit iuscellum quasi ejus gratiâ paratum esset , Gregorius pane & vino contentus , iuscello abstinuit ut ipse indicat sequentibus, *Post hæc accepto pane , hausto etiam vino discessi.*

Ille verò porrecta dexterâ , juravit per Omnipotentem Deum quod ea quæ lex & Canones edocebant nullo prætermitteret pacto. Chilpericus Rex porrectâ dexterâ , jurat de observandis Canonibus in causa Prætextati , juramentum solebat fieri solemniter elevata manu. Gregor. de vit. Patr. cap. 8. *si es innocens accede propius , & jura tangens scripturam quam ipse depinxit , & infra. At ille nihil moratus accedit ad manus Episcopi , qui hanc epistolam extentam tenebat , elevansque manus suas ut sacra-*

mentum daret, cecidit retrorsum supinus, &c. Idem de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 33. *Ingressique in hujus memorata adis altare, cum elevatis manibus sacramenta proferrent, persecutor causa perjurasse eos clara voce testatur. Idem eod. libr. cap. 53. Ingressique basilicam sancti martyris, elevatis homo manibus ad perjurandum, cum nomen sancti voluisset ore patulo nominare, hæsit vox in faucibus.*

Decantatis nocturnalibus hymnis. Nocturnum officium ab Episcopis & clericis decantari solitum. Victor Vticens. de persecut. Vand. libr. 2. Iam enim ob celebritatem festivitatis, hymni nocturni per totam Ecclesiam canente populo concrepabant. Gregor. de glor. confess. cap. 31. Quidam Presbyter solitarius iter carpens ad hospitium cuiusdam pauperis Limanici mansionem expetijt, quæ accepta juxta morem Sacerdotum nocte ab stratu suo consurgens orationi adstitit. Idem infr. lib. 9. Nos verò ignari facti media surgentes nocte ad reddendas Domino gratias invenimus eum dormientem.

Manè Rex adfuit, dixitque Episcopus enim in furtis deprehensus ab Episcopali officio ut avellatur Canonum auctoritas sanxit. Chilpericus Rex instabat apud Episcopos congregatos Parisijs in basilica S. Petri, ut deponeretur ab Episcopatu, propter furtum de rebus suis factum, allegans Episcopum in furto deprehensum esse deponendum secundum Canones, ac ne dubitaretur de fide Canonum misit ad Patres codicem, in quo continebantur Canones quasi Apostolici, quos inter legebatur ille, Episcopus in homicidio adulterio & perjurio deprehensus à Sacerdotio divellatur, uti subjungit Gregorius. Ipse verò ad metatum discessit, transmittens librum Canonum, in quo erat quaternio novus adnexus, habens Canones quasi Apostolicos continentes hæc. Episcopus in homicidio adulterio, & perjurio deprehensus à Sacerdotio divellatur. Canones quasi Apostolici dicuntur à Gregorio qui proferebantur sub falso nomine Canonum Apostolorum, verbum quasi in jure denotat fictionem & veri imaginem. Gregor. infr. h. libr. cap. 32. Apud Parisios autem mulier quædam ruit in crimen, adserentibus multis, quasi quod relicto viro cum alio misceretur. Idem eod. libr. cap. 32. Literas quæ multa impropria loquebantur in Regem, in qui-

bus inter reliqua erat insertum, quasi quereretur Sacerdos se à Paradiso ad inferos descendisse. Idem supr. h. libr. cap. 18. Voluitque ostia basilicæ rumpere, quasi ut extractum Sacerdotem lapidibus vrgeret.

Et sacculum cum numismatis auri pondere tenentem quasi millia duo. Sacculus dicitur continere quasi millia duo nummum auri, continens ferè duo millia nummum, quasi in idiomate vernaculo scriptorum hujus ætatis, quandoque idem est ac ferè. Gregor. infr. libr. 6. cap. 46. ad villam Calensem, quæ distat ab vrbe Parisiaca quasi centum stadijs, & infra, confecitque duos libros, quasi Sedulium imitatus. Idem de mirac. Martyr. libr. 2. cap. 25. Distat autem basilica à Brivatensi vico, quasi stadijs decem. Idem libr. 1. de mirac. eorumd. cap. 76. de lacu Lemano. Extenditur autem lacus ille in longitudine quasi stadijs quadringentis. Idem de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 30. de Lococia gensi monasterio. Distat autem ab vrbe Pictava quasi stadijs quadräginta, & ante Sidon. libr. 2. epist. 2. de Scronato totum quod concupiscit, quasi comparat, id est aliena rapit, quasi emat. Aliquando particula quasi denotat veritatem & proprietatem ut in Evangelio Joannis quasi unigeniti à patre.

Et limbum aureis contextum filis in partes dissecasti. Limbus vulgò accipitur pro fimbria seu ora vestis, sed & accipitur pro veste limbo adornata, Trebellius Pollio in Zenobia. Ad conciones galeata processit, cum limbo purpureo: & Hieronym. in Matth. libr. 4. cap. 27. Chlamydem coccineam, pro rufo limbo quo Reges veteres utebantur. Et hoc loco limbus accipi videtur pro veste pretiosa aureis filis contexta, Chilpericus enim exprobat Prætextato, quod inter cæteras vestes, quæ apud eum commendatæ erant custodiæ causa à Brunichilde Regina limbum aureis filis contextum in partes secuerit, & dederit quibusdam ut eos duceret in partes Merovei adversus ipsum, vix enim credibile est imo ineptum esset fimbriam vestis scindi, ut in plures distribueretur, ad inimane scelus eos sollicitandi causa.

Proprium mihi esse videbatur, quod filio meo Meroveo erat quem de lavacro regenerationis excepi. Prætexiatus apud Chilpericum Regem se excusat, quod antidori gratia quibusdam

dedisset vestes Merovei, quæ custodiæ causa apud eum depositæ erant, quia pro proprijs habebat, quod pertinerent ad Meroveum, qui ei filius spiritualis erat, quod ab eo ex baptismo susceptus esset. Suscepti ex baptismo sunt filij spirituales & hoc est quod repetit paulò post Prætextatus. *Filius enim mihi erat, ut sæpe dixi spiritualis ex lavacro.* Suscepti ex baptismo sunt filij spirituales, unde filiolos vocant, & susceptorem patrem spiritualement vel patrinum can. in catechismo can. in baptismo de consecrat. dist. 4. Gregor. libr. 6. cap. 16. *Interea oritur intentio inter illum, & Phatirem ex Iudæo conversum, qui jam filius Regis erat ex lavacro.* de quo Viccomes fusè de baptismo. libr. 1. cap. 30.

Hæc eo dicente prostermitur Rex coram pedibus Sacerdotum dicens, audite o pijsimi Sacerdotes. Ea fuit reverentia Principum in Episcopos, ut ad eorum genua devolverentur, & eorum manus oscularentur. Ambros. de dignitate Sacerdotali cap. 2. *Quippe cum videas Regum colla, & Principum summitti genibus Sacerdotum, & exosculatis eorum dexteris, orationibus eorum credent se committi.* Hilarius Pictaviens. E. contra Constantium. *Osculo Sacerdotes excipis, quo & Christus est proditus, caput benedictioni submittis, ut fidem calces.*

His ita gestis petijt Rex, ut aut tunica ejus scinderetur, aut centesimus octavus psalmus, qui maledictiones Schariothicas continet, super caput ejus recitaretur, aut certe judicium contra eum scriberetur, nè in perpetuum communicaret. Postquam Prætextatus aulicorum artibus deceptus, falsum crimen confessus est, Chilpericus Rex petijt ab Episcopis, ut in pœnam aut ejus tunica scinderetur, aut 108. psalmus qui maledictiones Schariothicas continet, id est prophetico spiritu diras in Judam Iscariothem, super eum recitaretur, aut communione in perpetuum interdiceretur. His pœnis intercessit Gregorius, quasi non canonicis, nixus promissione Regis, ut nihil extra canones gereretur. Scissio vestis pœna non canonica visa est, quia ignota est canonibus Ecclesiasticis, non ignota tamen fuit veteribus. Quintil. declamat. 8. *Mirum hercle si scindo vestes, nudo corpus, ignes flagella depono. Homini non est nova res dolor corporis appliciti, quod scissa laceraque veste non potest ferre pudorem,*

quod nescit ad flagellorum vices membra componere, quem vix à genibus tortor abducit, cui jam scissas quoque difficile possis eripere vestes, diceres mehercle te velle torqueri, ego scindo vestes, tu intremiscis. Idem declam. 18. Pater in tormentis filij non aversos tenuit oculos, ipse vestes scidit, velamenta laceravit. Benedictum tamen sedis Apostolicæ invasorem à Leone VIII. solemniter depositum abscisso pallio Pontificali, & fracta ferula pastoralis refert Regino 2. chronic. Martyres in agone veste nudati, Martyrium passus est Cyprianus deposito Byrrho & Dalmatica, in linea, id est camisia linea. Pontius Diaconus in vita Cypriani apud Surium. 14. Septemb. Et ita idem Cyprianus in agrum Sexti perductus est, & ibi se lacerno birro expoliavit, & genu in terram flexit, & in orationem se domino prostravit, & cum se dalmaticâ expoliasset & Diaconibus tradidisset, in linea stetit, & cæpit spiculatorem sustinere &c. Novum pœnæ genus fuit ut Episcopus pœnæ causa maledictis Iscarioticis incesseretur, recitato super eum psalmo 108. quo de Juda Prophetatum scribit Augustin. in hunc locum, & idèd à Patribus rejectum, quia pœnæ canonicæ certæ sunt, id est à Canone definitæ, nec Ecclesia alias admittit. can. dictum est 81. dist. cap. cum non ab homine extr. de judicijs. Præter Canones fuit id pœnæ genus quod deposcebatur, ut in perpetuum communione interdiceretur, quia etiam excommunicatis non negatur sacra Communio in extremis pœnitentibus Conc. Nicen. can. 12. & epist. Leonis 89. can. de his qui 26. qu. 6. can. si qua fœmina can. hi qui 50. dist. Thietgaudus Treverensis & Guntherius Colonienfis Archiepiscopi à Nicolao I. depositi propter divortium Lotharij & Thietbergæ, salvâ communione laïca can. Teugvaldum 11. q. 3. Joannes Diacon. lib. 4. cap. 44. Acrius intercessit Gregorius nè Episcopus præter Canones damnaretur, longè enrialius rem tractavit Bertramnus Burdegalenfis Episcopus his verbis quæ paulò ante referuntur à Gregorio Prætextatum affatus. Audi o frater & Coepiscope quia Regis gratiam non habes, idèdque nec nostra charitate vti poteris, priusquam Regis indulgentiam merearis, quasi diceret perduellionis dam natus proprio judicio propria confessione, à communione fratrum & Coepiscoporum arceris, donec Regis beneficio

neficio restituaris. Excommunicati in gratiam Principis recepti, vel ejus mensæ adhibiti, pro absolutis & restitutis habentur Capitular. libr. 5. cap. 383. quod desumptum est ex Conc. Tollet. 12. can. 3. Ita Prætextatus post decessum Chilperici Regis, à Guntrano Rege susceptus, & epulis ejus adhibitus Episcopatum recepit de quo Gregorius libr. 7. cap. 16. *Et sic à Rege susceptus, atque convivio ejus adscitus, ad urbem suam regressus est, laudatur hoc Capitulare ab Juone Carnotensi epist. 61. & 171.*

Meroveus verò dum in Remensi Campania latitaret, nec palam se Austrasijs crederet à Taravannensibus circumventus est. Idem Fredegar. cap. 78. Austrasij sunt Lotharingi. Austrasia Tetrarchia regni Francorum, cujus caput fuit Metis. Taravannenses seu Tarvannenses, Tarvanna civitas Morinorum in Belgicâ vulgò Terovenne, quæ solo everfa est à Carolo V. Imp. ejus sedes Episcopalis Bononiam translata.

Morini
hodie
Flādrī
chroni.
Nor-
mann.
ad ann.
1651.
Comes
Mori-
norum.
quos
moder-
ni Flan-
dros
nominant.

Gailenum verò adprehensum abscissis manibus & pedibus auribus & narium summitatibus, & alijs multis cruciatibus adfectum, infelicitè necaverunt. Gailenus ob necem Merovei nati Chilperici Regis manibus pedibus auribus & naribus truncatus. In reis læsæ majestatis mutilatio membrorum corporis, fuit poena frequens hac ætate Gregor. infr. h. libr. cap. 26. *Sed & duo filij ejus Burgolenus & Dodo ob crimen majestatis læsæ judicio mortis suscepto, unus ab exercitu vi oppressus est, alius in fuga adprehensus, truncatis manibus & pedibus interijt.* Idem libr. 7. cap. 20. de clerico submisso à Fredegunde ut Brunichildem necaret. *Referansque quæ acta fuerant, manuum ac pedum abscissione multatur.* Idem libr. 10. cap. 18. *quibus per loca singula inquisitis alios carceribus mancipant, alios manibus incisis relinquunt, nonnullos auribus naribusque amputatis ad ridiculum laxaverunt.*

Grindionem quoque intextum rotæ in sublime sustulerunt. Poena rotæ antiquior in Gallia, decipiuntur qui credunt esse inventum Germanorum. Gregor. infr. lib. 6. cap. 33. *Tunc regina tormentis gravioribus mulieribus adfectis, alias necat, alias incendio tradit, alias rotis ossibus confractis invertit.* Rota etiam Græcis notum poenæ, seu quæstionis genus. Apuleius met.

libr. 3. *Nec mora cum ritu Gracienſi ignis & rota , tum omne flagrorum genus inferuntur..*

Gucilionem qui quondam Comes palatij Sigiberti Regis fuerat, abſciſſo capite interfecerunt. Comes palatij erat præpoſitus regiæ , qui præerat juridicundo & in majoribus rem referebat ad Principem Eginart. in Carolo M. Cum calciaretur & amiciretur , non tantum amicos admittebat , verum etiam ſi Comes Palatij litem aliquam eſſe diceret , qua ſine ejus juffu deſiniri non poſſet , ſtatim litigantes introduci juffit , & velut pro tribunali ſederet lite cognita ſententiam dixit. Hincmar. Rhemenſ. epift. ad Episcopos Franciæ cap. 14. Et Comes Palatij de omnibus ſecularibus cauſis , vel judicijs ſuſcipiendi curam inſtanter habebat. & cap. xxi. ejusd. epift. Comitſ autem Palatij inter cætera penè innumerabilia , in hoc maximè ſollicitudo erat , ut omnes contentiones legales , quæ alibi orta , propter æquitatis judicium , palatium aggrediebantur , juſtè ac rationabiliter determinaret.

Cap.
20.

Nam deambulans per palatium vidit in pavimento domus tabulam marmoream in qua crux dominica erat ſculpta , & ait cruce tua domine frontem noſtram munimus & peſtora , & ecce crucem ſub pedibus conculcamus , & dicto citius juffit eam auferri , Tiberius Cæſar videns tabulam marmoream in pavimento domus inſculptam ſigno Crucis dominicæ , motus religione , ſtatim juffit eam tolli , non ſine præſenti divini numinis gratia , erutâ enim tabulâ primâ ſecundâ & tertiâ , quæ pariter erant inſculptæ ſigno crucis , inventus eſt ingens theſaurus , de quo largè ut ſolebat erogavit in pauperes. Ante Tiberium conſtit. Theodoſij & Valentiniani vetitum , nè ſignum crucis dominicæ inſculperetur in ſolo vel lapide vel marmore humi poſito l. unic. C. nemin. lic. ſign. Salvat. Chriſt. Idem vetitum ſyn. 6. in Trull. can. 73. præter Gregorium de Tiberio , idem narrat Paul. Diaconus libr. 38.

Quâ ablatâ inveniunt magnum theſaurum habentem ſupra mille auri centenaria. Centenarium eſt quantitas centum numorum aureorum , præter hunc locum Gregorius inſtr. h. cap. de Narſete Duce. Ibique in domo ſua occultè cifternam magnam fodit in qua multa millia centenariorum auri argenteque repoſuit. Idem inſtr. h. libr. cap. 31. Tranſactis igitur paucis diebus , adveniens

Iustinianus, pedibus se projecit Imperatoris, quindecim ei centenaria auri deferens ob meritum gratiae. Idem de glor. Confess. cap. 63. Qua sanata tria ei centenaria auri Imperator offert. Et Gregorius 1. libr. 7. epist. 129. de sex verò centenarijs qui in Cime-liarcho Ravennatis Ecclesiæ fuerant commendati, ab excellentissimo Exarcho, in quotidiana militum praefectura sunt mutuati. ubi plura dixi.

Celebrante Victore Tricastinorum Episcopo solemnitate natalitij sui. Dies anniversarius ordinationis Episcoporum solemniter celebrari solebat, de die ordinationis Aurelij Carthaginensis Episcopi testatur Augustin. de verb. Domin. serm. 32. Dies anniversarius ordinationis domini senis Aurelij crastinus illufcescit, rogat & admonet per humilitatem meam charitatem vestram, ut ad Basilicam Fausti devotione venire dignemini, de die suæ ordinationis idem Homil. 24. Verumtamen cum dies anniversarius nostræ ordinationis exoritur, tunc maximè honor hujus officij, tamquam primo imponatur attenditur. Dies ordinationis Episcoporum honoris causa natalis Episcoporum vocabatur quasi nati essent Deo & Ecclesiæ, in die ordinationis suæ, præter hunc locum Gregor. ipse de mirac. B. Martin lib. 1. cap. 6. Dicit eis unus ex clericis, sciatis quia post hoc triduum natalis Episcopatus ejus esse consueverat, & forsitan in hac die se transferri debere vos admonet, memoratur Victor Tricastinensis Episcopus. Augusta Tricastinorum, civitas Episcopalis in secunda Narbonensi, S. Pol de Tricastin. Tricastrum est etiam oppidum Burgundiæ juxta Divionem. Cæsarius de mirac. libr. 5. cap. 42. Villam quæ Tricastrum vocatur, juxta Divionem sitam.

Quod cum Rex Guntchramnus comperisset, congregari Synodum apud urbem Lugdunensem jus sit, conjunctique Episcopi cum Patriarcha Nicetio beato, discussis causis, invenerunt eos de his sceleribus quibus accusabantur valdè cōvictos, praeceperunt ut qui talia commiserant Episcopatus honore privarentur. Salonius Ebre-dunensis, & Sagittarius Vapincensis Episcopi ob varia scelera damnati & depositi Episcopatu in Concilio Lugdunensi Præside Nicetio Lugdunensi Episcopo, quem Gregorius hic vocat Patriarcham, quia Episcopus Lugdunensis est Primas Gal-

liarum, Primates quandoque Patriarcharum nomine cohonestantur, ut Priscus Lugdunensis Episcopus Patriarchæ nomen assumpsit in præf. Conc. Matisconensis 2. *Priscus Episcopus Patriarcha dixit &c.*

At illi cum adhuc propitium sibi Regem esse nossent, ad eum accedunt, implorantes se injustè remotos, sibi que tribui licentiam, ut ad Papam urbis Romane accedere debeant. Rex verò annuens petitionibus eorum, datis epistolis eos abire permisit. Salonius & Sagittarius Episcopi, in Concilio Lugdunensi depositi à sententia depositionis appellarunt, ad Joannem Papam. Is fuit hujus nominis III. & permissu Guntrani Regis Romam petierunt. Ait datis epistolis, quia Episcopi à regni finibus pedem efferre vetantur absque consensu Regis. Eadem ratione Briccius Turonensis Episcopus sede sua pulsus, restitutionis petendæ causa accessit ad sedem Apostolicam. Gregor. supr. lib. 2. c. 1.

Qui accedentes coram Papa Ioanne, exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotos, ille verò Epistolas ad Regem dirigit, in quibus locis suis eosdem restitui jubet. Salonius & Sagittarius Episcopi, in Concilio Lugdunensi depositi, à Joanne III. Pontifice restituti, litteris eo nomine missis ad Guntranum Regem ut reciperentur, quibus Regem paruisse subjungit Gregorius, Quod Rex sine mora, castigatis prius illis verbis multis implevit.

Vnde in posterum à communione suspensus est, pro eo quod publicè accusans, clam inimicis pepercisset, absque consilio quibus accusaverat fratrum. Victor Tricastrensis Episcopus à coepiscoporum & fratrum communione suspensus, quia discessit ab accusatione Salonij & Sagittarij Episcoporum sine consilio fratrum, quo adhibito fuerant accusati. Qui ab accusatione, destitit, pœna Turpiliani tenetur l. 1. §. ult. & l. 2. ff. ad Turpill. l. 2. & ult. C. cod.

Quibus advenientibus noluit suis obtutibus presentari, scilicet ut prius habita audientia, si idonei invenirentur, sic Regis præsentiam mererentur. Salonius & Sagittarius Episcopi post restitutionem recidiva in crimina lapsi, & delati apud Guntranum Regem non prius admissi à Guntrano Rege, quam causa cognita idonei, id est expertes criminis invenirentur. Idonei

sunt qui vacant crimine, vel suspitione criminis. Gregor. infr. h. libr. cap. 32. *Novi inquit pater ego filiam meam bene idoneam.* Idem libr. 9. cap. 13. *Si cum cum idoneis hominibus Fredegundis ab hac actione, qua impetitur immunem fecerit, abscedat liber & infra Sed veniens Parisius, nullus de parte memorata mulieris adfuit, qui cum idoneum redderet.* Idemque cap. 16. ejusd. libr. *de quo sacramento si vultis aut qualibet alia conditione idoneus reddi potest.* Et hoc est quod ait can. 3. Conc. Nicen. Episcopis & clericis non licere habere subintroducram, nisi fortè matrem aut fratrem, aut amitam, aut etiam idoneas personas, quæ effugiant omnem suspicionem can. quoniam 32. dist. Similiter Capitular. libr. 3. cap. 89. liceat ei secundum legis ordinem manu propria se idoneum facere, inde idoneare est innocentiam purgare Capitul. eod. lib. cap. 64. *Et si negaverit cum XII. suis juratoribus, se idoneare faciat.*

Sed Sagittarius felle commotus, declamare plurima de Rege cepit ac dicere, quod filij ejus regnum capere non possent, eo quod mater eorum ex familia Magnacarij, quondam adscita, Regis thorum adisset, ignorans quod prætermisissis nunc generibus faminarum, Regis vocitantur liberi, qui de Regibus fuerint procreati. Guntranus duxit uxorem Marchitrudem filiam Magnacarij, quâ dimissâ Austrigildem ejusdem ancillam cognomento Bobilam superduxit, de qua duos suscepit filios Clotharium & Chlodomerem, teste Fredegario cap. 56. & hoc est quod Salonius Episcopus jactavit, ejus liberos regni compotes non esse, quod nati essent è matre, quæ erat ex familia Magnacharij, id est una ex ancillis Magnacharij, quæ traditæ erant Marchitrudi filia Magnacharij nubenti Regi Guntrano. Servi enim & ancillæ dicuntur esse de familia patroni l. cum pater §. fidei de legat. 2. l. ult. C. de VS. Notatur error Salonij, quia liberi sequuntur patrem non matrem, nec inspecto genere matris, regij sunt liberi qui de Rege sunt procreati. Ait declamare pro detrachere de quo dicam infr. libr. 7. cap. 36.

Clericis matutinis in Ecclesia celebrantibus. Officium divinum statis horis diurnis & nocturnis distinctum est, matutinum est quod albescente die celebratur. Etiam laici utriusque sexus matutinis non defuere Gregor. de glor. Confess. cap. 65. *Exper-*

*gesta autem admirans visionem, eandemque oblivioni non tradens, ad matutinum secundum consuetudinem surrexit. Idem de mirac. B. Martin. libr. 3. cap. 23. Interea beati signum move-
tur horis matutinis, aggregatur & populus, vigiliisque celebra-
tis virtus sancti clarificata perpetuit. Quod memorabile est,
etiam Reges ipsi solebant procedere ad matutinas Gregorius
infr. libr. 8. cap. 44. Manè facto procedente Rege, ad matutinos,
ac præunte cereo.*

*Nulla prorsus de Deo erat mentio, nullus omninò Cursus me-
morie habebatur. Cursus est universum divinum officium sta-
tis horis diurnis & nocturnis distinctum, sic dictum quia est
quasi stadium, quo per singulas horas decurritur, canendis
Dei laudibus. Gregor. de mirac. Martyr. lib. 1. cap. 11. Exur-
gente autem manè Abbate cum Monachis ad celebrandum cursum,
viderunt multitudinem auri super altare. Idem de glor. Confess.
cap. 38. Nam post impletum in oratorio cursum, elevabatur clam
à presentia fratrum. Fortunat. in vit. S. Germani Parisiens. Episcopi
apud Surium 18. Maij. Donec clarescente jam die, decantatus
solemniter cursus universus consummaretur ex Canone. Abbo
de obsidione Parisiæ urb. libr. 2. Vnde Sacerdotes statuere lo-
cum venerantes, qui missas cursusque sacros illic celebrassent.
Nec modò Cursus dicebatur universum officium divinum no-
cturnum & diurnum, verum etiam officium singularum ho-
rarum, in quas dividebatur officium. Gregor. de glor. Confess.
cap. 96. Cum signum ad cursum hora tertiæ audieris insonare, &
Fortunat. loco modo laudato, Decantato cursu tertiæ.*

*Vsq̃ue ad horam diei tertiam dormiebant. Notat Salonium &
Sagittarium Episcopos, qui tota nocte epulantes, dormiebant,
ad horam diei tertiam, quæ est hora missæ publicæ, id est ho-
ra nona Conc. Aurelian. 3. can. 14. Hora sexta est hora prandij
quæ est meridiana. Hieronym. 2. ad Jovin. Petrus Apostolus, non
expectans stellam more Iudaico, sed hora sexta in solarium pran-
surus ascendit. Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 2. cap. 1. In
quo tam præsens fuit beneficium, ut cum datum fuerit hora ter-
tia, incolumis procederem ad convivium, ipso die hora sexta.*

*Inge-trudis autem religiosa consuetudinem habebat, aquam de
sepulchro S. Martini colligere, Colligi solebat aqua, quâ asper-*

sum erat sepulchrum sancti Martini, è qua multæ curationes fiebant. Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 51. *Plerique de oleo quod inibi habetur, delibuti liberabantur, fuitque nonnullis remedium aqua illa, unde sepulchrum ablutum est* Idem libr. 3. cap. 34. de uxore Eborini Comitis. *Cumque jam in discrimine mortis haberetur, sancti sepulchri benedictionem expetijt, tunc transmissum est ei de aqua, qua beati tumulus est in Pascha Domini ablutus.* Cineres Martyrum solebant vino perfundi, è quo sequebantur multæ curationes. Prudent. Peristeph.

Tum de corporibus sacris favilla

Et perfusa mero leguntur ossa

Quæ raptim sibi quisque vindicabat.

Ingeltrudis Religiosa monasterium puellarum in atrio basilicæ sancti Martini instituit de quo Gregor. infr. libr. 9. cap. 33. & libr. 10. cap. 12.

Ennodium ex Comitatu, ad Regis presentiam perduxerunt. Cap. Chilpericus Pictavis civitatem quæ erat Childeberti Regis invasit. Ennodius ex Comitatu in Regis conspectum deductus, ait Ennodium ex Comitatu nimirum Ennodius erat Comes Pictavensis, qui occupata civitate à Chilperico Comitatu pulsus, unde dicitur ex Comitatu vel ex Comite, Chilpericus invasit civitatibus fratris sui seu nepotis novos Comites instituit singulis in civitatibus. Gregor. infr. libr. 6. cap. 22. *Rex igitur Chilpericus pervasis civitatibus fratris sui novos Comites ordinat, & cuncta jubet sibi urbium tributa deferri,* postea Ennodius restitutus Gregor. libr. 8. cap. 26. *Turonicis verò atque Pictavis Ennodius Dux datus est.* Et hoc est quod de Ennodio subjungit Gregorius hic. *sed post annum & patrie & facultatibus reditus est.*

Iste quoque cum vincetus detineretur, & cerneret se penitus non evasurum, à Presbytero Rege nesciente pœnitentiam petijt, quâ acceptâ interfecit est. Dacco in vinculis detentus, quod relicto Chilperico Rege ad Childebertum transisset, petijt pœnitentiam, id est absolutionem peccatorum, quæ datur pœnitenti & sacram Communionem à Presbytero, quâ acceptâ morte pœnas dedit. Damnatæ ultimo supplicio non denegatur pœnitentia, & sacra Communio ex Conc. Moguntin. 2. Can. 27. Can.

quæsitum 13. qu. 2. Hac ætate morte damnati solebant admitti ad sacram communionem , sed hoc desijt esse in usu.

Et casso eum verberans ictu , hastili diviso ensis in terram ruit. Cassus ictus est idem quod irritus & inanis. Idem Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 18. *nam visibiliter cum magno armorum strepitu venientes conabantur eum cassis telorum acuminibus perfodere.* Sic cassa fructuum sunt priores fructus , qui immaturi decidunt Ambros. in Lucam libr. 7. cap. 13. *In hac poma decidunt , ut poma succedant , ergo priora illa cassa fructuum , vice floris emergunt.* Cassare pro cassum & inane reddere. Gregorius infr. libr. 10. cap. 24. *Verumtamen nec illa cassata sunt , que viro huic ab ipso ut ita dicam Angelo Domini sunt effata.* Cassa nux pro inani Plaut. in Pseudolo. *Te amatorem inventum esse inanem , quasi cassam nucem.* Virgo dote cassa , pro indotata idem in Aululariâ. *Virginem habeo grandem , dote cassam , atque illocabilem.*

Cap.
27.

Et contra Varrochum filium quondam Macliani , ad Vicinoniam fluvium resident. Vicinonia est amnis qui in finibus Cenomannensium oritur , Redones præterlabitur , & Britanniam minorem rigat. Eiusdem meminit Gregorius libr. 10. cap. 9. *Interea venerunt Vicinoniam amnem & infra cumque in littus illud Vicinonia amnis restitissent.* Hodiè la villaine.

Sed ille dolosè per mortem super Saxones Baiocassinos intruens maximam exinde partem interfecit. Baiocassini Saxones duo fuere diversi populi qui in unum coiere Saxones è Britannia , quam declinante Imperio occuparunt , transiere in Galliam , nè dubites , Baiocassinos Saxones cultu vestium & tonsi capitis Britannis pares depingit Gregorius libr. 10. cap. 9. *Fredegundis enim cum audisset , quod in hoc procinctu Beppolenus abiret , quia ei jam ex anteriore tempore invisus erat Baiocassinos Saxones juxta ritum Britannorum tonsos , atque cultu vestimenti compositos , in solatium Vvaroni abire præcepit.*

Post hæc Chilpericus Rex de pauperibus & junioribus Ecclesiæ vel basilicæ bannos jussit exigere , pro eo quod in exercitu non ambulassent , non enim erat consuetudo , ut hi ullam exsolverent publicam functionem. Bannus est edictum , vel citatio ad placitum

tum

tum vel ad militiam, & pœna non respondentis ad placitum vel ad delectum, & hoc sensu Gregorius Bannum accipit hoc loco, cum ait Chilpericum Regem bannos exegisse à pauperibus & junioribus Ecclesiæ, præter consuetudinem, ob id quod vocati ad militiam defuissent, quæ pœna erat pecuniaria, nimirum 60. solidorum Capitulare Caroli magni libr. 6. cap. 96. *Et insuper bannum nostrum, id est sexaginta solidos nobis persolvat*, quod repetitum est Capitul. Caroli Calvi tit. 29. cap. 4. Alia & gravior apud Romanos erat pœna non respondentis ad delectum nempe redactio in servitutem, l. 4. §. gravius ff. de re milit. vel dirutio villæ, & arbuistorum succissio l. si is cum quo ff. commun. dividund. Bannus præter consuetudinem exactus à pauperibus & junioribus Ecclesiæ, quia utrique erant immunes ab onere militiæ, militia erat munus Leodum id est militum, qui beneficia tenebant à Principe. Fredegar. cap. 87. *Iussu Sigeberti omnes Leudes Austrasiorum in exercitu gradientum banniti sunt*. Pauperes hoc loco intelliguntur matricularij Ecclesiæ, id est pauperes qui erant in matricula Ecclesiæ, qui erant inscripti in matricula seu tabula pauperum, qui alebantur sumptu Ecclesiæ. Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 31. *Cum ad matriculam illam quam sanctus suo beneficio devotorum eleemosinis pascit, quotidie à fidelibus necessaria tribuantur consuetudinem benedicti pauperes habent, ut cum multi ex his per loca discesserint, custodem inibi derelinquant, qui quod fuerit oblatum accipiat & infra, interrogatus autem à circumstantibus quod sibi esset respondit, trientem illum quem pauperes requirebant perjuravi, & ideò me præsens vindicta flagellat, sed rogo ut eum accipientes reddatis matricule*. Idem lib. 2. de mirac. ejusd. cap. 22. *quæ vigilijs & orationibus insistens, cum matriculam quæ ibidem congregata est pasceret*. Idem de mirac. Martyr. lib. 2. cap. 37. *Celebratisque vigilijs mane pauperibus qui ad matriculam illam erant, cibum potumque protulit*. Flodoard Hist. Rhem. lib. 1. cap. 18. *Pauperibus duodecim in matricula positos ante fores Ecclesiæ exportantibus, stipem duo solidi unde reficiantur inferuntur*. Synod. Antiss. can. 3. *Sed quicumque votum habuerit in Ecclesia vigilet, & matricula ipsum votum, aut pauperibus reddat, Unde matricularij dicti pauperes qui erant in matriculâ & elec-*

moſina Eccleſiæ. Gregor. infr. lib. 7. c. 29. *Nonnulli etiam matriculariorum, & reliquorum pauperum, pro ſcelere commiſſo teſtum cellula conantur evertere.* Hincmar. in vit. Remigij apud Surium 13. Jan. Et ex eo Flodoard. lib. 1. cap. 10. *Que omnia in vaſe quod vulgò Benna dicitur collocavit & carro ſuperpoſuit, ſicque junctis bubus, candelam in manu habens, ad baſilicam ſancti Remigij properavit, quo perveniens de pane & carne, ac cerviſia matricularios pavit &c.* Et hi ſunt pauperes è quorum numero Riculſum Archidiaconum Turonenſem ordinatum eſſe refert Gregorius infr. h. lib. cap. 49. *Nam hic ſub Euſfonio Epifcopo de pauperibus provocatus, Archidiaconus ordinatus eſt.* Juniores Eccleſiæ ſunt minores clerici Capitul. lib. 5. cap. 121. & lib. 6. cap. 154. Conc. Matisconſ. 1. can. 8. Pariſienſ. can. 10. Minores clericos vocat Gregorius infr. h. lib. cap. 49 *Majores clericos muneribus ditat, largitur vineas prata diſtribuit, minores verò ſuſtibus, plagis que multis, etiam manu propria adſecit, vel etiam ſunt ſervientes & famuli Eccleſiæ, & hoc eſt nomen officij ſeu obſequij non ætatis.* Hoc ſenſu Juniores pro miniſtris ſeu officialibus regijs accepit Beda lib. 5. Hiſt. Anglicæ cap. 7. *Abeunte autem Romam Ceadual-la, ſucceſſit in Regnum Hun de ſtirpe regia, qui cum triginta ſeptem annis imperium tenuiſſet gentis illius, & ipſe relicto regno, ac Junioribus commendato ad limina Beatorum Apoſtolorum Gregorio Pontificatum tenente proſectus eſſet, Inde Junioratus Eccleſiæ eſt beneficium ſeu præſtimonium affectum junioribus Eccleſiæ ſuſtentandis.* Ivo Carnot. ep. 286. *ſuper dedimus Junioratum Eccleſiæ de Pontogodonis.* Vbi Iuretus.

Cap.
28.

Apud Cavillonum civitatem Synodus acta eſt ex jūſſu Principis Guntchramni, in cauſa Salonij & Sagittarij Epifcoporum ſecunda Synodus celebrata eſt apud Cabillonum jūſſu Guntrani Regis, moris fuit in Gallia concilia Epifcoporum cogi non ſine jūſſu Regis, ut ante in cauſa eorundem acta eſt Synodus apud Lugdunum jūſſu ejūſdem Regis. Gregor. ſupr. h. lib. *Quod cum Rex Guntchramnus comperiſſet, congregari Synodum apud urbem Lugdunenſem jūſſit, conjunctique Epifcopi cum Patriarcha Nicetio beato diſcuſſis cauſis invenerunt eos, de his ſcleribus quibus accuſabantur valde convictos.* Similiter

Synodus Matisconensis congregata est, jussu Guntrani Regis in causa Episcoporum, qui Gundobaldum admiserant. Gregor. infr. libr. 8. cap. 20. *Interim dies placiti advenit, & Episcopi ex jussu Regis Guntchramni, apud Maticensem urbem collecti sunt, & ubi in singulis tetrarchijs seu fortibus regni quid emendandum erat, quod ad Ecclesiasticam vel publicam disciplinam, Synodus Provincialis jussu Principis convocari solebat, & hoc est quod dicebat Fœlix Nannetensis Episcopus unus è legatis Childeberti Regis ad Guntranum Regem apud Gregorium infr. libr. 9. cap. 20. Sed juxta consuetudinem Canonum, placebat gloriosissimo nepoti vestro, ut unusquisque Metropolis comprovincialibus suis conjungeretur, & tunc qua inrationabiliter in regione propria fiebant, sanctione Sacerdotali emendarentur.*

Sed hæc per pœnitentiam purgari consentes Episcopi, illud est additum, quod essent rei majestatis, & patria proditores. Secunda Synodus acta est apud Cabillonum in causa Salonij & Sagittarij Episcoporum, in ea repetita est accusatio iisdem de criminibus, id est de adulterijs & homicidijs de quibus contra eos jam actum fuerat in Synodo Lugdunensi, sed cum Episcopi judicarent hujusmodi crimina non esse digna depositione, & ea purgari posse per pœnitentiam, seu indicta pœnitentia, additum est crimen majestatis, quo discusso & probato depositi sunt, & in basilicam beati Marcelli sub custodia detrusi. Mitius puniuntur Episcopi propter reverentiam ordinis Sacerdotalis, etiam in crimine majestatis in eos minimè sœvitum in necem, sed custodia eis pœna fuit ut Gregorius hoc loco ostendit in Salonio & Sagittario, qua de causa ab Episcopatu dejecti in basilicam Beati Marcelli sub custodia detruduntur, & Vrsicino Cadurcensi Episcopo in Synodo Matisconensi quod Gundobaldum intra urbem admisisset, non gravior pœna imposita est quàm pœnitentia, & suspensio ab officio per triennium de quo Gregorius infr. libr. 8. cap. 20. Episcopi & Clerici non mittuntur in carcerem publicum, sed in custodiam Ecclesiæ. Hinc Seronatum quod carceres clericis impleret notat Sidon. libr. 2. epist. 1. *Implet altaria reis, carceres clericis.*

Chilpericus vero Rex descriptiones novas, & graves in omni

Cap.
29.

regno suo fieri iussit. Chilpericus notatur de exactione novorum vectigalium. Descriptiones sunt delegationes quibus tributorum, & vectigalium modus continetur l. omnes C. de Annon. & Tribut. lib. 10. vulgò *la mande du Roy*. Gregorius infr. hoc cap. *Arreptis quoque libris descriptionum, incendio multitudo conjuncta concremavit*. Et idem infr. h. libr. cap. 34. *Tunc Rex compunctus corde, tradidit omnes libros descriptionis, igni, conflagratisque illis misit, qui futuras prohiberent descriptiones*. Idem libr. 6. cap. 28. *Marcus quoque Referendarius, post congregatos de iniquis descriptionibus thesauros subito lateris dolore detentus caput totondit, atque pœnitentiam accipiens, spiritum exhalavit, resque ejus fisco collatae sunt*. Inde descriptores sunt collectores vectigalium Gregor. infr. libr. 9. cap. 30. *Childebertus verò Rex descriptores in Pictavos invisante Maroveo Episcopo iussit abire, id est Florentianum majorem domus Regigine, & Romulphum palatii sui Comitem, quos paulò post scriptores vocat idem*. Gaiso verò Comes ejusdem temporis accepto Capitulario quod anteriores scriptores fecisse commemoravimus, tributa capite exigere.

Qua de causa multi relinquentes civitates suas, & possessiones proprias, alia regna petierunt. Notatur durities Regni Childerici, propter quam multi importabili tributorum onere exhausti, migrabant in alias regiones Eadem fuit calamitas Provincialium inclinante Imperio Romano quam deplorat Salvianus libr. 5. *Itaque passim vel ad Gothos vel ad Bagandas, vel ad alios ubique dominantes Barbaros migrant, & commigrasse non pœnitet, malunt enim sub specie captivitatis vivere liberi, quam sub specie libertatis esse captivi, & Sidonius libr. 2. epist. 1. De Scronato. Implet quotidie sylvas fugientibus, villas hostibus, altaria reis, carceres clericis*.

Statutum enim fuerat ut possessor de propria terra, unam amphoram vini per aripenne redderet. Apud Romanos tributa præstabantur in specie, id est in fructibus l. pen. C. de ann. & tribut. Hanc rationem inferendorum vectigalium Franci in Gallia statutam nacti, eâ usi sunt. Hoc jure Chilpericus in Gallia de uno quoque aripenne vineæ amphoram vini exigebat, & Ludovicus Pius Rex Aquitanix, jam Carolo patre superstitute

Albigenses tributo vini & annonæ, quo præter modum gravabantur levavit Continuator Aimoin libr. 5. cap. 3. quo tempore Albigenfes tributo quo in dando vino & annona gravabantur, suâ liberalitate relevavit. Hoc genus tributi in specie vini regię inferebatur mensæ Aimoin. lib. 3. cap. 31. Inter cetera namque quæ cogebantur solvere, liberiori etiam orti progenie, è terrâ proprio culta labore, amphoram vini regię inferebant mensæ, quod intelligendum est de unoquoque aripenne ut diligentius notat Gregorius, idem Regino 1. Chronic. Hilpericus Rex descriptiones novas per consilium Fredegundis in omni regno suofacit, ut unusquisque possessor de propria terra, de vno arpenne unam amphoram vini ad partem Regis daret, & de jugero modium unum, unde populus valde oppressus vociferabatur ad dominum. Aripennis est pars jugeri.

Sed & alia functiones infligebantur multa, tam de reliquis terris quàm de mancipijs, functio est tributum quod penditur pro modo agri, & mancipiorum quæ adscripta erant fundo, l. placet C. de SS. Eccles. can. præterea 51. dist. Gregor. libr. 9. cap. 30. Sed cum populis tributariam functionem infligere vellent, respondimus nos dicentes.

Lemovicinus quoque populus cum se cerneret tali fasce gravari, congregatus in Calendis Martijs, Marcum Referendarium qui hac agere jussus fuerat interficere voluit. idem narrat Aimoin lib. 3. cap. 31. Cum Marcus Referendarius huic muneri præpositus cunctas Aquitaniæ urbes, quæ ad Regnum Chilperici respicere videbantur, ad hæc solvenda verbis, vel minis invitaret, à Lemovicinis seditione orta jugulatur, in eo decipitur Aimoinus quod scribit Marcum Referendarium à Lemovicinis seditione mota jugulatum, locupletem enim testem habemus Gregorium eum è periculo mortis ereptum beneficio Ferreoli Episcopi Lemovicensis, qui ea ætate claruit, & interfuit Conc. Matifconensi, anno Christi 588.

Ferunt etiam tunc Abbates atque Presbyteros, ad stipites extensos, diversis subjacuisse tormentis. Damnati ad equuleum extenduntur ad stipitem. Hieronym. ad Innocent. de muliere septies i&ta. At vero mulier sexu fortior suo, cum eculeus corpus extenderet, & sordidas satore carceris manus post tergum vincula

cohiberent. Gregor. ipse infr. libr. 9. cap. 38. Nec mora extensi inter stipites, cum vehementius caderentur, proficitur Septimina se virum suum Iovium maleficijs interfecisse ob amorem Droetulf. Idem infr. hoc libr. cap. 37. cui adhuc viventi resortis post tergum manibus, appenso ad stipitem elicere querebant, si in hac causa fuisset admixtus. Noxiam stipitem appellat Prudentius Peristephan. himn. 10.

Iubet amoveri noxiam stipitem;

Plebeia clarum pœnâ, ne damnet virum.

Ad stipitem revincti martyres vel alij igni cremabantur. Tertullian. Apologetic. cap. 50. *Licet nunc Sarmentitios & Sementarios appelletis, quia ad stipitem dimidij assis revincti sarmentorum ambitu exurimur*, Gregor. infr. hoc libr. cap. 40. *ligata ad stipitem vivens exuritur flammis*, inde infelix stipes Minuc. in Octavio. *Deus enim ligneus, rogi fortasse, vel infelicitis stipitis portio suspenditur caditur, dolatur, runcinatur.*

Cap.
30.

Eunius verò Episcopus de exilio reductus, Andegavo ad pascendum delegatur, nec ad civitatem suam Veneticam redire permittitur. Eunius sive Eonius Episcopus Veneticæ urbis à Varocho Britannorum seu Britonum Comite legatus missus ad Chilpericum Regem, exilio damnari iussus ex Gregorio supr. h. libr. cap. 27. Idem postea de exilio revocatus, sedi suæ non est restitutus, sed Andegavum delegatus, id est relegatus ad pascendum, id est ut ibi pasceret seu aleretur fortè sumptu Ecclesiæ quasi in matricula Ecclesiæ positus, pasci dicebantur qui erant in matricula Ecclesiæ. Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 31. *Cum ad matriculam illam, quam sanctus suo beneficio, devotorum eleemosynis pascit, quotidie à fidelibus, necessaria tribuantur.* Idem lib. 2. cap. 22. *Cum matriculam quæ ibidem congregata est pasceret, vel potius Eonius Andegavum rejectus, ut ibi sustentaretur sumptu fisci ut refert Grégor. infr. hoc libr. cap. 44. Eonius quoque Episcopus quem legatum Britannorum supra meminimus ad civitatem suam regredi non permissus ut Andegavis pasceret de publico à Rege præceptum est, aliàs pascere est episcopari, seu Pastoris officio fungi Gregor. supr. lib. 2. cap. 23. quia nec istud sine heresi potest accipi ut in Ecclesia non obediatur Sacerdoti Dei, cui ad pascendum oves commissa sunt.*

Sed cum eum secundum consuetudinem loci ad spectaculum Circi præstolaretur populus accessurum. Imperatores imperium inituri in Circum procedebant, ut à populo adclamationes & plausus acciperent, & in eum largitiones facerent, Gregor. infr. libr. 6. cap. 30. *Igitur celebrato justitio Mauritius indutus diademate & purpurâ ad Circum processit adclamatisque sibi laudibus largitis populo muneribus in imperio confirmatur,* in Circo conventus populi fieri solebat, occasione spectandorum equestrium ludorum qui ibi celebrabantur. Ammian. libr. 28. *Eisque templum, & habitaculum, & concio, & spes omnis Circus est maximus,* ait spes omnis quia largitiones populares fiebant in circo & theatro. Apud Græcos & orientales etiam conciones in theatro fieri solebant. Tacit. 2. Hist. *Tum Antiochiensium Theatrum ingressus, ubi illis consultare mos.* Justin. libr. 22. cap. 2. *Populum in theatrum ad concionem vocari jubet* Cornel. Nepos in Timoleont. *Veniebat in Theatrum, quum ibi concilium populi haberetur.* Apud Alexandrinos præfectus Ægyptij dicebat in Theatro de Oreste Socrat. libr. 7. cap. 13. καὶ δὴ τότε οἱ πρῶτοι τῶ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπαρχῆς, πολιτείας ἐν τῷ θεάτρῳ ποιῶντος, ὡς τὸ δέ οἱ νομάζειν ἐβόλουν, τὰς δημοτικὰς διατυπώσεις. Tiberius post mortem Justiniani arrepto imperio sibi cavens ab insidijs populi, non processit in Circum imperij auspicandi causa, uti moris erat, sed per ædes sacras orationis causa processit.

Ille per loca sancta processit. Completaque oratione vocato ad se Cap. urbis Papa, cum Consulibus ac præfectis, Palatium est ingressus, 31.

Tiberius exorsurus imperium, non ante Palatium inijt, quam per sacras ædes orationis causa processisset. Laudatur pietas Imperatorum, qui cum Romani venirent, non prius Regiam petebant, quam ad basilicam Petri orationis causa processissent. Augustin. in psalm. 140. *Ecce quod est nobile & precipuum in mundo, Imperator venit Romam? quo festinat ad templum Imperatoris, an ad memoriam piscatoris.*

Dehinc indutus purpura Diademate coronatus, throno imperiali impositus, cum immensis laudibus imperium confirmavit. Tiberius sumpsit purpura: & diadema, quæ sunt insignia Imperij & throno impositus cum immensis laudibus, id est acclamationibus & plausibus populi, imperium, sibi firmavit laudes

sunt acclamationes & plausus qui Imperatori honoris causa fieri solebant initio Imperij. Eadem observata in solemnī inau-
guratione Justinī Imp. Coripp. lib. 2. de laudib. ips.

*Postquam cuncta videt ritu perfecta priorum ,
Pontificum summus , plenaeque aetate venustus ,
Adstantem benedixit eum , Calique potentem
Exorans Dominum sacro diademate iussit
Augustum sancire caput , summoque coronam
Imponens apici feliciter.*

*Intonuit patrum subitus fragor , inde clientum
Clamores crescunt , clamoribus adsonat aequor
Laudibus innumeris regnantium nomina tollunt
Ipse coronatus solium conscendit arvitum
Aequae crucis faciens signum venerabile sedet.*

Factionarij quoque operientes ad Circum. Factionarij factiosi
seditiosi , factio est conspiratio adversus Principem vel Rem-
publicam l. si quis filio §. quid tamen ff. de injust. rupt. l. quif-
quis C. ad L. Jul. Majest. ut factio Palmyrena l. 4. C. de ingen.
manumiss. Cornel. nepos in vit. Attici. *Officia amicis praestanda
sine factione*, inde factiosi factiones id est turbas cientes. Plaut.
in Bacchidibus, *linguā factiosos, inertes operā, sublesta fide Augu-*
stin. in psalm. 35. Si aliquam factionem vidisti, non debuisti ad
factiosos procedere. Et Factionarij Romae dicebantur aurigae seu
agitatores , equorum Circensium ut in l. 1. C. Th. de equis cu-
rulib. quia divisi erant in quatuor factiones, erant Albati, Pra-
sini, Russati, Veneri, qui multas saepe in urbe seditiones com-
movebant de quo Evagr. libr. 4. cap. 31. Procop. de bell. Per-
sic. libr. 1. cap. 39. Zonar. in Justin. Cassiodor. 1. Var. 20. &
3. Var. 31. Corip. de laud. Justin libr. 3. Plerumque in Circo
commovebantur seditiones quia plebs ibi ferè habitabat Am-
mian. libr. 28. *Eisque templum & habitaculum, & concio & spes*
omnis Circus est maximus. Juvenal. Satyr. 11. *Totam hodie Ro-*
mam Circus capit. Eadem analogia seditionarij pro seditiosis
infr. libr. 10. cap. 10.

*Procedente autem eo ad villam , ut juxta ritum imperialem
xxx. diebus ad vindemiam jocundaretur.* Imperatores quasi pri-
vati rus secedebant cum amicis , & vindemiarum serias jociis

& epulis celebrare solebant, hunc morem secutus Tiberius cum in villam secessisset vindemiarum causa, Sophia Augusta olim uxor Justinii Imperatoris ejus absentiam captans, Justinianum ei obtrudere tentavit. Ferias vindemiales Antonino & Gallieno quasi privatis celebrare perfamiliaire fuit. Capitolin. in Antonino P. *Vindemias privati modo cum amicis agebat.* Lamprid. in Heliogabalo. *Quum ad vindemias vocasset amicos nobiles & infra ferunt multi ab ipso primum repertum, ut in vindemiarum festivo, multa in dominos jocularia, & audientibus dominis dicerentur.* De privatis testes nobis sunt etiam severioris disciplinæ auctores Cyprian. epist. 1. *Bene admones nam & promississe me memini, & reddendi tempestivum prorsus hoc tempus est, quo indulgente vindemiâ solutus animus, in quietem solemnes ac statutus anni fatigantis inducias sortiatur.* Minucius in Octavio. *Sane & ad vindemiam feria, judiciariam curam relaxaverant, de jure locutus est, quia per ferias vindemiarum judicia solvuntur.* Augustin. Confess. libr. 9. cap. 2. *Et opportunè jam paucissimi dies supererant, ad ferias vindemiales, & statui tolerare illos ut solemniter abscederem.* Etiam domi Messalinam vindemiæ speciem celebrasse refert Tacit. 11. Annal. *At Messalina non alias solutior luxu, adulto autumnno simulachrum vindemiæ per domum celebrabat, &c.*

Cap.

33.

Igitur parentes illius accesserunt ad patrem dicentes, aut idoneam redde filiam tuam, aut certè moriatur, nè stuprum hoc generi nostro notam infligat. Lege Juliâ pœna adulterij non erat capitalis, non erat major relegatione in insulam, ideò nè rei adulterij evaderent pœnam capitis, Augustus solebat addere crimen læsæ religionis vel majestatis, & suas leges excedere Tacit. 2. Annal. *Augustus culpam inter viros, ac fœminas vulgatam, gravi nomine læsarum religionum ac violatæ majestatis appellando, clementiam majorum, suasque ipse leges egrediebatur.* Constitut. Alexandri Severi & Constantini pœna adulterij facta est capitalis l. Castitati l. quamvis C. ad Leg. Jul. de adulter. Arnob. 4. advers. gentes, *Ad libidinem homines proni atque ad voluptatum blandicias, naturæ infirmitate proclives, adulteria tamen legibus vindicant, & capitalibus afficiunt eos pœnis, quos in aliena comprehenderint fœdera genialis se lectuli expug-*

natione jecisse. Ammian. 28. Tunc Cethegus Senator adulterij reus delatus cervice periit abscessa. Moribus quoque Francorum poena adulterij fuit capitalis, nimirum demersio in aquam. Greg. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 69. Ferunt etiam in hac urbe fuisse mulierem, cui à viro crimen impactum, nec omnino probatum à judice, ut aquis immergeretur dijudicata est. Idem cap. 70. ejusdem libr. Nam simili fortè alia mulier, à viro suo adulterij crimen accepit, quod coram judice diutissime denegans, cum propria confessione superari non posset, dijudicatur immergi. Quandoque adulteri mitius puniti, & damnati ad molam, vel ad vineam, id est vineæ culturam. Gregor. libr. 9. cap. 38. Septimina verò cum Drodulfo vehementer cesa, ac cauterijs accensis in facie vulnerata, ablatis omnibus quæ habebat in Marilegium villam deducitur, ut scilicet trahens molam, his quæ in Gynecio erant posita, per dies singulos farinas ad victus necessaria prapararet, Drodulsum autem incisus capillis & auribus ad vineam excolendam delegaverunt. Mulier Parisiensis adulterij rea postulabatur, cognati viri quærebant à patre ut idoneam filiam redderet, id est eam purgaret à crimine adulterij, aut ea poenam mortis subiret, quæ erat poena moribus constituta, eandem rem narrat Aimoin. libr. 3. cap. 29. Idoneus pro innocente, & experite criminis. Gregor. supr. h. libr. cap. 20. Ut prius habita audientia si idonei invenirentur, sic Regis presentiam mererentur.

Novi inquit pater ego filiam meam idoneam, tamen nè crimen confurgat ulterius, innocentem eam faciam sacramento. Pater affirmat filiam esse idoneam, id est expertem adulterij criminis, de quo inculabatur, verum nè qua suspicio hæreat, ait se paratum esse eam purgare sacramento. Deficientibus probationibus, nè qua suspicio objecti criminis remaneret, solebat indici purgatio canonica per sacramentum super corpora Sanctorum, ut hoc loco indicta est purgatio per sacramentum super tumulum S. Dionysij Martyris. Et illi si inquit est innoxia super tumulum hoc Beati Dionysij Martyris sacramentis affirma, faciam inquit pater. Tunc inito placito ad basilicam Martyris sancti conveniunt elevatisque pater manibus super altarium, juravit filiam non esse culpabilem. Etiam in judicio furti si non liqueret, moris fuit reum jurejurando super reliquias Sancto-

rum sese purgare Augustin. epist. 137. *Nam & nos novimus Mediolani apud memoriam Sanctorum, ubi mirabiliter & terribiliter demones confitentur, furem quendam quia ad eum locum venerat, ut falsum jurando deciperet, compulsus fuisse confiteri furtum, & quod abstulerat reddere.* Idem moris fuit in alijs judicijs. Gregor. de glor. Confess. cap. 94. *Cum autem videret Rex prosecutionem presbyteri esse callidam, conversus ad eum si vera sunt inquit quae prosequeris, hoc super tumultum Maximini Antistitis Sacramento confirma, audeo ait hac Presbyter quae praecipis adimplere, & statim ponens manus, super sanctum sepulchrum dixit, &c.*

Sauciantur multi gladijs, respergitur sancta humano cruore basilica. Quod dum vix mitigatur, locus officium perdidit, donec ista omnia ad Regis notitiam pervenirent. Exorta rixa in basilica S. Dionysij martyris inter privatos quosdam, ob causam mulieris adulterij reae, basilicam pollutam effuso sanguine, sacris interdictum Ecclesiae, donec res ad Regis notitiam pervenisset. Moris antiqui est Ecclesiae cruentatae sanguine, sacris interdici donec solemniter ritu expurgetur. Ex alijs causis etiam Ecclesiae sacris interdictum, puta per vim & injuriam rebus Ecclesiae invasis, cum Gomacharius Comes, Ecclesiae Agathensis agrum invasisset, Leo Episcopus hujus Ecclesiae precibus frustra tentato Comite, ut agrum restitueret Ecclesiae sacris interdixit, quo ad Ecclesia Deum ultorem nancisceretur. Gregor. de Mirac. Martyr. lib. 1. cap. 79. *Mane autem facto accedit ad Lychnos, qui de camera Ecclesia dependebant, extendensque virgam quam tenebat in manu, effregit cunctos dicens, non hic accendatur lumen, donec ulciscatur Deus de inimicis, & restituat res domus suae.* Pariter cum Childericus villae Aquensis Ecclesiae quasi esset fisci, manum injecisset, Franco Episcopus Ecclesiae sacris interdixit, donec ablata restituerentur. Gregor. de glor. Confess. cap. 71. *Denique condemnatus spoliatusque Sacerdos, ad urbem redijt, atque prostratus in orationem coram sepulchro sancti dicto psalmi capitulo ait, non hic accendatur lumen, neque psalmodium modulatio canetur, gloriosissime sancte, nisi prius ulciscaris servos de inimicis suis, resque tibi violenter ablatas Ecclesia sancta restituas.*

Hi verò properantes ad præsentiam Principis, non recipiuntur in gratiam, sed ad Episcopum loci illius remitti eos jussum est. Ecclesia S. Dionysij martyris pollutâ sanguine & cædibus, rixæ authores adiere Chilpericum Regem, ut de facto sese purgarent, sed à Rege ipso remissi sunt ad Episcopum, ut si culpâ vacarent, communioni redderentur. Oppressi extra ordinem solent recurrere ad Regem Conc. Tolet. 9. can. 1. Si autem Metropolitanus talia gerat, Regis hac auribus intimare non differant, Can. filijs 16. qu. 7. Monitu per visum S. Nicetij Lugdunensis Episcopi, quendam à majoribus civitatis oppressum ad Guntranum Regem recurrisse narrat Gregor. de glor. Confess. cap. 61. Cùmque sapius hæc ad beatum imploraret sepulchrum, adparuit ei sanctus per visum dicens. Vade ad Guntchramnum Regem, & ei quid patiaris diligenter enarra, ipse enim tibi præbebit vestitum & alimentum, eripietque te de manu inimicorum. Hoc loco Chilpericus Rex conventus, in causa emunitatis Ecclesiæ violatæ, partes remisit ad Episcopum. Ea fuit reverentia Regum in Ecclesiam, ut ecclesiasticam jurisdictionem penè damno suæ tuèrentur.

Tunc ab Episcopo Ragnemodo, qui Parisiaca Ecclesiæ præerat componentes quæ male gesserant, in communionem Ecclesiasticam sunt recepti. Excommunicati ob violatam fuso sanguine Ecclesiam à Ragnemodo, id temporis Parisiensi Episcopo restituntur communioni, componentes malè gesta, id est solventes bannum Episcopalem, Bannum componere est multam solvere. Anastasius in can. statuimus 16. qu. 1. Bannum nostrum componat & communionem privetur. Joannes VIII. in can. Quisquis 17. qu. 3. Quisquis inventus fuerit reus sacrilegij, Episcopis, vel Abbatibus sive personis, ad quas querimonia sacrilegij jussè pertinuerit, triginta libras examinati argenti purissimi componat. Syn. Meldens. can. 68. multam componat. Inde compositio pro multa seu onere fiscali. Gregorius infr. libr. 6. cap. 23. Compositionesque negligentium fisco debitas, præcepit omninò non exigi.

Flumina quoque Liger Flavarisq̃ue, quem Elaurem vocitant vel reliqui torrentes decurrentes in eum. Alij Codices legunt, Liger Elaverque, quem Melacrem vocitant. Elaver est amnis qui

per Arvernos influit in Ligerim, vulgò *Lallier*. *Torrentes* dicuntur etiam amnes qui angustiori alveo coërcentur, unde fiunt rapidi, quasi *torrentes* Curt. libr. 8. cap. 13. de *Hydaspe* flumine Indico. *Nec pro spatio aquarum latè stagnantium impetum coërcebat, sed quasi in arctum coëuntibus ripis torrens, & elusus ferebatur.* Idem libr. 9. cap. 2. de eodem flumine, *Nam flumen quo latius fusus est, hoc placidiùs stagnat, quippe angustis ripis coërcita, & in angustiore alveum elisa torrentes aquas invehunt.* Liger censetur inter nobiliora flumina Galliarum Tibull. libr. 1. ep. 8. *Carnuti, & fluvij cœrula lympha Liger.*

De culturis detrimentum. Cultura est ager cultus. Baldric. Cap. 1
Chron. Camerac. lib. 1. cap. 25. *Mansos ix. culturas xi.* Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 4. cap. 36. *Conjux Seronati hominis nostri, cum de cultura viro præmissò rediret.* Idem infr. lib. 6. cap. 20. *Ponens vineas, adificans domos, culturas erigens, & infra, cum cultoribus, & culturis.* Idem libr. 9. cap. 24. *Vindemias, vineas, culturas devastantes.* Hinc nomen Abbati S. Petri de Cultura de quo in cap. venerabili extr. de Censib. vulgò *la Couture* in Diocesi Cenomannensi.

Hæc effata Regina pugnis verberans pectus, jussit libros exhiberi, qui de civitatibus suis per Marcum venerant, projectisque in ignem, iterum ad Regem conversa, quid tu inquit moraris. Fredegundis Regina liberorum graviore ægritudine commota, ut Deum sibi conciliaret in salutem liberorum, reliqua vestigialium remisit civitatibus, quæ ejus ditionis erant & libros censuales qui per Marcum (is erat Referendarius Reginæ) missi erant in ignem mitti jussit. Idem fecit Chilpericus monitu & exemplo Reginæ provocatus ut tradit Fredegarius proximis verbis. *Tunc Rex compunctus corde, tradidit omnes libros descriptionum igni, conflagratisque illis, misit qui futuras prohiberent descriptiones.* Pariter Constantinus reliqua tributorum remisit, & fisci actiones id est tabulas, ex quibus fisco competeat actio cremari jussit l. 6. C. de jur. fisc. Eadem indulgentia usus est Gratianus, quod salubre incendium vocat Aufon. in Gratiar. act. pro Consulatu. *Næque verò unum aliquod to-*

num uno die præstas, sed indulgentias seculares, per singula horarum momenta multiplicas, vel illud unum cujusmodi est, de condonatis residuis tributorum, quod tu quam cumulata bonitate fecisti, tu argumenta omnia flagitandi, publicitus ardere jussisti videre in suis quoque foris omnes civitates conflagratione salubris incendij. Ait pugnīs verberans pectus. Mos antiquus fidelium in signum poenitentiae pugnīs tundere pectus. Augustin. Homil. 50. *Quod si falsum est, unde quotidie tundimus pectora, quod nos quoque Antistites ad altare assistentes cum omnibus facimus.* Idem de tempore serm. 48. *mox ut hoc verbum sonuit vox lectoris, secutus est etiam sonus tussionis pectoris vestri.* Idem in psalm. 48. *Horremus Iudeos, quando dixerunt Domino Iesu Christo demonium habes, & quando audimus Evangelium recitari, tundimus pectora nostra.* Idem in psalm. 128. *Si enim sibi sine causa tundunt homines pectora, mentiuntur, quia tundunt pectora, si iusti sunt, & in eo quod mentiuntur Deo fiunt peccatores.*

Quem cum maximo more deducentes à villa Brennaco, Parisius ad basilicam sancti Dionysij sepelire mandaverunt. Unus è liberis Chilperici Regis mortuus & sepultus in basilica S. Dionysij martyris apud Parisios. Hæc est Ecclesia S. Dionysij de castris seu de carcere Parisijs S. Denys de la Chastre, quæ martyri custodia fuit.

Chlodobertum vero componentes in feretro Sueffionas ad basilicam S. Medardi duxerunt, projicientesque eum ad sanctum sepulchrum voverunt vota pro eo. Ægri à medicis desperati, valetudinis causa deportari solebant ad tumultum Sanctorum Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 1. cap. 40. de servo nomine Securo. *Quem cum viderent domini sui, jam per septem annos, nihil omnino præficere, manibus deportando posuerunt eum ante sepulchrum, ut vel à pratercuntibus pascereetur, qui labore proprio ali non poterat.* Idem libr. 2. cap. 3. *que jam valde exanimis rogavit, ut eam ad pedes sancti Martini deferrent, ad quem locum, cum manibus fidelium fuisset illata, dolore cogente, vociferans beati viri auxilium, ut sibi miseretur orabat.* Chlodobertus Chilperici Regis natus à medicis desperatus, compositus in feretro, quasi exanimis, delatus ad sepulchrum S. Medardi Sueffionensis, & pro eo vota emissa.

Nam viri lugentes mulieresque lugubribus vestimentis induta ut solet in conjugum exequijs fieri, ita hoc funus sunt prosequut.e. Funus Chlodoberti viri & mulieres proscutæ sunt pulla veste induti, ut solent in funere uiri vel uxoris, Aimoin. libr. 3. cap. 31. Idem luctus visus est in funere Galli 'Arvernensis Episcopi Gregor. de vit. Patr. cap. 6. *Iam vero in exequijs ejus, quantus planctus, quanti populi affuere, enarrari vix potest, mulieres cum lugubribus indumentis, tamquam si viros perdidissent, similiter & viri obtesto capite, ut in exequijs vxorum mos est, ipsi quoque Iudai accensis lampadibus plangendo prosequuebantur.* Simile de luctu Hispanorum in funere conjugum parentum vel amicorum narrat Petrus Cluniacens. libr. 4. epist. 17.

Nam duos medicos qui ei studium adhibuerant gladio feriri precepit, duo medici qui Austrigildi uxori Guntrani Regis operam præstiterant, ad ejus querelam quasi eorum culpâ periisset, post ejus mortem jussu Guntrani capitis poenas dederunt. Idem refert Aimoin. libr. 3. cap. 36. His nomen fuit Nicolaüs & Donatus teste Mario Episcopo in Chronic. Studium adhibere dicuntur medici qui operam dant ægro curando, Gregor. supr. libr. 3. cap. 36. *His denique gestis Theodobertus Rex egrotare cepit, ad quem medici, multa studia impenderunt.* Beda Hist. libr. 5. cap. 3. *indicavit nobis Abbatissa, quod quadam de numero Virginum, gravissimo langore teneretur quia phlebotomata est nuper in brachio, & cum adhuc esset in studio, tacta est infirmitate repentini doloris, eadem analogiâ studere pro curare.* Gregor. infr. libr. 6. cap. 32. *Insitque Rex ut studeretur à medicis, quo ad usque ab his ictibus sanatus, diuturno supplicio cruciaretur.*

Nantinus verò ob requirendam avunculi sui mortem Comitatum in ipsa urbe expetijt, Comites erant ad tempus, nec Comitatus, transibant ad heredem vel successorem, Nantinus ambivit Comitatum Engolimensem, ut vindicaret necem Maracharij avunculi sui, qui diù fuerat Comes Engolimensis, & ex Comite ordinatus erat Episcopus, & veneno sublatus erat insidijs Frontonij ejus successoris.

Convenientibus autem apud civitatem Santonas Sacerdotibus; deprecabatur Nantinus, ut pacem Episcopi mereretur. Nantinus

Comes Engolismensis, ut Magnacharij avunculi sui, quondam Comititis postea Engolismensis Episcopi, veneno extincti necem ulcisceretur, multas Heraclio Episcopo Engolismensi, injurias & molestias irrogavit, & Presbytero ut ab eo eliceret confessionem sceleris, tormentis vitam ademit, quam ob causam ab Heraclio Episcopo à limine Ecclesiæ prohibitus, id est excommunicatus, in Synodo Santonenſi redditus est communioni, promittens se res omnes, quas Ecclesiæ abstulerat restitutum, nempe villas quæ à Magnachario testamento relictæ erant Ecclesiæ, asserens non debere Ecclesiam ejus res adipisci, à cujus clericis testator fuerat interfectus. Idem narrat Aimoin lib. 3. cap. 30. *Nantinus Comes res à Magnachario avunculo datas Ecclesiæ vindicabat, quasi indigna esset Ecclesia ob eadem testatoris interfecti à Clericis ipsius Ecclesia.* Occidentes Episcopum privantur feudis & beneficijs quæ obtinent ab Ecclesia cap. ad aures ex. de pœn. cap. Fœlicis eod. tit. in 6. Si Episcopus occisus sit, nè alter eligatur, nisi priùs reis detectis & punitis vetuit Nicolaiis 1. epist. ad Joannem Archiepiscopum Ravennatem Ivo decret. part. 10. can. 19. Scyllacinorum seu Scyllitanorum civitas quæ est in Calabria finibus, sede Episcopali multata, ob eadem duorum Episcoporum can. ita nos. 25. qu. 2.

Cap.
38.

Hoc tempore & Beatus Martinus Galliciensis Episcopus obiit Nantinus Gallicia Episcopus & Apostolus, quia Suevos qui ibi sedes posuerant, convertit ad fidem, ei carmen Charisticum inscripsit Fortunat. libr. 5. carm. 1.

*Martino servata novo Gallicia, plaude
Sortis Apostolica vir tuus iste fuit.*

Ejusdem meminit Aimoin. libr. 3. cap. 38.

Versiculos qui super ostium sunt à parte meridianâ, in basilica sancti Martini ipse composuit. Martinus Galliciensis Episcopus composuit versus, qui inscripti sunt basilicæ sancti Martini Turonensis Episcopi, Reliquiæ S. Martini transmissæ in Galliam, Charraricus Rex Gallicia basilicam in honorem sancti ædificavit. Gregor. de Mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 11. idem lib. 4. cap. 7. Foribus Ecclesiarum solebant superferibi versiculi pij. Iconicis seu imaginibus Sanctorum apponi solitæ & inscrip-

inſcriptiones Gregor. de vit. Patr. cap. 12. *Videns autem ſapiens in oratorio litteras ſuper Iconicas Apoſtolorum, reliquorumque Sanctorum eſſe conſcriptas, exemplavit eas in codice.* Sepulchra etiam Sanctorum ſuas habebant inſcriptiones Gregor. de glor. confeſſ. cap. 36. *Habetur enim ibi tumulus, in huius fronte ſuperiore habetur ſcriptum ſancta memoria Galle, idem cap. 65. ejuſd. libr. Cumque oratione facta ſancti tumulum admirarer, aſſicio in oſtio eſſe ſcriptum, qualiter ſepulchri violator, cadaver ſpoliarit exanime.* idemque cap. 105. ejuſd. libr. *Tumulus erat in vico Pariſiorum, haud procul à loco, in quo ſenior ut aiunt Eccleſia nuncupatur, ibique in lapide habebatur ſcriptum, hic requieſcit Creſcentia ſacrata Deo puella.*

Converſus eſt ad legem Catholicam, ac dum chriſmaretur Ioannes eſt vocitatus. Hermenigildus filius Leuvigildi Regis VViſigothorum ſtudio Ingundis uxoris converſus ad fidem Catholicam, erat enim Arrianus, in baptiſmo Joannis nomen ſuſcepit. Adulti in baptiſmo plerumque nomen mutabant, & nomen Sanctorum eis imponebatur & familiarius erat nomen Joannis Petri & Pauli. Eusebius ex Dionyſio Alexandrino libr. 7. cap. 20. Chryſoſtom. Homil. 12. in 1. ad Corinth. ſuſe Vicecomes de baptiſm. libr. 2. cap. 15. Hermenigildus odio religionis catholicæ à patre necatus, ex quo inter martyres habetur de quo Gregor. infr. libr. 8. cap. 28. & Gregor. Pap. Dialog. 3. cap. 31. quod laudatur in can. ſuperveniente 1. qu. 1. & Sigebert. ad ann. 588.

Cap.
39.

Ille vero hac intelligens, ad partem ſe Imperatores jungit, ligans cum præſectò ejus amicitias, qui tunc Hiſpaniam impugnabat, Hermenigildus ſentiens Leuvigildum patrem iratum ob conversionem, conjunxit ſe Imperatori qui tunc per præſectum armis Hiſpaniam vindicabat & hoc eſt quod tradit infr. & alio loco. Hermenigildus verò vocatis Græcis, contra patrem egreditur.

Igitur poſt mortem filiorum Chilperici, Rex menſe Octobri in Cotia ſylva plenus luctu cum conjuge reſidebat. Cotia ſylva regia, venatione Regum nobilitata, cam ſitam prope Compendium indicat Gregor. ſupr. libr. 4. cap. 21. de Chlotario Rege, Dum in Cotia ſylva venationem exerceret, à febre corripitur, &

Cap.
40.

exinde *Compendium villam redijt.* Idem Fortunat. in vita S. Medardi. *Cum enim in Cotia sylva venatu exerceretur valida pro dolor correptus febre, cum ad Compendij palatium repedasset, &c.*

Ipse enim Rex Calam Parisiaca civitatis villam advenit. Cala villa fiscalis prope Parisios, in qua frequens erat mora Regum ob studium venationis. Gregor. infr. libr. 6. cap. 46. *Chilpericus ad villam Calensem, qua distat ab urbe Parisiaca, quasi centum stadijs accedit, ibique venationes exercet.* Hic custodiae causâ depositi fuere thesauri Chilperici Regis. Gregor. libr. 10. cap. 19. *Quando interempto Chilperico, thesauri ejus de Calensi Parisiaca urbis villa, ad eundem delati sunt.* Ibi surrexit Monasterium puellarum disciplinae laude celeberrimum, in quo puellae Anglicae institui solebant. Beda libr. 3. cap. 8. *Nam eo tempore nec dum multis in regione Anglorum monasterijs constructis, multi de Britannia monastica conversationis gratia Francorum vel Galliarum monasteria adire solebant, sed & filias suas eisdem erudiendas, ac sponso caelesti copulandas mittebant maxime in Brige & in Cale, & in Andslegum monasterio.* Eiusdem monasterij meminit Frodoard. in Chronic. ad ann. 822. *Propter praedictum Haganonem, cui Rex Abbatiam Rothildis amica sua, socrus autem Hugonis dederat nomine Calam.*

Tunc Regina adprehensâ puellâ, in quam oculos injecerat Clodoveus, & graviter verberatâ, incidi comam capitis ejus jussit, abscissam sudi impositam, defigi ante metatum precipit Clodovei. Puellâ quam deperibat Clodoveus, Fredegundis Regina comam abscindi, & sudi impositam ante aedes Clodovei suspendi jussit. Abscissio vestis & comae est poena adulterij Pelagius in can. De benedicto 32. qu. 1. *Iubemus experientia tua, ut cum cum ipsa quoque adultera, districte non differas mactare, & calvatos, ab invicem separare, & ibi gloss. in verb. calvatos pannis abscissis, id est dehonestatos & consuratos, sicut moris est in quibusdam locis, quia vestes & capilli inciduntur eis in ignominiam ante & retrò.* Calvatio seu decalatio apud Saxones poena adulterij & stupri, fuit capitalis, & mortem praecedebat flagellatio & abscissio vestis cingulo tenus Bonifacius epist. ad Ethelbaldum Regem Angelorum quâ integra exstat apud

Bedæ Continuator. libr. i. cap. 11. *Nam in antiqua Saxonia ubi nulla Christi cognitio, si virgo in paterna domo, vel maritata sub conjuge fuerit adulterata, manu propria strangulatam cremant, & supra fossam sepulta corruptorem suspendunt, aut cingulo vœnus vestibus abscissis flagellant eam casta matrone, & cultellis pungunt, & de villa in villam missa occurrunt novæ, flagellantes, donec interimant. Atrox injuria est vestium abscissio l. i. §. 6. ff. de effus. vel deject. l. 9. in princ. de injur. & si quis crines aut barbam alterius expilaverit decem libris multatur 2. feud. 27. §. si quis aliquem. Dagobertus Chlotharii patris offensam contraxit, quod Sadregefilum Ducem, & educatorem, flagellis cædi barbæque amputatione: dehonestari jussit Aimoin. libr. 4. cap. 17. Auditor vit. Dagoberti cap. 6. 7. & 35.*

Matre quoque puella religata, & tormentis diu cruciata, elicit ab ea professionem, quæ hos sermones veros esse firmaret. Impropriè vocat professionem, confessionem tormentis elicitam, professio est confessio spontanea, profiteri est ultro fateri Cyprian. epist. 83. Siquidem in vobis Dominus postus illa hora loquatur, qui nos confiteri magis voluit, quam profiteri. M. Tull. pro lege Manil. Hic ego non solum confiteor, verum etiam profiteor. Idem pro Cæcinn. ut non solum fateri sed etiam profiteri videatur.

Servientes quoque illius per diversa dispersi sunt. Serviens pro famulo, ministro. Gregor. de mirac. D. Mart. libr. 2. cap. 36. Serviens hujus monasterij diu contractus infeliciter trahebatur. Idem de glor. confess. cap. 3. Donec expergefacta materfamilias, vocatis servantibus, aqua superposita restinxit incendium. Alias servientes sunt scutiferi qui minora feuda tenent & eo nomine scuti servitium præstant, & hoc distant à militibus, qui propter majus feudum præstant munus militiæ, & equestris militiæ ornamentis donati sunt. Robert. Montens. in Chronic. ad ann. 1160. Rex verò Henricus obsedit prædictum castrum, & illico cepit, in quo erant xxv. milites, & quater viginti servientes. idem ad ann. 1177. Habentes paucos milites, & servientes. Matth. Paris. ad ann. 1213. Tunc Rex Francorum rem diu desideratam intelligens, accinxit se ad pugnam, atque omnes suæ ditionis ho-

mines, Duces videlicet Comites & Barones, milites & servientes, cum equis & armis jussit in octavis Pascha sub nomine Culvertagij apud Rothomagum convenire. Idem ad ann. 1242. erat numerus militum, eleganter ad unguem armatorum quatuor millia, Armigerorum autem & Servientium, ac Balistariorum numerus ad viginti millia aestimabatur. Gallis Sergens, inde serganteria est minus feudum, vel beneficiolum quod à servientibus tenetur, sub onere militiæ. Math. Paris. ad ann. 1212. Ex charta Joannis Regis. Nos non tenebimus custodiam heredis vel terra alicujus, quam tenet de alio per servitium militare occasione alicujus parvæ serganteriae, quam tenet de nobis per servitium reddendi cultellos, vel sagittas, vel hujusmodi.

Theaurarius Chlodovei à Cuppane stabuli Comite de Biturico retractus. Comes stabuli erat præfectus sacri seu regij stabuli, cum dignitate Comitivæ, quæ attributa erat omnibus Palatinis officijs, sed postea idem factus est Princeps militiæ. Annales Francorum ad ann. 807. de Carolo Magno. Eodemque anno Burchardum Comitem stabuli sui cum classe misit in Corsicam. Tum eliso nomine idem dictus est Constabularius vel Constabulus Regino 2. Chronic. Eodem anno Burchardum Comitem stabuli sui, quem corruptè Constabulum appellamus cum classe misit in Corsicam. Gallis Connestable. Cuppa fuit Comes stabuli Chilperici Regis. Gregor. infr. libr. 10. cap. 6. Cuppa quondam Comes stabuli Chilperici Regis fuerat.

Cap.
42.

Mirus Rex Galleciensis legatos ad Guntchramnum Regem direxit. Ea tempestate Miro fuit Rex Galliciæ de Gente Suevorum, qui Galliciam occuparunt pulsus Vandalis, ejus meminit Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 4. cap. 7.

Liger fluvius major ab anno superiore fuit postquam ei Caris torrens se adjunxit, Carus Amnis Ligeri influit, c'est le Cher de quo & Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 56. Urgente quoque in vesperam die, prope amnis, Cari ripam, accepit mansionem.

Cap.
43.

Sed cum Episcopatum ejus multi expeterent ipse Ursicinum qui quondam Referendarius Vltrogotha Reginae fuerat, elegit quem dum adhuc viveret, benedici deprecans, migravit à seculo. Maurilius Cadurcensis Episcopus superstes, Ursicinum successore.

rem elegit, eumque consecrari curavit, ejusdem meminit Aimoin libr. 3. cap. 33. Episcopus non potest eligere, vel designare successorem ex sententiâ Conc. Nicen. can. 8. nè in una eademque civitate admittantur duo Episcopi quod verat Synodus, & nominatim ex Conc. Antioch. can. 23. & ex Conc. Martini Papæ can. 8. can. Episcopo 1. & 2. 8. qu. 1. & quod Augustinus Eradium successorem designavit, & ante ipse à Valerio excusat, dicendo se ignorasse vetitum Conc. Niceno, ut refert ipse epist. 110. *Hic adhuc in corpore posito beata memoria patre & Episcopo meo sene Valerio Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo, quod Concilio Niceno prohibitum fuisse nesciebam nec ipse sciebat*, quod Mauritius hic successorem sibi designavit, non jure factum est, sed optimo consilio, ut tollerentur varia studia concertantium de Episcopatu ut testatur Gregor.

Leuvigildus vero Rex Agilanem legatum ad Chilpericum mittit. Gregorius noster cum Agilane Arriano legato Leuvigildi Regis Vvisigothorum misso ad Chilpericum concertationem vel collationem habuit de fide sanctæ Trinitatis, qui domum reversus, valetudine correptus, Catholicam religionem amplexus est præter Gregorium Aimoin libr. 3. cap. 33.

Ad hac ille respondit legem quam non colis, blasphemare noli, nos verò que creditis, etsi non credimus, non tamen blasphemamus, quia non deputatur crimini, si & illa & illa colantur. Agila Arrianus ægrè tulit suam religionem à Gregorio blasphemari, id est maledictis affici, dicens Catholicam religionem non blasphemari ab Arrianis, nec vitio imputari si utraque colatur. Stultitiam Agilæ merito coërcuit Gregorius quia unus est Deus, unica vera fides. Tertullian. de baptis. cap. 15. *Vnus omninò baptis. est nobis, quoniam vnus Dominus, & vna Ecclesia in cælis.*

Quam Aaron portavit in Logio. Logium est rationale Sacerdotis Hebræorum quod gestabant in pectore, in quo nomen Dei legebatur Gregor. libr. 3. epist. in proem. & *qualiter cum Aaron portat in Logio*, ubi dixi.

Per idem tempus Chilpericus Rex scripsit indiculum ut sancta Trinitas, non in personarum distinctione, sed tantum Deus nominaretur. Indiculus est breve vel charta sine sigillo, Gregor.

infr. lib. 8. c. 2. *Pejerasi mittens indiculos doloſitate plenos, idem infr. h. libr. Dum autem hic exercitus moveretur, indiculum à neſcio. quibusdam hominibus eſt repertum. Fredegar. cap. 39. poſt tergum judicium direxit. Indiculus hoc diſtat à ſigillo quod indiculus eſt charta non obſignata, ſigillum eſt epiſtola obſignata ut rectè obſervavit V. Cl. Bignon in Marculf. formul. libr. 1. cap. 6. ex capitul. libr. 3. cap. 58. *Iuſſione dominica, aut indiculo, aut ſigillo, ad palatium venire cogantur.* Alias indiculus eſt libellus, ut indiculus profeſſionis Judæorum Conc. Tolet. 12. can. 81 *Item profeſſio Indæorum quomodo unusquiſque ad fidem veniens, indiculum profeſſionis ſuæ conſcribere debeat.**

Adveniente Salvio Albigenſe Epiſcopo, hac ei præcepit recenſeri, deprecans ut ſibi conſentaneus fieret. Chilpericus Rex Salvium Albigenſem Epiſcopum rogavit, ut indiculo ſeu præcepto à ſe ſcripto, nè ſancta Trinitas nominaretur, ſed tantum Deus, conſentaneus eſſet. Conſentaneus eſt idem quod conſentiens à conſentiendo Gregor. de mirac. Martyr. libr. 2. cap. 13. *qui verò de conſentaneis latentes Regem, in patria ſunt reſſi, correpti à demone diverſis exitibus, hanc vitam crudeliter finierunt.* Idem de glor. confeſſ. cap. 63. *Satim huius conſilij effectus eſt conſentaneus.* Anaſtaſ. in Gregor. 2. ita ut *Anathemati Paulum Exarchum ejusque conſentaneos ſubmittunt.* Idem in Adriano, *Reverti fecit judices illos, huius Romane urbis, qui in exilium miſſi fuerant à Paulo cubiculario, & alijs conſentaneis impijs ſatellitibus.* Salvius Epiſcopus Chilperico precibus tentanti, ut libello conſcripto in aſſertionem Sabellianæ hæreſis ſubſcriberet, acriter reſtitit ut reſert Gregor. hic & Aimoin. libr. 3. cap. 40.

Scriptis alios libros idem Rex verſibus, quaſi Sedulium imitatus. Idem Gregor. infr. libr. 6. cap. 46. *conſecitque duos libros quaſi Sedulium imitatus.* Sedulius poëta Chriſtianus ſub Theodoſio Romæ claruit. Hiftoriam utriusque teſtamenti ſcripſit earmine & proſâ, quem æmulatus dicitur Chilpericus fortè aliquo opere metro & proſa ſcripto, de Aldelmo idem Beda libr. 5. cap. 19. *Scriptis & de virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulij, geminato opere, & verſibus exametris, & proſâ compoſuit.*

Agroecula autem Cabilonensis Episcopus hoc obiit tempore, idem
vocatur Agricola Gregor. de glor. confess. cap. 86. Cap. 46.

Fuitque homo valde elegans ac prudens. Elegans pro disertō & prudente Terent. in Eunuch. Regem elegantes narras, ubi Donatus, id est prudentem. Alias elegans pro culto, & lauto victu & vestitu. M. Tull. 2. de finib. Nemo nostrum istius generis aſotos jucundè putat viuere, mūdōs elegantes optimos, cocis piſtoribus piſcatu, aucupio, venatione &c. Inde elegantia de cultu victus & vestitus apud antiquos dicebatur. Aulus Gell. libr. 11. cap. 2. Elegantem dictum antiquitus, non ob ingenij elegantiam, sed qui nimis lecto, amœnoque cultu victuque esset, & hoc sensu elegantiam accepit Gregorius de vit. Patr. cap. 12. Video te fili dilectissime, in grandi elegantia compositum &c. Elegans etiam pro perito in arte sua Gregor. infr. libr. 10. cap. 31. In alijs etiam operibus elegans fuit.

Nam numquam prandio usus est, nisi tantum cœna ad quam sic temporivè residebat, ut sole ſtante conſurgeret. Agricola Cabilonensis Episcopus ſerè imitatus est vitam veterum Monachorum, qui unica reſeſtione utebantur, nec ante ſolis occaſum. Hieronym. in vit. Hilarion. Sicque complens ordinem vite, numquam ante ſolis occaſum ſolvit jejunium. Auguſtin. de morib. Eccleſ. Catholic. cap. 31. de monachis uſque ad noctem inquit jejunant, & idem cap. 33. ad vesp̄eram comedunt, inde apud Theodorit. de vit. patr. cap. 5. Avitus Marciano invitanti ad cibum ſumendum ἡ δὲ δα inquit πώποτε πρὸ τῆς ἱερίης σιτίων μεταλαμβάνει. Non memini cibum me umquam ſumpſiſſe, ante vesp̄eram, ait temporivè, id est breviusculo tempore. Eadem analogiâ compendivè pro compendio dixit Auguſtin. de geſtis cum Felice Manich. libr. 2. & ut compendivè dicam, agnis dicet &c.

Transobadus vero Presbyter, qui quondam Archidiaconus ejus fuerat, maximè in hoc intendebat, ſidus quod filium ſuum cum Hogone, qui tunc Regis erat nutritius commendaverat. Transobadus ex Archidiacono presbyter. Archidiaconi ſc. munus non erat perpetuum, ambibat Episcopatum Ruthenensem vacantem morte Dalmatij Episcopi, ſibi confidens de Episcopatu, quia filium ſuum Gogoni Childeberti Regis nutritio com-

mendare dicebantur qui se in clientes & susceptos majoribus tradebant, vel qui se in vassos Regi tradebant. Nutritius-Regis est quem recentiores bajulum vocarunt à bajulando, quasi in ulnis gestando. Augustin. de Genes. ad liter. libr. 8. cap. 16. *quis parvulum puerum adherescere docuit bajulo suo, si eum fuerit ex alto jacere minitatus.* Aimoin libr. 4. cap. 15. *Inter primores Francia qui convenerant, quidam Hermarius gubernator palatij Ariberti filij Regis, simulque bajulus à pueritia Agniano super se irruente perimitur.* Idem cap. 38. ejusd. libr. *At verò quidam Otho Berone genitus à patre, sperabat se Comitem palatij fieri posse, eo quod Baiulus fuerat Regis Sigeberti in ejus tenera atate.* Anonymus auctor vit. Ludovic. P. de Carolo M. *Filiumque suum Ludovicum Regem regnaturum in Aquitaniam misit, preponens illi Bajulum Arnaldum.* Et Lupus Ferrar. epist. 64. ad Carolum Calvum, *non admittentur ergo à vobis monitores, quos Bajulos vulgus appellat, vulgò Baillifs.*

Condiderat autem Episcopus testamentum in quo Regi Sexenium, qui post ejus obitum acciperet indicabat. Dalmatius Ruthenensis Episcopus, testamento successorem Regi indicavit, quondam nomine Sexennium, rogans & adjurans Regem, nè extraneus ordinaretur, id est nè Episcopus eligeretur de alia Ecclesia, nec conjugatus, sed relecto id est semel atque iterum lecto testamento Episcopi, alius ordinatus est, nimirum Theodosius Archidiaconus ejusdem Ecclesiæ, & in hoc paritum est desiderio Episcopi, quod extraneus non est ordinatus, & hoc est quod dicitur *verbis* quæ sequuntur, *post hac relecto testamento Antistitis &c.* Extraneus non est eligendus Episcopus, id est de alienâ Ecclesiâ, si in ipsa Ecclesiâ idoneus reperiat. can. nullus can. obitus. 61. dist. cap. cum nobis extr. de elect.

Residentibus autem illis unus Presbyterorum capit Antistitem memoratum impudicis blasphemare sermonibus. Blasphemare propriè est maledicere in Deum vel Sanctos cap. 2. extr. de maledic. tamen in communi usu loquendi blasphemare est maledicere in Principem vel summum Pontificem, vel Episcopum. Bart. in l. item apud Labeonem §. ait Prætor. ff. de injurijs.

Cracina Picaviensis insula vocitatur, in qua à fiscalis vinito-

ris

ris servo Leocadio nomine nascitur. Locum esse corruptum jam olim monui 1. Rer. Aquit. cap. 23. & pro Cracinâ legendum Eracina, ea est Herus vel Herio insula, ora Piſtonicæ objaeens unde Gregorio dicitur insula Piſtavienſis. Recentiores vocarunt Reacum insulam, quod plerumque rei criminis in hanc insulam poenæ causâ deportarentur, vulgò *l'Isle de Ré*. Hæc fuit patria Leudastis Comitis Turonensis, quem Gregorius dicit natum è servo fiscalis vinitoris, id est præfecti vinearum fiscalium, qui præerat his colendis, & fiscales vineas colebat opera servorum qui erant addicti huic operi. Et hoc est quod ait Aimoinus libr. 3. cap. 42. Leudastem de fiscalinis ortum esse servis. Nam *de fiscalinis*, inquit, *ortus servis*. Hic est quem Leodactum Comitem vocat Gregor. de mirac. B. Martin. lib. 2. cap. 58. *Audiens autem Leodactus qui tum Turonicum gerebat Domitatum, &c.*

Amotus à pistillo, promovetur ad Cophinum, Leudastes è servo fiscali natus, primum culinæ regiae additus, sed quia lippientibus oculis fumi acerbitatē ferre non poterat, à pistillo translatus ad Cophinum. Locus est obscurus, pistillum est instrumentum coquinarium quo carnes contundi solebant, antiquis carnes contusæ in delicijs erant Hieronym. epist. ad Eustoch. *Revera non poterat ei Deus conditum merum mittere, & electos cibos & carnes contusione mutatas*, inde pistillum quasi insigne pro coqui officio, & Cophinus signat pistoris officium, Cophinus enim est vas è virgultis textum in quo panis reponitur de quo psalm. 80. *Manus ejus in Cophino servierunt*, & Math. 24. *Et tulerunt reliquias duodecim Cophinos fragmentorum plenos*. Vvillelm. Brito Philippid. libr. 10.

— *Cophinisque reperta seratis.*

Copia nummorum, vena fabricata nitenti.

Sed dum inter fermentatas massas se delectari consimulat. Leudastes è pistrino ad Cophinum translatus, fuga evasit, dum simulat se delectari inter fermentatas massas, sibi placere pistoris officium, cujus ars est panem conficere fermento adhibito Tertull advers. Valentinian. cap. 31. *Vbi totam messem Aca-moth seminis sui prefferit, deinc colligere in horreum cæperit, vel cum ad molam delatum & defarinatum in conspersions aluearia*

absconderit, donec totum confermentatur. Massas fermentatas appellat, panes fermentarios, qui compositi sunt in modum massæ, & hæ sunt quas tortas panis vocant Isidor. Origin. libr. 20. cap. 2. *Crustula panis oleo conspersus, in medio concavus, & tortus*, hæc est torta panis, diminutivum tortula. Gregor. de mirac. Mattyr. libr. 1. cap. 17. *Prodit & ex monumento quo Dominicum jacuit corpus mira virtus, quod sæpius terra naturali candore radiante repletur, & exinde iterum ablata aqua conspergitur, de qua tortula parvule formantur.* Alij hujusmodi panes pastellos vel pastillos vocant, pastilli nomine honestè intelligebatur, quod dabatur per simoniam pro collatione beneficii can. nullus 1. qu. 2. can. si quis præbendas 1. qu. 3. inde pastillarius qui panes dulciarios melle subactos conficit. August. de morib. Manichæor. *Pastillarius mella diu subigit, ut ad illum candorem perveniant, & minus noxiam, mitioremque dulcedinem.* Servi transferri solebant de officio ad artificium, vel de uno artificio ad aliud, si expediret l. textoribus l. de legatis §. 1. de legat. 3.

Cumque bis aut tertio reductus à fuga lapsu teneri non posset, auris unius incisione multatur. Leudastes servus fiscalis iterum & tertio è fugâ revocatus, auriculâ multatus, de eo idem Aimoin libr. 3. cap. 34. Servi fugitivi notis seu stigmatis & punctis inscribi solebant, ut facilius agnosci & recipi possent l. 1. §. ult. ff. de fugitiv. Augustin. ep. ad Galat. interpretans illa verba epist. ad Roman. *Ego enim Stigmata Domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto.* Stigmata enim dicuntur nota quadam pœnarum servilium, ut si quis verbi gratia servus in compedibus fuerit, propter noxiam, id est propter culpam, vel hujusmodi aliquid passus fuerit, stigmata habere dicatur, & ideo in jure manumissionis inferioris est ordinis. Servus pœnæ causa vinctus, manumissione civitatem Ro. non consequitur sed Deditiorum numero habetur Ulpian. in fragm. tit. 1.

Quæ libenter eum colligens provocat, equorumque meliorum deputat esse custodē. Marcoveisa Regina Leudastem servum fugitivum ad se confugientem provocavit, id est promovit ad officium custodis equorum, provocare est promovere Gregor. infr. h. libr. cap. 49. *Nam hic sub Eufronio Episcopo de pau-*

peribus provocatus, Archidiaconus ordinatus est. Idem supr. hoc libr. cap. 3. Siggo quoque Referendarius qui annulum Regis Sigeberti tenuerat, & ab Chilperico Rege ita provocatus erat, ut servitium quod tempore fratris sui habuerat obtineret.

Comitatum ambit stabulorum, Præfectus Regij stabuli dicebatur Comes stabuli, quia adjunctum habebat honorem Comitivæ. Apud Romanos, idem dictus est Tribunus stabuli quia adjunctum habebat tribuni dignitatem. Ammian. libr. 26. *Valentem fratrem stabulo suo cum Tribunatus dignitate præfecit.*

Multum se nobis humilem, subditumque reddebat, jurans sapius super sepulchrum sancti Antistitis, numquam se contrariationis ordinem esse venturum. Leudastes Comes Turonensis Gregorio nostro infensus, ei reconciliatur, juratque super tumulum B. Martini, se ei numquam nociturum. Idem Aimoin lib. 3. cap. 42. Juramentum præstari solebat super tumulum in Sanctorum, ut supra observatum est cap. 31. h. libr.

Iam si in judicio cum senioribus vel laïcis, vel clericis resedisset, Leudastes Comes Turonensis jure magistratus præerat juri dicundo, & in judicio sedebat cum senioribus, id est adfessoribus qui ei adsidebant laïcis vel clericis. Ea ætate clerici dicebantur qui erant periti litterarum, laïci verò qui eorum erant imperiti, clerici dicebantur studiosi litterarum cap. Quod clerici de for. compet. Orderic. Vital. libr. 3. *Radulfus autem quintus frater, clericus cognominatus est, quia peritia litterarum, aliarumque artium apprime imbutus est.* Inde clerici dicti litterati, quod soli ferè clerici, vel qui cogitarent de clericatu, darent operam litteris Stephan. Tornacens. epist. 12. *In Gallicanis etiam partibus, ad hoc tantum plerique litteras addiscunt, sive parvuli, sive adulti, ut in Ecclesia Dei gradatim per ordines promoti, Deo serviant & ministrent.* Illiterati vero dicebantur laïci, quia plerumque id genus hominum erat rusticanum & expers litterarum, ætatis vitio seu barbarie. Otho Frising. de gest. Frideric. libr. 1. cap. 48. *Martianus præterea licet laïcus, Christianissimus tamen Imperator.* Robert. Montens. in suppl. Sigebert. *Laïcis & illiteratis vix loqui dignabatur.* Guill. Neubrigenf. rer. Anglic. lib. 4. cap. 3. *Laïci estis, si percipere non potuistis vim verbi.*

Sed post illata damna , iterat iterum sacramenta , pallamque sepulchri Beati Martini fidejussorem donat , se nobis numquam adversaturum , Leudastes Comes fide sacramenti fracta , iterum juratus promisit se ei deinceps non adversaturum , ac quò sacramentum solemnitus esset , fidejussorem dedit , id est pro fidejussore dedit pallam sepulchri B. Martini super quâ jurabat. Palla seu pallio tegebatur tumulus B. Martini multis claro miraculis Gregor. de mirac. ipsi. libr. 2. cap. 10. Factum est autem ut quadam die , accedens ad sanctum sepulchrum orans , & osculans , de palla quæ super est posita aures & oculos sibi tangeret. idem cap. 54. ejusd. libr. ibique iterum prostrata , de palla quæ sanctum tegit tumulum oculos abstergens , & valedicens discessit. Idem cap. 60. ejusd. libr. Orationi prosternor quæ expletâ , doloris locum peto , quod ante beatum dependebat sepulchrum attingi. Pallâ pariter tectum sepulchrum B. Remigij Rhemensis Episcopi Gregor. de glor. Confess. cap. 79. Adsumpta igitur palla de beati sepulchro , componunt in modum feretri , in lectulo Nicetij Lugdunensis Episcopi idem Gregor. de vit. Patr. cap. 8. Palla etiam speciosa tegitur , Lychnique in ea jugiter accenduntur de sepulchro B. Magne Gundis idem Gregor. de vit. Patr. c. 19. Cum plerisque hoc fuit beneficium remedij , cum pallam tumuli sunt fideliter osculati , de sepulchro B. Edmundi Regis & martyris , idem VV. Malmesbur. de gest. Reg. Angl. libr. 2. cap. 11. Porro Cnuto Glaxtoniensem Ecclesiam , ut fratris sui Edmundi manes inviseret , sic enim cum vocare solitus fuerat , festinavit factaque oratione super sepulchrum pallium misit versicoloribus figuris pavonum ut videtur intextum. Imperatorum sepulchro impositum velamen purpureum ut Diocletiani sepulchro Ammian libr. 16. Suasitque consarcinatis mendacijs , lasæ majestatis arcessere maritum infontem , & fingere quod velamen purpureum à Diocletiani sepulchro furatus , quibusdam conscijs occultabat , nec modò Imperatorum , sed & privatorum nobiliorum tumulo velum appositum Hieronym. ad Paulam : Ex more parantur exequiæ , & nobilium ordine præeunte aureum feretro velamen obtenditur. Palla sepulchri B. Martini à Leudaste data pro fidejussore , id est pro nexu & vinculo sacramenti præstiti , propter religionem & reverentiam pallæ , quæ varijs

clara erat miraculis & curationibus ægrotorum. Palla est pallium seu velamen, diminutivum pallula Greg. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 47. *De quo infecta linteamina, vel pallula, sive vela ecclesiastica, beatus cruor collectus est.*

Catenatosque ac exutos veste, jubet eos ad Reginam deduci. Cap. 49.
Leudastes Comes Turonensis Platonem Archidiaconum Turonensem & Gailenum captos & in vincula coniectos jubet veste exui. Spoliatio vestis ignominie causa in reos majestatis solita, Herminigildum a Leuwigildo Rege Gothorum patre suo captum veste exutum & vili amictum refert Gregor. supr. h. lib. cap. 39. *& adprehensum spoliavit eum indumentis suis, induitque illum veste vili.*

Sed Rex recogitans absolutos à vinculo, libera custodia reservat illos. Plato Archidiac. & Gallienus à Chilperico Rege vinculis soluti, & in libera custodia positi. Libera custodia dici solebat, cum reus Magistratui vel Senatori custodiendus cõmittebatur Tacit. 3. Annal. Gallio quia incusabatur facile toleraturus exilium Lesbo insulâ nobili & amœnâ retrahitur in urbem, custoditurque domibus, Magistratum. Sallustius de conjurat. Catilin. *Senatus decrevit ut abdicato Magistratu Lentulus, itemque ceteri in liberis custodijs habeantur,* quo pertinet locus M. Tullij 1. in Catilin. *Quam longè videtur à carcere, atque à vinculis abesse, qui se ipsum jam dignum custodia judicaverat.* Vel potius libera custodia dicitur, laxior custodia quæ erat tuta sed mitior & tolerabilior, nempe non est in carcere, ubi tenebræ multæ lux nulla, aut tenuior, sed in vestibulo carceris l. 1. C. de custod. reor. quod custodiarium vocat Tertull. ad Martyres. *quo vos benedicti de carcere in custodiarium, si forè translatos existimetis.* Libera custodia dicuntur teneri qui non in carcere, sed in vestibulo carceris tenentur, quod non sint in vinculis & carceris tenebris. Hieronym. in Hierem. libr. 6. cap. 32. *Et Hieremias Propheta clausus erat in atrio carceris qui erat in domo Regis Iuda. Ex parte aliqua illius clementia demonstratur, quod nequaquam eum in carcere, sed in vestibulo recludi jussisset carceris, libera videlicet custodiâ nè posset effugere.*

Ad civitatem verò Turonicam Bernulfus Dux cum Eunomio Comite fabulam fingit. Fabula hic pro commento seu figmento

Tertull. advers. Valentinian. cap. 2. *Iam si & in totam fabulam initietur nonne tale aliquid dabitur, se in infantia inter somni difficultates à nutricula audisse lamia turres & pectines solis.* Fredegar. cap. 38. *rustica fabula dicitur quod cum lupus ascendisset in montem.* Aliàs fabula accipitur pro sermone seu narratione rei veræ. Tertull. Apologetic. cap. 21. *Recipite interim hanc fabulam.* Senec. 3. de benef. cap. 23. *Sic servata nobilis fabula, & exemplum duarum urbium fuit,* inde fabulari est sermonem habere etiam de rebus serijs Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 4. cap. 41. *Cumque in quodam convivio, de Beati Martini virtutibus fabularentur,* idem supr. hoc libr. cap. 19. *Nos collecti in unum sedebamus in secretario basilica Beati Petri, confabulationibusque nobis subito advenit Ætius Archidiaconus Parisiaca Ecclesie* Fabulari etiam est loqui de jucundis Plaut. in Cistellaria. *Atque istuc mihi cibus est quod fabulare,* hac de re plura in libr. 3. cap. 7.

Cumque inter duos custodes catenis & cippo teneretur vinctus. Modestus faber lignarius vinctus inter duos custodes positus, vinctis addebatur custodia militaris l. 3. ff. de custod. reor. eadem catena vinciebat custodem, id est reum qui erat in custodia & militem Senec. epist. 5. *Eadem catena militem & custodiam copulat.* Act. Apostolor. cap. 12. *In ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus.*

Congregati igitur apud Brennacum villam Episcopi in unam domum residere jussi sunt. Anno Christi 380. Synodus apud Brennacum villam fiscalem congregata in causa Gregorij Episcopi Turonensis, qui à Leudaste Comite falso apud Chilpericum Regem accusatus erat; quasi Fredegundi Regina oblocutus esset de turpi consuetudine cum Bertramno Burdegalensi Episcopo. Eiusdem Synod. meminit Fortunat. lib. 9. epist. 1. Brennacum vulgò Brenne en Champagne.

Dehinc adveniente Rege, data omnibus salutatione ac benedictione accepta, resedit. Chilpericus sedit in Concilio Episcoporum, prius salutatıs Episcopis, & benedictione ab his accepta, Episcopi priusquam federent in concilio se invicem salutabant his verbis Deo gratias, Optat. lib. 1. adv. Donatist. *Ij dixerunt talem causam Domino debere reservari, & dixit secundus sedete*

Tunc dictum est ab omnibus Deo gratias, & sederunt. Episcopi benedicebant Principi vel majoribus qui concilio aderant hac formulâ Pax vobis Chrysostom. Homil. 36. in 1. Cor. 1. Isidor. Pelus. libr. 1. epist. 122. Gregor. infr. h. libr. 6. c. 5. *ad me conversus postulat, ut acceptâ benedictione discederet.* Reges capita submittebant benedictioni Episcoporum. Hilar. Pict. libr. contr. Constantium. *Osculo sacerdotes excipis, caput benedictioni submittis, ut fidem calces.*

Tunc cunctis dicentibus non potest persona inferior, super Sacerdotem credi. Riculfus Subdiaconus non est admissus in testem adversus Gregorium Episcopum, quasi minores clerici non sint audiendi adversus Episcopum, laici quoque non admittuntur ad accusandum Episcopum, quia oppido eis infensi existunt can. laicos. can. laici 2. qu. 7.

Restitit ad hoc causa, ut dictis missis in tribus altaribus me de his verbis exuerem sacramento, & licet Canonibus essent contraria, pro causa tamen Regis impleta sunt. Gregorius ex decreto Synodi Episcoporum se purgavit de objectis sacramento post tres missas celebratas in tribus altaribus. Episcopo accusato, deficiente probatione indicitur purgatio canonica per sacramentum super reliquijs Sanctorum. can. Mennam. 2. qu. 5. quæ indicta est Gregorio per sacramentum dictis tribus missis in tribus altaribus, dicitur indicta contra canones, quod sacramento adiectum esset illud quod sacramentum præstaretur post tres missas celebratas tribus in altaribus, quod erat novum & insolens, sed Gregorius paruit, ut sese Regi reconciliaret, quia agebatur causa Regis.

Jejunium cum omni domo sua celebravit. Riguntis Regina cum suis jejunat pro causa Gregorij. Oratio cum jejunio adhiberi solita Gregor. libr. 2. cap. 3. Ex epistola Eugenij Episcopi ad Carthaginenses. *Dico tamen vobis valete, & orate pro nobis, & jejunate.*

Tunc placuit omnibus Sacerdotibus, ut sator scandali, inficiator Regina, accusator Episcopi, ab omnibus arceretur Ecclesijs, eo quod se ab audientia subtraxisset. Leudastes Comes in Synodo Brennacensi ab Episcopis excommunicatus ob contumaciam, quod fugâ se subduxisset, ab audientia id est judicio Episcoporum.

Excommunicatio est poena contumaciæ cap. cum non ab homine de judicijs. Ait inficiator Reginæ, id est obtrectator, qui detractioe inficit, foedat, decolorat famam alterius. Petr. de Vineis libr. 1. epist. 21. *Fama preloquium frequenter in maximis virginibus aurium deflorat auditum.* Symmach. libr. 10. epist. 34. *Qui summi loci iudices decolorant.*

Ab hora tertia diei, revinctis post tergum manibus, suspensus ad arborem dependebat. Riculius Subdiaconus, vinctis post tergum manibus, suspensus ad arborem, quæstionis causâ, suspendium ad arborem tormenti genus.

Extensus ad trocleas cadebatur fustibus. Vario genere quæstionis tortus est Riculius clericus, & cæsus fustibus, virgis lorisque duplicibus, extensus ad trocleas. Trocleæ genus tormenti usu frequens in passione Martyrum, de quo & Gregor. infr. libr. 6. c. 8. *In terrâ extenditur ad trocleas virgis ac fustibus caditur,* idem libr. 7. cap. 22. *Tunc Rex furore succensus iussit eos ad trocleas extendi, & fortissime cadi.* Troclea est rota è qua funes suspenduntur, per quos rei in sublime elewantur, inde precipites in imum mittuntur, extensi inter stipites quæstionis causâ fustibus cædebantur Gregor. infr. libr. 9. cap. 38 *Nec mora extensi inter stipites cum vehementius caderentur,* nostri tracleam vocant *une Poulie*, quâ utimur etiam ad suspendendam lampadem. Beda libr. 5. cap. 18. *Pendente desuper in trochleis magnâ lampade.*

Chlodoveus regnum acciperet, Leudastes Ducatum. Riculius clericus, inter tormenta confessus est, Fredegundi Reginæ crimen adulterij obiectum, ut eâ amotâ, sublato Chilperico Rege, & alijs liberis Clodoveus regnaret, Ludastes Ducatum Regni obtineret, id est summam rerum administratio-nem, sic vocatur potestas ejus cui summa rerum credita erat post Regem. Gregor. supr. h. libr. cap. 14. *Meroveus inclusis fratribus omne capiat regnum, tu vero Ducatum totius regni ejus annis quinque tenebis.*

Nam hic sub Eufonio Episcopo de pauperibus provocatus Archidiaconus ordinatus est, exinde ad Presbyteriû admotus recessit ad propria. Riculius de pauperibus, id est unus à pauperibus, qui erant in matricula Ecclesiæ ad ordines promotus, Archidiaconus

nus

nus ordinatus est, inde ad Presbyterium, quia munus Archidiaconi non erat perpetuum Sidon. lib. 4 ep. 25. *Archidiaconus in quo seu gradu seu ministerio; multum retentus propter industriam, diu dignitate non potuit augeri, nè potestate posset absolvi.* Presbyter ordinatus ad propria recessit, id est in propriam Ecclesiam in qua ordinatus est, quia ordinatio non fiebat sine certo titulo can. neminem can. Sanctorum 70. dist.

Hic quasi jam esset Episcopus, in domum Ecclesie ingreditur impudenter, argentum describit Ecclesie. Riculfus Presbyter Gregorio accusato apud Chilpericum Regem spe Episcopatus, domum Ecclesie occupavit, argentum Ecclesie descripsit, inventario sc. argenti & rerum Ecclesie confecto. Inventarium rerum vacantis Ecclesie statim fieri solebat, nè res interim amoverentur can. hæc hujus. can. charitatem 12. qu. 2. Et Episcopus electus ab initio solebat etiam conficere inventarium rerum Ecclesie, imò & si uxorem haberet, & liberos, rerum propriarum inventarium conficere tenebatur, ut pateret quid in bonis haberet tempore adepti Episcopatus can. de Syracusanæ 28. dist. Balsam. in can. 22. Conc. Calced.

Illud sæpe suis familiaribus dicere erat solitus, quod hominem prudentem, non aliter nisi in perjurijs quis decipere possit. Sapiens perjurio plerumque decipitur, propter fidem quam præstat iurijurando. Notat Riculfum Presbyterum, quod perjurio gauderet. Eadem de turpitudine gloriatur Ballio leno apud Plaut. in Pseudolo. *conceptis hercle verbis satis certò scio. Ego perjurare mavellem me millies quam mihi illum verba per deridiculum dare.*

Cum concilio comprovincialium, cum in monasterium remove-ri præcipio, Riculfus Presbiter ob falsam accusationem in Gregorium Episcopum, pœnitentiæ causa deportatus in monasterium. Clerici pœnæ causa solebant deportari in monasterium quod molestum erat Abbatibus & Monachis, monasterio fuga elapsus Riculfum, intercedentibus Felicis Nannetensis Episcopi missis, circumvento perjurijs Abbate accessisse ad Felicem Episcopum, & ab eo acceptum queritur Gregorius.

Intercedentibus Felicis Episcopi missis. Missi dicuntur legati

seu nuntij Principis. Gregor. infr. libr. 8. cap. 18. *compellentibus missis imperialibus*. Idem dicuntur passim missi Dominici, missi dicti etiam nuntij seu vicarii Episcoporum. Burchard. lib. 18. *Illa autem si prior ad Episcopum aut ejus missum provocaveris* cap. 1. ext. de Frigid. & maleficiat. missi etiam dicti nuntij privatorum. Gregor. de Mirac. Martyr. lib. 1. cap. 44. *Et ad Episcopum missos dirigunt, ut eis quid agant jubeat ordinare*.

Cap.
50.

Igitur cum vale post Synodum memoratam Regi jam dicto, ad propria redire vellemus. Finitâ Synodo Episcopi discedunt vale dicto Regi. Abeuntes vale dicebant hoc verbo simplici vale Gregor. infr. libr. 6. cap. 5. *Igitur Chilpericus Rex Parisius venire disponit, ad quem, cum jam vale dicturus accederem, & infr. Haustoque mero vale dicentes discessimus*. Idem cap. 6. ejusd. lib. *Omnes stupefacti, & vale dicentes, cum magna admiratione ad propria sunt regressi*.

Non ante discedere placuit, nisi hunc virum libatis oculis inqueremus. Gregorius finita Synodo Brennacensi, cui aderat Salvius Albienſis Episcopus non ante domum recedere sustinuit, quam cum salutasset libato osculo, Christiani solebant in occurſu se invicem salutare osculo pacis, id est in signum pacis & dilectionis, seu communionis Ecclesiasticæ Optat. Milevit. libr. 4. advers. Donatist. *Nam & vos ipsi aliqui in perfunctoria salutatione oscula denegatis solita, & docentur multi ne Ave dicant cuiquam nostrum*. Hieronym. 3. advers. Rufin. *Antequam Sanctus Epiphanius venisset Hierosolymam, & ore quidem & osculo tibi pacem daret, & infr. ut hereticum scriberet quem oculis orthodoxum comprobavit, quæ salutandi formula ducta videtur ex ritu apostolico*. Paul. Rom. 16. 1. Cor. 13. 1. Theſſ. 5. *salutate invicem in osculo sancto*. ait libatis oculis, oscula libare dixit, ut vini poculum libare pro haurire supr. hoc lib. cap. 20. *Hi pocula poscerent & vina libarent*.

In atrio Brennacensis domus. Atrium regię vel Augustę domus vel caſtri est spatium liberum quod est ante edificium domus Gregor. de vit. Patr. cap. 7. de caſtro Lingonenſi, *ingressi autem portam caſtri cum ad atrium perveniſſent*, idem infr. lib. 7. cap. 42. *Nam ingrediente me atrium domus, vidi virum senem exhibentem arborem in manus sua, quæ mox extensis ramis*

omne atrium textit. Atrium est area ante ædes jacens, quam Græci αὐλὴν nostri aulam vocabant Augustin. lib. 2. quæst. in Exod. cap. 173. *Sicut autem in lingua latina invenimus aulaa, quæ Græci auleas vocant, ita quam illi appellant αὐλὴν nostri aulam vocarunt, sed jam non atrium isto nomine sed domus regia significatur in latina lingua, apud Græcos autem atrium, inde atriarii vel atrienses servi, qui in atrio Mediasinorum operâ funguntur l. 1. §. Caupones. Nautæ caupon. Horum officium erat atrium scopis verrere, supellectilem mundare Columell. de re rustic. lib. 12 cap. 13. Tum insistere atriensibus ut supellectilem exponant, & ferramenta deterisa nitidentur, atque rubigine liberentur.* Cujac. observ. lib. 10. cap. 24. & ad l. 203. de V. S. Atrium Ecclesiæ est area circa Ecclesiam 40. passum in majoribus Ecclesijs. 30. in capellis vel minoribus Ecclesijs, intra quam confugientibus erat plena securitas can. Sicut. can. si quis in atrio. can. si quis contumax. can. quisquis 17. qu. 4.

LIB. VI.

Cap.
1.

PVD Lugdunum Synodus Episcoporum conjungitur, diversarum causarum altercationes incidens. negligentioresque judicio damnans. Conc. Lugdunense III. celebratum sub Guntrano Rege anno Domini 583.

Cap.
2.

Agathen urbem, quæ in Gothorum regno sita est advenere. Agathe est urbs Septimaniæ, quæ eo tempore erat adhuc ditionis Gothorum. Gregor. infr. lib. 8. cap. 28. *Quibus de causis commotus Guntchramnus Rex exercitum in Hispaniam destinat scilicet ut prius Septimaniam, quæ adhuc infra Galliarum terminum habetur, ejus dominationi subderent, idem cap. 30. ejud. libr. Prius Septimaniam Provinciam ditioni nostræ subdite, quæ Galliis est propinqua, indignum est ut horrendorum Gothorum terminus in Gallia sit extensus. Idem libr. 9. cap. 7. Gothi verò propter superioris anni devastationem, quam in Septimania Regis Guntchramni exercitus fecit, in Arelatensem Provinciam proruperunt. Septimania jam olim tradita Gothis. Sidon. libr. 3. epist. 1. vel Gothis credite qui sæpenumero etiam Septimaniam suam fastidiunt, vel refundunt, modo invidiosi hujus anguli, etiam desolata proprietate potiantur, unde Septimania dicta est Gothia, quasi residua sedes Gothorum jam amissa Aquitania. Gregor. supr. libr. 4. cap. 51. ibique Sigilla, qui quondam ex Gothia venerat, multum laceratus.*

Tunc ego Novigentum villam ad occursum Regis abieram. Novigentum, vel Novingentum, vel Nongentum aliud est oppidum in Pertico, seu Perticensi pago, vulgò Nongentum

Rotroci, *Nogent le Rotrou*. Guill. Brito de gest. Philipp. A. ad ann. 1189. *apud Nongentum oppidum in Perticensi pago*, aliud est cognomine Novientum vel Nongentum suburbanum Parisiorum in vit. S. Remigij. *Villam vero Novientum in pago Parisiaco*, locus celebrior sepultura S. Clodoaldi Gest. Franc. cap. 24. *Noviento villa Parisiaci suburbano, depositus requiescit*, c'est S. Cloud.

Ibique nobis Rex missorium magnum, quod ex auro gemmisque fabricaverat in quinquaginta librarum pondere ostendit. Missorium est majus vas aureum vel argenteum, pretiosis gemmis distinctum quod inter Reges & Principes doni causa mitti solebat. de quo Gregor. infr. libr. 7. cap. 4. *Reliquos vero thesauros qui apud villam Calam remanserant, in quibus erat missorium illud aureum, quod nuper fecerat thesaurarij levaverunt.* Aimoin. libr. 4. cap. 25. *Missorium aureum ex thesauris Gothorum.* Missorium etiam dictum quod oblatum erat Ecclesiæ à Principe vel optimato. Flodoard. Hist. Rhem. libr. 1. cap. 4. *Missorium argenteum vi. librarum.*

Aureos etiam singularum librarum pondere, quos Imperator misit ostendit, habentes ab una parte Iconem Imperatoris pictam, & scriptum in circulo Tiberij Constantini perpetui Augusti, ab alia vero parte habentes quadrigam & ascensorem continentisque scriptum gloria Romanorum. A Tiberio Imp. Chilperico Regi dono missi sunt aurei singuli pondo libræ auri habentes ex una parte insculptam imaginem Imperatoris, ex altera quadrigam & vectorem, unde id genus nummi dicti quadrigati. Aurei Romani inscripti imagine Imperatoris. Cedren. in Niceph. Phoca. *ὁ νόμος δὲ καὶ ὁ νόμος ὅντων πάντα χαρακτῆρα βασιλείας, εἰ μὴ τὰ σάββατα ἐλαττοῖτο δύναμιν ἐισπέρειν, καὶ ἔχειν ἰσότημον.* Cumque esset lege, & consuetudine receptum, ut omnes nummi imagine alicujus Imperatoris notati, modo ponderi justo nihil decederet, idem valerent. Soli Imperatores Romani aureis nummis suam imaginem apponebant, Rex Persarum argenteis tantum. Primi omnium Francorum Reges, spreta Imperij maiestate, nummos aureos sua imagine percusserunt. Procop. 3. de bell. Gothic.

Qui dato susceptoque de pace sacramento, passionibusque firmatis, munerati regressi sunt, Pactum pacis inter Chilpericum Cap. 3.

Regem , & Childebertum filium Sigeberti Regis iurejurando firmatum ut infr. libr. 7. cap. 6. pactum inter Charibertum , Guntranum & Chilpericum Reges iurejurando pariter sancitum, hoc addito ut Policustus martyr cum Hilario & Martino Confessoribus esset perjuri vindex.

Lupus vero Dux Campanensis. Comites præerant singulis civitatibus & pagis , Duces Provinciæ , quæ est synthesis plurium civitatum & pagorum. Gregor. supr. libr. 8. cap. 18. *Nicetius per emissionem Eulalij à Comitatu Arverno submotus Ducatum à Rege expetijt , datis pro eo immensis muneribus & sic in urbe Arverna , Ruthena , atque Vceticâ Dux ordinatus est.* Idem libr. 9. cap. 7. *Ennodius cum Ducatum urbium Turonica atque Piclava ministraret, adhuc & Vici Iuliensis , atque Benarna urbium principatum accepit.*

Tutatâ infra urbis Lugduni Clavati muros conjuge sua , ad Guntchramnum Regem confugit. Rectius alij Codices Lauduni Clavati, Laudunum Clavatum urbs Campaniæ, in qua Lupus Dux Campaniæ conjugem in tuto posuit ab hostibus, ejusdem meminit Fredegar. cap. 97. *ad Laudunum Clavatum nuncios dirigit.* Aimoin libr. 4. cap. 45. *Martinus per fugam elapsus, Laudunum Clavatum ingressus illic se reclusit.* Flodoard. Hist. Rhem. lib. 1. c. 14. *non modicam nec non earundem rerum partem Ecclesiæ sanctæ Mariæ Lauduni Clavati Remensis parochia castri , ubi nutritus fuerat tradidit , sic dictum à Clavis populis , quasi urbs Clavorum , ut Viridunum dicta est urbs Clavorum* Sigebert. ad ann. 1043. *Odofredus ad urbem quoque Clavorum , quæ Viridunus dicitur , cum maiori sanctæ Mariæ Ecclesiâ incendit.*

Cap.
5.

Judeus quidam Priscus nomine , qui ei ad species cõmendas familiaris erat. Hac ætate Judæi maximè negotiationem exercebant in Gallia , & Syri etiam, de Syris Gregor. infr. libr. 10. cap. 26. *Eusebius quidam negotiator genere Syrus , datis multis muneribus in locum ejus subrogatus est.* Salvian Gallus de Gubern. Dei libr. 4. *Consideremus solas negotiatorum , & Syrorum omnium turbas , quæ majorem fermè civitatum universalium partem occupaverunt.* Adeoque Syri per totum orbem sparsi negotiationis causa. Hieronym. in Ezech. lib. 8. cap. 26. *Vsq̃ue*

autem permanet in Syris ingenitus, negociationis ardor, qui per totum mundum lucri cupiditate discurrent, & tantam mercandi habent vesaniam, ut occupato nunc orbe Romano inter gladios, & miserorum neces, querant divitias, & paupertatem periculis fugiant. Idem ad Lætiam. Negotiatoribus, & avidissimis mortaliū Syris. Hinc mulieres Syras, quod continenter ferant absentiam virorum, diu absentium negotiandi causa, laudat Augustin. de adulterin, conjugijs libr. 2. cap. 20. Et plurime pudicissimè transigunt, & maximè Syra, quarum mariti negociandi quæstibus occupati, juvenes adolescentulas deserunt, & vix aliquando senes ad aniculas revertuntur, & ut apud Ravennam omnia perversa intelligantur, clericos fœnerari, Syros psallere per ludum scribit Sidon. libr. 1. epist. 8. *Fanervantur clerici, Syri psallunt.* Judæi etiam ut plurimum erant conductores vectigalium in Galliâ. Gregor. infr. libr. 7. cap. 23. *Presenti quoque anno Armentarius Iudeus, cum vno sectæ suæ satellite, & duobus christianis ad exigendas cautiones, quas ei propter tributa publica Injurius ex Vicario, ex Comite vero Eunomius deposuerant Turonis advenit.*

Et hæc dicens aquam manibus percipi jubet, veteres discumbent lotis prius manibus. Plaut. in Amphitr. *Lavisti A. quid postquam lavi accubivisti.* Idem in Stych. *quam mox cocta est cæna, impransus ego sum E. Abi intro ad me & lava.* Petron. in Satyr, *Tandem ergo discubimus pueris Alexandrinis aquam in manus nivatam infundentibus.* Gregor. ipse de vit. Patr. cap. 4. *Signalidus ut ablutis aqua manibus, merum dignaretur accipere deprecatur.* Imo & convivæ manus lavabant ad singula fercula. Lamprid. in Heliogabal. *Quum per singula fercula & manus quasi comedissent lavarent.* Sidon. libr. 1. epist. 11. *Retrorsumque conversus tamquam aquam manibus poscerem, cubitum toro reddidi.*

Quibus ablutis facta oratione accepto pane gratias Deo agentes, & ipsi accepimus, & Regi porreximus. Benedictio mensæ ante refectionem antiqui moris est Hieronym. ad Eustoch. *nec cibifumantur, nisi oratione præmissa, nec recedatur à mensa, nisi referatur Creatori gratia, imo & veteres benedicebant singula fercula* Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 80. *Dixitque vir*

ad Presbyterum hæreticum si consenseris dictionibus meis, exerceamus hodie cachinnum, de hoc Romanorum Presbytero, ut scilicet apposita ferculo, tu celerius signare festines, notatur virgo sanctimonialis, quæ lactucam ori iniecit, omiſſa benedictione signo crucis statim arrepta à dæmone. Gregorius Papa Dialog. 1. cap. 4. *Quadam vero die una Dei famula ex eodem monasterio virginum, hortum ingressa est, quæ lactucam conspiciens concupivit, eamque signo crucis benedicere oblita, avidè momordit, sed arrepta à diabolo protinus cecidit.*

Rex verò ascenso equo Parisius est regressus. Priores Reges Francorum equo ut plurimum vehébantur, etiam in solemni pompa. Gregor. libr. 2. cap. 38. de Clodoveo 1. *Tunc ascenso equo aurum argentumque in itinere illo, quod inter portam atrij & Ecclesiam civitatis manu propria spargens.*

Fuit autem apud urbem Nicensem eo tempore Hospitius Reclusus. Alij Codic. legunt Reclusus. Eiusdem meminit Aimoin. libr. 3. cap. 38. Paul. Diac. de gest. Longobard. libr. 3. cap. 1. ex fide Gregorij.

Constrictus catenis ad purum corpus ferreis, induto desuper cilicio. Hospitius Reclusus ferreis catenis vinctus, quas ad imum corpus gestabat, superiecit cilicium nè appateret, sciens Patribus displicuisse in monachis manifestam catenarum gestationem de quibus Hieronym. ad Eustoch. *Viros quoque fuge, quos videris catenatos, quibus sæminei contra Apostolum crines hircorum barba, nudum pallium.* Idem ad Marcum Presbyterum. *Quid facit sub tunica pœnitentis regius animus, catena sordes, & coma non sunt diadematis signa, sed fletus.* de iisdem Epiphanius in calce Panatij in expositione fidei Catholic. cap. 23. ἀπειλὴς δὲ τῶ το κλοιῶς προίεται. *Indecens est vinculis collo inditis incedere.* plura de his Chrysostom. libr. 3. adv. vituper. vit. monastic. Gregor. Nazianz. orat. 27. Pallad. Hist. Lausiac. cap. 52. Theodorit. de vit. Patr. cap. 3. 4. 24. Gregor. ipse de vit. Patr. cap. 15. de Senoch. Abbate. Cassian. Collat. 8. cap. 3. Cæsari. de mirac. libr. 11. cap. 26. & trib. seqq.

Nihil aliud quam purum panem, cum paucis dactylis comedeat. Hospitius Reclusus vescébatur solo pane, & aqua cum paucis dactylis, hi sunt fructus palmarum, quos ali j palmulas vel

vel caricas vocant, Monachi alij visitabant solo pane, & ole-
ribus, & leguminibus Hieronym. epist. ad Paulin. de instit.
Monach. *Sit vilis & vespertinus cibus, olera & legumina, in-
terdumque pisciculos pro summis ducas delitijs*, idem ad Eustoch.
*vivitur pane leguminibus, & oleribus, quæ sale solo condiun-
tur*. Idem Cassian. de instit. cœnobitar. libr. 5. cap. 23. Evagr.
libr. 1. cap. 21. alij vivebant pane & aqua cum paucis da-
ctylis.

*In diebus autem quadragesima, de radicibus herbarum Ægyp-
tiarum, quibus Eremitæ utuntur, exhibentibus sibi negociatori-
bus alebatur*. Hospitius in quadragesima vivebat radicibus her-
barum Ægyptiarum, quæ ei subministrabantur, à negotiato-
ribus Massyliensibus. Inter Monachos Ægyptios, alij vivebant
panē, oleribus, & leguminibus, alij radicibus herbarum unde
Bjænos id est pabulatores nomen. Evagr. libr. 1. cap. 21.

Non decima dantur, non pauper alitur. Hospitius Reclusus
cladem Galliarum per Longobardos prædixit, ejusque cau-
sam inter alias tribuit, decimarum detractioni. Hoc tempo-
re vitio seculi decimarum præstatio in desuetudinem abierat,
ideò pro decimis instaurandis diligentius elaboratum Conc.
Matisc 2. Can. 5. Moguntin. Can. 38. de quo plura diss. Jur.
Can. libr. 3. cap. 9.

Ipso vero imposito salutis signo, brachium sanitati restituit.
Longobardi militis dextera, quæ librando gladium in caput
Hospitij dirigit, signo crucis à sancto restituitur. A sanctis cu-
rationes fiunt, imposito signo crucis Gregor. infr. libr. 10. cap.
29. Interea ad sanctum Aredium ceperunt infirmi confluere,
quos manus singulis, cum vexillo crucis imponens sanitati red-
debat.

*Ille autem in eodem loco conversus, tonsurato capite fidelissi-
mus Monachus nunc habetur*. Monachi tonsurati Dionys. de
Hier. Eccles. cap. 6. Epiphan. Hæres. 80. Hieronym. epist.
ad Sabinian. Augustin. de oper. Monach. cap. ult. Pallad.
Hist. Lausiac. cap. 21. Beda Hist. libr. 1. cap. 13. & 20. libr. 5.
cap. 22.

*Igitur Diaconus ex Provincia illa Romam directus est, ut
Beatorum Apostolorum pignora, vel reliquorum Sanctorum qua-*

urbem illam muniunt, exhiberet. Ea ætate frequens fuit peregrinatio religionis causa ad limina Apostolorum. Sidon. libr. 1. epist. 5. *vbi priusquam vel pomeria contingerem triumphalibus Apostolorum liminibus affusus, omnem protinus sensi membrīs malè fortibus explosum esse languorem.* Beda Hist. libr. 5. cap. 7. *Abeunte autem Romam Ceadualla successit in regnum Hun de stirpe regia, qui cum 37. annis imperium tenuisset gentis illius, & ipse relicto regno, ac junioribus commendato, ad limina Beatorum Apostolorum Gregorio Pontificatum tenente profectus est, quod his temporibus plures de gente Anglorum nobiles ignobilesque laici & clerici, viri ac femina certatim facere consueverunt.* Theodulf. Aurelian. epist. ad Modoinum de exilio suo.

Oratum hæc Turone, Roman petiti inde reversa.

Inde Romei dicti, qui voti causa Romam peterent. Odo Cluniacens. vit. S. Geraldii Comitis lib. 1. cap. 27. *Cum vero dehinc quosdam Romeos sibi notos obviam reperisset, & cap. 29. ejusdem libr. Nam sicut illic mos est lucrosum nimis naulum à Romeis expectabat,* ob id variæ constitutiones à Gregorio & alijs Pontificibus editæ pro securitate, & immunitate peregrinorū Romanorum euntium can. si quis Romipetas & dd. seqq. 24. qu. 3. Constitutionem Gregorij laudat Continuator Bedæ libr. 2. cap. 26. præmissa oratione Pontificis super ea habita ad Cardinales. *Securi peregrini insuetas viarum terebant orbitas, lætisque per urbem antiquis oculos pascebant miraculis, cantantes donis factis repatriabant, &c.* & quia obtentu Turonicæ vel Romanæ peregrinationis potentiores novos census à colonis suis exactabant, id vetuit Syn. Cabillonens. can. 45. & quia multis peregrinatio erat occasio vagandi, idcirco statutum nè quis Romam iret sine licentia sui Episcopi, vel ejus Vicarij Conc. Salernustad. Can. 16.

Sepe his qui sancto viro de Naucleris amici essent commendari deposcit. Diaconus Andegavensis, apud Niceam urbem salutato Hospitio Recluso, navigio inde Romam petiturus à sancto viro petijt se commendari naucleris, id est gubernatoribus navium qui ejus amici essent.

Quo salutato ac deosculato. Osculum salutationi conjungi solebat pro simplicitate seculi. Augustin. in Genes. cap. 87. Con-

suetudinis quidem fuit maximè in illa simplicitate antiquorum ut propinqui propinquos oscularentur, & hoc hodie fit in multis locis. Optat. Milevit. libr. 4. Nam & vos ipsi aliqui in persun-ctoria salutatione oscula solita denegatis.

Adsumptoque oleo benedictione sanctificato. Hospitius Reclusus mutum & surdum natum curavit oleo signo crucis benedicto, eodem oleo cæcum curatum subjungit Gregor. Tunc cum oleo benedicto super oculos ejus, crucem sanctam faciens oleo signo crucis benedicto. Gratia curationum fulsere patres Asetici ut Hospitius hic Maxentius & alij de quibus dictum est supr. libr. 2. cap. 36. quibus addatur Beda libr. 3. cap. 15. Qui benedicens illis, ac Domino commendans, dedit etiam oleum sanctificatum, &c.

Vocavit ad se Præpositum Monasterij. Hospitius Reclusus sentiens se morti proximum vocavit Præpositum Monasterij Præpositus Monasterij est idem qui prior, qui præest Monasterio sub Abbate, Græcis ἡγούμενος. Synod. Nicen. 2. Can. 13. 14.

Et mitte nuncios ad Episcopum civitatis, ut veniat ad me sepeliendum. Hospitius Reclusus sentiens se morti proximum vocavit ad se Præpositum Monasterij, & per eum seu ejus nuntium, commendavit sepulturam suam Episcopo civitatis, hic fuit Eustasius Episcopus, qui audita morte advenit, & sancti corpus sepulture mandavit ut mox subjungit Gregor. Adveniens autem Austadius Episcopus beatum corpus studiosissimè sepulture mandavit.

Eo tempore Ferreolus Vcicensis, Episcopus magna vir sanctitatis obijt. Ferreolus Ucetiensis Episcopus filius Ansberti Senatoris & Blitildis, ea fuit filia Clotarij I. Episcopus Uceticensis successit Firmino patruo suo.

Cap. 7.

Regium de Episcopatu præceptum accipit. Mortuo Ferreolo Ucetiensi Episcopo, Albinus per Dinamium Rectorem Provinciae, citra Regis consilium, seu consensum suscepit Episcopatum, quo intra tres menses morte sublato, Jovinus Regium de Episcopatu præceptum accepit, quia ea ætate Episcopi non adsumebantur sine præcepto Regis, sed præventus est à Marcello, qui à comprovincialibus consilio Dinamij

Episcopus ordinatus est , & tandem muneribus vicit apud Regem.

Cap. 1. *Obijt & Eparchius Reclusus Engolismensis.* Eparchius Reclusus apud Engolismam vitæ sanctitate claruit, is fuit de genere Comitum Petrocoriensium ejus gesta apud Sur. I. Jul. vulgò *S. Cibar.*

Et iudicibus plerumque , ut culpabilibus ignoscerent, dulcedine profusâ , imperavit potius , quam rogavit. Eparchius Reclusus pro reis damnatis sapius intercedebat apud Iudices. Passim numerantur intercessionones , Monachorum pro damnatis, vel oppressis. Chrysostom. Homil. 17. ad Antiochen. Cassian. Collat. 1. cap. 20. Collat. 14. cap. 14. de quo in Asceticis.

Quodam verò tempore dum pro furto quis ad pendendum deduceretur. Laqueus seu suspendium pœna furti. Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 1. cap. 21. *Quodam loco unus propter furti scelera comprehensus ductus est ad patibulum , ut condemnaretur suspendio.* Innocent. III. in cap. ex litteris de Excess. prælat. *In quorum presentia prædictus fur est suspensus.* Senec. epist. 7. *Latrocinium fecit aliquis , quid ergo meruit ut suspendatur.* Famosi latrones his locis, ubi grassati sunt, furcâ figendi l. capitalium §. ult. ff. de poen.

Cap. 9. *Dum se cerneret morbo regio , calculoque gravissimè fatigari.* Regius morbus , est morbus caducus seu comitialis. Gregorius de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 27. *Ipse vero Ruccolenus ulteriorem ripam aggressus , morbo confestim regio san- ciatur.*

Qui tonsuratus , gradus quos clerici sortiuntur ascendens , post 40. dies migrante Sacerdote successit. Badegisilus Major domus Regiæ , designatus Episcopus Cenomannensis, vivo adhuc Domnolo tonsuratus , & intra paucos dies promotus ad omnes ordines , paulo post migranti Episcopo successit. Hoc factum contrâ canones , manu regiâ.

Cap. 10. *Qui ponentes ad fenestram absida cancellum , qui super tumulum cujusdam defuncti erat.* Fures basilicam D. Martini ingressi sunt per fenestram vitream absidæ, nitentes in altum per cancellum tumuli cujuspiam defuncti. Absis vel absida erat pars anterior basilicæ. Gregorius libr. 2. cap. 16. *In ante absidem ro-*

tandam habens, ab utroque latere ascellas eleganti constructas opere. Idem de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 63. denique in latere basilica, id est in pariete qui à parte erat oratorij, in absida collegit, prestolans domini misericordiam, quid juberet de martyre revelari. Anastas. in Benedict. 3. Et impetu facto absidam, in qua Episcopi psallentes residebant cum clero conscenderunt. Tumuli Sanctorum vel majorum cancellis includebantur ut sepulchrum S. Petri Gregor. de mirac. Martyr. libr. 3. cap. 18. Hoc enim sepulchrum sub altari collocatum valde rarum habetur, sed qui orare desiderat, reſeratis cancellis, quibus locus ille ambitur accedit super sepulchrum. Idem de mirac. D. Martin. lib. 4. cap. 2. Accessi autem ad tumulum sancti, ac per lignum cancelli linguam impeditam traxi. Cancellis inclusus videbatur lectulus S. Martini, sic vocant nudam humum, in qua cubabat apud Condatensem vicum. Greg. de mirac. D. Martin. lib. 1. cap. 35. Quidam ex nostris lignum venerabile de cancello lectuli à monasterio sancti me nesciente detulerat, idem libr. 2. cap. 19. Prostratusque ad ejus lectulum nocte tota lachrymis, & orationibus deducta immobilis madefecit terram fletibus, tepuitque suspirijs ejus venerabile lignum cancelli.

Ac de hospitali eorum argentum communium, & pallia sunt extracta. Hospitale hic pro hospitio, sive caupona in qua latebat argentum, & alia res quæ furto subreptæ erant è basilica sancti Martini. Alias hospitale pro Xenodochio peregrinis excipiendis destinato. Gregor. de mirac. libr. 1. cap. 53. Idem-^{aimoin} que apud basilicam sancti Martyris Marcelli hospitale habebat, ^{libr. 3.} cap. 45. ^{cap. 45.} ab Abbate loci victus stipendia capiens.

Apud Massiliensem vero urbem Dinamius Rector Provincia, Dinamius fuit Rector Arelatensis Provincia, quæ ab eo tempore simpliciter Provincia dicta est Gregor. supr. h. libr. cap. 7. Albinus ex Prefecto, per Dinamium Rectorem Provincia extra Regis consilium suscepit Episcopatum. Adhuc tamen eadem non desijt vocari Arelatensis Provincia Gregor. libr. 4. cap. 39. Et Amo quoque Arelatensem debellavit Provinciam, Idem libr. 8. cap. 30. Hac audiens Rex Leudegisilum in locum Calumniosi Agilanis Ducem deligens omnem ei Provinciam Arelatensem commisit. Massiliensem, vel Arelatensem Provinciam promiss-

cuè accipere videtur. Gregor. infr. libr. 8. cap. 45. *Nicetius Arvernus Rector Massiliensis Provincia.*

Domos Ecclesie adprehendunt, ministeria describunt, regestoria reserant, promptuaria expoliant, omnesque res Ecclesie tamquam si jam mortuus esset Episcopus pervadunt. Pulso Theodoro Episcopo Massiliensi, clerici ejus Ecclesie, quasi jam mortuo Episcopo, res omnes Ecclesie occupant, ministeria describunt, id est vasa ecclesiastica, regestoria reserant, id est regesta Ecclesie. Regesta sunt tabularia, seu archiva quibus continentur codices seu instrumenta vel acta Principis, Reipublice, universitatis vel ecclesie, his usus conscribendis vitis aliquot principum Vopiscus, testis ipse de se in Probo. *Vsus etiam ex regestis scribarum porticus porphyretice.* Alias regestum est locus ubi gaza regia, seu ararium habetur Gregor. infr. libr. 9. cap. 9. *Pueri verò qui missi à Rege fuerunt, ad requirendas res ejus, tanta in thesauris illius reperiunt, quanta nec in ipso ararij publici regesto, poterant inveniri.* Idem cap. 10. ejusd. libr. *Multitudo autem auri argentique, ac diversarum specierum, in ejus regestis reperta est.* Idem cap. 34. ejusd. lib. *Et ingressa in regestum, reseravit arcam, monilibus ornamentisque preciosis refertam.* Promptuaria expoliant id est cellaria de quo dixi supr. libr. 5. cap. 1.

Gundulfum ex domestico Ducem factum. Gundulfus ex domestico, id est Comite domesticorum à Childeberto Dux factus. Domesticus est Comes domesticorum qui in palatio adscripti sunt custodia Imperatoris Suidas δῶμestικος οἱ τῶν βασιλέων ἱππῆς, οἱ κατὰ βασιλείαν οἰκονομικοὶ στρατιῶται. Qui preerat illis Comes domesticorum. Greg. supr. lib. 2. cap. 9. *Eodem tempore Castinus domesticorum Comes, expeditione in Francos suscepta ad Gallias mittitur.* Dignitatis causa præfectus domesticorum μέγας domesticus dictus Nicet. in Joanne Comneno, ὁ τοῦ δῶμου τῷ μεγάλῳ διοικῆτι καὶ Ἰωάννῃ & alio loco μέγας τιμηθεὶς δῶμestικος. *Monitu magni domestici Ioannis.* Magni domestici dignitate ornatus. VVilhelm. Tyr. de bell. sacro libr. 2. cap. 5. *Et Megadomestici dignitate, quem nos majorem Senescallum appellamus.* Inde Domesticatus est dignitas ejus qui præest domesticis seu custodibus corporis. Gregor. supr. libr. 2. cap. 8. *Gaudentius pater, à domesticatu exorsus*

militiam, usque ad Magisterij equitum culmen proventus est. Præfectus domesticorum passim simpliciter Domesticus, Gregor. infr. libr. 10. cap. 15. Adfuit autem diebus illis Flavianus nuper Domesticus ordinatus.

Dum diversa inter se, super altarium conferunt, recedentes ab altario salutatorium ingrediuntur. Gundulfus Dux & Dinamius dum diversos inter se serunt sermones intra altarium id est sanctuarium seu spatium quod est circa altare, recedentes ab altario, salutatorium ingrediuntur. Salutatorium est hospitium seu metatum Episcopi, proximum basilicæ Græcis ἀσπασίον de quo dixi supr. libr. 2. cap. 21.

Tunc reseratis tam portarum, quam sacrarum adium valuis ingrediuntur utrique civitatem, Dux scilicet & Episcopus, cum signis & laudibus, diversisque honorum vexillis. Capto Dinamio Gundulfus Dux & Theodorus Episcopus Massiliensis unâ solemni pompâ urbem ingressi cum signis, id est signorum Ecclesiæ sonitu. Signa sunt campanæ Ecclesiæ, inde nomen, quod signentur baptismo, id est oleo & chrismate, & nomen eis imponatur Helgald. in Roberto R. de capella regiâ. Signa quinque unum ex his satis mirabile, in quo undecim millenaria metalli, & sexcentæ libræ fuerunt, cui inprimi iussit signum baptismi, sicut ordo deposcit Ecclesiasticus, & ut vocaretur Robertus attribueret Spiritus sanctus, vel etiam signa hic accipe pro signis crucis quæ à clero præferuntur cum solemniter occurrit Principi. Gregor. libr. 10. cap. 9. Ebraccharius verò usque Venetias urbem accessit, miserat enim ad eum obviam Episcopus Regalis clericos suos cum crucibus, & psallentio, qui eos usque ad urbem deduxerunt. Ait cum laudibus id est cum varijs plausibus & adclamationibus, laudes sunt adclamationes quæ fiunt Principi imperium vel regnum, vel Episcopo Pontificatum in-cunt. Gregor. libr. 5. cap. 30. de Tiberio II. Imp. Dehinc indutus purpura, diademate coronatus, throno imperiali impositus, cum immensis laudibus imperium confirmavit. Idem infr. hoc libr. cap. 30. Igitur celebrato iustitio Mauricius indutus diademate, & purpura ad Circum processit, adclamatique sibi laudibus, largitus populo munera imperio confirmatur. Cum signis vexillis & laudibus varijs linguis Guntrano Regi obviam occurrit plebs

Aurelianensis Gregor. libr. 8. cap. 1. *Processitque in obviam ejus, immensa populi turba, cum signis atque vexillis canens laudes, &c.* Theodorus Episcopus Massiliensis à civibus cum magna laude susceptus. Gregor. ipse infr. hoc cap. *Episcopus vero ad Regem deductus, nec culpabilis inventus, ad civitatem suam redire permissus, cum grandi est à civibus laude susceptus.* Signa id est cruces & vexilla præferuntur à Sacerdotio in solemnibus litis vel pompis. Constantinopoli commota seditio, ducibus quibusdam Presbyteris, quorum unus imaginem Christi, alter signum crucis, alius sacrum vexillum in forum attulit. Nicet. in Alexio Comnen. cap. 6. *καὶ τῶν τῶν ἱερῶν ἐκτυπὸν τῷ χριστῷ ἐπ' ἀγορᾶς ἐνεγκῶν, καὶ ἄλλος ἄρας σταυρὸν ἐπωμῆδιον, καὶ ἕτερος σημεῖαν ἱερὸν ἀνωμόσας, ὡς γλαῦγος μύιας τῆς εὐστιάσας ἐπιστάσαντο.* Et quidam Sacerdos Christi imagine in forum allatâ, alter cruce in tergum sublatâ, alter sacro vexillo arrepto seditiosos attraxerunt ut Cæcias nubes.

Quorum caput Anastasius Abbas, & Proculus Presbyter erant. Principes seditionis commotæ adversus Theodorum Episcopum Massiliensem, fuere Anastasius Abbas, is fuit Abbas S. Victoris, & Proculus Presbyter. Caput seditionis dicitur hic, ut caput belli supr. libr. 5. cap. 2. *Godinus autem qui à sorte Sigiberti se ad Chiipericum transtulerat, caput belli istius fuit.*

Multi tamen eorum per idoneos fidejussores dimissi, ad Regem jussi sunt ambulare. Rei soluti datis fidejussoribus, judicio sisti, fidejussor judicio sisti admittitur, etiam in criminalibus causis. l. si adulterium in fin. ff. ad leg. Jul. de adulter. Gregor. infr. libr. 8. cap. 7. *Discedentes itaque à Regis presentia, cautiones & fidejussores dederunt, ut decimo Calendas mensis novi ad Synodum convenirent.* idem cap. 12. ejusd. libr. *Episcopus vallat fidejussores requirit, & ad presentiam Regis Guntchramni direxit, ut scilicet ad Synodum que Matiscone futura erat, quasi ab Episcopo damnandus abesset.* Idem eod. libr. cap. 43. *Antestius vero acceptis fidejussoribus ab Episcopo, ut in presentia Regis adesset Santonos venit. & infra. Et sic datis fidejussoribus de presentia sua ante Regem in civitatem ingred. permissus est.* Idem de glor. Confess. cap. 71. *Et dicto citius convenitur*

nitur Episcopus, datisque fidejussoribus in praesentia Regis adfuit. Idem infr. h. libr. cap. 12. Datis fidejussoribus Tolosam dirigitur.

At ille ira commotus jubet contra fas religionis, ut Pontifex summi Dei arctatus vinculis sibi exhiberetur. Guntranus Rex Theodorum Massiliensem Episcopum contra fas jubet vinculum sibi exhiberi. Episcopi dicunt causam soluti, Illustres in criminalibus causis audiuntur sedentes l. 3. §. eo qui in crimen C. ubi Senator. vrl clariss. Sidon. libr. 1. epist. 7. de Arvando. Arvandus jam tunc infelici impudentia, concito gressu medys prope judicum sinibus ingeritur.

Advenit festivitas dedicationis oratorij, ruris suburbani. Dedicatio Ecclesiae vel oratorij fit solemniter per Episcopum Sidon. libr. 4. epist. 15. Epulum multiplex & capacissima lectisternia para, ad te venit, quippe postquam omnibus tempus futura dedicationis inclaruit, nam baptisterium, quod olim fabricamini scribitis posse jam consecrari, ad quae festa vos voti, nos ministerij, officij multos, fidei totos causa sollicitat.

Cumque per Aquensem praterirent urbem, Pienus Episcopus loci. Pienus Aquensis Episcopus, Pientium vocat Aimoin libr. 5. cap. 45.

Ipsaque super miserabilem imponentes caballum. Caballus est vilior equus, vel equus sagmarius Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 1. cap. 36. Crederes eos fustibus agi, aut invitos contra possibilitatem Caballorum suorum currere cogi. Idem libr. 4. de mirac. ejusd. cap. 35. Exiliensque de Caballo in quo sedebat, pedes nostros arripuit. Idem libr. 3. cap. 33. In Burdigalensi autem regione, hoc anno gravis Caballorum extitit morbus, & infra. Addiderunt ut de clave ferrea, quae ostium oratorij recludebat caracteres Caballis imponerent. Inde feretrum Caballarium pro vehiculo quod trahitur Caballis Beda libr. 4. cap. 6. Etenim usque hodie feretrum ejus Caballarium, quo infirmus vehi solebat, servatum à discipulis ejus.

Regnovaldo Duce fugato, Petrogoricum pervadit. Petrogoricum civitas Petrogoriorum Periguenx. Olim Vesunna Itinerat. Antonin. Agnnum excisum, Traiectus Vesunna, Inde Petrocorij Vesunnici Sidon. libr. 8. epist. 11. Quid agunt Nitiobri-

Cap.
11.

ges, quid Vesunniici tui. Petrocorij Aquitanix secunda: populi idem libr. 7. epist. 6. *Burdegala Petrogorij Rutheni, Lemovices Gabalitani Helusani Vasates, Convenæ Auscenses.* Regnovaldus fuit Dux Aquitanix sub Guntrano Rege de quo memini Rer. Aquit. libr. 6. cap. 10.

Exactoque sacramento Aginnum pergit. Aginnum civitas secunda: Aquitanix amœnissima ad Garumnæ flumen sita, veteribus Aginnum Nitiobrigum, quia est caput Nitiobrigum. Nitiobriges sunt Aginnenfes, malè Antobroges Plinio libr. 4. cap. 19. *Rursus Narbonensi Provincia contermini Rutheni Cadurci, Antobroges, Tarnæque amne discreti à Tolosanis Petrogori.* Rectè Nitiobriges restituit Scaliger in Aufon. libr. 2. cap. 10.

Basilicam sancti Martyris Caprasij expetijt. Uxor Regnovaldi Ducis audiens Petrocorium & Aginnum, quæ urbes erant ditionis Guntrani Regis à Desiderio Duce redactas in potestatem Chilperici Regis, pulso Regnovaldo, præsidij causa expetijt basilicam S. Caprasij martyris quæ est apud Aginnum, Caprasius martyr, unà cum B. Fide virgine Aginni martyrium passus sub Maximiano. Martyr. 20. Octobris, & hæc est basilica in ejus honorem illic posita à Dulcidio Episcopo Aginensi ex gest. martyrij Capras. apud Surium 20. Octobr.

Ibique iterum in basilica sancti Saturnini ingressa residebat. Regnovaldi uxor pulsa è basilica S. Caprasij per fugit basilicam S. Saturnini, quæ est apud Tolosam, eandem latuisse in basilica S. Mariæ Tolosæ refert Gregor. libr. 7. cap. 10. *Rigundis vero in basilica S. Mariæ Tolosæ in qua Regnovaldi uxor Chilpericum metuens confugerat residebat.* Ecclesia sancti Saturnini est exempta, insignis collegio Canonicorum Regularium unde Canonicam sancti Saturnini vocat Gregorius VII. libr. 9. epist. 29.

Bladastes vero Dux in Vasconiam abiit, maximamque partem exercitus sui amisit. Bladastes Dux Vascones è jugis pyrenei crebris excursionibus Novempopulonix infestos, bello aggressus, maximam partem copiarum amisit. Vasconix nomine hic accipio veterem Vasconiam seu Vasconum sedem quæ erat in Pyrenei jugis, Plin. libr. 3. cap. 5. *Perque Pyreneum*

Cerctani, dein Vascones. Nondum ea pars Aquitaniæ quæ jacet ad inum Pyrenæi, quæ postea Vasconia nomen accepit à Vasconibus, qui eam occuparunt, desierat vocari Novempopulania, eratque in ditione Regum Francorum. Testis ipse Gregorius libr. 2. cap. 25. *Maximè tunc Novempopulana, geminaque Germania urbes, ab hac tempestate depopulata sunt.* Hic postea secutus est partes Gundobaldi, quo extincto, ope Gregorij nostri in gratiam redijt cum Guntrano de quo Gregor. infr. libr. 7. cap. 34. & libr. 8. cap. 6.

Et diem in quo ad sponsalia donanda conjungerent, malè suusus frater indicit. Dies à Lupo indicitur ad sponsalia donanda, id est contrahenda, quia die sponsalium fiebant dona inter sponsum & sponsam. Et hoc est donum quod Francis & alijs dicebatur Morganegiba donum matutinale, quia fiebat mane ante nuptias. Gregor. infr. libr. 9. cap. 20. *tam in dote quam in Morganegiba, hoc est matutinali dono.* Feudistis Morganatica 4. Feudor. 32. Albert. Argentinenf. in Chronic. *Cui sorori dominium de Ryburg, quod ipse Rex sibi retinuerat, Morganatico jure donavit.*

In Parisiaco vero termino verus sanguis ex nube defluxit, & super vestimenta multorum hominum cecidit, & ita tabè maculavit, ut ipsi propria indumenta horrentes abnuerent. In agro Parisiensi sanguis de cœlo decedit, & ita vestes maculavit, ut qui gestabant horrore eas abjicerent. Maculæ sanguinis quæ vestibus hærebant vulgò dicebantur lepræ, id est maculæ vestium. VVitichindus Saxon. Hist. libr. 3. *Peraçta cade barbarorum eo anno prodigiosa res apparuerunt, notæ scilicet cruoris in vestimentis plurimorum, fuerunt & qui lepras vestium interpretarentur, eo quod subsequens lepra multos mortales corrumpere.*

Burgundio quasi annorum viginti quinque, id est proximus ætati 25. annorum, quasi idem sonat ac ferè de quo dictum est Cap. 15. *supr. libr. 3. cap. 19. sic & Gregor. de vit. Patr. cap. 8. Cum primum litterarum elementa capissem agnoscere, & essem quasi octavi anni ævo.* Idem infr. libr. 9. cap. 24. *Andirvit Leurvioldus quasi hic Episcopus ei consilium dedisset.*

Quod ego abnuï, quia Canonibus non convenire cognovi, Fœlice Nannetenf. Episcopo graviùs ægrotante, Burgundio ejus ne-

pos qui erat fere annorum viginti quinque , accessit ad Gregorium Episcopum Turoensem , qui est Metropolitanus Britanniae , & petijt ab eo tonsuratum , in locum avunculi qui adhuc superstes erat , Episcopum consecrari , quod abnuitt Gregorius quasi canonibus contrarium. Ex Nicen. Synod. can. 8. viventi Episcopo non potest adjungi alius Episcopus , nè Ecclesia scindatur in diversos Episcopos , & unum corpus diversa capita habeat , monstro simile , & Episcopo non licet sibi successorem eligere Conc. Antioch. Can. 23. Can. Episcopo 8. qu. 1.

Habemus scriptum in Canonibus fili , non posse quemquam ad Episcopatum accedere , nisi prius Ecclesiasticos gradus regulariter sortiatur. Burgundione postulante à Gregorio ut tonsuratus mox in locum Foelcis Nannetensis Episcopi avunculi in Episcopum ordinaretur , Gregorius ei dixit non posse quemquam in Episcopum ordinari , nisi prius ad singulos sacros ordines regulariter promotus fuerit , id est servatis intervallis. Zozim. ad Isichium epist. 1. *Si officia secularia principem locum , non vestibulum actionis ingressis , sed per singulos gradus examinatis temporibus deferunt , quis ille tam arrogans tam impudens invenitur , ut in caelesti militia , qua propensius ponderanda est , & sicut aurum repetitis ignibus exploranda , statim dux esse desideret , cum tyro ante non fuerit , & prius velit docere quam discere. Assuescat in domini castris in lectorum primitus gradu , divini rudimenta servitij nec illi vile sit Exorcistam , Acolythum , Subdiaconum , Diaconum per ordinem fieri , nec hoc saltu sed statutis majorum ordinatione temporibus. Iam vero ad Presbyterij fastigium talis accedat , ut & nomen aetas impleat , & merium probitatis stipendia ante acta testentur , jure inde summi Pontificis locum sperare debeat.* can. si officia 59. dist. Et hoc est quod repetit Gregorius. *Tu ergo dilectissime revertere illuc , & pete , ut ipse te qui elegit debeat tonsurare , cumque Presbyterij honorem acceperis ad Ecclesiam assiduus esto , & eum cum Deus migrare voluerit , tunc facile Episcopalem gradum ascendes.* Sicut honores civiles deferuntur gradatim & per ordinem l. ut gradatim ff. de mun. & honor. l. 1. C. de offic magistr. offic. ita & Sacerdotium per singulos gradus probatis deferri debet.

Cui Nonnichius consobrinus , Rege ordinante successit. Nonnichius successit Fœlici Nannetensi Episcopo, ejusdem meminit Gregor. de Mirac. D. Martin. libr. 4. cap. 27. *Adveniente autem fœsto Beati Martini Nonnichius Nanneticorum Pontifex , ad basilicam sancti advenit.* Ejusdem meminit & Gregor. libr. 8. cap. 43.

Ab oratorio puellam abstraxit. Bappolenus desponsatam habebat neptem Fœlicis Nannetensis Episcopi, sed eo de nuptijs dissimulante, id est nuptijs moras nectente, hic puellam vi abduxit ab oratorio, id est à monasterio puellarum ubi ab avunculo posita erat securitatis causa. Monasteria utriusque sexus dicuntur oratoria, quia monachi non habebant Ecclesiam, sed oratorium tantum in quo non erat conventus populi Gregor. de mirac. B. Martin. libr. 1. cap. 16. *Similiter in prædicta urbe (Ravennâ) dum Placidus Procurator desperatus à medicis, ad illud puellarum oratorium sibi vicinum confugeret, & in atrio decubaret.*

Interea oritur intentio inter illum , & Phatiren ex Iudæo conversum, qui jam Regis filius erat ex lavacro. Intentio id est contentio orta est inter Priscum Judæum, & Phatiren ex Judæo conversum, qui erat filius seu filiulus Chilperici Regis, uti ab eo susceptus de baptismo. Chilpericus enim multos Judæos baptizari præcepit, è quibus plures suscepit de sacro fonte baptismi ut præfatus est Gregor. hoc cap. Intentio pro contentione Gregor. de mirac. martyr. libr. 1. cap. 81. *Quid longis sermocinationum intentionibus fatigamur.* Idem infr. h. libr. cap. 38. *In qua Ecclesia in tantum pro Episcopatu intentiones, & scandala orta convaluerunt.* Idem infr. libr. 7. cap. ult. *Metuimus nunc nè & alijs in hac intentione careamus.* In libris juris intentio est actoris petitio quæ sit in jure & judicio l. si quis intentione ff. de judic. §. si minus inst. de act. l. generaliter de except.

Cumque die sabbathi Priscus præcinctus orario Mosaiscas leges quasi impleturus , secretiora competeret. Hic locus expositus est supra libr. 3. cap. 5.

Mittit nuncios Comitibus Ducibusque , & reliquis agentibus. Agentes sunt actores seu officiales Gregor. infr. libr.

7. cap. 42. *Sed agens domus illius resistere fortiter capit.*

Cap.
22.

Rex igitur Chilpericus pervasis civitatibus fratris sui, novas Comites ordinat, & cuncta jubet sibi urbium tributa deferri, Chilpericus Rex Desiderij Ducis opera Petrocorium Aginum & alias civitates Aquitanix quæ parebant Guntrano fratri invasit de quo supr. hoc libr. cap. 12. his invasus novos Comites imposuit, & cuncta earumdem civitatum vectigalia fisco suo jussit inferri.

Cap.
23.

Ex hoc jubet Rex omnes custodias relaxari, vinctos absolvi, compositionesque negligentium fisco debitas, precipit omninò non exigi. Ob nativitatem filij, à Chilperico Rege vincti soluti, & reliqua vectigalium remissa. Idem Aimoin, libr. 3. cap. 54. à Constantino ob Crispi & Helenæ partum indulgentia criminum tributa omnibus, præterquam veneficis, homicidis, & adulteris l. 1. C. Th. de indulgent. crim. l. 1. C. de pœn. In natali liberorum Regis servi tres in unaquaque villa fiscali manumitti, & vincti absolvi soliti. Marculfi form. libr. 1. form. 39. & libr. 2. form. ult. Compositiones vocat vectigalia vel tributa quæ fisco penduntur, quia pro modo prædiorum componuntur seu describuntur, alias compositio est multa seu pœna pecuniaria. Conc. apud Theodon. villam. Et trecentos solidos cum sua compositione, & Episcopalibus bannis componat. Gregor. de mirac. B. Mart. lib. 4. cap. 26. Affirmavit Rex, quosdam ex his qui absoluti fuerunt, ad se venisse compositionemque fisco debitam, quam illi fredum vocant, à se indultam. Alias compositio pro cura seu curatione, ut compositio lychni seu lucernæ. Eidem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 104. Ille autem cui hoc erat officium contueri ad ejus compositionem.

Cap.
24.

Vi Regum istorum mos est, crinium flagellis per terga demissis. Gundovaldus qui sese dicebat filium Clotarij Regis, nutritus est regio more, flagellis crinium per tergum demissis. Flagella crinium vocat cincinnos capillorum in humeros demissos, quos ex more gestabant Reges nostri & eorum liberi. Sic Clodoveus unus è liberis Childerici Regis dolo Fredegundis occisus, & in alveum Matronæ amnis projectus à piscatore agnitus est ex flagellis capillorum Gregor. infr. libr. 8. cap. 10. Sed cum ignorarem quisnam esset, à casarie prolixâ cognovi

Cl odoveum esse & infra. Vna tantum pars capillorum qua subier fuerat jam deflexerat, alia vero cum ipsis crinium flagellis intacta durabat, idem de vit. Patr. cap. 20. nec ille ut quidam dimissis capillorum flagellis, aut barbarum dimissione plaudebat.

Quo viso Chlotarius jussit tonderi comom capitis ejus. Gundobaldus à Chlotario invitatus tonsus, ut spes regni adimeretur.

Et misit eum in Agripinensem civitatem, qua Colonia dicitur. Agripina colonia Vbiorum sic dicta ab Agripina Julia ibi genita, Tacit. 12. Annal. Agripina quo vim suam socijs quoque nationibus, in oppidum Vbiorum, in quo genita erat, Veteranos, coloniamque deduci imperat, cui nomen inditum ex vocabulo ipsius.

Guntchramnus vero Dux adprehensum Theodorum Episcopum in custodiam pro hac causa detrussit, reputans cur hominem extraneum intromississet in Gallias, voluissetque Francorum Regnum Imperialibus per hac subdere ditionibus. Theodorus Episcopus Massiliensis à Guntrano Duce missus in custodiam, quod ab eo susceptus esset Gundobaldus homo extraneus, id est qui pro extraneo habebatur, quia diu fuerat in aula Constantinopolitana, & si regno potiretur suspectus erat, nè regnum Francorum subjiceret imperiali ditioni, ut Imperatoris ope & armis uteretur.

At ille epistolam ut aiunt manu majorum Childeberti Regis subscriptam protulit. Majores subcribebant epistolis & præceptis regijs. Donationem factam à Pipino Ecclesiæ S. Petri confirmavit Carolus M. adhibita subscriptione optimatum utriusque ordinis. Leo Ostiens. Chronic. Cass. libr. 1. cap. 14. Scripturamque ipsam donationis, manu propria Rex ipse corroboravit, Episcopos omnes & Abbates, Ducesque & Grafiones, ac plures qui secum venerant Honoratos, ibi subscribere mandans, super altare sancti Petri manu propria posuit, &c.

Custodiebatur igitur Sacerdos in cellulâ, cella vel cellula est custodia Clericorum Conc. Tarrac. 1. can. 1. Si clericus est loci sui dignitate privetur, si vero Religiosus vel Monachus in cellâ Monasterij inclusus pœnitentiæ lamentis incumbat. Conc. Turonens. 2. can. 20. Illi vero Archipresbyteri, ab Episcopo suo in ci-

vitare retrudantur in cellam, ibique mense integro, panem cum aquâ manducent. Alij cellarium ut cellarium Lateranense Anastas. in Stephan. 4. Sergius vero in Monasterium Clivi Scauri deportatus, & postmodum in cellarium Lateranense deductus, illicque vsque ad transitum prenominati Pontificis extitit. Idem in Adrian. Quomodo ipse Sergius ab eodem cellario abstractus fuisset.

Cum Epiphanio Episcopo qui tunc Longobardos fugiens Masilia morabatur. Hic fuit Epiphanius Patriarcha Gradensis, cujus meminit Paul. Diacon. de gest. Longobard. libr. 4. cap. 34.

Cap.
26.

At ille adsumptis secum Arvernus, atque Vellavis Avenionem abiit. Comes Arvernorum pæerat Arvernus atque Vellavis. Vellavi sunt Vellauni, quorum caput est Anicium. Gregor. infr. lib. 10. cap. 24. Ingressus autem Vellauna urbis terminum ad locum quem Anicium vocitant accedit. Alijs Podium Velaunorum, le Puy en Velay, unde Aniciensis Episcopus vocatur & Podiensis Episcopus.

Hoc enim brachium fluminis inter utrumque erat positum. Brachium fluminis est rivus fluminis divisi in duos alveos. Abbo de obsid. Paris. libr. 1.

*Insula te gaudet, fluvius sua fert tibi giro
Brachia complexo muros.*

Et ut maledicto quod in pactione sua & fratrum suorum scriptum erat. Pactum inter Chilpericum & fratres Reges, nè quis eorum invitis alijs Parisios urbem ingrederetur maledicto id est diris in transgressorem sancitum.

Cap.
27.

Reliquijs Sanctorum multorum precedentibus urbem ingressus est. Chilpericus Rex ut eluderet religionem & vim pacti initium fratribus, nè quis eorum Parisios urbem ingrederetur, sine consensu alterius, urbem ingressus est prælatis reliquijs Sanctorum, quasi magis videretur religionis causa prosequi reliquias Sanctorum, quam urbem ingredi. Diebus solemnibus Episcopi solebant procedere ad Ecclesiam, præcuntibus reliquijs Sanctorum, quæ per Diaconos humeris vectarentur, quod eis concessum est, damnata præsumptione quorundam Episcoporum, qui in diebus festis Martyrum ad Ecclesiam proce-

procedentes, appentis collo reliquijs, per albatos Diaconos subvehebantur Conc. Brachar. 3. can. 25. *Et ideo antiqua in hac parte, & sollemnis consuetudo servabitur, ut in festis quibusque diebus arcam domini cum reliquijs, non Episcopi sed Levita in humeris gestent, quibus in veteri lege onus idem impositum novimus esse preceptum.* Reges Francorum, quocumque procederent cappam sancti Martini religionis & tutelæ causa circumferebant. Sangallensis de gest. Carol. M. libr. 1. cap. 4. *De pauperibus ergo supradictis quendam optimum dictatorem, & scriptorem, in capellam suam assumpsit, quo nomine Reges Francorum, propter cappam sancti Martini, quam secum ob sui tuitionem, & hostium oppressionem, jugiter ad bella portabant, sancta sua appellare solebant.* S.S. Corpus Domini quocumque iret vehiculo circumferre solebat Robertus Rex piissimus Helgald. in ejus vit. *Quocumque illi erat eundum, praparabatur vehiculum, quod deportaret divini mysterij tentorium, quo in terram fixo deponebantur ibi sancta, de quodam Rege Orientis, quod in expeditione portitaret pollicem sancti Sergij martyris narrat Gregor. infr. libr. 7. cap. 31. Narravit quidam, quod aliquis in partibus Orientis, Rex ablato sancti Sergij martyris pollice, in dextro brachio corporis sui servisset, id est inferuisset.*

Caput totondit, atque pœnitentiam accipiens spiritum exhalavit. Marcus Referendarius pleuritide ictus caput totondit pœnitentiæ causa, & accepta pœnitentia, id est absolutione delictorum vita excessit. Pœnitentes vestem mutabant, comam deponebant, & cilicio caput operiebant Syn. Agath. can. 9. & 15. can. pœnitentes can. in capite 50. dist. Morientes pariter in signum pœnitentiæ tonderi solebant. de Ludovico Duce Borbonio testatur auctor vernaculus ejus vit. cap. 96. *Alors requist le Duc que ses cheveux fussent ostez, si feurent tondus, & quand il les tint, il parla en cette maniere, Beau Sire Dieu Jesus-Christ, &c.*

Ecce jam leviolem me sentio. Disciola virgo professâ monasterij S. Radegundis apud Pictavum, neptis B. Salvij Albigenfis Episcopi, in extremis sorores ita affatur, quod se leviolem id est dolore levatam sentiret, levior pro levato. Gregor. de mirac. Martyr. libr. 2. cap. 17. *Innocens enim dehinc manu, judicat*

se esse leviozem, mox illis recedentibus, hic spiritum exhalavit. Idem de vit. Patr. cap. 2. Illatusque manibus puerorum ad ejus tumulum, fusa oratione, cum lachrymis, leviozem se sensit esse, quam cum venerat. Eadem analogia levius habere dixit Beda libr. 4. cap. 19. quod dum facerem, videbatur illa per biduum aliquanto levius habere, ita ut multi putarent, quod sanari posset à languore.

Inter quos primus erat Egidius Rhemensis Episcopus. Ea ætate claruit Ægidius Rhementis Episcopus, cujus meminit & Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 3. cap. 17.

Atque ad Mecledonense castrum abiit. Mecledonense castrum Gregorio est Meludunum, Milidunum vocat Aimoin libr. 1. cap. 14. Vnde cum Clodoveus regnum suum usque Sequanam, atque postmodum usque Ligerim fluvios ampliasset, Milidunum castrum Aureliano, cum totius ducatu regionis jure beneficii concessit. Mecledonense castrum rursus Gregorius infr. hoc cap. Biturici vero cum quindecim milibus, ad Mecledonense castrum confluunt. Miliodunense castrum eidem libr. 10. cap. 18. Vnde factum est ut commotus exercitus Biturigas urbem pagum Stampensem, vel Miliodunense castrum attererent. Megledunense castrum infr. h. libr. cap. 32. in Pago Megledunensi. Alijs Meldunum. VV. Malmesbur. digest. Pontif. Angl. libr. 2. DANIEL Melduni quantum vixit Monachum exercens, ibidem sepultus asseveratur. vulgò Melun.

Manc autem concurrentibus legatis, pacem fecerunt, pollicentes alterutrum, ut quicquid Sacerdotes, vel seniores populi judicarent, pars parti componeret. Chilpericus, & Guntranus Reges pacem ineunt, collatis conditionibus in arbitrium Sacerdotum, id est Episcoporum, & seniorum, id est optimatum utriusque Tetrarchię, ij sunt quos seniores Francos Gregor. infr. libr. 8. cap. 31. Magnus tunc omnes Rotomagenses cives, & præsertim seniores loci illius Francos mæror obsedit.

Chilpericus verò Rex, cum exercitum à prædis arcere non posset Rothomagensem Comitem gladio trucidavit. Comites civitatum militaribus copijs præerant, ideo Chilpericus sua manu Comitem Rothomagensem ferro necavit, quod milites à prædis non coërceret.

Ante paucos autem menses Leudastes in Turonicum cum pra- Cap.
cepto Regis advenit, ut uxorem acciperet. In Gallia nuptiæ no- 32.
bilium vel ditiorum puellarum solebant peti à Principe contra
voluntatem parentum, quod vetuit Conc. Aurelian. 4. can.
22. Ut nullus per imperium potestatis, filiam competere audeat
nè conjugium, quod contra parentum voluntatem piam copulatur,
velut captivitas judicetur, quod desumptum est ex l. unic. C.
ne nupt. ex rescrypt. pet.

Nunc autem rogo ut pacem tuam non mereatur, neque Eulogias
de manu tua suscipiat, donec à nobis quid agi debeat, plenius per-
tractetur. Fredegundis uxor Chilperici Regis rogat Grego-
rium, nè Leudastes Comes Turonensis ab eo Eulogias acci-
piat, priusquam ab ea deliberatum esset, quidnam agendum
esset. Eulogiæ dantur fidelibus in signum communionis Eccle-
siaſtica Gregor. infr. lib. 7. cap. 1. Ut cum quisque venisset extra-
neus, & orationem tribueret, & Eulogias gratiâ plenissimâ mi-
nistraret. Ideò Regina intercessit ne Leudastes eulogias accipe-
ret, nè admitteretur ad communionem Ecclesiasticam, quia
is proferebat epistolam Episcoporum, ut in communionem
admitteretur ut subjungit Gregorius, sed & vobis epistolam
Sacerdotum manu subscriptam detulit, ut in communionem reci-
peretur.

Postoque ad cervicem ejus veste immenso, ab alio ei gulam
verberant. Leudasti Comiti gula fracta, posito ad cervicem
veste. Vestis est major baculus quo rustici & fabri utuntur ad
onera promovenda, un levier, vel pessulus seu ferrum quo
ostium clauditur un verrouil. Gregor. de glor. Confess. cap. 60.
ita ut conjunctis amplius trecentis vires, cum funibus trahere, &
vestibus impellere conaretur. Idem infr. libr. 10. cap. 16. Vesti-
bus ac securibus confractis posticis. Idem supr. lib. 2. cap. 33. mul-
tis cum ferreis vestibus precedentibus.

Resistente præcipuè beata Radegunde, & dicente, non est enim Cap.
dignum, ut puella Christo dicata iterum ad seculi voluptates re- 34.
vertatur. Chilperico Rege volente filiam susceptam ex Audo-
vera, quæ erat posita in monasterio Pictaviensi nuptijs trade-
re filio Leuvigildi Regis VVisigotorum, acriter intercessit B.
Radegundis, dicens ferendum non esse, ut puella semel Deo

dicata nubat viro inter bigamos habentur quæ ἀδελφὸν τὸ ἐταγ-
γίαιαν. *Virginitatem pollicitam prævaricata sunt.* Syn. Ancyran. can.
8. can. quotquot 27. qu. 1. Syn. Araulican. 1. can. 28. *In utro-
que sexu desertores professæ castitatis, prævaricatores habendi.*

Cap.

35.

Mummoli
memi-
nit, &
Greg.
de mi-
rac.
Mart.
libr. 1.
cap. 31.

*Addentes illud quod nulla ratione credi patior, filium aiunt
tuum, pro Mummoli Præfecti vita donavimus.* Maleficæ seu Sa-
gæ Parisienses tormentis traditæ factæ sunt, se filium Chilpe-
rici ex Fredegunde susceptum, maleficijs sustulisse, eo tradi-
to pro salute Mummoli. Sagæ transferunt morbos de uno cor-
pore ad aliud, nec curant ægrum nisi morte melioris, dæmo-
num sc. beneficia non sunt gratuita. Hoc medendi genere
præcordiorum dolore laborantibus, admotis catellis lacten-
tibus, morbus transfertur in catellum, ita ut mox neca-
tus humanus sit, Seren. Sanmonicus de medicina, de præ-
cord. sanand.

*Tunc Regina tormentis gravioribus, mulieribus adfectis aliàs
enecat, aliàs incendio tradit, aliàs rotis osibus confractis inne-
ctit, Sagarum poenæ variæ crematio Rota ut hic, vel sub-
mersio Aimoin. libr. 5. cap. 15. Sed & Herberga filia quondam
VWillelmi Comitis, tamquam venefica aquis præfocata est.* Idem in
vit. Ludovici Pij.

Cap.

36.

*Ad ulciscendam humilitatem generis sui, velocius properant,
cognati mulieris quæ adulterio abducta fuerat à Clerico pro-
perant ad ulciscendam humilitatem suam, id est humiliatio-
nem acceptam ex injuria Clerici. Humilitas est humiliatio
Gregor. supr. libr. 2. cap. 40. Cumque Chararicus de humilita-
te sua conquereretur. Idem libr. 3. cap. 32. Bellissarium vero
Comitem stabuli, quasi pro humilitate, quod prius fuerat posuit.*

*Gavissus auditu Sacerdos, pueros civitatis collegit, ipsique de-
legat ad docendum.* Atherius Lixoenfis sive Lexovientis Epif-
copus, pueros docendi causa tradidit Clerico Cenomannenfi,
qui se profitebatur litterarum Doctorem seu Magistrum.
Idem Aimoin. libr. 3. cap. 53. Episcopi munus est docere, per
se, vel per Clericos ad hoc statutos, idè ut scholæ instituan-
tur ab Episcopis in Ecclesijs suis jussit Capitulare Caroli M.
libr. 1. cap. 72. unde libatus est can. 3. Conc. Cabillonens 2.
Oportet etiam ut sicut Dominus Imperator Carolus præcepit, Epif-

copiſcholas conſtituant , in quibus & litteraria ſolertia diſcipline , & ſacræ ſcripturæ documenta diſcantur , quod repetitum eſt Conc. Pariſ. can. 30. Valentin. can. 18. & Conſtit. Eugenij II. can. de quibuſdam 38. diſt. In Gallijs ante Conc. Lateranenſe ſcholas fuiſſe in ſingulis Eccleſijs Episcopaliſibus conſtat ex cap. 3. de Magiſtr. in ſecunda collect. Quandoque docendi officio functus eſt ipſe Archidiaconus. Gregor. de mirac. marty. libr. 1. cap. 78. Interrogantesque de Archidiacono , digito eis oſtenſus eſt. Erat enim hic Ioannes nomine valdè religioſus , & in Archidiaconatu ſuo ſtudium docendi parvulos habens. Delegare eſt mandare committere , inde delegatum , pro delegatione ſeu mandato. Auguſtin. de tempor. ſerm. 76. Caterum diſpendium magnum eſt , ſi cum tibi Dominus ad hac dederit , ut diſpenſes , ejus delegata non ſerves.

In ſtrato ſuo quievit , habens circa lectum ſuum , multos lectulos Clericorum. Ætherius Lexoviensis Episcopus non cubuit ſolus , ſed habuit circa lectum plures lectulos Clericorum diſpoſitos , ut haberet ſc. teſtes converſationis. Synod. Romanâ habitâ ſub Gregorio I. jubetur ut clerici vel Monachi electi , ſint cubicularij Pontificis , nè careat idoneis teſtibus private converſationis can. cum paſtoris 2. qu. 7. qui deſumptus eſt ex Gregorio libr. 4. epiſt. 44. Et Synodus Romana habita in cauſa Symmachi Papæ cavit , Episcopos & Presbyteros ſecum ſemper contubernales habere , quos concellaneos ſeu cellulanos appellat.

Nova argumenta machinantur , argumenta , ſunt inventa , ſeu artes nocendi , vel agendi. Gregor. de glor. confeſſ. in præf. *qui nullum argumentum utile in literis habes* , de quo plura ſupr. libr. 1. cap. 44.

Dans etiam epiſtolas per omnes Episcopos regni ſui , ut peregrinum aliquo pro Dei intuitu conſolarentur. Ætherio Lexoviensi Episcopo ſede ſuâ pulſo , & tranſeunte in Guntrani Regnum. Guntranus cum muneribus ornavit , datis etiam epiſtolis commendatitijs ut ab omnibus Episcopis regni ſui , hoſpitalitatis officijs foveretur. Episcopis ſede ſua pulſis alimonix præſtabantur , ab alijs Episcopis , ut Quintiano Ruſſenſi Episcopo à Gothijs ſede ſua pulſo , vitæ ſubſidia data

sunt ab Euphrasio Arvernensi Episcopo teste Gregorio supr. libr. 2. cap. 36. ubi dixi. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus exulans, à Ludovico juniore Rege Francorum comiter susceptus, & sumptu fisci exhibitus Joann. Saresber. epist. 195. & 203 & Vit. & process. ejusd. libr. 2. cap. 9. Epistolæ etiam commendatitiæ pauperibus dabantur ab Episcopis, ut à devotis eleëmofynæ eis tribuerentur. Gregor. de vit. Patr. cap. 8. de Nicetio E Lugdunensi *Quidam viro pauper, vivente sancto litteras ab eo elicit, manu ejus subscriptas, qualiter sibi per devotorum domos eleëmofynam flagitaret, post cujus obitum adhuc cum ipsa circuiens epistola, non pauca ab eleëmofynarijs pro sancti memoria capiebat.*

Cap.
37.

Lupentius vero Abbas basilica sancti Privati martyris urbis Gabalitana, civitas Gabalorum est Mimate vulgò Mende en Gervaudan, ubi est basilica S. Privati Martyris. Inde Gregorius infr. libr. 10. cap. 28. Ecce adest Iulianus à Brivate, Privatus ex Mimate, Martinus à Turonis.

Innocentius Gabalitanorum Comes, eligitur ad Episcopatum opitulante Brunichilde Regina. Episcopi designabantur præcepto Regum, quandoque Regina se in his interponebat, ut Innocentium electum Ruthenensem Episcopum, suffragio Brunichildis Regina testis est Gregorius. Sua ætate mulierum potestatem invaluisse in electione Episcoporum doluit Chrysost. libr. 3. de Sacerdot. cap. 38. & ob id de tollenda electione Episcoporum ipsum Chrysostomum cogitasse refert. Niceph. libr. 13. cap. 9.

Cap.
83.

*Sed adsumpto Episcopatu, confestim Ursicinum Cadurcinæ urbis Episcopum laceffere cæpit, dicens quia Dioecesis Ruthenæ Ecclesiæ retineret. Innocentius Ruthenensis E. suscepto Episcopatu, statim ab Ursicino Cadurcensi Episcopo vindicavit, certas dioeceses, id est Parochias, quas intendebat esse Ruthenensis Ecclesiæ. Dioecesis hic pro Parochia sumitur, ut mox exposuit ipse Gregorius, scilicet ut Parochias quas numquam Ruthenæ Ecclesia tenuisse recolebatur reciperet. Sic Condatensis Dioecesis pro Parochia vici Condatensis, quæ est Turonensis Dioecesis eidem de miracul. B. Martin. libr. 1. cap. 22. *Quid etiam in Condatensi Dioecesi actum sit non præterbo.* Idem supr.*

libr. 5. cap. 5. *Et apud Aristensem vicum Episcopus instituitur, habens sub se, plus minus Diaceses quindecim, quas primum Gothi quidam tenebant.*

Vnde factum est ut post aliquot annos conjunctus Metropolitani cum suis Provincialibus apud urbem Arvernam residens, judicium emanaret scilicet ut Parochias quas numquam Ruthena Ecclesia, tenuisse recolebatur reciperet. Anno Christi 583. Synodus Arvernensis habita pro Parochijs Cadurcinis, Præsidente Sulpitio Bituricensi Episcopo & Metropolitano, de quo Gregor. prox. cap. Hic Synodum illam cujus supra meminimus, pro Parochijs Cadurcinis fieri commonuit.

Nam cum multi munera offerrent, hæc Rex Episcopatum querentibus respondisse fertur, non est principatus nostri consuetudo, Cap. 39. Sacerdotium venundare sub precio. Mortuo Remigio Bituricensi Episcopo, Guntranus Rex successorem ei designavit Sulpitium, spreto muneribus multorum, qui Episcopatum ambiebant, dicens moris sui non esse Sacerdotia pretio venundare. Ea ætate malè audivit Gallia de labe simoniæ, quo pertinent plures epistolæ Gregorij M. libr. 4. epist. 51. 53. & libr. 7. epist. 114. de tollendâ eâ labe. Guntranus Rex à simoniæ vitio valdè alienus fuit, ejus pietatem, & largitatem in Ecclesias & pauperes commendat Gregor. de mirac. Martyrum libr. 1. cap. 79. Cum autem Guntchramnus Rex ita se spiritualibus actionibus mancipasset, ut relictis seculi pompis thesauros suos Ecclesijs, & pauperibus erogaret, accidit ut misso Presbytero munera fratribus, qui sanctis Agaunensibus deserviant ex voto transmitteret.

Ipsa muliere cum Græcis relictâ. Leuvigildus Rex Vvisigorthorum Herminigildum filium, qui uxorem duxerat sororem Childeberti Junioris Regis misit in vincula, ejus uxore deposita apud Græcos, id est apud Duces Tiberij Imperatoris qui bellum gerebant in Hispania de quo supr. h. libr. cap. 18. Cap. 40.

Missarum solemnia tenuit, sed neque pacem cum nostris fecit, neque de sacrificijs communicavit. Oppila legatus Leuvigildi Regis Hispaniæ fingens se esse Catholicum una cum Gregorio accessit ad Ecclesiam, & missarum solemnibus interfuit, sed neque pacem id est osculum pacis, quod est sym-

bolum communionis fidelium, neque sacram communionem suscepit. Pax dicitur osculum pacis, quod porrigitur fidelibus in signum pacis, id est fraternitatis, & communionis Ecclesiasticæ. Tertullian. de virginib. veland. *Non possumus respicere consuetudinem, quam damnare non possumus, ut potè non extraneam, quia non extraneorum, cum quibus scilicet communicamus, jus pacis & nomen fraternitatis.* Idem de præscript. advers. hæretic. cap. 20. *Communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis.* Osculum pacis vocat idem 2. ad uxor. *Iam vero alicui fratrum ad osculum convenire, aquam Sanctorum pedibus offerre,* idem de orat. cap. 14. *Alia jam consuetudo invaluit, jejunantes habitâ oratione cum fratribus, subtrahunt osculum pacis, quod est signaculum orationis, quia sc. hujusmodi osculum erat quasi sigillum & signaculum orationis, & in fine orationis præbatur.* Osculum in sacris mysterijs unitatis symbolum esse notat Chrysostom. in Joann. cap. 78. *διὰ τούτο καὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις ἀσπαζόμεθα ἀλλήλους, ἵνα οἱ πολλοὶ γινόμεθα ἐν* *Ideo in mysterijs invicem salutamus, ut multi unum efficiamur.*

Cap.
41.

His diebus ei filius natus est, quem in villa Victoriacense nutrire præcepit, dicens, nè fortè dum publicè videtur, aliquid malè incurrat & moriatur. Chilpericus Rex filium sibi natum apud Victoriacum castrum nutrire præcepit, nè si publicè videretur noxijs maleficorum expositus esset. Pueri obnoxij maleficijs Larvarum Augustin. contr. Julian. lib. 6. cap. 9. *Huc accedunt quidem illa, quæ non quidem omnes parvulos, sed tamen plurimos cernimus perpeti, multa & varia mala, usque ad demonum incurfus.* Imperij signum Mauricio fuit, quod mater narrabat Larvam, quam Græci *ἰμπίσα* vocant, infantem de loco in locum transtulisse, tamquam illum voraturam, minimè tamen ei nocere potuisse Evagr. libr. 5. cap. 21. Nicephor. lib. 18. cap. 9. *ἰμπίσα* spectrum Lamix Philostr. de vit. Apoll. libr. 2. cap. 2. Veterum etiam medicorum opinio fuit striges seu lamias infestas esse infantibus. Seren. Sammonicus de Medecin.

Præterea si forte premit, strix atra puellus.

Cap.
42.

Sed hic fidus à solatijs. Mauritius repetebat à Childeberto Rege quinquaginta millia solidorum seu aurcorum, quæ acceperat

perat, ut Longobardos Italiæ finibus pelleret, sed Childebertus, nè petenti quidem respondere dignatus est, confisus suis viribus & opibus, è quibus solatium seu fiducia, Gregorius prox. cap. *Solatio fretus Imperatoris*. Idem libr. 5. cap. 14. *Cumque parvum solatium qui cum ducebant haberent ab ipso Gauleno*. Idem libr. 9. cap. 38. *Droctulfum qui ad ad solatium Septimine, ad nutriendum Regis parvulum fuerat datus*.

Multi vero meliores natu, qui vi compellebantur abire testamenta condiderunt, resque suas Ecclesijs deputantes atque petentes, ut cum in Hispanias puella introisset, statim testamenta illa, tamquam si jam essent sepulti reserarentur. Riguntis filia Chilperici Regis per legatos desponsata Leuvigildi Regis Vvisigothorum filio, Fiscalini id est servi fiscales inviti electi, ut eam prosequerentur in Hispaniam, & hoc est quod voluit supra Gregorius his verbis. *Familias multas de domibus fiscalibus, auferre precipit*. Apertius Aimoin. libr. 3. cap. 53. *Fiscalinorum multos à parentibus segregatos, cum filia Hispanias petere vi compellebat*. Fiscalini sunt servi fiscales. Aimoin. libr. 3. cap. 43. *Leudastis de fiscalinis ortus servis*. Multi ex his desperatione vitam laqueo finierunt, alij testamento condito caverunt, ut quamprimùm Hispaniæ fines attigissent, testamenta eorum aperirentur, quasi jam mortui essent. Idem Aimoin. loco modo laudato. *Multi etiam violentia illuc ire coacti, testamenta condiderunt, quasi in proximo vita carituri*. Nostros ea ætate servasse solemnia legis Romanæ in apertione & recitatione testamentorum satis indicat Gregorius, apertius vero idem de vit. Patr. cap. 8. *Post dies autem quos lex Romana sancivit, ut defuncti cuiuspiam voluntas publicè relegatur, hujus Antistitis testamentum in foro delatum, turbis circumstantibus à iudice reseratum, recitatumque est*.

Interea legati Regis Childeberti Parisius advenerunt, contestantes Chilperico Regi, ut nihil de civitatibus, quas de regno patris sui tenebat auferret, aut de thesauris ejus in aliquo filiam muneraret. In Gallia res fisci distrahi non possunt, nè quidem in dotem filiarum. Et hæc lex servatur in cæteris regnis, ut in Hungaria cap. intellecto ex. de jurejurand. ideirò filia Chilperici Regis nubente, cum immensa dote, Childebertus Ju-

nior Rex per legatos obtestatus est Chilpericum, nè filiam dotaret de civitatibus quas de regno patris sui tenebat.

Omnia enim quæ cernitis de mea proprietate ablata sunt, & de domibus mihi concessis. Fredegundis Regina ut amoveret suspicionem, quæ animos Francorum movere poterat, dotem filia quæ immensa videbatur in eversionem fisci de rebus coronæ & regni conflata esse, ad Francos conversa ait se dotem dedisse ex proprijs rebus quæ ei sc. concessæ erant tam in dote, quam in Morganegiba, id est donis nuptiarum. Regina habebant proprium fiscum, & eis dabantur civitates id est vectigalia & redditus certarum civitatum, vel villarum ob sumptum domus suæ ut Gailefuindæ, & Brunichildi Reginis datas certas civitates patet infr. ex Gregor. libr. 9. cap. 11. & 20. Reginis Persarum singulæ civitates tributæ in singulas partes cultus muliebris. M. Tull. Verr. 3. *Solere aiunt Barbaros Reges Persarum ac Syrorum plures uxores habere, his autem vxoribus, civitates attribuere hoc modo, hac civitas mulieri redimiculum præbeat, hac in collum, hac in crinem, ita populos habent universos, non solum conscios libidinis suæ, verum etiam administratos.*

Franci vero multa munera obtulerunt, alij aurum alij argentum nonnulli equos, plerique vestimenta, & unusquisque ut potuit donativum dedit. Regiæ puellæ nubentes accipiebant munera à Francis id est à majoribus. Apud Romanos nubentibus puellis nuptiale munus dabatur à cognatis & propinquis l. tutor secundum ff. de administr. tutor l. 1. §. præterea de tutel. & rat. distrah.

Cum de porta egrederetur, uno carruca effracto axe, omnes mala hora dixerunt. Carruca est genus vehiculæ tectum lecticæ simile, quo Honorati vehébantur l. 1. C. de Honorat. vehicul. libr. 11. Hieronym. in Esaiam libr. 18. cap. 68. *Qui autem senatorie fuerint dignitatis, & locum Principum obtinuerint de Britannis, Hispanis Gallisque extremis hominum Morinis, & ubi bicornis finditur Rhemus in carrucis veniunt.* Malum omen itineris erat fractio axis cûrrus in ingressu itineris, idcirco cum filia Chilperici iter iniret effracto uno axe carrucæ, quâ vehébatur, ab omnibus dictum est malâ horâ. Cum malè omi-

namur, malâ horâ solemus dicere. Anastas. in Leone III. *Increpabat Campulus Paschalem dicendo, malâ horâ faciem tuam vidi, eo quod tu me misisti in istud periculum.* Et Simon Comes Legriæ de Monteforti apud Matth. Paris in Henrico III. ad ann. 1255. *Erupt in hac verba insana in Regem, malâ horâ ipsum tale verbum à faucibus ejus emisisse, è diverso benè omni-
nantibus familiare est illud bonâ horâ, ut in Querolo, Bonâ horâ hoc exaudiat.*

Denique hac de Parisius progressa, octavo ab urbe miliario tentoria figi precepit. Viri nobiles in itinere tentorijs utebantur rariore tum hospitiorum usu, metati, seu hospitij vice Gregor. supr. h. lib. cap. 37. *Dimissusque iterum ut rediret, cum super Axonam fluvium tentorium tetendisset, iterum irruit super eum inimicus ejus.* Idem infr. h. libr. cap. ult. *Madulfus autem Silvanectensis Episcopus, qui jam tertia die in tentorio residebat, & ipsum videre non poterat.* Idem de vit. Patr. cap. 17. *Verumtamen cum propinqui ad urbem cadente sole fixis tentorijs mansionem pararent, illi confestim laxatos equos per segetes pauperum dimiserunt.* Fredegar. c. 90. *Post tergum ejus Augustudunum accessit, ibique tentoria cum suis, nec procul ab urbe posuit,* Frodoard. in Chronic. ad ann. 931. *Robertus Episcopus Turonensis Ecclesie Româ remeans sub Alpibus noctu intra tentoria, cum comitantibus secum interimitur à latronibus.* Beda libr. 5. cap. 6. *Et quia moveri non poterant, tetenderunt ibi papilionem in quo jacerent.*

In quo nihil de fisco suo Rex dari precepit, nisi omnia de pauperum conjecturis. Sumptum itineris filiae nubentis, non de fisco, sed de pauperum conjecturis parari jussit Chilpericus. Conjectura est collatio seu tributum, quod extraordinem confertur ob publicam causam, putà ob nuptias filiae principis. Conjectum in Capitulis Carol. Calvi tit. 5. cap. 4. *Presbyteri tale conjectum faciant, ut & Episcopi solatium habeant, & ipsi non graventur.*

Bobo Dux filius Mummoleni, cum uxore quasi paranympus. Paranympus à Græco παράνυμπος est qui sponso adhibetur, & sponsum deducit in cubiculum, primâ nocte nuptiarum. Augustin. de civit. Dei libr. 14. cap. 17. *Nonne omnes famulos, at-*

que ipsos etiam paranympnos, & quoscumque ingredi qualibet necessitudo permiserat, ante mittit foras, quam vel blandiri conjux conjugi incipiat. Idem sponsam custodit eamque offert benedicendam Sacerdoti can. 1. can. qualis, can. sponsus 30. qu. 5. Idem & pronubus dictus. Lamprid. in Heliogabal. Nupsit & coijt ut & pronubum haberet, & clamaret concide magire.

Major domus Vvado, qui olim Santonicum rexerat Comitatum. Major domus erat præfectus seu Curator domus regię, alius à Comite palatij, ad quem pertinebat notio causarum, quę ad palatium deferebantur. Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 4. cap. 6. Advenerat etiam in hac festivitate & Florentianus major, cum Temulpho Palatij Comite. Majorem domus etiam Comitem domus vocat. Aimoin. lib. 3. cap. 4. Cum in infantia Sigeberti, omnes Franci de regno ejus, Chrodinum majorem domus elegissent, & infra, Comitem me destinaverunt fore domus regię. Vvado fuit major domus reginę Riguntis Gregor. infr. lib. 7. cap. 27. Vado autem quierat major domus Regię Rigunthis. Reginę habebant Majorem domus & alios majores officiales ut Reges ipsi Gregor. infr. lib. 9. cap. 31. Childebertus vero Rex descriptores in Piſtavos inuitante Maroveo Episcopo jussit abire, id est Florentianum Majorem domus Reginę, & Romulsum palatij sui Comitem. Idem lib. 8. cap. 32. Contentionem de vineis cum Boboleno Referendario Fredegundis habebat. Idem lib. 5. cap. 43. Vrsicinum qui quondam Referendarius Vltrogotha Reginę fuerat.

Vineas devastabant, ita ut incisīs caudicibus, cum vvis auferrent. Caudices seu Codices, sunt surculi vitium vel arborum. Virgil. Georgic. 1.

Quin & caudicibus scētis mirabile dictu

Truditur è sicco radix oleagina ligno.

Ubi Servius caudicibus posuit, pro codicibus. Et Gregorius ipse de mirac. Martyr. lib. 2. cap. 35. Sed tamen hic novo magis exuberat fructu, cum sine codicibus falerna porrigit adhibenda, idem infr. lib. 7. cap. 11. Tunc adparuerunt in caudicibus vinearum palmites novi cum vvis deformatis.

Sacerdotes Domini assidue blasphemabat. Blasphemare est exsecrare, inde blasphemium pro blasphemia seu execratione

Gregor. infr. libr. 8. cap. 41. *Tu hoc blasphemium super me intulisti. Papias. Blasphemia detractio.*

Testamenta qua in Ecclesijs conscripta erunt, plerumque dirupit. Chilpericus Rex notatur rescidisse testamenta multorum quæ erant scripta in gratiam Ecclesiæ, Guntranus post ejus mortem ea restituit Gregor. infr. libr. 7. cap. 7. Testamenta quoque defunctorum, qui Ecclesias heredes instituerant, & ab Chilperico compressa fuerant restauravit.

LIBR. VII.

Cap. 1.

*U*n quo monasterio, diù sub Regulâ à Patribus institutâ versatus est. Ea tempestate singula monasteria propriam habuere regulam, regulam Lirynensium, & Griniacensium commendat Sidon. epist. 17. libr. 7. ad Volusianum. *Fluctuantemque regulam fratrum destitutorum secundum statuta Lirinensium Patrum, vel Griniacensium festinus informa.* Regulam à patribus institutam, id est desumptam ex regulis patrum habuit monasterium, in quo S. Salvius primum fuit Monachus, inde Abbas: ut refert Gregorius hic, propria etiam fuit regula monasterij S. Ursini, postea Bituricensis Episcopi. Gregor. de vit. Patr. cap. 80. *Deinde conlectis secum paucis Monachis, sub regula monasterij degens semper orationi vacabat.*

Vt cum quisque venisset extraneus, & orationem tribueret, & Eulogias gratiâ plenissimâ ministraret. S. Salvius tum Abbas postea Albigenlis Episcopus advenientes ad communionem precum admittebat, & Eulogias eis ministrabat. Eulogia est panis seu refectio quæ benedictionis causa datur. Gregor. infr. libr. 10. cap. 15. *De convivijis ait se nullam novam fecisse consuetudinem, nisi sicut actum est sub Domna Radegunde, se christianis fidelibus Eulogias obtulisse.* Augustin. contr. litt. Petiliani libr. 3. cap. 16. *Eulogias panis simpliciter, & hilariter datas ridiculo nomine & venenose turpitudinis, ac furoris infamet.*

Cap. 3.

Composuit tamen filijs Saxo ille mortem ejus. Apud Francos poena homicidij erat ferè pecuniaria, idcirco dixit poenam mortis componere, quia luebatur pecunia, eadem analogia

dicimus bannum componere ut in can. statuimus 16. qu. 1. *Bannum nostrum componat*, & compositio est pœna pecuniaria Gregor. infr. libr. 9. cap. 19. *Magnas mihi debes referre grates, ô dulcissime frater, eo quod interfecerim parentes tuos, de quibus accepta compositione, aurum argentumque superabundant in domo tuâ.*

Effetque Polioctus Martyr, cum Hilario atque Martino Confessoribus. Inter Charibertum Guntranum, & Chilpericum Reges Germanos, pactum est ut qui ex his sine consensu fratrum Parisios urbem ingrederetur, amitteret partem suam, & pactum jurejurando sancitum, ita ut perjurij iudex & arbiter esset Polyoctus martyr cum Hilario, & Martino Confessoribus. Perjurij iudex electus est inter ceteros Polyoctus seu Polyeuctus, quia erat præsens ultor perjurij testis ipse Gregorius de Mirac. Martyr. libr. 1. cap. 103. *Apud Constantinopolim vero magno cultu Polyoctus martyr colitur, pro eo precipue quod cum magnis virtutibus polleat, in perjuris tamen præsens ultor existit.* Pacta inter Reges jurejurando firmari mos fuit supr. libr. 6. cap. 3. ubi dixi.

Vnde factum est ut quadam die dominica, postquam Diaconus silentium populis, ut missæ auscultarentur indixit. Diaconi officium est indicere silentium plebi ad audiendas missas ut probatur hic. Synes. ep. 67. *κατασιγάζοντων δὲ τῶν ἱεροκήρυκων εἰς θρόνων ἀο- τῶς ἀπαλειψάντων ἃ βοᾷ.* Cum autem sacri præcones, audientiam facerent, desijt in fletum clamor. Ejusdem est indicere preces populo Augustin. epist. 119. *Quando autem non est tempus, cum in Ecclesia fratres congregantur sancta cantandi, nisi cum legitur, aut disputatur, aut Antistites clarâ voce deprecantur, aut communis oratio voce Diaconi indicitur.* Ejusdem munus est, in sacris mysterijs sub tempus consecrationis Dominici corporis, alta voce clamare sursum corda Chrysost. Homil. 29. ad Antiochen. *καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ τοῦ ἁγίου λέγειν τὸν διάκονον ἀπασιν, καὶ λέγειν, ὁρ- δοὶ σάμιν ἐλάω, καὶ ἄλλως ἰδὲ ἱκανὴ γεννημένηται.* Haud enim illa Diaconi exhortatio, sic omnes alloquentis erecti stemus, honestè frustrâ instituta est. Conc. Tolet. 4. can. 3. *Sedentibusquē in diuturno silentio Sacerdotibus, & cor tantum habentibus ad Deum, dicat Archidiaconus, orate statimque omnes in terram prosternantur.*

Hac eo dicente, omnis populus orationem, pro Rege fudit ad Dominum. Populus publicè orat pro Rege Guntrano. Etiam pro Paganis Imperatoribus preces fudere Christiani. Tertull. Apologetic. cap. 30. Illuc suspicientes Christiani manibus expansis, quia innocuis, capite nudo, quia non erubescimus denique sine monitore, quia de pectore oramus, precantes sumus semper pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium securum, domum tutam, exercitus fortes, Senatum fidelem, populum orbem quietum, quaecumque hominis & Caesaris vota sunt., ait sine monitore, quia Pagani orabant ex formula dictante Pontifice. Quint. Curt. libr. 4. cap. 13. Alexander non alias magis terribus, ad vota, & preces Aristandrum vocari jubet, ille in candida veste, verbenas manu preferens, capite velato, praeibat preces Regis Antiquum usum precum pro Regibus & Magistratibus commendat & Arnob. 4. advers. gentes. Nam nostra quidem scripta, cur ignibus mernerint dari, cur immaniter conventicula dirui, in quibus summus oratur Deus, pax cunctis & venia postulatur, magistratibus exercitibus Regibus, familiaribus inimicis adhuc vitam degentibus, & resolutis corporum vinctione, & Gregorius ipse infr. libr. 8. cap. 4. Hac Rege dicente omnes orationem fuderunt ad dominum, ut utrumque Regem (Guntranum & Childebertum nepotem ex Sigeberto fratre) ejus misericordia conservaret.

Cap. 9. *Et cernens se jam ad terminum Gothorum, esse propinquum, Riguntis filia Chilperici Regis, desponsata Regi Hispaniae cum pervenisset Tolosam, cernens se jam proximam esse finibus Gothorum, quia Septimania adhuc erat ditionis Gothorum, Gregor. supr. lib. 6. cap. 2. Agathen urbem, qua in Gothorum regno sita est advenerunt, moras necere coepit.*

Repertosque thesauros abstulit de potestate Regina, & in domum quandam sub sigillorum munitione mancipat. Audita morte Chilperici, thesauri Riguntis Reginae, à Desiderio Duce tolluntur, & in domo quadam sub sigillorum munitione à Desiderio Duce deponuntur. Thesauros Riguntis sigillo obsignatos animadvertendum est, nè viderentur furto rapi, sed custodix causa seponi. Moris veterum fuit securitatis causa nummos

nummos in sacculo deponere, & obsignare sigillo Chrysoft. in Matth. Homil. 5. *δυνάμια μὲν γὰρ τῆς ἐλπίας λαβὼν, καὶ εἰς βαλλάντιον ἀποτίθεται, καὶ σπράγιδά ἐπιτίθησιν.* *Paucos enim plerumque nummos, cum aliquis accipit, & sollicitè reponit in sacculo, & diligenter obsignat sigillo.* Unde sigillum solidorum nihil aliud est quàm sigillum sacculi pecuniæ, sic obsignati sigillo. Augustin. de verb. Apost. sermon. 9. *Quasivit signa, interrogavit sacculi qualitatem, sigillum solidorum etiam & numerum.* Moris fuit res quæ capiebantur auctoritate judicis sigillo obsignari Gregor. infr. libr. 8. cap. 12. *Nam egrediente Episcopo à civitate, statim res Ecclesia recipit, & alia quidem sibi vindicat, alia sub sigillorum munitione concludit.*

Qui conjunctus cum supradictis Ducibus, Lemovicinum accedens Brivam Curretiam vicum, in quo sanctus Martinus, nostri ut aiunt Martini discipulus, requiescit, advenit. Cap-
10. Gundobaldus qui se Clotharij Regis filium dicebat, ex pacto fœdere conjunctus cum Desiderio & Mummolo Ducibus, Brivam Curretiam vicum, qui est in Lemovicum sinibus, ubi quiescit Martinus discipulus Martini Turonensis Episcopi accessit, ubi Parmæ seu clypeo superpositus Rex est salutat, infelici omine, quia cum tertium circumduceretur, in terram corruit. Idem Aimoin. libr. 3. cap. 60. *Briva Curretia vicus nunc oppidum non ignobile in Lemovicibus, sic dictum à Correzia amne, qui id allabitur, hodie Brive la Gaillarde ex incolarum ingenio qui semper læti, & hilares gaudent choreis & tripudijs. Nè dubitemus vicum seu oppidum Lemovicum esse, quod hic locus notatur insignis tumulo B. Martini discipuli Martini Turonensis, corpus ibi in hunc diem magna cum veneratione & cultu quiescit, & hic videtur alius à Martino Santonensi Abbate æquè discipulo Martini Turonensis quem quiescere apud Santonas refert Gregor. de glor. Confess. cap. 57. Martinus Santonica urbis Abbas, Martini ut ferunt nostri discipulus, apud vicum urbis ipsius in monasterio, quod ipse post magistri dogmata adificauit in pace quiescit.*

Rigunthis vero in basilica sancta Mariæ Tolosæ, in quam Ragunaldi uxor Chilpericum metuens confugerat, residebat. Rigunthis Regina, acceptâ morte Chilperici patris, securitatis cau-

sâ amissis thesauris confugit in basilicam , sanctæ Mariæ , quæ est Tolosæ , in qua & Ragnovaldi uxor metu Chilperici se continebat. Basilica S. Mariæ Tolosæ est antiquissima , & vetustatis imagine veneranda , opere musivo adornata , cujus reliquiæ visuntur circa latera altaris , olim fuit Prioratus Monachorum Moytiacensium Cluniacensis ordinis , sed in melius mutatus hodie transijt ad Benedictinos reformatos , qui cum magna laude & reformationis læta propagatione ibi versantur.

Sed ita hæc ædes in posterum à Ferreolo Episcopo reparata est , Basilica S. Martini quæ erat apud Brivam Curretiam vicum , infelici Gundovaldi adventu igni cremata , instaurata est à Ferreolo Episcopo , is fuit Episcopus Lemovicensis cujus ante meminit Gregor. libr. 5. cap. 29.

Cap.
12.

Pallula quæ super altarium fuerant posite. Pallæ altaris sunt pallia quibus tegitur seu velatur altare can. altaris de consecr. dist. 1. Gregor. infr. libr. 10. cap. 15. Interea Iustina Præposita , cum alijs sororibus palla altaris , quod erat ante crucem dominicam , extincto cereo Abbatissam operit , vel sepulchrum Sanctorum. Idem de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 54. Ibiq. iterum prostrata de palla quæ sanctum tegit tumulum , oculos abstergens , & valedicens discessit. Idem de glor. confess. cap. 79 adsumpta igitur palla de beati sepulchro , componunt in modum feretri. Inde diminutivum pallulæ præter hunc locum Gregorius de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 47. de quò infecta linteamina vel pallula , sive vela ecclesiastica , beatus cruor collectus est. Pallia altaris vocat idem Gregor. infr. h. libr. cap. 22. Apprehende pallium altaris infelix , quo sacra munera conteguntur , nè hinc abijiciaris. Sigebert in chronic. ad ann. 451. In Africa exardescens Vandalis , cum ita libros divinos exurerent , & de sacris pallijs ac vestibus vestes sibi facerent. Proculum quendam missum Genserici Regis Vandalorum qui de pallijs altaris , Camisias sibi & femoralia faciebat notat Victor Uticens. de persecut. Vandalic. libr. 1.

Et non solum ipsæ , sed etiam herbula olim collectæ , altarioque locatæ , nequaquam exusta sunt. Miraculo notatur , quod incensæ Maroialenti Ecclesiæ Diœcesis Turonensis , in qua habeban-

tur reliquiæ B. Martini, pallæ altaris, & herbulæ olim altari impositæ nequaquàm arserunt. Floribus & herbulis ornari solita altaria, & Ecclesiæ Hieronym. ad Heliodor. *Hoc idem possumus & de isto dicere, qui basilicas Ecclesiæ, & martyrum conciliabula, diversis floribus & arborum comis, vitiumque pampinis adumbraret, ut quicquid placebat in Ecclesia tam dispositione, quam visu Presbyteri laborem & studium restaretur.* Herbulis conspersi etiam tumuli Sanctorum Gregor. de vit. Patr. cap. 8. *Et statim accedens quasdam de herbulis, quas devotio populi sacrum jecit in tumulum, manu linteo operta Sacerdote porrigente suscepit, repositasque diligenter domum detulit.* Idem de mirac. marty. libr. 1. cap. 71. *Accidit autem fortuito, ut extensa dextera manus palmâ, folium herbe Salviæ quod pro honore martyrum in cryptâ conspersum fuerat operiret.*

Eberonem cubicularium Childeberti Regis. Ebero Cubicularius Childeberti Regis, Turonibus impositus, à Childeberto Juniore post mortem Childeberti Regis, is fuit Princeps Cubiculariorum, sic Eberulfum Cubicularium Chilperici Regis memorat idem infr. h. lib. cap. 21. Chundonem Cubicularium Guntrani Regis celebrat Idem libr. 10. cap. 10. Hic idem est qui Camerarius, cujus officium depingit Hincmar. epist. 3. cap. 22. Episcopi Cubicularios etiam dicimus Gregor. supr. lib. 2. cap. 1. de Briccio Turonensi Episcopo, Martini proximo successore. *Nam mulier ad quam Cubicularij ejus vestimenta deferre solebant ad abluendum.*

Ait ille tradi ei inquit in potestatem non poterit, quia filium Regem habet. Childeberto postulante per legatos à Guntrano Rege ut traderet Fredegundem, quasi maleficam & ream necis Chilperici Regis & plurium aliorum Regum, Guntranus non audivit dicens non posse poenæ tradi Reginam, quæ filium Regem haberet, quia Regina non tenetur legibus l. princeps ff. de legib. l. Donationes C. de don. int. vir. & uxor.

Et quia sonnerat Gundobaldum manifestè Regem levatum, Ballomeres dictus Gundobaldus apud Brivam Curretiam vicum in Lemovicibus Rex levatus id est Rex salutatus, per elevationem solemnem supra Clypeum, de quo supr. h. libr. cap. 10. & Aimoin. libr. 3. cap. 60. eundem Ballomerem di-

Atum scribit Gregor. infr. h. libr. cap. 36. *Tu nē es ille quem Ballomerem nomine sapius Galliarum incola vocitabant? cui ille tu inquit Dominus & Rex regali in solio resides, & nullus tibi ad ea quæ loqueris ausus est respondere.* Guntranus Boso à Guntrano Rege accusatus quasi auctor esset consiliorum Gundobaldi, Regi non respondit propter reverentiam, quæ debetur Principi. Silanus repetundarum accusatus à Tiberio, crimen non negavit nè contradiceret Principi de quo Tacit. 3. Annal. *Ac saepe etiam confitendum erat, nè frustra quasivisset.* Pari consilio Licinianus à Domitiano reus factus incestus cum Vestali crimen confessus est. Plin. libr. 4. epist. 11. *Confessus est quidem incestum, sed incertum, utrum quia verum erat, an quia graviora metuebat, si negasset, fremebat enim Domitianus, aestuabatque ingenti invidia destitutus, id est metu invidiæ, destitutus probationibus.* Quam patienter ferendæ sint injuriæ Regum, exemplo docuit Harpagus; qui liberis apposis in epulas, querenti Astyagi Regi Medorum an cibus placeret, apud Regem inquit omnis cœna jucunda est Herodot. libr. 1. Senec. de ira libr. 3. cap. 15.

At si aliquis est similis mihi, qui hoc crimen impingat occultè, veniat nunc palam & loquatur, tu hoc Rex piissime ponens hoc in Dei judicio, ut ille discernat, cum nos in unius campi planitie viderit dimicare. Guntranus Boso de objectis à Guntrano Rege innocentiam suam purgaturus; petit, ut si quis accusator sit, in medium prodeat, & res committatur Dei judicio, id est ut duellum quod erat genus purgationis indiceretur à Rege, ut eventus probaret uter esset nocens. Moribus Francorum in causis criminis, deficientibus probationibus purgatio solebat indici à Principe, vel magistratu per duellum seu monomachiam Gregor. infr. lib. 10. c. 10. *Cumque uterque in presentia Regis intenderent, & Chundo diceret, numquam à se hæc præsumpta, quæ objiciebantur, Rex Campum dijudicat.* Hoc jure Comite Iopenfi reo postulado perduellionis, à Galtero Cæsariensi privigno judicio curiæ, certamen indictum purgationis causâ pro moribus Francorum Vvillelm. Tyrius de bell. sacr. libr. 14. cap. 16. *His ita se habentibus verbis, de consuetudine Francorum decernitur inter eos pugna singularis, & ad exequendam pugnam dies*

competens designatur. Hoc genus purgationis per Duellum, quasi non canonicum damnatum Constat. Nicolai 1. epist. 50. can. Monomachiam 2. qu. 5. & Celestini 3. cap. 1. extr. de purgat. vulgar.

*Tunc Rex his verbis succensus, jussit super capita euntium projici equorum stercora, putrefactas hastulas, paleas ac putredine dissolutum, ipsumque fatidum urbis latum. Legatis Childeberti Regis à Guntrano discedentibus injuriæ causa missa super capita eorum equorum stercora, putrefactæ hastulæ, & aliæ sordes. Hastulæ sunt ligneæ hastulæ seu virgulæ è ligno levigatæ, in modum hastæ. Gregor. de glor. Confessor. cap. 40. *Vade inquit facitoque hastulam parvulam ex ligno.* idem cap. 95. ejusd. libr. *Dignum est ut de ipsius ligni tenuitate, magnum aliquid proferamus, nam sæpius de eò hastula facta, parumper acutæ, dolori dentium remedia contulerunt, & infra extracto cultro hastulam excutit ab ostio.* Idem cap. 105. ejusd. libr. *factaque hastulâ unâ de parte acutâ, ut in humanis vîsibus ad purgandos dentes fieri solet.* Glaber. libr. 1. c. 4. *Alius quoque Sarracenorum eorumdem, ultro deplanans ligni hastulam.* Malè Pithœi codices *castulam.**

Leonardus ex domestico. Dignitates Palatinæ erant ad tempus, Leonardus dicitur ex Domestico, quia functus erat officio Domestici id est Comitum Domesticorum. Domesticus est Comes Domesticorum ut infr. libr. 9. cap. 19. *Sed in posterum à Flaviano Domestico redditæ sunt.* Cap. 15.

Hac illa audiens jussit cum in ipsa Ecclesia spoliari nudatumque vestimentis ac baltheo, quod ex munere Chilperici Regis habebat, discedere à suâ jubet præsentia. Fredegundis Regina Leonardum ex Domestico, unum ex Comitibus Rigunthis filiæ, ob eam sine ope destitutam, veste & baltheo accepto à Rege Chilperico spoliavit. Spoliatio vestis & balthei est symbolum ademptæ dignitatis. Hoc pacto Dinamius fide datâ reconciliatus Theodoro Episcopo Massiliensi & Gundulfo Duci, recepit vestem, qua spoliatus erat. Gregor. supr. libr. 6. cap. 11. *Tunc Dinamius hac omnia cernens, veniam petens, datis Duci multis muneribus, reddito etiam sacramento, se fidelem Episcopo deinceps Regique futurum, suis induitur indumentis.* Idem libr. 5. cap. 33. & ad-

prehensum spoliavit cum indumentis, induitque illum veste vili. Idem cod. libr. cap. 39. nudatur armis, & vestibus, ac vili indumento contactus, Regina vincetus adducitur. Idem cod. libr. cap. 48. Venit Leudastes in urbem Turonicam adprehensos Platonem Archidiaconum & Gallienum in vincula connectit, catenatosque, ac exutos veste jubet eos ad Reginam deduci. Balteum est cingulum militare dignitatis insigne, quod dabatur à Principe l. 2. C. ut dignit. ord. serv. l. omnes C. de metat. ut hoc loco Leonardus ex domestico spoliatur balteo, quod à Childerico Rege acceperat. Balteum erat cingulum ex auro Gregor. infr. hoc libr. cap. 22. Sub specie emptionis abstraxit, data ipse homini, parte aurea baltei sui. idem inf. h. libr. cap. 38. Nunc autem deponere baltheum meum aureum quo cingeris. Idem de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 61. Igitur quodam tempore homo devotus balteum ex auro purissimo, cum omni apparatu studiosissime fabricatum, super altare basilice illius posuit. Patriciatu insigne fuit cingulum Cedren. in Theophil. $\chi \text{ } \delta \text{ } \tau \alpha \upsilon \tau \alpha \varsigma \text{ } \mu \epsilon \tau \alpha \tau \epsilon \rho \text{ } \theta \iota \alpha \kappa \tau \iota \varsigma \text{ } \epsilon \nu \alpha \nu \tau \epsilon \text{ } \tau \epsilon \text{ } \chi \text{ } \pi \alpha \tau \rho \iota \kappa \alpha \text{ } \tau \epsilon \tau \iota \mu \alpha \tau \alpha \text{.}$ Mater quoque ejus Theodistia cingulo & patriciatu honorata est. Cassiodor. 6. Var. epist. 2. de Patriciatu. Hinc est, quod & honor ipse cinctus est, cum vacaret, nihil jurisdictionis habens, & judicantis cingulum non deponens. Balteum est cingulum è quo pender gladius Gregor. infr. h. libr. cap. 29. At Claudius extracto à baltheo gladio, ad eum dirigit. Idem infr. cap. 47. ejusd. libr. Ille extracto baltei gladio, dominum sunciare non metuit. Idem libr. 10. cap. 10. Puer vero extracto cultro qui de cingulo dependebat.

Necessarium autem Baudegisili Episcopi fratrem nefandis, accusationibus cum Rege tentavit obruere. Baudegisilus fuit Cenomannensis Episcopus. Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 3. cap. 35. Badogefilus Cenomanorum Episcopus, ad quendam locum Diocesesis sue venit ad basilicam beati viri, & nomine & reliquijs consecrandam. Ejusdem meminit Gregorius infr. libr. 8. cap. 38.

Ipse enim cum Mummolo Præfecto multos de Francis, qui tempore Chilberti Regis senioris ingenui fuerant publico tributo subegit. Infelicitas Regni Chilperici notatur ex hoc, quod ejus tempore ab Audone iudice cum Mummolo Præfecto, multi

de Francis, id est nobilibus qui erant ingenui, id est immunes à vectigalibus publicis, his fuere submissi. Eadem nota imponitur Philippo A. quod milites, id est nobiles qui erant liberi & immunes tertiavit, id est tertiam partem bonorum ab eis expressit Rigord. in Philippo A. *Milites qui olim sua libertate gaudere consueverant, & homines ipsorum tertiavit, id est tertiam partem omnium bonorum suorum eis violenter abstulit.*

Adferebat enim Regina eum non debere recipi qui fuisset per judicium quadraginta quinque Episcoporum à Sacerdotali officio segregatus. Prætextatus Rothomagensis Episcopus damnatus iudicio quadraginta quinque Episcoporum, minor tamen numerus sufficiebat, Episcopus potest damnari iudicio duodecim can. præsul can. nullum 2. q. 4. can. hæc quippe 3. qu. 6. can. 1. 2. & 3. qu. 8. can. duodecim 5. qu. 4. Chronopium Episcopum iudicio 70. Episcoporum damnatum refertur in l. 19. C. Th. Quor. appellat.

Cap.
16.

Et sic à Rege susceptus, atque convivio ejus adscitus ad urbem suam regressus est. Post mortem Chilperici Regis Prætextatus Episcopus Rothomagensis ab exilio revocatus studiis civium, civitatem suam rediit, inde cum Parisios venisset ad Guntranum Regem, orans ut sua causa repeteretur, Regina id est Fredegundis contendebat non esse recipiendum qui fuisset depositus iudicio quadraginta quinque Episcoporum, cum Guntranus in eo esset, ut Synodum congregari vellet, rei disceptandæ causa, Ragnemodo attestante, cum ab Episcopatu non depositum, sed poenitentiam ei injectam, à Rege susceptus, & epulis ejus adhibitus ad urbem suam rediit. Ex Concilio Toletano 17. can. 3. Excommunicati ad regiam mensam admissi, pro absolutis habentur, & recipiendi sunt in Ecclesiam, quem canonem ex Capitularibus laudat Ivo Carnot. epist. 62. & 171.

Promotus vero qui in Dunensi castro, ordinante Sigiberto Rege Episcopus fuerat institutus. Promotus contra Canones volente Sigiberto Rege. Episcopus institutus in Dunensi castro quod est Diocesis Carnotensis, verum post mortem Regis amotus salvo Presbyterij honore, accessit ad Childebertum natus ut restitueretur, sed obistente Pappolo Carnotensi Episc.

copo, minimè petita impetravit. Episcopatus scindi non potest sola auctoritate Principis. can. lege 10. dist. can. pervenit. 101. dist. Dunense castrum Dioecesis Carnotensis. Gregor. infr. h. libr. cap. 29. *Regressus autem ad Dunense castrum Comitem commonet*, Inde Dunenses censentur inter Carnotenos. Gregor. supr. h. libr. cap. 2. *Aurelianenses cum Blesensibus juncti super Dunenses irruunt & mox. Conjuncti Dunenses cum reliquis Carnotenis de vestigio subsequuntur.* Extat epist. Iuonis Carnot. §. quæ scripta ad virgines Dunensis monasterij, Dunense castrum, c'est Chasteau-Dun.

Cap.
19.

Cum Melanio Episcopo, qui de Rothomago submotus fuerat. Exulante Prætextato Rothomagensi Episcopo, viventis sedem occupavit Melanius, qui post mortem Chilperici restituto Prætextato, Rothomago pulsus est. Qui viventis Episcopi sedem occupavit, est fur & latro can. non furem 7 qu. 1. Nefariè occiso Prætextato insidijs Fredegundis Regina, Rothomagenses intercesserunt, nè Melanius, seu Melantius in locum Prætextati reciperetur de quo infr. libr. 8. cap. 31. Hunc fuisse unum ex authoribus necis Prætextati tradit Gregor. cod. libr. cap. 41.

Cap.
20.

Veniens igitur Clericus, cum diversis ingenijs, se eidem commendavit. Clericus submissus à Fredegunde ad Brunichildem, ut eam interficeret ad eam venit, quasi à Fredegunde ad ejus patrocinium confugiens, & varijs ingenijs id est artibus se ei commendavit, ingenium est dolus artificium. Gregor. supr. libr. 6. cap. 22. *Proclamante vero Episcopo, & dicente, quod sapius hic ingenia quæreret, qualiter eum ab Episcopatu deiceret.* Idem libr. 8. cap. 28. *ex quocumque ingenio exercitum, illuc prohiberet ire.* Commendare personam vel speciem est laudare, & hoc est quod dicitur in l. si vero §. cum quidam ff. mandat. & in l. ea quæ de contrah. empt. ea quæ commendandi causa dicuntur non obligare. Commendatio artis est laudatio artis Ammian. libr. 22. *Pro omni experimento sufficit medico ad commendandam artis auctoritatem, si Alexandria se dixerit eruditum.* Commendare se hic nihil aliud est, quam se tradere in clientem, & gratiam quærere apud Principem vel majorem.

Cap.
21.

Tunc Rex juravit omnibus optimatibus, quod non modò ipsum,
verum

verum etiam progeniem ejus, in nonam generationem deleret, ut per horum necem, consuetudo auferretur iniqua, nè Reges amplius interficerentur. Nefariè occiso Chilperico insidijs Fredegundis Reginæ, ea ut se purgaret erimen retulit in Eberulfum Cubicularium Regis, quo audito Guntranus Rex juravit, se interfectorem & ejus sobolem sublaturum in novam usque generationem, ut tolleretur iniqua consuetudo interficiendi Reges. Lege Macedonum propinqui eorum qui vitæ Regis insidiati essent, unà cum his necabantur, quam legem ut durior in cognatis Parmenionis & Philotæ remisit Alexander Quint. Curt. libr. 6. cap. 11. Interim equites nobilissimus quisque, & ij maximè qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, postquam Philotæ torqueri fama vulgaverat, legem Macedonum veriti, qua cautum erat ut propinqui eorum, qui Regi insidiati erant, cum ipsis necarentur, alij se interficiunt & infr. donec Rex tumultu cognito legem se supplicio conjunctis fontium remittere edixit. Constitut. Arcadij & Honorij reorum perduellionis filijs vita, imperatoriâ specialiter lenitate conceditur, cum paterno inquit lex deberent perire supplicio, in quibus paterni hoc est hereditarij criminis exempla metuntur l. quisquis C. ad leg. Jul. majest.

Extabat tamen causa ut easdem obliviscerer, eo quod filium Cap. ejus de sacro fonte lavacri suscepissem. Gregorius scribit se multas injurias accepisse ab Eberulfo, qui tutelæ causa confugerat in basilicam sancti Martini, seque eas remisisse non sine causâ, quia ejus filium de sacro fonte susceperat, quod erat reconciliationis & remissionis injuriæ idoneum argumentum. ^{12.}

Habebat enim pro timore Regis, in ipso Salutorio basilica mansionem. Eberulfus tutelæ & securitatis causa confugit in basilicam S. Martini, & mansio ei fuit in Salutorio basilicæ, quia Salutorium basilicæ, quod est hospitium Episcopi juxta Ecclesiam eodem jure azili gaudebat, quo ipsa Ecclesia, de Salutorio dixi libr. 2. cap. 21.

Per illud Salutorij ostium introeuntes puellæ, cum reliquis pueris ejus suspiciebant picturas parietum. Salutorium erat continens basilicæ, & dum Eberulfus tutelæ causa versaretur

in basilica S. Martini, & in Salutorio ejusdem metatum haberet, puellæ cum pueris ejus per ostium Salutorij ingredientes basilicam, spectabant picturas parietum. Moris antiqui erat parietes Ecclesiarum varijs picturis sacris exornari de quo supra libr. 2. cap. 17.

Et nos in basilicâ in initio noctis, orationis gratia psalleremus. Vespertinum officium quod vespervas appellamus, solebat celebrari sub noctem post solis occasum, Conc. Emeritens. can. 2. *Oportet ut sicut in alijs Ecclesijs vespertino tempore post lumen oblatum prius dicitur vespertinum, quam sonum in diebus festis, ita & a nobis custodiat in Ecclesijs nostris.* unde Lucernarium dicitur, quod celebraretur accensis lucernis Conc. Tolet. 1. can. 9. *Lucernarium vero nisi in Ecclesiâ non legatur.* Græcis λυχνικόν. Syn. 6. in Trull. can. 91. ἐν τῷ λυχνικῷ ἐν vespertino.

Cumque jam altarium, cum oblationibus pallio serico opertum esset. Altare cum oblationibus tegitur pallio. Oblationes sunt panes oblati, qui imponuntur altari, ad Eucharistiæ consecrationem. Augustin. de tempor. serm. 215. *Oblationes quæ in altario consecrantur offerte. Erubescere debet homo idoneus, si de aliena oblatione communicet.* Inde panes qui Eucharistiæ causa consecrandi, altari imponuntur, oblatas vocat Conc. Tolet. 16 can. 6. *Ut non aliter panis in altari Domini Sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer & nitidus, qui ex studio fuerit preparatus, neque grande aliquid, sed modica tantum oblata, secundum quod Ecclesiastica consuetudo retentat.* Hujusmodi panes seu oblationes altari impositas pallio velari, & altare ipsum moris fuit, & hoc est quod rursus indicat Gregor. infr. hoc cap. *Adprehende pallium altaris, infelix, quo sacra munera conteguntur, nè hinc abijciaris.* Idemque de vit. Patr. cap. 8. *Dans coopertorium Sarmaticum, quo altare dominicum cum oblationibus tegeretur & infr. coopertorium vero, quia rarum est, non ponatur super munera altaris, quia non exinde plenè tegitur, mysterium corporis, sanguinisque dominici.*

Denique anno superiore commotum quandam levem è civibus Ecclesiæ, actores fecit interpellare. Hic locus est depravatus inscitia Libratorum, & facile restituetur, emendatâ interpun-

Atuatione, & scribendo Commotum per literam majusculam, quasi nomen proprium personæ, sic lege igitur Commotum quendam levem è civibus, Ecclesiæ actores fecit interpellare, horum verborum facilis sensus est. Eberulfus Commotum quendam levem & stultum, unum è civibus Turonensibus Ecclesiæ actores fecit interpellare, id est per eum interpellavit de vendendis sibi rebus Ecclesiæ.

Indicatum est ut se insontem redderet Sacramento. Injuriosus Cap. 43.
civis Turonensis reus postulatus de nece Armentarii Judæi, deficientibus testibus, ei indicta est purgatio per sacramentum deficiente probatione, indici solebat purgatio per sacramentum can. Mennam 2. qu. 5.

Neque cautiones Judæi defuncti reperta sunt. Cautio est chi-
rographum, id est privata scriptura quâ debitor creditori se soluturum certam pecuniam cavet, l. lecta ff. de reb. cred. Augustin. de cur. pro mortuis agenda cap. 11. *Tunc nimis anxio apparuit idem pater ejus insomnis, & ubi esset recantum, quo illa cautio vacuata fuerat indicavit.* Hieronym. in Esaiam libr. 16. cap. 58. *Nomina quæ vulgò appellant cautiones.* Senec. de Benef. libr. 7. cap. 10. *Video istic diplomata & Syngraphas, & cautiones vacua habendi simulachra.*

Injuriosus tamen ad placitum in conspectu Regis Childeberti advenit, & per triduum usque occasum solis observavit. Injuriosus vocatus ad placitum, id est in judicium in curiam Regis, placitum seu judicium observavit, in judicio stetit per triduum, usque ad solis occasum. Solis occasu sc. solvitur judicium. Et hoc est, quod statutum est 12. Tab. *Solis occasus suprema tempestas esto.* Gell. libr. 17. cap. 2. Macrob. lib. 1. cap. 3.

Atedardum Tribunum. Tribunus hic est exactor tributorum Cap. 24.
Gregor. de glor. Confess. cap. 41. *Tempore autem Theudchilda Regina Nunnius quidam Tribunus ex Arverno de Francia post reddita Regina tributa revertens.* Idem de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 111. *Conjux Aniani Tribuni nomine Vntr.ola.* Idem infr. libr. 10. cap. 21. *sed & alium Tribunitia potestatis virum circumventum dolis interfecerunt.*

Sed Episcopus loci Maroveus durè suscepit hos nuntios. Maroveus fuit Pictaviensis Episcopus, quem commendat Gregor.

de mirac. D. Martini libr. 2. cap. 44. *Actum est autem hoc per festivitatem sancti Patroni, in qua Meroveus Pictavus Antistes aderat, non immerito Hilarij beatissimi discipulus pradicandus. Eiusdem meminit idem de glor. Confess. cap. 16.*

Cap. 25. *Effracto vno de sacris ministerijs calice aureo, & in numismata redacto se populumque redemit. Maroveus Pictavientis Episcopus se & plebem redemit à Guntrani Regis copijs, conflato calice aureo, & ex eo nummis cufis. Vasa Ecclesiastica distrahi possunt pro redemptione Captivorum, & alimonia pauperum l. Sancimus C. de SS. Eccles. Gregor. libr. 6. epist. 13. ind. 15.*

Cap. 27. *Servitium enim patris ejus tale fuerat, ut molendina Ecclesiastica studeret, id est curaret, studere idem sonat quod curare, Gregor. supr. libr. 6. cap. 32. Insitque Rex ut studeretur à Medicis quo ad usque ab his ictibus sanatus, diuturno supplicio cruciaretur.*

Cap. 28. *Exinde Tolosam digressus, emisit nuntios ad Manulfum Episcopum civitatis ut ab eo susciperetur. Magnulfus Tolosanus Episcopus Gundovaldo pro viribus restitit, propter quod multa passus est, quæ referuntur à Gregorio, & Aimoin. lib. 3. cap. 67. Eiusdem meminit Gregor. infr. h. libr. cap. 32. Hic subscripsit Conc. Matisconensi 2. anno Chr. 588. Magnulfum Lupi Ducis fratrem carmine celebravit Fortunatus libr. 7. cap. 10. an idem fuerit cum isto vix est dicere, aut credere.*

Cap. 29. *Post hæc exercitus ab urbe Pictava remotus in antea, post Gundovaldum proficiscitur, In antea idem sonat quod in posterum Gallis dores en avant, désormais. Gregor. infr. h. libr. cap. 35. Reliquum verò vulgus in ante non sine grandi metu progressum est. Idem infr. libr. 8. cap. 43. Sonus autem his diebus exierat, quod Fredegundis occultos in Hispania nuntios dirigeret, eosdemque à Palladio Santonica urbis Episcopo clam susceptos, & in antea transmissos fuisse. Idem de vit. Patr. cap. 4. Cum in Dei semper operibus cresceret, auctam Beati Amantij Antistitis basilicam sanctum corpus in antea transulit, sed non fuit sancto acceptabile hoc opus. Baldric. Chronic. Camerac. lib. 1. cap. 118. Ut VValterus pro admisis xv. libras argenteorum revadiaret, ac in antea se quieturum esse promitteret.*

Ad Doroniam fluvium. Doronia, vel ut legitur hic Doro-

nōnia flumen amoenissimum, & piscosissimum Aquitaniæ, ex Arvernīs oritur, per Petrocorios fluit & Garumnā mergitur de quo rer. Aquitanic. libr. 1. cap. 21.

Claudius Turonis accessit, & cum iter ageret, ut consuetudo est Barbarorum auspicia intendere caput, ac dicere sibi esse contraria. Claudius cum iter faceret Turones jussu Guntrani Regis, ut manum injiceret Eberulfo, qui tutelæ causâ latebat in basilica D. Martini, captavit auspicia more Barbarorum, nimirum ex volatu avium. Vascones & Hispanos valde insaniisse studio captandi, auguria ex volatu avium, testem habemus Lamprid. in Alexandro Severo *ἰπποκρίτος magnus, ut & Vascones, & Hispanorum, & Pannoniorum augures vicerit.* Justin. libr. 23. *Ducibus avibus, nam augurandi studio Galli præter ceteros callent.* Petr. Valliss. Histor. Alb. cap. 47. de Raymundo Comite Tolosano. *Ipse enim more Sarracenorum in volatu & cantu avium, & ceteris augurijs spem habebat.* Claudius iste fortè fuit unus ex Cancellarijs seu notarijs regalibus de quo meminit Gregor. de vit. D. Martin. libr. 4. cap. 28. Cap. 29.

Ad convivium basilica sancta, cum eodem & reliquis civibus est adscitus. Solemnes epulæ solebant præstari civibus Turonensibus in basilica sancti Martini. Gregor. infr. libr. 8. cap. 2. *Surrexi gavisus fateor, ad occursum ejus, & data oratione deprecor ut in mansione meâ Eulogias Beati Martini dignaretur accipere.* Episcopi solebant quinquennalia & decennalia celebrare & his diebus civibus solemnes epulas erogare Gregor. infr. libr. 8. cap. 38. de Badegisilo Cenomannensi Episcopo. *Quinto autem anno Episcopatus sui expleto, cum jam sextum ingrediens epulum civibus cum immensâ latitiâ preparasset, à febre correptus.*

Elevata contra basilicam manu ait Martino Beatissime, fac me uxorem cum parentibus citò videre. Claudius animo meditans cædem Ebrulphi, qui tutelæ & præsidij causâ latebat in basilica B. Martini, & timens sanctum ultorem sceleris, invocat sanctum elevatâ manu contra basilicam. Solemnis invocatio seu adjuratio Sanctorum fiebat elevatâ dextera contra altare vel basilicam ejus, sollemnis etiam fuit formula Sacramenti levata manu ante altare Gregor. de Mirac. Martyr. libr. 1. cap. 33. de

Ecclesia S. Stephani apud Biturigas. *Ingressique in hujus memoratae adis altare, cum elevatis manibus Sacramenta proferrent, persecutor cause perjurasse eos clara voce testatur.* Idem cod. libr. cap. 53. *Ingressique Basilicam sancti Martyris, elevatis hominibus ad perjurandum, cum nomen sancti voluisset ore patulo nominare, hesit vox in faucibus.* Idem de vit. Patr. cap. 8. *At ille nihil moratus accedit ad manus Episcopi, qui hanc epistolam extentam tenebat, elevansque manus suas, ut Sacramentum daret, cecidit retrorsum supinus.*

Igitur Claudius timore perterritus, cellulam Abbatis expetijt. Hic erat Abbas Monasterij S. Martini Turonensis, quod majus Monasterium dicitur. Gregorius ipse de mirac. D. Martin. libr. 3. cap. 42. *Monachus igitur majoris Monasterij, ex jussu Abbatis, ad cellulam Abbatis, ad cellulam aliam, quasi aliquid operaturus accessit.* Orderic. Vital. libr. 4. *Majus enim monasterium à sanctissimo Martino Turonorum Archiepiscopo captum est, ibique bonorum hominum religio crevit, inspirante Deo, & multiplicata est.* Bernard. epist. 126. *Cluniacenses, & qui de Majori monasterio sunt, nostris Marmoustier.*

Nonnulli etiam Matriculariorum, & reliquorum pauperum pro scelere commissò, tectum cellula conantur evertere. Variæ & distinctæ erant matriculæ, seu census & descriptiones eorum, qui utebantur sumptu Ecclesiæ, prior erat Clericorum & Canonicorum, qui inde dicti Matricularij Adam. Bremens. libr. 3. cap. 5. *Cum & ego indignissimus Ecclesiæ Dei Matricularius Bremam veni, & hujus matriculæ cura, seu regimen fuit penes Primicerium Isidor. Hispalens. in epist. ad Luifredum Cordubens. Basilicanos ipse constituat, & matriculam ipse disponat.* Alia fuit matricula pauperum & ægrorum qui alebantur etiam expensis Ecclesiæ. Gregor. de Mirac. D. Martin. libr. 1. cap. 31. *Cum ad matriculam illam, quam sanctus suo beneficio devotorum elæmosynis pascit, quotidie à fidelibus necessaria tribuantur.* Idem libr. 2. cap. 22. *de Remigia matrona. Quæ vigilijs & orationibus insistens, cum matriculam quæ ibidem congregata est, pasceret.* Idem de mirac. Martyr. libr. 2. cap. 32. *Celebratisque vigilijs manè pauperibus, qui ad matriculam illam erant, ci-*

Can.
perle-
ctis 25.
dist.

lum potumque protulit. Flodoard. libr. 1. cap. 32. Pauperibus 12. in matricula positis, antè fores Ecclesiæ expectantibus stipendium duo solidi, unde reficiantur inferentur & infra. Pauperibus in matricula positis solidus dabitur ad eorum refectiorem. Inde adsumpti promovendi ad ordines, & beneficia Ecclesiastica. Idem Gregor. libr. 5. cap. 48. Invenimus Ecclesiam conturbatam per Riculsum Presbyterum, nam hic sub Eufronio Episcopo, de pauperibus provocatus, Archidiaconus ordinatus est. Alia erat matricula viduarum quæ sustentabantur etiam ope Ecclesiæ, quæ Græcis ~~pauperibus~~ dictæ, propter ætatem, Conc. Laodiceen. can. 11. nostris Matriculariæ, à matricula in qua descriptæ erant ut vertit interpres Latinus can. mulieres 32. dist. Flodoard. libr. 1. cap. 9. ex testamento B. Remigij. Sanctimonialibus ex viduis in matricula positis solidos tres. Etiam inter Monachos fuere Matricularij nempe fratres laici seu conversi de quibus Aimoin. libr. 4. cap. 33. de fundatione & dotatione cœnobij S. Dionysij per Dagobertum R. Prædia vero tam innumera fratribus in eodem loco Deo famulantibus sive matricularijs Ecclesiæ contulit, ut devotio animi ejus pluribus admirabilis esset. Matricularij dicti & æditui sive custodes rerum Ecclesiæ, qui accipiebant oblationes & eleëmofynas Ecclesiæ, quia conferebantur in sumptum matriculæ pauperum & aliorum, & ad hos pertinet quod refertur de Clodoveo Rege, cum dedisse centum solidos Ecclesiæ S. Martini Turonensis ex voto in gratiam victoriæ reportatæ de Alarico Rege Gothorum, pro redemptione equi, quem voverat sancto. Abbas Vespertensis in Chronic. ad ann. 748. Pro equo vero quem ibi dimiserat, dedit matricularijs Ecclesiæ, centum solidos, ut eum reciperet, ad eodem se refert Baldricus Noviomensis. libr. 1. cap. 33. Missa igitur legatione ad matricularios, duplo restituit, sicque salutis præstina redditus est.

Sed & Energumeni, ac diversi, cum petris & fustibus ad vltiscendam basilicam violentiam proficiscuntur. Energumeni hi sunt arrepti à Dæmone, frequentes adveniebant ad basilicam S. Martini, ut liberarentur Gregor. de Mirac. D. Mattin. libr. 3. cap. 39. Hac ea dicente subito Energumeni torqueri se proclamant, & Martini adesse præsentiam confitentur.

Ex quibus unus Abbas Cadurcinæ urbis, literas quas acceperat curatâ Codicis tabulâ, sub cerâ recondidit. Unus è legatis Gundobaldi fuit Abbas Cadurcinæ urbis, quod de Prapósito cuiusdam Ecclesiæ secularis intelligi necesse est, quia ante Desiderium Episcopum, qui claruit sub Dagoberto nullum monasterium fuisse, nec Monachos auditos Cadurci scribit Auctor ejus vitæ, qui nuper editus est cap. 13. Nullum quidem eo tempore in urbe Cadurca propositum Monachi neque habitum religionis, aut regula cœnobialis intraverat, secta Columbani procul aberat, instituta B. Benedicti longè distabant, &c. Hic captus dicitur ab hominibus Guntrani Regis, & cum eo interceptæ litteræ, quæ scriptæ erant in tabulis ligneis, cera oblitis, nè scriptura appareret. Veteres scribebant in tenuissimis tabellis ligneis, cera illitis stylo ferreo Plin. libr. 13. cap. 11. In chartarum folijs primo scripsitatum, deinde quarundam arborum libris, postea publica monumenta plumbeis voluminibus, mox & privata linteis confici cœpa, aut ceris Ea ætate non desijt usus scribendi in cereis tabulis Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 43. At illi magistri sanguinem sitientes, ceratas in caput inlidunt tabellas secantes latitudinibus stilorum, punctisque minutis transverberantes membra Magistri, ait latitudine Stylorū quia Stylus ab una parte qua scribimus est acutus, ab alia est latior, qua scripta delemus emendandi causâ Augustin. de vera religione cap. 20. Stylus ferreus, aliâ parte qua scribamus, aliâ quâ deleamus, à fabro factus est, & in suo genere pulcher, & ad usum nostrum accommodatus. At si quispiam ea parte scribere quâ deletur, & eâ velit delere quâ scribitur, nullo modo Stylam malum fecerit, sed ipsum jure vituperatur. Cercarum tabularum usum in manumissionibus indicat, & Gregor. infr. libr. 10. cap. 9. Dimissi sunt postea multi à conjuge VVaroci, cum cereis & tabulis quasi liberi, & ad propria sunt regressi. Litteræ verò quæ continebant arcana, scribebantur super tabellis cerâ oblitis, ut scriptura lateret. Gellius libr. 17. cap. 9. Hasdrubal epistolam scriptam super rebus arcanis, hoc modo abscondidit, pugillaria nova, nondum etiam cera illita accepit. literas in lignum incidit, postea tabulas ut solitum est, cera collinit.

Narravit quidam quod aliquis in partibus Orientis Rex ablato sancto

sancti Sergij Martyris pollice, in dextro brachio corporis sui fer-
visset. Antiquis mos fuit fidelium gestandi reliquias Sancto-
rum Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 3. c. 17. Eo tempore san-
cti Martini reliquias, licet temerario ordine super me habebam.
 Conradus in Chronic. Moguntin. *Quidam annulos de digi-*
tis abstulerunt, reliquie quedam quas collo pendentes solitus erat
ferre, ab alijs sunt ablata. Gregorius ipse de mirac. martyr. libr.
 1. c. 76. *Tunc Presbyter cum videret se his fluctibus obrui, & spu-*
mis undarum ipsarum graviter operiri extractâ à collo capsula,
quæ Sanctorum pignora continebat, vndis tumentibus fidus obje-
cit, ac Sanctorum præsidium clara invocat voce dicens &c. Idem
 cap. 84. ejusd. libr. *quod sentiens mater mea, quæ hac pignora*
collo adpensa gestabat, exiliit in convivio &c. Etiam in ex-
 peditione reliquie sanctorum à Principibus portitari solitæ,
 ut hoc loco fertur de quodam Rege Orientis quod in bello ge-
 statet pollicem S. Sergij martyris: Reges Francorum solebant
 reliquias Sanctorum & cappam S. Martini in expeditione ge-
 stare præsidij & tutelæ causa Capitul. libr. 5. cap. 2. VValafr.
 Strabo de reb. Eccles. cap. ult.

Eufron negociator, Hic Eufron erat negociator Syrus, qui
Burdigalæ debebat cōmercij causa ut indicat infra Gregor. his
verbis. Est hic quidam Syrus Eufron nomine. Negotiatores Syri
commercium maximè exercebant in Gallia & alijs occidentis
partibus. Sidon. libr. 1. epist. 8. de Ravennâ. In quâ Syri psal-
lunt, negotiatores militant. Augustin. de adulterin. conjug. lib.
2. c. 8. Et plurimæ pudicissime transgunt & maximè Syre qua-
rum mariti negotiandi quæstibus occupati, juvenes adolescentulas
deserunt, & vix aliquando senes, ad aniculas reverteruntur.

Quia invitum aliquando eum totonderat. Inhians facultati ejus
 Bertramnus Burdegalensis Episcopus, Eufronem negociato-
 rem Syrum invitum totondit, per tonsuram in clericum ordi-
 navit, ut specie ordinationis, tamquam Clerici suas res faceret.
Erant enim in sublimi parietis contra altarium in capsulâ re-
condita. Eufron. Syrus negociator, qui commercij causa dege-
 bat Burdegalæ, habebat reliquias S. Sergij Martyris, quæ erant
 custodiæ causa reconditæ in capsula. Reliquiæ Sanctorum cus-
 todix causa solent deponi in capsula vel capsula ut Gregorius

infr. h. cap. *adprehendens capsam ita tremore concussus est, & rursus, accepta capsula, quæ de pariete pendeat.* Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 3. cap. 43. *Extractum autem pulverem, quem de sepulchro sancti abstulerant super capsellam, delibutum aqua ipsis haurire precipio.* Ait contra altarium id est ad altare quod erat in privato oratorio Euftronis, eadem analogia contra parietem pro ad parietem Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 45. *Et spectante plebe super terram se trahens contra parietem erexit.* idem de vit. Patr. cap. 7. *Adduci eos ad se iubens, sine ullo tactu, facto tantum signo crucis è contrà, verbo demonia discedere imperabat.*

Diaconum suum scandere præcepit. Mummolus Diaconum per scalam sursum scandere præcepit ut tolleret reliquias Sergij martyris, quæ in capsula pendeant ex summo pariete. Majores habebant clericos suos qui deserviebant oratorij in villis suis sumptibus constitutis de quibus Synod. Antifiodori. can. 14.

Faustianum Presbyterum Aquensi urbi Episcopum ordinari præcipiunt. Aquæ Tabellicæ civitas Episcopalis cujus meminit Gregor. de glor. Confess. cap. 71. vulgò *Aqs.* de qua dixi Rer. Aquit. libr. 1. cap. 16.

Et Nicetius Comes loci illius, germanus Rustici vici Juliensis, Episcopi præceptionem ab Chilperico eliquerat, ut tonsoratus civitati illi Sacerdos daretur. Episcopi non ordinabantur sine præcepto Regis in Ecclesijs vacantibus, & hoc est præceptum quod impetratum scribitur à Nicetio Comite, ut ordinaretur in Aquensi Ecclesia tum vacante, memoratur hic Rusticus Episcopus vici Juliensis, id nomen civitati Episcopali, quæ vulgò dicitur *Ayre*, ejusdem meminit Gregor. libr. 9. cap. 20. *Vicojuli Coseranis Lapurdo & Albige,* idem ante cap. 7. ejusdem libr. *Ennadius cum ducatum urbium Turonicæ atque Pittave ministraret, adhuc & vici Juliensis atque Benaræ urbium principatum accepit.* Eadem alio nomine dicta est civitas Atyrensiū. Notitia Provinciarum. *Civitas Adorensum Vico juli,* sic dicta ab Attyre amne, c'est l'Adour qui per Tarbellos Oceanum influit.

Bertchramnus autem Episcopus, qui erat Metropolis, vacans

futura, Palladium Sanctonicum injungit qui eum benediceret. A quensi sede vacante morte sui Episcopi, Faustianus Presbyter à Gundobaldo quasi jam Rege ordinari jubetur. Bertramnus Episcopus Burdigalensis, ad quem quasi Metropolitanum spectabat ordinatio, sibi cavens de futuris, id est de mutatione rerum Gundobaldi, Palladio Santonensi Episcopo ejus suffraganeo injunxit ordinandum, hoc colore quia scito quod ejus oculi caligarent. Ait Metropolis pro Metropoli vel Metropolitanano ut infr. libr. 9. cap. 20. Placebat gloriosissimo nepoti vestro, ut unusquisque Metropolis comprovincialibus suis conjungeretur.

Post hac misit iterum Gundobaldus duos legatos, ad Regem cum virgis consecratis, juxta ritum Francorum ut scilicet non continerentur ab ullo. à Gundobaldo legati missi cum virgis seu lituis sacris ad Guntranum Regem ut tuti essent legationis officio, & insigni idem Aimoin. libr. 3. cap. 67. Legati populi Romani ut tuti essent ferebant sagmina seu verbenas, quod est herba genus. Legati Græcorum Cericia l. Sanctum ff. de rer. div. id est $\chi\rho\rho\rho\rho\rho$ Caduceum. Cap. 32.

Ipsam quoque Regem ab omnibus majoribus natu Childeberti Regis expetitur esse. Majores natu sunt primores regni, major est nomen dignitatis magis quam ætatis, ut major domus Præfectus domus Regiæ Aimoin. libr. 3. c. 4. Hujus exemplum ceteri qui aderant procures secuti, Poponem majorem domus acclamaverunt. Majores villarum regiarum Flodoard. libr. 3. c. 22. Clotharium ac Vrsionem villarum regiarum majores. Majorem civitatis recentiores pro Prego, seu Præfecto urbis, ut major Rupellæ civitatis in inscriptione cap. ex. parte extr. de consuetud. Majores sunt ministri regij Gregor. libr. 9. cap. 39. Cum Comitibus Domesticis majoribus atque nutritijs. Eadem analogia seniores dicti majores seu Principes regni propter dignitatem non ætatem. Gregor. infr. prox. cap. Adserbant etiam constanter hanc causam, omnibus senioribus in regno Childeberti Regis esse cognitam, & idem infr. libr. 8. cap. 31. Magnus tunc omnes Rothomagenses cives & præsertim seniores loci illius Francos in æror obsedit, & idem infr. hoc libr. cap. 36. Habebat enim scripta seniorum regni nepotis mei, inde Gallicum Seigneurs.

Cap.
33.

Cohortabatur Gunthramnus Rex omnem exercitum dicens videte ô viri, quia filius meus Childebertus, jam vir magnus effectus est, videte & cavete, nè eum pro parvulo habeatis. Guntranus Rex postquam Childebertum nepotem ex Sigeberto fratre, adoptasset in, successorem regni sui, cohortatus est exercitum, nè pro parvulo haberetur. Reges non habendi pro parvulis. Sapor adhuc in utero Rex Persarum declaratus cidari utero imposta, accepto responso, Magorum, masculum nasciturum Agath. libr. 4.

Per triduum epulantes atque jocundantes cum pace discesserunt. Inter Guntranum & Childebertum Reges per triduum celebratæ solennes epulæ. Moris antiqui sunt solennes epulæ per triduum ob publicam lætitiā, vel religionis causa. Gregor. de glor. Confess. cap. 2. *Veniebant autem cum plaustris potum cibumque deferentes, mactantes animalia, & per triduum epulantes*, ut in dedicatione Ecclesiæ. Robert. Montens. in supplem. Sigeberti ad ann. 1163. *Circa octavas Pascha Rex Henricus fecit dedicare Ecclesiam Beatæ Mariæ Radingis, & per tres dies regaliter procuravit conventum Monachorum.* In triduum exiere & nuptiales epulæ. Ambros. epist. 65. *Occurrit proforibus socer, generum introduxit, filiam reconciliavit, & ut latiores dimitteret, triduo tenuit quasi repararet nuptias*, ait jocundantes id est oblectati epulis, ut venatu jocundari dixit, idem lib. 5. c. 14. *Veniant enim equi nostri, & acceptis accipitribus, cum canibus exerceamur venatione, spectaculisque patulis jocundemur.*

Cap.
34.

Convenas petentes. Urbs Convenarum est civitas Episcopalis cujus situm hic describit Gregorius, quæ per id tempus à Guntrani Regis copiis solo everfa est, quod Gundobaldum Pseudoregem recepisset de quo & Aimoin. libr. 3. cap. 69. cladis hujusce urbis meminit & Gregor. de vit. Patr. cap. 8. *Da- do unus ex his pagensibus, cum in hostilitate illa, quæ apud Convenas acta est accessisset.* Inde Convenæ nomen quod à Cn. Pompeio, perdomita Hispania Romam triumphī causa properante, nè belli semina relinquerentur, latrones qui Pyrenæi jugis insederant, ex his depositi, & in unum oppidum collecti, unde & Convenæ dicti Hieronym. advers. Vigilant. *Nimirum respondet generi suo, ut qui de latronum & Convena-*

rum natus est semine, quos Cn. Pompeius edomita Hispaniâ, & ad triumphum redire festinans, de Pyrenæi jugis deposuit, & in unum oppidum congregavit, unde & Convenarum urbs nomen accepit, & id genus latronum fuere Vascones, qui primas sedes habuere in Pyrenæi jugis, unde depositi, & in unum oppidum collecti, ut cœli mutatione efferi mores miscerent, quod & Plinius libr. 4. cap. 19. brevi stylo perstringit, *Mox in oppidum contributi Convena*, & Gregor. ipse paulo infra hoc cap. Igitur commorante eo apud urbem Convenas & cap. 34. convenitur ad Convenas, sic enim diximus nomen urbis.

Noveritis me cum omnibus, qui in Regno Childeberti habentur electum esse Regem. Gundobaldus ut se conciliaret Convenis, quorum urbs erat munitissima, eis suavit se à majoribus Regni electum, id est expetitum esse, ut à legatis Gundobaldi dictum esse Guntrano Regi retulit Gregorius supr. cap. 32. h. libr. *Ipsam quoque Regem ab omnibus majoribus natu Childeberti Regis expetitum esse.* Aliàs enim Francorum Reges non electione sed successione vocantur Agath. libr. 1. *παῖδες ἐκ πατρὸς, καὶ τῶν τῶν βασιλείας διαδεχόμενοι.* Filij patribus in regnum succedunt.

Reliqui in littus egressi, requirentes Gundobaldum, invenerunt camelos, cum ingenti pondere auri, atque argenti. Gundobaldus usus est camelis ad vecturam pecuniæ, & suppellectilis suæ, veniebat enim ex partibus Constantinopolitanis, ubi frequens est usus camelorum. Camelis utitur universus Oriens, Ægyptus & Africa ad vecturas. Hieronym. in vit. Hilarion. *Ubi convento Diacono Baisane, qui locatis camelis, & dromedis, ob aqua in eremo penuriam consueverat euntes ad Antonium ducere.*

Venerunt ad Basilicam sancti Vincentij, que est juxta terminum Agennensis urbis, ubi ipse Martyr pro Christi nomine, agnem dicitur consummasse. Vincentius Aginensis Levita martyrium passus in Aginensi agro, ejus natalis dies celebratur 9. Junij ex Martyrolog. R. ejus basilica quæ est haud procul Aginno urbe, hostili feritate direpta à Ducibus Guntrani Regis in expeditione adversus Gundobaldum, non impunè ut refert Gregorius hic & lib. 1. de mirac. Martyr. c. 105. de ejusd. basilica & miraculis elegans carmen scripsit Fortunat. lib. 1. c. 1.

Nonnulli arrepti à damone, per energiam debachantes martyrem declamabant. Energumeni sunt arrepti à dæmone, Energia est arreptio Gregor. supr. libr. 4. cap. 11. Nam quadam vice conductam pecunia mulierem clamare fecit in Ecclesia quasi per energiam, idem Gregor. infr. libr. 8. cap. 33. unde factum est ut invalescente temulentia, tempore procedente, à demonio correptus per energiam vexaretur. Et hoc est quod ait Gregorius hoc loco nonnullos è prædonibus basilicæ S. Vincentij martyris Aginnensis, per energiam id est vi arreptionis seu vexationis dæmonis declamasse in sanctum. Declamare dicebantur qui causas fictas quas controversias vocabant exercitationis causa orabant in scholis, in tyrocinium fori. Hietonym. advers. Ruffin. libr. 1. Et quo magis stupeas nunc cano & recavo capite, saepe mihi videor in somnis comatulus, & sumpta toga ante Rhetorem controversiolam declamare. Declamare vero hic non alio sensu videtur accipi quam pro exclamare, exclamandi enim verbo eodem sensu usus est Gregorius de vit. Patr. cap. 8. Exclamavit demonium in eo, & se torqueri à sancto immensis cruciatibus confitetur, vel declamare idem sonat quod maledicere detrahere Gregor. supr. libr. 5. cap. 21. Sed Sagittarius felle commotus, declamare plurima de Rege capit, ac dicere, quod filij ejus regnum capere non possent. Idem infr. libr. 8. cap. 12. Et licet demonij credi non debeat, tamen qualis esset Sacerdos, de quo hæc demon condolens declamabat, apparuit.

Omnisque Phalanga in suburbanâ urbis campaniâ castra metata est. Phalanx apud Macedones erat cuneus seu globus militaris pro quo Phalanga Gregorio dictum est, idem libr. 1. cap. ult. Denique nocte media omnis Pictava somno Phalanga comprimitur. Idem libr. 2. cap. 2. nè pereant quaso populi utriusque Phalange Idem libr. 4. cap. 49. Commissioque pralio Longobardorum Phalange usque ad internecionem cessa. Fredegat. cap. 68. Vbi tribus turmis Phalanga super Vvinidis exercitus ingreditur. Campania hic pro regione, vel agro suburbano, Gregor. de vit. Patr. c. 7. Quod deferentes ad castrum Divionense ubi se jussit tumulari, in Campania illa, que à parte Aquilonis habetur, haud procul à castro, aggravati gestatores, non sustinentes feritum solo deposuerunt. Fredegat. cap. 19. In Arciacensi Campania.

Idem cap. 38. *Tullenſem Campaniam. Eadem analogia campeſtria pro planitie ſeu latitudine camporum* Gregor. inſtr. libr. 10. cap. 3. *Atque ad Mediolanenſem urbem advenit, ibique eminens in campeſtriâ caſtra poſuerunt.*

Abscondebant enim ſe multi per collem, id eſt ſecus collem, eadem analogia per parietes dixit Hieronym. in Ezechiel. lib. 12. cap. 40. de Cryptis Martyrum. Ex utraque parte ingrediendum per parietes habent corpora ſepulchrorum.

Tunc eſt pictor ille, qui tempore Chlotharij Regis per oratoria parietes atque cameras caraxabas. Milites Guntrani Regis inſultantes Gundobaldo, quærebant an eſſet pictor ille, qui tempore Clotharij Regis muros & cameras id eſt fornices oratoriorum ſeu Eccleſiarum manu ſua caraxabat, id eſt depingebat varijs figuris. Caraxare eſt pingere vel ſculpere. Gregor. inſtr. libr. 8. c. 28. Tamen Fredegundis duos cultros ferreos fieri præcepit, quos etiam caraxari profundius & veneno infici jufferat. Idem inſtr. libr. 9. cap. 5. Nam vaſa per domos diverſorum ſignis nescio quibus caraxata ſunt; qua res nullo umquam modo, aut eradi potuit, aut deleri, & idem de mirac. martyr. libr. 1. cap. 51. Cum autem ad Arvernâ regionem lues illa inguinarum adveniret, qua ſancti Galli Episcopi oratione depulſa eſt, & in ſubita contemplatione parietes domorum, atque Eccleſiarum ſignarentur, atque caraxarentur. Auguſtin. de altercat. Eccleſ. & Synag. Nam cum primum Moyses in monte Sina caraxatas decalogo duplices tabulas accepiſſet. Prudent. Hymn. 6. in Roman. martyr.

*Implet jubentis dicta liſtor improbus
Caraxat ambas unguis ſcribentibus
Genas.*

Inde caraxatura pro pictura, vel ſculptura, vel ſcriptura, ut in teſtamento B. Remigij apud Flodoard. libr. 1. cap. 18. *Hinc autem teſtamento meo dolus abeſt aberitque, in quo ſi qua litura, vel charaxatura fuerit inventa, facta eſt me præſente, dum à me relegitur & emendatur.* Vide plura hac de re apud Gregor. libr. 7. epiſt. 40. ubi dixi. Ait cameras caraxatas, quia paſſim antiquiores Eccleſiæ erant depictæ tum parietes tum camere, camera veteribus eſt fornix ſive volta. Gregor. de mirac. libr. 1.

cap. 79. *Mane autem facto accedit ad lychnos, qui de camera Ecclesie dependebant. Idem de glor. Confess. cap. 39. Dum reliquie Sanctorum à peregrinis delata super altare haberentur, subito globus ignis ab eisdem emergens, usque ad cameram templi visus est conscendisse. Augustin. de Genes. ad liter. lib. 2. cap. 1. Sicut sese habent camera speluncarum.*

At ego datis ei multis muneribus, per duodecim loca sancta ab eo suscipio sacramenta. Gundobaldus à Guntrano Bosone sacramentum exigit per duodecim ædes sacras de præstanda securitate venienti in Galliam. Jusjurandum in æde sacrâ præstari solitum Gregor. libr. 5. cap. 33. Et illi si inquit est innoxia, super tumulum hunc Beati Dionysij martyris Sacramentis affirmata. Faciam inquit pater, tunc invito placito, ad Basilicam sancti martyris conveniunt, elevatisque pater manibus super altarium juravit, &c. idem de glor. confess. cap. 29. Hic etenim ut cruda operatur rufficitas populorum, juramentum mendax in Ecclesiâ protulit. Christianum quendam quod à matronâ jusjurandum exegisset in æde Hebræorum coarguit Jo. Chrysostom. Homil. 34. ad Antioch. Etiam gentiles solemniter jurabant tangentes aram. Plaut. in Rudente. Tange aram hanc per Venerem hanc jurandum est tibi. M. Tull. pro Flacco, & si aram tenens juret, crederet nemo. Jusjurandum repetitum per duodecim ædes sacras memoratur hoc loco, sed & jusjurandum à Principe factum adjectis duodecim viris nobilibus. Leo Ostiens. Chronic. Cassinens. libr. 2. cap. 15. Hinc Princeps prædicto Abbati sub jurejurando firmavit, duodecimque Capuanos nobiles itidem jurare fecit.

*Radegundem Pictavam, & Ingetrudem Turonicam interroga-
te. Gundobaldus status sui testes laudat Radegundem & In-
geltrudam. Radegundis fuit uxor Clotharij postea velata
construxit apud Pictavum monasterium S. Crucis de quo
Gregor. supr. libr. 3. cap. 7. unde Gundobaldus hic vocat Pi-
ctavam. Eugeltrudis fuit religiosa seu sanctimonialis quæ in
atrio S. Martini Monasterium puellarum collocavit, de quo
Gregor. infr. libr. 9. cap. 33. & libr. 10. cap. 11. unde idem
Gundobaldus hic Turonicam vocat.*

Plaustra

Plaustra enim cum arietibus, clitellis, & axibus erant texta, sub quibus exercitus properaret ad destruendos muros. Plaustra arietes clitellæ sunt instrumenta idonea ad oppugnandos & petendos muros. Propriè clitellæ sunt sellæ jumentis imponi consuetæ ad onera facilius gestanda, Plaut. in Mostellaria. *Vehit hic clitellas, vehit hic autem alter senex.* Horat. libr. i. Satyr. 5. *Hinc muli Capuæ clitellas tempore ponunt,* inde muli clitellarij Plaut. cod. loc. *Nam muliones mulos clitellarios habent,* ego homines habeo clitellarios, à mulis & asinis clitellæ translatæ ad usum militum in oppugnatione urbium, ut milites his recto capite tutiùs accederent ad imum murorum.

Cuppas cum pice & adipe accensus, supra eos projicientes. Cuppa est vas vinarium, inde vinum de cuppâ Augustin. Confess. libr. 9. cap. 18. *Nam cum de more tamquam puella sobria juberetur à parentibus de cuppa vinum depromere,* in cella vinaria vinum in cuppis deponebatur. Idem libr. 2. quæst. in Exod. *Anconicos autem dicit, quos vulgò vocamus Ancones, sicut sunt in columnis cellarum vinariarum, quibus incumbunt ligna, quæ cuppas ferunt.* Idem de bon. viduit. cap. 20. *si deletat labor ut fera capiatur, ut cuppa & sacculus impleatur.* Veteres in obsidionibus urbium, his usi sunt pice & adipe plenis, his accensis ad hostes è muris repellendos, inde vernaculum Coupepe, ex eo eupella Gregor. de mirac. Martyr. libr. 2. cap. 37. *Nam ingressus promptuarium Clericus reperis cuppellam quam penè mediam reliquerat, per superiorem aditum regnare.* Idem infr. libr. 8. cap. 33. *Lumine secus cuppellam olei derelictâ.* Cuppas pice liquori solitas indicat & Gregor. infr. lib. 10. c. 15. *Extracta promptuario cuppâ, quæ olim pice linita sicca remanserat, ignem injiciunt.*

Et si eum Regi excusare non possent, in Ecclesiam pontarent, nè vitæ amissione mulzarentur. Nummolo & alijs Gundobaldus traditur, Ducibus Gunttrani R. qui securitatem vitæ eum sperare jubent, ita ut si eam obtinere non possent, in Ecclesiam deduceretur, nè vitæ periculum subiret. Ea erat religio veterum, ut etiam rei perduellionis confugientes in Ecclesiam, ibi tuti essent ab ira Principis. De quo supr. h. libr. cap. 10 & libr. 6. cap. 12.

Nunc cum Deo vobis sit actio, si quid mihi mendacij dixeritis.

Gundobaldus cernens se à Mummolo & alijs traditum hostibus ait ad eos cum Deo vobis sit actio id est iudicium, causarum actio est iudicium seu disceptatio litis quæ in foro agitur, Gregor. infr. lib. 8. cap. 18. *Gundobaldus autem Comitatum Meldensem super VVerpinnum competijt, ingressusque urbem causarum actionem agere cepit.*

Hæc cum dixisset consignans se cruce dominica abire cepit, cum hominibus supradictis Gundobaldus sentiens se traditum hostibus, munivit se signo crucis. Veteribus signum crucis usu frequens, ad omnes actus & casus Gregor. lib. 1. cap. 47. *Tunc ille armatus crucis vexillo ait faciam quæ hortaris Tertull. de coron. milit. Ad omnem progressum, atque promotum ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacumque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Idem ad uxor. Latebis nē tu cum lectulum, cum corpusculum tuum signas. Augustin. de tempor. sermon. 215. Multi enim dum ad furtum, dum ad adulterium vadunt, si pedem impegerint signant se, & tamen de malo opere non revocant se. Idem Homil. 21. Qui si forte in ipso Circo aliqua ex causa expavescant continuo se signant. Idem in Joann. cap. 50. Agitatores facili habent in fronte signum Christi, & corde non recipiunt verbum Christi. Gregor. de vit. Patr. cap. 1. Tunc armati vexillo crucis sumptis in manu bacillis regressi sunt ad cremum. Initio Imperij cum primum Imperator solium conscenderet, crucis signo se permaniebat. Corrip. de laudib. Justin. lib. 2.*

Ipse coronatus solium conscendit avitum

Atque crucis faciens signum venerabile sedit.

Veteres mensam signo crucis benedicebant ut jam probatum est, in eo & singula fercula tam apponebantur Gregor. de mirac. Martyri. lib. 1. cap. 30. *Dixitque vir ad Presbyterum hereticum, si consenseris dictionibus meis, exerceamus hodie eachinum de hoc Romanorum Presbytero, ut scilicet apposita ferculo tu celerius signare festines & infra. Festinans hereticus, priusquam ferculum illud, vel mensam tangeret, elevata ipso obviam manu signat. Idem de mirac. D. Martin lib. 3. cap. 1. Dum ad convivium residentes post jejunium ederemus, piscis infertur in*

ferculo, quem dominica cruce signatum dum edimus, una mihi ex aristis ipsius piscis, injuriosissimè adhasit gutturi.

Sed repulsa à circulis lorica nihil nocuit. Gundobaldus ab Ollone Biturigum Comite lanceâ petitus, sed in cassum repulsa lanceâ à circulis lorice, circuli lorice sunt hami seu squammæ ferreæ quibus lorica contexta est Virgil. 3. Æneid. *Loricam consertam hamis, auxoque trilicem* ubi Servius. *Hamis autem catenis, vel circulis significat.* Isidor. orig. libr. 18. cap. 13. *Lorica vocatur, eo quod loris careat, solis enim circulis ferreis contexta est, vulgò cotte de maille, à maculis id est circulis quibus intexta, sic maculas vocant circulos catenarum* Gregor. de vit. Patr. cap. 8. *Aspicit contractas compedes, disruptasque maculas catenarum*, Baccas id est annulos seu circulos catenarum vocat, idem de mirac. D. Martin. libr. 1. cap. 23. *Dissolutæ sunt manus ejus, & omnes bacce catenarum contractæ ceciderunt.*

Venitque omne vulgus, & defixis in eum lanceis, pedes ejus fune ligantes, per omnia exercituum castra traxerunt. Cæso Gundobaldo omne vulgus militum lanceis corpus transfixit, quasi in signum cædis participij, idem de Heclore memorat Homerus Iliad. x.

Οἱ δὲ δῖος ἄρτο φέβω, καὶ ἄλδος ἀγέρων.

Εὐτοπος ὡς δ' ἄρα οἱ τῆς ἀνέντιν' ἡπείρου.

Hi & spectabant indolem, speciem admirabilem

Hectoris, neque sanè ei quis non dans vulnus adstitit.

Idem de Mezentio Virgil. ix. Æneid.

— Et bis sex thoraca petisum

Per fossimumque locis.

Et Servius ibi. Moris autem fuit, ut interemptos Duces omnis vulneret exercitus.

Evellentisque casariam ac barbam ejus, insepultum ipso in loco, quo interfectus fuerat reliquerunt. Interemptio Gundobaldo in corpus ejus scævum, vulsâ cesarie & barbâ, quæ erant regie dignitatis reliquæ, insepultus jacuit in loco, in quo interemptus erat.

Extracto quidam gladio, caput ejus cum cucullo decidit. Sagittarius Episcopus qui erat unus è socijs partium Gundobaldi,

Cipr
30. 11

eo occiso, intelligens se tutum non esse latibulum sylvæ petijt, capite recto cucullo, nè agnosceretur, sed captus à quodam, & gladio caput cum cucullo decisum. Cucullus est tegumentum capitis, quod aptatur casulæ, sago, vel alij vesti, modo capsam, modo cucillum vocat. Gregor. de vit. Patr. cap. 8. de casula Nicetij Lugdunensis Episcopi. *Cassa autem hujus indumenti ita dilatata erat, atque consuta, & inr. & hac casulâ tergo vtor, & de casula ejus parte prolixiore decisa tegumen pedum aptabo, & rursus infr. Verum ubi deciso cucullo, aptatis pedulis pedes operuit.* Inde sagum quod est vestimentum rusticorum, cum cucullo dicitur cucullus sagatus. Columell. libr. 11. cap. 1. *Pellibus manicatis, & cucullis sagatis.*

Cap.
43.

Post hac edictum à judicibus datum est, ut qui in hac expeditione tardi fuerant, damnarentur. Edicto judicum id est Comitum cujusque civitatis damnati, qui tardiores fuerant in expeditione Aquitanica adversus Gundobaldum. Non respondentis ad delectum poena erat, villæ everasio, arbuti seu nemoris succisio l. si is cum quo ff. commun. divid. vel poena pecuniaria, quam bannum vocabant. Gregor. supr. libr. 5. cap. 26. *Post hac Chilpericus Rex de pauperibus, & junioribus Ecclesiæ, vel basilicæ bannos jussit exigi. pro eo quod in exercitum non ambulassent.* Comitum erat Provinciales vel Pageneses ad delectum evocare & non respondentes, banno id est poenâ pecuniariâ coercere, & hoc probatur ex eo quod Gregorius mox ait Ollonem Comitem Biturigum, qui fuerat unus è Ducibus præfatæ expeditionis pueros suos misisse, ut homines seu possessores domus B. Martini quæ in Biturigum finibus sita erat, compellerent ad poenam præstandam. *Biturigum quoque Comes misit pueros suos, ut in domo B. Martini, quæ in hoc termino sita est, hujusmodi homines spoliare deberent.*

Conversusque ad agentiem voce flebili ait Rogo ut facias super me crucem Domini, & invoces nomen Beati Martini. Violator emunitatis domus seu villæ B. Martini repentino dolore percussus, intelligens poenam sceleris esse rogat, actorem domus ut super se mittat signum crucis, & invocet nomen Beati Martini.

Cap.
44.

Fuit tunc temporis mulier, quæ spiritum Pythonis habens mul-

tum præstabat dominis divinando quæstum, erat mulier quæ spiritum Phytionis habebat. Spiritus Phitonis sunt spiritus immundi, qui futura præcunt, & hoc est quod ait Gregorius infra. *Cognovit in ea immundum spiritum esse Phitonis.* Tertullian. de anima. *Scimus etiam Magos elicere explorandis occultis, per catabolicos, & Paredros, & Pythonicos spiritus.*

Sed cum Agerico Viridunensi Episcopo hac nuntiata fuissent misit ad comprehendendam eam. Mulier quæ Pythonis spiritum habebat prehensa jussu Agerici Viridunensis Episcopi, cognitio de sortilegis pertinet ad Episcopum cap. 1. 2. & 3. de sortileg. can. contra. can. Episcopi. 26. qu. 5. & arg. can. si per sortiaras 33. qu. 1.

Agericus Viridunensis Episcopus, successor Desiderati. Gregor. supr. lib. 3. c. 35. ejusdem meminit Gregor. infr. lib. 9. cap. 8.

Denique cum exorcismum super eam diceret, ac frontem oleo sancto perungeret, exclamavit demonium. Exorcismis pelluntur dæmones, Tertull. de coron. milit. *Et quos interdum exorcismis fugavit, noctibus defensabit.* Idem de spectac. cap. 23. *Itaque in exorcismo cum oneraretur immundus spiritus, quod ausus esset fidelem agredi constanter, & justissimè quidem inquit feci, in meo eam inveni* Cyprian. ad Demetrianum, *ô si audire eos velles & videre quando à nobis adjurantur, & torquentur spiritalibus flagris, & verborum tormentis de obsessis corporibus ejiciuntur, &c.* Beda Hist. libr. 3. cap. 11. *Dicebat Presbyter exorcismum, & quæcumque poterat, pro sedando miseri furore agebat.*

Ita ut vix vel modium annonæ, aut semimodium vini, uno triente venundaretur. Quæ fuerit caritas annonæ & vini probatur hoc argumento, quod vix modius annonæ id est frumenti, vel semimodius vini, c'est vn muy de bled, & demy muy de vin, emi poterat triente. Triens est genus nummi, qui valet tertiam partem assis vel tres asses Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 1. cap. 31. *Quidam ergo devotus unum trientem mercedis intuitu detulit, & infr. Respondit trientem illum. quem pauperes requirebant perjuravi, collector stipium matricula, negavit se accepisse trientem, & cum Sacramento obtestatus est se accepisse tantum unum argentum, ut supra dixit Gregor. quia hic amplius*

non venit, quàm vnus argenteus, ex quo intelliges trientem esse alium ab argenteo, id est aureum. Idem de vit. Patr. cap. 6. in Gallo E. Nam referre erat solitus non amplius donasse pro Episcopatu, quàm vnum trientem coquo qui seruiuit ad prandium, idem de glor. Confess. cap. 5. Vade & sub vna arbore atrij inuenies vnum trientem. Idem supr. libr. 3. cap. 13. Adquieuerunt obsessi, nè interficerentur, singulos trientes dare in redemptionem suam.

Cap.
46.

Comparato vino & lintribus inuecto. Lintres sunt naves Fluviatiles, quibus commercium exercetur. Servius in illum vers. 1. Georgic. Canat arbore lintres, non sine ratione inquit linterium meminit, quia pleraque pars Venetiarum fluminibus abundans lintribus exercet commercium, ut Rauenna, Altinum, ubi & venatio & aucupia, & agrorum cultura lintribus exercetur. Auson. epist. 22.

Acatis, phaselis lintribus flatis, rate

Tarnim, & Garumnam permeat.

Cap.
47.

Dum natalis domini sollemnia, apud Montamolagensem vicum, cum Austregisilo reliquisque Pagensibus celebraret, Presbyter loci misit puerum ad aliquorum hominum inuitationem, ut ad domum ejus bibendi gratia venire deberent. Diebus sollemnibus pagenses solebant epulas celebrare cum cognatis & amicis. Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 16. Denique dies erat Epiphaniarum, & ingressus in promptuario nihil inveni, quod haurire potuerim, egressusque oravi dicens sanctissime Martine, trans mitte mihi in hac sacra solemnitate aliquid vini, nè epulantibus alijs, ego jejunos remaneam & infr. Venditoque pisce vno vini modio, cum ceteris sum refectus. Pagenfes sunt qui sunt ejusdem Pagi Diocesis vel vici seu territorij Gregor. libr. 8. cap. 18. Vindrio Dux à Pagensibus suis depulsus Ducatu caruit. Idem l. b. 10. cap. 9. Regalis Episcopus cum Clericis & Pagensibus urbis sue, similia Sacramenta dedit. Fredegar. cap. 87. Enoualaus Comes Sigientensis cum Pagensibus suis.

Inito placito. Placitum est conventus juridicus ut infr. hoc cap. Postposito placito. Gregor. infr. libr. 8. cap. 20. Interim dies placiti adveniunt, & Episcopi ex jussu Regis Guntranni, apud Matifconensem urbem collecti sunt. Idem supr. hoc libr. cap.

23. *Injuriſus tamen ad placitum in conſpectu Regis Childeberti advenit.*

Nè jurgium in ampliùs pullularet, in ampliùs idem quod ampliùs.

Eccè enim & ſi illi qui noxa ſubditur, minor eſt facultas, argento Eccleſia redimetur. Interdum rei ob inopiam liberabantur àre Eccleſiæ, quandoque etiam ſervi redimebantur ſumptu Eccleſiæ Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 30. Ipſa autem cùm jugo ſervitutis haberetur vincta, de rebus beati Confeſſoris redempta eſt.

Cumque ſervum ut exerceſet operam commoveret, elevataque virga, iectibus verberaret. Domini ſervos virga coërcebant, ut magiſtri artium diſcipulos, parentes liberos, Epiſcopi Clericos. Auguſtin. epiſt. 159. Noli perdere paternam diligentiam quam in ipſa inquiſitione ſervaviſti, quando tantorum ſclerum confeſſionem, non extendente equuleo, non ſulcantibus ungulis, non vrentibus flammis, ſed virgarum verberibus eruiſti, qui modus coërcitionis, & à magiſtris artium liberalium, & ab ipſis parentibus, & ſæpe etiam in judicijs ſolet ab Epiſcopis adhiberi. Gregor. libr. 5. cap. 5. de Tetrico Lingonenſi Epiſcopo, & hac dicens virgam quam habebat in manu, pectori ejus, cum iectu valido impulit. Cenſorum etiam inſigne fuit virga, quo ſe referens Quintil. Inſtit. libr. 1. cap. 4. quo quidem ita ſevere uſi ſunt veteres, ut non verſus modò cenſoriâ quadam virgulâ notare permiſerint ſibi, ſed auctores alios in ordinem redegerint.

Tunc partes à judice ad civitatem deducta cauſas proprias proloquuntur. Plerumque partes per ſe cauſas proprias dicebant, tamen forum non carebat advocatis quos adjutores vocabant. Gregor. de glor. Confeſſ. cap. 71. Denique conjuncti adjutores cauſam diſcutiunt. Alij clamatores ut Capitul. libr. 2. cap. 12. & libr. 3. cap. 7. & 57.

Inventumque eſt à judicibus, ut qui nolens accipere priùs compoſitionem, domos incendijs tradidit, medietatem precij, quod fuerat ei judicatum amitteret, à judicibus actum eſt pacis ſanciendæ cauſa, inter cives quosdam Turonenſes, ut qui rejecta compoſitione id eſt pœna pecuniaria, quæ ei adjudicata erat, domus adverſarij igni tradiderat, ejus mediam partem amit-

teret, quod ſtudio pacis contra leges actum dicitur, propter ſc. auctoritatem rerum judicatarum, quæ reſcindi non poſſunt.

Tunc dato ab Eccleſia argento, quæ judicaverant accepta ſecuritate componunt. Lis quæ erat inter cives Turonenſes componitur, data pecunia de arario Eccleſiæ & accepta ſecuritate, ſecuritas eſt apocha, id eſt cautio ſeu profeſſio ſolutæ pecuniæ l. ſi quando §. pen. C. de inoff. teſtam. Auguſtin. de tempor. ſerm. 130. *Dum tanto debitori refundit immanis debiti cautionem, humano generi conſcripſit ſecuritatem.* Symmach. libr. 10. epiſt. 43. *Cum videretur omnibus ſecuritatibus eſſe vehementior Imperatoris aſſertio.* Caſſiodor. 11. Var. 7. *Teſtimonium ſolutionis ſecuritas dicitur, de quo non ſolùm animus, ſed ſubſtantia communitur.* Securitas inde dicta, quia ſecurum facit debitorem. Sidon. libr. 7. epiſt. 13. *Contraque lites jurgioſorum, ſi quæ movebuntur patetionibus conſule, contra tributa ſecuritatibus.*

Vt nullo umquam tempore, contra alterum pars altera muſſicaret. Muſſitare eſt obmurmurare. Sidon. libr. 2. epiſt. 9. *Preſbyterorum ſanè paucis ſingulatim fringultientibus, porro autem palam ne muſſitantibus quidem, idem libr. 8. epiſt. 12. Quid muſſitas, quid moraris Papias, muſſitat leviter in auribus loquitur, murmurat.* Gregor. libr. 6. cap. 12. *Berulfus verò Dux, cum Biturigas muſſitare, quod Turonicum terminum ingrederentur auდიſſet, exercitum commovet.* Idem eod. libr. cap. 36. *Ipsi ubique diſcurrunt muſſitant, amicitias clam illigant.* Mutire pro murmurare, quiritare dixit & Gregor. ſupr. hoc libr. cap. 36. *Veni quia ab omnibus regni Regis Childeberti Principibus invitatus, nec quiſquam contra te mutire auſus eſt.* Idem libr. 3. cap. 16. *Nec ullus mutire auſus erat coram eis.* Papias. Mutire garrire modicè murmurare.

LIBR. VIII.

*N*AM per domos eorum invitatus adibat, & prandia data libabat. Guntranus Rex privatorum epulas invitatus non despexit, & prandia data libavit, id est leviter attigit, Virgilium. amulatus videtur; qui verbo libare usus est pro leviter tangere ut 5. *Æneid.* Libavitque dapes. idemque 1. *Æneid.* oscula libavit nata. Eodem modo vina libare dixit Gregor. supr. libr. 5. cap. 20. *Ut Clericis matutinas in Ecclesia celebrantibus, hic pocula poscerent & vina libarent.* Cap. 1.

Erat eâ die solemnitas Beati Martini, id est 14. nonas mensis quinti. Dies festus S. Martini solemniter colebatur in Gallia; Missam S. Martini vocabant, Missa accipitur non modo pro sacrificio Missæ, sed etiam pro diè festo, ob solemnitatem Missæ, quæ eo die celebratur, Missa S. Joannis. Frodoard. in *Chronic.* ad ann. 821. *Facta pactione usque ad Missam sancti Martini.* idem ad ann. 944. *Igitur circa Missam sancti Joannis Hugo Dux placitum cum Rege per sequestros habuit, & in vit. Ludovici P. Sed post paucum tempus idem ad Missam sancti Martini populum convocavit.*

Processitque in obviam ejus immensa populi turba, cum signis atque vexillis, canentes laudes. Guntrano Regi Aurelianum urbem solemnè pompa ingredienti plebs in obviam, id est obviam occurrit, Gregor. de miracul. Martyr. libr. 1. cap. 80. *Elevata in obviam manu signat.* Cum signis id est signis crucium atque vexillis, & laudibus id est adclama-

mationibus, vivat Rex ut Gregorius infra apertius dixit. *Et hinc lingua Syrorum, hinc Latinorum, hinc etiam ipsorum Iudaeorum in diversis laudibus variè concrepabat dicens Vivat Rex, regnumque ejus in populis annis innumeris dilatetur.* Signa pro crucibus accepit & Gregor, supr. libr. 6. cap. 11. *Tunc referatis tam portarum, quàm sacrarum adium valuis, ingrediuntur utrique civitatem Dux scilicet & Episcopus, cum signis & laudibus, diversisque honorum vexillis.* Clerus solebat occurrere principibus & Praefectis Provinciarum cum signis, & vexillis, id est cum crucibus & sacris vexillis, quæ vocant Baneria. Gregor. infr. libr. 10. cap. 9. *Ebraccharius verò usque Venetias urbem accessit, miserat enim ad eum obviam Episcopus Regalis Clericos suos, cum crucibus & psallentio, qui eos usque ad urbem deduxerunt.* Crux vocatur signum, quod hoc quasi signo, & annulo omnia quæ à Deo tradita obsignantur. Chrysostom. de div. utriusque testament. loc. de Adorat. cruc. διὰ τὸ σπράγῃς κέκνηται, ὅτι πάσας τῷ θεῷ τὰς πρῶτας ἀδύνας, ὅσας αὐτὸν λαβόμεν, τίτῳ καὶ ἀπὸ τινὶ σιμάντρῳ βασιλικῷ καὶ δακτυλίῳ, σπράγίζομεν. *Hinc signum appellata est, quod deposita omnia quæ à Deo accepimus, hac quasi signo quodam regio, atque annulo obsignamus.*

Et hinc lingua Syrorum, hinc Latinorū, hinc etiam ipsorum Iudaeorum, in diversis laudibus variè concrepabat. Guntrano Regi laudes dictæ varijs linguis Syriaca, Latina & Judaica, Syriaca & Judaica, quia erant negotiatores Syri & Judæi in Gallia, qui utebantur lingua Syriaca & Hebræa, tempore adventus Christi lingua Syriaca erat in usu apud Judæos. Christus in cruce pendens extrema verba Eli, Eli Lamma Sabathani protulit duplici lingua, nam priora verba Eli Eli sunt Hebræa, posteriora Syriaca, ut significaret se natum non ob Hebræos modò, sed & ob alias gentes. Epiphan. hæres 69. art. 66. Latina lingua nondum obsoleverat in Gallia Conc. Turonens. 3. can. 17. *Et ut easdem Homilias quisque apertè transferre studeat, in rusticam Romanam linguam, aut Theotiscam.*

Rogo ut in domo mea crastina die vestram promerear benedictionem. Guntranus Rex rogat Episcopos ut domi suæ adsint in crastinum diem ut accipiat ab his benedictionem. Episcopi benedicebant mensæ regiae antequam Rex accumberet. Græ-

gor. infr. prox. cap. *Ablutis Rex manibus, acceptâ à Sacerdotibus benedictione ad mensam recedit, & idem infr. cap. 7. h. lib. Dixerunt Regi vidimus enim eum convivio tuo adesse, ac de ejus manu te benedictionem accipere, imo & Episcopi sapius adhibebantur epulis Regijs. Hilar. Pictav. libr. contr. Constantium. Osculo Sacerdotes excipis, caput benedictioni submittis, convivio dignaris, ex quo Iudas ad prodicionem egressus est.*

Ad metatum nostrum advenit, erat enim ibi basilica sancti Aviti Abbatis. Gregorius divertit ad Basilicam S. Aviti Abbatis apud Aurelianum, Episcopi non divertebant ad cauponas sed ad basilicas seu domus Ecclesiarum Gregor. infr. libr. 9. cap. 6. *His diebus Parisios advenerant & ad Basilicam beati Iuliani Martyris metatum habebant.* Cap. 2.

Scire enim te oportuerat dilectissime pater, quod parens eras nobis, ex matre nostrâ. Guntranus Rex Bertramnum Burdegalensem Episcopum, quamvis exosum ob susceptas partes Gundobaldi, ob reverentiam Sacerdotij patrem appellat, ei fidei lapsum exprobat eo nomine, quod sibi cognationis vinculo conjunctus esset ex parte matris, Guntranus fuit unus è liberis Clotarii I. Regis ex Ingunde de quo Gregor. supr. libr. 4. cap. 2. Aimoin. libr. 2. cap. 25. Episcopi etiam à Regibus Patres appellati, quia sunt Ecclesiæ Patres Gregor. infr. hoc cap. *Quid vos ô sanctissimi Patres pro regionis utilitate, vel regni nostri sospitate tractastis edicite.*

Nicasio autem & Antidio Episcopis dixit, quid vos ô sanctissimi Patres, pro regionis utilitate, vel Regni nostri sospitate tractastis edicite. Episcopi Aquitanix Bertramnus Episcopus Burdegalensis, Palladius Santonensis, Orestes Vasatensis Nicasius Engolismensis Episcopus de quo infr. libr. 9. cap. 41. Antidius is fuit Aginnensis Episcopus ut patet ex subscriptionibus Conc. Matisconens. 2. coierant in partes Gundobaldi, quo sublato Guntranus ironicè dixit Nicasio & Antidio Episcopis, quid nam ab his actum pro regionis utilitate, vel pro regni salute, magis spectans quid esset Episcopalis officij, quam quid ab eis gestum esset.

Iubet Rex ut Diaconum nostrum qui ante diem ad missas psalmodum responsorium dixerat, canere juberem. Hæc erat psallendi

ratio, unus decantabat psalmum, silentibus cæteris. Gregor. de vit. Patr. cap. 8. *Quodam autem manè, cum surrexisset ad matutinas sanctus Nicetius expectatis duabus antiphonis egressus est in sacrarium, ubi dum resideret Diaconus responsorium psalmum canere cepit, & Gregor. infr. hoc ipso cap. Quisque ut potuit in Regis presentia, psalmum responsorium decantavit.*

Cum autem fercula proferrentur. Ferculum est missus carni-um Petron. in Satyric. Postquam ferculum allatum, vulgò un- Metz Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 80. Exerceamus hodie cachinnum de hoc Romanorum Presbytero, ut scilicet appo- sita fercula tu celerius signare festines. Veteres Romani epula- bantur duobus ferculis Cato apud Servium in 1. Æncid. Et in atrio, & duobus ferculis epulabantur antiqui. Augustus tribus ferculis Tranquill. in ejus vit. c. 74. Tribusque solemnibus ferculis imperatoriam mensam statuit esse contentam. Franci tribus quo- que ferculis, & amplius. Gregor. loco modo laudato. In se- cundo vero & tertio ferculo similiter fecit hæreticus, quarto au- tem exhibito, &c. Heroum epulis tria fercula ponit Stat. 2. Achilleidos.

Vt placata fames epulis bis terque repostita.

Nam quindecim ex eo catinos, ut istum majorem cernitis jam concidi. Catini sunt lances, disci quibus escæ apponuntur Cato de vit. popul. Rom. apud Nonium cap. 15. Dicuntur enim pa- telle salini, acetabula, catini, patena. Eucherus ad Salonium. Paropsis acetabulum majus, aliqui & catinum ita appellari pu- tant.

Cap. 4.

Procedente Diacono cum sancto Evangeliorum libro, nuncius Regi advenit, unaque vox fuit pronunciantis lectionem evange- licam, ac nuncij dicentis filius natus est tibi. Diaconi munus est, Evangelium legere. Hieronym. in Sabinianum Diaconum. Evangelium Christi, quasi Diaconus lectitabas. Gregor. libr. 4. epist. 44. ubi dixi.

Sed baptismum in die sancto Pentecostes accepit. Baptismo dies solemnes olim dicati fuere Pascha & Pentecostes.

Et Rex nihilominus in die sancto Dominica Nativitatis est elevatus. Childebertus junior dicitur Rex elevatus, ea ætate

hæc fuit ratio Regum inaugurandorum, ut eleventur super scutum.

Cum viderem eum à te tonsorato capite, quasi Episcopum ordinari, deinde super cathedram puram sola fuligine tectam impositum ferri, prælucentibus coram eo lychnis ac cereis. Episcoporum solemnitas est installatio Gregor. de vit. Patr. cap. 6. in Gallo E. Igitur exinde cum multo psallentio in civitatem suscipitur, & in sua Ecclesia Episcopus ordinatur.

Conspicio eminens æneum super ignem positum, fervere vehementer. Æneum est olla ænea Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 81. Accenditur ignis, Æneum superponitur, fervet valde annulus in unda ferventi projicitur. Latinis Ahenum, Virgil. 1. Æneid. Littore ahena locant. Aënum est instrumentum coquinarium, quod pendet super focum, in quo aqua ad potandum calefit. Item de Lanionis §, item caccabos ff. de instruct. instr. legat.

Quo redeunte Garacharius Comes Burdegalsis, atque Bladastes à nobis representati Garacharius Comes Burdegalsis, & Bladastes Dux fuere partium Gundobaldi Ducis, quò sublato apud Convenas, in Basilicam S. Martini confugere, & intercedente Gregorio nostro in gratiam rediere cum Guntrano Rege, quem Gregorius hic vocat Garacharium, supra vocat Cariulfum libr. 7. cap. 33. Sagittarius Episcopus cum Alummolo Charulfo atque Vadone ad Ecclesiam pergit & cap. 43. ejusd. libr. Chariulfus Basilicam sancti Martini expetijt, vocans eos sapius vulpes ingeniosas, vulpecula atrocioris convicij genus leg. Salicæ tit. de convit. §. 3. Si quis alterum concatenatum aut vulpeculam vocaverit. Eutropium Eunuchum vulpis nomine notat Claudian. in eum libr. 1.

Vt primum vetulam traxere Palatia vulpem,

Quis non ingemit.

Vulpes convicij genus in callidos & dolosos, canis in hostes & inimicos. Terent. in Eunuch. Act. 4. Scen. 7. At vero canis, ubi Donat. Hoc verbo impudentibus inimicis convicium, fieri solet, nam militare dictum est in hostem canis. Predegar. c. 9. Ego cum istis non loquor, vita eorum instar canum est, si conversi Christiani, sicut & ego sum efficiuntur, tunc eis respondebo. Idem

cap. 63. *Sicharius dicens non est possibile, ut Christiani Dei servit cum canibus amicitias colere possent*, Gregor. sup. libr. 3. cap.

14. *& traderis in manus inimicorum, & morieris quasi unus ex canibus.*

Cap. 7. *Adueniente quoque die dominico, Rex Ecclesiam ad spectanda Missarum solemnia petit. Die dominico seculares missas audire tenentur Conc. Agath. can. 47. can. missas de consecr. dist. 1. Missarum solemnia spectare, est audire missam Gregorius de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 18. Factum est autem una resurrectionis dominica die, dum esset ad pedes Domini, & cum reliquo populo missarum solemnia spectaret. Idem libr. 9. cap. 9. atque ad basilicam sancti Crispini Crispinianique properabat, quasi spectatura missas. Idem libr. 10. cap. 9. Tunc Episcopus permisit eum cum ceteris Missarum spectare solemnia.*

Cap. 7. *Fratres vero sacerdotesque qui aderant, locum Palladio Episcopo ad agenda festa prabuerunt, quo incipiente Prophetiam. Die dominica officium missæ incipiebat à lectione Prophetiæ.*

Cassii.
instic.
libr. 3.
cap. 4.

Invenim Palladius Episcopus in sacrarium, cum grandi humilitate discesserat. Sacrarium est locus è quo Episcopus vel Presbyteri procedunt ad altare, missam celebraturi Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 3. cap. 17. Allucescente in crastinum dominica die, ad Ecclesiam accessimus, residentesque in sacrario adventum prestolabamur antistitis. Idem sup. libri 4. cap. 31. In sacrarium autem sub velo transiens cicindelem extinguere voluit; Receptorium vocat. Sidon. libr. 5. epist. 17. Et nunciatum est hora monente, progredi Episcopum de receptorio.

Cap. 9. *Moderunt itaque ma. per tempus sterile de loco ubi habitabam. Tempus sterile id est hybernium, quia vacuum est fructibus, eodem serè sensu steriles avenas dixit Virgil. & Georgiè Steriles dominantur avenæ, id est infructuosæ.*

Hac audiens Fredegundis Regina, conjunctis prioribus regni sui id est tribus Episcopis, & trecentis viris optimis, sacramenta dederunt, hinc à Chilperico Rege generatum fuisse. Fredegundis Regina probat Clotharium II. esse filium Chilperici, sacramento priorum regni. Partus probatur per testes putà per vicinos obstetrices famulos propinquos l. si vicini C. de nupt. Augustin. de altercat. Eccles. & Sinagog, Sed interposita ma-

tris autoritate de patre creditur, de ipsa verò matre plerumque nec matri, sed obstetricibus, nutricibus, famulis.

Iussit eum in alveum Matrona fluminis projici. Matrona am-
nis navigabilis, qui ad Carentonium vicum influit in Sequa-
nam, vulgò *Marne*. Cap.
10.

Tunc intra capsam quòd opere meo ad capiendorum piscium necessitatem preparaveram reperi. Corpus Clodovei unius è liberis Chilperici, susceptis ex priore uxore projectum in Matronam flumen, inventum est intra capsam piscatoris. Capsam est genus retis capiendorum piscium causa, & ita legendum puto pro lapsam apud Gregor. de glor. Confess. cap. 5. *Commo-
nitus piscator quidam per visum à virgine est, ut Archipresbytero
piscium copiam deferret, surrexitque è lectulo, invenitque imma-
nem piscem in lapsum suum, quem ubi jussus fuit, exhibuit. Ea-
dem emendatione indigere videtur alter locus Gregorij de vit.
Patr. cap. 17. Dixeruntque ei lapsus noster, in quem pisces deci-
dere soliti sunt, prorsus desertus habetur.*

Convocato igitur Episcopo civitatis, cum clero & populo ac
cereorum innumerabilium ornatu, ad basilicam S. Vincentij detu-
lit tumulandum. Christianis funus solemniter celebratum, cum
cereis & luminaribus, ut funus Pulcheriæ de quo Gregor. Nis-
sen. in orat. funebr. ipsius. καὶ τὸ ἐκ πυρὸς φωὸς πολὺ τε ἄρδον, κατὰ τὰ
πλάγια ἱκατέρωθεν τῇ συνεκείᾳ τῶν ἐκ τῆ κηρῶ λαμπάδων ἐκτείνετο.
*Et lumen ignis quod & multum & copiosum ex transverso, utrin-
que continentibus cereis lampadibus pretendebatur. Et funus Con-
stantij Nazianzen. orat. 4. ὡδαὶς παντῶν οἰς καὶ δαδὲ χάρις οἰς χριστιανὸν τι-
μὰν μεταστάσιν ἰουστῶν νομίζομεν, Nocturnis cantionibus, & cereorum ig-
nibus, quibus nos christiani honorare pium discessum existimamus.*

Ad discutiendas causas Ratharius illuc, quasi Dux à parte
Regis Childeberti dirigitur. Ratharius quasi Dux, id est cum di-
gnitate Ducis in Massyliensem Provinciam dirigitur, à Chil-
deberto Rege, ut Theodori Episcopi Massiliensis causa discu-
teretur.

Ad Synodum quæ Matiscone futura erat. Synodus Matis-
conensis. Il. jussu Guntrani Regis congregata ann. Chr. 795.
causa Theodori Episcopi Massiliensis remissa est ad Synodum
proximam Matiscone indictam, eodem jure causa Palladij

Santonensis Episcopi remissa est ad proximam Synodum Gregor. infrâ h. libr. cap. 43. Episcopus autem ad urbem redire jubetur, & usque ad Synodum futuram dilatur. Matiscone c'est Mascon. Matisconense oppidum, vel Matesconense Gregor. libr. 9. cap. 1. Matesconense oppidum jussi sunt residere.

Veniens itaque ad basilicam sancti Maximini, prosternitur sepulchro, Veteres prostrati solo orabant, Magnericus Trevirensis Episcopus oraturus pro Theodoro Massiliensi Episcopo persecutionem patiente, accedens ad basilicam sancti Maximini, prosternitur ad ipsius sepulchrum. Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 2. cap. 28. Tunc cum fletu magno solo prostratus, nomen beati invocât confessoris. Idem cap. 54. ejusd. libr. Puella verò ex Lesnensi jam adulta lumen amisit oculorum, quæ sancti limina adiens, per omne tempus festivitatis orabat humo prostrata. Idem libr. 3. cap. 8. quod cum fecisset, per singulos dies veniebat, & prostratus solo cum conjuge, sancti Pontificis auxilium implorabat. Idem cap. 38. ejusd. libr. Ibique prostratus solo, orationi subnixus, die tertia apertis oculis lumen recepit, idem infrâ h. libr. cap. 15. Tunc ego ad basilicam propero, prostratusque solo divinam misericordiam cum lacrymis flagitabam. Basilica S. Maximini est apud Treviros in suburbano ubi quiescit corpus sancti cujus tumulus multis clarus miraculis Gregor. de glor. confess. c. 93. Est & apud urbem Trevericam suburbano sanctus Maximinus magnus cum Domino populi illius advocatus ad cujus tumulum sæpe cernuntur miracula gloriosa. Ibi collocatum est monasterium cujus meminit Augustinus Confess. 8. cap. 6.

Cap.
13.

Ad castrum Confluentis quod ob hoc nomen accepit, pro eo quod Mosella Rhenusque amnes pariter confluentes in eodem loco junguntur. Confluentes castrum à Romanis conditum ad confluentes Mosellæ & Rheni, unde notum à situ. Ammian. libr. 20. Apud Confluentes locum ita cognominatum, ubi amnis Mosella confunditur Rheno. Annal. Francor. ad ann. 819. Secundâ aquâ Confluentem usque per Rhenum navigavit. hodie Colberti.

Treca Campaniæ urbem. Trece clarissima Campaniæ civitas Notit. provinc. Tricassium civitas. Tricassinorum urbs Gregor. de glor. Confess. cap. 67. Lupum Antistitem apud Tricassinorum

sinorum Campania urbem sepultum nulli habetur incognitum.

Ad Epodium castrum accessimus. Epodium castrum ubi sit hæreo.

Nesciens autem utrum Martyr an Confessor, jam in ejus honorem vigilias celebrabam. Vulfilaicus refert se celebrasse vigilias in honorem B. Martini, cui postea posuit Monasterium, adhuc nescientem an esset martyr, an confessor. Vigiliæ celebrari solitæ in honorem Sanctorum ut in honorem S. Martini Gregor. de mirac. ipsius lib. 2. cap. 11. Quæ ad beati Martini pedes deposita nocte tota ceræ manu pro voto detinuit. In honorem S. Remigij Gregor. de glor. Confess. cap. 79. Cùm autem omnes terrentur hujus cladis auditu, concurrunt Rhemensium populus ad sancti sepulchrum, congruum hujus cause flagitare remedium, accensis cereis, lychnisque non paucis, hymnis psalmisque cælestibus, per totam excubat noctem. Celebriores fuere vigilie in nocte nativitatis dominicæ Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 2. cap. 25. Nam cum in venerabili dominicæ nativitatis nocte sacrosanctis deducta excubijs, procedentes de Ecclesia ad basilicam sancti ire dispoñeremus. Idem infr. lib. 10. cap. 31. in Perpetuo Episcopo. Hic instituit jejunia vigiliasque qualiter per circulum anni observarentur, quod hodieque apud nos tenetur scriptum, quarum ordo hic est vigilia natali domini in Ecclesia, &c. jejunia conjungit vigilijs, quia vigilie non solebant celebrari sine jejunio cap. Quæsit de V. S. quod est Alexandri III. ubi dixi.

Deinde Aredio Abbati conjunctus, ab eoque edoctus Beati Martini Basilicam adij. Hac tempestate claruit Aredius Abbas, hic patria Lemovicensis ingenuis ortus parentibus matre Pelagia, patris nomen siletur, hic in proprio fundo cui nomen Actanum in Lemovicibus fundavit monasterium, & regulis Patrum informavit, & ex propria familia Monachos instituit, de quo Gregor. infr. lib. 10. cap. 29. Aredius Lemovicina urbis incola fuit, non mediocribus regionis sue ortus parentibus, sed valde ingenuus, & infrà. Quid plura construxit templa in honore Sanctorum expeditque eorum pignora, ex familia propria tonsuratos instituit Monachos, Canobiumque fundavit, in quo non modò Cassiani, verum etiam Basilij, & reliquo-

rum Abbatum, qui monasterialem vitam instituerunt, celebrantur regula. Hodie Saint Tric à nomme fundatoris. Eiusdem meminit idem de glor. Confess. cap. 9. & 104. Idem de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 37. 42. & libr. 2. cap. 28. 40.

Ille parumper pulveris beati sepulchri, pro benedictione sustulit, quem in capsula positum ad collum meum dependit. Aredius Abbas è sepulchro B. Martini, libavit pulverem quem in capsula conditum Vulfilaici unius è discipulis suis collo appendit. Idem oleum è sepulchro S. Martini sustulit de quo multæ curationes secutæ sunt Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 3. cap. 24. Moris antiqui fuit gestare reliquias Sanctorum collo appensas. Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 26. *Tunc Presbyter cum videret, se his fluctibus obrui, & spumis undarum ipsarum graviter operiri, extractâ è collo capsulâ, quæ Sanctorum pignora continebat, undis tumentibus fidus objecit, &c.* E sepulchro B. Martini tolli solebat pulvis, de quo multa fiebant miracula Gregor de Mirac. D. Mart. libr. 1. cap. 28. 37. libr. 2. cap. 12. 52.

Reperi tamen hic Diana simulachrum, quod populus hic incredulus quasi Deum adorabat. Treviri adhuc eâ ætate Paganismi erroribus impliciti, Dianam colebant. Hæ erant reliquæ Paganismi.

Columnam etiam statuit, in qua cum grandi cruciatu sine ullo pedum stabat tegmine. Vulfilaicus discipulus Aredij apud Treviros columnam posuit in qua stabat exemplo Symeonis Antiocheni, sed præcipientibus Episcopis è columna descendit, & cum fratribus quos in monasterio congregarat habitavit cunctis. Monachorum genus qui in columna stabant quorum Princeps fuit Symeon Antiochenus, post eum DANIEL de quibus dixi in Asceticis.

Iam enim reliqua sigillorum, quæ faciliora fuerant ipse confregeram. Sigilla sunt parvula signa vel statuæ Deorum l. quæsitum §. Julianus ff. de instruct. vel instr. legat. l. cum aurum §. lectum l. pediculis in princ. de aur. & argent legat. l. si cuius §. sed si ædium de usufruct. l. fundi §. item constat de act. empt. Auson. Edyll. 25.

Ædiles plebei etiam, ædilesque curules

Sacra sigillorum nomine dicta colunt.

Gregor. ipse de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 41. *Adoratis dijs, atque coram sigillis prostratus.*

*Expergefactus vero circa medium noctis, cum ad cursum red-
dendum surgerem. Cursus est officium sacrum Clericorum &
Monachorum, per horas & stata tempora per diem noctem-
que distinctum Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 4. Exur-
gente autem mane Abbate cum Monachis ad celebrandum cursum,
viderunt multitudinem auri super altare. Idem de glor. Con-
fess. cap. 38. de monacho quodam. Nam post impletum in ora-
torio cursum, elevabatur clam à presentia fratrum. Idem cap. 96.
ejusd. libr. Cum signum ad cursum hora tertia, audieris intona-
re, surge continuo & ingredere basilicam, ad quam venisti. Idem
de vit. Patr. cap. 7. Nam impleto cursu revertens ad lectulum,
ita se cautè super stratum deponebat, ut prorsus nemo senti-
ret. Idem infr. libr. 9. cap. 6. sic ingressi sumus explere cursum.
Idem supr. libr. 5. cap. 20. Nulla prorsus de Deo erat mentio, nul-
lus omninò cursus memoria habebatur. Beda Hist. libr. 4. cap. 18.
Accepit & præfatum Ioannem Abbatem Britanniam perducendum,
qualem in Monasterio suo cursum canendi annum, sicut ad san-
ctum Petrum Roma agebatur edocerent.*

*Ait ibo ad Basilicam Beati Martini, & sacramentis me exuens, Cap.
innocens reddar. Jusjurandum solebat præstari in æde sacra in- 16.
nocentiæ probandæ causa Gregor. infr. hoc ipso cap. Ait va-
dam ad templum sancti Martini, & fide data insons rediturus ero
ab hoc crimine. Gregor. de glor. conf. cap. 29. Hic etenim, ut
cruda operatur rusticitas populorum, juramentum mendax in Ec-
clesia prouulit. Christianum quendam, qui matronam He-
bræorum intrare Ecclesiam, ibique jusjurandum de re de qua
controversia erat præstare coëgit notat Chrysostom. orat. 34.
ad Antiochen. Aliquando jusjurandum præstabatur manu ele-
uatâ contra ædem sacram Gregorius infr. hoc cap. Ecce tem-
plum sanctum, è contra jura ut libet, nam calcare limen sacrum
non permittetur. Idem Adrevald. de mirac. S. Benedicti. libr. 1.
cap. 35. Cumque litem dirimere vellet, nec dictis ejus fides adhi-
beretur, dexteram contra basilicam extendens, cum furore jura-
mentum protulit, &c.*

At ille elevatis manibus ait per omnipotentem Deum, & virtutem Beati antistitis ejus, quia hoc incendium non admisi. Jurandum præstari manu elevata moris antiqui est Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 33. Ingressique in hujus memorate adis altare, cum elevatis manibus Sacramenta proferrent, persecutor causa perjurasse eos clara voce testatur. Idem cap. 33. ejusd. libr. Ingressique basilicam sancti Martyris elevatis homo manibus, ad perjurandum, ipse cum elevatis manibus quasi amens totus inrigit. Ditmar. libr. 5. Hocque dextris manibus elevatis affirmatur.

Cap.
37.

In modum tentorij quod ab imo ex amplioribus inceptum fascijs angustatis in altum, in unum cuculli caput sapè colligitur. Cucullus est vestis ab imolaxior & latior, quæ est angustior & strictior ea parte qua tegit caput. Gregor. de vit. Patr. cap. 3. Capsa autem hujus indumenti, ita dilatata erat atque confuta, ut solent in illis candidis fieri, quæ per Paschalia festa Sacerdotum humeris imponuntur & infra. Verum ubi deciso cucullo, apertis pedulis pedes operuit.

Cap.
38.

Itaque Nijctius per emissionem Eulalij, à Comitatu Arverno submotus, Ducatum à Rege expetiit, datis pro eo immensis muneribus, & sic in urbe Arverna Ruthena, atque Vcetica Dux ordinatus est. Comites præerant singulis pagis, Duces universis Provincijs. Gregor. infr. hoc libr. cap. 26. Turonicis vero atque Piclavis Ennodius Dux datus est. Idem libr. 9. cap. 7. Ennodius cum Ducatum urbium Turonica atque Piclava ministraret, adhuc & vici Iuliensis, atque Benarna urbium Principatum accepit. Et Gregor. infr. hoc ipso cap. de Childerico Saxone qui à Guntrano transijt ad Childebertum. Sed ille accepta libertate recipienda uxoris clam ad eum transijt, adeptaque ordinatione Ducatus, in civitatibus ultra Garonnam, quæ in potestate supradicti Regis habebantur accessit.

Gundobaldus autem Comitatum Meldensem super VVuerpinnum competijt, ingressusque urbem causarum actionem agere cepit. Comites præerant juri dicundo. Gregor. de mirac. Martyr. libr. 2. cap. 16. Quid etiam ad Beconis Comitis confutandam superbiam beatus Martyr sit operatus evolvam, hic cum actiones ageret publicas, & elatus jactantiâ multos contra justiz

tiam aggravaret casu contigit, &c. Idem de mirac. D. Martin. libr. 3. cap. 53. *Quod audiens Abbas Monasterij à loco proximo currit ad Comitem, rogaturus pro eo, obtentaque ab eo rei hujus vita, redijt, vinumque reperijt.* Ijdemque habebant Vicarios, qui absente Comite judicabant. Gregor. infr. libr. 10. cap. 5. *Responderunt hoc Annimodi Vicarij dolo, qui pagum illum judiciaria regebat potestate factum fuisse, protinusque directis Rex litteris ad Comitem vrbis, jubet ut eum vincitum, in presentia Regis dirigeret.* Hi sunt quos hodie vocant *Viguiers*. Comites lustrabant pagum, & per vicos pagensibus jus dicebant, & hoc est quod insinuat Gregorius infra hoc cap. *Exinde dum Pagum vrbis in hoc officio circumiret, in quadam villa à VVerpino interficitur.* Odo Cluniacens. vit. S. Geraldi Comit. libr. 1. cap. 19. *In crastinum vero Mallensibus, undique ad seniores confluentibus jubet reum adduci.*

Inclusumque in pensilem domum interimunt. Inclusus in pensili domo transfoditur, pensilis domus appellatione fortè intelligi oportet caveam. Quales sunt caveæ quibus feræ includuntur. Q. Curtius libr. 5. cap. 1. *Leones quoque & pardales caveis præferebantur.* Telesphorum Rhodium à Lysimacho Rege, velut feram in cavea diù pastum refert Senec. de ira libr. 3. cap. 17. *Nam Telesphorum Rhodium amicum suum decurtatum cum aures illi nasumque abscidisset, in cavea velut novum animal aliquod, & inusitatum diù pavit, vel pensilis domus est solarium seu ambulatorium pensile projectum extra parietes ædium.* Plin. libr. 36. cap. 12. *Hic idem Architectus primus omnium pensilem ambulationem Gnidificisse traditur, ut & pensiles horti sunt horti impositi testudini arcis quales Semiramis Babylone condidit.* Plin. libr. 19. cap. 4. *Et quoniam antiquitas nihil prius mirata est, quàm Hesperidum hortos, ac Regum Adonis & Alcinoi, itemque pensiles sive illos Semiramis sive Assyria Rex Cyrus fecit.* Curtius libr. 5. cap. 1. *Super arce vulgatum Græcorum fabulis miraculum pensiles horti sunt, memorantur & pensiles horti Memphitici.* Plin. libr. 36. cap. 14. *Legitur & pensilis hortus, imò verò totum oppidum Egyptiæ Thebæ.*

Interim dies placiti advenit, & Episcopi ex jussu Regis Gunt- Cap. schramni apud Matiscensem urbem collecti sunt. Anno Christi 20.

775. Synodus Matisconensis 2. congregata est jussu Guntramni Regis. Ea ætate pleræque Synodi Galliæ Regum jussu aut voluntate convocata, & eorum sæpius consensu præsentiaque cohonestata.

Faustinianus autem qui ex jussu Gundobaldi Aquensis urbis Episcopus ordinatus fuerat, ea conditione remouetur, ut eum Berthramnus, Orestesque sive Palladius qui eum benedixerant, vicibus pascere, centenosque ei aureos annis singulis ministrarent. In Synodo Matisconensi depositus est Faustinianus Aquensis E. qui jussu Gundobaldi ordinatus fuerat, ea lege ut Bertramnus Burdegalensis Episcopus, qui eum mandarat consecrandum, tamquam Metropolitanus, Orestes Vascensis, & Palladius Santonensis Episcopus à quibus consecratus fuerat, per vices eum alerent, præstita ei annua pensione centum aureorum, in poenam temerariæ ordinationis.

Nicetius tamen ex Laico qui prius ab Chilperico Rege preceptum elicuerat in ipsa urbe Episcopatum adeptus est. Nicetius ex Laico Episcopus Aquensis ordinatus ex præcepto Chilperici Regis. Hoc vitio seculi factum contra Canones Gregor. infr. h. libr. cap. 22. *Laban Helosensis Episcopus hoc anno obiit, cui Desiderius ex Laico successit, cum jurejurando enim Rex pollicitus fuerat, se numquam de Laicis Episcopum ordinaturum.*

Ursicinus Cadurcensis Episcopus excommunicatur, pro eo quod Gundobaldum exceperat publicè est confessus. In eadem Synodo Ursicinus Cadurcensis Episcopus excommunicatus est, ob susceptum Gundobaldum id est per triennium suspensus ab officio Episcopali, salva administratione rerum Ecclesiæ, ut patet ex his quæ sequuntur.

Accepto hujusmodi placito, ut pœnitentiam tribus annis agens, neque capillum neque barbam tonderet, vino & carnibus abstineret, Missas celebrare, Clericos ordinare Ecclesiasque & Chrisma Benedicere, eulogias dare, penitus non auderet. Pœnitentes deponebant comam, id est dimittebant capillum per tempus pœnitentiæ Conc. Agathens. can. 15. can. pœnitentes 50. dist. Augustin. de temp. serm. 58. *Quasi vós quando pœnitentiã suademus, hoc dicamus ut unusquisque magis sibi capillos stu-*

deat auferre, & non peccata dimittere, & vestimenta potius evellat quàm mores. Idem serm. 67. de temp. Ego iuvenis homo uxorem habens, quomodo possum, aut capillos minuire, aut habitum religionis assumere. Idem abstinebant à carne can. Presbyter 81. dist. Sidon. libr. 4. cap. 24. Mensa nec ita carnibus abundans, ut leguminibus, certè si quid in cibis vntius, non sibi, sed hospitibus indulgens. Cum surgeremus clam percontor adstantes, quod genus vita de tribus arripuisset ordinibus, Monachum ageret, an Clericum pœnitentemve. Episcopo quasi publica pœnitentia imponitur contra Canones, Clericis enim non indicitur publica pœnitentia Conc. Carth. 5. can. 11. can. considerandum 50. dist. & d. can. Presbyter.

Utilitas tamen Ecclesia, per ejus ordinationem, sicut solita erat, omninò excerneretur. Ursicinus Episcopus per triennium suspensus ab officio Episcopali, improprie dicitur excommunicatus ejus rei argumentum est, quod interim non amisit administrationem rerum Ecclesiæ, qua caruisset, si esset excommunicatus. Innocent. III. in cap. pastoralis §. verum extr. de appellat. Et illi proventus Ecclesiastici merito subtrahuntur, cui Ecclesia communio denegatur.

Apud Belfonancum villam, quæ in medio Ardoennensis sylva sita est. Ardoenna vel Ardenna sylva Fortunat. libr. 7 cap. 4. Cap. 21.

Ardennæ an Vosagi, cervi capra, Helicis ursi. & in vit. Caroli. M. primo Aquisgrane, deinde Ardennam petit, & venationibus indulgens, Aquisgrani reversus est, Gallis les Arden-
nes.

Laban Helosensis Episcopus. Elusa olim Metropolis Novempopuloniæ, quæ hodie est ignobile oppidum vulgo dictum Euse, de quo dix. rer. Aquitanic. libr. 1. cap. 16.

Arcefitoque VValdone Diacono, qui & ipse in baptismo Bertrammus vocitatus est, summam ei Sacerdotij deputat, omnesque conditiones tam testamenti, quàm benemeritorum suorum ipsi committit. Bertrammus Burdegalensis Episcopus, VValdoni Diacono dispositionem testamenti sui commisit, jure civili testamentum non potest conferri in arbitrium alterius l. illa institutio ff. de hered. instit. sed jure pontificio favore piæ causæ testamentum potest committi alterius dispositioni cap. cum

tibi extr. de testam. imò & si quis morte præventus, non disposuisset, id est legata pia reliquisset testamento pro salute animæ suæ, uxori & liberis licuit ea supplere boni viri arbitrio ex constitut. Henrici I. Regis Anglor. quæ extat apud Matth. Paris ad ann. 1110. *Et si quis Baronum, vel hominum meorum infirmabitur, sicut ipse dabit, vel dare disposuerit pecuniam suam, ita datam esse concedo, quod si ipse præventus vel armis, vel infirmitate, pecuniam suam nec dederit, nec dare disposuerit, uxor sua sive liberi, aut parentes, & legitimi homines sui, pro anima ejus eam dividant, sicut eis melius visum fuerit.* Conditiones testamenti, pro factione testamenti, conditiones Monasterij pro rebus Monasterij Gregor. infr. hoc libr. cap. 41. *De superscriptis conditionibus coram Domino & Sanctis ejus precabiliter commendatis.*

Cap.
26.

A Rauchingo Duce facto ingenio, cum satellite alligatur. Ingenium machina bellica *engin.* Godefrid. Monach. in Anal. ad ann. 1111. *Respondit vobis quod juxta catenam antedictam faceret naves suas protrahi, suas erigens petrarias, cum instrumentis varijs super naves, nos quoque nostra faceremus ingenia erigi super terram Rauchingi meminit Gregor. libr. 3. cap. 3.*

Scilicet si mortalis adsultu, vitales non dissolveret fibras. Adsultus à verbo adsilire est oppugnatio seu impressio bellica Gregor. infr. cap. prox. *Quod si adsultu segniore gladius defixus esset, & idem libr. 10. cap. 26. Illisque colloquentibus, in uno ut ita dicamus adsultu puerorum manus liberata* Idem de mirac. libr. 1. cap. 84. *Improbities seditioforum, & adsultus sensuum sapius se evasisse horum virtutibus testabatur.* Idem de mirac. eorund. libr. 2. cap. 5. *Tunc ille qui sequebatur, cum in adsultu gladij eum non potuisset attingere.* Baldric. Noviomenc. libr. 3. cap. 72. *Municipium verò illud assultu opprimitur.* Gall. *Assaut.*

Et considerate sapius fortes viros, in bello corriuere, unde nunc parentes eorum nobiles effecti. Morte fortium virorum in bello, eorum liberi nobilitantur, fortes viri sunt viri nobiles, & militia clari Gregor. supr. lib. 3. c. 18. *Tertium verò Chlodoaldum comprehendere non potuerunt, quia per auxilium virorum for-*

tium

tinum liberatus est. Fredegar. cap. 38. Cesa est de exercitu eodem prælio ingens multitudo virorum fortium. Idem cap. 74. Scaram de electis viris fortibus. Idem cap. 90. Etiam & Pontifices seu nobiles & fortes, quos congregare potuerat Eadem analogia fortes viros, pro nobilibus genere accepit Augustin. contra Maximin. libr. 2. cap. 6. Filius viri fortis si non habeat fortitudinem degener est, quia fortitudo plerumque descendit in genere.

At illa dubios cernens, medicatos potione direxit. Medicata potione timor pellitur, ideo damnatis dabatur vinum myrrharum, metus mortis consopienti causâ. Marc. 15. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum, & non accepit. Et hoc est quod dicitur vinum damnatorum Amos. 2. Et vinum damnatorum bibebant, in domo Dei sui. Laudatissimum fuit hoc genus vini Plin. libr. 4. cap. 14. Martial. 20. epigr. 80.

Duces verò supradicti exercitus ad Basilicam sancti Symphoriani martyris expetierunt. Hæc est basilica sancti Symphoriani martyris apud Augustodunum cujus meminit Gregor. supr. libr. 2. cap. 15. & Fortunat. in vit. S. Germani Paris E. apud Surium. Symphoriani martyris Augustodunensis meminit & Gregor. de glor. Confess. cap. 52.

Cap.
30.

Representati sunt sub conditione audientia in postmodum futura. Duces Guntrani R. ei representati, sub conditione audientia, id est fide data, ut audirentur, eodem sensu conditionis noxa, pro pactioni contraventione usurpatur infr. libr. 10. cap. 28. Pactionem quam tecum pepigi custodire cupio inlibatam, quàm si tua conditionis noxa non omiserit.

Postea verò quatuor convocatis Episcopis, nec non & majoribus natu Laïcorum Duces discutere capit. Episcopi cum majoribus natu Laïcis ex mandato Regis cognitionem habuere de Ducibus qui in expeditione Gothica prædas exercitus regij passi erant. Episcopi & Comites mittebantur per Provincias juris dicendi causa. Plerumque Episcopi & Comites erant legati & missi Regum Gregor. libr. 9. cap. 18. His auditis Rex dirigit illuc legationem, id est Namatium Aurelianensem, & Berschramnum Cenomannensem Episcopum cum Comitibus & alijs viris magnificis.

Illi verò Ecclesias adificantes, in Deum spem omnem ponentes,

Martyres honorantes, Sacerdotes venerantes, victorias obtinuerunt. Francorum Reges cum Christo vicerunt & in gratiam accepti beneficij Ecclesias & Monasteria ad Dei & Sanctorum cultum ædificaverunt & dotarunt, ut Clodoveus Basilicam SS. Apostolorum Petri & Pauli apud Parisios, quæ hodie dicitur S. Genovefæ, Childebertus basilicam sancti Vincentij quæ postea dicta est S. Germani, Dagobertus Basilicam sancti Dionysij, & aliàs alij.

Sed quia omnia quæ gloria vestra profert, recta veraque esse censentur. Gloria tribuitur Regibus Francorum supr. libr. 4. cap. 41. *Et ideo gloriæ vestre præceptionem depono*, & infr. libr. 9. cap. 20. Felix unus è legatis Childeberti ait ad Guntrannum Regem. *Pervenisse ad gloriam vestram credo*, & supr. lib. 4. cap. 26. *Salve Rex gloriose*, & infr. libr. 9. cap. 19. *Itam peto à te gloriose Rex.*

*Nullus Regem metuit, nullus Ducem, nullus Comitem revere-
tur, Duces & Comites proximi post Regem.* Augustin. in Psalm. 61. *Et Duces sunt, & Comites sunt; & Reges sunt.*

Nè nos diutius hoc blasphemium prosequatur. Blasphemium est execratio Gregor. infr. h. libr. cap. 41. *Tu hic blasphemium super me intulisti.* Blasphemare est execrare Gregor. libr. 5. cap. 47. *Residentibus autem illis vnus Presbyterorum capit Antistitem memoratum, impudicus blasphemare sermonibus.*

Richaredus filius Leuvieldi de Hispanijs egressus Caput arietis castra obtinuit, & ex Pago Tolosano maximam partem depopulatus est. Caput Arietis castrum Pagi Tolosani, hodie Castelnau-darry. Petr. Vvallisernens. Hist. Alb. cap. 69. & 70. *Castrum novum Arij, in agro Lauracensi. C'est le Lauragois.*

Vgernum Arelatense castrum irrupit. Ugernum notissimum castrum Arelatensium, hic Avitus Augusti nomen suscepit Sidon. carn. 7.

Vgerni quo sorte loco pia turba Senatus

Detulerat vim vota preces.

Eiusdem meminit Gregorius infr. libr. 9. cap. 7. *Vnum etiam castrum Vgernum nomine, cum rebus, atque habitatoribus desolantes nullo resistente, regressi sunt.* Et Cyprian. Diaconus in vit. Cæsarij Arelatens. apud Surium.

Et ille, ego semper & in exilio, & extra exilium Episcopus fui, sum & ero. Prætextatus Rothomagensis Episcopus post mortem Chilperici Regis redux ab exilio, dicente Fredegunde fore aliquando ut exilium repeteret. Jait se semper in exilio fuisse & futurum Episcopum. Episcopus per vim secularem exulans, non amittit Episcopatum ut probatur de Silverio can. Guilielmus 23. qu. 4. de se ipso testatur Hilarius Pistaviensis Episcopus exulans Constantij Imp. jussu, pro defensione fidei libr. ad Constantium. Episcopus ego sum in omnium Gallicarum Ecclesiarum, atque Episcoporum communione licet in exilio permanens, & Ecclesie adhuc per Presbyteros meos communionem distribuens. Et ipse Hilarius in Phrygia exulans ad Synodum Seleuciensem inter ceteros Episcopos evocatus memoratur Sulpit. Sever. Hist. sacri. libr. 2.

Adveniente autem Dominica resurrectionis die, cum Sacerdos ad implenda Ecclesiastica officia, ad Ecclesiam maturius properasset, antiphonas juxta consuetudinem incipere per ordinem cepit. Episcopus diebus solemnibus maxime, incipiebat antiphonam, id est initium psalmi, quem chorus canebat alternis. Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 1. cap. 6. de Perpetuo Turonensi Episcopo. Tunc jactans pallium quo utebatur, posuit manum ad sarcophagum cum reliquis Sacerdotibus, crucibus paratis ac cereis, impositaque antiphonâ, dederunt cuncti voces psallentes in excelsis. Idem de vit. Patr. cap. 4 de B. Quintiano. Die tertia cum jam porta civitatis appropinquarent suggerunt ei ut ipse antiphonam dignaretur imponere, dicentes si tu beate Pontifex devotè antiphonam imposueris, confidimus de sanctitate tuâ, quod protinus nobis Dominus, pluviam dignabitur benignâ pietate largiri.

Cumque inter psallendum formula decumberet, crudelis adfuit homicida, qui Episcopum super formulam quiescentem extracto baltei cultro, sub ascella percutit. Prætextatus Rothomagensis Episcopus ferro percussus à sicarijs submissis, per Fredegundem, dum formulæ incumberet psallens in Ecclesia. Formula est pulvinum super quo Episcopi & Abbates genua flectebant in Ecclesiâ. Gregor. de glor. confess. cap. 92. Factum est autem ut quadam vice S. Germanus Parisiaca urbis Episcopus ad hunc

rumulum vigilias celebraret, haud procul formulam habens in qua genua cum neceſſitas cogeret, deſcendeſcebat. Idem de vit. Patr. cap. 19. de B. Ingunde Nullum habens ſtratum ſani, niſi tantum illud, quod intextis junci virgulis fieri ſolet, quas vulgò nattas vocant, hoc ſuperponens formula, hoc ſolo ſuperſternens, & in vit. S. Eugendi Abbatis Agaunenſ. apud Surium 1. Januar. Nam cum ipſe noctibus certè oratu longiſſimo, atque ſecreto cunctos in oratorium diutiſſimè anteiret, poſt omnium quoque diſceſſum, nihilominus formula ſua incumbens, oratione diutinà pſceſebatur in ſpiritu, vulgò vne forme. Petrus Valleſſern. Hiſt. Albigenſ. cap. 17. Librum Pſalterij quem ſuper formulam invenit.

Ad quem ſepeliendum Romacharius Conſtantina urbis Epiſcopus advenit. Romacharius E. Conſtantienſis adfuit ad funus Prætextati Rothomagenſis Epiſcopi. Ad funus Epiſcopi convenire debent comprouinciales Epiſcopi Gregor. de vit. Patr. cap. 6. de Gallo Arvernienſi Epiſcopo. Ex in ablatus, atque veſtitus in Eccleſiam deſertur, donec comprouinciales ad eum ſepeliendum convenirent. Conſtantienſis Epiſcopus eſt unus è ſuffraganeis Rothomagenſis Archiepſcopi, Conſtantiana caſtra, C'eſt Conſtance en Normandie.

Quo expectante, accepto poculo, bibit Abſinthium cum vino & melle mixtum, ut mos Barbarorum habet. Veteribus in delicijs erat vinum abſyntiatum. Lamprid. in Heliogabal. Roſato atque abſintiato vulgus ad bibendum invitavit. Capitolin. in Gordian. Semper tamen vndecumque conditi, nunc roſa nunc maſtiche, nunc abſinthio, cateriſque rebus quibus gula maximè delectatur. Plin. libr. 27. cap. 7. Siquidem Latinarum ferijs quadrigæ certant in Capitolio, victorque abſinthium bibit, credo ſanitatẽ premio dari. Barbaris in delicijs fuit vinum abſinthio & melle conditum, melle ſolebat temperari vinum aſperum Virgil. 4. Georgic.

Dulcia mella premeſ, nec tantum dulcia quantum

Et liquida, & durum Bacchi domitura ſaporem.

Ubi Servius, quia matres vina aſperrima mellis dulcedine temperabant. Auguſtin. de Trinit. libr. 9. Num ergo ſicut ex vino, aqua & melle vna fit potio. Vinum abſynthiacum id eſt

absynthio conditum inter vota epularum laudat & Ambros. libr. de Thobia cap. *Si quis instaurandum convivium putat, ad negotiatorem mittit, ut absynthiaci cupellam sibi gratis deferat.*

Magnus tunc omnes Rothomagenses cives, & praesertim seniores loci illius Francos, moror obsedit. Ea ætate adhuc Franci, qui medij habitabant in Gallia inter Provinciales, distinguebantur ab his, & dicebantur Franci, Provinciales Romani. Et in Gallia Narbonensi Gothi pariter distinguebantur à Romanis. Conc. Narbonense celebratum sub Recaredo Rege anno Christi 589. *In cujuscumque domo Gothi Romani fuerint inventi.* Fortunat. libr. 9. c. 16. ad Chrodinum Ducem. *Gentibus obstrictus, Romanis charus haberis,* & Britanni pariter distincti à Romanis in Armoricâ, Conc. Turon. 2. can. 9. *Ne quis Britannum, aut Romanum in Armorico sine Metropolitanis, aut comprovincialium voluntate, vel litteris Episcopum ordinare presumat,* & à Francis distincti Romani Fredegar. cap. 24. *Cum jam Protadius genere Romanus, vehementer ab omnibus in palatio veneraretur,* à Francis distincti Arverni Gregor. sup. lib. 4. cap. 33. *Legatos ad Iustinianum Imperatorem misit, pacem petens id est Varniarium, & Firminum Arvernum.* & maxime Provinciales quia erant Hæretici, id est Arriani. Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 79. *Gomacharius Comes Athenensis (is erat Gothus) ait suis, quid putatis, quid isti nunc Romani dicant.* Idem eod. libr. cap. 80. *Si consenseris dictionibus meis exerceamus hodie cashinum de hoc Romanorum Presbytero.* A Provincialibus Francos distinctos innuit & Gregor. infr. libr. 10. cap. 2. *Erant enim ibi tunc legati Bodegisilus filius Mummolani Suefionici, & Evantius filius Dinamij Arelatensis, & hic Grippo genere Francus.* Idem eod. libr. cap. 27. *Inter Tornacenses quoque Francos non mediocris disceptatio orta est.*

Post hæc Leudovaldus Episcopus, epistolas per omnes Sacerdotes direxit, & accepto consilio Ecclesias Rothomagenses clausit, ut in his populus, solemnia divina non spectaret, donec indagatione communi, reperiretur hujus auctor sceleris. Leudovaldus Episcopus post necem Prætextati interdixit omnibus Ecclesijs Rothomagensibus, donec auctor necis deprehenderetur. Sic

Leo Agathensis E. Ecclesiæ sacris interdixit ob prædium Ecclesiæ vi occupatum à Gomachario Comite Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 79. *Mane autem facto accedit ad lyehnos, qui de camerâ Ecclesiæ dependebant, extendensque virgam quam tenebat in manu, effregit cunctos dicens non hic accendatur lumen, donec desiccat Deus de inimicis, & restituat res domus sue.* Sic & Franco Aquisensis E. Ecclesiæ interdixit ob villam Ecclesiæ occupatam à Childérico, & forēs Ecclesiæ spinis clausit. Idem de glor. Confess. cap. 71. *Denique condemnatus spoliatusque Sacerdos ad urbem redijt, atque prostratus in orationem coram sepulchro sancti, dicto psalmi capitulo ait, non hic accendetur lumen, neque psalmodum modulatio canetur gloriosissime sancte nisi prius vlciscaris servos de inimicis suis, resque tibi violenter ablatas, Ecclesiâ sanctâ restituas.* Anno Christi 878. Joannes 8. R. Pontifex Ecclesiæ S. Petri interdixit, altaria cilicio velavit, ob captivitatem quam passus est à Lamberto & Alberto Comitibus. Annal. Franc. ad hunc ann. *Landbertus VVitonis filius, & Albertus Bonifacij filius Romam cum manu validâ ingressi sunt, & Ioanne Romano Pontifice sub custodia retento optimates Romanorum fidelitatem Carlmanno sacramento firmare coegerunt. quibus inde descendentibus idem Pontifex domum sancti Petri ingressus, omnes thesauros quos ibi reperit, ad Lateranis transtulit, & altare sancti Petri cilicio cooperuit, & cuncta ostia ejusdem Ecclesiæ clausit, nullumque ibi officium ad Dei cultum pertinens per plures dies celebratum est, &c.*

Tunc denuente igne, super vincōs carceris, adparuit eis beatus Germanus, & comminatus trabem atque catenas quibus vincōi tenebantur, reserato carceris ostio, vincōs abire permisit incolumes. Vincōi tenebantur catenis ad trabem. Per hoc tempus Parisiorum civitas magno flagravat incendio, in quo vincōi soluti à B. Germano Episcopo Parisiensi. Sic vincōi soluti in transitu reliquiarum B. Martini Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 3. cap. 47. idem in funere. B. Gregorij Lingonensis E. idem de vit. Patr. cap. 7.

Illi vero egressi se ad basilicam sancti Vincentij, in quâ sepulchrum habetur beati Antistitis, contulerunt. Germanus Parisiensis E. sepultus in basilica beati Vincentij, quæ ab eo nomen ac-

cepit S. Germani. Idem Gregor. de glor. Confess. cap. 90. *Paralyticus qui in porticu Basilicæ sancti Vincentij, in qua beatus Germanus requiescit in corpore, residebat, dirigitur. Vincit soluti gratia S. Germani statim ad ejus basilicam se conferunt gratias acturi, curati ope Sanctorum, annum censum sancto præstitare solebant, in gratiam beneficij Gregor. de glor. confess. cap. 103. Testisque est ipse populus hodieque qui cum sanitatem recipiunt statim se tributarios loco illi faciunt, ac recurrente circulo anni, pro reddite sanitatis gratia tributa dissolvunt.*

Adpropinquare ad aliam portam capit, in qua Beati Martini oratorium habebatur, quod ob hoc aliquando factum fuerat eo quod ibi lepram maculosi hominis osculo depulisset. Oratorium extructum ad portam urbis Parisiorum ad quam B. Martinus leprosum osculo mundavit. Hic postea surrexit nobile cœnobium beato Martino sacrum, prioratus ordinis Cluniacensis Martinus quod notandum, leprosum osculo mundavit, pro simplicitate ætatis, osculum erat pro salutatione. Augustin. in Genesim libr. 1. cap. 87. *Consuetudinis quidem fuit, maxime in illa simplicitate antiquorum, ut propinqui propinquos oscularentur, & hoc hodie fit in multis locis.* Gregor. de mirac. D. Martini. libr. 3. cap. 17. *Igitur Sigo Referendarius quondam Sigiberti, ad occursum nostrum accedit, osculatumque juxta me sedere deponit.*

Aiebant enim hanc urbem, quasi consecratam fuisse antiquitus, ut non ibi incendium prævaleret, non serpens non glis apparuisset. Ante hæc tempora Parisiorum civitas nullum passa est incendium, non anguis, non glis ibi visus est, sed postquam in purgando cuniculo pontis, serpens glisque æreus inventus est, ex eo ibi fuit copia serpentum & glirium, & incendia crebra. Simile quid evenit Constantinopoli boum pestis secuta est, invento in fundamentis palatij bovis marmorei capite, & confracto, & in calcariam fornacem coniecto Cedren. in Roman. 3. Etiam parietes ædium deprecationibus adversus incendia inscribi solebant Plin. libr. 28. cap. 2. *Etiam parietes incendiolorum deprecationibus conscribuntur.*

Erat autem ibi crypta ab antiquis transvoluto elegantique opere ^{Cap.} exposita. Crypta transvoluto opere est crypta camerata voluta. ^{34.}

est camera seu fornix, Gregor. de glor. Confess. cap. 35. *in basilica autem sancti Venerandi, quæ sancti Illidij est proxima, transvoluta cellula à parte Occidentis fuit, inde corruptum* Grotæ Guillemus Brito Philippid. libr. 10.

Dum tu conaris Monachi subvertere Crotam
vulgò Grotæ.

Post hæc pavorem validum perpeffus clamare capit. Pavor est timor puerilis. Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 2. c. 11. *Conjux Aniani Tribuni, nomine Vnimota, nocte conterrita, à povere usum unius pedis perdidit, vel pavor est vanus timor* Lamprid. in Heliogobal. *Habuit Leones & Leopardos exarmatos in delicijs, ignorantibus cunctis, quod exarmati essent, ad pavorem & ridiculum excitandum, id est pavorem quem sequebatur risus re* compertâ.

Collidens palmas, & clamans se à Sanctis Dei peruri. Energumenus collisis palmis clamat se uri à Sanctis Dei. Collisio palmarum signum lugentium & quiritantium Gregor. de glor. Confess. cap. 106. *Inter sonos fletuum, atque collisiones palmarum.*

Cap.
5.

Ex quibus pauci quodammodo scaphis erepti. Scapha est navicula parva, in usum nâvis G. Cæsar de bell. Gall. libr. 4. *quod cum animadvertisset Cæsar scaphas longarum navium, item speculatoria navigia compleri iussit.* Et Petron. in Satyric. *Quin potius ad temeritatem confugimus, & per funem lapsi descendimus in scapham.* Hinc inter Jurisconsultos disputatum est an scapha esset pars seu membrum, vel instrumentum navis l. scapham ff. de evict. l. ult. de instr. instr. legat.

Stante Rege & ludum spectante, qualiter animal catervâ canum circumdatum fatigatur, qualè esset animal non expressit, sed fuisse cervum aut lupum probabile est, bestiam pro lupo accepit Gregorius de mirac. D. Martin. libr. 4. cap. 5. *Servus Theodulphi civis Turonici custos ovilis dum nocte circa gregem creditum excubaret, nè quicquam ex eo aut bestia raperet, aut frans furis auferret.* Simili stylo vadum indicio animalis, id est feræ ostensum Gregor. libr. 4. cap. 39. *Sed cum Eseram fluvium exercitus laboriosè transiret, nutu Dei animal amnem ingreditur, vadum ostendit.* Fatigare est agitare, vexare Gregor. de glor. Confess.

Confess. cap. 62. *Sed à quibusdam civitatis majoribus opprimebatur atque fatigabatur. Idem cod. libr. cap. 66. Puer unus ex vestris à febre corripitur, fatigatur vomitu. Inde fatigatio, idem de mirac. D. Martin. lib. 3. cap. 1. Et priusquam limina sancta egrederer, nullam fatigationem sensi.*

Nùm idè quia Clericus factus sum, ultor injuriarum mearum non ero. Notatur Badegifilus Cenomannensis Episcopus, quod proprias ulcisceretur injurias, quasi non prohiberetur eo quòd Episcopus esset. Episcopus non debet ulcisci privatas injurias. Gregor. libr. 1. epist. 34. notat Januarium Episcopum quod quendam excommunicarit ob propriam injuriam can. inter querelas 23. qu. 4. & Gregorius noster infr. cap. 40. h. libr. se excusat quod excommunicarit Pelagium ob vim & injuriam factam suis, *quod factum*, inquit, *cùm comperissem, cùm à communione suspendi non quasi ultor injuriæ meæ, sed ut facilius cum ab hac infania redderem emendatum.*

Badegi
fili Ce-
noman-
nensis
Episco-
pi me-
minit,
& Gre-
gor. de
mir. D.
Mart.
libr. 3.
cap. 35.

Quinto autem anno Episcopatus sui expleto, cùm jam sextum ingrediens, epulum civibus, cum immensa lætitia preparasset. Episcopi quinquennalia, & decennalia celebrabant, in his solemne epulum. Quinquennalia decennalia vicennalia & tricennalia instituta ab Imperatoribus de quibus fusè vir doctissimus Bulenger. de Imper. libr. 3. cap. 1.

Multas altercationes cum relictæ illius defuncti habuisse probatur. Relictæ dicebatur uxor Episcopi, quia Episcopus quam primùm electus esset, secedebat ab uxore. Gregor. de glor. Confess. cap. 78. *Aciebat enim fuisse Antistitem in civitate suâ, cum conjuge, sed cùm ad honorem Sacerdotij accessisset, letulum juxta ordinem institutionis Catholice sequestravit, quod mulier valde molestum tulit. Plerumque relictæ pro vidua Gregor. lib. 9. cap. 1. Richardus filius ejus fœdus inijt, cum Gôlsintha relictæ patris sui Idem supr. cod. libr. cap. 26. Ingoberga Regina Chariberti quondam relictæ migravit à sæculo.*

Erat enim ineffabili malitiâ. Ineffabilis est qui fando exprimi non potest. Papias. *Ineffabilis dicitur Deus, quia de eo nihil dignè dici potest.* E contrâ affabilis est jucundus & gratus affatu. Gregor. de vit. Patr. cap. 16. *Cumque ut ætati huic convenit, amoris se puellari prestaret affabilem.*

Ob hoc furta, superventa, perversiones. Superventum est violentia repentina & improvita. Pervasio est invasio, malè perputatio pro pervasio. Conc. Andegau. can. 4. *ut à violentia & crimine perputationis abstineant.* Gregor. de mirac. Martyr. lib. 2. cap. 15. *Ille immemor perversionis suæ, atque injuriæ quam intulerat.*

Venientibus hominibus vestris, atque Echinum in vasis deferentibus. Echinus est duplex, terrestris quem vulgus vocat Erycium, seu Erinaccum, fluviatilis marinuseve, piscis genus quod nomen traxit à terrestri, setis asperum Horat. epod. Ode 5.

Horret capillis ut marinus asperis

Echinus, aut currens aper.

Quem imitatus Auson. epist. 22. ad Paulin.

Horrens capillis ut marinus asperis

Echinus, aut versus mei.

Echinum in singulari dixit pro plurali, id genus enim piscis copiam portasse homines Gregorij nostri, qui in vasis portitabant, & quorum vasa capta à Pelagio quodam nequam homine, satis intelligere licet, quæ vasa post mortem ejus recepta sunt. *Vasa quoque Echini, quæ pejeraverat, post obitum illius, ab ejus promptuario sunt delata.*

At ille electis duodecim viris, ut hoc scelus pejeraret advenit, Pelagius voluit se purgare de objectis apud Gregorium duodecima manu, in atrocioribus criminibus purgatio solebat indici per sacramenta duodecim hominum ingenuorum Conc. Triburiens. *Nobilis homo vel ingenuus si in Synodo accusatus crimen negaverit, si fidelem cum esse sciverit, cum duodecim ingenuis se expurget.* cap. 1. de purgat. Canonic. can. nobiles 2. qu. 5. Aliàs purgationem indici moris fuit per tres aut quinque aut septem testes Ivo Carnot. epist. 206. *Posuerunt hæc in discretionem Episcoporum, ut secundum quod audiunt malam famam Presbyterorum crebrescere & ingravescere, exigant purgatoria sacramenta à Presbyteris infamatis, cum tribus, aut quinque aut septem collegis, & hoc est purgationis genus, quod dicebatur tertia quinta aut septima manu.*

Erat autem eo tempore mensis primus, adveniente autem mense

quinto, quo prafecari folent. Veteres numerabant menses anni per primum fecundum tertium ut infr. hoc libr. cap. 42. nam mense feptimo arbores vife funt floruiife. Idem fupr. h. libr. cap. 1. Erat ea die felemnitas Beati Martini, id efl 1v. nonas mennis quinti. Idem libr. 9. cap. 2. Obijt antem mense fepto, & cap. 3. ejuſd. libr. Interea advenit feftivitas S. Marcelli qua apud urbem Cabillonenfem mense feptimo celebratur. Idem cap. 5. ejuſd. libr. In vineis verò mense oclavo tranſacta vindemia. Secundum antiquam computationem Latinorum annus incipiebat à mense Martio gloff. in can. ordinationes 76. diſt. inde mennis Martius dictus eſt mennis primus Tertull. adv. Pſychicos. Cur Paſcha celebramus annuo circulo in mense primo. Quandoque tamen menses numerabant more Romanorum nominibus quemque ſuis Gregor. fupr. libr. 4. cap. 31. Quadam tamen vice in Calen. Oclobris, ita ſol obſcuratus apparuit. Idem libr. 5. cap. 17. In Gallys verò nos cum multis civitatibus, quarto decimo Calendas Maias ſanctum Paſcha celebravimus, alij verò cum Hiſpanis duodecimo Calendas Aprilis, &c.

Depoſuerat enim ſibi ſepulchrum in baſilica ſancti Martini, vici Condatenſis, quod detectum ſui, & effractum in fruſtra reperiunt, ſic poſtea in porticu ipſius baſilicæ eſt ſepultus. Pelagius Præfeſtus cuſtodum fiſcalium jumentorum, nimia præſumptione poſuit ſibi ſepulchrum in baſilica S. Martini vici Condatenſis, quod poſt ejus mortem effractum eſt, & is ſepultus eſt in porticu ipſius baſilicæ. Olim mortui non ſepeliebantur intra Eccleſiam, præter Episcopos vel Abbates aut dignos Presbyteros, aut fideles laicos id eſt bene meritos de Eccleſijs, vel pietatis laude commendatos Conc. Moguntin. 1. can. 52. Nullus intra Eccleſiam ſepeliatur, niſi Episcopi, aut Abbates, aut digni Presbyteri aut fideles Laici can. nullus 13. qu. 2. idem Synod. Brach. 1. can. 36. Arelat. 3. can. 21. Meldenſ. can. 72. Moris fuit Episcopos ſepeliri in Eccleſia, Ambroſius Mediolanenſis Episcopus elevavit reliquias SS. Gervafij Prothaſij ſub altare, in quo ſibi ſepulturam deſtinaverat, teſtis ipſe epiſt. 85. Hunc ego locum prædeſtinaveram mihi, dignum eſt enim, ut ibi requieſcat Sacerdos, ubi offerre conſuevit, ſed cedo ſacris victimis

dexteram portionem, locus iste martyribus debebatur. Dioscorus Hermopolitanus Episcopus sepultus in æde sacra quæ est in suburbio Calcedonis quod Quercus dicitur Socrat. lib. 6. cap. 15. καὶ τῆς ἐκείνης λαμπρῆς, ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ ἐν τῇ δρῶν κενδεύειν. Sanctimonialis fœmina in Ecclesia sepulta memoratur. Gregor. dialog. 4. cap. 51. *Hæc igitur defuncta, atque in Ecclesia sepulta est.* Corpus Constantini conditum ante fores & porticum Ecclesiæ D. Petri Chrysostom. Homil. 66. ad Antioch. Theodosius Junior Constantinopoli sepultus in dextra porticu Ecclesiæ SS. Apostolorum, cum patre Arcadio, & matre Theodosia, & avo Theodosio. Nicephor. libr. 14. cap. 58. Postea Imperatores intra Ecclesiam sepeliri institutum Evagr. lib. 4. cap. 30. Majores in atrio Ecclesiæ sepulti ut Pelagius hic & quidam major villæ. Baldric. Noviomens. libr. 3. cap. 22. *In atrio tamen quia major erat villule subterratus.* Otho II. sepultus in atrio Ecclesiæ B. Petri Leo Ostiens. libr. 1. cap. 9. *Romam rediens eodem tempore defunctus est, atque in labro porphyretico sepultus, in atrio Ecclesiæ Beati Petri Apostoli.* Condatensis vicus est locus Turonensis Diœcesis, in quo Martinus à vita migravit Gregor. supr. libr. 1. cap. 43.

Dum epularetur cum diversis in tristega. Tristega est tectum seu summum tectum à Græco τριπέγαν Act. Apostol. cap. 20. ἀπὸ τοῦ τριπέγαν. Ibi veteres cœnabant, unde pars ista ædium dicta est coenaculum 1. 3. §. ult. ff. de offic. præsid. l. 1. §. si filius. de ijs qui dejec. vel effud. Latinis tritæctum id est tertium tabularum. Ambros. in psalm. 36. *Somno victus, de tritecto cecidit, & resurrexit.*

Subito effracto pulpito domus, pulpitum est culmen tecti domus. Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 4. cap. 26. *Nilominus & ostium carceris, sœra ferro munita, obducta claupe pessulo obserbatur, sed virtus Antistitis lapides dimovit, dejecit pulpita, catenas confregit.*

Erant autem eo tempore dies Quadragesimæ sanctæ, & Episcopus in insulam maris orationis causa secesserat. Palladius Saronensis Episcopus orationis causa secedere solebat in insulam littoris Santonici, eodem secessu per quadragesimam usus est.

Eadbertus Lindiffarnensis E. Beda libr. 4. cap. 30. *Eadbertus Episcopus Lindiffarnensis & proximus successor sancti Cudberti, qui tum forte in remotiori ab Ecclesia loco, repletis undique pelagi fluctibus cincto, solitarius manere solebat, in hoc etenim semper quadragesima tempus agere, in hoc quadraginta ante dominicum natale dies in magnâ continentia orationis & lachrymarum devotione transigere solebat.* Monachis senioribus, & in perfectione regulari consummatis, concessum secedere in solitarias cellulas Conc. Agath. can. 38. Cassian. collat. 18. cap. 4. de quo in Ascetic.

Cives cum homine obtinere non queunt, ut saltem vel celebrata solemnitate Paschali discutiatur, in die Paschali carcerati solvuntur, nisi teneantur pro atrociori crimine ut læsæ Majestatis vel alio l. nemo deinceps C. de Episc. audient. à Theodosio in feito Paschatis carcerati per totum orbem soluti, per epistolam Chrysostom. orat. 20. ad Antiochen.

Metuit negare Episcopus, scripsit, subscripsitque, ac tradidit agrum, Palladius Santonensis Episcopus captus ab Antestio, ut se liberaret, ei vendidit & tradidit agrum quem habebat in pago Bituricensi. Venditor dicitur scripsisse instrumentum venditionis & subscripsisse, ea ætate contrahentes propria manu scribebant contractum, & subscribebant, non enim notus erat usus Tabellionum. Idem insinuat Gregor. infr. libr. 9. cap. 42. Qua possidere videbamus factis chartis tradidimus. Palladius Santonensis Episcopus fuit è genere divitis Palladij. Gregor. de glor. Confess. cap. 60.

Mane autem facto procedente Rege ad matutinas. Reges solebant adesse ad matutinas, ut de Guntrano Rege traditum est hic, de Eorico Gothorum Rege Sidon. libr. 1. epist. 2. Antelucanos Sacerdotum suorum cætus minimo Comitatu expetit. De Friderico I. Imper. Radevic. de ipsius gest. libr. 2. cap. 76. Antelucanos Basilicarum & Sacerdotum suorum cætus, aut solus, aut minimo Comitatu expetit.

Hoc viso Rex exclamavit dicens, non esse simpliciter ho-

minem sub hoc honore noctis tali in loco quiescere, simpliciter, id est sine dolo, & malo consilio. Q. Curt. libr. 4. cap. 14. Præterea breves & mutabiles vices rerum sunt, & fortuna numquam simpliciter indulget.

Legatos, per diversa loca exilio condemnari precipit. Legati missi à Fredegunde ad Guntranum per varia loca relegati ob submissum sicarium in Regem.

LIBR. IX.

*Q*UAE autem ibi ipsa die virtutes apparuerunt. Vir- Cap. 1.
tutes B. Radegundis hic pro miraculis ipsius, vir-
tutes B. Martini Gregor. de mirac. ipsius libr. 2.
cap. 60. In quo cum quinquaginta novem virtutes
descripsissem. Idem hoc libr. infr. cap. 4. Erat enim eo tempore
ipse Pontifex magnis virtutibus praditus.

Interea advenit festivitas sancti Marcelli, quae apud urbem Cap. 1.
Cabillonensem mense septimo celebratur. Sanctus Marcellus mar-
tyr, Cabillone martyrium passus est sub Antonino Imp.
Prisco Praefide, ejus dies festus celebratur 4. Septembr. Mar-
tyrol. R.

Verum ubi peractis solemnibus, ad sacrosanctum altarium
communicandi gratia accessisset. Sacra Communio post missa-
rum solemniam ministrari solita Gregor. de mirac. D. Martin.
libr. 2. cap. 47. Cumque expletis, missis populus capisset sacro-
sanctum corpus Redemptoris accipere.

Quia nefas putavit, si is qui ab Ecclesia eductus fuerat, trun-
cetur. Guntranus Rex siccarium, qui in Ecclesia ejus vitae
insidias molitus erat, fustibus castigatum dimisit, quia nefas
putavit, morte damnari, eum qui de Ecclesia eductus fuerat.
In eandem sententiam Gregor. infr. h. libr. Childebertus Rex
ait, verumtamen promissionem habete de vita, etiam si culpabiles
inveniamini, Christiani enim sumus. Nefas est enim vel crimino-
sos ab ecclesia eductos punire.

In vineis verò mense octavo transactâ vindemiâ palmites no- Cap. 3.

vos cum vultis deformatis aspeximus. Palmites vitium sunt samenta vitium Gregor. supr. libr. 6. cap. 44. *Numquam in his vineis deformatis*, id est efformatis. Eadem analogia, deformitas pro solemnitatum vel formarum inobservantia Gregor. infr. hoc libr. cap. 33. *Cur sub omni deformitate redacta viro conjux ejus aufertur.*

Habebat autem cucullum, ac tunicam de pilis caprarum. Cucullus & tunica vestes Monachales. Reg. Benedict. cap. 55. *Sufficere credimus cucullam & tunicam, cucullam in hieme villosam, in aestate puram.* Cucullus est vestis, quæ habet capitium, quo tegitur caput. Gregor. de vit. Patr. cap. 17. de Nicetio Episcopo. *Nam ceteris rescipientibus saepe ipse contextio capite à cucullo nè agnosceretur in publico, cum vno tantum puero Sanctorum basilicas circuibat.*

Hic enim colobio indutus erat, amictus desuper Syndone. Colobium fuit vestis linea sine manicis, propria Ægyptiorum Monachorum. Cassian. de instit. cœnobit. libr. 1. cap. 5. *Collobijs quoque lineis induti, quæ vix ad cubitorum ima pertingunt, nudas de reliquo circumferunt manus, ut amputatos habere eos actus, & opera mundi hujus suggerat abscissio manicarum, & ab omni conversatione terrenam orificatos eos velaminis linei doceat indumentum.* Idem Sozomen. lib. 3. cap. 13. Ruffin. de vit. Patr. libr. 2. cap. 3. *Tabennensij appellantur, quibus usus est indui colobijs, quasi sacris lineis, idem libr. 1. cap. 7.* Indumentum ejus stupeum collobium erat, quod apud illos lebetes appellatur & linteum quod collum & caput obrolveret. Impostor de quo Gregorius loquitur hic, colobio amictus erat, & desuper Syndone. Jacobum imitatus videtur, qui syndone, id est lineo pallio dumtaxat usus est, more Nazarenorum de quo Euseb. libr. 2. cap. 24. Epiphan. hæres 78. art. 13. de quo & Matth. cap. 14. *Fugit adolescens, relicta syndone quæ erat amictus.*

Mandatum missis dicens, occurrant reliquijs sanctis. Impostor quidam Desiderius nomine, qui se dicebat Burdegalensem cum Turonis venisset quasi gestans reliquias Sanctorum Vincentij & Felicis martyrum, mandavit Gregorio Episcopo, ut occurreret reliquijs Sanctorum. Gregor. de mirac. Martyr. lib. 1. c. 44. *Manè autem facto Sacerdos admonitis civibus cum crucibus*

crucibus & cereis, ad occursum sanctarum reliquiarum devotissimus proferat.

Et ingressus in oratorium, me postposito, ipse capitellum unum atque alterum, ac tertium dicit, ipse orationem profert, & ipse consummat. Capitulum est officium quoddam post matutinas. Gregor. de glor. Confess. cap. 4. Ad cujus tumultum Beatus Martinus, cum ad orationem venisset, post effusas preces dicto etiam capitulo ait Benedic inquit mihi vir Dei. Capitulum psalmi est psalmus, quia Psalmi Davidis distincti legebantur per capita. Gregor. de glor. Confess. cap. 71. Denique condemnatus spoliatusque Sacerdos ad urbem rediit, atque prostratus in orationem, coram sepulchro sancti dicto psalmi capitulo ait, &c. Inde capitellum eodem sensu pro officio quodam post missas. Idem libr. 1. de mirac. Martyr. cap. 5. Respondens autem Beatus Ambrosius, nolite inquit turbari, multum enim mihi valet sic obdormisse, cui tale miraculum dominus ostendere dignatus est, nam noveritis fratrem meum Martinum Sacerdotem egressum fuisse de corpore, me autem ejus funeri obsequium prabuisse, peractoque ex more servitio capitellum tantum vobis excitantibus non explevi. Idem de vit. Patr. cap. 6. At ille psalmo quinquagesimo, & benedictione decantata, & alleluatico cum capitello expleto consummarvit officium totum temporis matutini.

Hac cernens Episcopus misit Archidiaconum suum dicens, se reliquias sanctorum exhibes, pone eos paululum in Basilicâ, & nobiscum celebra dies sanctos. Ragnemodus Episcopus Parisiensis, impostori cuidam, qui circumferebat reliquias, quas distabat esse Vincentij & Felicis martyrum per Archidiaconum mandavit, ut si verum esset, eas deponeret in basilicâ. Hoc pertinebat ad officium Archidiaconi, Archidiaconus est missus & Vicarius Episcopi ejusque jurisdictionem exercet, & hoc jure idem impostor memoratur infra captus ab Archidiacono & in custodiam missus Captusque, inquit, ab Archidiacono, & catenis victus jussus est custodiri. Archidiaconum missum Episcopi indiget & Gregor. de glor. Confess. cap. 86. Quod audiens Benedictus Agricola Episcopus, misit Archidiaconum suum, ut beatum urbis cæmeterio deferret. In Ecclesia Turonensi fuere duo Archidiaconi Gregor. libr. 5. cap. 58. At

ille iterum vinculus relaxato Leudaste, custodia deputatur, dicens Gallienum eadem die & Platonem Archidiaconos fuisse presentes, &c.

Perscrutatisque cunctis quæ habebat, invenit cum eo sacculum magnum, plenum de radicibus diversarum herbarum, ibique & dentes talpæ, & ossa murium, & ungues atque adipēs ursinos, vidensque hæc maleficia esse, cuncta jussit in flumen projici. Rag-nemodus Episcopus maleficia inventa in sacculo impostoris cujuspiam jussit in flumen projici.

Et exhibentes aquas abluto pavimento, resperso etiam herbulis odoratis, Moris erat ædes sacras sterni herbulis odoriferis, idem de cryptis & tumulis Sanctorum Gregor. de vit. Patr. cap. 8. Et statim accedens quasdam de herbulis quas devotio populi sacrum jecit in tumulum, manu linteo operta, Sacerdote porrigente suscepit. Idem de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 71. Accidit autem fortuito, ut extensâ dextera manus palma folium herbae salvia, quod pro honore Martyrum in crypta conspersum fuerat operiret.

Elevatis Amelius Beorretana urbis Episcopus oculis. Amelius Beorretanus Episcopus, eâ tempestate claruit, subscripsit Conc. Matifconensi 2. anno Chr. 588. Beorritana urbs vulgò Berritana. Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 74. Est alius Martyr intra terminum urbis Berritanae, Presbyterij honore præditus. Idem de glor. Confess. cap. 49. infra terminum autem Berritanae urbis in vico Sexiacensi sanctus Iustinus Presbyter quiescit, Begorra eidem infr. h. libr. cap. 20. De civitatibus vero, hoc est Burdegala, Lemovica, Cadurco Benarno & Begorra, Hæc est Tarba Bigeronum Gall. Tarbe.

Cap. 7. Ennodius cum Ducatum urbium Turonicæ, atque Piſtaria administraret, adhuc & vici Iuliensis atque Benarna urbium principatum accipit. Ducatus erant incertis finibus pro voluntate & arbitrio principum. Duces præerant universæ Provinciæ, Comites singulis civitatibus & parebant Ducibus ut insinuat Gregorius infr. h. c. Sed euntibus Comitibus Turonicæ atque Piſtariae urbis ad Regem Childebertum, obtinuerunt eum à se removeri. Vicus Juliensis Adurrae civitas Episcopalis. Notit. Provinc. Civitas Adcorensium Vico Iuli. Vicus Juli Gregorio hic &

infr. h. libr. cap. 20. *Vico-Iuli Conseranis, Lapurdo & Albige.* eidem supr. libr. 7. cap. 31. *Et Nicetius Comes loci illius, Germanus Rustici vici Iuliensis Episcopi.* Benarnum est Lascurra civitas Episcopalis Benarni, Notit. Provinciar. *Civitas Benarnensium Benarno.* Synodo Agathensi interfuit Galaactorius Episcopus de Benarno.

Vascones verò de montibus prorumpentes, in plana descendunt, vineas agrosque depopulantes, domos tradentes incendio, nonnullos abducentes captivos cum pecoribus, contra quos sapius Austrovaldus Dux processit, sed parvam ultionem exercuit ab eis. Vascones è jugis Pyrenæi montis varijs excursionibus Novempopulaniæ, per id temporis infesti fuere, ab Austrovaldo Duce sapius tentati minori successu. Hi tandem in Novempopulania sedes posuere, & ei Vasconia nomen dedere, de quo fusiùs dixi Rer. Aquitanic. lib. 1. cap. 16. Austrovaldum Comitem vocat Gregor. supr. libr. 8. cap. 44. *Assumptoque secum Austrovaldo Comite Carcassonam petijt.* Tandem Vascones à Theodoberto & Theodorico Regibus domiti, & tributarii facti de quo Fredegar. cap. 22.

Per Agericum prorsus Episcopum, qui erat Regis pater ex lavacro. Agericus Virdunensis Episcopus pater Childeberti filij Sigiberti Regis ex lavacro, ex baptismo, quia cum suscepit ex fonte baptisimi. Cap. 8.

Tunc adductus ad locum ubi Rex morabatur, nudatus armis, ac per manicas tentus, ab Episcopo representatur Regi. Guntranus Boso Brunichildi Regina exosus, presentatur Regi inermis, & per manicas tentus. Rei sordidati, & sine cingulo apparent ante tribunal judicis Ammian. lib. 22. *Inducta in judicium femina quedam, quum Palatinum adversarium suum, è numero protectorum cinctum præter spem conspexisset, hoc factum insolens tumultuando querebatur, & Imperator prosequere ait mulier, si quid te læsam existimas, hic enim sic cinctus est, ut expeditius per lutum incedat, parum nocere tuis partibus potest.*

Datis literis, & pueris destinatis, cum evectiōe publica. Legati vel missi Principis utebantur evectiōe publica, id est cursu publico, itineris expediendi gratia, ut & evocati à Principe l. Evectiōnum C. de curs. public. Sidon. libr. 1. epist. 5. Cap. 9.

Egresso mihi Rhodanusia nostra manibus publicus cursus usui fuit, ut potè sacris apicibus accito. Evectione publica usi sunt etiam Episcopi evocati ad Concilium ut Hilarius Pictaviensis Episcopus exulans in Phrygia, ad Synodum Selcuciensem vocatus data evectionis copia Sever. Sulpit. Hist. sacr. libr. 2. Qua tempestate Hilarius quartum jam exilij annum in Phrygia agens, inter reliquos Episcopos per Vicarium ac Praefectum data evectionis copiâ adesse compellitur. Constantinus epist. ad Æla-fium in actis Conc. Arelatens. 1. Data evectione publica per Afri-cam & Mauritaniam, inde ad Hispaniam brevi tractu facias navigare. Proficiscentibus ob causam publicam evectio data, Augustin. 5. Confess. cap. 13. Itaque posteaquam missum est à Mediolano Romam ad Praefectum urbis, ut illi civitati Rhetori-ca magister provideretur, impertitâ etiam evectione publicâ. Pri-vatis non licuit uti evectione publica sine diplomate, seu co-dicillis principis l. continuus §. cum ita de V. O l. eos §. ult. ad leg. Cornel. de fals. l. 3. C. de curs. public. Hieronym. in vit. Hilarionis. Secreto ab Imperatore causam ei simpliciter indi-cans, & acceptis ad Consularem quoque Palestinæ literis, cum in-genti honore & comitatu Gazam deductus est. Symmach libr. 4. epist. 6. Evectiones impetrasse me gaudeo. Hieronym. ad Julian. Iam demisso synthemate equus publicus sternebatur.

Ac gemmarum preciositatibus. Preciositas est pretium rei. Jo. Andreas in Cle. Roman. de iurejur. Nec etiam multum vi-detur expediens, privilegijs Bullam auream apponi, propter pretiositatem enim metalli, est de subtractione Bulla pericu-lum.

Ascenso equo, precedentibus pueris, alijsque sequentibus fere-batur. Baiternas matronarum præcedebat ordo id est agmen Eunuchorum Hieronym. ad Eustoch. Præcedit canes basterna-rum ordo semivirorum.

Tanta in thesauris illius reperiunt, quanta nec in ipso ærarij publici regeſto, poterat inveniri. Regestum hic est ærarium pu-blicum Gregor. infr. h. libr. cap. 12. Multitudo autem auri ar-gentique, ac diuersarum specierum, in ejus regestis reperta est. Idem cod. libr. cap. 35. & ingressa in regestum referant arcem monilibus, ornamentisque preciosis refertam. Idem libr. 10. cap.

19. *Multa enim auri argentique in hujus Episcopi regeſto pondera ſunt reperta.* Aliàs regeſtum Scribarum pro ſcrinio Scribarum Vopiſc. in Probo. *Uſus etiam regeſtis Scribarum porticus porphyretica.* Gregor. infr. libr. 10. cap. 19. *Hac Episcopus negare non potuit, ſcripta enim iſta in regeſto Chilperici Regis, in uno ſcri-niorum pariter ſunt reperta.*

Infra caſtrum Vabrenſe quod villa Verſionis propinquum erat. Vabrenſe caſtrum in finibus Rutenorum, ſedes Episcopatus è Rutheno delibati. Gregor. infr. h. libr. cap. 12. *Erat enim villa in Pago Vabrenſi.* Illic fuit cœnobium clariffimum ordinis ſancti Benediſti. Odo Cluniacenſ. vit. S. Geraldı libr. 2. cap. 6. *Tum verò nobiles quosdam pueros ad Vabrenſe cœnobium direxit, nam tunc regularis obſervantia fervor incaleſcebat, ut ſcilicet apud fraternitatem illam ſub normâ regulari iſdem pueri imbuerentur.*

Filium enim ejus ex lavacro ſuſceperat, & ob hoc miſericordiam de eo habere voluit. Brunichildis Regina Berthefredo vitam condonare voluit, ſi à Clothario diſcederet, quia ejus filiam è baptiſmi fonte ſuſceperat. Suſcepti è baptiſmo dicuntur filioli affectus demonſtrandi cauſâ. Nithard. libr. 3. *Meminerit, quod frater filiulusque ejus ſit.*

*Hac ille audiens adſumpta matre cum ſorore & conjuge ad oc-
curſum patrui deſtinat.* Deſtinare eſt iſtituere iter ſeu profe-
ctionem Gregor. infr. libr. 4. cap. 31. *Rex autem ad reliquas ci-
vitates capiendas Boſonem cum Antefſio deſtinat.* Idem de mi-
rac. Martyr. libr. 1. cap. 39. *Ex hoc enim quiſque fidem cujuſcum-
que rei, ab alio voluerit elicere, non aliter niſi ad hujus baſilicam
deſtinat.* Idem de vit. Patr. cap. 17. de Nicetio Trevirenſi E.
*Et ille verè inquit, dico vobis, quia deſtinavit Rex ut me avul-
ſum à Monafterio huic oneri conſecrari juberet.* Q. Curt. libr. 8.
cap. 4. *Sed jam nec retinere arma lubrica rigentes manus poterant,
nec ipſi deſtinare, in quam regionem obverterent corpora.* Idem
libr. 9. cap. 9. *intellectum eſt mare deſtinari ab ignaris natura
ejus.*

*Et ille nequaquam, ſed tranſmiſſe Abbates & creditos tuos,
ut hæc quæ loquor exponant* Guntranus Boſo de ſalute ſua deſ-
perans, compellat Magnericum Trevirenſem Episcopum.

ut pro eo intercedat apud Guntranum Regem , per Abbates & creditos. Ea ætate Abbates erant in potestate Episcopi , & conveniebant jussi ad Synodum Episcopalem Conc. Antissiodor. can. 7. *Vt medio Maio omnes Presbyteri ad Synodum in civitatem veniant , & Kalendis Novembris , omnes Abbates ad concilium conveniant.* Cui conjungendi sunt, can. Episcopus & can. annis singulis. 8. dist. A Gregorio Lingonensi Episcopo ad translationem sepulchri sancti Benigni Martyris Divionensis adhibiti Abbates simul cum clero Gregorius de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 51. *Sed sanctum sepulchrum nescio quâ causa faciente , feris evenit , quod ille intus transferre cupiens convocavit ad hoc obsequium Abbates , atque alios religiosos viros.* Ad translationem B. Desiderati Presbyteri ab Agricola Cabillonensi Episcopo adhibiti quoque Abbates cum omni Clero. Idem de glor. Confess. cap. 86. *Quod audiens Benedictus Agricola Episcopus misit Archidiaconum suum , ut beatum urbis cæmeterio deferret , sed resistentibus Monachis , quod jussus fuerat non implevit. Post hæc edificato Xenodochio leproforum Sacerdos suburbano in ejus Basilicam conlectis Abbatibus & omni Clero beatum corpus transtulit.* Abbates passim missi & legati Episcoporum. Gregor. infr. h. libr. cap. 43. *Post hæc Maroveus Episcopus , Porcarium Abbatem Basilica Beati Hilary ad Gundegisilum Episcopum , & reliquos comprovinciales ejus destinat.* Crediti sunt fideles seu vassi. Gregor. supr. libr. 7. cap. 40. *Satimque misit Rex viros , qui hæc deferre deberent , cum vno puero , quem valde creditum Mummolus habens , hæc ei commendaverat.*

Cap.
11.

Cadurcum Brunichildi Regina refudit. Childebertus Rex filius Sigiberti Regis Australiæ Brunichildi Reginæ Cadurcum restituit. Cadurcum præter alias civitates Brunichildi Reginæ nubenti datum fuerat dotis & Morganegibæ nomine, quod apertius exponitur à Gregorio infr. h. lib. c. 20. *De civitatibus verò hoc est Burdegala Lemovica Cadurco Benarno & Begorra , quas Gailesvindam germanam dominæ Brunichildis tam in dote quàm in Morganegiba , hoc est matutinali dōmo in Franciam venientem certum est adquisisse , quas etiam per judicium gloriosissimi Domini Guntchramni Regis , vel Francorum , superstitibus*

Chilperico & Sigiberto Regibus, Domna Brunichildis noscitur acquisisse, ita convenit ut Cadurcum civitatem cum terminis, & cuncto populo suo, Domna Brunichildis de presenti in sua proprietate percipiat. A Brunichilde nomen accepisse creditur castrum Brunichildis in finibus Cadurcorum, hodie Burniquel Vicecomitatus nomine insigne.

Cumque eos extrahere de Basilicâ non auderent, ignem applicare nituntur. Ignis admovebatur confugis in Ecclesiam, ne viderentur deijci de Ecclesia, sed potius igni cedere. Hinc apud Plaut. in Rudent. Act. 3. Sc. 4. Leno poscit ignem ut ancillas quæ ad aram Veneris perfugerant admoto igne compellat fano cedere. Volcanum adducam is Veneris adversarios st. Nullum habemus ignem, ibo herclè aliquo ignem quærıtatum, ignem magnum hic faciam, immò hasce ambas hic in ara viuas comburam. Atque ita apud Euripidem in Andromachâ, Hermione interminatur Andromachæ quæ in templum confugerat se ignem submissuram quo templo cedere cogatur πῦρ σοι προσοίσω. Ignem tibi admonebo, ubi Scholiastes ἰδὼς τῷ τοῖς εἰς τοὺς ἐκταρῶντος πῦρ προσέπειρ.

Turon.
nec. ad.
versar.
libr. 9.
c. 11.

Ascendentes supra tectum, cum ab ipsis tegulis ac macerijs quibus oratorium opertum erat, inidentes interfecerunt. Godegisilus Dux Bertheffredum obsidione vallat intra domum Ecclesiæ, obsessus tegulis & macerijs quibus domus Ecclesiæ operata erat elusus. Maceria est paries sicco lapide constructus, maceriæ sunt cæmenta quibus paries, sine calce & arena structus est, inde sumptum nomen oppidi quod vocatur Maceriæ, de quo Gerbert. epist. 94. Mosomum, & Macerias multitudine militum communitate, vulgò Maisieres. Et ita maceriæ amnis sunt clusæ, quæ coërcent aquam amnis. Gregor. de vit. Patr. cap. 17. Dixeruntque ei lapsus noster (fortè legendum capsus) in quem pisces decidere soliti sunt, prorsus desertus habetur, sed & maceria ipsa de locis suis, amnis impetu evulsa poscuntur. Maceria etiam est clausura domus structa pariete sine calce & arenâ. Ambros. in Luc. libr. 3. cap. 3. Maceria quoque domum claudit, hæc si maneat domus tuta est. Maceria in horto est casa quæ apponitur horto ex lateribus sine calce & atena congestis. Plaut. in Truculento. Quid maceria illa ait in horto quæ est, quæ in no-

Cujac.
ad leg.
157. de
VS.

Esse singulas latere fit minor, non mirum est vetus est maceria, lateres si veteres. Terent. in Adelph. Atque hanc in horto maceriam jube dirui.

Cap.
14.

Inde Rex Guntchramnus, valde in amaritudinem excitatus est. Amaritudo est amaritudo cordis, id est moeror tristitia Gregor. infr. h. libr. cap. 23. Agericus verò Viridunensis Episcopus cum ex illo diuturnæ amaritudinis felle graviter agrotaret, & infra. vel etiam addita amaritudine, & rursus fellis amaritudine aggravatus. Idem cod. libr. cap. 32. Additum est etiam huic causa aliud amaritudinis incendium. inde amaricari dolere, tristari Gregor. P. moral. lib. 5. c. 2. Sed hoc amaricatum cor ad gaudium suum quandoque reducitur, & infra. Vita quippe amaricatis datur, cum hujus mundi gloriæ tristibus gementibusque tribuitur. Alias amaritudo pro acerbitate Gregor. lib. 10. cap. 15. & pro calcis amaritudine, nè lavantibus noceret novitas ipsius fabricæ.

Cap.
15.

Et accepto signaculo beatæ Crucis, cum chrismatis unctione credidit Iesum Christum. Recaredus Rex Gothorum conversus ad fidem Catholicam, & reconciliatus Ecclesiæ accepto signo crucis, id est benedictione quæ confertur per signum crucis, cum chrismatis unctione, de quo & Gregor. libr. 1. epist. 4. libr. 7. epist. 126. Roderic. Tolet. lib. 2. cap. 15. Notandum hic quod narrat Gregorius, eò maximè motum Recaredum quod à suis Episcopis nulla signa curationum ederentur super ægrotos, è contrà multa ab Episcopis Catholicis.

Deinde nuncios mittit ad Provinciam Narbonensem. Provincia Narbonensis, ea erat quæ adhuc erat in ditione Gothorum quæ & Septimania, vel Gothia dicebatur. Arelatensis vel Massiliensis Provincia dicebatur, pars Provinciæ quæ erat in ditione Francorum, licet utraque esset Narbonensis Provinciæ. Gregor. supr. libr. 8. cap. 30. Hac audiens Rex Leudegislum in locum Calumniosi cognomento Ægilanis Ducem diligens omnem ei Provinciam Arelatensem commisit. Idem supr. h. libr. cap. 7. propter superioris anni devastationem quàm in Septimaniâ Regis Guntchramni exercitus fecit, in Arelatensem Provinciam proruperunt. Idem libr. 4. cap. 39. & Amo quoque Arelatensem debellavit Provinciam. Idem libr. 8. cap. 43. anno quoque duodecimo Childeberti Regis Nicetius Arvernus Rector Massiliensis Provinciæ,

Provincia, & reliquarum urbium quæ in illis partibus ad regnum Regis ipsius pertinebant est ordinatus. Idem libr. 10. cap. 25. At in Gallijs Massiliensem Provinciam, morbus sæpè nominatus invasit. Et hæc postea simpliciter Provincia dicta est Otho Frising. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 29 de regno Burgundiæ. Præstenditur enim hæc Provincia penè à Basilea, junctam habens, dominatui suo, eam terram, quæ propriè Provincia vocatur.

In Basilica sancti Aniani Confessoris. Anianus Aurelianensis Episcopus, vitæ sanctitate claruit temporibus Valentiniani III. ejus meritis Aurelianus urbs liberata ab obsidione Attilæ, de quo Sidon. libr. 8. epist. 15. Gregor. supr. libr. 2. cap. 7. Aimoin. libr. 1. cap. 6. Ejus memoriæ dicata est basilica Aureliani, Monasterium sancti Aniani ibidem construxit Rex Robertus & solemniter dedicari curavit anno Chr. 1029. teste Helgaldo in ejus vit.

Quo veniente resident pariter ad convivium Galli sedentes Cap. 19.
vescebantur. Idem fuit mos veterum. Virgil. 7. Æneid.

Perpetuis soliti patres considerare mensis.

Et ibi Servius. Majores enim nostri sedentes epulabantur quem morem habuerunt à Laconibus & Cretensibus, ut Varro docet in libris de gente populi Romani. & idem in illum versum 1. Æneid. fusi que per herbam. Significat autem discumbentes, nam olim sedentes vesci consueverant. Post epulas mensæ removebantur, & remotis mensis Franci in eisdem subsellijs quibus discubuerant residebant. Gregor. infr. lib. 10. c. 26. Invitatis enim ad epulum multis, hos in unum fecit tres sedere subsellium. Cumque in eo prandium elongatum esset, ut nox mundum obrueret, ablata mensa sicut mos Francorum est, illi in subsellia sua sicut locati fuerant residebant. Apud veteres quoque post epulum mensæ remotæ. Virgil. 1. Æneid.

Postquam exempta fames epulis, mensaque remota.

Chramisindus exanimus corpus nudatum vestimentis adpendit in sepi stipite. Chramisindus cæso Sichario, occisi corpus veste nudatum, adpendit in sepi stipite. Osvaldi Regis Northanumbrorum à Rege Merciorum in prælio cæsi caput cum manibus & brachijs stipiti suspensum. Beda Hist. libr. 3. cap.

12. Porro caput & manus cum brachijs à corpore præcisas jussit Rex qui occiderat, in stipitibus suspendi.

Ingressusque Ecclesiam ad pedes prosternitur Regis dicens vitam peto ô gloriose Rex, eo quod occiderim homines qui parentibus meis clam interfectis, res omnes diripuerunt. Chramisindus interfecto Sichario in ultionem necis parentum, properat ad Childebertum II. Regem & ad pedes provolutus vitæ gratiam deposcit & impetrat. Puellæ quæ Amalonem Ducem vim sibi facientem ipsius gladio occidit Guntranum Regem vitam condonasse refert Gregor. infr. h. libr. cap. 27. *Tunc Rex misericordissimus non solum ei vitam donavit, verum etiam præceptionem tribui jussit, ut in verbo suo posita à nullo umquam parentum defuncti illius in aliquo molestiam pateretur.* Solus Princeps poenæ dat veniam. l. Divi fratres ff. de poen.

Et Regina Brunichildis, eo quod in ejus verbo Sicharius positus taliter fuerat interfectus frendere in eum capit. Proprium Regum est tuitionem seu salvam gardiam & securitatem tribuere, & ab his eam impetrari oportet. Ivo Carnotens. epist. 9. *Quicumque autem illi sunt, si conductum bonum mihi & his qui mecum sunt miseritis, ut secari simus in eundo & redeundo, & apud vos morando.* Tuitio conceditur codicillis principis, & quibus dabatur hi dicebantur recipi in verbo Regis. Gregor. infr. h. libr. cap. 27. de puella quæ Amalonem Ducem vim sibi inferentem occidit. *Guntranus Rex præceptionem tribui iussit, ut in verbo suo posita à nullo umquam parentum defuncti illius in aliquo molestiam pateretur.* Etiam Reginas tuitiones præstare moris fuit, ut hoc loco legimus Sicharium positum fuisse in verbo Brunichildis Reginae, quod paulò post repetitur, *sed quoniam Regina Brunichildis in verbo suo posuerat Sicharium,*

Vosagensem territorij Biturici pagum expetijt. Vosagensis territorij Biturici pagus. Pagus plerumque latius accipitur pro regione ut Pagus Tolosanus, Pagus Turonensis, Pays, Contrée, interdum pro vico *vn Bourg*, ut hic Pagus Vosagensis Biturigum, inde Pagensès pro Vicanis, de quo supr. in libr. 7. cap. 47.

Sed & ad Aginnum properans, epistolam ejus elicit ut à nullo contingeretur. Non modò à Rege & Regina, sed etiam à

Ducibus concedi solebant libelli seu codicilli securitatis, ut hoc loco Chramisindus ab Aginno Duce epistolam seu præceptum securitatis eliciuisse legitur. À Richerio Senonensi Archiepiscopo securum conductum expetijt Ivo Carnotensis Episcopus ad eum venturus, testis ipse epist. 50. *Unde rogo mansuetudinem vestram, ut à Picueris usque ad vos securum mihi conductum preparetis.*

Civis Domini Guntchramnus, Childebertus Reges & D. Brunichildis Regina Andelaum charitatis studio convenissent. Cap. 20. Andelaum castrum celebre conventu habito inter Guntranum & Childebertum Reges, de quo & Fredegarius cap. 7. *Guntramnus se cum Childeberto, pacem firmans, Andelao conjunxit,* Idemque cap. 38. *Dirigensque per Andelaum, Nasio castro capto, Tullum civitatem perrexit.* Idem ni fallor quod Andilegum de quo Beda libr. 3. cap. 8. *Maximè in Briga, & in Cale, & in Andilegum Monasterio.* Recentioribus Andeliacum, olim nobilis villa Rothomagensis Ecclesiæ, ut Innocent. III. libr. 1. epist. 108. Petr. Blesen. epist. 28. & 33. vulgò *Andely.*

Id inter ipsos constat fixa deliberatione finitum, ut in illam tertiam portionem de Parisiensi civitate, cum terminis & populo suo, quæ ad Dominum Sigibertum de Regno Chariberti conscripta pactione pervenerat. De Regno Chariberti Regis, qui sine liberis masculis decessit, tertia pars Parisiorum urbis pervenit ad Sigibertum Regem Austrasiæ unum è fratribus, Regnum scilicet Chariberti qui erat Rex Parisiorum divisum est inter Guntranum, Chilpericum & Sigibertum, & Parisiorum urbs divisa est in tres partes inter eosdem, postea ex pacto inito inter Guntranum & Childebertum filium Sigiberti tertia Parisiorum quæ ab initio cesserat Sigiberto translata est ad Guntranum. *Cum Castellis Duno & Vindocino.* Dunum & Vindocinum castra pagi Carnotensis. *Chasteau-Dun, & Vendosme.*

Et quicquid de Pago Stampensi vel Carnoteno in pervio illo, antefatus Rex cum terminis & populo suo perceperat. Pervium est totus ille tractus, vel transitus ut infr. hoc cap. *Convenit ut in viroque regno, utriusque fidelibus, tam pro causis publicis, quàm priuatis, quicumque voluerit ambulare pervium, nullis temporibus denegetur.* Idem infr. hoc libr. cap. 32. *nè ullus de*

Childeberti regno, per ejus regni territorium pervium posset habere, & infra, Pervium patefecit volentibus ad Regem Childebertum accedere. Fredegar. cap. 26. Cùm esset autem pervius ille locus, ubi Loas fluvius transmeat. Gregor. libr. 3. cap. 47. ita ut torrentes concatenati gelu, pervium populis iter, tamquam reliqua humus preberent.

Abrincatus, Vicojuli, Conseranis, Lapurdo & Albige. Abrincatum civitas Episcopalis Aurenches, Vicus Julij, civitas Adura, Ayre, Conseranis Conseranorum civitas Couzerans. Lapurdo Lapurda castrum Bigeronum in quo locatus Tribunus cohortis Novempopulaniæ, vulgò Lourde. Scaliger Aufon. lect. libr. 2. cap. 7.

Vt quicquid Dominus Guntchramnus Rex filie sue Chlotildi contulit. Hac ætate Reges dicebantur Domni eliso nomine Domini, quasi soli Deo conveniret nomen Domini ut infr. h. cap. Pari conditione repromittit Dominus Guntchramnus Rex. Eadem ratione Regina dicebantur Domnæ ut infr. hoc cap. Domnam Brunichildem Reginam & rursus Domna Brunichildis noscitur acquisisse & infr. h. libr. cap. 43. Domna Radegundis, ut infr. h. libr. cap. 40. Peccaui in Dominum, & Domnam meam Radegundem. Domna Agnes cap. 43. h. libr. Domnam & sororem meam Agnetem. Eadem ratione Romanus Pontifex dicebatur Dominus Papa, Dominus Apostolicus pro Domino ut apud Ivon Carnotens. epist. 28. Dominus Papa Urbanus.

Vt si quid de agris fiscalibus, vel speciebus, atque præsidio, pro arbitrij sui voluntate facere, aut cuiquam conferre voluerint. Hæc clausula repetitur infr. h. cap. iisdem verbis. Species sunt, species auri & argenti especes d'or ou d'argent, præsidium est pecunia quæ auxilij causa seponitur, vel locus secretior ubi ejusmodi pecunia est l. si chorus §. 1. de legat. 3. ubi legatis mobilibus quæ ibi erunt, legato non continentur nummi repositi scenoris causa, sed nummi præsidij causâ sepositi, inde lucem accipit alter locus Gregor. libr. 10. cap. 1. Reliqua vendidit cum omni præsidio domus. Præsidium etiam pro viatico sumptum Plaut. in Poenulo. Trecentos nummos Philippos portat præsidij. idem in Persa. Marsupium habent, inibi paulum præsidij.

De civitatibus vero hoc est Burdegala Lemovica Cadurco Be-

narno & Begorra. Benarnum nè quid de alijs urbibus dicam quæ nimis notæ sunt , est Lascurra prior civitas Episcopalis , *Lescar* unde nomen regioni , vel oppidum quod hodie vocant *Ortais* ut vult Scaliger Auson. lect. libr. 2. cap. 7. Begorra est Tarba Bigeronum , vel Turfa ut vult idem Scaliger eodem loco ex Antonino *Torsa ubi castrum Begorra.*

Tam in dote quàm in Morganegiba, hoc est matutinali dono apud Germanos dotem non uxor marito , sed uxori maritus dicebat. Tacit. de morib. Germ. *Dotem non uxor marito , sed uxori maritus offert.* Hunc dotis morem secuti Franci Germanici populi , in Galliam transvexere. Gailevisintæ Reginæ dotis nomine dictæ Burdegala Lemovicum & aliæ civitates preter dotem etiam uxor munera accipiebat à sponso & sponsi propinquis , Morganegibam vocabant, hoc est matutinale donum , quia fiebat mane die nuptiarum , & hoc est donum quod jure Morganatico dicebatur fieri Albert. Argentinens. in Chronic. *Cui sorori dominium de Kibburg. quod ipse Rex sibi retinuerat , Morganatico jure donavit.* Dona sponsalitia more Francorum erant annulus , calcei osculum & poculum. Gregor. de vit. Patr. cap. 20. *Sed cum ad legitimam pervenisset ætatem cogentibus juxta consuetudinem humanam parentibus , ut arrham puella quasi uxorem accepturus daret. & mox denique dato sponsæ annulo porrigit osculum , præbet calciamentum , celebrat sponsalium diem festum.* idem cap. 16. ejusd. libr. de Venantio postea Abbate , *cumque ut ætati huic convenit , amoris se puellari præstaret affabilem , & cum poculis frequentibus etiam calciamenta deferret , &c.*

Sed juxta consuetudinem Canonum placebat gloriosissimo nepoti vestro , ut unusquisque Metropolis comprovincialibus suis conjungeretur , & tunc qua irrationabiliter in regione propria fiebant , sanctione Sacerdotali emendarentur. Conc. Provinciale quot annis iterum celebrandum è Metropolitano adhibitis Episcopis suffraganeis , primum ante quadragesimam , secundum Augusti tempore Conc. Nicen. can. 5. Conc. Chalcedonens. can. 19. Synod. 6. in Trull. can. 17. juxta hos Canones Childebertus Rex per legatos monuit Guntranum Regem , ut unusquisque Metropolitanus Concil. Provinciale convoca-

ret, & quæ emendanda erant in utriusque regno emendarentur. Pleraque Concilia Provincialia indicebantur jussu aut monitione Regum, & sæpius etiam eorundem voluntate dies dicebatur ut patet infra ex hoc ipso capite.

Tunc jussit, ut in Calendis mensis quarti hæc Synodus prolongaretur. idem infr. hoc libr. cap. 32. de Guntrano R. *Vnde etiam Synodum Episcoporum in Kalendis Novembribus congregare præcepit.* Idem infr. libr. 10. cap. 15. de componendo dissidio Mon. Pictaviensis. *Hæc autem Childebertus Rex audiens, legationem ad Gunthramnum Regem direxit ut scilicet Episcopi conjuncti de utroque regno, hæc quæ gerebantur sanctione canonica emendarentur.*

Sed Rex ac si bonus Sacerdos, jussit omnem populum ad Ecclesias convenire, & rogationes summa cum devotione celebrare, & nihil aliud in usu vescendi nisi panem ordeaceum, cum aqua mundâ. Pestis depellendæ causâ à Guntrano Rege Rogationes, id est processionem solemnes institutæ, una cum jeunio in pane ordeaceo & aqua, panis ordeacei usus Monachorum & pœnitentium. Gregor. de vit. Patr. cap. 7. de Gregorio Lingonensi Episcopo. *Et electus à populo Lingonicæ urbi Episcopus ordinatur, cui magna fuit abstinentia, sed nè jactantia putaretur occultè subcinericios panes ex hordeo alijs tenuibus supponebat, triticum frangens, alijs erogabat, ipse verò clam hordeum nemine intelligente, &c.* Hieronym. in vit. Pauli. *Iesum testor & Sanctos Angelos ejus, in ea eremi parte, quæ juxta Syriam Sarracenis conjungitur, vidisse me Monachos de quibus unus per triginta annos clausus, ordeaceo pane & lutulenta aquâ vixit.* Auctor sermon. ad fratres in eremo sermo 1. *Sed cunctis diebus alijs, herbas crudas panem ordeaceum & aquam sumatis.*

Per triduum enim ipsius eleemosynis largius solito præcurrentibus. Eleemosynæ regiæ per triduum pestis depellendæ causâ, pariter solemne erat triduanum jejunium Gregor. de glor. Confess. cap. 63. *Ibique continuato cum vigilijs & orationibus triduo jejunio.* Et hoc exemplo triduanæ Ninivitarum pœnitentiæ. Annal. Franc. ad ann. 781. *Carolus congregato exercitu in Baioariâ, juxta Anisum fluvium, cum omni populo suo, jejunijs & obsecrationibus triduo celebratis exercitum dividit.* Erc-

degar. cap. 11. cum alijs multis Episcopis triduanum facientes jejunium &c. idem cap. 22. cum beatis Rustico & Patricio Episcopis triduanum jejunium facientibus. Beda Hist. libr. 2. cap. 2. Horum ergo plurimi ad memoratam aciem, peracto jejunio triduanum, cum alijs orandi causâ convenerant.

Mulier quædam cujus filius quartano typo gravabatur. Quartanus Typus est febris quartana à Græco τέτανος. Isidor. origin. libr. 4. cap. 7. Typhi sunt frigide febres, quæ abusu sive typhi appellantur, ab herba quæ nascitur in aqua, quæ latine forma, atque status dicitur est enim accessionum revolutio, per statuta temporum intervalla. Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 23. Factum est autem ut quadam vice, una puellarum suarum malè à quartani typi febre quateretur idem cap. 32. Quidam de Diaconis nostris malè à quartani typi febre cruciabatur. Idem lib. 3. cap. 50. Lupus Burdegalensis vrbis Presbyter, quodam tempore graviter à quartano typo vexabatur Inde quartanarij dicti laborantes febre quartana. Gregor. de glor. Confess. cap. 24. Quartanarijs quoque & gulam dolentibus, data benedictâ aquâ sapius medebatur. Idem cap. 82. ejusd. lib. Quartanarijs verò tam presens beneficium erat, ut aquam tantum benedictam ad bibendum tribuens, continuò eos redderet sanitati. idem cap. 83. ejusd. libr. cum semel atque infirmi sive quartanarij sive varijs febribus oppressi subderentur: Tertianum typum pro tertiana febre dictitavit & Ruffin. de vit. Patr. libr. 1. cap. 1. Post finem unus ex fratribus nostris, tertiano typo gravissimè vexabatur.

Cum ego ipsè sapius larvas energia famulante, nomen ejus invocantes audierim. Larvæ sunt dæmones qui corpora humana occupant. Conc. Nannetens. Nec larvas demonum ante se fieri consentiat. can. nullus 44. dist. alij Talamasceas vocant Burchard. libr. 2. cap. 161. Larvas demonum quas vulgò Talamasceas dicunt, Larvas idem Gregor. de vit. Patr. cap. 19. quid etiam de energumenis, qui adducti ad cellulam beate cum limen sanctum fuerint ingressi, integræ menti restituntur. Isidor. orig. libr. 8. cap. 10. Larvas ex hominibus factos dæmones aiunt, qui meriti male fuerint. Martian. Capell. libr. 2. Lemures qui si vitæ prioris adjuti fuerint honestate in lares domorum vrbiumque vertuntur, si autem depravantur ex corpore larvæ per-

hibentur, ac mania. Energia est vis, quàm à dæmone patiuntur energumeni id est arrepti à dæmone. Gregor. infr. hoc libr. cap. 34. *Vnde factum est ut inualeſcente temulentia tempore precedente à demonio correptus, per energiam vexaretur, idem libr. 4. cap. 11. Nam quadam vice conducta pecunia, mulierem clamare fecit in Ecclesià, quasi per energiam & se sanctum magnum, Deoque charam confiteri, à Graco ivipua.*

Interea navis ab Hispania, vna cum negotio solito, ad portum ejus adpulsa est. Massylia Narbonensis Gallia civitas emporium celeberrimum, inde Cataplus Massiliensis laudatur supr. libr. 4. cap. 38. *Igitur advenientibus ad Cataplum Massiliensium navibus transmarinis.* Eadem litteris & mercatura claruit Strabo libr. 4.

Cap.
22.

Et se infrà basilica sancti Victoris septa continuit. Coenobium S. Victoris apud Massyliam institutum à Joanne Cassiano.

Buccionaldo Abbate postposito, ferebant enim hunc esse superbum, & ob hoc à nonnullis Buccus validus vocitabatur. Bucciovaldus Abbas dictus est Buccus validus, vel potius Buccusolidus, Buccus idem quod hircus, quod animal est grave, & malè olens. Horat. Epod. Ode 12.

Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis. Idemque carmin. libr. 1. Od. 16.

Olentis uxores mariti. Seren Samonic. de Medicin.

Si jungas olida grave quod minxere capella.

Charimerem enim Referendarium, Charimeres fuit Referendarius Childeberti II. Regis Gregor. de glor. Confess. c. 95. Hac audiens Charimeris, qui nunc Referendarius Hildeberti Regis habetur, dum de hoc dolore laboraret. Hic ex Referendario electus est Viridunensis Episcopus.

Obijt autem & Elicerius Arelatensis Episcopus in cujus Ecclesiam Virgilius Abbas Augustodunensis, opitulante Syagrio Episcopo substitutus est. Virgilius ex Abbate Augustodunensi electus est Arelatensis Episcopus ad eum extant epistolæ Gregorij libr. 4. epist. 117. Augustodunense Xenodochium constructum est à Syagrio Augustodunensi E. & Prunichilde Regina Gregor. libr. 11. epist. 10. unde sumptus est can. hinc est etiam 16. qu. 1. Siagrii Augustodunensis Episcopi meminit & Gregor.

Gregor. de vit. Patr. cap. 8. *Nuper autem in conspectu Guntran-
ni Principis Siagrium Augustodunensem Episcopum Regi referen-
tem audiui* &c. Ait Abba pro Abbas ut supra hoc cap. *Buccio-
valdus quoque Abba ejus, pro Episcopatu cucurrit*. Isidor. origin.
libr. 7. cap. 13. *Abba autem Syrum nomen significat in latinum
pater*. Hieronym. in epist. ad Galat. cap. 4. *Abba pater Hebrai-
cum est, id ipsum significans quod & pater*. Idem Augustin. de
verb. Apostol. sermo. 13. cap. 14.

*Obijt autem & Deocherius Vincienfis Episcopus. civitas Vin-
cienfium, Ventio Vence.* Cap.
24

*Hic autem Fronimius Bituricæ urbis incola fuit, atque in urbe
Agathensi Episcopus ordinatus, Phronimius factus est Episco-
pus Agathensis, ejusdem meminit Gregor. de vit. Patr. cap. 8.
Phronimius igitur Agathensis Episcopi famulus epileptici morbi
accessu fatigabatur, & infr. venit ad civitatem, erat enim ibi
eodem tempore Phronimius Episcopus cujus supra meminimus.*

*Cumque non inveniret, quibus eum muscipulis posset innecte-
re. Muscipula Papiæ. Pedica laqueus quasi mures capiens. Gre-
gor. supr. libr. 5. cap. 49. Dolis omnibus ac muscipulis prapara-
tis, inde muscipulare, est muscipula capere. Fredegar. cap. 56.
Produlfus volens nepotem stabilire in regnum, adversus Dago-
bertum muscipulare cæperat, vne ratiere.*

Mulier valde cordata. Cordatus cui cor sapit, id est sapiens.
Augustin. de peccat. remiss. contr. Pelag. *Ipsos quoque fatuos*
videmus, quos vulgò moriones vocant, ad cordatorum delicias
adhiberi, & in mancipiorum astimatione pretiosiores esse cordatis.
M. Tull. Tuscul. 1. *Egregiè cordatus homo catus Ælius Sextus.* cap.
16.

*Vt in his quæ de voluntate sua, id est pro animæ remedio cogi-
tabat, adjutor existerem.* Ingoberga relicta Chariberti Regis,
Gregorium nostrum accivit, ut eo adjutore uteretur, in his
quæ de voluntate sua id est ultima voluntate seu dispositione,
pro animæ remedio cogitabat. Pro animæ remedio fieri dice-
bantur legata, seu donationes piæ, quæ fiebant pro remissio-
ne peccatorum. Gregor. de mirac. Martyr. libr. 2. cap. 14. *Fe-
runt etiam in oratorium prædij illius sanctum Iulianum marty-
rem cum Tetradio Episcopo conloquentem, cuidam religioso reve-
latum fuisse, promittentem se Episcopo villam quam pro animæ suæ*

Testa-
mentū
vix fie-
bat si-
ne ju-
risperi-
tol. Lu-
cius 5.
ult. de
leg. 2.

remedio sibi reliquerat recepturum, idem infr. h. libr. cap. 42. Aut ex his quæ alij pro animarum suarum remedio, vel sorores ibidem de rebus proprijs contulerunt. Testamento adhibebatur adjutor, id est Advocatus vel Jurisperitus consilij causa. Gregor. de glor. Confess. cap. 61. Denique conjuncti adjutores causam discutunt.

Qua cum me benignè excepisset, Notarium vocat, & habito mecum consilio, quadam Ecclesia Turonica, & basilica sancti Martini, quadam Cenomannica Ecclesia delegavit. Ingoberga Regina in piam causam testatura, accepto consilio Gregorij nostri, quadam Ecclesiæ Turonensi, & basilicæ S. Martini quadam Cenomannensi Ecclesiæ delegavit, id est legavit, Notarius hic est Scriba exceptor, qui dictata excipit Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 4. cap. 10. Bodilo unus de Notarijs nostris cum stomachi lassitudine animo turbatus erat, ita ut nec scribere juxta consuetudinem, nec excipere quæ ei dictabantur poterat. Delegare sumptum pro legare delegatum, pro legato Oprat. advers. Donatist. libr. 3. Brevis auri & argenti sedenti Cecilianus, sicut delegatum à Mensurio fuerat, traditur adhibitis testibus. Delegatio etiam pro legato, vel qualibet dispositione ultima: Anastas. in Innocent. I. In quo loco beatissimus Innocentius ex delegatione illustris fæmina Vestine titulum Romanum constituit. Hac de re plura in Gregorium libr. 7. epist. 16.

Multos per chartulas liberos derelinquens. Ingoberga Regina testamento quam plures servos manumilit per chartulam, manumissiones fiebant per chartulam seu brevem libellum Gregor. de glor. Confess. cap. 68. Vxor verò ejus post hæc voluit eos iterum ad servitium revocare, sed capitis dolore percussa virum secuta est, & sic hi in ingenuitate perpetuâ absque ullius scriptura munitione manserunt, vel per tabulâs cercas, seu cerâ oblitâs Gregor. infr. libr. 10. cap. 9. Dimissi sunt postea multi à conjuge VVaroci cum cereis & tabulis quasi liberi, & ad propria sunt regressi. inde manumissi per chartulam, Chartularij dicti. Capitular. libr. 6. cap. 8. Homo Chartularius similiter faciat. Cujac. 4. Obser. 5. Veteres scribebant stylo terreo, in tabellis cereis seu ceratis. Priscian. libr. 1. Plerumque in ceratis tabulis antiqui scribere solebant & postea delere. Fre-

degar. cap. 39. *quo indiculo relecto Alboinus disruptum projecit in terram. Inventus est à puero VVarnharij, super tabulâ cerâ linitâ denuò solidatur.* Greg. de glor. Martyr. lib. 1. c. 43. *At illi magistri sanguinem sitientes, ceratas in caput inlidunt tabellas, secantes latitudinibus stilorum, apud Romanos quoque moris fuit servos manumitti per tabellas.* Martial. libr. 9. ep. 88.

Affers nescio quas mihi tabellas.

Et dicis modo liberum esse jussi.

Manumissio etiam fiebat sine scriptura fractis tabulis servitutis. Augustin. epist. 50. *peffimorum servorum ut liberi abscederent tabula frangebantur, quandoque manumissi revocabantur in servitutem fractis tabulis manumissionis.* Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 3. cap. 41. *His diebus puella quadam à filijs patroni confractâ libertate ad jugum servitutes addicitur.*

Ibique basilicam sancti Marcelli ingressa, ea est basilica S. Marcelli Cabillonensis martyris, qui passus est sub Antonino. Martyr. R. 4. Sept.

Brunichildis, quoque jussit fabricari ex auro, ac gemmis mera magnitudinis clypeum, ipsumque cum duabus pateris ligneis, vulgus Bacchinon vocant, in Hispaniam Regi mittit. Reccaredo Regi Gothorum à Brunichilde Regina missus est clypeus ex auro ac gemmis affabrè factus. Clypei ex auro fiebant, id est disci seu lances in modum clypei, in quibus imagines Principum vel clariorum virorum reponebantur, Trebell. Pollio in Claudio. *Illi clypeus aureus, vel ut Grammatici loquuntur, clypeum aureum Senatus ejus judicio in Romana curia collocatum est, ut etiam nunc videtur, expressa thorace vultus ejus imago.* Tacit. 2. Annal. sub fin. *Cum censeretur clypeus auro & magnitudine insignis, inter auctores eloquentia adseruit Tiberius, solitum parereque ceteris dicaturum.* Plin. libr. 35. cap. 3. *Scutis enim quilibus apud Troiam pugnatum continebantur imagines, unde & nomen habuere clypeorum.* Pateræ sunt vasa potoria patentia & latiora, cujusmodi quæ vocant tassas. Virgil. 2. Georgic.

Hic laticis, qualem pateris libamus & auro.

Sidon. libr. 9. epist. 33.

Patera scyphi lebetes sociant falerna nardo.

Hoc loco pateræ ligneæ, sunt thecæ quibus inclusa erant vasa

auro & gemmis confata, quæ muneris causa missa sunt, cuncti clypeo aureo, quæ vasa Bacchinon vocant. Bacchia sunt vasa non unius usus vinaria & aquaria Isidor. orig. libr. 20. cap. 5. *Bacchia primum à Baccho, quod est vinum nominata. postea in usus aquarum transijt inde Bacchinum vel Bacchinon vulgò Bassin.* Patera est phiala aurea vel argentea, qualis dono dari solebat à Rege Persarum Imperatori, vel ejus legatis. Vopiscus in Aureliano. *Data est ei praterea, quum legatus ad Persas esset, Patera qualis solet Imperatoribus dari à Rege Persarum, in quâ insculptus erat Sol.*

Illo quoque recusante non se his verbis esse communem. Id est non convenire in eandem sententiam, communis videtur qui convenit in eandem sententiam cum alio, & in communem sententiam consentit.

Cap.
29.

Childebertus verò Rex descriptores in Pictavos invitante Meroveo Episcopo jussit abire, à Childeberto Rege in Pictones missi sunt descriptores, id est censitores, ut census totius pagi ageretur, & vectigalia imponerentur, pro modo census, & eo pertinent hæc verba quæ sequuntur, ut scilicet populus censum quem tempore patris reddiderat, factâ ratione innovaturæ reddere deberet, innovatura est nova peræquatio census, ait descriptores missos Pictavum invitante id est provocante Meroveo Episcopo, hunc tamen commendat, idem de mirac. D. Martin. lib. 2. cap. 44. Actum est autem hoc per festivitatem sancti Patroni in qua Meroveus Pictavus Antistes aderat, non immeritò Hilarij beatissimi discipulus predicandus.

Florentianum Majorem domus Regie, & Romulsum Palatij sui Comitem. Florentianus fuit Major domus Childeberti Regis, Romulus Comes palatij, utriusque meminit, idem Gregor. de mirac. D. Martin. lib. 4. cap. 1. *Advenerat etiam in hac festivitate, & Florentianus Major cum Temulso (leg. Remulfo) Palatij Comite.*

Descriptam urbem Turonicam Chlotharij Regis tempore manifestum est, librique illi ad præsentiam Regis abierant, sed compuncti per timorem sancti Martini Antistitis Rege incensi. Turonibus vectigalia remissa sunt à Chlothario Rege ob reverentiam B. Martini.

Post mortem verò Chlotharij Regis Chariberto Regi populus hic sacramentum dedit. Similiter etiam & ille cum juramento promissit, ut leges consuetudinesque novas populo non infligeret. Initio regni Charibertus Rex, jurejurando cavit populo se novas leges & consuetudines non inflicturum, id est nova vectigalia & onera. Consuetudines sunt exactiones quæ ex antiqua consuetudine præstantur cap. super quibusdam extr. de V. S.

Quod pertineret ad Spolium. Spolium est spoliatio ut infr. h. cap. *Pro spolijs civium nostrorum* vel vestis spolio rapta. Gregor. infr. lib. 10. c. 25. *Spolia tamen non habentibus largiebantur.* Causa spolij est actio ex can. redintegrandæ quæ datur spoliatis ut restituantur. Tertull. de resurrect. carn. cap. 12. *Ita quod hodie spolium efficitur si detrahatur, hoc fuit indumentum, cum superstruebatur.* Spolia sunt res captæ ab hostibus. Idem libr. 3. cap. 29. *Cum magnis hi spolijs in Gallias redierunt.* Idem cap. 32. ejusd. libr. *Multa secum spolia ipse, vel sui deferentes,* Tryphoninus in l. bona fides §. 1. ff. deposit. *Latro spolia quæ mihi abstulit, ubi plura dixi.*

Gaiso verò Comes ejusdem temporis accepto Capitulario quod anteriores scriptores fecisse commemoravimus tributa caput exigere. Tributa & vectigalia exigebantur per Comites, & inferebantur fisco, & vectigalium exactio fiebat pro ratione Capitularij, id est codicis censualis in quo continebatur modus vectigalium, quem quisque sustineret, & hoc est quod apertius significat Gregor. his verbis sequentibus. *Ostendens Capitularium in quo tributa continebantur,* Inde nomen Capitulario, quod vectigalia imponerentur in capita, propter res & possessiones, vulgò *Capdasire.*

Sed protinus epistolam cum auctoritate miserunt, nè populus Turonicus pro reverentia S. Martini describeretur, Auctoritatis nomine intelligitur præceptum seu diploma regium, quia vim & potestatem legis habet, ut & in epistola R. Radegundis infr. h. lib. c. 42. *Et per auctoritates præcellentissimorum Dominorum Regum.* Syn. Meldenf. can. 71. *Vt auctoritatem Sigillo regio roboratam more Trætorie Christianissimus Princeps donet singulis Episcopis,* in jure instrumentum auctoritatis est instrumentum emptionis

l. ult. ff. de pignorat. act. quia emptor si evincatur venditorem laudat id est denuntiat auctorem, ut adlit in iudicio evictionis.

His diebus Ingeltrudis quæ monasterium in atrio sancti Martini statuerat. Ingeltrudis construxit monasterium in atrio cœnobij sancti Martini, id fuisse monasterium puellarum patet ex his quæ sequuntur. *Cum Ingeltrudis Monasterium puellarum infra atrium sancti Martini collocare cœpisset,* non jure id factum, monasteria enim puellarum, longius à cœnobijs virorum collocari debent, propter insidias diaboli aut propter oblocutiones hominum Conc. Agathens. can. 28. can. monasteria 18. q. 2. Eiusdem monasterij & Ingeltrudis meminit Gregor. infr. libr. 10. cap. 2. *Ingeltrudis verò Religiosa, quæ in atrio sancti Martini, puellarum monasterium collocavit, &c.*

Tunc ego accedens ad monasterium, Canonum Nicenorum decreta relege, in quibus continetur quia si quæ reliqueris virum & thorum, in quo bene vixit spreverit anathema sit, in causis Ecclesiasticis sententia profertur lectis prius Canonibus Gregor. infr. libr. 10. cap. 16. Referatis à nobis & recensitis Canonibus visum est aquisissimum, eas usque quo dignam agerent pœnitentiam, à communione privari, idem eod. libr. cap. 19. Hæc Episcopi audientes, ac lamentantes fratris opprobrium, obtenta vitâ ipsum ab ordine Sacerdotali, lectis Canonum sanctionibus removerunt, ex Conc. Nicen. laudatur Canon. ut quæ temerè diverterit à viro anathema sit.

At obviu non habebit, obviu contrarius supr. hoc libr. cap. 26. Sed ille non obviu de hac conniventia, consiliu ad confirmandam pacem praubit. inde in obviu pro in adversum seu contrarium Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 80. *Elevata in obviu manu signat.*

Et hæc dicens misit clam nuncios ad eam, mandans ut veste mutatâ, ac pœnitentia accepta, Basilicam sancti Martini expeteret. Berthegundis consilio Ingeltrudis matris divertit à viro, prætextu pœnitentiæ, & vestem mutavit, quod infra repetitur. *Erat enim in veste religiosa, adserens se accepisse pœnitentiam.* Pœnitentia conjugatis non nisi ex consensu utriusque danda Conc. Arelatens. 2. Can. 2. Can. pœnitentiam 33. qu. 4.

Tunc accensa felle, ad Regem abiit, quasi filiam exheredatura de facultate paterna. Exheredare hoc loco improprie accipitur, pro privare bonis paternis, alijs locis exheredari feudo dicitur, qui ob delictum amittit feudum, & exheredatio est commissum seu privatio feudi. Suger. in Ludovic. Crasso. Et cum ipso suo nequissimo persuasore Thoma, turrim nostram ad nostri exheredationem, occupare concertaverunt, & infra, & tam ipsum prafatum Thomam nequissimum, quam suos dominio ejusdem perpetualiter exheredavit. Robert. Montens. in supplem. Sigebert. ad ann. 1156. Henricus II. Rex Anglorum exhereditavit Willelmum Penrel ac Natinguelan causa beneficii, quod tunc pro pinatum Ranulpho Comiti Cestrie. Idem ad ann. 1157. Guillelmus Rex Sicilia exhereditavit etiam Comitem de Bassevilla cognatum suum quia ab ipso desciverat, quandoque hereditatus pro exheredatus idem ad ann. 1164. Et hereditatus, factus est Monachus Radingis.

In qua causa Theutarius Presbyter, qui nuper ex Referendario Sigiberti Regis conversus Presbyterij honorem accepit. Conversus dicitur ex magistratu Regio Presbyter ordinatus ut hic, vel ex laico Monachus Gregor. supr. libr. 6. cap. 5. Ille autem in eodem loco conversus tonsurato capite, fidelissimus Monachus nunc habetur Sic conversi dicti qui in persecutione vel schismate lapsi, poenituere. Augustin. de Hæresib. ad Quod vult Deum. Melletiani à Melëtio nuncupati, nolentes orare cum conversis, id est eis qui in persecutione ceciderunt vel schisma fecerant, conversi etiam gentiles ad fidem conversi. Idem de tempor. sermôn. 74. Conversi sunt, baptizati sunt, ad mensam Domini accesserunt.

Ejusdē
Theu-
tarij
Presby-
teri me-
minit
Greg.
infr. h.
libr. c.
pen. &
lib. 10.
cap. 16.

Rigunthis autem filia Chilperici, cum sapius matri calumnias inferret. Calumnia est accusatio Gregor. de glor. Confess. cap. 81. cognoscitque vir ille boves quos perdidit hos recipiens, hominem absque calumnia redire permisit, & idem supr. h. libr. cap. 33. Scilicet ne calumniam qua ejus dolo fabricata fuerat exciperet, inde calumniari pro accusare, idem de mirac. Martyr. libr. 2. cap. 16. calumniari capit ac dicere, meus ille erat inquit, & hic furto eum sustulit. Idem infr. libr. 10. cap. 8. Illud etiam ordinantes, ut rebus suis qua ei ex paterna successione even-

Cap.
35.

rant, absque calumnia frueretur, id est sine lite, sine querela.

Interea mandatum mittit agenti, ut se adveniente omnia, quæ erant ad expensam ejus necessaria prepararet. Agens est idem quod actor ut significat ipse Gregor. infra mandans iterum actori. Idem supr. libr. 7. cap. 42. conversusque ad agentem voce flebili ait. Sic ageres in rebus in Notit. Imper. Hieronym. in Abdiam. Eos enim quos nunc agentes in rebus, vel veredarios appellamus, veteres frumentarios nominabant. Ambros. 2. offic. 27. Legebatur rescripti forma, directio magistri officiorum statuta, Agens in rebus imminebat.

Et injecta manu voluit eum retinere. Id est manu injecta propria auctoritate. Manus injectio est cum rem sine judice vindicamus ut docet Servius in illum locum 10. Æneid. Injicere manum Parca. Tertull. 1. advers. Marc. conveniens enim, & quodammodo injecta manu detinens adversarii sensum. quod probat l. Titius ff. de servit. exportand. & l. generali C. de Decur.

Mandat iterum actori, ut domo scopis mundatâ, stragulis scamna operirent. Moris fuit scamna stragulis operire. Veteres sedebant in scamnis stratis stragulis, stragula est vestis discolor, sic dicta quod stratu & amictu apta sit. Isidor. origin. libr. 19. cap. 26. Stragulum vestis est discolor, sic dictum autem quod in stratu & in amictu aptum sit. Stragula vestis est omne pallium mappam, stratum, quod insternitur l. in stratum de VS. Veteres etiam discumbebant in lectis stratis aulæis, id est velis depictis. Virgil. 2. Æneid.

— Auleis jam se regina superbis

Aurea composuit spondâ, mediamque locavit.

Ubi Servius antiqui sibi adia non habebant, sed stratis tribus lectis epulabantur.

Cujus mediam alvum, ictu penetrans, à tergo egressa Falarica. Falarica est genus teli quod mittitur à phalis id est turribus ligneis Festo, Nonio & Isidoro. Virgil. 9. Æneid.

Sed magnum stridens contorta falarica venit.

Et ibi Servius. Hoc autem telo pugnatur de turribus quas phalas dici manifestum est.

Abbo de obsid. Parisi. libr. 1.

Mittitur arte sala vexare salarica binos

Artifices.

Childebertus Rex morabatur, cum conjuge & matre uâ infra terminum urbis, quam Strataburgum vocant. Strateburgus est castrum munitissimum quod veteres Argentoratum vocabant clade Alemannorum notum. Ammian. libr. 15. Argentoratus Barbaricis cladibus nota, Gregorius infr. libr. 10. cap. 18. qui statim ad Argentoratensem urbem quam nunc Stratesburgum vocat, deductus exilio condemnatus est. Nithard. libr. 3. ad ann. 842. Ludhuvicus, & Karolus in civitate, que olim Argentaria vocabatur, nunc autem Strazburg vulgò dicitur convenerunt.

Cumque confortata ab incommodo, ad Regis presentiam accessisset. Confortare est firmare, corroborare Gregor. supr. lib. 4. cap. 5. Expergefactus autem & Deo gratias agens, pro hac consolatione, quod cum per cælestem nuncium confortare dignatus est. Beda Hist. libr. 4. cap. 26. in fin. Donec legitimus Rex Victred. id est filius Echberti confortatus in Regno.

Septimina vero cum Droctulfo vehementer cæsa, ac cauterijs accensis infacie vulnerata. Septiminia & Droctulfus fustibus cæsi, & cauterio in facie, id est ferro candenti inusti poenæ causa, quod constitutione Constantini vetitum est, l. si quis C. de poen. Cujac 7. obser. 13.

Vt scilicet trahens molam his que in Gynecio erant posita Septiminia poenæ causa damnata ad molam, ut his quæ in Gynecio erant, farinam in dies singulos pararet, Gynecium est textrinum Principis in quo vestes regiæ texebantur l. 24. C. Th. de Annon. & tribut. l. 6. C. eod. de Judæis, & Coelicol. Gyneciarj sunt artifices Gynecij de quibus in utroque codic. tit. de de Murelegul. & Gyneciar. & in notit. Imper. & quia mulieres maximè dabant operam texendis vestibus & lanificio, in Gynecio Principis, Septimina damnata est ad molam ut his quæ erant in Gynecio Principis farinam pararet, corruptè geniciarias vocat Synod. Meldenf. can. 75. Si autem laici capellas habuerint, à ratione & auctoritate alienum habetur ut ipsi decimas accipiant, & inde canes, aut geniciarias suas pascant. Apud Romanos damnatio in ministerium metallicorum, & in opus Salinarum erat poena, propria foeminarum l. aut damnuni §.

in ministerium l. capitalium §. Divus ff. de poen. l. mulier de captiv. & postlim. revers. ut hic damnatio ad molam est poena mulieris. Servi etiam poenae causa damnari solebant in pistrinum seu molam Terent. in Andria. *Verberibus casum te Dave in pistrinum dedam usque ad necem*, idem in Phorm. *Hervus si redierit molendum usque in pistrino*. Leo Ostiens. Chronic. Cassin. libr. 2. cap. 60. *A quibusdam nostris captus & tonsuratus, indutusque sacco, ad secernendam farinam, in pistrino positus est.*

Droctulsum autem incisus capillis, & auribus ad vineam excolendam delegaverunt. Damnati in metallum, vel ad rus colendum, tondebantur, in fronte notis inurebantur, & auribus truncabantur ut si fortè fuga se subriperent dignoscerentur. Hilarius Pictaviens. libr. contr. Constantium. *Sed tamen querela famosa est, iussos à te Episcopos non esse, quos condemnare nullus audebat, etiam nunc in Ecclesiasticis frontibus scriptos, metallice damnationis titulo recenseri.* Eodem consilio servis fugitivis capilli abscindebantur Conc. Epaunens. can. 39. vel dextra auris notae causâ præcidebatur Augustin. de Agon. christian. cap. 39. *Populus autem ipsius quando non audit Prophetas & Evangelium, satis significat, servum se esse non liberum, & aurem dexteram se habere præcisam.*

Cap.
39.

Ex monasterio dejecta ipsam substituerent principalem. Principalis hoc loco pro Abbatisa. Sic Spiritus sanctus dicitur spiritus principalis. Psalm. 50. *Et spiritu principali confirma me.* Aliàs principales sunt primi Decurionum l. jubemus C. de liberal. caus. Tertull. de coron. milit. *Coronatur & vulgus nunc ex principalium proprietatum exultatione.*

Quilicet Apostolorum temporibus non fuerit, tamen Apostolicam gratiam non effugit. Martinus Turonensis E. vir Apostolicus gratia & meritis. Sever. Sulpit. Hist. sacr. libr. 2. cap. 63. *Ausus etiam miser est ea tempestate Martino Episcopo, viro planè Apostolis conferendo palam objectare heresis infamiam, idem epist. 2. de eodem. Ut est consertus Apostolis & Prophetis.*

Si qua in Pictavina civitate vestro Monasterio meruerit sociari, secundum beatae memoriae Domini Casarii Arelatensis Episcopi constituta, nulla sit ulterius discedendi licentiâ. Monasterium

puellarum B. Radegundis Pictaviensis institutum sub regula Casarii Arelatensis Episcopi quæ scripta est virginibus. Fortunatus Pictaviensis Episcopus libr. 5. de B. Radegunde.

Atque adscita sibi servetur in vrbe Genesi

Regula Casarii Prasulis alma pij.

Idem libr. 8. de eodem.

Regula Casarii linea nata sibi est.

Ut rursus Gregor. ipse infr. cap. 40. h. libr. *Arelatensem urbem expetunt, de qua regula S. Casarii, atque Casaria beate suscepta, & rursus cap. 42. ejusd. libr. ex epist. B. Radegundis. Insuper congregationi per me Christo prestante collectæ, regulam sub qua sancta Casaria degit, quàm sollicitudo beati Casarii Antistitis Arelatensis ex institutione Sanctorum Patrum convenienter collegit adsciri.*

Vnde anhele, & satis exigua erant. Exiguus tenuis exinanitus, defectus. Gregor. supr. lib. 4. cap. 37. Non ascendetis nisi satisfaciatis prius, his quos exiguos reliquistis. Papias. Exiguus, imbecillis, infirmus, multum egens, parvus. Augustin. de nat. bon. contr. Manich. idè quippe & parva, atque exigua, jam communi loquendi usu modica dicuntur.

Tempore Chlotharii Regis, cum Beata Radegundis hoc monasterium intulisset, semper subiecta & obediens, cum omni congregatione suâ anterioribus fuit Episcopis. Tempore B. Radegundis monasterium Pictaviense semper fuit subiectum Episcopo Diocesano, post eam idem monasterium etiam paruit Episcopo Gregor. infr. h. cap. Quâ migrante iterum petijt Abbatisa, se sub Sacerdotis sui potestate degere. Ea ætate monasteria utriusque sexus erant in potestate Episcopi Conc. Aurelianens. 1. can. 11. Abbates pro humilitate religionis, in Episcoporum potestate consistant, & si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur, qui semel in anno in loco ubi Episcopus elegerit, accepta vocatione convenient. Can. Abbates 18. qu. 2. Conc. Arelatens. 5. can. 2. Monasteria, vel monachorum disciplina ad eum pertineant Episcopum, in cujus sunt territorio constituta. can. monasteria ead. caus. & quæst.

In partes Orientis clericos destinat, pro dominica crucis ligno. Radegundis Regina reliquias dominicæ crucis missis Clericis

Hierosolymam obtinuit, & in Pictaviensi monasterio in arcâ argenteâ, cum alijs reliquijs Sanctorum collocavit, cum solemni pompa id est grandi psallentio & cercorum ac Thymiamatis id est suffitus apparatu, de quo Gregor. ipse de mirac. Martyr libr. 1. cap. 5.

Regis se tuitione munierunt. Abbatissa Pictaviensis quia iniquiorem experiebatur Meroveum Episcopum, monasterium commendavit tuitioni Regiæ. VVifredus Comes Bituricensis cum uxore Oda posuit monasterium Stradense, & ultro submisit tuitioni Pipini Regis Auctor Anonym. vit. Genulsi lib. 2. cap. 8. *Quibus ut se tempus obtulit, continuo de rebus eadem loco delegandis testamentum faciunt, Domnique Pipini Regis adentes presentiam, vota suggerunt, & locum sibi rebus decretis per testamentum ejus potestati committunt, ut ipsius auctoritate atque Francorum deinceps Regum providentia tueretur.* Monasteria ab ipsis fundatoribus solebant commendari tuitioni regiæ, quod patribus Galliarum non displicuit Synod. Meldens. can. 41. *Providendum est regiæ majestati, ut monasteria quæ ab hominibus in sua proprietate constructa, predecessores illius causa defensionis & Mundeburdis susceperunt, ut libera libertate, ibidem religio observaretur.*

Unde factum est ut absens ad Childbertum Regem præceptionem eliceret, ut ei hoc monasterium sicut reliquas parochias regulariter liceat gubernare. Meroveus Pictavensis Episcopus nescio quo animo respuit regimen monasterij S. Radegundis sed consilio Gregorij nostri ejusdem regimen ad se revocavit obtento etiam super hac re præcepto regio, nam ea ætate pleraque etiam quæ pertinerent ad Ecclesiam, manu regia feliciter gerebantur.

Intenditis contra rationem & nullomodo vobis ea series inferi potest, quæ blasphemiam arceat. Id est nullatenus recta ratio vobis animo inferi potest, quæ culpæ notam arceat, eadem analogiâ serietas est tractatus de rebus serijs Sidon. lib. 1. epist. 9. *Tandem reditum est in publicam serietatem quæ rebus ætitan-dis, januam, campumque patefecit.* Idem libr. 9. epist. 13. *cum serietate*, id est serio, series propriè est ordo & catena rerum gestarum. Ambrosius de Paradis. cap. 12. *Pura enim & simplex*

mandati forma servanda est, vel testimonij series intimanda est, plerumque testis, dum aliquid ad seriem gestorum ex suo adjicit, totam testimonij fidem partis mendacio decolorat.

Et se infra basilicam sancti Hilarij tutaverunt. Tutare se idem est quod tuitionis seu tutelæ causa intra Ecclesiam confugere, se in tuto ponere. Gregor. libr. 6. cap. 4. *At ille cernens se in discrimine, tutatâ intra urbis Lugduni Clauati muros conjuge suâ, ad Guntchramnum Regem confugit, Papias. Tutari servare defendere.*

Dicentes quia Regina sumus. Chrodielidis filia Chariberti Regis, & Basina filia Chilperici Regis queruntur de mala tractatione Abbatissæ Pictavensis, quia Reginae erant. Regum filiae etiam velatae inter sanctimoniales Reginae dicebantur, ut & ipsa Chrodielidis infr. libr. 10. cap. 15. *Nolite inquit super me quæso vim inferre, quæ sum Regina, filia Regis, Regisque alterius consobrina, ut apud veteres Ilia Numitoris filia, & Vestæ Sacerdos dicitur Regina.* Virgil. 1. Æneid.

— *Donec Regina Sacerdos.*

Marte gravis, geminam partu dabit Ilia prolem.

Ubi Servius. *Regina Regis filia abusive dicit more poetico.* Et Ilione majori natarum Priami sceptrum tribuit idem vates eod. libr.

Præterea sceptrum Ilione quod gesserat olim

Maxima natarum Priami.

Lucillæ sorori Augustæ honores concessit Commodus thronum regium, & ignis prælationem Herodian. libr. 1. *ὃ γὰρ ἐν τῷ βασιλείῳ καθήκει, ἐν τοῖς δεύτοις, καὶ τὸ πρὸς προεμπύπτειν αὐτοῖς.* Nam & in spectaculis in regio throno sedebat; & ignis ei præferbatur.

Dum autem hæc agerentur Gundegisilus Burdegalensis, adjunctis setum Nicasio Egolismensi, & Saffario Petrogorico ac ipso Meroveo Pictavensi Episcopis, eò quod hujus urbis Metropolis esset ad basilicam S. Hilarij advenit. Pictavum est sub Metropoli Burdegalensi, idcirco Chrodielidis & Basina sanctimoniales cœnobij Pictaviensis, quia per contumaciam ad monasterium, è quo cum quadraginta virginibus egressæ erant, redire suaderi non potuere, à Gundegisilo Burdegalensi Metropolita-

no adjunctis Meroveo Pictaviensi & alijs Coëpiscopis, conventu habito in basilica S. Hilarij excommunicatæ sunt. Eadem de causâ indictâ Synodo Gundegisilus Burdegalensis cum suis suffraganeis convenit Gregor. infr. lib. 10. cap. 15. *Guntchramnus verò Rex Gundegisilem Burdegalensem, cum Provincialibus suis, eo quod ipse Metropolis huic urbi esset.*

Exurgens turba Murionum. Morio stultus à Græco μῆπος stultus. Augustin. epist. 28. *Quidam verè tantæ sunt fatuitatis, ut non multum à pecoribus differant, quos Moriones vulgò vocant.* Idem libr. 1. de peccator. remiss. contr. Pelagian. cap. 33 *Ipsos quoque fatuos videmus quos vulgò Moriones vocant, ad cordatorum delicias adhiberi, & in mancipiorum astimatione pretiosiores esse cordatis* Idem libr. 3. contr. Julian. cap. 3. *Quis autem nesciat, quos vulgò Moriones vocant, natura ita fatuos, ut quibusdam eorum, penè sensus pecorum conferatur.*

Tanta eos in ipsa S. Hilarij basilica cade mactavit. Mactare est fustibus aut virgis quem cædere. Pelagius in can. de Benedicto. 32 qu. 1. *Vt cum cùm ipsa quoque adultera districtè mactare non differas.* Gregor. P. in Ezechiel. Homil. 10. *Sapè enim quosdam vidimus tota se mente ad sanctæ lectionis studium contulisse, atque inter verba dominica recognoscentes, in quantis deliquerint, semetipsos in lachrymis mactare.* Et Gregor. noster de vit. Patr. cap. 10. *Rursumque ad eum veniens tanta eum cade mactavit, ut vix putareturenadere, inde ni fallor ortum vernaculum Matter, Orderic. Vital. libr. 12. Castrum condere cæpit, quod Mata puteenam, id est devincens meretricem pro despectu Haduissæ Comitissæ nuncupavit.* Mactare etiam pro affligere, vexare, dixere veteres. Plaut. in Aulular. *Dotata mactant & malo & damno viros, & infr. eod. non edepol. nunc ego te mediocri macto infortunio, idem in Poenulo. Divitem audacèter solemus mactare infortunio, idem in Epidico. Si ero reprehensus mactò ego illum infortunio.*

Non inquisito Cleni fluminis vado. Clenus amnis, c'est le Clain. Oriturè finibus Lemovicum Pictavum præterlabitur, mergitur Vigenna fluv.

Radegundis peccatrix. In subscriptione epistolæ ad Episcopos Galliæ Radegundis Regina se dicit peccatricem humili.

tatis caufa , eodem genio in subscriptionibus conciliorum Episcopi se dicunt peccatores.

Electiōe etiam nostrae congregationis Domnam & sororem meam Agnetem Abbatissam institui. B. Radegundis Monast. puellarum Pictavis condidit & dotavit , & ei Agnetem sororem Abbatissam imposuit, non sine electiōe congregationis. Ejusdem meminit Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 4. cap. 29. *Venerabilis verò Agnes Pictavarum sanctimonialium Abbatissa relatum sibi ab ipso cui contigit Treverico negotiatore , &c.*

Epistola vicarietate prosternor. Epistolæ vicarietas quædam est, id est Vicarium officium, quia per epistolam absentes, amicis præsentium vice funguntur. Senec. epist. 40 *Si imagines nobis amicorum absentium jucunda sunt , quæ memoriæ renovant , & desiderium absentiae falso atque inani solatio leuant , quanto jucundiores sunt litteræ , quæ veræ amici absentis vestigia veras notas afferunt.* Eugenius Episcopus Carthaginensis in epist. ad Catholicos apud Gregor. libr. 2. cap. 3. *Necessarium duxi , has pro me Vicarias vestra dirigere sanctitati.* Tertull. de idololatr. *litteræ Vicariæ oris nostri.*

Seu Abbatissam alteram , quam sororem meam Agnetem quam Beatissimi Germani presentibus suis fratribus benedictio consecravit. Germanus Parisiensis Episcopus Agnetem sororem B. Radegundis Abbatissam Pictaviensem benedixit. Benedictio Abbatum moris antiqui est , pertinetque ad Episcopum cap. sicut tuis de Simon cap. statuimus de suppl. neglig. Prælat. cap. meminimus de accusat. cap. cū contingat de ætat. & qualit. & ordin. præfic. Ivo Carnot. epist. 73. & 88.

Aut extra regulam , exinde egredi quis tentaverit. Extra regulam idem est ac præter regulam , aliàs extra regulam dicuntur facta , delicta monachorum , quæ non pertinent ad regulam , quorum tantum cognitio pertinebat ad Episcopum , in his quæ pertinebant ad regulam , Monachi habebant suum judicem, nimirum Abbatem Conc. Tolet. 4. can. 50. *Hoc tantum sibi in Monasterio vindicent Sacerdotes Abbates , aliaque officia instituere , atque extra regulam facta corrigere* can. hoc tantum 18. qu. 2.

Vt sicut pradones & spoliatores pauperum, extra gratiam vestram habentur. B. Radegundis in epist. scripta ad Episcopos, eorum & Regum tuitioni commendat Pictaviense Monasterium, violatoribus emunitatum ipsius, imprecatur ut sicut pradones & spoliatores pauperum, alieni sint à gratia Episcoporum, id est excommunicentur, subjunxit & atrociorē imprecationem. ut Dei & sacræ Crucis & B. Mariæ judicium incurrant & beatos Confessores Hilarium & Martinum habeant contradictores & persecutores.

Ex permissu & solatio Domnorum Regum. Solatium accipe pro ope & auxilio. Gregor. infr. libr. 10. cap. 3. *Nunciantes adesse exercitum in solatium eorum,* & cap. 8. ejusd. libr. *Sed innocentius si de filiis tuis unum accipio, quem Clericum factum, in solatio meo retineam, faciam quæ precaris.* Idem supr. libr. 5. cap. 14. *Cumque parvum solatium qui eum ducebant haberent, ab ipso Gauleno in itinere excussus est.* Soliari, pro opem ferre Gregor. M. libr. 1. epist. 13. *Huic vos soliari in quo sibi necesse fuerit admonemus, nullusque sit ei de quolibet molestus articulus.* Idem cod. libr. epist. 19. *Solatiante domino nobis.* Solari est refici seu recreari. Adrevald. de mirac. S. Benedicti libr. 1. cap. 4. *Tres eum corvi, quibus solari solitus erat, sunt circumvolantes secuti.*

Et ut hæc supplicatio mea, quam manu propria subscripsi ut in uniuersalis Ecclesiæ archiuo seruetur, effusus cum lachrimis deprecor. B. Radegundis in fin. epist. deprecatur Episcopos ut epistola illa, quæ continet commendationem sui monasterij, perpetuæ memoriæ causâ deponatur in archiuo uniuersalis Ecclesiæ, id est in archiuo Ecclesiæ Romanæ, intelligens ibi tutiorem fore epistolam, ubi tuta sunt diligenti custodiâ, instrumenta totius Ecclesiæ. In archiuo ecclesiæ Romanæ deponuntur instrumenta ecclesiastica custodiæ causâ c. ad audientiâ extr. de præscript. Clem. Romani in fin. de iurejur. Gregorii & aliorum Pontificum epistolas in scrinio Ecclesiæ Romanæ custodiæ causâ depositas, & inde petitas per Nothelmum Presbyterum Londinensis Ecclesiæ refert Beda in præf. Hist. *Nothelmus postea Romam veniens, nonnullas ibi Beati Gregorij simul & aliorum Pontificum epistolas perscrutato ejusdem sanctæ Ecclesiæ Ro-*
mana

mane scrinio , permissu ejus qui nunc ipsi Ecclesie praeest Gregorij Pontificis invenit , de quo plura dixi in Ecdico advers. Joan. Launoium Presbyter. & Theologum.

Cui provocata Chrodielidis , cum reliquis puellis ad audientiam dixerunt , non venimus quia à communione suspensa sumus , si reconciliari meremur , tunc ad audientiam venire non differimus. Chrodielidis & socia ad audientiam id est in judicium vocata à Theutario Presbytero Missio regio , judicio abstinerant , quod essent suspensa à communione. Excommunicatus non potest stare in jure & judicio cap. cum desideres extr. de sentent. excommunicat. c. decernimus cod. tit. in 6. c. pia de except. cod. Hodie in Gallia exceptio excommunicationis non potest opponi in foro seculari , id est excommunicatus non prohibetur agere in judicio. gloss. in pragmatic. tit. de causis §. statuit. 2. in verb. effusus. Aufser, de potest. Eccles. sup. laicos num. 2.

LIBR. X.

Cap. 1.

VBSECUTA est de vestigio clades, quam inguinariam vocant. Romæ exorta est pæstis favissima quâ primus omnium percussus est Pelagius Papa. Lues inguinaria dicitur à percussione inguinis. Ilidor. libr. 4. cap. 6. ipsa & inguina ab inguinum percussione. Gregor. supr. libr. 9. cap. 21. Nam tunc ferebatur Masiliam à lue inguinaria valde vastari. Idem de mirac. Martyr libr. 2. cap. 45. Igitur Cautini Episcopi tempore, quo ingruentibus peccati spopuli Arverna Regio ab excidio luis, quàm inguinariam vocant devastabatur, idem supr. libr. 4. cap. 5. Hujus tempore cum lues illa quam inguinariam vocant, per diversas regiones desaviret.

In rebus proprijs sex in Sicilia Monasteria congregavit, septimum intra urbis Romæ muros instituit. Gregorius morte patris rerum suarum compos factus, in proprijs prædijs sex in Sicilia monasteria condidit & dotavit, septimum in urbe in honorem S. Andreæ, ad Clivum Scauri, in quo & monachum professus est teste Joanne Diacono libr. 1. cap. 4. se monachum fuisse non silvit, & ipse Gregor. in Ezech. Homil. 11. Et quidem in Monasterio positus, valebam & ab ociosis linguam restringere, & in intentione orationis penè continuè mentem tenere, & Beda Hist. libr. 2. cap. 1.

Septimusque Levita ad adjutorium Papæ adsciscitur. Gregorius à Benedicto Pontifice Diaconus Cardinalis creatus, nec multò post à Pelagio Apocrisarius missus Constantinopolim

teste Joan. Diacono libr. 1. cap. 23. 26. Baronies maluit cum Diaconum Cardinalem creatum à Pelagio.

Vnde factum est ut epistolam ad Imperatorem Mauricium dirigeret, cujus filium ex lavacro sancto susceperat. Gregorius cum Apocrisiarii officio fungeretur in aula Constantinopolitana, Mauritij Imp. filium ex sacro baptismi fonte suscepit Jo. Diaconum libr. 1. cap. 40.

Septiformem Letaniam, Gregorius pestis avertendæ causâ majorem Letaniam, id est solemnem processionem indixit, quam septiformem vocat Gregorius quod per septem ordines distincta esset ut narratur fusiùs hic & apud Jo. Diaconum libr. 1. cap. 41.

Clamantes per plateas urbis Kyrie eleison. Gregorius I. in litâ solemni, quam instituit pestis depellendæ causâ, jussit cantari Kyrie eleison. Idem instituit Kyrie eleison decantari ad Missas, Sigibert. in Chronic. ad ann. 592. *Hic inter multa quæ Ecclesiæ utilia fecit & instituit, Antiphonarium regulariter centonizavit, & utiliter compilavit.* Kyrie eleison à clero, ad Missas cantari præcepit, de quo ipse Gregor. libr. 7. epist. 63. & Joannes Diaconum libr. 2. cap. 21. Nec omittendum quod apud Christianos Kyrie fuit clamor militaris. Luitprand. Hist. libr. 2. cap. 3. *Haud morâ bellum incipitur, atque ex Christianorum parte sancta mirabilisque vox Kyrie, ex eorum (Hungarorum) turpis & diabolica Hui Hui frequenter auditur.*

Sed nec destitit Diaconus noster, nisi ad Episcopatum ejus de Porto rediret, & qualiter ordinatus fuerit præsentì contemplatione suspicere. Gregorius invitus electus. Pontifex fugam molitus, à fuga reductus. Diaconus Gregorij nostri, qui tum Romæ versabatur horum omnium spectator, non prius recessit ab urbe quam Gregorius rediret de Porto, id nomen portus Romani in ostio Tyberis, unde è fuga retractus est, ad Episcopatum ejus, id est ad Pontificatum suscipiendum, & Pontifex ordinaretur.

Aut populum commanentem. Manentes sunt manentes vi- Cap. 3.
cani seu municipales, vulgò manans & habitans. Gregor. de vit. Patr. cap. 1. *Verum ubi relinquentes hoc habitaculum, quod expetierant ad villas manentium sunt regressi.*

Cap. 5. *Responderunt hoc Animodi Vicarij dolo, qui pagum illum judicaria regebat potestate factum fuisse. Vicarius hic est Vicarius Comitum, qui erat Prætor seu Judex pagi Gregor. supr. libr. 7. cap. 23. Injuriosus ex Vicario, ex Comite verò Ennomius.*

In supradicta vero urbe, Childebertus Rex omne tributum tam Ecclesijs, quam Monasterijs, vel reliquis Clericis, qui ad Ecclesiam pertinere videbantur, aut quicumque Ecclesia officium excolebant largâ pietate concessit. Childebertus Rex Ecclesiæ Arvernæ & monasterijs omne tributum remisit, Agri à Principe Ecclesijs concessi immunes à tributis & vestigalibus. Conc. Aurelianens. 1. can. 7.

In confinio verò termini Arverni Gabalitani atque Ruteni Synodus Episcoporum facta est contra Tetradium relictam quondam Desiderij. Synodus Episcoporum Aquitanicæ celebrata est contra Tetradium uxorem Eulalij Comitum Arvernorum, quæ virò relicto ob sævitiam & malos mores transierat ad Desiderium, à quo modo recesserat, ex quo relicta Desiderij dicitur.

Denique cum in oratorio domus sue, hac in oratione frequenter incumberet. Majores habebant privata oratoria domi, & clericos quos observantes vocat Conc. Aurelian. 4. can. 26 oratorium Marilignensis domus quæ erat villa regia memorat Gregor. infr. h. libr. cap. 18. Ante hos verò dies cum Rex in oratorium domus Marilignensis ingrederetur.

In cilicio quo orabat suggillata reperitur. Religiosiores orabant strati super cilicio, sedebant etiam in cilicio. Sulpit. Sever. Dialog. 1. Iactis in terram cilicij consedimus, & infra. quod cum dixisset paululum omnes conticuimus, dein cilicium, cui insederat, ad me propius admovit, idem in cilicij cubabant Hieronym. de Paulâ. Sed super durissimam humum stratis ciliciolis quiescebat.

Cauti-
ni Ar-
vernens.
E. me-
minit
Greg.
de mi-
rac.
Mart.
lib. 2.
cap. 45.

Tu verò si idoneus es, ut adseris, accede propius & sume tibi Eucharistiæ particulam, atque impone ori tuo. Eulalius Comes à Cautino Arvernensi Episcopo à communione remotus ob rumorem de nece uxoris, eo postulante admissus ad communionem purgationis causa, id est ut se purgaret de suspitione criminis per SS. Eucharistiam, ait sume tibi Eucharistiæ particulam, quia ex more antiquo Sacerdos tradebat SS. Eucha-

ristiam in manu fidelium , quibus liberum erat , aut statim eam consumere , aut domum asportare & sumptionem reservare in tempus opportunum. Tertull. de orat. cap. 14. in fin. *Accepto Corpore Domini , & reservato , virumque salvum est , & participatio sacrificij , & executio officij.* Idem libr. 2. ad uxor. cap. 5. *Non sciet maritus quid secreto ante omnem cibum gustes , & si sciverit panem non illum credit esse qui dicitur.* Ambrosi. de excess. Satyr. *Satyrus in naufragio ab his quos initiatos esse cognoverat , divinum illud fidelium sacramentum poposcit , non ut curiosos oculos infereret arcanis , sed ut fidei suae consequeretur auxilium. Etenim ligari fecit in orario , & orarium involuit in collo , atque ita se dejecit in mare.* Rustin. de vit. Patr. libr. 1. cap. 29. *Aliud quoque multo terribilius addebat.* (Macarius Junior) *quod vidisset eo tempore quo fratres accedebant ad sacramenta , ubi porrexissent ad suscipiendum palmas , in nonnullorum manibus provenientes Æthiopis carbones deponere.* Beda Hist. libr. 4. c. 24. *Rursus ille & tamen ait afferte mihi Eucharistiam , quâ accepta in manu , interrogavit ,* Ioann. Diacon. libr. 1. cap. 33. *Tunc in eadem navi residentes , non jam ex mortis vicina , sed ex ipsa ejus presenti visione turbati , omnes sibi metipsis pacem dederunt corpus & sanguinem acceperunt.* Fideles in manibus lotis accipiebant SS. Eucharistiam , & per se eam ori admovebant. Augustin. de tempor. serm. 245. *Si erubescimus , ac timemus Eucharistiam , manibus sordidis tangere , plus debemus timere ipsam Eucharistiam intus in anima polluta suscipere.* Viri sumebant Eucharistiam purâ id est nuda manu , sceminæ velatâ linteolo , quod dicebatur dominicale à dominico corpore Christi , quod in eo suscipiebatur. Conc. Antisiodor. can. 41. *Vt unaqueque mulier , quando communicat , dominicalem suum habeat.* Augustin. de tempor. sermo. 252. *Omnes viri quando communicare desiderant , lavant manus suas & omnes mulieres nitida exhibent linteamina , ubi corpus Christi accipiant.* Moribus Ægyptijs fideles Eucharistiam in manu accipiebant , eamque asportabant domum , & in armario reponebant Pallad. Hist. Lausiæ. cap. 79. *ὅτος ὁ πρίστος κατὰ τὸ εἶδος τὰς χεῖρας ἐλάσεν κοινωρίαν τῇ ἀγία , καὶ βαλὼν αὐτῶν , ἐν μυστικῇ ἀπέδωκε ἐν τῷ ἰδίῳ ἀρμαρίῳ.*

Fidelis juxta consuetudinem regionis die sancto cœna dominica

sumptam communionem inuoluit in linteo, & in armario reposuit. Et quia honestiores assumebant Eucharistiam in vase aureo vel argenteo in contemptum tenuiorum, nè id fieret veritum est Synod. 6. in Trull. can. 101. Et quia aliquando evenit ut quis Eucharistiam in manibus acceptam non consumeret hoc vetitum est Conc. Tolet. 1. can. 14. *Si quis autem acceptam à Sacerdote Eucharistiam, non sumpserit, veluti sacrilegus propellatur.* Conc. Rothomagens. can. 2. apud Burchardum libr. 3. cap. 76. decretum est ut deinceps à laïcis Eucharistia nuda manu non attingeretur, sed à Sacerdote in os fidelium immitteretur. Ait Eucharistiæ particulam, quia Eucharistiæ particula tradebatur, quâ acceptâ statim accipiens eam consume-
bat, & hoc est quod signat Gregorius his verbis, quæ sequuntur, *at ille accepta Eucharistia communicans abscessit.* Confracta SS. Eucharistia Sacerdos particulam sumebat & alias fidelibus distribuebat. Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 87. *Verum ubi explicitis verbis sacris, confractō corporis Domini sacramento, & ipse sumpsit, & alijs distribuit ad edendum, mox equini hinnitus ad modum vocem emittens, ad terram ruit, ac spumās cum ipsā mysterij sacri particula, quam dentibus comminueret non valuit, ab ore projiciens, inter manus suorum ab Ecclesia deportatur.* Et hoc insinuat Augustin. sermon. de verb. Domini. *Et norunt fideles, quemadmodum manducant carnem Christi, unusquisque accipit partem suam, unde & ipsa gratia partes vocantur.* Beda Hist. libr. 4. cap. 14. *Simul & infirmanti puero de sacrificio dominice oblationis particulam deferri mandavit.*

Sed concubine ejus instigante invidia, maleficij sensum ejus oppilauerunt, sensus pro mente Gregor. supr. libr. 4. cap. 31. Sed & sensum vis illa veneni auferebat ab homine. Idem libr. 5. cap. 5. *Asperius extra sensum factus.* Idem cap. 16. ejusd. libr. *Cum autem Iustinus Imperator amisso sensu amens effectus esset.* Oppilare, idem valet quod obstruere Gregor. supr. libr. 6. cap. 48. *Certè si obpilatas habet aures.* Augustin. libr. 3. de Trinit. *Sed quid ultra differimus evidentissimo atque gravissimo alio documento oppilare.* Esaïæ 6. *Incrassa cor populi hujus, & aures eorum oppila.*

Suscepitque Innocentius Episcopus puero, totondit comam ca-

pitis ejus, deditque eum Archidiacono Ecclesie sue. Joannes filius Eulalij Comititis & Tetradiæ susceptus ab Innocentio Episcopo Rutenensi, ordinatus est in Clericum tonsâ comâ capitis. Clerici ordinati per tonsuram capitis. Gregor. de vit. Patr. cap. 9. Sed abiit ad Arcadium Biturigie urbis Episcopum, petijtque comam capitis tonderi, adsciri se in ordinem Clericorum, quod Episcopus domino volente sine mora complevit, de quo intelligendus Ammian. libr. 22. Dum edificanda præesset Ecclesia, cirros puerorum licentius detondebat. Clericus tonsus traditus est Archidiacono instituendus. Clerici erant sub cura & manu Archidiaconi qui præerat mensæ canonicæ, quæ erat mensa Clericorum Gregor. d.c. 5. Nec multo post Diaconatus officium sumens vacabat jejunijs, delectabatur vigilijs, exercebatur lectione, atque in oratione assiduâ promptus effundebatur, ut nec ad convivium mensæ Canonice, cum reliquis accederet Clericis, quod audiens Archidiaconus frendens contra eum ait, &c. Hinc Majorinum lectorem in Diaconio Cæciliani fuisse signat Optat. Milevit. libr. 1. Et Majorinus qui lector in Diaconio Cæciliani fuerat.

Cumque res quas de ejus abiens ad Desiderium domo abstulerat, inquireret judicatum est, Tetradia ut quadrupla satisfactione ablata restitueret. Tetradia judicio Synodi Episcopalis damnata est in quadruplum, Eulalio marito restituere res amotas, cum ab eo secessit ad Desiderium. Actio furti est in quadruplum l. in furti ff. de furt. Plaut. in Persa neque quadruplari me volo, neque enim decet, idem in Curcul. quam ego pecuniam quadruplicem abs te & uxore auferam. Judex qui temerè judicasset damnabatur in quadruplum Gregor. supr. libr. 4. cap. 44. Quatuor millibus solidorum Archidiaconum condemnavit, quod in præsentia Regis Sigiberti veniens, quadrupla satisfactione, insequente Iovino composuit.

In quorum capite Beppolenum & Ebracharium Duces delegit. Cap. 9. Duces in capite, vulgò en chef. Gregor. supr. libr. 4. cap. 30. Erat enim tunc Firminus Comes urbis illius, qui cum ipsis in capite abiit. Idem eod. libr. cap. 49. Quod illi dissimulantes Rex Godegisilum, & Guntchramnum Duces in capite dirigit.

Baioassinus Saxones juxta ritum Britannorum tonsos atque

cultu vestimenti compositas, in solatium VVaroci abire præcepit, Ait Baiocassini Saxones, Saxones ex Anglia transvecti Baiocassibus misti, quâ de causâ dicti sunt Baiocassini Saxones, ritu Britannorum tonsi, & vestes cultu similes. Ritu Britannorum suscepere Normanni, ubi enim ij Duce Guillelmo transfretarunt, quarente Haroldo Rege Anglorum à speculatoribus missis ut eos observarent, quale nam esset hominum genus, responsum est omnes clericos videri, quia rasi & tonsi essent, Anglis dispares qui erant intonsi. Continuator Bedæ libr. 3. cap. 11. Redeuntes percunctatur Heroldus, quid rerum apportent, illi verbis amplissimis ductoris magnificam confidentiam prosecuti serio addiderunt penè omnes in exercitu illo Presbyteros videri, quod totam faciem cum utroque labro rasam haberent, Angli enim superius labrum pilis incessanter fruticantibus intonsum dimittunt. Idem Matth. Paris in Haroldo ad ann. 1066. Baiocassini Saxones memorantur & supr. libr. 5. cap. 27. ubi dixi.

Quo recedente, & Regalis Episcopus, cum Clericis & Pagensibus urbis suæ similia sacramenta dedit. Pagenses sunt populares, regionis incolæ à pago. Gregor. supr. libr. 8. cap. 18. Nam VVintrio Dux à Pagensibus suis depulsus, Ducatu caruit. Fredegar. c. 36. Enovalaus Comes Sigiontensis, cum Pagensibus suis.

Ad Andeganam urbem direxit, Meduana torrentis expetens pontem. Meduana torrens la R. de Maine, Andegavim mediam perfluit, inde brevi tractu Ligeri mergitur VVillelm. Brito Philippid. l. br. 10.

*A Borea rubeus mediam Meduana pererrat
Qui suus inde fluens, quasi per duo millia lapsus,
In Ligerim nomen perdit, mutatque colorem.
Et sic hybernus Ligeris Meduana Vigenna
Efficitur fluvius.*

Dum Guntramnus Rex per Vosagum sylvam venationem exercebat vestigia occisi bubali deprehendit. Venatio studium gentilitium Regum Francorum Eginart. in vit. Caroli M. Assidue exercebatur equitando ac venando, quod illi gentilitium erat, quia vix vlla in terris natio invenitur, que in hac arte Francis possit equari, & paulò ante tum filios quamprimum ætas patiebatur,

batur, more Francorum equitare armis, ac venationibus exerceri fecit. Gesta Dagoberti cap. 2. Cum autem adolescentia atatem, ut genti Francorum moris est, venationibus exerceret. Inde venationes vernæ & autumnales usu solemnnes Regibus, maximè apud Vosagum quæ est sylva regia confinis Ardennæ in vit. Caroli M. & inde per Arduennam usque ad Rumorici montis altitudinem, Vosagique latissimam vastitatem, totum quod superfuit, dimidium æstivi, & autumnæ temporis transiegit, Gallis Voyse.

Cumque custodem sylvæ arctius distringeret, quis hac in regali sylva gerere præsumpsisset. Cum Guntranus Rex in Vosago sylva venatione se exercendo, vestigia occisi bubali deprehendisset, & custodem sylvæ gravius perstringeret, quisnam esset auctor facinoris, & à custode sylvæ audisset hunc esse Chundonem Cubicularium Regis Chundone capto, & in vincula truso, & rem inficiente Rex indixit duellum, & à Cubiculario datus nepos qui pro se certaret, quo occiso, Chundo quasi convictus vinctus ad stipitem lapidibus est obrutus, de quo seriùs Regem pœnituit. In regia sylva venari non licet, absque permisso Regis, Ortho. III. Imp. dedit forestam Rothardo Episcopo Cameracensi, ita ut nulli in ea venari liceret, sine licentia Episcopi ejusve successorum. Baldric. Nov. l. 2. cap. 108.

Rex campum adjudicat. Guntranus indicit campum id est singulare certamen. Campus propriè est locus singularis certaminis. Baldric. Noviomens. libr. 1. cap. 10. *Ipsam quidem hominem ad singulare certamen, quod rusticè dicimus campum provocaverunt.* Idem libr. 3. cap. 57. *Campum contra eum accepit, & legaliter fundum suum adjudicatus perdidit.* Campus etiam usurpatur pro loco exercitationis, inde campestria sunt subligacula seu succintoria, quibus juvenes succingebantur, cum exercerentur in campo, & campestrati qui ita succincti erant. Augustin. de civit. libr. 14. cap. 16. *Et fecerunt sibi campestria id est succinctoria genitalium, porro autem campestria Latinum quidem verbum est, sed ex eo dictum est quod juvenes, qui nudi exuebantur, in campo pudenda operiebant, unde qui ita succincti sunt campestratos vulgus appellat.* Idem Augustin. de

nupt. libr. 2. cap. 30. Campum etiam accipe pro loco supplicij Augustin. libr. 1. contr. Epist. Parmeniani cap. 7. *quin etiam audet queri Parmenianus, quod eos Constantinus ad campum, id est ad supplicium duci iussit.*

Ingeltrudis verò Religiosa, quæ in atrio sancti Martini puel- larum Monasterium collocavit, cum egrotare cœpisset, neptem suam Abbatissam instituit, unde reliqua congregatio maxime murmuravit. Non injuriâ murmuravit congregatio hujusce monasterij, quod Eugeltrudis neptem Abbatissam designasset, quia electio Abbatis vel Abbatissæ pertinet ad Monachos vel Monachas can. congregatio 16. qu. 7. cap. cum dilectus de consuetudin.

Hæc verò cum filiâ discordiam tenens, pro eo quod res suas ei abstulerat, obsecravit ut neque in monasterio, neque super sepulchrum ejus permetteretur orare. Eugeltrudis ob offensam, vetuit nè filiæ liceret orare in monasterio, vel super tumulto ipsius. Veteres orabant super tumulis mortuorum illato pane & vino Augustin. in psalmi. 48. Invocabunt nomina eorum in terris ipsorum. Tollunt panem & merum ad sepulchra, & invocant ibi nomina mortuorum.

Rex verò oblitus judicij, quod matri fecerat, huic aliam preceptionem manus suæ roboratam subscriptione largitus est. Epistolæ codicilli & rescripta Principum muniuntur subscriptione Principis, vel Referendarij sive Cancellarij ipsius. Gregor. infr. h. libr. cap. 19. Requisitusque Otho, qui tunc Referendarius fuerat, cujus ibi subscriptio meditata tenebatur, negat se subscripsisse.

Cum ossa arida obtecta cute, nervis solidata, venis infecta flante spiritu animata, infecta id est resectâ, vel coloratâ tinctâ, ut lana infecta, lana tincta l. si cui lana §. 1. de legat. 3 l. pediculis §. Labco de aur. & arg. legat.

Cap.
13.

Vnde & à Ragnemodo Parisiæ Urbis Episcopo, sapius excommunicatus est, quod ad Ecclesiam suam, in qua Diaconus ordinatus fuerat, redire differret. Theodulfus Diaconus Ecclesiæ Parisiensis à Ragnemodo excommunicatus est, quod eo invito transisset ad Andegavensem Ecclesiam, & se Audoveo Episcopo subjecisset, Clericus ordinatus in quapiam Ecclesia non potest invito Episcopo ordinari in alia Ecclesia, alioquin sus-

ceptus cum eo qui suscepit eum excommunicatur, donec ad propriam revertatur Ecclesiam Conc. Chalced. can. 20. can. clericos 71. dist. Quod ait sæpius excommunicatum causè intelligendum, semel excommunicatus non potest rursus excommunicari, sed indicta excommunicatio potest sæpius denunciari, & hoc est quod voluit Gregorius Theodulsum sæpius denuntiatum excommunicatum.

Factum est autem ut edificaret super muros urbis solarium. Solarium est deambulatorium. quod soli patet. Anastas. in Adriano. Vbi & deambulatorium scilicet solarium suum, cum cancellis arcis nimis pulcherrimè construi fecit.

Sudarium Episcopi quod baltheo dependebat. Id est è cingulo. Petrus Blesens. sermo. 41. Sudarium namque quod & manipulus dicitur gestas in leva, quondam messorum ob sudorem detergendum zona alligatum sudarium portabant. Sudarium est lintecolum quo sudor oris detergitur, à quo diminutivum sudarium Hieronym. in Sabinianum Diaconum. Futuro matrimonio in speluncâ illa venerabili, quasi quosdam obsides accipis capillos, sudariola infelicis, & cingulum dotale pignus deportas. Sudarium gestitari solebat, pendens è cingulo. Sudarium lintecolum quo sudor oris tergitur Gregor. infr. h. libr. cap. 24 Cui ille qui erat senior, tenens sudarium in manu sua ait, & infra, & elevans manum excussit sudarium.

Nisi pedes Episcopi Abbas velociter amplexus esset. Abbas commune nomen præpositis Ecclesiarum secularium & Regularium ut Abbas Cadurcinæ urbis supr. lib. 7. cap. 30.

Gravabatur enim dolore humoris podagrici. Abbatissa M. S. Radeg. Pictav. dicitur laborasse Podagra. Fœminas non laborare Podagra nisi postquam menstrua defecerint, dixit Hypocrot. 6. Aphorism. sua ætate etiam fœminas esse Podagricas ob mutatam vitæ rationem tradit Senec. epist. 95.

Introeuntes in oratorium, repperunt jacentem super humum, ante archam sanctæ Crucis. B. Radegundis Pictavis condidit Monasterium puellarum, & in eo collocavit reliquias crucis dominicæ in arca argentea de quo Gregor. de mirac. Martyr, libr. 1. cap. 5. & Gregor. infr. hoc cap. Palla altaris quod erat ante crucem dominicam, & rursus, quod cum Chrodielidis cernens

acceptâ cruce dominicâ, cujus prius virtutem despexerat, in obviam egreditur.

Interea Iustina Præposita, cum alijs sororibus, palla altaris, quod erat ante crucem dominicam, extincto cereo Abbatissam operit. Iustina erat Præposita Monast. S. crucis Pictaviensis. Præpositus est qui post Abbatem præest Monasterio Conc. Aquigranens. can. 31. Ut Præpositus infra & extra Monasterium, post Abbatem majorem reliquis Abbatis subditis habeat potestatem. Palla altaris est pallium, quo tegitur altare.

Cælo modicum albescente, id est diluculo ut in l. Titius §. 1. de liber. & posth. eodem die albescente cælo. Virgil. 4. Æneid. Ut primum albescere lucem vidit. Gell. libr. 15 cap. 25. ex Mattio veteri poetâ jam jam albicasset Phæbus & recentatur.

Et assidue cedes, & reliquæ plaga à seditionarijs perpetrarentur. Seditioarii pro seditiosis ut apud eundem supr. libr. 5. cap. 31. factionarii pro factioniosis.

Dum seditioni quam Chrodielidis schola commovit resisterent. Schola hic pro schola seu cœtu conspiratorum ut infra hoc capit. Postea verò multe inter has scholas inimicitia orta sunt.

Sed nos resultare cæpimus dicentes. Resultare est repugnare contradicere ut infr. hoc cap. Si vim vellent inferre pariter resultarent; & rursus, & acrius resultantes gladiatorum ictibus affectos. Virgil. 4. Georgic. Vocisque resultat imago. Ambros. in psalm. in proem. Vox missa gratiore plausu, in montibus resultat. Gregor. Papa libr. 1. epist. 20. Sed quia divinis judicijs non poteram resultare, ubi plura observavi.

Tunc residentibus Sacerdotibus qui aderant, super tribunal Ecclesiæ, adfuit Chrodielidis multa in Abbatissam jactans convicia. Tribunal Ecclesiæ est ambo seu suggestus Ecclesiæ.

Alijs casarie, alijs manibus, nonnullis auribus, manibusque decisis seditio depressa quievit. Abscissio manuum, aurium, capillorum pœnæ genus frequens apud Francos. Aimoin. lib. 3 c. 43. Lendastis de fiscalinis ortus servis fugâ se servitio subtraxit quam dum sæpius reductus repetit, auris abscissione signatus est. Hoc genus pœnæ à Justiniano vetitum Nov. 134. cap. ult.

Quæ enim sanctitas in hac Abbatissa versatur, quæ viros Eunuchos facit, & secum habitare imperiali ordine præcipit. Chro-

dieldis notat Leuboveram Abbatissam Pictaviensem, quod apud se haberet Eunuchum, eoque uteretur more imperiali. Eunuchi sc. erant in obsequio & ministerio Imperatorum. Claudian. libr. 1. in Eutropium Eunuchum penes quem summa rerum fuit, sub Arcadio.

Præfecti sed adhuc gemmis, vestique dabantur

Custodes, sacroque adhibere silentia somno,

Militia Eunuchi numquam transgressa cubile.

De Eunuchorum officio plura dixi in Gregor. libr. 6. epist. 23. quæ his jungæ.

Adfuit Rēvalis Archiater dicens, puer iste parvulus cum esset, & infirmaretur in femore desperatus capis haberi, tunc ego sicut quondam apud urbem Constantinopolitanam agere conspexeram, incisis testiculis puerum sanum genitrici mæsta restitui. Leuboveræ Abbatissæ Pictaviensi inter cætera cum objectum esset, quod in ministerio haberet virum, qui muliebri veste amictus pro scemina habebatur, re patuit eum esse Eunuchum qui ob infirmitates puerulus exsectus fuerat à medico, ferunt enim exsectione virilium lepram curari C. ex parte de corpor. vitia. Ætius sectm. 13. cap. 122. Boët libr. 1. de disciplin. scholast. ideo ob infirmitatem exsecti à medicis non arcentur à sacris ordinibus, & in susceptis permanent Conc. Nicen. can. si quis à medicis 55. dist. Cujac. 17. obs. 24.

Adjicientes etiam eo quod diverse earum, in balneo lavarentur. Monachis utriusque sexus balneo interdictum nisi certis temporibus Augustin. epist. 109. ad Monachas quasdam. *Lavacrum etiam corporum, ususque balnearum non sit assiduus, sed eo quod solet intervallo temporis tribuatur, hoc est semel in mense.* De usu balneorum se excusavit Abbatissa hoc factum, per tempus quadragesimæ, ut jejunii rigor levaretur. Et hoc est quod sequitur. *De Balneo verò quod opponeretur, retulit hoc factum diebus quadragesima.*

Ad tabulam ipsa luserit. Ludus tabulæ est ludus calculorum, quia calculis in tabula luditur. Augustin. de tempor. sermon. 56. *Tempus quod vobis furiosus tabula ludus solebat auferre, lectio divina incipiat occupare.* Fredegar. c. 27. *Protiadius inatorio Theodorici Regis, cum Petro Archiatro, ad tabulam ludens*

sedebat. Paul. VVarnefrid. de gest. Longobard. lib. 1. cap. 13. de spe victorie nihil ambigens ad tabulam ludit. Sidon. lib. 8. epist. 12. Hic tabula calculis strata bicoloribus. Hic tessera frequens, eboratis resultatura pyrgorum gradibus expectat. Tesserae sunt taxilli lusorij, inde ludentes hoc genere ludi dicuntur tesserarij. Ammian. libr. 28. Quidam aleatorum vocabulum declinantes, idèdque se cupientes appellari tesserarios. Abbatissa Piëtaviensis inculata, quod tabula luserit, sese purgavit dicens, id nec vitum per regulam, nec per Canones id est per Cæsarij Arlatensis regulam quam imposuit B. Radegundis monasterio Piëtaviensi.

Atque seculares cum Abbatissâ reficerent. Abbatissa Piëtaviensis inculata quod seculares cum ea reficerent, id est reficerentur epulis, respondit se nullam hac super re consuetudinem instituisse, sed ut moris erat à temporibus B. Radegundis diebus certis fidelibus Eulogias, id est epulas benedictionis nomine obtulisse, numquam tamen se cum illis epulatam.

De palla holoferica vestimenta neptis suæ temerariè fecerit. Abbatissa eadem culpata quod neptis suæ sponsalia celebravit intra monasterium, eique vestem contextuèrit de pallâ quæ data erat ad ornatum altaris; non negavit sponsalia celebrata intra monasterium, sed hoc actum coram Episcopo clero & senioribus, & si qua culpa esset veniam petijt, de pallâ non negavit se nepti vestem confecisse, de Masorte Holoferico quem muneris causa ei dedit nobilis monacha cui nomen erat Didimia, de eo quod reliquum fuit pallam confecisse ad ornatum altaris Gregorij verba infra hæc sunt. De palla quod reputaret protulit Monacham nobilem, quæ ei Masortem Holofericum quem de parentibus detulit, muneris causa concesserit. Masorte Holofericum, erat vestis muliebris, caput & humeros tegens, vestis laxioris genus fuisse ex eo liquido colligas, quod Masorte de quo sermo est hic, fuit idoneus ad vestem neptis Abbatissæ, & ad pallium altaris. Masortis meminit Fortunat. in vit. S. Hilarij apud Surium 13. Jan. Item cum juxta consuetudinem, quadam nocte cerens illuminatus fuisset, casu super sepulchrum ejus ardens corruit, ita ut super Masortem quo cecidit, sine lesione aliquâ peraxderet. Idem in vit. S. Radegund. Apud Surium August. 13. Ma-

fortem novum linteum, auro vel gemmis ornatum. Masorte fuit & pallium monasticum Cassian. de instit. Cœnobit. libr. 1. cap. 7. *Post hac angusto palliolo tam amictus humilitatem, quam vilitatem pretij, compendiumque sectantes, colla pariter, atque humeros tegunt, quæ Masortes tam nostro quam ipsorum nuncupantur eloquio.* Libato nomine à græco μαζόριον, elisum ex αμαζόριον quod id genus vestis humeros tegat.

Foliola aurea quæ fuerant in gyro palla. Lymbus palla de qua Abbatissa nepti vestem contexit, erat ornatus foliolis aureis. Palla est breve pallium usque ad genu, Valer. Flacc. 3. Argonautic. *Summo palla genu.*

Vittam de auro exornatam eidem nepti sua superflue fecerit. Abbatissa incusata quod neptis sponsalia celebravit, intra monasterium, & quod vittam auro ornatam eidem fecerit. Vittæ est fascia quæ in modum coronæ imponebatur capiti nubentium puellarum. Vittam de coronæ sponsalitia intelligi opportunum est, quia vitta tradita est puellæ, occasione sponsalium, & Abbatissa probavit per testes se eo nomine accepisse viginti solidos à sponso puellæ, ut hæc fierent ad ornatum puellæ. Diadema vocat Hieronym. in Ezechiel. libr. 4. cap. 16. in illa verba. *Et coronam decoris in capite tuo. Coronam autem vocat diadema fœminarum, quo capillorum stringitur & ornatur ambitio.* Coronam ob collocandas nuptias adhibuit M. Tull. 3. de orator. *Tetulit coronam ob collocandas nuptias.* Tertull. de coron. milit. *Coronant & nuptia sponfos.*

Barbatorias intus eo quod celebraverit. Varios inter lapsus qui objiciebantur Abbatissæ Pictaviensi illud fuit, quod barbatorias intus, id est intra monasterium celebraret, consuetudo prava inoleverat, ut clerici & Monachi larvas seu personas agerent in Ecclesia & monasterio, & ut mulieres veste virili induerentur, & barbatorias, id est capillum & barbam, virilem in modum assumerent, quod vetuit Conc. Nannetenf. *Nec larvas demonum ante se fieri consentiat, quia hoc diabolicum est, & à sacris Canonibus prohibitum,* can. nullus 44. dist. can. nullus de consecr. dist. 5. & Synod. in Trull. can. 62. ubi morem seculi rectè observat damnatque Balsamo. De hujusmodi ludo intelligendus locus singularis in fragment. Petronij. *Tum*

Trimalcio amici inquit hodie servus meus barbatorium facit & Satyrici dicuntur qui ludi causa sibi imponunt larvam, id est barbain Accurs. in l. unic. in pr. C. de latin. liber. toll. Satyrici ludentes imponunt larvam, id est barbam, ut etiam juvenis videatur senex, qui non est. De his Ekkeard. junior de casib. monast. S. Galli cap. 2. Saltant Satyrici, psallunt Symphoniaci.

De vestimento verò dixit, si quis earum arcullulas scrutaretur, amplius eas habere quàm necessitas indigeret. Arcellulæ sunt parvulæ arcæ, in quibus vestes vel pecuniæ reponuntur, Gregor. supr. libr. 2. cap. 40. In hanc arcellulam solitus erat pater meus numismata auri congerere. Monasterijs debet esse unum vestiariū, de quo Monachi vestem assumere debent Augustin. epist. 109. ad Monachas quasdam. Et sicut pascimini ex uno cellario, sic induamini ex uno vestiario.

Sed ad jussionem Episcoporum repromisit, cervice se inflexa, per pœnitentiam, quicquid juberetur implere. Abbatissa Pictaviensis de varijs insimulata, de nonnullis confessâ, de his submissâ cervice se pœnitentiam accepturam promisit. Ait cervice inflexa, quia pœnitentes accipiebant pœnitentiam prostrati, demisso capite & cilicio tecto Conc. Agathens. can. 9. In capite quadragesima omnes pœnitentes, qui publicam suscipiunt, aut susceperunt pœnitentiam, ante fores Ecclesiæ se representent Episcopo civitatis, sacco induti, nudis pedibus, vultibus in terram demissis, reos se esse ipso habitu & vultu protestati. Idem Conc. can. 15. Pœnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impositionem manuum & cilicium super caput à Sacerdote sicut ubique constitutum est consequantur. Can. pœnitentes can. in capite 50. dist. pœnitentium caput quoque ab Episcopo virgâ feriebatur Optat. Milevit. lib. 1. cap. 9. Et quassetur illi caput de pœnitentiâ.

Tunc nobis percunctantibus, causam adverse partes quæ majora crimina commiserunt, id est quæ predicationem sui Sacerdotis, intra monasterium, nè foras procederent despexerunt. Chrodioldi & socijs, quod fuit inter majora crimina objectum, quod sprete monitione Marovei Episcopi è septis monasterij egressæ sunt sine consensu Abbatissæ. Monachis utriusque sexus non licet egredi è Monasterio sine consensu Abbatis vel Abbatissæ Syn. 6. in Trull. can. 46.

Monasterium seditiosissimè accensis in corte cuppis. Monasterio Piſtaviensi ignis subiectus, accensis in corte cuppis. Cortis vel curtis à Latino curia corruptum hic accipitur pro aula, aliàs curtis seu cortis est villa prædium Frodoard. in Chronic. ad ann. 737. *Quidam Presbyter de Bouonis curte sic enim villa vocatur.* Adamus Bremens. libr. 4. cap. 5. *Quinquaginta ergo cortes dominicales habuit Archiepiscopus.* Curiam profundo seu prædio interpretatur Innocent. III. in cap. cum Bertholdus de re iudicat. *Cum Bertholdus miles curiam suam sive fundum Nuinenasten P. militi pignori obligasset,* ait seditiosissimè id est per seditionem.

Vestibus ac securibus contractis posticis. Postica est ostium in posteriori parte adium. Festus *posticum ostium dicitur in posteriori parte adium.* Papias. *Posticum ostium est latens ostium, dictum quod remotum sit à publico.* Plaut. in Mostellariâ *Nunc ergo me illa per porticum ad congerrones conferam,* Gall. *vne poterne.*

Denudata & discissa capillis Abbatissa, graviter ad ridiculum ducta, & tracta per compita. Abbatissæ capilli vulsi notantur. Hac ætate sanctimoniales saltem quæ erant regij generis non erant tonsæ ad cutem, quod erat contra Canones. Etiam Vestales deponebant capillum. Plin. libr. 16. cap. 44. *Antiquior illa est (Lotos) sed incerta ejus ætas quæ capillata dicitur, quoniam Vestalium virginum capillus ad eam defertur.* Abbatissa nudata veste, traducta ad ridiculum id est ut rideretur ab omnibus, ridiculum est risus publicus. Plaut. in Amphit. *Equidem joco dixeram dudum ridiculi causâ.* Lamprid. in Heliogabalo. *Habuit leones & leopardos exarmatos in delicijs,* quos edoctos per mansuetarios, subito ad secundam & tertiam mensam jubebat accumbere ignorantibus cunctis, quod exarmati essent, ad pavorem & ridiculum excitandum. Conspectu sc. ferarum excitabatur pavor, mox ubi apparuisset eas esse exarmatas & innoxias pavorem excipiebat risus convivarum. Gregor. de mirac. Martyrum libr. 1. cap. 79. *Qui ait ad Episcopum sile sile decrepite, jam infrenatum te loris, circuire urbem super asinum faciam, ut sis in ridiculo omnibus, qui te aspexerint.* Idem libr. 3. cap. 13. *Ita ut & quadam vice uxori quæ sanctus fecerat pro ridiculo indicaret.* Idem libr. 6. cap. 46. *Nec aliunde magis dum*

secretus esset exercebat ridicula vel jocos, quam de Ecclesiarum Episcopis. Augustin. de fide contr. Manich. cap. 74. *Magna ridicula, magna cæcitas.*

Cap.
19.

Cum primum decurrente pure, cæpissent ipsa vulnera claudi. Pus est sanies manans è vulnere, vel ulcere. Gregor. de vit. Patr. cap. 19. *Mulier quadam filiam suam exhibuit vulneribus plenam, & ut quidam vocant, pus eadem generat, & infra, erumpente sanguine mixto cum pure.*

Ibique sub custodia degens, Rex Episcopos arcesiri, ad ejus examinationem precepit. Episcopi adhibiti à Childeberto Rege ut audirent Ægidium Episcopum Rhemensem, etiam in crimine Læſæ Majestatis, ob reverentiam ordinis Episcopalis.

Villas verò quas memoras, per illius Regis chartus emerui. Donationes prædiorum & rerum immobilium fiebant per chartam, quæ non valebat nisi munita esset subscriptione Referendarij cui successit Cancellarius, quo pertinent verba quæ sequuntur. *Requisitusque Otho, qui tunc Referendarius fuerat, cujus ibi subscriptio meditata tenebatur, adfuit negat se subscripsisse.*

Quia si radix cujuslibet rei incisa non fuerit, culmus qui terris est editus non arescet. Culmus est calamus spicæ, qui à radicibus nascitur. Virgil. 1. Georgic. *Culmumque levem stipulasque volantes,* & ibi Servius. *Culmus dicitur ipse calamus, stipule verò folia quæ ambiunt calvum.*

Negavit se Episcopus has epistolas, vel misisse suo nomine vel suscepisse à rescripto Chilperici. Rescriptum hoc est responsoria epistola. Rescripta sunt responsa Principum ad libellos seu preces judicium, vel privatorum, ut in rubr. C. de divers. rescript.

Sed puer ejus familiaris adfuit, qui hac notarum titulis, per tomos chartarum comprehensa tenebat. Adversus Ægidium prolatae sunt epistolæ, quas dicebatur scripsisse ad Chilpericum Regem, vel ab eo accepisse, sed de his convictus est per puerum ejus familiarem, qui has epistolas per notas scriptas, varijs tomis id est voluminibus collectas, apud se tenebat, Notarij erant qui dictata scribebant per notas, unde nomen No-

tarij Augustin. de Doctrin. Christian. libr. 2. cap. 26. *Ex eo genere sunt etiam nota, quas qui didicerunt, propriè jam notarj appellatur.*

Nam ego novi me ob crimen Majestatis reum esse mortis. Ægidius Rhemensis Episcopus læsæ majestatis insimulatus apud Episcopos, & testibus tabulisque convictus rem ipse confessus est, se reum mortis non negavit, ob crimen læsæ majestatis. Rei damnati antequam traderentur supplicio deducebantur ad Ecclesiam, & ibi publicè reatum confiteri soliti Sigibert. ad ann. 1094. Iubente Vicedomino vocata mulier venit, & qualiter hominem occidisset, nequaquam celavit, judicatum est igitur eam ignibus debere concremari, sed priùs ducta ad Ecclesiam Beatæ genitricis Mariæ, peccatum suum coram Deo & hominibus ex ordine narravit, &c.

Hæc Episcopi audientes, lamentantes fratris opprobrium obtentata vita, ipsum ab ordine Sacerdotali, lætis Canonum sanctionibus remouerunt. Ægidius Rhemensis Episcopus in Concilio Episcoporum Metis congregato depositus. Remissâ ei à Rege pœna capitis, intercessione Episcoporum. Idem Flodoard. Rhemens. Hist. libr. 2. cap. 2.

Epiphania Abbatis officio, qui basilica sancti Remigij præerat remoto. Epiphanius Abbas S. Rhemigij, testis auditus adversus Ægidium Rhemensem Episcopum, idemque cum eo, eodem judicio, Abbatis officio depositus, quia inventus est particeps scelerum Ægidij.

Veniam petijt promittens se cum charitate Abbatissæ monasterium ingredi. Balina admissorum veniam petijt, & promisit se redituram ad Pictavense monasterium, è quo discesserat cum charitate Abbatissæ, id est cum bonâ venia Abbatissæ. In caritatem receptum Nantinum Comitem ab Heraclio Episcopo Engolismensi, id est in gratiam seu communionem dixit Gregor. supr. libr. 5. cap. 36. Convalescentibus autem apud civitatem Sanctonas Sacerdotibus deprecabatur Nantinus ut pacem Episcopè mereretur. At ille fratrum jussioni obaudire procurans Comitem in charitatem recepit. Caritatis nomine pro gratia usus est idem libr. 6. cap. 19. Sed ille cuncta emendans fratris, quesivit integrè charitatem. Idem cap. 31. ejusd. libr. Ideò Childebertus nepos

Cap.
20.

tuus charitatem quam nunc tecum retinet integrè vult servare. In præceptum Abbatis dicitur caritas; quia Abbas debet præesse cum charitate ut & Episcopus. Conc. Cabillonens. 2. can. 11. *Cavendum est nè cum Episcopi Parochias suas peragant, nec quod absit cum charitate, sed cum quadam judiciaria invectione stipendia ab ijs exigant.* Can. cavendum 10. qu. 3. *Regula monasticæ scopus est charitas, id est studium charitatis hinc regula Cisterciensium, dicta est charta charitatis.* Sigibert. ad ann. 1107. *Stephanus Abbas Cisterciensis, regulam composuit quam voluit nominari chartam charitatis.*

Gladiumque mirabilem, cujus capulum ex gemmis Hispanicis, auroque dispositum erat. Filij VVaddonis, ut sibi conciliarent Childebertum Regem, ei obtulére Baltheum auro & gemmis ornatum, & gladium cujus capulum auro gemmisque Hispanicis insignitum erat. Gemmarum Hispanicarum appellatione intelligi oportet gemmas quæ ab Indis per Hispanos petebantur, & ab Hispania ad nos perveniebant, in Hispania contexebantur etiam vestes pretiosæ quas spaniscas vocarunt pro Hispanicis ut Spaniam pro Hispaniâ. Anastas. in Leon. 4. *Vestem de spanisco vnam ornata in circuitu de fundato, similiter vela de spanisco ornata in circuitu de fundato, & rursus. Vela de spanisco duo.*

Cap.
22.

Vivariensem Avennicamque urbem, graviter lues inguinaria devastavit. Vivario Albensium civitas Episcopalis Provinciæ Narbonensis vulgò *Viviers*; alia ab Alba Helviorum Plinio memorata libr. 3. cap. 4. quæ est nostris *Aubenas* ejusdem Dioecesis.

Cap.
24.

Oppleta ligni congerie pice tergoribusque suillinis immixti. Martyres cremari solebant lignis pice tergoribusque suillis immixtis, igni damnati solebant & indui tunica pice & sulfure illitâ, Senec. epist. 14. *Cogita hoc loco carceres & cruces, & eculeos, & uncum, & adactum per medium hominem qui peros emergat stipitem, & distracta in divorsum actis curribus membra, illam tunicam alimentis ignium, & illam & intexam.*

Cap.
25.

Ibique indutus pellibus, quasi religiosus orabat. Ea ætate impostor quidam fingens se Christum adjuncta sorore seu mere-

tricula, quam vocitabat Mariam, vagabatur per Galliam, plebis turbas post se trahens.

Ad quem includendū pars adversa, divinandi ei tribuit facultatem. Impostori huic pars adversa sive adversarius id est diabolus tribuit potestatem divinandi, Diabolus Hebraica lingua vocatur Sathan id est adversarius sive contrarius, vel Belial id est Apostata. Græcis & Latinis Diabolus à Græco *διάβολος* quod est calumniator. Hieronym. in Esaiam libr. 7. cap. 27. *Tradunt Hebraei, Diabolum id est criminatorem, quod Græcum nomen est Hebraicè appellari Sathan, hoc est adversarium, appellaturque Belial, id est Apostata, prævaricator & absque jugo, unde & Apostolus quæ inquit communicatio Christi ad Belial, quod iisdem ferè verbis repetit idem in epist. ad Ephes. libr. 2. cap. 4. Gregor. ipse libr. 6. cap. 29. Princeps verò noster, quem vos diabolum nominatis, nihil in ea participatur.*

Isque accepto Episcopatu, omnem scholam decessoris sui, Syros de genere suo, Ecclesiastica domui ministros statuit. Eusebius ex negociatore Syro factus Episcopus Parisiensis statim omnem scholam ministrorum decessoris sui dimisit. Scholæ Palatinorum erant diversa tagmata seu ordines & corpora militantium sub uno Comite in palatio, sic dicta à Græco *σχολὰς* quæ sonat vaco. Ambros. in 1. ad Corinth. cap. 12. *Scholæ enim sunt quæ positis in se dant dignitatem, ut loci honor hominem faciat gloriosum, non propria laus.* Corippus de laudibus Justin. libr. 3.

Aciti proceres omnes scholaque palati est.

Similiter schola cantorum dicitur chorus sive corpus psalterum Ecclesiæ, incertus auctor in vit. Carol. M. *Præcipiens de omnibus civitatibus Francia magistros scholæ antiphonarios eis ad corrigendum tradere, & ab eis discere cantare, & infra quantumque Magisterium Romanum superat Metense, in arte cantilene tanto superat, Metensis cantilena ceteras scholas Gallorum.* Abbas Vrspergens. in Carolo M. *Fuit autem consuetudo, ut in Basilica ejus, Magister scholæ designaret, pridie singulis quod responsum quis cantare deberet in nocte.*

Nam illum non oportet scandalizari, si consobrinum ejus filium fratris mei de sancto suscipium lavacro, quia hanc petitionem nullus Christianorum debet abnuere. Patrimi seu suscepto-

ris officium, est pietatis officium, quod à Christiano quocumque respui non potest.

Cap.
29.

Ac ex familia propria tonsuratos instituit Monachos. Aredius coenobium construxit in suo fundo in finibus Lemovicum, & ex propria familiâ tonsuratos instituit monachos. Monachi tonsi, & hoc est quod dicitur monachos recipi humiliatis, id est decurtatis capillis Gregor. de glor. Confess. cap. 22. *Ad nos verò cum horum notitia devenisset, puerum humiliatis capillis huic monasterio celsimus.* Monachi tonsi ab Abbate cum recipiuntur Gregor. de vit. Patr. cap. 6. de Gallo. *Cumque ei pater cujusdam Senatoris filiam querere vellet, ille assumpto secum puerulo, Monasterium Cromonense expetijt, sexto situm de Arverna urbe Milliario, suppliciter Abbatem exorans, ut sibi comam capitis tondere dignaretur.*

Et valedicens abscessit gratias agens Deo, quia priusquam obiret, sepulchrum Beati Antistitis osculari promeruisset. Aredius Abbas gratias egit Deo, quod priusquam è vivis abiret, licuerit osculari sepulchrum B. Martini. Moris erat antiqui osculari sepulchrum & reliquias Sanctorum Gregor de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 49. *Dumque beatum sepulchrum labijs osculans, lachrymis rigat, mox beati Confessoris auxilium implorans, fide non diffusus solitum prestolatur auxilium.* Idem eod. libr. cap. 36. *Osculato autem fideliter velo, quo capsula Sanctorum cooperta erat, mox in pedes constitit.* Et Gregorius infr. h. ipso cap. *Post celebratum vero funus, mulier quaedam victu patulo sine vocis officio, ad ejus accessit tumultum, quo osculis delibato, elocutionis meruit recipere beneficium.*

Cap.
30.

Apud Lemovicum verò urbem, ob Dominici diei injuriam, pro eo quod in eo operam publicam exercerent plerique igne caelesti consumpti sunt. Dies dominicus colendus absque opere servili à vespera ad vesperam Syn. Laodic. can. 29. Capitul. lib. 1. cap. 85. Conc. Agath. can. 47. Aurel. 1. cap. 28. can. missas & seq. de consecr. dist. 1. Rothomag can. 9. Burkard 2. decr. c. 239. Diem dominicam non impunè contemni probavit incendiū Lemovicæ urbis, quod contigisse memoratur ob injuriam dominicæ.

Cap.
31.

Hic prohibuit nè Maximus gladium in Hispaniam ad interficiendos destinaret hereticos. Martinus Turonensis Episcopus in-

tercessit apud Maximum Tyrannum Treveris sedentem , nè gladio sciretur in Priscillianistas in Hispania , in Gallia in Synodo Burdegalensi damnati Ithacius & Ursatius Episcopi qui apud Maximum effecerant ut in Priscillianistas gladio animadverteretur , Sever. Sulpit. Hist. sacræ libr. 2. cap. 60. & seqq. ad fin. usque Sigebert. ad ann. 386. Priscillianum seculi gladio , & totius orbis iudicio damnatum refert Hieronym. ad Chtesiphont. advers. Pelag. *Quid loquar de Priscilliano, qui & seculi gladio, & totius orbis auctoritate damnatus est.*

In monasterio verò quod nunc Maius dicitur, basilicam in honorem Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli edificavit. Martinus Turonensis E. edificavit monasterium quod Majus dictum est. Hodie *Marmoustier*. Hujusce monasterij meminit Bernard. Clarevallens. epist. 228. *Cluniacenses, & qui de Majori Monasterio sunt.* Ordericus Vital. libr. 4. ad ann. 1067. *Maius enim Monasterium à sanctissimo Martino Turonorum Archiepiscopo, captum est, ibique bonorum hominum religio crevit, inspirante Deo, & multiplicata est.* & Aute Severus de vit. B. Martin. Aliquando ad Ecclesiam cellula usus est, deinde cum frequentantium inquietudinem ferre non posset, duobus ferè extra civitatem millibus Monasterium statuit , &c.

In vicis quoque id est Alingaviensi, Solonacensi, Ambaciensi, Cesomagensi, Condatensi, Ternomagensi Ecclesias edificavit. Martinus Turon. E. Ecclesias edificavit certis vicis, quos inter censetur vicus Ambiacensis, hic est Turonica Diocesis ad Ligerim. Gregor. de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 17. *Quodam die dum Guntranus Boso, contra vicum Ambiacensem Ligerim fluvium transmearet.* Idem libr. 4. cap. 41. *Puer quidam pedibus manibusque contractus de urbe Themallo in pago Turonica urbis, vici Ambiacensis adveniens ad Basilicam sancti, ibi fuit castrum vetus memoratum Severo Sulpitio dialog. 3.* *In vico autem Ambatiensi, id est castello illo veteri, quod nunc frequens habitatur à fratribus.* Feudum nobile quod honoris nomine intellexit Robert. Montens. in Chronic. ad ann. 1161. *Caput autem sui honoris sc. Ambasiam tenebat de Rege Henrico, nostris Amboise.* Vicus Condatensis hic est ubi vita decessit Martinus vulgò *Condè*, Briccius proximus Martini successor, insti-

tuit alias Ecclesiæ per vicos Gregor. infr. hoc cap. *Hunc serunt instituisse Ecclesias per vicos.*

Calatennum Bricam Rothomagum Brioteidem Cainonem. Cainone oppidum seu castrum Turonicæ Diocesis Gregor. de glor. Confess. cap. 22. *Deinde ad castrum Cainonense vrbis Turonica veniens, Monasterium conlocavit.* Idem supr. libr. 5. cap. 18. *Cainone verò Turonico vico, nobis Chinon.*

Brixis Iciodorum Luccas Dolus. Lucas castrum Turonicę diocesis. Locias idem Gregor. de vit. Patr. cap. 18. *Commissaque Lenbatio Prapposito summa regula Monasterium aliud statuit quod nunc Locias vocant, situm scilicet super flunium Ligerim in recessu cui nunc castrum supereminet ipso nomine, ut monasterium vocitatum.* Posteriores Lucas. Abbas Vrspergens. in Chronic. *Capto quodam castello quod dicitur Lucas, vulgò Loches.*

Turres holocryso tectas. Lacerda cap. 74. adversar. n. 14. explanat turres puro auro tectas, verum Holocrysum non esse aurum purum authorem habemus ipsum Gregorium de mirac. D. Martin. libr. 2. cap. 43. *Pendebat autem super ipsum altare crux holocrysa eleganti opere facta, & erat tam præclara visu, ut eam putares ex auro esse mundissimo, & fidem superat Episcopum qui erat auctor operis, turres auro tegere potuisse.* Magis est igitur ut credamus Holocrysum hic accipi pro auricalcho, id est pro ære deaurato, quod rusticis habetur pro auro.

In alijs etiam operibus elegans fuit. Faber lignarius dicitur elegans in opere propter peritiam artis. Gregor. supr. libr. 4. cap. 35. *Erat enim puella elegans opere.* Mundities Gregor. de vit. Patr. cap. 12. *Video te fili dilectissime in grandi elegantia compositum, & elegantia operis dicitur* Gregor. libr. 4. cap. 20. *Protinus Beati Martini basilica ordinante Chlotario Rege stanno cooperta est & in illa qua prius fuerat elegantia reparata.* Elegans etiam pro disertis & callidis. Gregor. cod. libr. cap. 29. *Ut erat elegans & versutus.* vel pro pulchro & formoso, idem libr. 3. cap. 1. *Habebat jam tunc Theodoricus filium nomine Theodobertum elegantem atque utilem.*

Hic instituit mensam Canonicorum. Baudinus Turonensis Episcopus instituit mensam Canonicorum id est collegium Canonicorum, quod mensæ appellatione intelligitur, quia ea ætate

etate Clerici vivebant in communo una & eadem mensa. Gregor. de vit. Patr. cap. 9. *Nec multò post Diaconatus officium sumens, vacabat jejunijs, delectabatur vigilijs, exercebatur lectione atque in oratione assidua promptus effundebatur, ut nec ad convivium mensa Canonica cum reliquis accederet clericis, quod audiens Archidiaconus frendens contra eum ait. Adam Bremens. libr. 2. cap. 51. de Bezelino Archiepiscopo Bremensi. Nam & claustrum renovavit, & canonicis mensam ipse primus instituit.*

LIBR. XI.

FREDEGARII.

Cap. 1.

ECCELESIAM Beati Marcelli, ubi ipse pretiosus requiescit in corpore, suburbano Cabillonensi. Guntranus Ecclesiam B. Marcelli martyris apud Cabillonum condidit, & ibidem monasterium posuit & instituit ad exemplum Monasterij Agaunensis. Marcelli martyris Cabillonensis meminit idem de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 53.

Cap. 16.

Eo anno exercitus Childeberti cum VVaris, qui rebellare conati fuerant fortiter dimicavit, & ita VVarni trucidati videti sunt, ut parum ex eis remansisset. VVarni à Childeberti Junioris Regis Austrasiæ copijs, ad internecionem propè delecti, hi erant populi Germanici subditi Regibus Francorum, qui diviso regno in tetrarchias fuere ditionis Regni Austrasiæ.

Cap. 21.

Eo anno Theodobertus & Theodoricus exercitum contra VVascones direxerunt, ipsosque Deo auxiliante dejectos suæ dominationi redigunt, & tributarios faciunt, Ducem super ipsos nomine Genialem instituunt, qui eos feliciter dominavit. VVascones à Theodoberto & Theodorico Regibus domiti, & tributarii facti, Genialis Dux eis impositus, in hunc diem VVascones Aquitaniæ valde infesti fuere, & ab Austrovaldo Duce sæpius tentati, sed infelici exitu de quo Gregor. supr. libr. 9. cap. 7.

Cap. 22.

Eo anno corpus sancti Victoris qui Salodoro, cum sancto Ursione passus fuerat, à beato Econio Pontifice Mauriannense invenitur. Idem refert Sigebert. in Chronic. ad ann. 608. Corpus san-

Et Victoris Thebai, apud Solodorum cum sancto Virso passi invenitur. Victor & Virsus milites legionis Thebeæ apud Solodorum Martyrium passi sub Maximiano. Horum corpus inventum ab Æconio Mauriannensi Episcopo. Mauriana urbs Sabaudia, olim Taurinensis Diocesis, postea proprium habuit Episcopum. Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 14. Etiam quædam mulier à Mauriana urbe progrediens ipsius Precursoris reliquias expetivit, & infra. Et quia locus ille Mauriennensis ad Taurinensem quondam urbem pertinebat, tempore illo quo Rufus erat Episcopus, ait Archidiaconus ejus ad eum, non est dignum ut hoc pignus in loco vilioriteneatur, sed surge & illud accipe, & defer ad Taurinensem Ecclesiam, quæ plus popularis habetur. Mauriannensis Ecclesia sacra Joanni Baptistæ, & ipsius reliquijs insignis. Anastas. in Stephan. III. Maurienna in Ecclesia sancti Joannis Precursoris Domini nostri Jesu Christi atque Baptista. Victorem passum apud Troiam quæ Xantis dicitur tradit Otho Frisingens. Chronic. libr. 3. cap. 45. Victorem etiam cum cccix. in urbe Troia quæ nunc Xantis dicitur, interemerunt.

Vt surgens protinus iret ad Ecclesiam, quam Sediluba Regina suburbanum Genavense construxerat. Genava, vel rectius Geneva civitas Episcopalis in finibus Allobrogum. Cæsar de bell. Gallic. libr. 1. cap. 2. Extremum oppidum Allobrogum, proximumque Helvetiorum finibus Geneva. Januba Gregorio de vir. Patr. cap. 8. Igitur Florentinus quidam ex Senatoribus accepta Artemia conjuge, cum duos jam haberet liberos, ad Episcopatum Ianubensis urbis expetebatur. Genebensis urbs eidem eod. cap. Apud Gebennensem Galliarum urbem, dum ejus reliquia cum honore psallentij portarentur. Gebenna Othon. Frisingens. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 29. Tres civitates inter Iuram & montem Iovis Losannam Gebennam & N. accepit.

Induamur uterque ego & tu vestibus vermiclis, præcidamur ceteris, ubi congressus erit certaminis. Vestes vermiclæ sunt vestes purpureæ, à Latino vermiculus, quo utuntur tingendæ purpuræ, unde vestes vermiculæ dictæ, & elisa voce vermiclæ, sic emblemata vermiculata dicta in pavimentis tessellæ rubricatæ. Lucillius apud Plin. libr. 36. cap. 25. Ante pavimenta, atque emblemata vermiculata, & M. Tull. 3. de Orator.

Quum lepide lexeis composta, ut tesserule omnes arte pavimento, atque emblemate vermiculato. Milites in Gallia usi vestibus purpureis quas vocant de Escarleta. Thom. Cantipratenf. libr. 1. cap. 7. Vestes ejus ex scarleta forrata, variè duplices vix genua contingentes, idem libr. 2. cap. 28. Matrem quoque suam cum in solemnitate quadam optimis scarleticis, & rubicundis vestibus uteretur, cum gravi mœrore corripuit in Ecclesia coram confedentibus. VVillelm. Nangius de gest. Ludovic. Ab illo enim tempore numquam indutus squaleto l. scarleto, vel panno viridi in boneta, nec pellibus varijs, sed veste nigri coloris, vel camelini, seu persa. Nobiles viri purpura usi maximè in bello vel singulari certamine, ut probatur ex hoc loco, ubi Landricus provocans Bertoaldum ad singulare certamen, monet ut ad hoc induantur uterque vestibus vermiclis, unde ductum est vernaculum, Vermeil.

Ibique & mea, & tua apparebat utilitas. Utilitas est fortitudo seu virtus bellica. Gregor. supr. lib. 2. c.2. Novi inquit utilitatem tuam, quod sis valde strenuus. Utilis est vir fortis strenuus & utilis bello. Fredegar. infr. cap. 47. VVinidi cernentes utilitatem Samonis eum super se eligunt Regem. Gregor. supr. libr. 4. cap. 3. Precor ut sorori meae servae vestrae utilem, atque habentem virum ordinare dignemini. Idem eod. libr. cap. 22. Et ad Francos utiliores petijt, idem libr. 2. cap. 9. Ferunt etiam tunc Chlogionem utilem ac nobilissimum in gente sua Regem Francorum fuisse, Idem valet probitas, id est strenuitas. Guill. Brito. Philipp. libr. 1.

Tot bene gesta domi, tot militiae probitates.

— *Per nimiam probitatem illius & actus.*

Gallis proüesse, probus preus. Eodem significatu valentia pro strenuitate animi, valleur. Zachar. 14. Et congregavit omnem valentiam populorum, quem locum laudat Tertullian. advers. Judæos cap. 9. Augustin. contr. Maximin. libr. 3. cap. 14. Et quod iste minor, major est ille, potest tamen ad formam patris, valentiamque pervenire crescendo, idem de morib. Manichæor. cap. 16. An argumento nobis est, firmitas quadam atque valentia, quæ istis rebus detrahi videtur & paulò post, non enim athleta quibus illud robur & valentia maximè est necessaria.

Provinciam Cantabriam Gothorum Regno subegit, quam ali- Cap.
quando Franci possederant. Cantabria regno Francorum crepta 33.
per Sisebutum Regem Gothorum. Cantabri iidem dicti Bas-
culi. Varro de re rustic. libr. 2. cap. 9. Non omnis apta natio ad
pecuariam, quod neque Basculus, neque Turdulus idonei. De-
minutivè Bascli Robert. Montens. in suppl. Sigebert. ad ann.
1179. Quidam Bascli & Navarrenses, & Brebensones venerunt
ad urbem Burdegalensem. Innocent. III. libr. 1. epist. 533. Con-
junctis & adjunctis Coterellorum, & Basclorum ruptis diversis,
Basculorum appellationem retinuit Conc. Lateranense habi-
tum sub Alexandro III. cap. 5. De Brebantionibus, & Arra-
gonensibus, & Navarris & Basculis, & Coterellis, qui tantam
in christianis immanitatem exercent, ut nec monasterijs deferant,
similiter constituimus, &c.

Vbi ad ventrem purgandum in Faldeone sedebat, sagittâ sauciùs Cap.
moritur. Falda Saxonica lingua est stabulum ovile, inde faldeo 34.
sella stercoraria, & faldones laneæ vestes Helmold. Hist. Sla-
vor. libr. 1. cap. 1. Itaque pro laneis indumentis, quos nos appel-
lamus Faldones, illi offerunt tam pretiosos martures. inde du-
ctum & Faldisterium sedes Episcopalis plicatilis, vulgò fauteil,
de quo Spelmannus in glossar.

In tantum ut Theodoricus Rex ad eum sapè Luxovium veni- Cap.
ret. B. Columbanus construxit Monasterium Luxoviense in 36.
Burgundia, de quo præter Fredegarium Paulus Vvarnefrid. de
gest. Longobard. libr. 4. cap. 43. Aimoin. libr. 3. cap. 193. Si-
gebert. in Chronic, ad ann. 602.

Itaque venerunt & juxta imperium Regis oblata offerunt. Co-
lumbanus respuit escas, quæ à Theodorico Rege offerebantur,
quas oblata appellat Fredegarius. Oblata sunt oblationes quæ
religionis vel honoris causa offeruntur, oblatas alij Jo. Mo-
nach in Hist. Gaufridi Comitis, in panibus quos oblatas appel-
lant, alij offerenda, Martian. Capella libr. 2. Ut in confessu cæ-
litum offerenda probarentur. Oblata dijs probabantur, sic apud
Germanos nuptialia munera quæ dotis causa maritus offere-
bat uxori, probabantur à parentibus & propinquis. Tacit. de
morib. German. Dorem non vxor marito, sed vxori maritus of-
fert, intersunt parentes & propinqui, ac munera probant.

Ipse verò sanctus Italiam expetens Monasterium in loco nomine Bobio construens. B. Columbanus postquam Luxoviense Monasterium in Gallia construxisset, à Theodorico Rege obpias monitiones pulsus, in Italiam transiens, in Alpibus Cottij Bobiense monasterium ædificavit Paul. Vvarnefrid. loco modo laudat. Aimoin. libr. 3. cap. 94.

Cap.
37.

Anno duodecimo regni Theodorici, cum Alesaciones ubi fuerat enutritus, præcepto patris sui Childeberti tenebat. Alesaciones sunt iidem, qui Alsacij qui paulò post memorantur. Quod cum undique Theodoricus timore perterritus, per pactiōis vinculum, Alsacios ad partem Theodoberti firmavit, Gallis Alsace.

Ibique Theodoricus cum Scarittis utrumque decem millia accessit. Scara est globus seu cuneus lektorum militum Fredegarius ipse infra cap. 74. Scaram de electis viris fortibus. Aimoin. libr. 4. cap. 26. Anno autem decimo Dagobertus collegit lectam è Francia bellatoribus scaram, quam nos turmam vel cuneum appellare possumus. Ademar. Monach. S. Eparchij in vit. Caroli M. quod Dominus Rex Carolus audiens in Antissiodoro civitate, mox misit scaram Franciscam in Saxoniam ad resistendum Saxonibus.

Cap.
38.

Theodobertus expoliatus, equusque ejus, cum ferratura rei, totumque Berthario à Theodorico conceditur. Ferratura pro ornatu seu instrumento militari, quod ferro maximè constat, nisi malis legere foderatura, pro veste regia foderata id est substrata pretiosis pellibus, ut legitur in cle. ult. de vit. & honest. cleric. & cle. nè in agro §. statuimus de stat. Monach.

Ob quam rem Theodoricus cum jam toti Austria dominaretur. Austria accipitur hic pro Austasia, ut infra hoc cap. de Austria & Burgundia movere precipit, & idem cap. 39. Clotharius factiōe Arnulfi & Pipini, vel cum ceteris proceribus Austriam ingreditur. Austasiæ regni caput fuit Metis.

Cap.
39.

Clotharius respondit, & per suos legatos Brunichildi mandavit, judicio Francorum electorum, quicquid procedente domino à Francis inter eosdem judicabitur, pollicitum esse implere. Cum Brunichildis Theodoricum Regem per legatos interpellaret, ut de Regno Theodoberti Germani sui abscederet, Theodoricus respondit, se staturum judicio Francorum electorum. Ma-

jores causæ dirimebantur judicio Francorum, id est ordinum Franciæ, judicio Francorum damnatus est Bernardus Rex Italiæ ob conjurationem in Ludovicum P. Patrum Aimoin. libr. 4. cap. 106. *Transactoque quadragesimali jejunio, paucis post sanctum Pascha diebus conjurationis auctores, simul & Regem judicio Francorum capitali sententia condemnatos, luminibus tantum jussit orbari.* Tempore Ludovici Crassi causa quæ erat inter Haimonem cognomine Variam vaccam Burbonensem Dominum, & nepotem ex fratre Erchonbaldo disceptata judicio Francorum postulante Alardo Guilebardi Bituricensi. Suger. in ejus vita. *Alardus Guilebaldi Domino Regi humillimè supplicans rogat, quatenus nobilem Baronem Haimonem nomine variam vaccam cognomine Burbonensem dominum nepotem majoris fratris Erchonbaldi scilicet filium exheredantem tam præsumptuosa audacia compefceret, & Francorum judicio, eorum quis quid habere debeat determinavit, hic verò retento castro & eodem Haimone in Francia causa reducto, Francorum judicio aut concordia, avunculi & nepotis litem, tam justissimè quam piissimè diremit.*

Burgundia Barones verò tam Episcopi, quam ceteri Leudes timentes Brunichildem. Barones sunt regni optimates, & majores vassi seu vassalli Regij. Aimoin. libr. 5. cap. 50. Barones & regni optimates complures, qui etiam Hispaniam perdomare sufficerent. VV. Nangius de gest. S. Ludovic Rex nobilis communicato cum suis Baronibus consilio, tertio jussit eos suo Parlamento interesse. Idem Fredegar. cap. 55. *Burgundia Barones.*

Cap.
41.

Veniensque Sigebertus in Campaniam Catalaunensem, super fluvium Axonam. Campania divisa in Rhemensensem, & Catalaunensem. Gregor. libr. 4. cap. 17. Childeburtus autem Rex dum Clotharius contra Saxones decertaret, in Campaniam Remensem accedit. Idem libr. 5. cap. 19. *Meroveus verò dum in Rhemensî Campaniâ latitaret.*

Meroveus Ingobodo Graffioni commendatur, ubi plures annos vixit. Graffiones sunt judices seu præfecti pagi cujuspiam. Fredegar. infra cap. 74. Scaram de lectis viris fortibus, de Austria & Burgundiâ, cum Ducibus & Graffionibus secum habens. Leo Ostiens. Chronic. Cassinens. libr. 1. cap. 14. Episcopos omnes &

Abbates, Ducesque, & Grassiones, ac plures qui secum venerant, Honoratos subscribere mandans. Idem Anastas. in Adriano iisdem ferè verbis Graviones alij appellitarunt Paul. Diacon. de gest. Longobard. libr. 5. cap. 36. Hic dum Dux esset, Tridentina civitate, cum Comite Bajoariorum, quem illi Graunonem dicunt.

Clotharius cum Brunichildis suo conspectui presentaretur per triduum eam diversis tormentis afflictam jubet prius camelo per omnem exercitum sedentem perducere. Brunichildis Regina, jussu Clotharij II. ignominie causa camelo inuenta per castra traducta. Rei damnati priusquam ultimo supplicio tollerentur, camelo vel asino traduci soliti. Georgius Episcopus Alexandrinus Arrianus à plebe cæsus, prius camelo traductus. Epiphan. hæres 76. art. 1. Socrat. libr. 3. cap. 2. Juvenali Episcopo Hierosolymitano sua sede pulso à Monachis Palestinæ, in ejus locum intrusus Theodosius quidam, qui Alexandriæ ob scelera camelo traductus fuerat. Evagr. lib. 2. cap. 5. Gomacharius Comes commotus in Leonem Agathensem Episcopum ait ad eum apud Gregor. de mirac. Martyr. libr. 1. cap. 79. Sile file decrepite, jam infrenatum te loris circuire urbem super asinum faciam, ut sis in ridiculo omnibus, qui te aspexerint. Brunichildis post hæc ad calces equi indomiti crinibus ligata, concitato equo in partes disrupta ut narrat Fredegar. hic. Aimoin. lib. 4. cap. 1. Sigebert. in Chronic. ad ann. 618.

Cap. 44. *Exinde latente fuga Luxonium ad domum Austrasij Abbatis pervenit. Eustasius Luxoyiensis Abbas, post Columbanum laude sanctitatis claruit. Sigebert in Chron. ad ann. 624.*

Cap. 48. *Filij Hunorum, quos in uxores, & filias generauerant, tandem non sufferentes malitiam ferre, & oppressione Hunorum dominationem negantes. Sufferre est sustinere tolerare, inde sufferentia tolerantia. Tertull. 4. advers. Marcion. cap. 15. Quo suam supra in benedictionibus sufferentiam commendaret, nostris souffrir, souffrance.*

Cap. 54. *Eo anno Palladius, ejus filius & Seducius Episcopus Tolosanus incusante Aighynane Duce, quod rebellionis VAsconorum fuissent conscij, exilio retruduntur. Palladius & Seducius Episcopus Tolosanus pater & filius accusante Aginone Duce, quasi conscij*

conscij rebellionis Vvasconum damnati, & in exilium trusi. Sedocum vocat. Aimoin. libr. 4. cap. 14. *Eo anno Palladius quidam, ejusque filius Sedocus Tolosatium Episcopus incusante Aniano Duce, quod rebellionis Vvasconum fuissent conscij, in exilium traduntur.*

*Quod fratri suo Chariberto ad transigendum ad instar privato habitu ad. vivendum potuisset sufficere concessisse pagum Tolosa-
num, Cathorcinum, Agennensem, Petrocoreum & Santonicum. Cap. 57.
Dagobertus Ariberto fratri Tolosanum pagum, & Aquitania partem concessit Regino 2. Chronic. Dagobertus Monarchiam totius imperij obtinuit, excepto quod fratri suo Heriberto contra Ligerim, & limitem qua traditur partibus Vasconie pagum scilicet Tolosanum, Caturcinum Agennensem, Petrogoricum & Santonicum, vel quod ab his versus Pyreneos montes excluditur concessit, quo nomine cum Regem Aquitanie vocitat Aimoin libr. 2. cap. 20. 25.*

Modo amentia, id est ad modum amentis, specie amentis amenti similis.

Charibertus sedem Tolosa eligens, regnat in parte Provinciae Aquitanie. Tolosa fuit sedes Ariberti, Aquitania ejus ditionis de quo prox. dictum est.

*Sicharius vestem indutus ad instar Sclavorum, cum suis ad conspectum pervenit. Hæc erat vestis quam Sclaviniani vocabant à Sclavis, quæ gens eo genere vestis utebatur Cæsarius de mirac. libr. 12. cap. 40. Tempore schismatis inter Ottonem & Philippum Reges Romanorum, peregrinus quidam de transmari-
nis veniens partibus, Sclaviniam suam pro vino exponens in tantum bibit. Idem cap. 42. ejusd. libr. Peregrinus quidam in villa quadam moriens Sclaviniam suam sacerdoti legavit. Inde Sclavinia dicta est vestis quali solent uti peregrini. Saxonicia pariter dicitur vestis propria Saxonum Augustin. quæst. utriusque testam. cap. 127. Numquid non tunica mediocris hominis, quamvis munda Imperatori tamen sordida & illicita est, similiter & Saxonicia Senatori. Cap. 68.*

Samor respondens jam saucius dixit. Id est offensus verbis Sicharii legati Dagoberti Regis, saucius vel sauciatus est, animo æger. VV. Malmesbur. de gest. Pontific. Anglor. libr. 3. Iam

Theodorus in mortem vergebat, qui de peccato in Vulfredum commissio fauciatus conscientiam, ipsum & Erconualdum Episcopum euocauit Londoniam.

Cap.
69.

Hujus beneficii vicissitudine tributa, quæ Longobardi de manu publica recipiebant tria centenaria auri annis singulis. Centenarium auri, est centenarium numorum aureorum, qui singuli præstant libram auri ut infra hoc cap. exponit Fredegar. Vnus centenarius centum libras auri capit Gregor. de glor. Confess. cap. 65. quæ sanata tria ei centenaria auri Imperator offert, de centenarijs plura in Gregor. libr. 7. epist. 129. quæ hic repetere otiosum est.

Cap.
71.

Papiam cognomento Ticinum ciuitatem Italia. Papia olim Ticinum, Regia Regum Longobardorum Paulus. VVarnefrid. de gest. Longobard. cap. 15. Et Ticinus quæ alio nomine Papia appellatur. Ottho Frisingens. de gest. Frideric. libr. 2. cap. 20. Papia antiquum Regum Longobardorum Palatium fuit.

Exinde Reges Francorum & Franci essent ingrati. Ingrati barbarè sumptum pro non gratis, & acceptis. Franci Longobardis suspecti ob potentiam, nec non Romanis & Græcis Eginart in Carol. M. Erat enim semper Romanis & Græcis suspecta Francorum potentia, unde & illud Græcum extat proverbium
παρὰ τὸν φίλον ἔχουσ, καὶ τοὺς ἄλλους ἔχουσ.

Quo audito Dagobertus ut erat cupidus, exercitum in auxilium Sisnandi, totum regnum Burgundia bannire præcepit. Bannire est vocare ad delectum seu militiam, Fredegar. infr. cap. 87. Iussit Sygeberti omnes Leudes Austrasorum in exercitu gradiendum banniti sunt. Bannus est citatio ad militiam vel edictum quo militia indicitur, vel pœna non respondentis ad delectum, vel quælibet pœna pecuniaria. Abbas Vrspergens. Banum id est pœnam pecuniariam constituit.

Cap.
74.

Sacramentum ut eorum mos erat, super arma, placita pro vniuersis Saxonibus firmant. Solemne jusjurandum super arma. Idem Aimoin. libr. 4. cap. 26. Hoc pactum sacramento quidem super arma, ut eis mos erat jurantibus firmatis.

Tamen tributum Saxones quod reddere consueuerant, præceptione Dagoberti habent indultum, quingentas vaccas inferendas

annis singulis à Clothario seniore censiti reddebant, quod à Dagoberto cessatum est. A Dagoberto Saxonibus remissum annuum vectigal quingentarum vaccarum inferendalium, sic vocat Aimoin. libr. 4. cap. 26. Quingentas namque vaccas inferendales à Clothario seniore, regia mensa inferre iussi fuerant, qua idè inferendales dicebantur, eo quod singulis inferrentur annis. Idem Chronic. S. benigni Divionens. Tamen Saxones tributum quod à Clothario seniore censiti, annis singulis quingentas vaccas inferendales reddere consueverant, præceptione Dagoberti habent indultum.

Dagobertus Sigebertum filium suum in Austria regno sublimavit, sedemque Metis civitatem habere permisit. Metis caput Regni Austrasie. Cap. 75.

Exceptis Comitibus plurimis, qui Ducem super se non habebant. Comites parebant Ducibus, Comites cuim erant præfecti singulorum pagorum, Duces universæ Provinciæ, quæ constabat ex pluribus pagis, & sub se Comites habebant Gregor. libr. 8. cap. Nicetius per emissionem Eulalij, à Comitatu Arverno submotus, Ducatum à Rege expetijt, datis pro eo immensis muneribus, & sic in urbe Aruerna, Ruthena atque Vecticâ Dux ordinatus est. Erant tamen nonnulli Comites Majores, Ducibus pares, qui super se Ducem non habebant, ut Comes Campaniæ, Comes Tolosæ, Comes Andegavensis & Comes Britannæ qui postea Ducis nomen accepit. Gregor. supr. libr. 4. cap. 4. Nam semper Britanni sub Francorum potestate, post obitum Regis Clodovei fuerunt & Comites non Reges appellati sunt. Similiter in Hispania Comites erant præfecti singularum civitatum. Paul. Diac. de vit. P. Emeritens. quosdam Gothos nobiles genere, è quibus etiam nonnulli in quibusdam civitatibus, Comites à Rege fuerant constituti. Cap. 78.

Et totam Vvasconie patriam. Patria accipitur pro regione. Fredegar. infr. cap. 90. Cabilono pro utilitate patriæ tractandum mense Maio placitum instituit. Inde compatriotæ sunt populares. Municipis Thomas Cantipratens. libr. 2. cap. 28. Et quoniam mos est in alienis maximè terris, compatriotas sibi invicem congaudere. Contreranei Plin. in præfat. natural. Hist. Ut obiter emolliam Catullum contreraneum meum.

Omnes domus eorum incensas peculij, & rebus expoliant. Peculium sumitur pro pecore vel grege pecudum, idem in chron. S. Benigni Divionens. Omnes domos eorum incendijs tradunt peculij & rebus spoliant. Gregor. lib. 10. cap. 12. *in peculio capita quindecim.* Vbi dixi.

Vascones de intermontium rupe egressi, ad bellum properant. Vascones è jugis Pyrenèi montis, quæ erat antiqua eorum sedes, varijs excursionibus in Novempopulonium, quæ est ad radicem Pyrenèi tentatis, tandem eam occuparunt, & ditionem Regum Francorum jugumque admiscere, de quo supr. Gregor. libr. 9. cap. 7.

Sed Aremberto Duces maximè cum senioribus, & nobilioribus exercitus sui, per negligentiam à Vasconibus in valle Subola fuerunt interfecti. Vallis Subola est ad radicem Pyrenèi, nostris la vallée de Soule.

Quod audiens Iudicaele Rex Britannorum, cursu veloci Clippacum cum multis muneribus ad Dagobertum perrexit. Judicaël Rex Britonum se & regnum Dagoberto & successoribus subjecit. Initio Britones habuere Regulos, quorum tertius & ultimus fuit Salomon, ad quem pertinet epistola Joannis 8. can. hæc quippe 3. qu. 6. cujus meminit & Regino 2. Chronic. postea habuere Comites cap. ex tenore de foro compet. cap. accedens ut lit. non contestat. tandem Duces. Gregor. supr. libr. 4. cap. 4.

Sed tamen cum Dagoberto ad mensam vel ad prandium discumbere noluit, eo quod esset Iudacaile, religiosus & timens Deum valde. Judicaël Rex Britonum abstinuit à mensa Dagoberti Regis, propter religionem, quæ causa ejus fuerit vix est dicere.

Anno xvi. regni sui Dagobertus pro fluvio ventris in Spinogevillâ super Sigonâ fluvio, nec procul à Parisijs agrotare capit. Sigona fluvius est Sequana, c'est la Seine. Idem supr. cap. 20. *inter Sigonam & Ligerim usque mare Oceanum.*

His gestis post paucos dies Dagobertus emisit spiritum, sepultusque est in Ecclesia sancti Dionysij. Dagobertus confidit & dotavit Basilicam sancti Dionysij in qua sepultus est de quo Aimoin. libr. 4. cap. 33.

Psallentium ibidem ad instar Monasterij sanctorum Agau-

hensum instituere jufferat. Dagobertus condito cœnobio S. Dionysij, ibidem instituit psallentium, id est ritum psallendi antiphonatim seu distinctis choris monast. Agaunensis, ritum psallendi monast. S. Martini Turonens. sancti Mauritiij Agaunens. & S. Germani Pratenfis ibi institutum refert Aimoin. libr. 4. cap. 33. Ordinem psallentium, ubi apud sanctum Martinum Turonis, nec non apud sanctum Mauricium Agaunis, & apud sanctum Germanum Parisios agebatur, inibi instituit.

Hujus Tolganis adolescentiâ, omnis Hispaniâ more solito vi- Cap. 82.
tiatur, diversa committens insolentia, Latinis insolens est no-
vum & insolitum, quasi non solens M. Tullius pro Sextio.
Non sum tam ignarus causarum, non tam insolens in dicendo, in-
solentia loci pro novitate, idem pro Roscio Amerino. An is
qui propter fori judiciorumque insolentiam non modo subsellia ve-
rum etiam urbem reformidat. Aliàs insolens est superbus Papias.
Insolens superbus moribus non conveniens. Insolentia, protervia,
arrogantia tumor. Ambros. in 1. ad Corinth. cap. 14. In mulie-
rum enim insolentia, & mariti notantur. Odo Cluniacensis de
vita Geraldî Comitis libr. 1. cap. 32. Nam Reipublica statu jam
nimis turbato, regales Vassos insolentia Marchionum sibi subju-
gauerat.

Ante paucos dies Ermenfridus, Arnulfum Comitem apud Cap. 83.
Albiodorum in mallo interfecit. Idem Aimoin. libr. 4. de gest.
Franc. cap. 37. Arnulfus Comitem apud Albiodorum in mallo
interfecit. Arnulfus Comes interfectus dum pro tribunali fede-
ret juris dicundi causa. Mallus est placitum sive judicium seu
conventus juridicus. Flodoard. Hist. Rhemenf. libr. 2. cap. 18.
Residens VVlfarius ad sibi definienda judicia, cum quibusdam Co-
mitibus in mallis publicis. Baldric. Chronic. Cameracens. libr.
1. cap. 72. Potestatem habeat mallum tenendi vel bannum exi-
gendi. Sigebert. in Chronic. ad ann. 422. Hi quatuor procures
per tres mallos, causarum origines convenientes, de singulis dis-
cutiendo, sicut lex Salica declarat judicare decreverunt, inde ad
mallare in jus vocare. Marculf. libr. 3. cap. 21. Eo quod propter
simplicitatem suam, causas suas minimè possit prosequi vel admat-
lare, & Mallenses sunt in jus vocati litis disceptandæ causa.
Odo Cluniacens. de vit. Gerald. Comitis libr. 1. cap. 19. In crasti-

num verò Mallensibus, undique ad Seniores confluentibus jubet rem adduci.

Ermenfridus in Austria in basilicam sancti Remedij confugium fecit. Hæc fuit basilica S. Remigij Rhemenfis Episcopi, quem Remedium vel Remigium vocant Fortunatus Flodoardus & alij veteres Scriptores. Confugium hic pro fuga. Gregor. supr. libr. 3. cap. 36. *Ille verò in periculo positum se cernens, confugium ab urbe facit.* Eadem analogia alluvium pro alluvione Gregor. libr. 6. cap. 26. *Vt quia pars parva residebat, quæ non vallabatur à Rhodano, educta ex eo parte locus ille totus, hoc alluvio muniretur.* Colludium pro collusione idem eod. libr. cap. 31. *Cognosceat protinus quod hujus colludio pater ejus est interfectus.*

Cap.
85.

Tertiam tamen partem, de qua Dagobertus adquisierat Nanthildis Regina recipis. Thesauri Dagoberti Regis apud Compendium oppidum inter Sigebertum & Clodoveum fratres, ex æquis partibus divisi, tertia seposita Nanthildi Regina. Aimoin. libr. 4. cap. 36. *Omnis thesaurorum Dagoberti supellex in speciebus varijs muneribusque antea abditis prolata, ac inter fratres æqua est lance divisa, tertia parte tamen ex omnibus quæ Dagobertus adquisierat, postquam Nanthildem sibi sociaverat ipsi Regina servata, idem gesta Dagoberti.* Moribus Francorum locietas quæstorum constante matrimonio contrahitur inter virum & uxorem, & tertia eorum acquirebatur uxori, quæ tertia collaborationis dicitur. Capitul. libr. 4. cap. 9. *Volamus ut uxores defunctorum post obitum maritorum tertiam partem collaborationis, quam simul in beneficio conlaboraverunt accipiant.* Marculf. 1. form. cap. 17. *Sed dum in villis quibusdam, quos pariter stante conjugio adquisivimus, prædicta conjux tertiam habere potuerat.*

Cap.
86.

Otto quidam filius Vronis Domestici, qui Bajulus Sigeberti ab adolescentia fuerant. Bajulus est educator regij pueri, munus gravissimum & proximus gradus ad culmen dignitatum. Aimoin. libr. 4. cap. 38. *At vero quidam Otha Berone genitus patre, sperabat se Comitem Palatij fieri posse, eo quod Bajulus fuerat Regis Sigeberti in ejus tenera ætate.* Hermarius è bajulo Ariberti Regis factus fuit Comes Palatij ejusdem Aimoin. libr. 4. cap. 15. *Inter primores Francia qui convenerant, quidam Her-*

marinus gubernator Palatii Ariberti filij Regis, simulque Bajulus à pueritia Agniano super se irruente perimitur. Ludovico Pio regnatura in Aquitania, à patre Bajulus impositus est Arnulfus, unus ex optimatibus. Vit. Ludovic. Pij. Filiumque suum Ludovicum Regem regnaturum in Aquitaniam misit, preponens illi Bajulum Arnoldum. Lupus Ferraticus epist. 64. ad Carolum R. Non admittentur ergo à vobis monitores, quos Bajulos vulgus appellat, nè gloriam vestram inter se ipsi partiantur, & meliorem amorem alienent à vobis.

Faochatus collectis secum Pontificibus, & Ducibus de regno Burgundie Cabilono, pro utilitate patriæ tractandum mense Maio placitum instituit. Concilium Episcoporum & optimatum regni de rebus publicis deliberandi causa solebat convocari mense Maio. Inertiâ defluente Regum Merovingiorum gente, concilium indicebatur quor annis in quo Rex plastro bobus tracto apparebat, & annua dona suscipiebat, cetera vero gerebantur per Majorem domus. Annales Francor. ad ann. 751. Sed potestas regni tota apud Majorem domus habebatur, excepto quod carta & privilegia Regis nomine scribebantur, & in Martis campum qui Rex scribebatur, plastro bobus trahentibus vectus, atque in loco eminente sedens, semel in anno à populis visus, publica dona solemniter sibi oblata accipiebat, stante coram Majore domus, & qua deinceps eo anno agenda essent, populis adnuntiante. Idem Eginart. in vit. Caroli M. init. De die Concilij nempe Kalendis Maij convenit Sigebert. in Chr. ad ann. 662. Regni potentia disponebatur per Majores domus, Regibus solo nomine regnantibus quibus moris erat Kalendis Maij præsidere coram tota gente, & salutare & salutari, obsequia, & dona accipere, & rependere, & sic secum usque ad alium Maium pervenire.

Villibaldus colligens secum plurimam multitudinem de Patriatus sui termino. Patriatus erat nuda dignitas, sed in Gallia plerumque patriatus honori, adjiciebatur præfectura cujuspiam Provinciæ, ut observavi in Gregorium.

Habebatque Majorem domus Palatii, virum strenuum atque sapientem, nomine Erchualdum. Erchualdus vel Ercoaldus fuit Major domus sub Clodoveo II. idem dicitur Erconualdus vel

Cap:
90.

Cap.

91.

Erconvaldus Fredegarius in fr. prox. cap. *Eodem quoque tempore mortuus est Erconwaldus Major domus palatii.* Hic est Erconvaldus quem Patricij nomine cohonestat Beda libr. 3. cap. 19. de S. Furſeo Hyberno. *Hic ex Anglia navigavit in Galliam, ibique à Rege Francorum Lothouvio, vel Patricio Erconwaldo honorifice ſuſceptus, Monasterium conſtruxit in loco Latiniaco nominato.*

Cap.

94.

Contra Theodoricum inſurgunt, eumque à regno deſciunt crines capitis ejus abſcindentes totonderunt. Theodoricus Rex à Francis tonſus, & regno deſoſitus. Et cum eo Ebroinus Major palatii pulſus, & ipſe tonſus, & Luxoviènſe monaſterium relegatus.

Cap.

95.

Quo ingreſſeſcente unum Francum nobilem nomine Bodilonem ad ſtipitem tenſum cadere contra legem præcepit. Bodilo Francus nobilis ad ſtipitem extenſus, & virgis caſus juſſu Ghilderici Regis contra legem Francorum, ex qua nobiles non cæduntur virgis quæ eſt pœna ſervilis. Grave nimis viſum eſt Clothario Regi quod à Dagoberto ejus filio adhuc vix pubere Sadregiſilus Dux Aquitaniæ ejus educationi præpoſitus flagellis caſus, & barbæ raſione dehonestatus. Aimoin. libr. 4. cap. 17. & 28. & Regin. 2. Chronic.

Sige-

bert.

in chro-

nit. ad

ann.

670.

Sanctum Leudegarium Episcopum crudeliſſimis tormentis caſum gladio perimi juſſit. Ebroinus Major domus Regiæ Theodorici Sanctum Leodegarium Episcopum Auguſtodunenſem varijs pœnis affectum, capite plecti juſſit, idem Aimoin. libr. 4. cap. 45. Sigebert. in Chronic. ad ann. 683. *eſt S. Leger.*

Eo tempore Beatus Audoenus Episcopus plenus virtutibus migravit ad Dominum. Annò Chriſti 696. diem obiit ſanctus Audoenus è Referendario Dagoberti Regis Rothomagenſis Episcopus. Reſbacenſis Monasterij fundator de quo Aimoin. libr. 4. cap. 41. Sigebert. in Chronic. *eſt ſaint Ouen.*

Eudo namque Dux cernens ſe ſuperatum, atque deriſum gentem perfidam Sarracenorum ad auxilium contra Carolum Principem, & gentem Francorum excitavit. Eudo Dux Aquitaniæ notatur à Fredegario, quod ab eo excitati Sarraceni è ſi-

è finibus Hispaniæ. irruerint in Galliam adversus Carolum Martellum, per id tempus Principem Francorum, sed hoc vix credibile est, Eudo enim unâ cum Carolo singularem operam navavit adversus Sarracenos. Nec Sarraceni pepercere Eudoni, Burdegalam & Pictavum, quæ erant ditionis Eudonis vi coepere, Ecclesias cremarunt, & magnam stragem populi edidere, ut fatetur Fredegar. hoc ipso capite.

Urbem Burdegalensem vel castrum Blaviam occupavit. Eudone Duce mortuo Carolus Martellus delectu inito penetravit in Aquitaniam ad Garunnam usque, Burdegalam urbem & castrum Blaviam quæ est arx munitissima Aquitanie armis occupavit, & universam regionem in potestatem redegit.

Navali evectiōe properat. Id est navigio seu cum classe navium idem infr. qui evaserunt cupientes navali evectiōe evadere. Idem supr. cap. 170. *Evectū navali per Ararim fluvium qui cognominatur Saugonna.* Gregor supr. libr. 4. cap. 33. *qui euntē evectū navali Constantinopolitanam urbem sunt ingressi.* Idem libr. 3. cap. 3. *Evectū navali per mare Gallias appetunt.*

Super fluvio Byrrha, & valle Corbaria palatio. Carolus Martellus iterum feliciter pugnavit cum Sarracenis in Gallia Narbonensi, super Byrrha amne, Valle Corbaria Eginart. in Carolo M. *Nam pater ejus Carolus, & Sarracenos Galliam occupare tentantes, duobus magnis præliis, vno in Aquitania apud Pictavium civitatem, altero juxta Narbonam apud Byrrham fluvium ita devicit, ut in Hispaniam eos redire compelleret.* Byrra amnis fluit per Narbonnense territorium malè Byrsa. Aimoin. libr. 4. cap. 57. *Super fluvium Byrram & Vallem Corbariam, vulgò Bere.* Vallis Corbaria est quæ jacet in eodem tractu, ad pedem montis cognominis, copia apum & laude mellis celeberrimi, vulgò *la montaigne de la Corbiere.* Commendatur hæc vallis Corbaria Palatio, ibi fortè Palatium Regum Gothorum, vel potius id nomen loco ubi primas sedes posuit Ataulfus Rex Gothorum, Provincia Narbonensi potitus. Ottho Frisingens. 4. Chronic. 21. *Sed*

394 *Nota & Observat. in Greg. Tur. Lib. XI.*
Athaulfus amore vxoris sue Placidia , à finibus Romanorum
cedit , ac in Gallijs juxta Prouinciam Narbonensem , quam post-
modum Vir Dei Egidius inhabitans Metropoli ex nomine suo , ut
villa sancti Egidij dicatur dedit , in loco qui usque hodie Palatium
Gothorum vocatur consedit.

FINIS.

LAVS DEO HONOR ET GLORIA.

INDEX

RERUM ET VERBORVM.

- B B A pater. 337
 Abbates utriusque sexus subje-
 cti Episcopis. 325.
347.
 Abraham Abbas conditor M.
 S. Cyriaci in Arvernus. 59.
 Absis pars Ecclesiæ. 52. 228.
 Actio furti in quadruplum.
359.
 Adoptionis varij ritus. 169.
 Adfultus *Affant.* 304.
 Adjutor Advocatus. 338.
 Adulterij poenæ. 194. 202.
 Adversarius id est diabolus.
372.
 Aedes veterum è ligneis tabu-
 bulis. 148.
 Aedificia publica quadrato la-
 pide structa. 10.
 Aegri desperati delati ad tu-
 mulum sanctorum. 198.
 Aeneum olla ænea. 293.
 Agatha urbs Septimaniæ. 220.
 Agens actor. 237.
 Agens in rebus 234.
 Aginum Nitiobrigum. 234.
 Agger publicus via publica. 39.
 Agaunense Monasterium. 90.
389.
 Agripina colonia. 239.
 Altarium quid distet ab altari.
59.
 Alezaciones Alsacij. 382.
 Aloës usus. 113.
 Amuletum adversus pestem.
176.
 Amaritudo. 328.
 Analocium vicus Carnoten-
 sis. 145.
 Analogium. 87.
 Ambaciensis vicus. 76. 375.
 Andeliacum. 331.
 Anicium Velaunorum civitas
242. 240.
 Anisolæ Monasterium. 162.
 Anniversarium pro defunctis.
91. 92.

Antiphona.	79. 307.	tensi E.	130.
Apollinaris Dux.	81.	Aristensis vicus.	155.
Apostolicus.	346.	Aribertus Regulus Aquita-	
Aqua de sepulchro S. Marri-		nix.	385.
ni.	182.	Argumentum Argutia.	13. 345
Aquæ Tabetlicæ.	274.	Arrhæ sponsalitæ annulus cal-	
Aquileia solo everfa ab Hun-		cei poculi haustus.	26.
nis.	41.	Arræ sponsalium.	142.
Ardenna sylva regia.	303.	Ascellæ latera Ecclesiæ vel	
Archiatři medici <u>principis.</u>	166	regiæ.	52.
Archidiaconus individuus co-		Attila victus in campis Cara-	
mes Episcopi.	25.	launicis.	147.
Archidiaconi varium officium		Atrium Ecclesiæ.	82. 218
139. 321.		Avennica civitas <u>Avenic.</u>	34.
Archidiaconatus ad tempus.		Avitus Arvernus à Senatu	
217.		electus Imper.	46.
Archivum Ecclesiæ Romanæ.		Avitus Viennensis. E.	73.
252.		Auguria ex volatu avium.	269.
Arcidius Abbas Lemovicen-		Augusta Tricastinorum.	179.
sis.	297	Auctoritas præceptum Re-	
Arelatense M. virginum fun-		gium.	341.
datum à Cæsario Arela-		Austria Austrasia.	382.

B

B

B Abylonia Syriæ ejus		Baptismus in die Paschæ, &	
magnitudo.	8.	Pentecostes.	161.
Babylonia Ægypti al. Mem-		Baptizatis nomen imponitur.	
phis.	10.	201.	
Bachinon <i>vn bassin.</i>	339	Baptizati mox vestem candi-	
Baiocassini Saxones.	184. 360.	dum assumebant.	68.
Bajulus nutritius liberorum		Baptisterium in atrio Ecclesiæ.	
Principis.	208. 390.	69.	
Balnearum usus.	143.	Barbari pro Paganis.	99.
Baltheum militare cingulum,		Barbatoræ.	367.
262.		Barones Regni majores.	383.
Bannus edictum citatio.	185.	Basculi Bascli.	381.
386.		Basilica SS. Apost. Petri &	

Pauli Parisijs hodie S. Genovefa.	89.	Bona damnatorum laxa ma- jeltatis fisco vindicantur.	
Basilica S. Vincentij martyr	98.	Bobense M.	382.
Parif. hodie S. Germani de Pratis.	109.	Brennacum villa regia.	125.
Basilica S. Aniani Aurelian- enf.	329.	Breve id est formula juramen- ti.	342.
Basterna genus vehiculi.	162.	BrivaCurretia vicus in Lemo- vicibus.	257.
Begorra Tarba Bigeronum.	322.	Brivatensis Ecclesia exempta.	
Benarum.	323. 338.	Britannia minor.	114.
Beneficium pro feudo.	140.	Britanni minores primum ha- buere Reges, tum Comi- tes, tum Duces.	114.
Benedictio & salutatio Epif- copalis in concilijs.	215.	Brunichildis castrum	
Benedictio Abbatum.	351.	Buccellarius, Buccella.	42.
Benedictio ante cibum.	224.	Buccus hircus.	336.
Bipennis genus securis belli- cæ.	67.	Burgundionum ditio in Gal- lia.	46. 73.
Bituriga caput regni Aquita- nici.	56.	Burgundionum leges.	73.
Blasphemare.	252.		
Blatea tunica.	82.		

C.

C.

C aballus vilior equus.	233.	Camerarij Concellanei Epif- copi.	117. 245.
Caducarius	23.	Camerarius Cubicularius Re- gis.	259.
Cæmenta Cæmentarij. to		Campania Rhemensis.	122.
Caganus nomen Regum Hun- norum.	133.	Campania latior planities.	102.
Cainone.	69. 376.	Campeſtria Campeſtrati.	38.
Calumnia.	343.	Campi lapidei.	141.
Cala villa ficalis.	202.	Campus locus pugna.	34.
Calense M. virginum.	202.		361.
Camelorum usus.	277.		
Camera testudo templi.	50.		
	279.		

Capitolium etiam Tolosæ &	Chrismarium.	95.	
Carthagine.	17.	Cibarium est panis.	100.
Capsum pars Ecclesiæ, vel		Cicindela lampas.	135.
corporis humani.	50.	Cilicium ad cutem.	160.
Capsum piscium.	295.	Ciliciorum varius usus.	356.
Caput Arietis castrum.	306.	Cinnorum simbricæ.	105.
Capla Evangeliorum.	96.	Circenses ludi.	170.
Catapulus adventus classis.	178.	Cingulis usi veteres.	117.
Cancelli sepulchrum.	229.	Circuli lorica.	285.
Cappa S. Martini.	241. 273.	Clenus amnis.	350.
Caprasius & Fides Martyres		Clitellæ usui in oppugnatio-	
Aginnenses.	234.	urbium.	28.
Capitulum Capitellum.	321.	Clodio Comatus Rex Fran-	
Capitularium Capdastre.	341.	corum.	45.
Caritas.	372.	Clypeus lanx aurea in mo-	
Carus amnis.	204.	dum clypei.	339.
Caraxare Caraxatura.	279.	Clerici tonsi.	85. 105. 275. 359.
Cassa fructuum.	184.	Clerici periti literarum.	211.
Cataracta suffusio oculorum.		Clerici instituti in monaste-	
157.		rijs.	162.
Catenati poenitentes.	224.	Coadjutor datus Episcopo	
Catini lances escariæ.	292.	cum futurâ successionē.	
Cavea.	301.	124. 133. 154. 204.	
Caudices sive Codices sunt		Codicilli Consulatus.	32.
surculi vitium vel arbo-		Codicilis honores deferuntur	
rum.	252.	à Principe.	44.
Cautio chirographum.	267.	Cognomen fuit quibusdam,	
Cella pro monasterio.	80.	plerisque nomen tantum.	
Cella Cellarium custodia cle-		264.	
ricorum.	239.	Collaborationis tertia.	390.
Centenarium.	178. 386.	Collisio palmarum.	312.
Cereis usi veteres pro facibus.		Colobium vestis linea sine ma-	
60.		nicis.	320.
Cerei flagrantēs in baptismo.		Comes palatij.	178.
70.		Comes stabuli.	204. 211.
Charta seu papyrus ex Ægyp-		Comites præerant singulis ci-	
ro.	133.	vitatibus.	120. 300. 387. præ-

- erant iuridicundo. [300.](#)   ta Scipio calcei aurei. [82.](#)
 Comites super se ducem non Convenæ unde nomen. [276.](#)
 habentes. [300.](#)   Conventus iuridici indicti
 Commendare deponere. [174.](#)   certis locis & diebus. [152.](#)
 Commendare se dicebantur, Conversus. [343.](#)
 qui maioribus se tradebant. Conjugatus electus in Episco-
 in vassos. [14c. 264.](#)   pum dimittit uxorem. [24.](#)
 Commissum mandatum. [42.](#)   Corales pufulæ. [139.](#)
 Commodatum pro mutuo. Corona insigne [Patriciatus.82.](#)
[113.](#)   Corona clericalis. [163.](#)
 Communio post missas. [164.](#)   Copiæ militum per Pagos di-
[309.](#)   visæ. [133.](#)
 Communio sub utraque spe- Corbaria vallis. [393.](#)
 cie, vel sub unica. [124.](#)   Corydalus alauda. [155.](#)
 Competitor. [146.](#)   Contumpro hasta. [80.](#)
 Componere. [49.](#)   Cordatus. [339.](#)
 Concædes. [43.](#)   Cornua gladij. Cornua anten-
 Compositio variè accipitur. narum. [136](#)
[338. 254.](#)   Cortinæ vela. [68.](#)
 Concilia Provincialia coacta Corvus corvo oculum. [171.](#)
 non sine consensu [Regis.186](#)
[333.](#)   Cottia sylva regia. [201.](#)
 Concilium annuum Franco- Crotta camera fornix. [312.](#)
 rum. [391.](#)   Cryptæ loci subterranei lati-
 Condatis vicus. [28.316.375.](#)   bula fidelium. [22.](#)
 Conditio status servorum. [6.](#)   Cryptæ sepulturæ causa, juxta
 Conditionales genus servo- vias publicas. [25.](#)
 rum. [6](#)   Cucullus sagi vel casulæ capi-
 Conditio testamenti confer- tium. [286. 300. 320.](#)
 tur in alium. [304.](#)   Culmus calamus spicæ. [370.](#)
 Confluentes. [296.](#)   Cuppa cupella. [281.](#)
 Confugium pro fugâ. [390](#)   Cultura ager cultus. [167.](#)
 Conjectura conjectum. [251.](#)   Cursus officium sacrum no-
[Consentaneuscōsentiens.206.](#)   cturnum & diurnum, vel
[Consularia fasti consulares.45.](#)   officium singularum hora-
 Consularia ornamenta palma- rum. [184. 299.](#)
 Curtis Cortis curia. [369](#)

D.

D.

- D** Actili fructus palmarum 224. Dies elevationis, & translationis Sanctorum. 51.
 Dammati ad questionem extenſi ad ſtipitem. 189. Dies anniverſarius ordinationis Episcoporum. 51. 176.
 Dammati ultimo ſuplicio non denegatur ſacra communio. 183. 100. Dioceſis pro Parochia. 246.
 Dammati ad molam. 345. Dies Dominicus colendus. 374.
 Dammati ad metallum. 346. Directum verbum. 93.
 Dammati priuſquam ſuplicio Diſiſio regni per ſortes. 126.
 afficerentur crimen conſeſſi in Eccleſia. 371. 145. Dolentiſ vicus. 56.
 Declinuſ accliniſ. 83. Domestiſ Domestiſ Comēſ Domestiſcorum. 42.
 Decollatio poēna capitiſ. 36. Domnuſ Domna. 332.
 Depoſitio Episcoporum. 179. 263. 230. 261. Donatio pia per modum venditioniſ nummo uno vel
 Decimarum reſtitutio. 225. tribuſ. 29.
 Dedicatio Eccleſiæ vel oratoriſ. 233. Donatio per chartulam. 119.
 Delegatum mandatum. 245. Ducatuſ regni. 216.
 Delegatum pro legato. 338. Duceſ præerant ſinguliſ Pro-
 Deſtinare deſtina. 130. vinciiſ. 57. 222. 300. 322.
 Deſcriptioneſ veſtigaliuſ. 138. 340. præerant judiciſ. 139.
 Deſperati propter metum imminentiſ judiciſ. 5. Dux caſuſ petebatur vulneribuſ ab omni exercitu. 285.
 Detrahi dicitur puella quæ Duceſ primuſ, tum Regēſ
 ſupratur. 48. habuēre Franci. 43.
 Detruſio in Monasteriuſ poēnitentiæ cauſā. 217. Duello litiſ dirimebantur. 33.
 Diaconi officiū. 50. Dunenſe caſtruſ. 264. 531.
 Dynaſtiæ. 11.

E.

E.

- E** Chinuſ piſciſ genuſ. 314. riæ Toſoſæ. 234. 258.
 Eccleſiæ depiſtæ. 55. Eccleſia S. Dionyſij de carcere. 198.
 Eccleſiæ S. Saturnini & S. Ma-
 Elaner

- Elaver amnis. [196](#) re proprias injurias. [313.](#)
 Elegans cultus. [807.376.](#) Energumeni arreptitij. [271.](#)
 Elementum pro aqua. [133](#) Energia arreptio dæmonis [278](#)
 Electioni & ordinationi Episcoporum accedit adclamatio plebis. [49.](#) Epistolæ commendatitiæ, [246](#)
 Electio per adclamationem. [49.](#) Epulæ super tumulos mortuorum. [115](#)
 Emissio suggestio. [117](#) Epulæ solemnes per triduum. [276.](#)
 Eparchius Reclusus. [238.](#) Epulæ inter Pagenfes diebus solemnibus. [288.](#)
 Episcoporum simplex sermo. [4.](#) Epulæ tribus ferculis. [292.](#)
 Episcopi priores Galliarum. [15](#) Equo vchi solebant [Reges.224](#)
 Episcopi tempore Quadragesimæ secedebant in cretulum. [58.](#) Eucharistiæ assumenda ritus. [336.](#) & seqq.
 Episcopis sede suâ pulsus præstabantur alimenta à vicinis Episcopis. [77.245](#) Eudo Dux Aquitaniæ. [392.](#)
 Episcopus indulgens gratus Judæis & hæreticis. [119.](#) Eulogia panis qui benedictio nis nomine datur. [50. 243.](#)
 Episcopi Patres plebis [sua.129.](#) Eulogiæ variè acceptæ. [163.243](#)
[291.](#) Evectio publica, [344.](#)
 Episcopi Galliæ notantur quod rei bellicæ se immiscerent. [137.](#) Eugenius Carthaginensis Episcopus exulat apud Albiam Civ. Occitaniæ. [36.](#)
 Episcopi mitius puniuntur, in gratiam ordinis. [187.](#) Excommunicati pro absolutis habentur, si in conspectum vel mensam Regis admissi sint. [177.](#)
 Episcopi si sint rei, audiuntur soluti, illustres sedentes. [233.](#) Excommunicationis exceptio non potest opponi in foro seculari. [333](#)
 Episcopi admissi ad epulas regias. [247](#) Exheredare exhereditatio. [343.](#)
 Episcoporum hospitium domus Ecclesiæ. [291.](#) Exorcismis fugantur dæmones. [287.](#)
 Episcopus per injuriam exulans non amittit Episcopatum. [307.](#) Exuperius Tolosanus, & alij clariores Episcopi Galliarum. [43.](#)
 Episcopi non debent vindicari.

F.

F.

- F** Abula variè accipitur. 94. camentis. 154.
214. Fontes Hispaniæ mirabiles.
 Facilis pro levi. 3. 168.
 Factionarij agitatores equo- Formula pulvinar. 307.
 rum Circensium. 192. Fortes viri nobiles genere.
 Falarica genus teli. 344. 305.
 Faldeo sella stercoraria. 382. Francia non agnoscit Impe-
 Fanatici sacrificuli gentiliū. rium. 82.
18.46 Francis rei militaris cura tra-
 Fatigatio. 91. 312. dita sub Valentiniano. 43.
 Felix Nannetenſis E. 133. Francorum variæ sedes. 44.
 Ferculum miſſus carnis. 292. 103.
 Fiſta dolor repentinus. 136. Francorum Reges criniti. 44.
 Fidejuſſor judicio ſiſti. 232. Franci ante Clodoveum Eth-
 Filij Regum Reges diceban- nici. 46.
 tur Regum filia etiam ve- Franci diſtingti à Romanis.
 lata Reginæ. 120. 509.
 Fiſcalini ſervi fiſcales. 249. Franci è Sicambris orti. 70.
 Fiſci res alienari non poſſunt, Franci vicinis formidoloſi.
 nè quidem in dotem filia- 386.
 rum Principis. 249. Francisca genus ſecuris belli.
 Flagella crinium. 103.238 cæ. 67.
 Flores & herbulæ in ornatum Frigoritici. 159.
 altarium. 259.322. Functio tributum. 189.
 Foderatura. 382. Fundus pro profundo. 83.
 Fomenta quid diſtent à medi- Funus ſolemne. 199.308.

G.

G.

- G** Allia clara ſtudiis libera- Geſta-Pilati. 12.
 gilibus. 1.2. Geſta civilia & criminalia re-
 Garacharius Comes Burdega- lata in monumenta publi-
 lenſis. 243. ca. 12.
 Gazeticum vinum. 107. Geſta martyrum. 54.
 Gemmæ Hispanicæ. 372. Gleba pro fundo. 7.
 Genialis Dux Vaſconum. 378. Gleba corporis. 7.

Gloria tribuitur Regibus	Grassiones judices municipa-
Francorum pro maiestate.	les. 383.
306.	Gregorius I. ante Pontifica-
Gothorum ditio in Gallia	tum monachus. 354.
45.	Gutteria Gutturosus. 527.
Gothi Regicidæ. 110. & seq.	Gynecium textrinum Re-
Gothia Septimania. 151.	gium Gyneciarij. 345.

H.

H.

H abens habentia. 114.	53. 54.
Hæretici gladio non pu-	Hora tertia, hora sexta. 182.
niendi. 375.	Hospitale noscomium. 229.
Hastula ligni lingula levigata	Hospitius Reclusus. 224.
in modum hastæ. 261.	Hostis exercitus. 71.
Historiæ passionis martyrum.	Humilitas humiliatio. 244.

I.

I.

I Anoba Geneva. 133. 379.	Ingenui id est nobiles immu-
Idoneus idoneare. 181.	nes à tributis. 263.
Iejunium per triduum. 167.	Inscriptiones sepulchrorum 201
Iejunium non solvitur ante	Insolens insolentia. 389.
solis occasum. 207.	Installatio sollemnis Episcopo-
Ignem adorant Persæ. 8.	rum & Abbatum. 89. 117.
Ignis admotus confugis in Ec-	293.
clesiam. 327.	Intentio contentio. 257.
Igni damnati induti tunica pi-	Intercessionēs Episcoporum
ce & sulfure illitæ. 372.	pro servis confugientibus
Imprecationes Sanctorum. 16.	ad Ecclesiam. 148.
17.	Intercessionēs Monachorum.
Incestator. 67. 105.	228.
Indiculus quid distet à sigillo.	Interdictum Ecclesiæ. 195. 310.
206.	Inventarium rerum Ecclesiæ.
Inferendales vaccæ tributum	217.
Saxonum. 387.	Joannes Apostolus vivus de-
Ingratus non gratus. 336.	positus in sepulchro. 13.
Ingenium astutia. 132. 264.	Italia minor hodie Lombar-
Ingenui liberi nati. 119.	dia. 112.

- Judæi secretum petebant ven- Juliani Martyris Basilica apud
tris levandi causa, prius- Brivatensem vicum. 27.
quam ad orationem acce- Juris Romani periti Galli. 127.
derent. 91. Juscellum vas escarium. 172.
Judæi male audiunt de foetore Jusjurandum posita manu su-
corporis. 161. per altare vel tacta palla al-
Judæi negotiatores. 382. taris. 97. 142. vel levatâ
Judicium Francorum in Gal- manu. 172. 240. 299. 300.
lia. 226. Jusjurandum per plures ædes
Juniores. 97. sacras. 280.
Juniores Ecclesiæ Junioratus. Jusjurandum super arma. 386.
186.

K.

L.

- Kyrie eleison. 355. Leudes vassi fideles. 86.
L. Letania septiformis. 335.
L Aici expertes literarum. Levior levatus. 241.
211. Libellare Libellarium. 141.
Laici non audiuntur adversus Libera custodia. 213.
Episcopum. 215. Liberi sequuntur patrem. 181.
Lamiæ infestæ pueris 248. Libertates Ecclesiæ tuendæ.
Lapsus piscium. 144. 171.
Lapurse. *Lourde.* 332. Liger flu. 197.
Larvæ Talamacæ. 335. Lintres naviculæ fluviatiles.
Lasciæ licia. 128. 288.
Laticinium vinum album. 107. Limbus vestis regia. 174.
Lateralialia viatoria. 101. Lites inter Reges componun-
Largitiones. 82. tur in conciliis Episcopo-
Laudunum clavatum. 222. rum. 144.
Laus professio fidei. 86. Logium rationale. 87. 205.
Laus adclamatio. 231. Lotio corporum defuncto-
Lectio inter epulas. 166. rum. 39.
Lectulus B. Martini. 28. Lotis manibus discumbe-
Legati à latere. 123. bant veteres. 223.
Lemane pars ima Arverno Lugdunum illustrata sangui-
rum. 94. ne Martyrum. 120.
Lepræ maculæ vestium. 235. Lugdunensis Ecclesia. 12.

- Lues inguinaria. [354.](#) Lychni ardentēs ad sepulchra
 Luxoviensē. [381.](#) Sanctorum. [132.](#)
 M.
 M. [311.](#)
M Aceria paries structus Martini oratorium Parisijs.
 sine calce & arenâ. [227.](#)
 Mactare *Matter.* [250.](#) Martinus Gallicienſis Epif-
 Maculæ bullæ catenarum. [285.](#) copus. [200.](#)
 Maſorte. [366.](#) Martius primus menſis anni.
 Magnuſus Tolofanus E. [268.](#) [152.](#) [311.](#)
 Majus *Monasterium.* [270.](#) [375.](#) Maſſæ fermentatæ. [209.](#)
 Majores vel ſeniores optima- Maſſylia emporium Gallia.
 tes Regni. [275.](#) [336](#)
 Mala hora bonâ horâ. [250.](#) Matricula Eccleſiæ Matricu-
 Malum omen. [250.](#) larij. [186.](#) [276.](#) [271.](#)
 Malſones capillorum. [105.](#) Matutinæ & aliæ horæ Cano-
 Manus injectio. [344.](#) nicæ. [41.](#) [59.](#) [175.](#) [181.](#) [266.](#) [317.](#)
 Manumiſſio per chartulam. Mauriana urbs Sabaudia. [379.](#)
[338.](#) Maxentius Abbas Piſtavienſis
 Mallus judicium. [389.](#) [80.](#)
 Manus poſt tergum vinctæ. Medici Judæi. [157.](#)
 Martyres Lugdunenſes. [14.](#) Meduana. [360.](#)
 Martyribus pœna capitis re- Meliores optimates. [18.](#)
 miſſa nè colerentur pro Melitenſē M. [159.](#)
 martyribus. [36.](#) Menſa Canonicorum. [376](#)
 Martyres quid diſtent à Con- Metidiano. [85.](#)
 feſſoribus. [36.](#) Merâ annonæ, fœni. [148.](#)
 Martyrium oratorium ſacrum Melidunum. [243.](#)
 Martyri, Martyrariuſ. ædi- Mimate vicus *Gabalorum.* [22.](#)
 tiuſ ejuſdem oratorij. [118.](#) [23.](#) [246.](#)
 Martini gratia minor poſt Miniſteria ſunt vaſa ſacra. [145.](#)
 Episcopatum. [23.](#) Minores plebei. [96.](#)
 Martinus bonus in auxilio, Migratio populi ad alias Pro-
 carus in negotio D. Clodo- vincias ob onera veſtiga-
 vei. [81.](#) lium. [188.](#)
 Martini duo diſcipuli Martini Miſſa S. Martini. [289](#)
 Turonenſis Episcopi. [257.](#) Miſſa de Dominica. [294.](#)

- Missorium. 222. Monasteria virginum nè lo.
 Missas quotidie celebrare so- centur juxta monasteria vi-
 lebant Episcopi & Presby- rorum. 342
 teri. 33 Monasteria sub Mundeburde
 Missa pro Missa sacrificio. 33. regio. 349.
 Missi à latere. 120. Morganegiba domum matu-
 Missi dominici. 218. tinale. 235. 306. 333.
 Missi dominici Episcopi & Morini hodie Flandri, 177.
 Comites. 305. Moriones. 350.
 Molina mola aquæ. 106. Mulieres lugent maritos per-
 Monachi ad militiam coacti. annum in nigra veste. 100.
24. Muscipula. 337.
 Monachi tonsi. 225. 374 Musivum opus Musivarli.
 Monachæ non erant tonsæ ad 21.
 cutem saltem regiæ puellæ. Mussitare. 288.
369. Mutilatio membrorum cor-
 Monasteria Ægypti. 9. poris poena perduellionis.
 Monast. S. Martini de Lata. 177.
145.

N.

N.

- N** Arbonensis Provincia pis. 221.
 distincta ab Arelatensi Nummi solebant obsignari
 seu Massiliensi. 328. custodiæ causâ. 257.
 Nobiles virgis non cæduntur. Nuptiæ ex rescripto Principis.
391. 142. 243.
 Notarij scribæ amanyenses. Nuptiæ liberorum Principis
370. absque consensu patris
 Novigentum duplex. 220. damnata. 148.
 Numisma pro nummo. 138. Nuptialia dona. 250
 Nummi cusi imagine princi-

O.

O.

- O** Blata oblationes. 381. rebantur ad conficiendum
 Oblata dijs probabantur. corpus Domini. 266.
381. Observatio judicij usque ad
 Oblatæ panes qui altari offe- solis occasum. 267.

- Observantes clerici positi in Oratorium ædes sacra Mona-
 oratorij privati, 356. chorum. 237.
 Obsides fide fractâ in servitu- Oratoria privata. 356.
 tem rediguntur. 93. Orca amphora olei vel liquo-
 Officia Palatina ad tempus. ris, 139.
 261. Orbita. 92.
 Oleum benedictum prodest Ordinatîo Episcoporum Gal-
 curationibus. 80. 237. liæ ex præcepto Regio. 8.
 Orarium & stola insignia cle- 222. 246. 274. 302.
 ricorum. 162. Ordines sacri longo interstiti-
 Oratio plebis pro martyribus, tio collati. 316. 236.
 & Episcopis. 35. Osculum manuum Episcopo-
 Oratio flexis genibus, vel hu- rum. 31.
 mi prostrato corpore. 75. Osculum salutationis causa.
296. 226. 313.
 Orantes stantes die Dominica Osculum reliquiarum SS. 374.
 & à Pascha ad Pentecosten. Osculum pacis signum com-
 75. munionis fidelium. 248

P.

P.

- P**actum pacis jurejurando Passio Martyrum. 4.
 sancitum. 222. 255. Pastellum Pastillarius. 210
 Pagenses 288. 390 Patella est patella quæ super-
 Palladij gens nobilissima. 136. ponitur Calici. 95.
 Palla pallium sepulchri. 212. Patria regio, 72. 388.
 258. Patriatus honor junctus præ-
 Palmites vitium 320. secturæ Provinciæ. 126.
 Papia Regia Longobardorum Patriarcha pro Primatæ.
386. 1801
 Papæ appellatione veniunt Patulum pervium. 95
 Episcopi. 66. Pavor metus puerilis. 312.
 Papilio tentorium. 141. Peccator peccatrix. 380.
 Parentes pro cognatis. 65. Pedibulum 102.
 Parisius Regia Francorum Re- Pedules calcei. 102.
 gum. 83. Pensio annua statuta Episco-
 Paranympus. 251 pis depositis. 304

- Penfiles domus penfiles horti Præsidium pecunia domi se
 380. posita. 332.
 Peregrinatio frequens ad li- Præstitum pro mutuo. 113.
 mina Apostolorum. 37. Præsumere per vim sumere.
 226. 77.
 Persecutio in Episcopos, & Præda capta ab hostibus quo
 Presbyteros. 20. pacto dividatur. 66.
 Perjurio decipitur sapiens. 217. Preces pro Principe. 256.
 Pharus. 79. Preces super tumulis defun-
 Pistillum & cophinus. 209. ctorum. 362.
 Placitum. 288. Preces Paganorum dictante
 Phalanga turma *militaris*. 278. Pontifice. 256.
 Podagra vix incidit in foemi- Pretiositas. 324.
 nas. 36. Primicerius præcentor Ecclē-
 Polyuctus Martyr vindex siæ. 78.
 perjurij. 251. Principalis. 346.
 Pœna interfectorum Episcopi. Privatus Gabalorum Episco-
 200. pus & Martyr. 21.
 Pœna furti laqueus. 228. Probatio partus legitimi per
 Pœna Sagarum. 244. testes. 294.
 Pœnæ pecuniariæ. 254. Probus. 380.
 Pœna non respondentis ad Processiones solemnes in die-
 delectum. 276. 246. bus festis cum crucibus, &
 Pœna reorum majestatis por- banerij. 551.
 rigitur ad propinquos. 25. Processus Imperatoris in Cir-
 Pœnitentiæ signum tonsio cum imperij auspicandi
 pectoris. 148. causâ. 191.
 Pœnitentes tonsi. 241. 302. Processus Imperatoris ad basi-
 Pœnitentes vestem mutabant. licam Petri. 191.
 342. Professio confessio ultronea.
 Pontigone villa regia. 126. 203.
 Pontificum munus annales Professio fidei. 5.
 scribere. 3. Professio fidei Nicenæ. 6.
 Postica. 369. Professio fidei publica requi-
 Petrocorium olim Vefunna. ritur. 73.
 234. Psallentium concentus psal-
 Præpositus monasterij. 227. 364. morum. 29. 389.

Promptuarium cella penuria.	<u>147.</u>	Pulpitum domus.	<u>316.</u>
Proprium alodium.	<u>102.</u>	Purgatio innocentia.	<u>32. 194.</u>
Provincia	<u>229. 329.</u>	Purgatio per monomachiam.	
Provocatus promotus.	<u>210.</u>		<u>269.</u>
Puer pro servulo.	<u>34.</u>	Purgatio quintâ septimâ, aut	
Pueri stantes coram dominis.		duodecima manu.	<u>314.</u>
	<u>148.</u>	Pythonissa pythonici.	<u>166.</u>
Pulmentum obsonium.	<u>100.</u>		<u>287.</u>

Q

Quadrigati genus nummi.
221.

Quæstio de die Paschatis. 168.

Quasi id est ferè. 235.

Quassatio fustium cassio. 23.

Q

Quinquennalia & decennalia
Episcoporum. 269. 313.

Quintianus Ruthenensis Episcopus. 76.

R.

Radegundis Regina Fundatrix M. S. Crucis,
apud Pistavum sub regula
S. Cæsarii Arelarensis E. 93.
345.

Ragnemodus Parisiensis Episcopus. 165.

Rebaptizatio apud Vyandalos & Donatistas. 35.

Reclusi genus Monachorum
aut poenitentium. 159.

Recurfus ad Principem. 196.

Redemptio reorum vel servorum
sumptu Ecclesiæ. 289.

Referendarius custos regij sigilli. 149.

Reges Francorum succedunt
ex genere. 87. 277.

Reges Francorum comam ale-

R.

bant. 103.

Reges fratres inter se. 76.

Reges non habendi pro im-
puberibus. 276.

Regum injuriæ dissimulanda.
260.

Reginæ habebant proprium
fiscum. 250.

Reginæ habebant majores of-
ficiales. 252.

Regina non tenetur legibus.
259.

Reginæ dictæ filia Regum
etiam moniales. 349.

Regum iudex solus Deus. 172.

Regiæ majores portæ Eccle-
siæ. 14.

Regius morbus. 228.

Regesta archiva. 230. 324.

Religiosæ vestem mutabant.	Res mancipi sunt quæ sunt in alode.	102
67.	Regnovaldus Dux Aquitanix Rescripta muniuntur subscriptione	Referendarij. 362.
254.	Regulæ variæ monasteriorum.	370.
254.	Relicta.	413.
Rei coram iudice absque cinculo.	Resultare.	364.
323.	Ridiculum.	97. 369.
Reliqua vectigalium remissa Ecclesijs.	Rogationes institutæ à Mamerco Viennensi Episcopo	108. 197.
Reliqua vectigalium remissa ob natalem Principis.	75. & à Gallo Episcopo Arvernorum.	115.
213.	Rogationes institutæ pestis causâ.	334.
40.	Reliquiæ SS. gestari solitæ in solemnibus litis.	109. 240.
273.	Romani dicti omnes Provinciales.	45.
Reliquiæ SS. depositæ in capsula	Romani pro Orthodoxis.	99.
295. 598.	Romei Romipetæ.	37.
Remedium animæ.	Rotæ pœna antiquior in Gallia.	177.
337.	Rudis imperitus.	143.
Remigius Rhemensis Episcopus facundus.	Rustica Romana lingua.	3.
70.	Renatus Frigeridus Historicus.	290.
42.		

S.

S.

Sacrarium	Sacristia.	294.	Saxones infesti littori Saxo-	
Sagittare.		77.	nico.	56.
Sagona flu. olim Arar.		145.	Scalonum vinum. Scalona.	
Salutatorium Episcopium.		57.	106.	
265.	Scara turma militum.		382.	
Sarsurium opus id est tectorium.	Scapha navicula.		312.	
53.	Scillio vestium pœnæ genus.			
Saucius sanguine.		153.	176.	
Saxonica vestis Saxonum.	Scholæ Palatinæ Scholæ Episcopi, Scholæ Cantorum.		176.	
245.				

Scholæ Augustodunenses & Maffylenses.	2	sibi mortem consciverunt.	137.
Schola coetus <u>conspiratorum</u> .	364.	Servi quando desiere esse in Gallia.	99.
Scholæ institutæ in singulis Ecclesijs Episcopalibus.	244	Servi fugitivi stigmati notati.	216.
Sclavinia vestis Sclavorum.	385.	Servientes quid dissent à militibus.	203
Seramafaxi breves gladioli.	146.	Sidonius ex præfecto urbi Arvernensis Episcopus.	19.
Scutum & Framea	101.	Sigillum solidorum	257
Secessus latrina.	60.	Sigilla parvula signa Deorum.	298
Secessus Episcoporum & Monachorum.	316	Signi crucis virtutes.	36. 58.
Secretarium Ecclesiæ.	171		225.
Sectio Episcopatus vetita.	264	Signum crucis.	290.
Securitas professio solutionis.	388.	Signum crucis nè sculpatur in solo.	178.
Sedes Apostolica.	129.	Signum crucis usu frequens.	284.
Securus.	16.	Signum militare buccinâ datum.	72.
Sedentes vesciebantur Galli.	329.	Signa campanæ.	231.
Sedulius Poëta Christianus.	206	Sigona Sequana.	388.
Senatores Galliarum.	19.	Simoniam explosa à Guntrano Rege.	247.
Sententia in causis Ecclesiasticis non prius fertur quam lectis Canonibus.	342. 371.	Solarium projectum ædium	27. 363
Septa domus.	144.	Solatum pro ope & auxilio.	249. 352.
Sepulchrum duorum Amantum.	27	Solemnia inaugurationes Imperatoris.	191. 231.
Sepulturæ juxta vias publicas.	39.	Solemnis ingressus Principis vel Episcopi in civitatem.	290.
intra vel extra Ecclesiam.	316		
Sepulturæ fidelium juxta tumulos Martyrum.	47.	Soles plures visi in coelo.	135.
Sepultura denegatur his qui		Sortes biblicæ sortes virgilia-	

na, sortes per libellos positos super altare,	78.	Studere curare.	263.
Sortilegi sunt fori Episcopalis.	287.	Subscriptiones optimatum præceptis Regijs.	239.
Spanisca vestis Hispanica.	372.	Sudarium.	363.
Species sunt res quæ consistunt in pondere numero & mensurâ.	119. 333.	Sufferre sufferentia.	384.
Spiculum aquæductus.	72.	Sugillare.	108 132.
Spatula spalla.	137.	Sulpitius Severus Aquitanus.	9.
Spoliatio vestis & balthei.	213.	Sulpitius Alexander historicus.	42.
261.		Suspectus pro suspicionem habens.	40.
Spolium.	41. 341.	Superventum.	114.
Sponsalitia dona.	333.	Susceptus Susceptor.	175.
Stadium.	8.	Syndon pallium lineum	320.
Staplong villa Regiensis agri,		Syri horrea Ægyptia, horum species.	16.
133.		Syri negotiatores in Gallia.	
Statuncula parvula statua.			
Stragula vestis varia.	344.		223. 473.
Stratesburgus olim Argentoratum.	345.	Syriaca lingua vernacula apud Judæos tempore Christi.	290.
Stylitæ Monachorum genus.	298.		

U.

U.

V Ah verbum imprecantis.	125.	Vestigal ob transitum exercitus.	77.
Vale dicere.	218.	Vestigalia remissa Turonibus in gratiam D. Martini.	77.
Valentia.	380.		340.
Vandali <u>Africam occupant.</u>	35.	Vestigalia exacta in fructibus	
Vasa sacra distrahi possunt certis causis.	268.		184.
Vasconia olim Novempopulonia.	215. 223.	Vela ad fores.	60. 61.
Vascones domiti.	378.	Venatio canum, & accipitraria studium gentilitium Francorum.	167. 360.
Vasso templum Mercurij apud Arvernus.	20.	Venari in sylva regia capi-	

- tale. 361. Viridunenses negotiatotes. 115.
 Ventosæ cucurbitulæ. 157. Virga insigne Episcoporum.
 Vermiculatæ vestes, Vermiculata emblemata. 380. Virgæ sacræ insignia legato-
 Vestis alba propria clericorum. 139. rum. 275.
 Vestiti sepulti. 145. Virgâ fit coërcitio servorum.
 Ugernum castrum Arelaten- 306. Virgo semel Deo dicata non
 sc. 356. debet prævaricari. 244.
 Vicarius Comitis. 356. Vitta corona nubentium.
 Vicariæ epistolæ. 351. 267.
 Victoriacum castrum. 97. Umbones capillorum. 104.
 Victorius Dux 57. Unctio infirmorum. 26
 Victorinus Aquitanus. 6. Unguen pro Unguento. 35.
 Vicinonia amnis. 184. Vivario Viviers. 372.
 Vicus Juliensis. 274. Volucrum pro involucrum.
 Viduæ devotionis causa ve- Volusianus E. Turonens. mar-
 stem mutabant. 31. tyrium passus in Pago Fu-
 Vigena amnis. 29. xensi. 65.
 Vigiliæ non sine jejunio. 49. Vota sunt res ex voto oblata,
 297. 105.
 Vinum damnatorum, vinum 305. Votum Saxonum. 168.
 myrhatum. 308. VVillicarius Dux Aquitaniæ.
 Vinum absynthiacum. 308. 122.
 Visitatio Diæcesis munus Ultrogotha uxor Childeberti-
 Episcopi. — 156. R. cum eo fundavit Lug-
 Vincti inter duos custodes. dunense Xenodochium. 124
 214. — VVlcastinus pagus feudum.
 Vincti soluti meritis Sancto- M. S. Dionysij. 23.
 rum. 310. 311. Vulpecula canis convicij ge-
 Vincti soluti ob natalem Prin- nus. 293.
 cipis. 238.
 Vindicæ corporis D. Martini 28.
 Vincentius Aginnensis Mar- **Z** Oroastes auctor idolola-
 tyr. 277. triæ. 80

Z.

ERRATA,

17 **H**ortensius Hortensium. 20. Ale-
xandro 24. Athanis,
Achanais. 25 publicanum, publicum 29.
Regatis, Regalis. 33. singulari, singulari
pugnâ. 36 crucis crucis 46. dicat, indicat.
48. Brivalensem, Brivatesem, 54. deni-
quo, denique. 56. traditis, tradidit. 57.
Camponiz, Campaniz. 57: ἀσπασικὸν,
ἀσπασικὸν τῷ, τῷ. 72. Obstdentes,
obstdentes. 74. Ediscopo, Episcopo. 76.
restibus, precibus 79. 3. 81. Gunchram-
nus, Gunchramnus. 64. diceptium, di-
reptum. 67. Cendulla, Ceadval-
la. 102. pedibulum, pedibulum. 103.
Heliogabalo, Heliogabalo. 112. supr. su-
per. 137. Ebrodunum, Ebrodunum.
156. Episcopum, Episcoporum. 161. Sy-

nagogum, synagogam. 164. impletur,
impletur. 166. continuatio, continuato.
179. jus sit, iussit. 198. prœficere, profi-
cere. 200. Nartinus, Martinus. Deca-
latio decalyatio. 201, 209. 2. 209. Domi-
ratum, Comitatum. 216. Tracleam, Tro-
cleam. 218. oculis, ofculis. 231. Chiiuri-
cum, Chilpericum. 246. diœcisi, diœce-
si. 245. λαμπάδων λαμπάδων. 16. παμ-
νύχοι παννύχοι. 316. τρισὶν, τρισί-
ν. 320. terrenam ortificatos, terrena
mortificatos. 345. uâ, suâ. 354. pœstis, ipe-
stis. 351. Baronies, Baronius. 356. quom-
dem, quondam. 360. vestes, vestis ritu, ri-
tus. 362. Eugeltrudis Engeltrudis. 362. An-
doveo, Audovero. 372. hinc. 375. aute,
ante. 172. lacedomonijs, lacedemonijs.

